

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

***TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI* DERGİSİ'NİN 1-183.
SAYILARINDA YER ALAN MASAL METİNLERİNİN, 11-14 YAŞ
GRUBU ÖĞRENCİLERİNİN BİLİŞSEL, DUYUSAL VE
PSİKOMOTOR ÖZELLİKLERİNE GÖRE UYGUNLUĞUNUN
DEĞERLENDİRİLMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Derya ÇOBAN

Enstitü Anabilim Dalı: Türkçe Eğitimi

Tez Danışmanı: Doç. Dr. İsmail GÜLEÇ

Aralık 2008

BEYAN

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

Derya ÇOBAN

04. 12. 2008

ÖNSÖZ

Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçe Eğitimi Bölümünde yüksek lisansa başladığım zamanlarda, kendi öğretmenlik deneyimim süresince elde ettiğim tespitler ve araştırmalarım esnasında da ulaştığım benzer değerlendirmeler ışığında, 11-14 yaş gurubu çocuklarına okumayı sevdirecek, onlarda dört temel dil becerisini geliştirecek, estetik zevk uyandıracak, yaratıcılıklarını arttıracak, farklı ve yeni metinler önerilebileceğim bir tez yapmak istemişim. Bu isteğimi tez danışmanım, Doç Dr. İsmail GÜLEÇ'e açtığımda, masalların çocuklar için önemli bir tür olduğunu ve bu konuda çalışmak isteyip istemeyeceğimi sordu. Ben de başlangıçtaki amacım ile örtüştüğünü düşünerek bu öneriyi çok büyük bir memnuniyetle kabul ettim.

Hangi masalları inceleyeceğimi düşünürken hocamın getirdiği *Türk Folklor Araştırmaları* dergisi bana büyük bir kolaylık sağladı. Dergi 380 sayı yayımlanmıştı. Bu kadar çok sayı yayımlanmış bir dergide inceleme yapmanın güçlüğü ve bir yüksek lisans tezinin hacmini aşmaması için ilk 183 sayıyı incelemeyi uygun bulduk. Başlangıçta masallar ve efsaneleri 11-14 yaş gurubu için incelemeyi istemiştik; ancak dergide çok fazla masal metninin bulunması bizi, çalışma alanımızı daraltmaya ve sadece masalları incelemeye yöneltti.

Dergideki 79 masal metnini hocamın da öngördüğü ölçütler ışığında tek tek inceledim. 1,5 yıl süren bu yoğun çalışma neticesinde ilköğretim ikinci kademedeki öğrenim gören çocuklara tavsiye edebileceğimiz 53 masal tespit ettik. Böylece Türkçe ders kitaplarında daha önce yayımlanmamış masal metinlerini öğretmenlerin ve ders ve yardımcı kitap hazırlayanların istifadesine sunmuş olduk.

Tezimin konusunu teşkil eden *Türk Folklor Araştırmaları* dergisi ve imtiyaz sahibi İhsan HİNÇER'le ilgili bilgilere ulaşmamda yardımcı olan *Folklor ve Edebiyat* dergisi çalışanlarına, bugüne dek eğitimimde emeği bulunan değerli tüm hocalarıma, fikir oluşumundan çıktı alma sürecine kadar tezimin her aşamasında benden yardım ve desteğini esirgemeyen değerli danışmanım Doç Dr. İsmail GÜLEÇ'e ve sevgili aileme sonsuz şükranlarımı sunarım.

Derya ÇOBAN
Aralık 2008

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	iv
ÖZET	v
SUMMARY	vi
GİRİŞ	1
BÖLÜM 1: 11- 14 YAŞ GRUBUNUN GELİŞİMSEL ÖZELLİKLERİ	11
1.1. Bedensel Gelişim	13
1.2. Bilişsel Gelişim Özellikleri	14
1.3. Duyuşsal Gelişim Özellikleri	16
BÖLÜM 2: ÇOCUK EDEBİYATI VE MASALIN ÇOCUK EDEBİYATINDAKİ YERİ	21
2.1. Çocuk Edebiyatı Ve Tarihî Gelişimi	21
2.2. Masal	29
2.3. Masal Değerlendirmelerindeki Ölçütler	34
2.3.1. İleti	34
2.3.2. Kahramanlar	36
2.3.3. Dil Ve Anlatım	38
BÖLÜM 3: TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI DERGİSİNİN 1-183. SAYILARINDA YERALAN MASALLARIN DEĞERLENDİRİLMESİ	42
.....	42
3.1 Türk Folklor Araştırmaları Dergisi	42
3.2. İhsan HİNÇER	43
3.3. Dergide Yer Alan Masallar ve İncelenmesi	44
3.3.1. Cücan ile Dev	45
3.3.2. Tın Tın Eden Kabacık	50
3.3.3. Kös Köse	55
3.3.4. Ayı ile Keçi	59
3.3.5. Kırk Köse ile Bir Köse	61
3.3.6. Yüreğim Atıp Batır	63
3.3.7. Çırpıcı Baba	65
3.3.8. Pir Goca	68
3.3.9. Baltacı Ömer Paşa	70
3.3.10. Canpolat Masalı	72
3.3.11. Ali Cengiz Oyunu	74
3.3.12. Çoban	76
3.3.13. Deli Karı	79
3.3.14. Eshabı Hehf Masalı	81
3.3.15. Kâtip Masalı	82
3.3.16. Keklik Masalı	84
3.3.17. Tilki ile Ayı	86
3.3.18. El Bilmez Alelacaip Oyun Hikâyesi	87
3.3.19. Keloğlan	89
3.3.20. İran Şahının Oğlu	92
3.3.21. Kırk Dost Masalı	94
3.3.22. Korkak Masalı	95

3.3.23 Padişah Masalı	97
3.3.24 Kuyumcu Masalı	98
3.3.25. Cihanşah'a Söylenmeyen Sır	99
3.3.26 Laf Ebesi	101
3.3.27 Keloğlan'ın Ettikleri	103
3.3.28 Harbe Giden Saka Kuşu.....	104
3.3.29. İnatçı Horoz	106
3.3.30. Ayşe Ana'nın Deliliği.....	107
3.3.31. Salman'ın Oğlu	108
3.3.32. Üç Köse	110
3.3.33. Beyoğlu Ali.....	111
3.3.34. Tülüm	113
3.3.35. Üvey Ana.....	115
3.3.36. Deli Kardeş	117
3.3.37. Konyalı Kayseriliye Nasıl Külâh Giydirmiş?	118
3.3.38. Her İşi Gören Değirmen	119
3.3.39. Hocanın Aklı	121
3.3.40. Namert Adam.....	122
3.3.41. Beyoğlu'nun Kızı	124
3.3.42. Uyusun Uyansın Da Güllere Boyansın	126
3.3.43. Zülfü Siyah ile Şehzade	128
3.3.44. Feslikancı Kız	131
3.3.45. Fatma Ablâ'nın Kızı	133
3.3.46. Kaplumbağ Kabuğu.....	135
3.3.47. Fatma Hanım.....	137
3.3.48. Padişahın Seyahati.....	139
3.3.49. Korkak Adam ve Devler	140
3.3.50. Düzenci Kadın.....	142
3.3.51. Evran	143
3.3.53. Padişahın Kızı ve Uşağı.....	145
3.3.53. Serseri Oğlan.....	146
3.3.54. Akıllı Tilki	149
3.3.55. Çömüdük	150
3.3.56. Derviş	152
3.3.57. Bir Elmanın Hakkı	153
3.3.58. Padişahın Küçük Kızı ve Tavladaki At	155
3.3.59. Balta Bıyık ve Şehzâde.....	157
3.3.60. Heyamola.....	158
3.3.61. Padişahın Kızı ve İncili Padişahın Oğlu	161
3.3.62. Güllü.....	164
3.3.63. Üç Kazanım Var	166
3.3.64. Doğmadık Balıklar	167
3.3.65. Üç Kuzu ile Kurt	168
3.3.66. Kafasız Mehmet Ağa.....	169
3.3.67. Kraliçenin Hazinesi	170
3.3.68. Vefâkar Kız.....	172
3.3.69. Sepetçi Baba	173
3.3.70. Muradına Eren Kızla Beyoğlu	174
3.3.71. Keloğlan.....	175
3.3.72. İhtiyar Oduncu	176
3.3.73. Cimri.....	179
3.3.74. Tembel Çocuk ile Padişah Kızı	180
3.3.75. Hüsnü Yusuf	182
3.3.79. Mitişik Kız	184

3.3.77. Sihirli Tavşan.....	185
3.3.78. Bir Keloğlan Masalı: Hiç.....	187
3.3.79. Zakkum Ağacı.....	188
SONUÇ	190
KAYNAKÇA	191
EKLER	194
ÖZGEÇMİŞ	294

KISALTMALAR LİSTESİ

C.	:Cilt
çev.	:Çeviren
MEB	:Milli Eğitim Bakanlığı
s.	:Sayfa
S.	:Sayı
TDK	:Türk Dil Kurumu
TFAD	:Türk Folklor Araştırmaları Dergisi
vd.	:Ve diğerleri
Y.	:Yıl
yay. haz.	:Yayına Hazırlayan

Tezin Başlığı: *Türk Folklor Araştırmaları* dergisinin 1-183. sayılarında yer alan masal metinlerinin, 11-14 yaş grubu öğrencilerinin bilişsel, duyuşsal ve psikomotor özelliklerine göre uygunluğunun değerlendirilmesi.

Tezin Yazarı: Derya Çoban

Danışman: Doç. Dr. İsmail Güleç

Kabul Tarihi: 04.12.2008

Sayfa Sayısı: 297

Anabilimdalı: Türkçe Eğitimi

Bilimdalı:

1949-1980 yılları arasında 360 sayı olarak yayımlanmış olan, *Türk Folklor Araştırmaları* adlı derginin ilk 183 sayısındaki 79 masal, 11—14 yaş grubu çocuklarının bilişsel, duyuşsal ve psikomotor gelişim özelliklerine göre değerlendirilmiştir.

Masallar; tema, iletiler ve kahramanları yönünden bilişsel ve duyuşsal uygunlukları göz önüne alınarak ve yapılandırmacı anlayışın öngördüğü becerilerin geliştirilmesine imkan sağlayacak nitelikte olup olmadığına göre incelenmiştir. Metinlerde anlatım unsurlarının çocuklarda merak ve ilgi uyandıracak olması, eğitirken eğlendirme fonksiyonu ve edebîlik açılarından değerlendirilmiştir.

Çalışmamız üç bölümden ve beş ekten oluşmaktadır. Birinci bölümde çalışmamız sonucunda metinleri önereceğimiz hedef kitlenin bilişsel, duyuşsal ve psikomotor gelişim özellikleri ele alınmıştır. İkinci bölümde, çocuk edebiyatı ve masalın çocuk edebiyatındaki yeri irdelenmiştir. Üçüncü bölümde ilgili dergideki masalların değerlendirilmesi verilmiştir. Ekler bölümünde, 79 masal metni sunulmuştur. Ekler bölümünde ise masalların incelenmesi sonucunda vardığımız neticeler, dört tablo ile sunulmuştur.

Bu çalışma ile hem *Türk Folklor Araştırmaları* adlı edebiyat tarihine karışmış olan bir dergiye, salt Türkçe Eğitimi, edebiyat sahası değil birçok alandaki araştırmacıların dikkatleri çekilmiş hem de 11-14 yaş grubu çocuklarının Türkçe ders kitaplarına farklı, yayımlanmamış masalların kazandırılması ihtiyacı bir ölçüde karşılanmıştır. Eleştirel düşünme, empati kurma, hoşgörülü olma, kendini ifade edebilme, yaratıcı düşünme gibi becerileri geliştirirken gurup çalışması, drama gibi anlatım tekniklerinin kullanımına elverişli metinler öğretmenlerin ve araştırmacıların beğenisine sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: *Türk Folklor Araştırmaları*, çocuğun gelişim sahaları ve özellikleri, masal, çocuk edebiyatı.

Title of the Thesis: Evaluation of the folktales published in the journal of *Turkish Folklore Researches* between the pages 1-183 with respect to cognitive, affective and psychomotor characteristics of 11-14 year old students.

Author: Derya Çoban

Supervisor: Assoc. Prof. Dr. İsmail Güleç

Date: 04.12.2008

Nu. Of Pages: 297

Department: Turkish Education

Subfield:

79 folktales from the first 183 pages of the journal of *Turkish Folklore Researches*, published between the years of 1949 and 1980 as 360 volumes, were evaluated with respect to the cognitive, affective and psychomotor characteristics of 11-14 year old students.

Folktales were evaluated in terms of their content, messages and protagonists considering their cognitive, affective and psychomotor appropriateness and their quality in the provision of the opportunities for the development of the skills proposed by the constructivist approach. Texts were evaluated in terms of the turn of phrase regarding its effectiveness in the arousal of curiosity and interest in children, its functionality in enjoying children in addition to educating them and its being literary.

Our study consists of three parts and five appendix. In the first part, cognitive, affective and psychomotor characteristics of the target group to whom the texts will be suggested as a result of this study were discussed. In the second part, children's literature and the role of folktales in children's literature were examined. In the third part, the evaluation of folktales from the related journal was presented. In the appendix section, the texts of 79 folktales were introduced. Moreover, in the appendix section, results concluded from the evaluation of folktales were offered along with 4 tables.

With this study both a vanishing journal; namely, the *Turkish Folklore Researches*, was pointed to the researchers not only in the field of Turkish Education and Literature but also to researchers from different areas, and the need for the obtainment of different and unpublished folktales for Turkish course books of 11-14 year old children was met to a certain level. The texts appropriate for the use of instructional methods like grouping and drama while developing such skills as critical thinking, empathy, tolerance, self expression and creative thinking were tendered to the plaudit of teachers and researchers.

Keywords: *Turkish Folklore Researches*, children's developmental areas and characteristics, folktales, children's literature.

GİRİŞ

Araştırmanın Amacı: 21. yüzyılda muasır medeniyetler seviyesine ulaşabilmeyi hatta onları geçebilmeyi hedefleyen Türk toplumunun önüne ilk olarak **eğitim** kavramı çıkmaktadır. Yazılı ve görsel medya organlarında, günlük yaşam içerisinde sıkça karşılaştığımız ve kullandığımız “**Eğitim şart.**” ifadesinin nasıl hayat bulacağı ise önemli bir sorundur. Bu soruna kalıcı, akılcı, bilimsel çözümler sunabilmek için ilk aşamada eğitimin ne olduğuna bakmak gerekir.

ERCAN, eğitimi, “gelişmeyi engelleyen nedenleri ortadan kaldırarak, kişiyi yetiştirmeye çalışmaktır.” şeklinde tarif eder (2000: 83). Bu ifadede belirtildiği gibi eğitim öncelikle toplumdaki her bireyin kendini doğru ifade etmesini, gelişmesini, zamana şartlara göre değişime uyum göstermesini, kendine ve topluma yararlı birey olabilmesini ve onu hedeflerine ulaşmasından alıkoyan engellerin ortadan kaldırılmasını sağlaması gerekir. Bizce, bu olumsuz etkilerin bertaraf edilebilmesinin ön koşulu “insan” ve onun ilişkili olduğu temel kavramları irdelemek ve aralarındaki yapıyı doğru çözümlenektir. İnsan ve onun doğrudan ilişkili olduğu kavramlar objektif olarak değerlendirilir ve mevcut durum içinde doğru amaçlar tespit edilirse, eğitimde bizi istenilen sonuçlara ulaştıracak doğru yaklaşımlar belirlenebilir. Bu sayede, kullanılan yaklaşımların, yöntem ve tekniklerin uygulanabilirlik seviyeleri ve bilimsel nitelikleri daha yüksek olur.

İnsan ve onunla bağlantılı kavramlara değindikten sonra eğitimimizde uygulanan yaklaşımın özelliklerine, ele aldığımız kavramlarla ilişkilerine açıklık getirmeye çalışacağız.

TDK'nin Türkçe sözlüğünde “İki eli bulunan, iki ayak üzerinde dolaşan, sözle anlaşılan, akıl ve düşünce yeteneği olan en gelişmiş canlı” (1998: 1089). tanımıyla ifadesini bulan “insan” kavramı pek çok sosyolog, psikolog ve dilbilimci tarafından ilgi alanları paralelinde tarif edilmiştir. Sözlükteki tanımından insanı diğer canlılardan “en gelişmiş olma” sıfatıyla ayıran özelliğinin sözle anlaşılması (dile sahip olması), akıl ve düşünce yetisine haiz olmasını çıkarabiliriz. Bu da insan kavramının dil, akıl, düşünce iletişim boyutu sebebiyle de kültür ve eğitimle doğrudan ilişkili olduğunu gösterir.

Sosyal bir varlık olan insan, içinde doğduğu toplumla olan ilişkileri çerçevesinde gelişir. Bu nedenle yaşadığı toplumdaki kurallar, değerler insan hayatını şekillendirir. Bu safhada karşımıza “kültür” kavramı çıkar. Kültür, “Bir milleti öteki milletlerden ayıran yaşayış tarzı, o millete özgü duygu ve düşünce birliğinin oluşturduğu ortak ruh.” tur (Korkmaz, 2003: 15). Zeynep Korkmaz'ın bu tanımında kullandığı “ortak ruh” millî şuur, toplum bilinci de denilen milletleri ayakta tutan, varlıklarının devamını sağlayan ve onları diğer milletlerden ayıran bir sosyal akrabalık bağıdır.

Sadık Tural, kültür üzerine yapılmış tüm tanımları kapsayacak şekilde kültürü; “Tarih bakımından mevcudiyeti kesin olarak bilinen bir toplumun, sosyal etkileşme yoluyla nesilden nesile aktardığı manevî ve maddî yaşayış tarzlarının temsil ve tecelli bakımından yüksek seviyedeki bir bileşiği

olan, sebebi ve sonucu açısından ise ferde ve topluma benlik, kimlik ve kişilik ile mensubiyet şuuru kazandırma, bütünleşmiş kılma, yaşanan çevreyi ve şartları kendi hedefleri istikametinde değiştirme arzu ve iradesi veren değer, norm ve sosyal kontrol unsurlarının belirlediği bir sistem” olarak ifade etmiştir (Ünalın, 2002: 9).

Tanımlarda da zikredildiği gibi kültür, bir topluma kişilik kazandıran, onu farklılaştıran, geçmişten devralınıp gelecek kuşaklara aktarılan, maddî ve manevî değerler toplamıdır. Bu değerlerin, ortak ürünlerin aktarılmasında da dil ve eğitim mefhumları karşımıza çıkar.

İnsanı en gelişmiş varlık olmaya götüren özelliklerin belki de birincisi olan “dil”in tanımı araştırmacıların bakış açılarına göre farklılık göstermektedir. Aksan’a göre “Düşünce, duygu ve isteklerin, bir toplumda ses ve anlam yönünden ortak olan öğeler ve kurallardan yararlanılarak başkalarına aktarılmasını sağlayan çok yönlü, çok gelişmiş bir dizge.”dir (1998: 55). Ergin’e göre ise “İnsanlar arasında anlaşmayı sağlayan tabii bir vasıta, kendisine mahsus kanunları olan ve ancak bu kanunlar çerçevesinde gelişen canlı bir varlık, temeli bilinmeyen zamanlarda atılmış bir gizli antlaşmalar sistemi, seslerden örülmüş sosyal bir müessese”dir (2001: 3). Berke Vardar ise dili “ Belli bir insan topluluğuna özgü çift eklemli sesli göstergeler dizgesi ” (Vardar, 1998: 75) olarak tanımlar.

Timurtaş, dili uzun bir zaman içerisinde ve çeşitli tarih, coğrafya ve kültür şartları altında meydana gelmiş; içtimaî yönü ağır basan, tabii (canlı) bir varlık olarak tanımlamaktadır. (Ünalın,2002:108) Sapir’e göre “Dil, yalnızca insana özgü olan; düşüncelerin, duyguların ve isteklerin, istençle (irade göstererek) üretilmiş semboller kullanarak iletilmesini sağlayan bir yöntemdir ” (Öztürk, 2005: 8).

Dil üzerine yapılan bu tanımları çoğaltmak mümkündür. Burada ele aldığımız tanımların ortak noktaları; dilin toplum için ortak anlamlar taşıyan, çok yönlü, zaman içinde değişebilen, canlı bir ses sistemi oluşudur. En önemli işlevi ise insanlar arasında duygu, düşünce ve isteklerin aktarılmasını sağlamasıdır. Zeynep Korkmaz’ın ifadesiyle “En basit tanımıyla bir bildirim aracı”dır (2003:1). Gönderenden alıcıya ulaşılması istenilen mesajın en anlaşılır şekilde iletilmesini sağlaması yönüyle de dil, iletişimin içinde vazgeçilmez unsurlardan birisi olarak hayatımızdadır.

Düşünme ve düşündüklerini dışı vurmada insanın en önemli silahı konumundaki dilin, bu safhada düşünce ile de bağlantısı ortaya çıkar. Dilbilimciler düşünce ile dil arasındaki ilişkide farklı görüşler ortaya koymuştur. Platon ve onu takip eden araştırmacılar, düşüncenin ancak dil ile gerçekleşebileceğini savunmuşlardır. R. W. Langacker gibi bazı dilbilimciler ise dil olmadan da düşünülebileceğini savunmuşlardır. Dil olmadan da düşüncenin olabileceği savunulmuşsa da düşüncenin oluşumundan sonra insanın bunu dış dünyaya aktarımı ancak dille olmaktadır. Bu nedenle düşünce yine dile muhtaçtır. Bu noktada Tanpınar, dilin insanlığın kendisi olduğunu ve zihin hayatımızın dille var olduğunu savunmaktadır. Tanpınar’la paralel düşünen Aksan’a göre dil;

insanı insan yapan niteliklerin başında gelir. Onun duygularını düşüncelerini, isteklerini bütün incelikleriyle açığa vurmasına, yaşamını sürdürebilmesine olanak sağlar (Ünalın, 2002: 108 -109).

Milletler, evreni dillerinin kendilerine sundukları olanaklar çerçevesinde algırlar. Dildeki kelimelerle düşünüp dünyayı algılayıp anlamlandırabilirler. İnsanların, bir toplum içinde ortak anlamlara ulaşmalarında, doğru iletişim kurmalarında, sosyalleşip gelişmelerinde, gelecek nesillere birikimlerini aktararak varlıklarını sürdürmelerinde dile ihtiyaçları vardır. Dilini doğru kullanıp duygu ve düşünceleri doğru ifade etme, yaratıcı düşünme, çözüm üretme, millî bilinci kazanıp aktarma ise eğitim yoluyla kazanılır. Eğitimin ise gelişi güzel yapılacak bir iş olmadığı yukarıda açıklamaya çalıştığımız kavramların hassasiyetiyle ortaya çıkmaktadır. Dünya üzerinde tüm çağdaş toplumlarda olduğu gibi ülkemizde de eğitim, örgün ve yaygın eğitim kurumları eliyle devlet tarafından verilmektedir. Her devletin kendi örgütsel yapısını, varlığını sürdürebilmesi gelecek nesillere verilen bu eğitim kanalının sağlıklı işlemesine bağlıdır. Türkiye’de bu kanalı işletip her vatandaşın eğitim hakkını kullanabilmesini sağlayan kurum Milli Eğitim Bakanlığıdır. Milli Eğitim Bakanlığı, değişen ve gelişen şartlara, bilimsel verilere göre eğitimi bir plan dâhilinde yönlendirmektedir.

21. yy. ’ın istediği insan profiline uygun nesilleri yetiştirmek için “Millî Eğitim”in ön gördüğü temel amaçları, 14574 sayılı, 24.06.1973 tarihli Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiş 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu’nda, 2. maddede şu şekilde belirtilmiştir:

1. Atatürk inkılâp ve ilkelerine ve Anayasada ifadesi bulunan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk milletinin millî, ahlâkî, insanî, manevî ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan; insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyetine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış hâline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek;

2. Beden, zihin, ahlâk, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek;

3. İlgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve onların kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamak (MEB (2009), “Millî Eğitim Temel Kanunu”).

Ulusal kültürümüzün çocuklara kazandırılıp gelecek kuşaklara aktarılması millî eğitimin temel görevlerindedir. Bunun gerçekleştirilmesinde, çocuğu millî şuuru canlı tutacak eserlerle karşılaştıran Türkçe derslerinin büyük bir işlevi bulunmaktadır (Özbay, 2006: 5).

Millî Eğitim Temel Kanunu amaçlarının Türkçe dersindeki tezahürü sonucunda ilköğretim okullarında Türkçe öğretiminin amacı, 2098 sayılı Tebliğler Dergisi'nde "Temelöğretim Okulları Türkçe Programı"nda şöyle belirtilmiştir:

1. Öğrencilere, görüp izlediklerini, dinlediklerini, okuduklarını tam ve doğru olarak anlama gücü kazandırmak;
2. Onlara görüp izlediklerini, dinlediklerini, okuduklarını, incelediklerini ve düşündüklerini, tasarladıklarını söz ve yazı ile doğru ve amaca uygun olarak anlatma beceri ve alışkanlığını kazandırmak;
3. Öğrencilere Türk dilini sevdirmek, kurallarını sezdirmek; onları Türkçeyi gelişim süreci içinde bilinçle, özenle ve güvenle kullanmaya yöneltmek;
4. Onlara dinleme, okuma alışkanlık ve zevkini kazandırmak; estetik duyguların gelişmesinde yardımcı olmak;
5. Türlü etkinliklerle öğrencilerin kelime dağarcığını zenginleştirmek;
6. Onların ulusal duygusunu ve ulusal coşkusunu güçlendirmede kendi payına düşeni yapmak;
7. Sözlü ve yazılı Türk ve dünya kültür ürünleri yoluyla, Türk kültürünü tanıma ve kazanmalarında; Türk yurdunu ve ulusunu, doğayı, hayatı, insanlığı sevmelerinde yardımcı olmak;
8. Onlara, bilimsel, eleştirici, doğru yapıcı ve yaratıcı düşünme yollarını kazandırmada Türkçe dersinin payına düşeni gerçekleştirmek (MEB, 1981: 327).

Türkçe derslerindeki eğitim faaliyetleri Millî Eğitimin Temel Amaçları doğrultusunda yürütülmektedir. Kavcar'a göre dil eğitiminin temel amacı çocuktaki düşünce ve iletişim becerisini geliştirmektir (1998: 261-273). Türkçe dersleri ile ana dilinin zenginliklerini keşfeden, dili doğru ve etkili kullanarak düşüncelerini yazılı ya da sözlü etkin ifade edebilen, bu sayede toplumla etkin iletişim kurup sosyalleşen, toplumsal bir rol edinen, yetenekleri doğrultusunda kendini geliştiren, yaratıcı düşünebilen, farklı düşüncelere saygı duyabilen, çözüm üretebilen çocuklar yetiştirilmesi hedeflenmektedir. Bu amaçların olabildiğince hayata geçirilmesi için 2005 yılında yayınlanıp 2006'dan itibaren de ilköğretimin ikinci kademesinde kademeli olarak uygulamaya koyulan Türkçe Dersi Öğretim Programı, bu anlayışla hazırlanmıştır. Yeni program, "**yapılandırmacı yaklaşım**"ın temel prensiplerine göre düzenlenmiştir.

Gürcü Koç, 2003 yılında yayınladığı tezinde yapılandırmacı yaklaşımın bilişsel ve duyuşsal öğrenme ürünlerine etkilerini ortaya koymuştur. Buna göre yapılandırmacı anlayışı, temelde etkileyen iki bilim adamından söz edebiliriz: Piaget ve Vygotsky. Bu iki bilim adamının temelde birbirinin zıttı olmayan; ancak bazı farklılıklar içeren iki yaklaşımı bulunmaktadır. Piaget ve onun

görüşlerini benimseyen Von Glasersfeld, Fosnot “**Bilimsel Yapılandırıcılığı**”, Vygotsky ve onun takipçisi olan Leont ve Bakhtin “**Sosyal Yapılandırıcılığı**” savunmaktadır.

Piaget, sosyal etkileşim sonucunda oluşan dengesizlik ile bireyin bilgiyi nasıl yapılandığını incelemiştir. Bu yaklaşım biyolojik temellidir ki Darwin’in Evrim Teorisi’nden etkilenmiştir. Piaget kuramını üç temel kavram üzerine oturtmuştur: Şema, özümseme ve uyum. Birey yeni bilgiyle karşılaştığında bir dengesizlik yaşar. Önceki deneyimleriyle edindiği zihnindeki şemalarla (yaşantılar, bilgiler) yeni bilgiyi uyumlu hale getirmeye çalışır bunu sağladığında ise bilgi özümsemiş olur ve tekrar denge sağlanır.

Özümseme , yeni bilgiyi önceden var olan şemaya uygun duruma getirme.	Uyma , önceden var olan şemayı yeni veriye uygun duruma getirmek için değiştirme.	=Denge
--	--	--------

Piaget, ergenlik dönemine kadar bireyin bilgiyi nasıl edindiğini açıklamıştır. Bilgi türlerini fiziksel, matematiksel-mantıksal, sosyal olarak çeşitlendirmiştir.

Sosyal yapılandırıcı anlayışın kapsamı bilişsel yapılandırıcılığa göre daha sınırlı olmasına karşın bugün daha geçerli görülmektedir. Yeni öğretim programı da buna dayanmaktadır.

Vygotsky, bireyin öğrenmesi için mutlaka bir sosyal etkileşimin olması gerektiğini savunmuştur. Sosyal etkileşim sonucu gözlemleriyle edindiği bilgileri içselleştiren bireyin, öğrenmeyi gerçekleştirdiği düşünülmektedir. Piaget, öğrenmeyi “özümseme ve uyum” ile açıklarken Vygotsky, “içselleştirme” kavramıyla açıklar. Eleştirel düşünme, analiz, sentez, algılama, hatırlama gibi üst düzey bilişsel faaliyetlerin bireyler arasından bireye doğru ilerleme sürecine “**içselleştirme**” denir.

Bilişsel yapılandırıcılık ile sosyal yapılandırıcılığın temel farklılığı Piaget’nin üst düzey bilişsel sürecin bireyden çevreye, Vygotsky’nin bireyler arasından bireye doğru olduğunu savunmasıdır. Vygotsky, sosyal kültürel zihnin bireylerde nasıl oluştuğunu, Piaget ise toplum ve kültürel değişimi olanaklı kılan yeni bilginin birey tarafından nasıl yapılandırıldığını araştırmıştır.

Vygotsky’ye göre çocukta kendiliğinden oluşan kavramlarla, formal eğitimle kazanılan kavramlar olarak iki farklı bilgi vardır. Bireyin doğal çevreden kendisinin edindiği bilgileri, öğretmen okulda sistemli bir yaklaşımla bilgileri organize hale getirir. Vygotsky buna **yakınsal gelişim** alanı der. Yakınsal gelişim alanı, çocuğun var olan gelişim düzeyi ile eğitim sonucu ulaşacağı potansiyel gelişim düzeyi arasındaki farka verilen addır. Her çocuğun kendi deneyimleriyle oluşturduğu gelişim düzeyi farklıdır. Bu da eğitimi etkilemektedir.

Vygotsky'nin sosyal yapılandırmacılık anlayışına dayalı programda görülen temel özellikler şunlardır:

1. Eğitimin temel amacı, çocuğu sosyal yaşamdaki karmaşıklığa hazır hale getirmektir. Öğrenme kültürel bilginin paylaşımı, kavramların kültür tarafından nasıl anlaşıldığı ve üyeler tarafından nasıl uygulandığıdır. Yapılandırmacılığın temel iki özelliği gerçek yaşamı yansıtması ve sosyal etkileşimdir.

2. Davranışçı eğitim programlarında nesnel bilginin öğrencilere aktarılması önem kazanırken, yapılandırmacı eğitim programı, öğrenciyi merkez alarak, içeriği öğrenci ilgileri ve özellikleri doğrultusunda planlamakta, uygulamakta, ve değerlendirmektedir.

3. Her öğrenci için aynı hedef değil öğrencilerin gereksinimlerine göre hedefler üst düzey öğrenmelere göre belirlenmektedir. Bilgi yapılandırmacı anlayışta değişime açıktır, kesin gerçekler yerini yaşayan uygulanan bilgilere bırakmıştır. Yapılandırmacı anlayış, “ne öğretmeli” yerine “birey nasıl öğrenir” sorusuna cevap aramaktadır.

4. Yapılandırmacı anlayışta “konu merkezli” tasarım yerine “**öğrenci merkezli**” tasarım kabul edilmektedir. Öğrencinin ilgileri ve gereksinimleri doğrultusunda, yaşamla bağlantılı olarak içerik planlanır. Bilgiyi anlatmak yerine öğrencinin içerikle etkileşim kurması ve bilgiyi yapılandırması beklenmektedir.

5. Yapılandırmacı sınıflarda öğrencinin kendi kararlarını verebildiği, kendi öğrenme planını yaptığı ve uyguladığı öğrenme etkinlikleri uygulanmaktadır. Etkinlikler yoluyla eleştirel düşünme, problem çözme, karar verme, analiz etme gibi üst düzey öğrenmeler kazandırılmaktadır.

6. Yapılandırmacı yaklaşımda değerlendirme, öğretmen ve öğrenciyle birlikte yapılan bir süreçtir. Sonuç değil, süreç değerlendirilir. Değerlendirme, öğrenmeye yardımcı bir araçtır. Öğrencilerin kendilerindeki değişimi fark edebilmeleri için “performans değerlendirme, özgün değerlendirme, günlük yazma, öğretmen gözlemleri, görüşme, tümel dosya, problem çözme” gibi çoklu değerlendirme teknikleri kullanılır.

7. Yapılandırmacı anlayışın temel ilkesi karşılıklı saygının olduğu sosyal ahlâkî bir atmosferin yaratılmasıdır. Öğretmen ve öğrenenler arasındaki yoğun etkileşim, demokratik bir ortam ve öğrenenlerin görüşlerini rahatlıkla açıklamalarını sağlamaktadır. Öğrenci etkin katılım sağlar ve kendini değerli hisseder.

8. Her iki yapılandırmacı yaklaşım da bilişsel değişikliğin, yeni bilginin önceki kavramlarda dengesizlik yaratmasıyla oluştuğunu savunmaktadır. Sosyal etkileşim öğrenmede etkilidir. Kavramsal değişikliği sağlamak için karma yetenek grupları kullanılmalıdır (Koç, 2003: 20-34).

Yapılandırmacı yaklaşıma uygun olarak hazırlanan Türkçe programının derslerde nasıl uygulanacağı kılavuz kitaplarla öğretmenlere sunulmuştur.

TÜRKÇE DERS KİTAPLARINDA YAPILANDIRMACI ANLAYIŞIN UYGULANMASINDAKİ TEMEL PRENSİPLER

Türkçe dersinin, dil bilgisi kuralları öğretilen ya da kelime ezberletilen bir ders olduğunu düşünmek doğru bir bakış açısı değildir. Toplum içinde belli bir rol edinmeye çalışan her bireyin kendini ifade gücünü kazanacağı bir derstir. İnsanın gelişimini sağlayan becerileri edindiği bir ders olarak uygulanmasıyla daha önce değindiğimiz amaçlar gerçekleşebilir.

Bu anlayışın rehber alındığı derslerde içeriğin, okuma, dinleme/izleme, konuşma, yazma ve dil bilgisi öğrenme alanlarında kazandırılacağı belirtilmiştir (Erol, 2006: 38).

Kılavuz kitaplarında Millî Eğitim ve Türkçe Programının temel amaçlarının gerçekleştirilmesi için kazandırılacak becerilere yer verilmiştir:

1. Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma.
2. Eleştirel düşünme.
3. Yaratıcı düşünme.
4. İletişim kurma.
5. Problem çözme.
6. Araştırma.
7. Karar verme.
8. Bilgi teknolojilerini kullanma.
9. Girişimcilik.
10. Kişisel ve sosyal değerlere önem.
11. Estetik zevk yaratma.
12. Millî, manevî ve evrensel değerlere duyarlı olma (Erol, 2006: 39).

Bu beceriler 6. sınıflarda “Sevgi, Atatürk, Bilim ve Teknoloji, Kişisel Gelişim, Doğa ve Evren ve Okuma Kültürü” temaları; 7. sınıflarda ise “İletişim, Atatürkçülük, Doğa ve Evren, Duygular ve Hayaller, Alışkanlıklar ve Millî Kültür” temaları kapsamındaki metinlerle kazandırılmaya çalışılmaktadır.

“İnsan ve Eğitim Kavramlarının Etkileşimi” başlığı altında **insan** ve **kültür** arasındaki bağın, bir millet için hayatî bir önem arz ettiğini vurgulamıştık.

Dil, yaşadığı toplumdaki kültürün bir ögesi aynı zamanda onun taşıyıcısı durumundadır. Bu sebeple Türk milletinin bekası için geçmişten devralınan kültür mirasının, gelecek kuşaklara aktarılması gerekir. Tarih sahnesinde, bir milletin geçmişiyle geleceği arasındaki köprü vazifesini gören kültürün en iyi sunulduğu alan da şüphesiz dil ürünleri olan edebî metinlerdir. Dil ve kültür edebî metinlerde yaşar.

11-14 yaş grubundaki çocukların eğitiminde kullanılacak, onlara kültürel değerlerini kazandıracak en uygun türlerden birisi masaldır. Yapılandırmacı anlayışla hazırlanan Türkçe kitaplarında masal türündeki nitelikli eserlerle çocuklarımıza “ortak bir bilinç” kazandırılacaktır.

2007- 2008 Eğitim Öğretim yılında okutulan kitaplarda yer alan masal metinlerinin hangi temalar içinde yer aldığı ve yer alma oranlarını inceledik. Elde ettiğimiz sonuçlar tabloda gösterilmektedir.

KİTABIN ADI/YAYIN EVİ	MASALIN ADI	ORAN
6. Sınıf Türkçe / MEB.	Bir Masal Ülkesinde Anadolu	% 3
6. Sınıf Türkçe / Koza	Prensi Olmayan Masal Kitabı	% 5
7. Sınıf Türkçe/ MEB.	Bülbül ile Bağcı	% 4
7. Sınıf Türkçe/ Pasifik	Dostluğun Değeri	% 3
8. Sınıf Türkçe / MEB.	Üç Elma	% 2
8. Sınıf Türkçe / Yıldırım	Yok	%0

Türkçe kitaplarında, farklı şubelere ve yayın evlerine göre oranları değişkenlik göstermekle birlikte masalların metinler içinde bulunma yüzdesi, genel olarak % 2.8’dir.

Araştırmanın Önemi: Bu veri, sınıflara göre bir iki değer azalıp artmasına rağmen Türkçe ders kitaplarında masal türünün yer aldığını somutlaştırmaktadır. Seçilecek bir ya da iki masal türündeki metnin, niteliklerinin nasıl olması gerektiği sorusu üzerine düşünmek gerekirse, Türkçe ders kitaplarına seçilecek masalların, hem **Millî Eğitimin Temel Amaçlarını** hem **Türkçe Dersinin Özel Amaçlarını** hem de **bireyin ihtiyaçlarını** karşılayacak nitelikte olması gerektiğini söylemek yanlış olmayacaktır. Eğitim, Türkçe öğretimi ve bireysel gelişim alanları olmak üzere üç farklı boyuta cevap verebilecek bir ya da iki masalın seçilmesi işinin ne kadar güç olduğu ve özen istediği ortaya çıkmaktadır.

Araştırmanın Yöntemi: Bu bir masalın seçiminde doğru tercihleri yapabilmek için öncelikle hedef kitemizin bilişsel, duyuşsal ve bedensel özelliklerinin bilinmesinin yararlı olacağını ön görmekteyiz. Bu özelliklerin, 11-14 yaş grubunda nasıl gözlemlendiğini ve çocuğun okuyacağı

metinlerde nasıl kullanılması gerektiğini ortaya koymaya çalışacağız. Masalları incelerken iletiler, kahramanlar başlıkları altında değerlendirme yaparken çocuğun gelişim özelliklerini göz önünde bulunduracağız.

BÖLÜM 1: 11- 14 YAŞ GRUBUNUN GELİŞİMSEL ÖZELLİKLERİ

Giriş bölümünde eğitimi, bireyin gelişmesindeki engelleri kaldırma olarak tanımlamıştık. Bu gelişimin yaş düzeylerine göre nasıl seyrettiğini ve hangi dönemlerde ne tür engellerle karşılaşıldığını ise bu bölümde ele alacağız. Masal ve diğer edebî türlerdeki eserlerin Türkçe ders kitaplarına seçilmesinde, hedef kitlenin gelişim özelliklerinin, beklentilerinin, ilgi alanlarının bilinmesinin, metinlerin doğru seçilmesinde yardımcı olacağını düşünmekteyiz.

Giriş bölümünde zikrettiğimiz gibi önce bireyi, insanı tanımalı, onun gelişim özelliklerini bilerek öğretime yön vermeli, yaklaşımlar geliştirmeliyiz. “**Türk Folklor Araştırmaları**” dergisinin 1-183 sayısındaki masalları analiz etmeden önce neye göre irdelememiz gerektiğini doğru bir şekilde ortaya koyabilmek ve sınırlandırmaları doğru yapabilmek için hedef kitemizin gelişim özelliklerinin açıklanmasının gerekli olduğunu ön görüyoruz.

Bu sebeple tezimizin hedef kitlesini teşkil eden 11- 14 yaş grubu çocuklarının bedensel, zihinsel ve duyuşsal alanlardaki gelişim özelliklerini, bu bölümde sunmaya çalışacağız.

İnsanoğlu doğumdan ölüme kadar sürekli bir gelişim içindedir. Bu gelişim, dönemlere göre zaman zaman hızlı zaman zaman durgun bir seyir izler. Başaran’a göre, dünyada tüm çocuklar belirli yaşlarda ortak özellikler ve davranışlar gösterir. Bu ortak davranışlara “**gelişim görevleri**”, belli gelişim görevlerinin sergilendiği döneme de “**gelişim çağı**” denilmektedir (1969: 28).

Pedagoji alanındaki uzmanlarca gelişim çağları farklı yaş sınırları arasında tasnif edilmişse de ortak kabul edilen sınıflandırma şu şekildedir:

a. Doğum Öncesi Çağ

b. Okul Öncesi Çağlar

1. Bebeklik Çağı (0-2 Yaş)

2. Birinci Çocukluk Çağı (2-6 Yaş)

c. Okul Çağları

1. İkinci (son) Çocukluk Çağı (6-12 Yaş)

2. Erinlik Çağı (12-14 Yaş)

3. İlk Ergenlik Çağı (14-17 Yaş)

4. Son Ergenlik Çağı (17-21 Yaş)

Yalçın, Aytaş (2002: 24-27) ise çocuk edebiyatındaki okuyucu seviyelerini, çocukların gelişim dönemlerindeki özelliklerine göre şu şekilde sınıflandırmıştır:

1. Okul Öncesi (0-5 Yaş)
2. Birinci Kademe birinci Devre (6-8 Yaş)
3. Birinci Kademe İkinci Devre (9-12 Yaş)
4. İlk Gençlik Çağı (13- 15 Yaş)

Genel olarak insanın doğumdan itibaren devam eden gelişimini “ bebeklik, ilk çocukluk, son çocukluk, ergenlik” olarak sınıflandırmamız yanlış olmaz.

Haluk Yavuzer, yukarıda belirttiğimiz her gelişim evresinin kendinden öncekine dayandığını ve kendinden sonraki evreyi de etkilediğini vurgulayarak gelişimin sürekliliğini ortaya koymuştur (2000: 277).

Yaş grupları göz önünde bulundurulursa bizim hedef kitlemiz son çocukluk ile ergenlik dönemi arasındaki “**erinlik dönemi**” içinde yer almaktadır. Bu dönem ergenlik ile son çocukluk arasında geçiş özelliği gösteren ve bireyde bedensel, zihinsel değişimlerin çok hızlı olduğu bir dönemdir. Ancak **erinlik** kavramını Başaran gibi ayrı bir gelişim dönemi olarak kabul etmeyen, bu dönemi **ergenlik** içinde bir süreç olarak algılayan bilim adamları da bulunmaktadır.

Haluk YAVUZER, bu araştırmacılarından biri olup erinlik ile ergenlik kavramlarının ayrımının doğru yapılmasını belirterek **erinlik**in ergenlik döneminin ilk bölümünü oluşturan, fizyolojik değişikliklerin olduğu kısa bir evresi olduğunu; **ergenliğin** ise tek başına fizik olgunluğu değil, olgunluğun tüm yüzlerini içeren, bir yaşam dilimi olduğunu öne sürmektedir. (2000: 278)

Gander ve Gardiner da gelişim çağlarını yaş gruplarına göre sınıflandırmıştır. Onların ayrımında da 11-14 yaş grubu ergenlik dönemi olarak gösterilmiştir. (Onur, 2005: 184-475) Gander ve Gardiner **Bebelik, İlk Çocukluk, Orta Çocukluk ve Ergenlik** olarak bir ayırım yapmıştır. Yaş gruplarına göre Orta Çocukluk Başaran’ın ayrımındaki Son Çocukluk dönemine denk gelmekte 6-12 yaş grubunu kapsamaktadır.

Bilim adamlarının farklı yaklaşımları olsa da ister erinlik ister ergenlik dönemi olarak görülsün 11-14 yaş grubu bilişsel, zihinsel ve duyuşsal yönlerden çocukluk özelliklerinin sonlandırılıp ergen özelliklerine ulaşılması arasındaki bir **geçiş** dönemidir.

Ergenlik psikologlar, antropologlar ve filozoflar tarafından farklı açılardan bakılarak farklı tanımlamalarla ortaya konulmuştur. Hall’a göre “fırtına ve stres” zamanı; Sieg’e göre “İnsanda bireyin yetişkine özgü ayrıcalıklarının kendisine verilmediğini hissettiği zaman başlayan ve yetişkinin tüm gücü ve toplumsal konumu, toplum tarafından bireye verildiği zaman sona eren gelişim dönemi. ”dir (Onur, 2005: 438). Yavuzer’e göre ise Latincedeki anlamıyla “büyümek, olgunlaşmak” olan ergenlik, beden, ruhen, sosyal ve zihinsel gelişimin görüldüğü bir süreçtir. İklim, beslenme, sosyal ve kültürel faktörlere bağlı olarak yaş grubu değişse de UNESCO’ya göre

15-25 yaş arasında, ülkemizde ise kızlarda 10-12, erkeklerde 12-14 yaş grubunda başlayan ve 20 yaşına kadar devam eden bir dönemdir (2000: 277-278).

Çoğunlukla ergenlik olarak tanımlanan 11-14 yaş grubu çocuklarının gelişim çağı bakımından özelliklerini, bedensel, zihinsel ve duyuşsal alanlara göre açıklamaya çalışacağız.

1. 1 . BEDENSEL GELİŞİM

Yavuzer'e göre bedensel gelişme ruhsal, sosyal ve zihinsel gelişmenin temelini oluşturur. Biyolojik temelli bu değişimlere ayak uyduran birey kişiliğiyle ilgili farklı özellikler kazanır (2000: 279). Ergenlik bedensel, bilişsel ve toplumsal olgunlaşma dönemidir. Bu dönemde birçok bedensel değişim görülür. Ergenin öncelikle bu değişimlere uyum sağlayıp onları en iyi şekilde kullanması gerekir.

Bu dönemdeki gençler kendi görünüşleri ile çok ilgilenir. Görünüşlerinin kendi arzuları çerçevesinde olmaması, onları mutsuzluğa götürür. Boyları, kiloları bu dönemde onlar için olması gerekenden daha fazla önem taşır.

Hızlı beden gelişimine ayak uydurmakta zorlanılmasından dolayı beceriksizlik, sakarlık durumlarının geçmeyeceğini düşünürler, Kendilerini beğenme duyguları zayıflar (Başaran,1991:109).

Yavuzer'e göre de beklenilenden kısa ya da uzun olmak, şişman ya da zayıf olmak ergenin akran grubu içindeki statüsünü etkileyen önemli bir özelliktir (2000:282).

Şişmanlık ya da zayıflık özellikle kızlarda benlik sorunu yaşanmasına ve okula uyum problemi doğmasına yol açar. (Onur, 2005: 446).

1. 2. BİLİŞSEL GELİŞİMİN ÖZELLİKLERİ

Piaget, çocuktaki bilişsel gelişimi dört evreye ayırmıştır:

Duyu- Hareket Dönemi (0-2 Yaş)	Bebek, zihinsel düşünme ya da anlama anlamında “bilmez” ya da “düşünmez”; daha çok duyu-hareket eylemleriyle tutarlı ve akla yakın yollarla çevresinin değişik yönleri üzerinde yaptığı işlemlerle “bilir” ve “düşünür.
İşlem Öncesi Dönem (2-6 ya da 7 Yaş)	Bu düzeyde düşünce mantık dışıdır ve anlık, görünür koşullara son derece bağımlıdır.

	Küçük çocuklar belirli bir zamanda bir durumun yalnızca bir yönünü ele alma yeteneğine sahiptir.
Somut İşlemler Dönemi (7-11 ya da 12 Yaş)	Çocuklar şimdi bilgiyi sistemli ve mantıklı biçimde işleyebilirler, ama bunu yalnızca bilgi somut biçimde verildiğinde yapabilirler.
Soyut İşlemler Dönemi (12 Yaş ve üzeri)	Soyut işlemlere ulaşan ergenler varsayımlar kurabilir, mantıksal sonuçlar çıkarabilir ve ister somut ister soyut biçimde sunulsun, karmaşık sorunları sistemli biçimde çözebilirler.

Kaynak: (Onur, 2005: 343).

Buna göre kalıtsal özellikler ve çevre etkisine paralel olarak daha geç ya da erken başlamakla birlikte genel olarak **11** yaşından itibaren bireyler **soyut** düşünme becerisi kazanırlar.

Onur'a göre küçük çocuk ile ergen arasındaki en önemli fark, çocuk sorunu basit olarak algılar ve aklına gelen ilk yanıtı verir. Ergen ise soruna sistemli bakar, olası karmaşıklığı dikkate alır ve farklı çözümler sunar (2005: 462).

Ergen bedensel gelişimine paralel olarak bilişsel yönden de gelişir ve geleceğe yönelik soyut kavramlar üzerinde düşünmeye başlar. 11 yaşından itibaren çocuğun mantıksal düşünme yetisi bir yetişkin seviyesine gelir. Kendi düşüncelerini haklı gösterecek düşünce yolları, farklı mantık yöntemleri geliştirebilir.

Başaran'a göre soyut düşünmenin iki önemli özelliği bulunmaktadır:

1. Öğrenciler nesneyi, durumu görmeden de bunlar hakkında düşünebilir, kavramlar geliştirebilir.
2. Kendi düşünceleri üzerinde de düşünmeye başlar (1991: 92).

11 yaşından önce kişinin kendi düşüncelerini, yaptıklarını eleştirmesi görülmeyen bir durumdur.

Başaran'a göre bu dönemi diğer dönemlerden ayıran bir özellik 12-13 yaş arasında çocuklarda, zamanın sürekliliği konusunda gelişim görülmesidir. İlkokul çağındaki çocuk, dün, bugün gibi kısa

sürelili zaman dilimlerini algılayabilirken uzun süreli zaman kavramlarını algılamada güçlük çekmektedirler (1991: 93).

Bu dönemdeki çocuk eleştirel düşünme, sorun çözme becerileri kazanmaya başlar. Gray'a göre sorun çözümede **yargılama** ve **yaratıcı düşünme** olmak üzere iki temel süreç vardır. Yargılama var olan delillere dayanarak akıl yürütme; yaratıcı düşünme ise varılan sonuçlardan yola çıkarak imge gücüyle buluşlar, kestirimler ortaya çıkarmaktır (Başaran, 1991:100).

Yukarıda, çocuğun artık kendini ve etrafındakileri sorgulamaya eleştirel düşünmeye, kendine sunulanı olduğu gibi kabul etmemeye başladığını belirtmiştik. Bu noktada Yavuzer çocuğun toplum kurallarını da sorgulamaya başlayacağını, toplumdaki değerlere, kurallara daha farklı açılardan yaklaşım kuralların değiştirilebilir kararlar olduğunu düşünmeye başladığını vurgulamaktadır (2000: 284).

Araştırmalar her bireyin, Piaget'nin belirttiği **soyut işlemler** basamağına ulaşamayacağını, bunun toplum yapılarına ve verilen eğitime göre değişebileceğini göstermektedir. Muss, eğitimin çocuklarda soyut işlem düşüncesini hızlandırabileceğini ortaya koymuştur (Onur, 2005: 465). Bu da okullarda uygulanan yaklaşım materyal ve yöntem seçiminin taşıdığı önemi bir kat daha arttırmaktadır. Eğitim ve öğretim alanında sorunluluk taşıyan her bireyin (anne, baba, öğretmen, idareci, eğitim bilimci, program geliştirme uzmanı vb.) çocukların bilişsel özelliklerine dikkat etmesi, o doğrultuda seçimler yapması gerektiğini gösteriyor.

1. 3. DUYUŞSAL GELİŞİM ÖZELLİKLERİ

Duyuşsal özellikler, bilişsel ve bedensel gelişimle paralel olarak gelişen bir alandır. Ergenlik, benlik kavramının geliştiğı ve yetişkinliğe hazırlanıldığı bir dönemdir. Bu nedenle ergenin "Ben kimim?" sorusuna yanıt aradığı, ailesi, yaşlıları ve daha geniş kapsamında toplum içinde yer edinmeye çalıştığı, belli rolleri benimseyip gelecekle ilgili planlar yaptığı bir dönemdir. Bu dönem uzun bir denge döneminden sonra birçok çelişkinin yaşanmaya başladığı karmaşık bir dönemdir.

Bu dönemde ergen "benmerkezciliğı" oluşur. Elkind'in de belirttiğı gibi "Bu genç insanlar birbirleriyle karşılaştıklarında her biri, gözlemleyen olmaktan çok gözlemlenen olmakla ilgilenir" (Onur, 2005: 467). Herkesin kendilerini gözlemlediklerini düşündüklerinden en ufak kusurları büyütürler. Bedenleriyle barışık olmadıklarında kendilerine olan güvenleri zayıflar ve benlik algısında sorun yaşarlar.

Erinlik çağında gencin, akran kümeleri içinde olma ve etkinliklere katılma arzusunda artış görülür. Bu da arkadaş grubu içinde kabul görme, statü kazanma, benimsenme kaygıları yaşamalarına neden olur.

Yavuzer'e göre ergenlik utangaçlık ile dikkat çekme duygularının en yoğun şekilde yaşandığı dönemdir (2000: 286). Başaran da aynı görüşleri benimserken ergenlik çağındaki kişilerin bu

utangaçlığı nedeniyle beceriksizleştiği, kendini beğendirmek istediği kişilerin bulunduğu ortamlardan kaçındığı ve bulunmak zorunda kaldığında ise sıkıntı yaşadığını belirtmektedir (991: 109).

Erinlik dönemindeki genç, çocukluktaki korkularından uzaklaşmıştır; ancak farklı türden korkuları yaşamaktadır. Diğer insanlarla tanışmak, alaycı kimselerle bir arada bulunmak, topluluk önünde konuşmak, çoğunluğu kendinden büyüklerden oluşan gruplara katılmak gibi sosyal ilişkilerden kaynaklanan korkular yaşayabilir. Okul başarısı, yaşlılarınca kabul görmek, dış görünüş nedenleriyle endişe, korku duyguları ergende oluşabilir. Bu endişelerin uzun süreli olması problem yaratır. Kişiyi mutsuz eder.

Ergen kendisiyle alay edildiğinde, haklarının yenildiğini düşündüğünde, yalan söylendiğini hissettiğinde öfke duygusuna kapılır. Erinin bağımsız olma çabası anne baba veya öğretmen tarafından engellenirse, ergen öfkesini saldırganlık, sövme, kırma, kavga gibi tepkilerle ortaya koyar. Zamanla bu öfkesini içine atar ve farklı yollarla gidermeye çalışır (Başaran, 1991: 108).

Ailenin sosyo-ekonomik özellikleri de ergeni etkiler. Arkadaşlarında özendiği şeylere sahip olamayan gençlerde aşağılık duygusu oluşabilir.

Her dönemde bireyin kendisinden yapması beklenen ortak davranışlara “gelişim görevleri” denildiğini belirtmiştik. Yukarıda açıklamaya çalıştığım özelliklerin ışığında, ergenlik dönemindeki bireyden istenilen gelişim görevleri ise şunlardır:

1. Bedensel özelliklerini kabul etmek ve bedenini etkili kullanmak.
2. Eril ya da dişil bir toplumsal rolü gerçekleştirmek.
3. Her iki cinsten yaşlılarıyla yeni ve daha olgun ilişkiler kurmak.
4. Ana babadan ve diğer yetişkinlerden duygusal bağımsızlığı gerçekleştirmek.
5. Ekonomik bir mesleğe hazırlanmak.
6. Evliliğe ve aile yaşamına hazırlanmak.
7. Toplumsal bakımdan sorumlu bir davranışı istemek ve gerçekleştirmek.
8. Davranışın rehberi olarak bir dizi değer ve bir ahlâk sistemi kazanmak, bir ideoloji geliştirmek (Onur, 2005: 440).

Yukarıda bedensel, bilişsel ve duyuşsal açılardan 11-14 yaş grubu çocuklarının özelliklerini ortaya koymaya çalıştık. Bunlara bakacak olursak gerek eğitim programlarındaki yaklaşımların belirlenmesinde, derslerde uygulanacak yöntem ve tekniklerin seçilmesinde, Türkçe kitaplarında okutulacak metinlerin değerlendirilmesinde bu özellikler göz önünde bulundurulmalıdır.

Türkçe kitaplarında tüm türlerdeki metinlerin özelde de masalların, çocukta olumlu beden algısı oluşturacak, kişilerin fiziksel olarak farklı özellikler taşıyabileceği bunlardan dolayı üstünlük, aşağılık duygularının oluşmasının yanlış olacağı, daha çok soyut kavramların yer aldığı, yaratıcı düşünmeyi geliştiren, gerçeklikle bağı olan kavramların bulunduğu, hedef kitlede benlik gelişimine katkıda bulunan onların kıskançlık, öfke, suçluluk duygularını törpüleyecek tema ve kavramların olduğu metinler seçilmesine, dikkat edilmelidir.

Ercan'a göre **öğrenme** "Belli bir yaşantı içinde bilgi, beceri ve davranışlar kazanma, yeni zihinsel işlemleri başarabilir duruma gelmek."tir (2000: 78-79). Bu tanımdan yola çıkarak masalların seçiminde de göz önünde bulundurmanız gereken öğrenme özellikleri şöyledir:

1. Öğrenme çalışmaları, somuttan soyuta doğru geliştirilmeli.
2. Çocuk önce yakın çevresinden bilinmeyenlere doğru yöneltildiğinde daha kolay öğrenir.
3. Çocuklar anlamlı okuma parçalarıyla daha kolay öğrenirler.
4. İlgi ve gereksinmelerini karşılayan öğrenme konularını daha kolay öğrenirler. Bunları uzun süre unutmazlar.
5. Öğrenme konuları, çocukların bireysel ayrılıklarına göre seçilirse daha kolay öğrenir ve başarılı olurlar.
6. Öğrenme konuları çocukların öğrenme olgunlukları ve gelişim düzeylerine göre ele alınmalıdır.
7. Bedence ve ruha sağlıklı olan çocuklar, öğrenmede daha başarılı olurlar.
8. Çocuklarda zeka düzeyleri yönünden ayrılıklar vardır. Bu göz önünde bulundurularak öğrenme konuları ve etkinlikleri planlanmalıdır.
9. Özel sorunlar yaratan, ergenliğe girmiş çocuklar için, dönemin özellikleri etkinlikler sırasında göz önünde tutulmalı, buna göre önlemler alınmalıdır.
10. Çocuk içten dışa, yakından uzağa doğru gelişir. Beden geliştikçe çocuğun çevresiyle ilgisi ve beceri alanı genişler.
11. Çocukta gelişim süreklidir. Gelişim hızı, bazı yaşlarda artar; bazı yaşlarda azalır.
12. Altı yedi yaş çocukları, beş duyuları ile algılayarak daha iyi öğrenirler.
13. Yedi yaş dolaylarında çocukta zaman kavramı kesinleşmemiştir.
14. Yedi dokuz yaş çocuklarında, dil hızla gelişir. Çocuklar hızla sözcükler öğrenir.

15. Yedi dokuz yaşlarında olayları varlıkları, çeşitli davranışlarıyla canlandırmayı, oyunla anlatmayı severler.
16. Araştırmalara göre 9-11 yaş çocuklarında soyut düşünme becerisinde hızlı bir gelişme görülür.
17. 9-11 yaş grubu çocuklarında okuyarak bilgi edinme yeteneği gelişmiştir.
18. 11-14 yaş çocukları kendilerini çevreye benimsetmek için diğer yaş guruplarından daha belirgin davranışlarda bulunurlar.
19. Zeka kalıtsal bir yetenektir. Belli yaşlarda belli sınırlar içinde belirli düzeylerde kalır ve kalıtıma göre nitelik gösterir (Ercan, 2000: 80-81).

Ergenlik dönemine ilk ve sancılı adımını atmış olan çocuğun bedensel, zihinsel ve ruhsal açıdan nasıl özellikler göstereceğini ortaya koymaya çalıştık. Bedensel, zihinsel ve duyuşsal alanlarda gelişimin hızlı olduğu bu dönemde, dil gelişiminin bunlardan farklı özellikler göstereceğini düşünmek doğru bir sonuç olmaz. Çünkü insandaki her gelişim alanının bir birine paralel olarak geliştiği bilinmektedir. Dil gelişimi, öğrencinin olgunluğu ve zihinsel gelişimine bağlıdır. (Taşdemir, 1995: 10) Bundan dolayı 11-14 yaş grubundaki çocuğun soyut düşünme becerisinin artması, zeka gelişiminin hızlanması ve konuşma organlarındaki olgunluğa paralel olarak dil gelişimi, dil kurallarına hakimiyeti, kelime hazinesi yetişkin düzeyine ulaşır.

Erinlik, geçiş dönemlerinin genel özelliği olarak büyük bir değişimin (özellikle bedensel) gözlemlendiği, uyum problemlerinin yaşandığı bir süreç olması nedeniyle hassas davranmayı gerektirir. Bu sebeple bu dönem çocuğunun özellikleri iyi irdelenip ona uygun öğretim yöntem ve teknikleri belirlenmeli. Onların gelişim özellikleriyle ters düşmeyen metinler okutturulmalıdır. Yukarıda zikrettiğimiz 11-14 yaş grubu çocuklarının bedensel, duyuşsal ve zihinsel gelişim özellikleri ışığında, hedef kitlemiz için seçilecek masal türündeki metinlerde bulunmasında fayda gördüğümüz özellikler şunlardır:

- a. Masallar çocuğun soyut düşünme becerisini geliştirecek düzeydeki temaları içermelidir. Bu yaş grubu çocuklarının zihinsel kapasiteleri gelişmiş olduğundan yaratıcı düşünme becerisini geliştirecek seviyedeki konular onların gelişimini hızlandırır.
- b. Bu dönemde dil gelişimi soyut düşünme becerisine paralel olarak geliştiği ve yetişkin seviyesine ulaştığı için masallardaki söz varlığı, sayı ve nitelik olarak buna uygun olmalıdır.
- c. 11-14 yaş grubu zaman kavramını tam olarak algılayabildiği için anlama becerisi gelişmiştir. Masallar bu özelliği geliştirici nitelik göstermelidir.
- d. Ergenliğin ilk adımında olan çocukların gelişim görevleri içinde, meslek sahibi olmaya hazırlanmak, kendisine olan güven duygusunu kazanarak akran grubunda, aile ve toplum

hayatında kabul görmek, toplumsal açılardan sorumluluk duygusu kazanmak, karşı cinsle ve insanî ilişkilerde doğru iletişimi kurabilmek; davranışları yer almaktadır. Buna göre masallar, temalar, verilen mesajlar, kahramanların özellikleri çerçevesinde çocukların öz güvenini geliştirecek, farklı düşüncelere saygı duyarak insanlarla iyi iletişim kurmalarına yardımcı olacak, aile okul ve diğer toplumsal kurumlar içinde kabul görecektir davranışlarda bulunmaları ve sorumluluk almalarını sağlayacak niteliklere haiz olmalıdır.

e. Masal metinleri bu yaş grubu çocuklarının akran grubu içinde bulunma onlarla ortak işler yapma arzusunun yoğun olması özelliğinden yararlanılarak “**canlandırma, drama, küme çalışması**” gibi etkinliklere imkan tanıyacak nitelikte olmalıdır.

BÖLÜM 2: ÇOCUK EDEBİYATI VE MASALIN ÇOCUK EDEBİYATINDAKİ YERİ

2. 1. ÇOCUK EDEBİYATI VE TARİHİ GELİŞİMİ

Canlıların içinde sahip olduğu özellikleri itibariyle en üstün varlık **insandır**. İnsanın diğerlerine egemen olmasının, doğayı ve dünyayı istemleri çerçevesinde düzenlemesinin sağlayıcısı ise onun farklılığını yaratan güçleri “**akıl**” ve “**dil**”dir. İnsan, akıl ve dil vasıtasıyla iptidai yaşamdan 21. yy’daki bilgisayar çağına gelebilmiştir. Dünyanın “**küreselleşme**” kavramıyla açıklamaya çalıştığı en uzak noktadaki insanlara, bilgilere nesnelere ulaşmanın sadece bir tuş mesafesine indiği günümüzde, insanın güzeli arayışı, ortaya koyma çabası sona ermemiş, bu çabası biçim değiştirmekle birlikte devam etmektedir.

İnsanın hayatı anlamlandırma, yaşadığı dünyayı güzelleştirme çabasının bir sonucu olan sanat, farklı dallarda kendini göstermektedir. Sanat insanın zevk alma, ruhen tatmin olma, heyecan duyma, güzeli yaşama güdülerini doyuma ulaştırma işlevini yerine getirmektedir. Bir tiyatro sahnesinde Kanunî Sultan Süleyman’la Osmanlının en görkemli yıllarına gitmek, neyin insanın kulaklarını okşayan tınlarıyla manevî yorgunluklarımızdan arınmak, bir tablodaki renklerin dansına eşlik ederek gözün gördüğü güzelliklerin başka sanat lisanlarıyla ifadelerini yaşamak, insanı estetik bir heyecana sevk etmektedir. Yüzyıllardır var olan bu heyecan bize **estetik**, **güzellik**, **sanat** kavramlarının ne çağrıştırdığına bakmaya yöneltmektedir.

Erinç’e göre estetik, güzeli sorgulayan bir bilimdir. Bir şeyin niçin güzel olduğunu araştıran onun iç ve dış yasalarını belirleyen bir disiplindir. Gieger, estetik değer taşıyabilen her şeyin -güzel ya da çirkin, özgün ya da sıradan, yüksek ya da aşağı, zevkli ya da zevksiz, zengin ya da yoksul olarak değerlendirilebilecek olan her şey şiir ve müzik parçaları, resim ve süsleme, portreler, manzaralar, yapılar parklar, danslar- ayrı bir bilim olan estetiğin alanına girdiğini savunmaktadır (İşcan, 2007: 1).

Estetiğin inceleme kapsamına girmesi bakımından bir sanat dalı olan **edebiyat**: İnsanın kendini, dünyayı algılayışının en güzel yansımalarının olduğu, ana dilin yaşadığı, kültürel değerlerin aktarıldığı güzel sanatların bir dalıdır.

Edebiyat, “Olay, düşünce, duygu ve hayallerin dil aracılığıyla sözlü ve yazılı olarak biçimlendirilmesi sanatı, yazın.” (TDK, 2005: 600) ifadesiyle sözlükte yer almıştır.

Yalçın ve Aytaş’a göre ise edebiyat: “Malzemesi dile dayanan, insanların duygu, düşünce ve hayallerini dile getiren edebî ve estetik değeri olan, bayağılık ve çirkinliği kabul etmeyen sözlü ve yazılı verimlerin tamamı”dır (2002: 5).

Dilidüzgün ise edebiyatı “Her şeyden önce bir kültür ürünü ve estetik bir oluşum.” olarak tanımlamaktadır (2004: 22). Ahmet Kabaklı’ya göre edebiyat “Bilgi, gözlem ve deneyimlere

dayalı duygular, düşünceler, hayaller yardımıyla güzel söz ve yazı eserleri yaratma bilgi ve sanatı"dır (1971: 2). Sever ise edebiyat kavramını şu şekilde açıklamaktadır: "En yalın anlamıyla sanatçının yaşamı anlamasına yönelik bir çaba; yaşanılanları, yaşanılacakları sözcüklerle var etmeye dönük estetik bir eylem" (2003:5). Kavcar'a göre, "Edebiyat, çağlar boyunca insanoğlunun duyduğu düşündüğü ve yaptığı her şeyi en zengin ve etkili biçimde ortaya koyan bir sanattır" (Sever, 2003: 3).

Edebiyat diğer bir ifade ile de yazın üstüne yapılmış tanımları söylenmiş sözleri çoğaltmak mümkün. Yukarıda örneklendirmeye çalıştığımız tanımların ortak noktalarından biri insanın duygu, düşünce ve hayallerinin ifade biçimi olması biri de güzellik ve estetik değer taşımasıdır. Zaten bu güzel olma özelliği hasebiyle güzel sanat dalı olarak kabul edilmektedir. Arapçadaki "edep" kökünden gelen ve "**nezaket, zerafet**" anlamları taşıyarak da estetiği ve güzelliği işaret eden edebiyatın tanımı, işlevi ve kapsamı konusunda günümüze kadar farklı yaklaşımlar öne sürülmüştür.

Oğuzkan'a göre edebiyat, hoş vakit geçirici, eğlendirici bir uğraştır. Ruha canlılık verir ve hayatın üzücü durumlarının uzaklaştırılmasında önemli bir görevi vardır (2001:5). "Çocukların hayatı keşfetmesinde ve yaşama yollarını öğrenmesinde yol gösterici fonksiyonu vardır. Âdeta insana hayatta rehberlik yapar. Edebiyat çocuğu birtakım etkinliklere teşvik eder, çocuğun ana dilinin gelişmesine katkıda bulunur" (Gürel-Temizyürek-Şahbaz, 2007: 14). Belirttiğimiz bu görüşlerde de görebileceğimiz gibi edebiyatın insana hayatı öğretme, yol gösterme bu esnada da onu ruhen rahatlatma yönleriyle çocuğun eğitimindeki fonksiyonu ortaya çıkmıştır.

19. yy. 'da gelişen teknoloji ve eğitim psikolojisi alanlarındaki gelişmelere, ailelerin eğitime ve çocuklarına gösterdikleri özenin ve önemin artmasına, toplumların refah düzeyinin gelişmesine paralel olarak **çocuk edebiyatı** kavramı ortaya çıkmıştır. Ancak birçok alanda olduğu gibi çocuk edebiyatı kavramı, bu kavramın bünyesindeki terimlerin tanımları konusunda ortak görüşlerin sunulması uzun bir süre almıştır. Özellikle ülkemizde yakın bir zamanda kendine özgü özellikleri olan hususi bir disiplin olabilmesi hasebiyle muhtevası, kapsamı ve yöntemleri bakımından tartışılmıştır. Gürel'e göre, "Çocuktan bahseden edebiyat mı?" Çocukların yarattığı edebiyat mı?" veya "Çocuklar için edebiyat mı?" sorularının hangisine cevap vermesi gerektiği tartışılmıştır (1998:5).

Bu sorulardan hangisinin "çocuk edebiyatı"nın tanımıyla cevap bulacağı konusunu sonraya bırakmak koşuluyla öncelikle edebiyat içinde ayrı bir saha olarak kendini gösteren bu alanın hedef kitlesine **-çocuğa-** bakalım.

Yalçın ve Aytaş'a göre, çocuk bedensel ve zihinsel gelişim bakımından 0-16 yaş grubu için kullanılan temel bir kavramdır (2002:1). Alaylıoğlu ve Oğuzkan çocuğu "İki yaşından erinlik çağına kadar süren büyüme dönemi içinde bulunan insan yavrusu veya henüz erinlik dönemine erişmemiş kız veya erkek. " olarak tanımlamaktadır (Küçük, 2008: 1). Haluk Yavuzer'e göre

“Bireyin doğum döneminden başlayarak ergenlik evresine kadar süregelen gelişim dönemine” çocukluk denir. “Çocuk, 6-12 yaş arasında benlik bakımından oluşan, sosyalleştikçe gelişen, geliştikçe sosyalleşen bir varlıktır.” (Tural, 1992:451). Eğitim bilimleri sözlüğünde ise “Olgunluk öncesi bir yaşta bulunan her kız ve erkek.” olarak yer alır (Gürel-Temizyürek-Şahbaz, 2007: 1).

Çalışmamızın birinci bölümünde değinmeye çalıştığımız ve ayrıntılarına yer verdiğimiz gibi insanoğlu; zihinsel, bedensel ve duygusal olarak belli yaşlarda belli özellikler gösterir. Yaş gruplarına göre farklı ihtiyaçları vardır ve farklı beklentilere sahiptir. Bu nedenle çocuk edebiyatı kavramı, tanımı, özellikleri ve işlevlerinden bahsetmeden önce çocuğun gelişimsel özelliklerinin bilinmesinin önemli olduğunu düşünüyoruz. Kavram olarak **çocuk** ve **edebiyat** kelimelerinin birleşmesinden oluşması da bunun somut bir göstergesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu cihetle çocuk edebiyatı hem eğitim bilimleri hem de edebiyat disiplinlerinin ilgi alanı içerisinde yer almaktadır. Farklı disiplinlerin birleştiği ortak bir alandır. Bu kavram ne tek başına pedagoji ne de tek başına edebiyat verilerine göre açıklanabilir.

Çocuk edebiyatını ortak özellikleriyle tanımlamaya çalışan bilim adamları olduğu gibi, bu alanı gereksiz gören araştırmacılar da bulunmaktadır. Çocukluğun insan ömrünün çok kısa bir dönemini teşkil ettiğini, yetişkinlere yönelik eserlerin çocuğa göre uyarlanmasıyla bu ihtiyacın karşılanacağını belirten bilim adamları da olmuştur.

İsmail Hakkı Baltacıoğlu'na göre çocuk, “İnsan yavrusu olmak itibarıyla her şeye müsait, fakat hiçbir şeye muktedir olmayan ham ve elastik bir yaratıktır.” (Gürel-Temizyürek-Şahbaz, 2007: 8) Bu tanımda da görüleceği gibi eğitimle birlikte çocuk anlama ve anlatma becerilerini geliştirir, yetişkinin sahip olduğu özellikleri gösterebilir. Ona doğru bir ana dili eğitimi verebilmek işi de bu nedenle oldukça zor ve özen isteyen bir alandır. Çocuğun gelişim özelliklerine cevap verecek, onun gereksinimlerini karşılayacak, onda estetik ve sanatsal zevk özelliği geliştirecek, eserleri oluşturmak bazı bilim adamlarının yukarıda öne sürdükleri gibi basit bir durum değildir. Bu sebeple çocuklara has bir edebiyat alanının müstakil olarak yaşatılmasına karşı çıkanların yanında çocuk edebiyatını bağımsız bir disiplin olarak gören araştırmacılar bulunmaktadır. (Gülten DAYIOĞLU, Erdal ÖZ, Ülkü TAMER gibi.) Bu kişilerin savunmalarındaki dayanakları çocuğun eğitim süreciyle birlikte istenilen becerilere malik olabilmesi ve bunda da edebî eserlerin çok önemli bir yerinin olmasıdır.

Yalçın ve Aytaş, çocuğun ruh dünyasını ve algılama gücünü arttıracak yönde hazırlanan çalışmaların taşıdığı bilimselliğin, derinliğin ve başarının çocuğun gelecekteki başarısını da büyük oranda etkileyeceğini ortaya koymuştur (2002:1). Çocuğun algılama gücünü arttıracak, ruh dünyasını geliştirecek nitelikteki eserlerin ortaya konulması ihtiyacının karşılanabilmesi adına “çocuk edebiyatı” alanının zuhur ettiğini söylememiz yanlış olmayacaktır. Doğumdan yetişkinliğe kadar olan sürecin en başarılı şekilde yönetilmesi, ihtiyaçların karşılanması gereksiniminden yola çıkan “**çocuk edebiyatı**” üzerine bilim adamlarının yaptığı tanımlardan bazıları şu şekildedir:

Gülsüm Cengiz'e göre çocuk edebiyatı, "Yaşamda var olan her şeyin çocuğun ve gencin gözüyle ve bakış açısıyla algılanıp iç dünyasını yansıtan; düş gücünü, merak duygusunu harekete geçiren ve yazınsal değer taşıyan öykü, masal, şiir, oyun ya da roman biçiminde yeniden anlatılması"dır. Oğuzkan, "çocuk edebiyatı" sözünden 2-14 yaşları arasındaki kimselerin ihtiyaçlarını karşılayan edebiyatın anlaşılması gerektiğini ortaya koymaktadır (2000:2-3). Sever ise çocuk edebiyatı "Erken çocukluk döneminden başlayıp ergenlik dönemini de kapsayan bir yaşam evresinde, çocukların dil gelişimi ve anlama düzeylerine uygun olarak duygu ve düşünce dünyalarını sanatsal niteliği olan dilsel ve görsel iletilerle zenginleştiren beğeni düzeylerini yücelten ürünlerin genel adı" şeklinde ifade eder. (2003:9) M. Ruhi Şirin, "Edebiyatın içinde en ince yazarlık biçimidir. Her yaştan okurun ilgisini çekebilene, okunabilene dili, anlatımı ve biçimi ile "çocuğa görelik" ilkesinden hareketle oluşturulan bir tür" olarak tanımlamaktadır (1994: 10).

Çocuğun hayal dünyasına hitap eden, üstün nitelikleri olan, estetik bir boyut taşıyan, kelime hazinesine uygun, ana dilini geliştirecek özellikte, ulusal ve evrensel değerleri içeren, psiko-sosyal gelişimine katkı sağlayan severek dinlediği/okuduğu zevk aldığı yazılı ve sözlü edebiyat mahsullerini içine alan bir alandır. (Gürel-Temizyürek-Şahbaz, 2007: 20) Yalçın ve Aytaş'a göre ise çocuk edebiyatı "Çocuğun ilişkilerini düzenleyen yaş grubuna göre duygu ve düşüncelerini eksiksiz olarak anlatmasını amaç edinen bir edebî tür"dür (2002: 6).

Bilim adamlarının farklı açılardan bakarak ortaya koymaya çalıştıkları bu tanımlardan yola çıkarak çocuk edebiyatı için söylenebilecek ortak özellikler şunlardır:

1. Çocuk edebiyatı, edebiyatın bir türü olması hasebiyle edebiyattaki sanat olma özelliğinden dolayı estetik bir özellik taşımaları ve çocuğun eseri dinlediğinde ya da okuduğunda ondan zevk almasını sağlamalıdır.
2. Edebiyatın diğer türlerinden en belirgin farkı "çocuğa görelik" ilkesine göre oluşturulmasıyla hedef kitlenin belirleyici niteliğinin fazla olmasıdır.
3. Çocuk edebiyatı eserleri edebiyat olması nedeniyle her yaştan okuyucunun zevk alabileceği; ancak bunu gerçekleştirirken hedef kitlesindeki çocuğun yaş grubuna göre ilgi, gereksinim ve beklentilerini karşılayacak nitelikte olmalıdır.
4. Bunlar aynı zamanda çocuğun algı dünyasını genişletecek, hayat görüşünü zenginleştirecek eserlerdir.

Bu görüşlerin ışığında kahramanları çocuk olan ya da çocukça bir dille yazılan her eserin çocuk edebiyatı kapsamına alınamayacağını belirtmek gerekir. "Çocuğa görelik" ilkesini hayata geçiren, çocuğun yaş grubunun zihinsel, ruhsal ve bedensel özelliklerine uygun olan, dil gelişimine katkı sağlayacak söz varlığı içeren, gelişimine uygun tema ve kahramanları bulunan ve bunlar sayesinde çocuğun hayattaki gerçekleri keşfetmesini, kendini, ailesini, yaşadığı toplumu ve dünyayı anlamlandırmasını, duygu ve düşüncelerini doğru ifade edebilmesini, hayal gücünü geliştirmesini

sağlayan eserler, çocuk edebiyatı içinde yer alır. Çocuk edebiyatı eserleri; çocuğun gerçekliğine inebilen, onu yapmacık bir çocuksulukla değil, estetik zevk verecek, çocuk gözüyle yazılmış hissi uyandıracak ustalıklı ele alan yapıtlardır.

Çocuğun dünyasında güzellikler çağrıştıran, onun ruhunda iyiye güzele doğru olumlu gelişmeler yaratan, anadilinin güzelliklerini hissettiren eserler çocuk edebiyatı içindedir.

Baymur ve Demiray'a göre çocuk edebiyatı eserleriyle diğerleri arasında bir ayrılıktan söz edilemez; çünkü her ikisinin de edebiyat ürünü olması gerekir. Bu nedenle büyükler için de küçükler için de yazılan eserlerin değerlendirilmesindeki ölçütler birbirinden farklı değildir. (Sever, 2003: 8) Yalçın ve Aytaş'a göre de çocuk edebiyatı ile diğer edebiyat türlerini birbirlerinden kesin çizgilerle ayırmak mümkün değildir (2002. 7).

Bu açıdan bakıldığında çocuk diliyle yazılmış, çocuğu konu alan ya da kahramanları çocuk olan her eserin çocuk edebiyatı kapsamında olduğunu söylemek yanlış olur. Peki bir çocuk edebiyatı eserinde, hangi nitelikler aranmalı? Bu soruya Cengiz iki temel özellikle yanıt vermektedir:

1. Çocuğun bakış açısıyla konunun ele alınması.
2. Çocuğun hayal gücünü geliştirip merak duygusunun canlı tutulmasıdır. Uzun'a göre ise çocuk edebiyatı eserinin en temel koşulu edebî değer taşımasıdır. Edebî değerden kasıt ise biçim ve içerik olarak estetik bir değeri olmasıdır.

Dilidüzgün'e göre çağdaş çocuk yazını çocuğa uygun olmalı, çocukça anlayıştan uzak bir yaklaşımla çocuğun kültür gelişimine, düş gücünün gelişmesine ve okuma alışkanlığına kazanmasına katkı sağlamalıdır. Sedat Sever de bu paralelde “**çocuğa görelilik**” ile “**çocuksuluk**” kavramlarını ayrı tutarak çocuğa göreliliğin çocuğun ilgilerini, gereksinimlerini, dil evrenini göz önünde tutmayı, hazırlanacak olan metni bu gözle hazırlamayı ifade ettiğini; çocuksuluğun ise tam tersi olarak dili acemice kullanmayı, anlatımda ilkelik olarak ifade eder (2003: 9).

19. yy. 'a kadar yukarıda önerildiği gibi yetişkinlerin okuyacağı eserlerin bazı bölümlerinin sadeleştirilmesi yoluyla çocuğun yazınsal ihtiyacı karşılanmaya çalışılmıştır. Çocuk edebiyatının tarihî gelişimine, dünyada ve Türkiye'de nasıl bir seyir izlediğine bakacak olursak paralellikler olduğu görülecektir. Dünyada ve ülkemizde çocuk edebiyatı alanının ilk eserleri **sözlü edebiyat** ürünleridir. Bunlar 19. yy'da yazıya geçirilmeye başlanmıştır. Yazının kullanılmaya başlandığı dönemlere ait ilk eserlerin ders kitapları niteliğindeki kitaplar olduğu belirtilmektedir.

18. yy'a kadar dünyada okunan çocuk eserlerinin en önemlisi *Ezop Masalları*'dır. 19. yy'da çocuk kitapları çeşitlilik kazanmıştır. J. J. Rousseau'nun *Emile*'si, Daniel Defoe'nun *Robinson Crusoes*'u ve Swift'in *Guliver'in Seyahatleri* adlı eserleri en önemlileridir. *Robinson Crusoe* ve *Gülüver'in Seyahatleri* adlı kitapların yazılış itibarıyla yetişkinleri amaç edinen; ancak zamanla çocuk romanı özelliği kazandığını biliyoruz (Yalçın-Aytaş, 2002: 9). Aytaş ve Yalçın'ın görüşlerine paralel

olarak Çıkla da bu eserlerin aslında yetişkinler için yazıldığını sonradan çocuk romanı olarak telakki edildiğini belirtmektedir. Bizde ise çocuk edebiyatı çeviri eserlerle başlamıştır. Tanzimat'tan sonraki 20 yıla denk gelen süreçte yayımlanan bu temel eserler şunlardır: (Çıkla, 2005: 14).

1. Şinasi'nin La Fontaine'den yaptığı fabl çevirileri (1859)
2. Kayserili Doktor Rüştü adlı bir kişinin 1859'da *Nuhbetü'l- Etfâl* isimli Arapça alfabe kitabının arkasındaki hikaye ve fabl tercümeleleri.
3. Yusuf Kamil Paşanın Fenelon'dan tercüme ettiği *Telamak*.
4. *Müntahabât-ı Eş'ar* adlı eserinde Şinasi'nin yazdığı iki telif fablını, çeviri eserler takip etmiştir.

Ziya Paşa'nın J. J. Rousseau'dan yaptığı *Emile* tercümesini, *Seksen Günde Devri Alem*, *Robinson Crusoe*, *Beş Hafta Balonla Seyahat* gibi eserler izlemiştir. Çocuk edebiyatının ülkemizdeki seyrini, süreli yayınların (Mümeyyiz 1869, Sadakat, Etfal 1875) öncesinde Nabi'nin *Hayriye*'si ve Sümbülzâde Vehbi'nin *Lütfiye*'sine dayandıran araştırmacıların da olduğunu belirten Küçük, bunun karşıtı tezlerin de kabul gördüğünü çocuk edebiyatının asıl gelişiminin çeviri eserlerin kazandırılmasıyla başladığını ortaya koymaktadır. Tanzimatla birlikte çocukların okuma becerisini geliştirecek yerli kitapların hazırlanması ihtiyacını karşılamak için Kayserili Doktor Şükrü Bey'in 1859'da yazdığı *Nuhbetü'l- Etfal* adlı Türkçe alfabe kitabından sonra Meşrutiyetin önde gelen eğitimcilerinden Satı Bey'in girişimleriyle şiir alanında çocuk edebiyatı kapsamında eserler verilmiştir. (Küçük, 2008: 3-4) Millî Edebiyat Döneminde çocuklar için yazılan şiir kitapları artış göstermiştir. Ali Ulvi Elöve (ö. 1975), İbrahim Alâettin Gövsa (ö. 1949), Tevfik Fikret (ö. 1915), Ali Ekrem Bolayır (ö. 1937), Ziya Gökalp (ö. 1924) çocuklar için şiir yazar isimlerden birkaçıdır. Cumhuriyetten sonra çocuğa yönelik eserlerin niteliğinin değiştiğini ve çocuğun daha çok önemsendiğini belirten Yalçın ve Aytaş, 1940 yılına kadar çocuk edebiyatı eserlerinin yeterli olmadığını belirtir. 1950 yılından sonra çocuğa yönelik faaliyetler ve etkinlikler (çocuk kitap fuarları, konferanslar vb.) düzenlenmesiyle çocuk kitaplarında artış görülmesi sağlanmıştır (Çıkla, 2005: 14).

Çocuk edebiyatının tanımı, kapsamı, özellikleri ve tarihî sürecine kısaca değindikten sonra çocuk edebiyatı içindeki edebî türlerden en önemlilerinden biri olan masallar ve onlarda bulunması gereken özellikler üzerinde durmak istiyoruz.

Yalçın ve Aytaş, çocuk edebiyatı içindeki en önemli malzemeler **halk edebiyatı** ürünleri olan ninni, tekerleme, masal, halk şarkıları, öyküler olduğunu ve bunların çocuğun gelişimine çok önemli katkılarda bulunduğunu belirterek şunları ifade etmiştir:

1. Türkçeyi etkili ve güzel kullanmayı sağlar.

2. Tekerlemeler, ninniler ve halk şarkıları çocuğun standart Türkçeyi, Türkçenin ses unsurlarını eksiksiz kullanmasını sağlar.
3. Çocuğun Türkçenin melodik yapısını kavrayarak düşüncelerini yaratıcı olarak ifade etmesini sağlar.
4. Halk edebiyatı ürünleri yüzyıllardır kullanılan ortak atasözleri, deyimleri şiir ve söyleyiş kalıplarını içerir, bunların çocuğa öğretilmesi ve içinde yaşadığı toplumla etkili iletişim kurmasını sağlar.
5. Halk ürünleri toplum içindeki ortak kültür unsurlarının barındırdığı ve canlı tuttuğu için toplumda dayanışmayı, kardeşlik duygusunu geliştirir.
6. Çocukların kültürel kimliklerini taşıyabilmeleri, içinden çıktıkları topluma sevgiyle bağlanmalarını sağlar.
7. Halk Edebiyatı içindeki olağanüstülükler çocuğun hayal gücünü zenginleştirir.
8. Genellikle sözlü gelenekten kaynaklandıkları için dil süzülerek gelmiş sade bir söyleyiş özelliği kazanmıştır. Bu yolla çocukların anlatım becerileri geliştirilir. (2002: 37-38)

Ziyaeddin Fındıkoğlu, folklor kaynağından yararlanmayan bir çocuk edebiyatının kısır ve tesirsiz kalacağını savunmuştur (TFAD, 1950:162). Bu bağlamda sanat dallarında milletin kaynaklarından yararlanmanın bir ihtiyaç olduğunu vurgulayan Hüseyin Özcan'a göre **çocuk edebiyatında** da milletin zevkine göre üretilmiş, yüzyıllarca dili işlenerek benimsenmiş, nesilden nesile aktarılan halk edebiyatı ürünlerinden yararlanmak gerekir. Bu sayede çocuklara milli kimlik şuuru kazandırılabilir. Hülya Çevirme de halk edebiyatı metinlerinin bir dilin sözcüklerini, atasözlerini, deyimlerini, özdeyişlerini, söz kalıplarını ve dilin musikisinin çocuğa kazandırılmasında önemli olduğunu belirtmektedir (2008: 584-586).

Tüm bu özellikleri, bir halk edebiyatı ürünü olması hasebiyle gösteren masalın tanımı ve özellikleri ise şöyledir:

2. 2. MASAL

Arapça'da "**mesel**" olan ve dilimize masal olarak geçmiş olan bu kavram, İngilizcede "tale", Fransızca'da "Conte" ve Almanca'da "Maerchen" şeklinde ifade edilmektedir. Diğer Türk topluluklarında farklı adlar alan –Çağatay Türklerinde Tutmak, Azeri Türklerinde Nağıl, Kırgızlarda Ezteg, Şoz Türklerinde Libak, Balkan Türklerinde ve Kerkük Türklerinde Masal, Kackar Türklerinde Çöcek denilen- masal, *Kamus-ı Türkî*'de "Çocuklara anlatılan çoğu insanlara ilgili olağan ve olağan dışı hadiselerle dayanan, öğüt verici hikaye" olarak tanımlanmıştır (Yavuz, 2002: 13). İsmail Parlatur, masalı, "Gerçek dışı (olağanüstü) olaylarla süslü, gerçek dışı kişilerin

başından geçen, zaman ve mekan (yer) kavramları belli olmayan hikâyelerdir” şeklinde ortaya koymuştur (2003: 371). Saim Sakaoglu ise “Kahramanlarından bazıları hayvanlar ve tabiat üstü varlıklar olan, olayları masal ülkesinde cerayan eden, hayal mahsulü olduğu halde dinleyicilerini inandırabilen bir sözlü anlatım türü” olarak tanımlamaktadır (Yalçın- Aytaş, 2002: 45).

Masal, *Edebiyat ve Tenkit Sözlüğü*'nde “Ağızdan ağza, kuşaktan kuşağa geçen bir çeşit halk hikâyesi. ” olarak tanımlanmıştır (TFAD, 1960:2057). Masal, “Halk arasında yüzyıllardan beri anlatılmakta olan ve içinde olağanüstü kişilerin, olağanüstü olayların bulunduğu “**bir varmış bir yokmuş**” gibi klişe bir anlatımla başlayan belli bir uzunluğu olan, sonunda **yedi içti muradlarına erdiler**, yahut **onlar erdi muratlarına biz çıkalım kerevetine, gökten üç elma düştü biri anlatana, biri dinleyene biri de bana** gibi belirli sözlerle sona eren, zaman ve mekan kavramlarıyla kayıtlı olmayan bir sözlü anlatım türüdür.” (Gürel-Temizyürek-Şahbaz, 2007: 44).

Pertev Naili Boratav ise masalı, “Nesirle söylenmiş, dinlik ve büyüklük inanışlarından ve törelerden bağımsız tamamıyla hayal ürünü gerçekle ilgisiz ve anlattıklarına inandırmak iddası olmayan kısa bir anlatı türü” olarak tanımlamaktadır (Yavuz, 1998: 251).

Gerhard Wahrung'e göre “Masal, içinde doğa yasalarının ortadan kalktığı, doğaüstü olayların ve kahramanların hüküm sürdüğü, yer ve zaman kavramı belli olmayan, yaratıcısı bilinmeyen, halk arasında söylene söylene oluşmuş, nesilden nesile aktarılmış, uluslar arası niteliklere sahip bir anlatı türü”dür (Kuzu, 2001: 220).

Bu tanımlarda da zikredildiği gibi masallar **sözlü edebiyat** ürünleridir. Toplumların sosyo-ekonomik durumları kültürel değişimlere bağlı olarak farklı biçimlerde anlatılır. Masala kendine has havasını veren ve kendi hayal gücünü katan kişi anlatıcısıdır. Masal anlatıcıları sözlü geleneğin taşıyıcıları ve masalları kendi üsluplarıyla zenginleştirenlerdir. Masallarımız 19. yy'da derlenip yazıya geçirilmeye başlanmıştır. Masalların doğuşu ve dünya masallarındaki ortak özelliklerin neler olduğu konusunda farklı yaklaşımlar bulunmaktadır.

Arnold Van Genep 1924'te yayınladığı *La Folklore* adlı eserinde masalın doğuşuyla ilgili farklı ekollerin mevcut olduğunu söyleyerek şu akımları belirtmektedir:

1. Mitoloji Okulu: Bunlar halk masallarının eski mitlerin parçalar halindeki bakiyeleri olduğunu öne sürerler.
2. Edebiyat Mektebi: Halk masallarının menşeyini Hindistan olarak öne sürmüştür. Batıda 19. yy'da başlayan masal araştırmalarının öncüsü Grimm ve onu takip eden Emanuel Cosquin, masalın Hindistan'dan yayıldığını savunmuştur.
3. Ritualist Ekol: Halk masallarının eski terk edilmiş ritlerin alametleri olarak görmüşlerdir.

4. Freud, bastırılmış duyguların hayal biçiminde ortaya çıkmasıyla masalın ortaya çıktığını öne sürmüştür. Onu takip eden Carl Jung ve Bruno Bettelheim gibi 20. yy psikologları, insanların evrensel arzu ve korkularının masalı doğurduğunu savunmuştur (Yavuz, 2002: 15-16).

Yavuz bu farklı yaklaşımların oluşmasını, masaldaki yer-zaman ve kahraman belirsizliğine dayandırmıştır. Bu nedenle masalın tarihî seyrini bilmek, diğer türlerinkini bilmekten zordur.

Masalların tasnifine gelecek olursak burada da farklı yaklaşımlar olduğunu belirtmeliyiz. Yavuz, “Milletler Arası Masal Kataloğu”ndaki sınıflandırmayı temel alarak masalları şu şekilde tasnif etmiştir: (2002:17-18).

1. Olağanüstü Masallar
2. Cin Peri masalları
3. Olağanüstü Güçlere Sahip İnsan masalları
4. Sihir Büyü masalları
5. Dev Cadı Canavar masalları
6. Gerçekçi Masallar
7. Padişah, sultan, şehzade, prenses, vezir masalları
8. Zengin, tüccar, ağa, bey masalları
9. Sıradan ve yoksul insan masalları
10. Hayvan Masalları
11. Deyimleri ve Atasözlerini Konu Alan Masallar

Yalçın ve Aytaş ise masalları 4 grupta incelemektedir.

1. Hayvan Masalları
2. Olağanüstü Yaratık Masalları
3. Saf İnsan Masalları
4. Sihir Büyü ve Olağanüstülüklerden Söz Eden Masallar

Sakaoğlu'na göre ise masallar beş grupta incelenmelidir:

1. Hayvan Masalları
2. Asıl Halk Masalları

3. Güldürücü Hikâyeler, Nükteli Fıkralar
4. Zincirleme Masallar
5. Sınıflamaya Girmeyen Masallar (1999: 13).

Ayrıca masalları kaynağını içinde bulunduğu toplumdan alan, sözlü edebiyat geleneği olan **halk masalları** ile ilhamını halk masallarından alan; ancak yazarların kişisel hayal güçleriyle oluşturdukları **edebî masallar** şeklinde de tasnif edilmiştir. Oğuzkan, Edebî masalları estetik kaygının ağırlıkta olduğu yapay masallar olarak nitelendirmektedir (2000: 21).

Bizdeki edebî masallara en eski örnekler Altun Yaruk, Prens Kalyanamkara ve Papamkara adlı İslamiyet öncesi metinlerdir. İslamiyet sonrası Mevlana'nın Mesnevi'sindeki hayvan öyküleri, Şeyhi'nin Harname'si örnek gösterilebilir (Yalçın-Aytaş, 2002: 56).

Enver Naci Gökşen, masalların yapısal özelliğini üç bölümde incelemiştir: (TFAD, 1960: 2059).

1. Döşeme
2. Gövde veya Gelişme
3. Üç elma

Türk masallarının batı masallarından farklı olarak üç bölümde oluşturulduğunu belirten Yalçın ve Aytaş, bunları şöyle ifade eder (2002: 60-63).

1. Tekerleme Bölümü
2. Olayların Anlatıldığı Bölüm
3. Sonuç

Tekerleme bölümü masala giriş mahiyeti taşıyan, **döşeme** de denilen ve diğer ülke masallarında olmayan bir bölümdür. Tekerlemelerde Türkçenin ses özelliklerinin en iyi şekilde yansıtan tekrarlarla ahenk oluşturan, farklı zaman geçişlerinin kavratılabileceği, gerçeklik ile hayal gücünün birleştirildiği bir bölümdür. Gökşen'e göre döşeme, tekerlemelerin de içinde yer aldığı, anlatanın dil ustalığına göre uzunluğu değişen, seciyelerle süslenen, ilgi ve merak uyandıran, masalın gerçek olmadığını hissettiren ve dinleyeni masala hazırlayan bölümdür (TFAD, 1960: 2059).

Yalçın ve Aytaş, bu tekerleme bölümlerinin mümkün olduğunca uzatılmasını ve çocuğa ezberletilmesini önermektedir. Bunun çocuktaki psikomotor dil becerisini, hem dinleme hem de anlatma faaliyetleri sırasında konuşma becerisini geliştireceğini düşünmektedir. Bu tekerleme bölümlerinde olağanüstülüklerle gerçekler iç içe girmiştir. İnsanın yaşadıkları ile hayallerinin örtüştürülmesi gibi bir arada verilir. Bir olayın olağanüstülükleri anlatıcı tarafından abartılırsa: "Masal bu ya..." gibi ifadeler kullanılarak aslında anlatılanların hayal unsuru olduğu sezdirilmiş

olur. Bu özellik çocuğun anlatılanları gerçek gibi algılamamasını, gerçekliklerden kopmamasını ve olağanüstülüklerle kapılmamasını sağlar. Bu husus, Fransız N. Boileov, J. J. Rousseau gibi bilim adamlarının çocukların ruh sağlığını olumsuz etkileyeceği ön görüşüyle masalların okutulmasının uygun olmadığını tezini çürütecek niteliktedir. Yalçın ve Aytaş, masallardaki anlatılanlarla gerçeklik arasındaki farklılığın anlaşılması, anlatılanların masal dünyasında olduğunu vurgulamada **tekerleme** bölümlerinin yararlı olduğunu belirtmiştir (2002: 61).

Ayrıca masalarda dev, cin gibi olağanüstü kahramanların çocukta korku ve şiddet duyguları yaratacağı nedeniyle masalın çocuk eğitiminde yararlı olmayacağını savunanlara karşı, bu motiflerle çocuğun hayattaki olumsuzluklara hazırlandığı ve her zorluğa rağmen ayakta kalması gerektiği fikrinin kazandırıldığı belirterek bu savın doğruluğunun olmadığı bilim adamlarınca tespit edilmiştir (Gürel-Temizyürek-Şahbaz, 2007: 56).

Tekerlemeleri, masalın içinde kullanılan ve masalın başında yer alıp ondan bağımsız da söylenebilenler şeklinde ikiye ayıran Yaşar Kemal Göğceli, ister masalla birlikte isterse de masaldan bağımsız kullanılsın tekerlemelerin söylenildiği topluluğun mizah ihtiyacını karşıladığını belirtmiştir. Tekerlemenin sadece anlatıdaki özelliğiyle de metin dışı işlevine parmak basan Göğceli yaptığı derlemeler esnasındaki gözlemlerinden hareketle tekerlemelerin sadece çocuklar arasında kalmadığını yetişkinlere, yetişkinlerde de salt kadınlar arasında değil erkeklerin topluluklarında da söylendiğini vurgulamıştır (TFAD, 1952: 497).

Mehmet Naci Önal, özelde oyun tekerlemelerinin özellikleri ve işlevlerine yer verdiği makalesinde, genel anlamda masalarda da bulunan tekerlemelerin çocuk eğitiminde çok önemli fonksiyonlarının olduğunu belirtmektedir. Tekerlemelerin “çocuk kafiyesi” denilen sesteli kelimelere ve ses benzerliklerine dayalı, düzenli olmayan bir dış yapıya sahip olduğu örneklerle açıklanmaktadır. Düzenli olmasa da şiirin biçimsel özelliklerine yakın bir tür olduğu ortaya konulmaktadır. Çocuğun dünyasındaki her şeyden konusunu alabilen tekerlemelerin, masal ve ninnilerden çıkarılarak bağımsız olarak da kullanılabilen bir tür olduğu vurgulanmaktadır. Tekerlemelerdeki anlamsız gibi duran, uydurma sözlerin çocuğun hayal dünyasını; gerçek kelimelerin ise çevresinde onun için önemli olan varlıkları simgelediği belirtilmektedir. Tekerlemeler sahip oldukları ses özellikleri (aliterasyon, asonans vb.) ile ana dilinin çocuğa sevdirmesini, çocukta ana dilini keşfetme isteğinin uyandırılmasını sağlayabilmektedir. Uydurma kelimelerden oluştuğunu düşündüğümüz, saçma olarak nitelendirdiğimiz tekerlemelerin, çocuktaki yaratıcı düşünme becerisinin aktif hale getirilmesinde faydası bulunmaktadır (2002: 146).

Tekerleme bölümlerindeki “bir varmış bir yokmuş...” ifadelerinin Türk toplumundaki zaman ve mekanın değişebilirliğine olan inancı ifade etmesi bakımından önemlidir. Hiçbir şeyin kalıcı olmadığı, varlık ve yokluk kavramlarının değişkenliği fikrinin masallarımıza yansımalarıdır (Yalçın-Aytaş, 2002: 61).

Asıl masal bölümünde olay anlatılır. Sonuç bölümü genellikle mutlu son ile biter. Kötüler cezasını bulur. Gökten üç elma düşer. Masal bitiriliş özelliğiyle diğer edebî türlere benzemez. Masalda okuyan/ dinleyen bitirilişe hazırlanmaz.

M. Helimoğlu Yavuz, “Masalların Eğitimsel İşlevleri” adlı eserinde 90 masalı inceleyerek bu masalların 35’inin **gerçek masallar** bölümüne girdiğini ve bu 35’in 16’sının da **yoksul insan masalları** özelliği gösterdiğini tespit etmiştir. Bunun bir tesadüf olmadığını, Türk masallarında hayattaki gerçekliğin masal dünyasına yansımalarının göstergesi olduğunu belirtmiştir. Bu da Türk halkının en olağan dışı gibi görünen olayları hayatla bağdaştırma eğiliminin bir işaretidir. Saf yoksul insanların kahraman olduğu özellikle Keloğlan ve saraya gelin olan fakir kız motifleriyle canlandırılan olağanüstülüğün aslında hayatla örtüşen bir tarafının olduğunu belirtilmektedir. Bu da Osmanlı devletinde kan soyluluğuna dayanan burjuva sisteminin olmayışı, devlet ve ikbalin akıl ve beceriyle kazanılacağı fikrine dayandırılmaktadır. Masaldaki olağanüstülüklerin mümkün olduğunca akla uygun anlatılmaya çalışıldığını ve akla aykırı bulunanların da “masal bu ya...” gibi ifadelerle okuyucuya sezdirildiğini vurgulamaktadır (2002. 18-19).

2. 3. MASAL DEĞERLENDİRMELERİNDEKİ ÖLÇÜTLER

Masalların tanımı doğuşu ve sınıflandırılmasını genel olarak verdikten sonra masal incelememizde kullanacağımız konu, ileti ve anlatım özellikleri açısından masala değinmeye çalışacağız.

2. 3. 1. İLETİ

Yavuz, masallardaki iletinin toplumdaki gelenek görenek ve inançlara, sosyal, kültürel ve ekonomik özelliklere göre değiştiğini belirtir. İletiler hususunda masalların mitoloji, halk hikâyeleri ve destanlardan etkilendiğini ve gelecekte gerçekleştirilecek sanatsal faaliyetleri (sinema, tiyatro, yazın vb.) etkileyebilecek bir tür olduğunu vurgulamaktadır.

Masalların içinden çıktıkları toplumdaki mevcut durumdan etkilenmesine örnek olarak Güneydoğu bölgesinden derlenen masallardaki “su içerek yılan yavrusu doğurma” motifi örnek gösterilmiştir. Bölgenin sıcaklığı yüzünden yılan, böcek gibi hayvanların bulunması gerçekliğinden o dönemde su sıkıntısı olduğu için kuyulardan çekilen sulardan da bunların çıkabileceği ön görülmüştür. “Su başlarının ejderha veya dev tarafından tutulması” motifi de suyun kutsallığı ve aynı zamanda ejderhanın güzel bir kızı almasıyla suyun önünü açması sosyolojik bir gerçekliğin masallara yansımaları olarak belirtilmiştir. Fakir ailelerin kızlarını zengin yaşlı insanlarla evlendirmeleri olayı masala yansıtıldığını, yaşlı insanı simgeleyen dev ya da ejderhanın elinden kızı kurtaran korkusuz gencin de kızı seven oğlan olduğu ön görülmüştür. Bu tespitler, bize masalın eğlence aracı olarak dinlenen basit bir anlatı türü olmadığını, masaldaki olağanüstülüklerin saçmalık değil, masalın yaşadığı toplumdaki gerçekleri yansıtma özelliğini açıkça gösteriyor.

Halk masallarında genel olarak çocukların karşılaştığı güçlükler, üvey ana, üvey çocuk kıskançlıkları, aile bireylerinin birbirleriyle olan ilişkileri, kardeşler içinde en küçük ve saf olanın

başarısı, anne baba ve kardeş sevgisi, yaşamın gülünç ve garip yönleri gibi konular anlatılır (Kıbrıs, 2000: 36).

Boratav, belli bir masal için değil, genel olarak masal konularından söz edilebileceğini ve kötülük-iyilik, eğrilik-doğruluk, azgınlık-alçakgönüllülük, beceriklilik-yılmazlık olağan üstü güçlerin yardımıyla zorlukları aşma gibi toplumca benimsenen ortak temaların yer aldığını belirtir (Gürel-Temizyürek-Şahbaz, 2007: 45).

Masallar toplumların korku, başarısızlık ideal gibi ortak duygularını, düşünce yapılarını yansıtır.

Yavuz, masalların çocuk için olan eğitimsel işlevlerini iletiler yoluyla kazandırdığını belirterek 90 masal üzerinde yaptığı incelemede iletileri genel olarak beş başlık altında toplamıştır (2002: 97).

1. Etik İletiler: yalan, dürüstlük, namus.
2. Psikolojik İletiler: sabır, kararlılık, umut, şans, kıskançlık, şantaj, korku, evham, merak, özeleştirici, zeka, sağduyu, dikkat, paylaşım, bağışlayıcılık, incelik, dostluk, özveri, saygı.
3. Sosyolojik İletiler. aile, hukuk, adalet, yönetim, yönetici, öteki insan ilişkileri.
4. Ekonomik İletiler: paranın gücü, ekonomik dayanışma.
5. Öteki İletiler

İletiler arasında en çok yer alan ileti “Haklı olanın bir gün mutlaka hakkını alacağı, iyilerin iyilik, kötülerin kötülük bulacağıdır. ” Ancak masallarda ender de olsa kötülerin cezalandırılmadığı sonların bulunduğu, bunun toplumdaki hoşgörünün bir yansıması olduğu belirtilmiştir. İkinci sıradaki ileti de “İnsan herkese karşı çok dikkatli olmalı, en yakınına bile güvenmemelidir, bazen en büyük kötülükler onlardan gelebilir; çünkü onlara karşı savunmasızdır. ” Bu iletinin evrensel bir nitelik taşıdığı belirtilmiştir Bu dönemde anne baba kardeş ihanetleri aile yapısının güçlü olduğunu düşündüğümüz Türk toplumu için bir mesaj olarak görülmüştür. “Umutsuzluğa kapılmamak gerektiği, bir işin aslının araştırılmadan, iftira olasılığı göz ardı edilmeden karar verilmemesi gerektiği, kıskançlık ve şantajın insana zarar getireceği, yalanın ve kurnazlığın getireceği mutluluğun kısa süreceği” gibi ortak iletilerin yer aldığı ortaya konulmuştur. Bu ortak iletilerin bir toplumun beklentilerini, umutlarını deneyimlerini, korkularını, olumlu ve olumsuz değer yargılarını göstereceği belirtilmiştir (2002: 56-61).

Yalçın ve Aytaş masallardaki sonuçlanış özelliklerinin, çocuğun küçük yaşlardan **adalet** düşüncesine bağlılığını arttıracaklarını, mutlu sonların, ekonomik durumun fiziksel şartların olumsuzluğuna rağmen gerçekleşmesinin çocuğun ruh dünyasını olumlu etkileyeceğini öne sürmüşlerdir (2002:43).

2. 3. 2. KAHRAMANLAR

Elçin'e göre masalarda rastladığımız kahramanlar; insanlar (padişah, tüccar, oduncu, keloğlan, Arap vb.); hayvanlar (aslan, tilki, at, güvercin, papağan vb.) bitkiler (ağaç, çiçek vb.); maddî unsurlar alet ve eşya (dağ, taş, mağra, kuyu, su, sofrası, seccade, değirmen, ayna, çalgı vb.), hayalî yaratıklar (dev, cin, peri vb.); yalın fikirler (akıl, zeka, iyilik, kötülük, güzellik vb.) gibi akla gelen her şeydir (1993: 112).

Boratav'a göre masal kahramanları, belli bir tarih anında belli bir yerde yaşamış olan bir topluluğun belli fertleri değil de bir padişah, bir tüccar, bir karı koca... gibi yersiz adsız kişilerdir. Bazı kişilerin bir adı varsa bu sadece anlatımı kolaylaştırır diye verilmiş ya da şahsın bir özelliğini halini belirtmek üzere takılmıştır: Keloğlan, Köse, Altın Toplu Sultan gibi (Gürel-Temizyürek-Şahbaz, 2007: 45)

Sever'e göre edebiyat insan doğasının anlaşılması açığa çıkması süreci olarak adlandırılabilir, çocuk edebiyatında yazarın yarattığı kahramanlarla insan doğasını anlatabilme başarısı, çocuk edebiyatından yararlanması arasında bir koşutluk vardır (2003: 95).

Çocuk edebiyatı eserleri karakterleri ile yaşamdaki farklı kişiliklerin özelliklerini çocuğa sunar. Karakterler genelde **açık** ve **kapalı** olarak ikiye ayrılır. Kapalı karakterler olayda yüzeysel anlatılan ve okurun iyi tanımadığı kişilerdir. Açık karakterler ise roman, öykü, masal ve anlatılarda birçok özelliği ile okura tanıtılan inandırıcı nitelikleriyle okurun iyi tanıdığı karakterlerdir. Sever, yazarların açık karakterler yoluyla iletmek istedikleri mesajı okuyucuya sunduklarını belirtir. Lukens ise kahramanları devingen ve durgun olarak sınıflandırmıştır. Ona göre olay boyunca gelişim gösteren karakter devingen (dinamik), inandırıcı olmasına karşın değişmeyen karakter ise durgun (statik)dur (2003: 96).

Sever, Lukens'in belirttiği bu devingen karakterlerdeki değişimin olumlu yönde ve okuyucunun inanacağı biçimde olması gerektiğini belirtmiştir. Sever, çocuğun değişimi inandırıcı bulmaması nedeniyle kahramana olan inancını, güvenini yitireceğini bu durumda da onunla özdeşim kuramayacağı için okumadan soğuyacağını öne sürmektedir (2003: 106-107).

Türkan Kuzu, "Masalın Değişmez Yasaları- İşlevsel Birimleri" adlı makalesinde Prop'un öne sürdüğü masalların ister Türk ister Alman ister İskandinav masalı olsun hepsi için geçerli olan işlevsel birimlere yer vermiştir. Buna göre **işlev**, masal örgüsü içinde bir kişinin taşıdığı anlam açısından betimlenmiş eylemdir. Masaldaki 31 işlevin değişmediği; ancak kişiler, nesnelere ve kültür öğelerinin değiştiği savunulmuştur.

Günay'a göre Türk masallarını Batı masallarından ayıran en önemli özellik Türk kahramanlarının **pasif** değil **aktif** olmasıdır. Külkedisi, Pamuk Prenses gibi pasif kahramanlar değil Keloğlan, Köse gibi aktif kişiler yer alır (Gürel-Temizyürek-Şahbaz, 2007: 45).

Muharrem Öçalan, kahramanların insanî ve millî değerleri dikkate alan; fakat evrensel değerleri göz ardı etmeyen, öz güveni gelişmiş ama başkalarının hak ve özgürlüklerine saygı duyan,

cesaretli fakat saldırgan olmayan, hoşgörölü fakat haksızlıklar karşısında medenî usullerle mücadeleci, dirençli, insana- doğaya- çevreye duyarlı ve saygılı, barış- sevgi- demokrasi kültürü gelişmiş tipler olması özen gösterilmesi gerektiğini belirtmektedir. Bu yönüyle masal kahramanları eğitimsel özellikler taşımaktadır. Eserdeki kahramanların, tiplerinin –gerçek üstü olsalar bile- davranış donanımları bakımından inandırıcılık seviyelerini zorlamaması gerektiği vurgulanmıştır.

Yavuz, masalarda kötülerin başarılı olacağı, haksızların mutlu, haklıların mazlumların mutsuz olacağı sonların olamayacağını, gerçek yaşamda ezilen halkların toplumların mutlu, başarılı olan kahramanlarla özdeşleşip mutlu olduklarını vurgulamaktadır. Masal insanların psikoterapi uygulamalarıdır (2002: 77).

Erick Franzke'ye göre geleneksel masallar ve kahramanlar psikoterapide anlamlı olarak kullanılmaya uygundur. Çok iyi bilinen masalarda kişinin yeni bir şeye- bir zorluğa, çatışmaya vs. - atılıp atılmaması sorusu ortaya çıkar, sık sık kaybetmeye götüren engeller gündeme gelir. Sorunları yüklenme konusundaki bu hazır olma durumu, riskler, tehlikeler ve sınavlar olmadan gelişmenin pek mümkün olmaması gerçeği, hastalara kazandırılarak tedavide yararlı olacağı öne sürülmektedir (Demircan, 2001: 143–144).

Bu ifadeler bize çocuklarda, olumlu ve 21. yy'a uyum sağlayacak, iletişim becerisi gelişmiş, topluma uyum sağlamış, millî değerlerle uyumlu, kendiyi ve içindeki toplumla barışık insanlara sevgi ve saygı gösteren, sağlıklı kişiliklerin oluşturulmasında masalın ne kadar önemli bir rolü olacağını kanıtlar.

2. 3. 3. DİL ve ANLATIM

Özdemir'e göre çocuk edebiyatı eserini değerli kılan konusu değil, yazarın anlatanın o konuyu işleyiş biçimidir (Sever, 2003:111). Bu söylemden yola çıkarsak masallar sadece temaları ve kahramanları ile değil, anlatım özellikleriyle de çocuğun eğitimine katkıda bulunacak nitelikte olmalıdır.

Masalarda dil yalın bir Türkçedir. Anlatımda betimlemeler oldukça az yer alır. Masalın bütününe hareketli bir dil hâkimdir. Sıfatlar değil eylemler ağırlıktadır bu da hareketliliği sağlar (Yavuz, 2002: 95).

Masalarda konuşma dilinin tüm güzellikleri mevcuttur. Konuşma dilinde sıkça kullanılan ikilemeler, pekiştirmeler, sıfatlar, tezlik sürerlilik bildiren fiiller, ses taklidi sözcükler, deyimler, atasözleri, benzetmeler, hayır duaları, beddualar, masal söylemleri çocuğun dil zevkini tatmasına, dinleme ve konuşma becerilerinin gelişmesine, Türkçenin ses özelliklerini kavramasına, dil kurallarını, cümle yapısını kazanmasına, deyim ve atasözlerinin kullanım özelliklerini sezmesine ve kelime hazinesini geliştirmesine yardımcı olur (Yavuz, 2002: 102). Hüseyin Özcan, masalarda

sıkça kullanılan atasözleri ve deyimlerin hem anlatıma zenginlik katmasında hem de çocukların ifade etme becerilerinin zenginleşmesinde faydalı olduğunu ortaya koymaktadır (2008: 596).

Anlatımı renklendirmede kullanılan özelliklerden biri de nesir kısımların arasına şiir konulmasıdır. Türk masallarının çoğu düz yazı şeklindedir, manzum kısımlar onu renklendirmek için kullanılmıştır (2002: 99).

Tüm bu saydığımız özellikleri ile masal, çocuğun eğitiminde kullanılacak önemli bir edebî türdür. Bu görüşümüzü pek çok bilim adamı destekleyici ifadelerde bulunmuştur:

Türkan Kuzu'ya göre masal çocuğun ruhsal, dil, kültür ve kişilik gelişiminde büyük bir öneme sahiptir ve masal dinlemeden okumadan büyüyen çocukta hayal gücü ve düş dünyası kısıtlı olur. (2001: 219) Özlem Fedai, Tarık Dursun'un çocuk edebiyatında 0-15 yaş grubunu hedef alan eserlerini inceledikten sonra yazarın masalları, çocuklarda düş gücünü ve yaratıcı düşünmeyi, duygusal ilişkilerini masaldaki örneklerle geliştirmeyi sağlaması ve masalların halk kültürüne dayanması, sosyal eleştirinin simgesel olarak yapılmasına yardımcı olması nedeniyle çoğu kez kullanmasında ve çocuklara ulaştırmasındaki en önemli faktörler olduğunu öne sürmüştür (Milli Eğitim, 2007: 50).

Oğuzkan'a göre masalların çocuklarda hayal ve duygu gücünü arttırdığını, dinleme alışkanlığının kazandırılmasında eğitimde masallardan yararlanılmalıdır (2000: 23-26). Yurttaş'a göre çocuk kitapları sevgi, dostluk, barış, arkadaşlık, iyilik, dayanışma, dürüstlük, ırkçı olmayan ulusal onuru yüceltme gibi toplumsal ve evrensel ahlakî, insanî değerleri kazandıracak konuları içermelidir (Sever, 2003: 113). Bu açıdan bakıldığında halk masalları içinden doğdukları toplumların özelliklerini yansıtır, sevgi, dostluk, dürüstlük gibi evrensel değerleri kazandıracak iletiler içerir, bu özellikleri ile eğitimde kullanılması faydalı olacaktır. Ancak bu bağlamda çocukların yaş özelliklerine göre masalların seçilmesinin önemli olduğunu belirtmek gerekir.

Boratav'a göre çocuğa dilinin türlü becerilerini, kıvraklığını, zenginliğini, inceliğini ilk gösteren - ninniler, tekerlemeler, türküler yanı başında ama herhalde onlardan daha geniş ölçüde- ilk aşlayan masallardır (Gürel-Temizyürek-Şahbaz, 2007: 53).

Muharrem Öçalan'a göre "Medya Çocukluğu" denilen bir tipin oluştuğunu ve bugün için çocukların bilgisayarın ve televizyonun sunduğu oyun ve programlar arasında sıkışıp kaldığını, kendi ürettiği oyunları sokakta oynayamayan, hayal gücü kısıtlanmış, bilgisayar ve televizyonun yaydığı radyasyondan fizikî olarak gerilmiş, pedagojik olarak en iyi diye nitelendirilecek oyunlarla bile eleştirme, seçme yeteneğini kaybetmiş çocukları kazanmak, onlara sağlıklı bir eğitim verebilmek için ulusal ve evrensel niteliklere sahip çocuk kitaplarının okutulması gerektiğini öne sürmüştür. Bize göre buna en güzel örnekler masal metinleri olacaktır.

Yavuz, masalların Türkçe eğitimi ve öğretimi açısından sağlayacağı yararları dört temel başlıkta toplamıştır: Kanunilik ve devletin temel prensiplerine uygunluğuna, Türkçe eğitimi ve

öğretimindeki amaç araç ilişkisine, etkileşme ilkesine ve Türkçe öğretiminde motivasyonu sağlama. Bu dört maddenin de masalların okutulması esnasında çocuğa kazandırılacağı savunulmuştur. Masal metinleri toplumun yüzyıllardan süzülüp getirdiği kültürel değerlerini yansıttığı için devletin istediği millî değerlerine sahip bilinçli çocukların eğitilmesinde faydalı olacaktır. Ayrıca masallardaki iletilerde herkesin kanun önünde eşit olacağı prensibine uygun olmayan ya da genel ahlak kurallarına ters düşen iletiler yer almaz. Bu nedenle adalet, dürüstlük, iyilik gibi temel ahlakî değerlerin benimsetilmesi kolaylaşacaktır.

Türkçe dersinin temel amacı dilin dört temel becerisini iyi şekilde kullanarak kendisini ifade edebilen bireyler yetiştirmektir. Bu açıdan bakıldığında önce masalı dinlemeyle başlayan çocuk biyolojik ve zihinsel bir problemi olmadığında zamanla masalları anlatmaya başlayarak anlama ve anlatma becerilerinin ilk safhasını gerçekleştirmiş olacaktır. Sürekli aynı masalı tekrar etmekten sıkılacağını düşündüğümüz çocukların aksine her tekrarda ayrı bir zevk aldıklarının ortada olduğu vurgulanmaktadır. Çocuk okulla birlikte okuma eylemini dinlediği ve sevdiği masallar üzerinden gerçekleştirebilir. Zihnen aşına olduğu bu metinlerle okumaya ilgisi artar. Yazma becerisi de zihnen ve dil becerisi açısından belli bir seviyeye geldikten sonra gerçekleşir. Çocuk kendi masallarını üretmeye başlar. Bu becerilerin kazanılması esnasında da dili öğrenme hususundaki motivasyonu etkileşimi kendiliğinden gerçekleşir (2002: 155-157).

Yavuz'un bu görüşlerini destekler mahiyette özellikle dil becerilerinin geliştirilmesi yönündeki rolü itibariyle önemli olduğunu belirten görüşler bilim adamlarımızca dile getirilmektedir. Dinlediği masalları, kendisi anlatmaya başlayan çocuğun bir olayın mantık çerçevesinde dil özelliğine uygun şekilde nasıl kurgulanıp sıralanacağını ve dilin söyleyiş kurallarının nasıl kullanılacağını öğrenir. Masallarda çocuğun bildiği kadar bilmediği deyim, atasözü, kelime grupları ve sözcükler yer almaktadır. Anlatma esnasında çocuk söz varlığına bunları da ekleyecektir (Gürel-Temizyürek-Şahbaz, 2007: 54).

Çocuk edebiyatı alanında araştırmalar yapmış bilim adamlarımızın bu alandaki eserlerin nitelikleri, kapsamı ve yararları üzerine ortaya koydukları verileri; iletmeye çalıştık. Çocuk eserlerinde bulunması gereken en temel koşullardan birisinin çocuğun anadilinin gelişimine katkıda bulunması ve ona dil zevki kazandırması olduğunu belirtmiştik. Muhsine Helimoğlu Yavuz, masalların dil eğitimine olan katkısını bir araştırma sonucuyla yukarıdaki koşutumuzu somutlaştırmıştır:

Araştırma, 1991-1994 yılının ikinci yarısında, Bilkent Üniversitesi Müzik bölümü hazırlık sınıfındaki 36 öğrenci arasında yapılmıştır. Bu öğrencilere 30 tane deyim bilmelerine yönelik bir anket uygulanmıştır. Anket sonuçları değerlendirildiğinde masal okuyup dinleyerek büyüyen gençlerin bu deyimleri bilme oranının % 55. 5; yurt dışında doğup büyüyen masal dilinden uzak yetişen gençlerin deyimleri bilme oranının ise % 11. 1' de kaldığı tespit edilmiştir (1998: 213-214). Bu da masalların bir dilin psikolojik ve kültürel yönünü gösteren deyim ve atasözlerini

öğretmedeki katkısını ortaya koymaktadır. Çocuk edebiyatı eserlerinin çocuktaki dil gelişimine katkı sağlaması gerekir, fikrimizin ne kadar tutarlı ve bunun için önerdiğimiz masal kaynaklarının da doğru araçlar olacağını göstermektedir.

Masalların dil becerisini ve yaratıcı düşünmeyi geliştirmede yararlanılması yönünde ortaya konulan çalışmalarla yapılandırmacı anlayışla hazırlanan Türkçe ders kitaplarında ve yardımcı kaynaklarda yer alması gerektiği tespit edilmiştir. Yapılandırmacı eğitim sisteminin de temellendirildiği Gardner'ın **Çoklu Zeka** kuramı, her bireyde farklı düzeyde farklı zeka türlerinin geliştiğini savunmaktadır. Bu nedenle farklı becerilere yönelik farklı zeka alanlarının eğitimde doğru yöntemlerle geliştirilebileceği ortaya konulmuştur. Muallâ Murat Nuhoglu ve Dursun Karakaya, masalların sahip oldukları anlatı tarzı ile çocukların sözel/dilsel, matematiksel/mantıksal, kişiler arası/sosyal, kişisel/içsel, doğa/varoluşçu ve bedensel/kinetik alanlardaki zekalarını geliştireceğini örnek masal metinleriyle çocuk edebiyatı sahasına sunmuşlardır (2005).

Çalışmamızın birinci bölümünde 11-14 yaş grubu çocuklarının gelişim özelliklerini ortaya koymaya çalıştık. Bu bölümde ise bu özellikler ışığında masallardaki unsurların nasıl kullanılabileceğini göstermeye çalıştık. Bu nedenle öncelikle masalın tür özelliklerini ve bunların Türkçe öğretiminde nasıl katkı sağlayacağını uzman görüşleriyle sunmaya çalıştık. Masalın özelliklerinin araştırmamıza konu olan Türk Folklor Araştırmaları dergisinin ilk 183 sayısındaki masallara nasıl yansıdığını ve bunların Türkçe derslerinde faydalanılabilecek metinler olup olmadıklarını değerlendirmeye çalışacağız.

BÖLÜM 3: TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI DERGİSİNİN 183 SAYISINDA YER ALAN MASALLARIN DEĞERLENDİRİLMESİ

Bu bölümde, tezimize konu olan dergide yayımlanmış masal türündeki metinlerin bir incelemesini yapmaya çalışacağız. Ancak masal metinlerimizin incelenmesine geçmeden dergimizin folklor ve edebiyat sahasında yola çıkış ve yayımlanma sürecinin hikâyesini ve bu derginin baş yazarı İhsan HİNÇER'in yaptığı çalışmalar hakkında bilgi vermenin yararlı olacağını düşünmekteyiz. Böylelikle değerlendirmeye tabî tuttuğumuz masalların nicelik ve nitelik açısından nasıl bir dergide yayımlandığı sorusuna da cevap bulmuş olacağız.

3. 1. TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

Ağustos 1949 tarihinde ilk sayısının çıkmasıyla yayın hayatına başlayan ve Ocak 1980 tarihine dek İstanbul'dan aralıksız her ay yayımlanmış olan, TFAD, halkiyat alanında önemli hizmetler vermiştir. Derginin kurucusu, ve başyazarı Mehmet İhsan HİNÇER'dir. İlk sayısındaki ilk makalesinde derginin kuruluş amaçlarını zikreden HİNÇER, o güne dek Türkiye'de folklor alanında çalışanları, bir dergi etrafında toplamak ve halkbilimi alanında ciddi, bilimsel çalışmalar yapılmasına yardımcı olmak gerekçeleriyle yola çıktıklarını vurgulamıştır. Bu yazıda 1929- 1942 yılları arasında çıkarılan “*Halkbilgisi Haberleri*” ve 1945-1946'da çıkarılan “*Folklor Postası*” dışında derli toplu bir çalışmanın olmaması, bu ihtiyacın karşılanabilmesi ve memlekette folklor hizmet edenlerin bir dergi bünyesinde toplanması adına yola çıkıldığını belirtmiştir. Bu dergi bünyesinde bulunan halkiyatçıların ciddi ve ilmi çalışmalarda bulunacaklarını dergi programının birinci maddesinde dile getirmiştir (Ağustos 1949:1). Bu amacı gerçekleştirmek için yayımlanan dergi, İhsan HİNÇER'in kaybı ve ekonomik sıkıntılar nedeniyle yayın hayatına son vermek zorunda kalmıştır. 364. sayısı (Kasım 1979), “İhsan HİNÇER Özel Sayısı” olarak yayımlanmıştır.

Dergide “folklor” kelimesinin sözlük anlamına paralel olarak birçok alanda Türkiye'nin dört köşesinden dergiye gönderilmiş olan, çoğunluğu araştırma ve derleme olan yazılara yer verilmiştir. “Halk Edebiyatı, Destan, Efsaneler, Etütler, Hâdiseler Karşısında, Musiki Bahisleri, Folklorlarda Metot, Hayvancılık, Milli Oyunlarımız, Derlemeler, Anadolu Folkloru, Tetkikler, Halk Şiiri, Âdet ve gelenekler, İnevi Tüzbilimi, Kitaplar Arasında, Ayın Folklor Hâdiseleri vb. ” konu başlıkları altında spordan edebiyata, ziraate, halk oyunlarına, mutfak kültürüne, âdetlere, ekonomik faaliyetlere kadar birçok alanda yazılar kaleme alınmıştır. Bu konu başlıklarının bir kısmı birkaç sayı sürdürülmüş, birkaçı farklı adlarla benzer türde devam ettirilmiş; bir kısmı da ad değişikliğine uğramadan süreklilik arz etmiştir. Bu bölümler arasında sayının en sonunda ilgili tarihte folklor alanında yapılmış olan ya da yapılacak olan festivaller, kongreler, açılışlar, toplantılar, ödül törenleri gibi dikkat çekici gelişmeler okuyucuya “Ayın Olayları ya da Ayın Folklor Hâdiseleri” başlığı altında verilmiştir. Haberlerle ilgili varsa resimler sunulmuştur. Ayın içerisinde folkloru ilgilendiren okunmaya değer görülen kitaplar da okuyucuya “Kitaplar Arasında” başlığı altında önerilmiştir. Bu iki bölüm TFA imzası ile İhsan HİNÇER tarafından yazılmıştır.

“Cahit ÖZTELLİ, Behçet Kemal ÇAĞLAR, İbrahim GÖKŞEN, Mahmut R. GAZİMİHÂL, Eflatun Cem GÜNEY” gibi ünlü kalemlerin de içinde bulunduğu, geniş bir halkiyatçı yazar grubunun eserleri, dergide yer bulmuştur.

1979 yılında imtiyaz sahibi İhsan HİNÇER’in vefatı ve ülkenin içinde bulunduğu ekonomik ve siyasî şartlar çerçevesinde dergi Ocak 1980’de 366. sayısı ile yayın hayatına son vermiştir. 30 yıl boyunca yayın hayatına devam eden “*Türk Folklor Araştırmaları*” Türk folkloru için zengin bir araştırma arşivi konumuna gelmiştir. 1981 yılından itibaren **Folklor Araştırmaları Kurumu**, her yıl folklor araştırmacılarına, kurum ve yayın organlarına **İhsan HİNÇER- Türk Folkloruna Hizmet** ödülü vermektedir.

3. 2. İHSAN HİNÇER

Ansiklopedilerde “**halkiyatçı** ve **şair**” olarak nitelendirilen Mehmet İhsan HİNÇER, 1916 yılında Konya’da dünyaya geldi. İlk tahsilini Konya’da ortaöğretimini ise İstanbul Kabataş Lisesinde yaptı. Henüz ortaokuldayken sağ bacağını yitiren HİNÇER, edebiyata şiirle adım attı. Milli duygulara hitap eden kahramanlık şiirleri yazan HİNÇER, “*İnkılâpçı Gençlik* (1941-42), *Yücel* (1943), *Yeni Türk, Yurt, Babacan* (1944-48), *Yeni İstanbul, Radyo Magazin, Radyonun Sesi, İnci*” adlı dergi ve gazetelerde şiir, röportaj, tanıtma ve inceleme yazıları yayımlandı.

Arkadaşı Kemal AKÇA ile 1945-1946 yılları arasında 19 sayı çıkardıkları “*Folklor Postası*” dergisi, onun halkiyat çalışmalarının ilk adımını oluşturmaktadır. 1949 yılında süreli yayınlar alanında, çıkartmaya başladığı “*Türk Folklor Araştırmaları*” dergisi Ocak 1980’e kadar 366 sayı yayımlanmıştır. 1946’da ikinci kez kurulan Türk Halkbilgisi Derneğine başkanlık yaptı. 1940 yılında çalışmaya başladığı İstanbul Belediyesinde 1961 senesinde Hesap İşleri Varidat Tahakkuk Müdürlüğüne getirildi ve ölümüne kadar bu görevi sürdürdü. Şiirle adım attığı edebiyat dünyasına aşağıdaki eserleriyle katkıda bulundu:

Şiir alanıyla başlayan edebî eserleri şunlardır: (Şiirler) *Türklük Bir Yanardağdır* (1936), *Türk İsterse* (1937), *İstiklâlimin Menkâbesi* (1937), *İnkılâp Türküleri* (1942); (Roman) *Çoban Kızı* (1946). HİNÇER, şiirlerinde yurt, ulus ve cumhuriyet sevgisini; romanında ise köy yaşamını ve cumhuriyetle gelen yenilikleri dile getirmiştir. Bunların yanında “*Levha, İlan, Reklam, Pul, Afiş Mevzuatı* (1960), *Toplu Levha İlan Mevzuatı* (1965) adlı kitaplarda da yürüttüğü devlet görevlerindeki yasa ve kanunları açıklamıştır (Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi cilt 4, 1981: 216-217- Türk Edebiyatı Ansiklopedisi cilt 3, 1990: 631 – Büyük Larousse cilt 10, 1992: 5230 – AnaBritannica cilt 15, 1994: 243).

3. 3. DERGİDE YER ALAN MASALLAR ve İNCELENMESİ

Yukarıda değindiğimiz gibi yayın hayatı 30 yıl sürmüş olan “*Türk Folklor Araştırmaları*” dergisinin ilk 183 sayında 79 masal yayımlanmıştır. Masaların büyük bir kısmı derleme özelliği göstermektedir. Yazarların geleneksel masallara benzetme yoluyla oluşturdukları **yapma masalların** sayısı oldukça azdır. 79 masal içerisinde 12 tane **yapma masal** bulunurken altmış tane **derleme masal** yer almaktadır. Metinler yayımlanırken yapma masal ise “yazan, yazar”; derleme metin ise “toplayan, tespit eden” ve çoğunlukla da “derleyen” ibareleriyle okuyucuya sunulmuştur. Ayrıca masal derleme ise kimden ne zaman derlendiği hususunda da okuyucuya bilgi verilmiştir. Öncelikle el aldığımız her masalı, 11-14 yaş grubu çocuklarının bilişsel, duyuşsal özelliklerine cevap verip veremeyeceği hususunda inceledik. Çalışmamızın kapsamı dışına çıkmamak adına diğer bilimsel, edebî masal incelemelerinde göz önüne alınan “**ileti (mesaj), kahramanlar, dil ve anlatım**” özelliklerinden “**iletiler ve kahramanlar**” hususu incelememizin ölçütü oldu. Kullanılan kelimelerin uygunluğu, nicelik ve nitelik özellikleri, kelime grupları ve cümlelerin dilbilimsel açıdan özellikleri bizim çalışma konumuzun sınırlılıklarını, bilimsel yetimizi açacak başlı başına bir çalışma konusu olabilecek kapsamdadır. “Dil ve Anlatım” kapsamında incelemeye tabî tuttuğumuz yön ise masalın öğrencide merak ve ilgi uyandıracak anlatım özelliklerinin tespit edilmesidir. Masalarda dikkatimizi çeken Türkçe öğretimi açısından faydalı olacağını düşündüğümüz yönler, ayrıntıya girilmeden belirtilmiştir.

Masallarımızın birçoğu, derleme özelliği taşıması nedeniyle ağız özellikleri, metinlere yansımıştır. Bir ağız çalışması yapmadığımız için metinleri, çocukların dil gelişimlerine, telaffuzlarına olumsuz yansıyacak kullanımların dışındakileri değiştirmeden, aslına sağdik kalarak ekler bölümünde sunduk. Derginin yayımlandığı döneme ait imlâ kurallarının gereği olan kullanımları ise bugünün yazım kurallarına göre değiştirdik. (Metinde “bekliyen” şeklindeki bir kelimenin “bekleyen” şeklinde yazılması gibi.) İmlâ kurallarından kaynaklanan yanlışlıkların dışında kalan ifadeler, gözden kaçtığı için değil orijinal metne bağlı kaldığı için değiştirilmemiştir. (Metinde “Eshabı Hehf” yazıldığı için kelimenin “Eshabı Keyf” yazılmaması gibi.)

Masallar çocuklarımızın ilk tanıştıkları edebî türdür. Bu nedenle onların dünyalarını şekillendirebilmeleri, çevresindekileri anlamlandırabilmeleri yönünden en önemli türlerden biridir. Varış’a göre çocuklar için kahramanlarını dev, peri gibi imge ürünü varlıkların oluşturduğu metinler daha ilgi çekici ve eğlendiricidir. (Okur, 2003: 3) Dolayısıyla masal gerek kahramanları gerek olay örgüsü ve anlatımın aktarılış şekli ile çocukların yaratıcı düşünme becerisini geliştiren, onları eleştirel düşünmeye yönlendiren bu esnada onlara dili doğru, etkili amacına uygun kullanma becerisi kazandıran bir edebî türdür. Ancak bugüne kadar yapılan araştırmalar, bu sahada çocukların yaş gruplarına uygun uzunlukta, onların anlama ve anlatma kapasitelerini aşmayan, soyut düşünme becerisini ve kelime hazinelerini geliştirecek, ruhsal açıdan olumsuz etkiler bırakmayacak nitelikteki masalların yetersizliğini ortaya koymuştur. Toygar’ın 1976 yılında yaptığı araştırmanın neticesinde hâlen geçerliliğini sürdüren sonuçlardan birisi de çocuk kitaplarında yer alan masalların eskilerin yeni basımlarından öteye gidemeyen metinler olmasıdır (Okur, 2003:6). **Yeni, farklı** masalların çocuklara sunulması açısından bir sıkıntının olduğu ortaya

çıkılmaktadır. Bu sebeple çalışmamızın konusu olan ilgili dergideki metinlerin 11-14 yaş grubu çocuklarının eğitimsel ihtiyacına cevap verecek nitelikte olanlarının, bu eksikliğin giderilmesine bir nebze katkısı olacaktır.

Dergideki ilgili sayılarda yer alan masal metinleri bu masal metinlerinin kimler tarafından derlendiği ve tavsiye edilebilirlik durumu metinlerimizin yukarıda belirtilen ölçütlere göre incelenmesinden sonra ekler kısmında verilecektir.

3. 3. 1. CÜCAN İLE DEV¹

a. ÖZET

Ülkenin birinde vaktiyle bir karı koca yaşıyorrmuş. Bunlar uzun bir süre bekledikten sonra çocuk sahibi olmuşlar. Ancak kadın bir kalbur dolusu çocuğu beğenmeyip sobaya atarak yakmış. İçlerinden biri kenara sıçrayıp kurtulmuş. Kadının tarlada çalışan kocasına yemek götürüleceği sırada yardım için ortaya çıkmış. Başlangıçta yaptığından pişman olan kadın, çocuğu görünce çok mutlu olmuş. Cücan ismini verdiği çocuk, tarlada çalışan babasına götürüleceği azığı eşeğine yükleyip yola çıkmış. Çok küçük olduğu için eşek üzerindeyken uzaktan görünmüyormuş. Yoldan geçen önce üç daha sonra ise iki kişi, eşeği başıboş görerek yemeği almak istemişler. Ancak Cücan'ın sesini işitince korkarak uzaklaşmışlar. Tarlaya ulaşan Cücan babasına başından geçenleri anlatmış. Çift sürmek istemiş. Babasının tüm uyarılarına rağmen işe başlamış. Hayvanın çıkardığı pislik altında kalınca yaptığıının yanlışlığını fark etmiş. Babası ile Cücan eve dönünce kadınla her şeyi konuşmuşlar. Aradan zaman geçmiş. Köyde giderek sevilen ve diğer insanlarca kıskanılan Cücan'ı alt etmek isteyenler olmuş. Cücan'dan Devdağı'ndaki devin önce halısını daha sonra atını daha sonra da devin kendisini getirmesini istemişler. Cücan halıyı çivi, atı ise sivri sopayı devin kendisini de tabut yapma numarasını kullanarak ele geçirmiş. Dev, halı üstündeki çiviler üzerine batınca pire var sanıp halıyı havalandırmak için dışarı asmış. Cücan da saklandığı yerden çıkıp halıyı almış. Daha sonra ise Cücan, ahırdaki atı uzun bir sopayla dürterek huysuzlandırmış. Atın ses çıkardığını duyan dev, sıcağın bunaldığını sanıp atı ahırdan çıkarmış. Atı da kolayca ele geçiren Cücan, Dev'in yaşadığı dağdaki ormana gitmiş. Ağaçlarla uğraşırken Dev gelmiş. Ne yaptığını sorunca, Cücan adlı birinin öldüğünü onun için tabut yaptığını söylemiş. Cücan'ın konuşmalarına inanan Dev, sağlamlığını kontrol etmek için tabutun içine yatmış. Cücan da tabutu her yerinden tahtayla çivilemiş. Bu sayede aklıyla rakiplerini yenmiş.

b. İLETİLER

¹ Nizameddin KAKŞA, ¼ (Kasım 1949), s.62-64

1. İnsanlar ellerindeki değerlerin kıymetini bilmeli, onlardan en iyi şekilde yararlanmalıdır.
2. İnsan, kendi yetenekleri ve bilgisinin üstündeki işlere bilinçsizce girişmemelidir; aksi halde kötü durumlarla karşılaşılabilir.
3. İyilik yapanlar her zaman kazanır.
4. Zorluklar, sabır ve akıl gücüyle yenilir.
5. Mutluluğa emek verilerek ulaşılabilir.

c. KAHRAMANLAR

Cücan: Fiziksel dezavantajlarını kabullenmiş, kendisiyle barışık, aklını kullanarak pratik çözümlerle engelleri aşan, kararlı, cesaretli ve azimli bir çocuktur. Devi tabuta girmeye ikna ettiği sözleriyle de duruma göre davranmasını bilen, karşısındakinin güvenini kazanmayı beceren inandırıcı bir karakter olduğunu göstermektedir: “Cücan hiç aldırmamış, işiyle meşgul görünmüş. Dev anasıhomurdanarak: “Orda ne yapıyorsun?” demiş. Cücan “Sorma Dev anasıamca, şu dağın yamacındaki köyde bir Cücan vardı, öldü ona tabut yapıyorum. ” demiş. ” Cücan, masalımızın ana kahramanı olup olumlu özellikleriyle okuyuculara örnek teşkil etmektedir.

Baba: Uzun bir bekleyiş sonucunda kavuştuğu oğlunu, tüm eksiklikleriyle kabul eden, seven başına gelebilecek olumsuzluklar karşısında onu uyarmaya çalışan, örnek bir ebeveynidir. Bu özellikleri ile karısının zıttı bir profil çizmektedir. Olumlu bir kahramandır.

Anne: Sahip olduğu güzelliklerin kıymetini bilemeyen, hırslı bir kadındır. Ancak çocuklarının fiziksel özelliklerini beğenmeyerek yaptığının yanlışlığını Cücan’ın yardımıyla anlayıp pişmanlık duyan bir annedir. Hatasını kabullenip daha sonra çocuğuna iyi davranarak bunu telafi etmeye çalışması da masalın akışı içinde kazandığı olumlu özelliğidir. Olayların gelişimi içinde olumsuz bir karakterden olumluya dönmüştür.

Dev: Masalın başlangıcından sonuna dek aynı özellikleri göstermektedir. Bunlar hırslı, acımasız, öfkeli ve anî kararlar veren biri olmasıdır. Tabut numarası esnasında Cücan için söylediği “O benim elime bir geçmeliydi ki bak ölmek nasıl olurmuş, ben ona göstereydim!” ifadeleri, onun hırsına yenik düşen, aklını doğru yönde kullanamayan, öfkeli biri olduğunu ortaya koymaktadır. Cücan’ın halıyı ve atı ele geçirmesi sırasında yaptıklarına karşın olayların nedenlerini iyi düşünmeden anî kararlar vermesiyle de rakibine karşı yenik düşmüştür. Bu özellikleri hasebiyle olumsuz kahramanımızdır.

Masallarda mesajın verilmesini sağlayan ana kahraman okuyucunun inancını ve güvenini kazanacak özellikleriyle olumlu kahramanlardır. Ana kahramanın engelleri aşmasına yardım eden karakterler olumlu, onun mesajı vermesini sağlayan olayların, engellerin oluşmasına yol açan

kahramanlar ise olumsuz kahramanları oluşturur. Bu olumsuz kahramanlar aynı zamanda masalın çatışma unsurlarını oluşturan ana unsurdur. Olumsuz kahramanlar arasında yer verebileceğimiz; ancak metin içinde bireysel olarak konuşması olmayan köyde Cücan'ı çekemeyen kişiler de olayın akışını yönlendiren bir unsurdur.

Masalımızdaki olumsuz kahramanlar olarak çizilen karakterlerin ortak yanları ise kıskançlık duygularını kontrol edemeyişleridir.

d. DEĞERLENDİRME

Masalın iletileri ve bu iletilerin işleniş biçimiyle 11-14 yaş grubu çocuklarının bilişsel ve duyuşsal özelliklerinin sağlıklı gelişimine katkı sağlayacağını düşünmekteyiz. Birinci iletimizi, masalın kahramanlarından annenin uzun süre çocuk sahibi olamaması ve dualarının kabul olmasıyla bir anda bir kalbur dolusu çocuk dünyaya getirmesi; ancak çocukların sakat olması sebebiyle hepsini sobaya atıp yakması. İçlerinden birinin kurtulup daha sonra annesini mutlu edecek hayırlı işler yapması motifinden çıkarabilmekteyiz.

Fiziksel olarak güçsüz olan Cücan'ın babasına yardım etmek niyetiyle çift sürerken tezek altında kalarak ölüm tehlikesi yaşaması, ikinci iletinin verildiği bölümdür. Babasının Cücan'a uygun bir iş olmadığını söylemesi ve çocuğun babasının sözünü dinlememesi de bazı durumlarda büyüklerimizin tecrübelerinden faydalanmamız gerektiği fikrini çocuklara kazandırmaktadır. Bu ileti, **ergelik** dönemine adım atmış olan 11-14 yaş grubu çocuğunun duygusal anlamda yetişkinlere kendi bildiğinin doğrulunu ispat edebilmek adına onların tavsiyelerini kulak arkası yapmalarının ve onlarla yaşadıkları çatışmaların masala bir yansımasıdır. Bazı durumlarda büyüklerimizin bizim iyiliğimiz için sundukları önerileri, ön yargılı olarak reddetmemiz gerektiği sonucunu da kazandırmaktadır.

Masalarda kahramanlar arasında kesin çizgiler bulunur. Ana kahraman iyiyi, onun mücadele ettiği güçler de kötüyü temsil eder. Her zaman iyi kazanır. Bu masalda da iyi kötü rekabetinde iyiyi temsil eden Cücan'ın köyde onu çekemeyen insanları alt etmesiyle “**iyiliğin her zaman kazanacağı**” iletileri vurgulanmıştır. Ayrıca sosyal kabul görme sancısı içinde olan erinlik dönemindeki çocukta, kendi güzel özelliklerini fark edip geliştirmek yerine arkadaşlarının özelliklerini kıskanması durumu görülür. Çocuğun duygusal gelişiminde ortaya çıkan “**kıskançlık**” duygusunun, insana zarar verebileceği sonucuna paralel olarak törpülenmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Bu mesaj masala seçilen kahramanımızın fiziksel yetersizliğini aklının üstünlüğüyle kapatması motifleriyle de bağdaştırılabilir. Cücan, annesinin beğenmediği kendi görünüşünden, rahatsız olmayan bir kahramandır. Kendisine verilen üstünlükleri en iyi şekilde değerlendirmesini bilen biridir. Bu da özellikle bu dönemdeki kız öğrencilerde bedensel gelişimin hızlı olması ve istedikleri gibi olmaması kendilerini çirkin bulmaları, güzel özelliklerini fark edememeleri durumunu ortadan kaldırmada yardımcı olacaktır. Psikolojide sıkça başvurulan klişe

bir ibare gibi algılansa da “**Her insan biriciktir.**” ifadesinin doğruluğunu kanıtlar nitelikte bir iletidir.

Masallar konunun anlatılış biçimi bakımından ortak özelliklere sahiptir. Bunlardan en önemlilerinden biri de ana kahramanın belli engelleri (dev, büyü, sihir vb.) aşarak mutluluğa kavuşmasıdır. Cücan ile Dev anasıadlı masalımızda da Cücan kendini çekemeyen kişileri alt edebilmek için üç engeli sırasıyla geçer. Öncelikle Devdağı’ndaki devin halısını daha sonra atını en sonunda da devin kendisini ele geçirmektedir. Bu olay akışı ile **zorlukların sabır ve akıl üstünlüğüyle yenilebileceği ve emek verilerek mutlu olunacağı** fikri vurgulanmaktadır. Cücan zorluklar karşısında pes etmeyen bir karaktere sahiptir. Bu, çocuğun kahramana olan güvenini sağlamada önemli bir unsurdur. Zorlukları, hiç kimsenin tahmin edemediği, yaratıcı ve pratik zekasını kullanarak bulduğu çözümlerle aşmaktadır. Sivri uçlu değnek, çivi gibi basit aletlerle sorunları çözümlenmektedir. Duygusal çelişkileri yaşayan kimi zaman kendisine çok güvenen kimi zamansa karşılaştıkları sorunları büyüterek ilk defa yaşadığı duygusuna kapılarak kendilerini çaresiz hisseden bazılarında iç dünyalarına çekilme gibi psikolojik sorunları beraberinde getiren çocuklara, çözümsüz hiçbir sorun olmayacağını, insanın kendi özelliklerini üstünlüklerini fark ederek bunları en iyi şekilde kullanmasıyla problemlerin aşılabileceği kazandırılmaktadır.

Aklı kullanmanın önemi ve her güçlükte çözüm yolu bulunabileceği dördüncü ve beşinci iletimizin kapsamında vurgulanmaktadır. Bu umutsuzluk, karamsarlık duygularının ergende oluşmasının, başarısızlık kaygılarının yaşanmasının önüne geçilebilir.

Metin sadece öğüt veren bir özellik göstermeyerek edebî özellikleriyle de önerebileceğimiz masallar arasında kendini göstermektedir. Masal kurgulanışı ve anlatılışıyla edebî olma hususunu yerine getirmektedir. Masallarda eğlendirirken eğitime fonksiyonunu hayata geçirmede önemli rolü olan tekerlemelerin kullanımıyla, dikkat çekmektedir: “Onlar ermiş muradına, biz çikalım kerevetine derken, sabah olur erken, ben masalımı bitirirken, gökten üç elma düştü, biri bana, biri masalı söyleyene, biri de söyleyenin ismine, kabukları da dinleyenlere.” Bu tekerlemenin bir bölümü bugüne kadar yayınlanmış masalarda da karşımıza çıkmaktadır. Ancak “**kabukları da dinleyenlere**” ifadesi anlatıcısının edebî zerâfet çerçevesindeki espirili anlatımına güzel bir örnektir. Masal bitirilirken okuyucusunun yüzünde küçük bir tebessüm bırakmaktadır. Bu aynı zamanda okuyucunun dikkatini çekme, ilgi ve merak uyandırma hususuna uygun düşmektedir. Bu bağlamda kullanıldığını düşündüğümüz bir diğer özellik de Cücan’ın Dev’in halısını atını ve en sonunda da kendisini ele geçirmesi olaylarının anlatılışdır. Çocuğun zihninde “Acaba bu defa nasıl kurtulacak, Dev’i nasıl alt edecek, yakalanacak mı?” gibi soruların oluştuğu merak ve heyecan duygularının yoğunlaştığı bölümlerdir.

Her edebî metinde mevcut olan ve Türkçe dersinin özel amaçları içinde yer alan anlama ve anlatma becerisini geliştirme amacına uygun düşecek bir metindir. “Desise, tedarik etmek, mükafat, revan olmak, vasil olmak, avdet etmek gibi kelimelerin bu masalın genel sözcük hazinesi

arasına serpiştirilmesiyle çocuğun anlama zorluğu yaşamadan yeni kelimeler edinmesine dolayısıyla ifade gücünün gelişmesine de yardımcı olması, bu metnin 11-14 yaş gurubu çocuklarına önerilmesinde önemli bir özelliktir.

3. 3. 2. TINTIN EDEN KABACIK²

a. ÖZET

Evvel zaman içinde kalbur saman içinde, çok fakir bir adam varmış. Adam, karısı ölünce iki kızıyla yalnız kalmış. Kızlarına baksın diye yeniden evlenen adam, kızlarına çok kötü davranan karısının evi terk etme tehditi karşısında kızlarını kimseciklerin olmadığı bir ormana armut toplamaya götürmüştü. Kızlar babalarının odun kestğini düşünerek armut toplarken, babaları, “**tın tın**” diye balta sesi sandıkları sesi çıkartması için kabağı ağaca asıp ormandan uzaklaşmış. Ormanda yalnız kalan kızlar duman çıkan yönü tercih ederek yola düşmüşler. Yolda cadı kadına rastlamışlar. Cadı kadın onlara zor zamanlarda kullanmaları için tarak, çakıl taşı ve zehirli elma verip evinden uzaklaşmalarını istemiş. Önerine çıkacak olan nehirdeki sudan içmemelerini içerlerse geyik olacaklarını tembihlemiş. Kızlar yolda ilerlerken tarağı kullanarak orman oluşturmuş, çakıl taşı kullanarak denizden geçmişler, zehirli elmayla da ejderha ve cadıdan kurtulmuşlar. Büyük kız dayanamayarak sudan içince geyik olup dağlara düşmüş. Küçük kız da korkudan ağaca çıkmış. Padişahın oğlu, ormanda su içerken ağaç üstündeki küçük kıza görmüş. Evlenmek istemiş; ancak kız evlenmeye razı olmamış. Oğlan bir Koca karıdan yardım istemiş. Kızın olduğu ağacın dibinde elek ve un alarak un elemeye çalışırken onu gören küçük kız işin doğrusunu göstermek için ağaçtan inmek zorunda kalmış. Kız yakalanıp saraya götürülmüş. Sonunda kız da padişah oğlunu sevmiş ve evlenmişler. Ancak padişahın düşmanı olan komşu kadın, oğlanla kızın arasına girmek istemiş. . Kızı hamamda öldürecekken kız dua ederken kuş olmuş. Her gün eşinin odasına bakan ağaca konup, yerine geçen komşu kadını ve eşini izlemiş. Komşu kadın kuşun öldürülmesini istemiş. İyi huylu bir ihtiyar kuşu kesmiş, kanının aktığı yerde diken oluşmuş ve kadının ayaklarına batmış. Bu sefer ihtiyar, kuşun bulunduğu ağacı kesmiş dallarını yaktığı ateşten güzel bir kız çıkmış. Kızın başından geçenleri dinleyen ihtiyar, prensi çağırmış. Oğlan karısına kavuşmuş. Padişahın oğlu komşu kadını kırk katıra bağlayıp dağlara yollamış. Kızla padişah oğlu mutlu olmuşlar. Geyik olan büyük kız ise dağlarda dolaşa dolaşa sonunda annesinin yanına göç etmiş.

b. İLETİLER

1. **Hayatta en güvenilir sandığımız kişilerin bile bazı durumlarda, bize kötülüğü dokunabilir. Bu nedenle insanî ilişkilerimizde dikkatli olmalıyız.**

² Celaleddin KİŞMİR, 1/5 (Aralık 1949), s. 78-80.

2. **En umulmadık anlarda bir çözüm yolu bulunabilir, güçlükler karşısında pes edilmemelidir**
3. **Hayatta her şey istediğimiz biçimde gelişmez, iyilerle kötüler iç içe yer alır, bu durumu olağan karşılamak gerekir.**
4. **Bu dünyanın gelip geçici olduğu, fani olan insanın mevkisi, durumu ne olursa olsun asıl âleme göceceği bu gerçeği akıldan çıkarmayarak yaşamının gerektiği ve ölüm geldiğinde de bunu metanetle karşılamak gerekir.**
5. **Kimseye istemediği bir durumu zorla kabul ettiremeyiz.**

c. KAHRAMANLAR

Küçük kız: Masalda fiziksel özellikleriyle de öne çıkarılmış güzel bir kızdır. “...suda kızın aydan beyaz, huriden güzel yüzünün aksini gördü. ” Akıllı, kararlı ne istediğini bilen, sorunlara pratik çözümler bulabilen, iyi kalpli bir kahramandır. Bu özellikleriyle olumlu kahramanların başında gelmektedir. Yardımsever, yaşlılara hürmeti olan biri olduğu padişah oğlunun kızı bulması için gönderdiği Koca karıyla konuşmalarından anlaşılmaktadır: “ - Ne yapayım kızım, gözüm görmez, elim tutmaz, gel sen pişiriver dedi. Kız Koca karının yardımına koşmak için ağaçtan aşağı indi...”

Büyük kız: Olaylar karşısında pasif kalan, küçük kıza göre daha dayanıksız, olmakla geri planda kalmaktadır; ancak geyik olmasına rağmen kendi durumuna bile üzülmeden kardeşine yardım etmeyi isteyen fedakâr bir abla olarak olumlu bir kahramandır. Bencil değildir. Kendi derdine çare bulmak yerine kardeşinin korkusunu azaltmaya uğraşmaktadır: “Üzülme kardeşim, boynuzlarımla sana yiyecek getiririm, hiç korkma dedi. ”

Masalda olay akışı içinde sorunların çözümünde aktif olan kardeşlerden küçük olanıdır. Genel olarak tüm masallar için geçerli olan bu özellik bu masalımız için de geçerlidir. Büyük kız kardeş masalda aktif değildir.

Padişahın oğlu: Aşkını unutmak için efsunlar büyüler yaptırdığı küçük kızı evlenmeye zorlamaması, onun rızasının olacağı zamanı beklemesi sebebiyle hoşgörülü, sabırlı insan profilini masala taşımaktadır. Bu özelliklerin çocuklara kazandırılmasını sağlayacak olumlu bir kahramandır.

Cadı ana: Genelde dev, ejderha gibi masaldaki olumsuzlukları yaratan kötü tiplerdir. Ancak bu masalda cadı, yollarını kaybeden, babalarının terk ettiği kızlara, yardım eden bir kadın olarak karşımıza çıkmaktadır. Devın evinden uzaklaşmalarını sağlayıp ormanda karşılaşılabilecekleri tehlikelerden kurtulmaları için kızlara gerekenleri vererek gönderir. Bu nedenle olumlu bir kahramandır.

Koca karı, İhtiyar: Bu iki kahraman da olayın çözümlenmesinde padişah oğluna yardım eden kişilerdir. Bu yönleriyle olumlu kişilerdir. İhtiyarın iyilik timsali olması adeta dil görünüşüne de yansımıştır ve bu masalda dile getirilmiştir: “Saçı gür yüzü nur içinde iyi kalpli bir ihtiyar kuşu kesti.”

Üvey anne: Üvey anneler gerçek yaşamda da kötü olarak algılanan ve masallarda da çatışma unsuru olan olumsuz karakterlerdir. Eşini kızlarının ve kendisinin arasında seçim yapmak zorunda bırakan, isteklerini gerçekleştirmek için tehdit gibi ahlâkî olarak kabul edilemeyecek yöntemleri kullanan kötü bir kahramandır.

Baba: Kızlarının iyi bakılması için evlilik yaptığı için onları sevdiğini düşündüğümüz baba, kızlarını karısının davranışlarına karşı savunamayarak onları terk etmiştir. Zayıf bir karakter yapısı göstermiştir. Bu yönüyle olumsuz bir kahramandır.

Komşu kadın: Karı kocanın mutluluğuna göz dikerek kötülük yapmıştır; ancak kötülüğünün olumsuz sonuçlarına da katlanmak zorunda kalmıştır.

d. DEĞERLENDİRME

Bu masal, güven duygusunun ikili ilişkilerde zor kazanıldığı günümüz toplumunda arkadaş seçiminde tecrübeli olamayan 11-14 yaş grubu çocuklarını detaylı, özenli seçimler yapmaları, herkese güvenmemeleri gerektiği mesajını kazandırması açısından tavsiye edilebilir. Babanın iki kızını ormanda terk etmesi, bu iletinin metinden çıkarılmasını sağlamaktadır. Ergenlik dönemine girmiş olan 11-14 yaş gurubu çocuğu, kendisini çevreye kabul ettirme çabası içindedir. Arkadaş ve arkadaşın düşünceleri hayatlarında önemli rol oynamaktadır. Bu nedenle onları olumlu yönde etkileyecek arkadaş seçimlerini doğru yapmaları gerekir. Bu masalımızda hayatta en çok güvenilen varlıklardan biri olan **baba** bile umulmadık davranışlar gösterebilirse, çok güvendiğimiz kişilerin kendilerinden beklemediğimiz davranışları gösterebileceği fikrini kazandırabilir.

Kahramanlardan küçük kızın, hiçbir güçlük karşısında yılmadan tekrar kocasıyla mutluluğu yakalamaya çalışması, umutsuzluk kaygı gibi duyguların çevrelediği ergenin hayata bağlanmasında önemli bir etkisi olabilir.

İkinci iletimiz, çocukları hayata hazırlamak yönünden faydalıdır. Çocuğun bir hayal dünyası içinde yaşamaması, hayattaki güçlüklerin farkına varması başarılı olabilmeleri ve sağlıklı bir ruh yapısına sahip olmalarında ilk koşuldur. Bu da kahramanlarının iyi ve kötü diye farklı özelliklere sahip olmasıyla hayattaki dengeyi metne taşımaktadır. Her şey gibi hayat da tek taraflı değildir, her duruma hazırlıklı olmak gerekir.

Dördüncü iletimize ulaştığımız “Para parayı çeker, kısmet gelir kısmet üstüne, lâkin dert de gelir arka arkaya, talihsizlik fakirlik yetişmiyormuş gibi adamcağızın karısı da bir gün sizlere ömür

oluverdi. Allah makamını cennet etsin, bilemeyiz neden gittiğini. Göğsüne dert geldi dediler. Öksürdü, öksürmedi derken öksüremez söyleyemez oldu. Gidiş o gidiş! İki kızı hâlâ analarının yollarını beklerler, gelecek diye. Giden gelir mi hiç? Gelecek olsaydı benim altın saçlı ninemle tatlı dilli dedem gelirdi. ” bölümünden çocukların duyuşsal gelişiminde faydalanılabilir. Ölüm, bu gerçeği unutan çoğu yetişkin için ve özellikle de çocuklar için daha ürkütücü, kabul edilemez bir durumdur. Özellikle çok sevdiği kişilerin ölümünü yaşamak durumunda kalmış çocukların zihinlerinde ölüm mefhumunu doğru oturtmaları için yardımcı olacaktır. Beşinci iletiyle, küçük kıza âşık olan padişah oğlunun ancak kızın gönlü olduktan sonra onu evlenmeye razı ettiği motifleriyle verilmiştir. Bu ileti, kendi fikrinin doğruluğuna inanıp karşısındakilerin(ailesi, arkadaşları, öğretmenleri vb.) fikirlerine saygı duymamak, hoşgörü göstermemek eğiliminde olabilecek çocukların eğitiminde faydalanılacaktır. Ayrıca karakterlerinde olabilecek fiziksel değişimlerinin de tetiklediği heyecanlanma, aceleci davranma özelliği yerine sabırlı olma, hoş görme niteliklerinin kazandırılmasında tercih edilebilir.

İletilerinin dışında dilimizin söz varlığının en önemli zenginliklerinden olan atasözü ve deyimlerimizin kazandırılmasında da masallar önemlidir. “*Tın Tın Eden Kabacık*” adlı masalın tekerleme bölümlerinin içine yerleştirilmiş deyimler buna en önemli göstergedir: “Evvel zaman içinde kalbur saman içinde bir elenmiş iki elenmiş, bakmışlar üçüncüde dibi delinmiş. Kim deldi, kim deldi, nerede bizim Hacı Veli, hem akı yok hem deli. Ne han yapılmış, ne hamam; ha babam, de babam; vallahi de yalan billahi de yalan; fili yuttu bir yılan, bu da mı yalan. Demek öyle ha sabah değil öğle ha, **iki dinle bir söyle** ha Kulaksızın Memiş, sen demiş, ben demiş, arkasını diyememiş, ama sekiz çuval böcek yavrusu, otuz çuval tahta kurusu yemiş, kalkmış yine de var mı getirin demiş! Var varanın sür gezenin; **tatlı yiyelim, tatlı konuşalım**. Ben de düzdüm bunu, **ipe serdim unu**, kız ne yapacaksın ak fistanlı donu; gel gidelim masal dinlemeye. ”

“Kalbine taş basmak, pabuç bırakmamak” gibi deyimler yönünden oldukça zengin bir metin bu nedenle çocuklara okutulması dil öğretimi açısından da faydalı olacaktır.

11-14 yaş grubu çocukları ilk öğretim 1. kademedeki öğrencilerden farklı olarak zaman mefhumunu kazanmaya, uzun süreli zaman değişikliklerini algılayabilmektedirler. Bu metinde bu özelliği pekiştirecek ifadeler yer almaktadır: “Dedenin dedesinin dedesinin, dedesinin dedesinin günlerini hatırlarsın elbet. Nasıl hatırlamazsın canım. Sen o zamanlar şimdiki gibi ufacak tefecik değildin ki bilmeyesin. Pala bıyıklı, filiz gibi bir delikanlı idin. Pireler dev, farelerin aslan avladıkları günlerde sen de bir der sayar, iki der sıçar, üç der yatar kalkar idin. Olanlar sana sonradan oldu, bugün küçülüverdün gitti. Halbuki sendin (dedemin beşiğini tıngır mıngır sallardım) diyen. Bana bakma ben o zamanlar kundaktaki Hava anamızla kucaktaki Adem babamızın kavgalarını seyrediyordum. ” Masalların bir edebî eser oldukları dili kullanışlarındaki kıvraklık ve estetikten de anlaşılmaktadır. Dünyadaki zıtlıkların, imkansızlıkların dile getirilişinin ne kadar da zarif ve espirili yapıldığı, bu tekerleme bölümünde karşımıza çıkmaktadır: “Pireler dev, farelerin aslan avladıkları günlerde...”

Türk masalları genelde nesir biçimindedir. Nazım unsurları anlatımı renklendirmek için kullanılır. Bu masalda bu özelliğin ön plana çıkarıldığı görülmektedir. Nazım bölümümdeki söyleyişler, çocuk saflığını yansıtacak naifliktedir:

TIN TIN EDEN KABACIK

BİZİ ALDATAN BABACIK

Tüm bu güzel özellikleri nedeniyle tavsiye edilecek bir eserdir.

Metinde çocukların dikkatini çekecek, onların merak unsurunu harekete geçirecek eğlendirecek tekerleme ve nazım bölümlerinin dışında metnin anlatım tarzı da bunu destekler niteliktedir. Genel olarak okuyucuyu muhatap alan onunla sohbet ediyormuş havası verecek şekilde anlatılan masal, çocuğu kendi dünyasına daha çok çekebilir ve onu olayların nasıl devam etmesi gerektiğiyle ilgili düşünmeye sevk edebilir: “İşte o günlerde fakir mi fakir, talihsiz mi talihsiz bir adamcağız vardı, yo...Ne çabuk unuttun böyle? Neyse ben anlatayım da sen hatırlamaya çalış yine. Ama lafımın arasına hiç girme olmaz mı?” “Talihsiz baba ne yapsın?”

Tüm bu özelliklerinin uygunluğu ile 11-14 yaş grubu çocuklarının okuması gerektiğini düşündüğümüz bir eserdir.

3. 3. 3. KÖS KÖSE³

a. ÖZET

Vaktiyle bir padişah varmış. Ölürken üç oğluna ve üç kızına vasiyette bulunmuş. Küçük oğluna, mezarıma ziyarete kim gelirse kızlarımı onlara verin demiş. Üç oğlan mezar başına gitmişler. Önce dev anasıgelmiş, sonra aslan en sonunda da tavus kuşu. Büyük ve ortanca oğlanın istememelerine rağmen küçük oğlan vasiyeti uygulamış ve kız kardeşlerini sırasıyla bu gelenlere vermiş.

Üç oğlan kardeş avlanarak günlerini geçirirlermiş. Bir gün hava karardığı için geri dönememiş ve kalacak yer aramışlar. Küçük kardeş, okunu atıp düştüğü yerdeki mağarada konaklamalarını sağlamış. Küçük kardeş her defasında bir öncekinden daha büyük, daha güzel bir mağara bulurmuş ve geceyi orada geçirirlermiş. Mağaraların gerçek sahipleri olan, önce dört sonra beş daha sonra da altı başlı devleri öldürüp kulaklarını kesip geceyi onların mağaralarında geçirmelerini sağlamış. Bir gün sabaha karşı ateşin sönmemekte olduğunu fark eden küçük oğlan, o dönemde ateşle uyanmak gibi bir inanç olduğundan ateşin sönmemesi için dışarı çıkmış. Bu nedenle geceyi ve gündüz olmasını sağlayan iyi huylu ihtiyardan, ateşi buluncaya kadar geceyi sürdürmesini istemiş. Ateşi alacağı kazanın altında kırk tane dev varmış. Devler, küçük oğlan peri padişahının üç kızını getirirse ona ateşi vereceğini söylemiş. Küçük oğlan, peri kızlarının olduğu saraya gidince fındık attıkça devlerin yukarı gelmelerini tembihlemiş. Küçük oğlan padişahın sarayına gitmiş ve her fındık atışında yanına gelen devleri tek tek öldürmüş. Şamdanları

³ İlhan HAMAMİOĞLU, 1/9 (Aralık 1949), s. 142-144.

değiştirmiş, şerbetleri içmiş. Padişah sabah şamdanların değiştiğini, şerbetlerin içildiğini ve devlerin öldüğünü görünce bunu kimin başardığını araştırmış. Küçük oğlanın yaptığını anlayınca kızları sırasıyla bu üç kardeşle evlendirmiş. Küçük oğlan karısını atının arkasına atıp giderken karısı Kös Köse tarafından kaçırılmış. Karısını kurtarması için kardeşlerini evlendirdiği dev, arslan ve tavus kuşu oğlana yardım etmiş; ama başaramamışlar. Sonunda umutsuz halde yolda giderken bir dervişe rastlamış. Derviş, Kös Köse'nin evinin, atlarının özellikleri hakkında Küçük kardeşe bilgi vermiş. Evde tutulan karısı oğlanı içeri almış. Atı nasıl ele geçirecekleriyle ilgili plan yapmışlar. Kız, deve çok sıkıldığını o gidince binmesi için atın yerini söylemesini istemiş. Dev, kendisine çok güvendiği için kızın isteğini yerine getirmiş. Dev gidince ata binip kaçmışlar. Dev kaçtıklarını anlayınca tayla peşlerine düşmüş. Anne at, taya sevenleri ayırırsa hakkını helal etmeyeceğini söyleyince, tay Kös Köse'yi sırtından atmış. Böylelikle Kös Köse ölmüş, onlarda evlenip mutlu olmuşlar.

b. İLETİLER

- 1. Hayatta hiçbir zaman umudun yitirilmemesi gerekir, zorluklar, engeller bazen artarak devam edebilir; ancak insan isterse, çalışırsa bunları aşabilecektir.**
- 2. insanların yaşlarına bakılarak onların yetenekleri, neyi yapıp neleri yapamayacakları hakkında hüküm vermemek gerekir.**
- 3. Dünyada karşılıksız olarak yapılan iyilikler er geç değerini bulur.**

c. KAHRAMANLAR

Küçük Kardeş: Diğer masalarda da görüldüğü gibi küçük kardeş zekası, cesareti ile başarılı olan engelleri aşan kişi olarak en önemli olumlu kahraman olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak bu masalda küçük oğlan kardeş, dini inancının kuvvetli olmasıyla da ön plana çıkarılarak farklılık kazanmaktadır. Avdan sonra geceleyecekleri her mağarada, kardeşleri uyurken o Kuran okur ve öyle uyur. Cesareti ve atikliği, kılıcını yanına koyarak uyuması motifiyle, en ufak bir tehlikeyi hemen sezmesi ile ona kazandırılmış özellikleridir. Fiziksel açıdan da diğer kardeşlerine göre ön plana çıkarılan kişidir. O kadar güçlüdür ki ateşi alacağı kazanı tek eliyle kaldırır ve kırk dev anasından etkilenerek ondan peri padişahının kızlarını getirmesini ister.

Büyük ve ortanca kardeş: Bunlar masalın akışında önemli bir rolü bulunmayan, ancak kendi özellikleri ile küçük kardeşin üstünlüklerinin vurgulanmasını sağlayan kahramanlardır. Olayın sonunda peri padişahı kırk devi kimin öldürdüğünü araştırırken kardeşlerinin bunu yapabileceklerine inanmamaları, onların başarı için yaşın küçük olmaması gerektiğine inandıklarını ve ön yargılı olduklarını gösterir. Bu yönleriyle olumsuz kişilerdir.

Peri Padişahının Küçük Kızı: Masalda diğer kardeşlerle evlendirilen kızlardan bahsedilememekte yalnız küçük kız olayın gidişatında rol almaktadır. Küçük kız, Kös Köse'nin

elinden kurtulmak için yaptığı planla ve aklını doğru kullanmasıyla önemli bir olumlu kahramandır.

Peri Padişahı: Masalın son bölümünde anlatıma dâhil olan kahramanımız, **adalet**in yerini bulmasını sağlayan biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Kırk devi öldüreni öncelikle her yönüyle araştıran ve daha sonra gerçeği öğrenip bunu başaran kişiye, kızını veren padişah, haklıya hakkını veren biri olarak dikkat çekmektedir. Bu nedenle olumlu kahramanlarımız arasında yer almaktadır.

Dev, Kırk Dev: Dev, genellikle masalarda güçlük çıkaran, çatışma unsuru olan kötü karakterleri simgeler. Ancak bu masalda küçük kardeşin kız kardeşini evlendirdiği dev, olumlu bir karakterdir ve zamanı gelince Kös Köse'ye karşı küçük kardeşe yardım etmektedir. Buna karşın peri padişahının kızlarını isteyen **kırk dev anası** ise kötü karakterlerin masala yansımalarıdır.

Arslan, Tavus Kuşu: Küçük kardeşin karısını kurtarmasına yardım etmeleriyle vefa örneği gösterirler, bu özelliğin çocuklarda yerleştirilmesini sağlayacak olumlu kahramanlardır.

Derviş: Masalarda kahramanın sorununu çözmesinde ona yardımcı olan insan, büyü, sihir, peri, Hızır vb. varlıkların temsili olarak kullanılmış bir kahramandır. Küçük kardeşe, Kös Köse ile ilgili bilgi vererek yardımcı olur.

Kös Köse: Bir kız, rızası olmadan kendisiyle gelmesi için zorlayan zorba, hırslı, kendine gereğinden fazla güvenen(kız nasılsa kaçamaz diye düşünüp ona atı vermesi) bir kahramandır. Olumsuz kahraman olan Kös Köse de diğer masalarda olduğu gibi yaptığı kötülüğün cezasını çeker.

d. DEĞERLENDİRME

İletilerinin çocukların zihinsel, duygusal gelişimini destekler nitelikte olması ve anlatımındaki başarısıyla tavsiye edebileceğimiz bu masal dil gelişimi açısından da yararlı olacaktır. Birinci iletiyle yaşamdaki zorlukların bazen daha da büyüyerek karşımıza çıkabileceği durumu önce dört, beş ve altı başlı dev anasien sonunda da kırk dev anasimotifleriyle masala yansıtılmıştır.

Masamızdan ulaştığımız ikinci mesajla büyük kardeşlerin, küçük kardeşlerinin kırk devi öldüreceğine inanmamaları durumuyla sembolize edilmiştir. İnsan aklını kullanarak her yaşta başarılı olabilir. Bu da erinlik döneminde, okul ve aile ortamında sorumluluk almak isteyen, başarılı olabileceklerini kanıtlamak isteyen öğrencilerin psikolojilerini olumlu etkileyecektir.

Üçüncü iletimizdeki inancın bu masalda kendini gösterdiğini fark etmekteyiz. Küçük kardeş, diğerlerinin karşı çıkmasına rağmen kız kardeşlerini arslana, deve ve tavus kuşuna verir. Onlar da Kös Köse'ye karşı küçük kardeşin vaktinde kendilerine yaptıkları iyiliği hatırlayarak ona yardım ederler. Vefa duygusunun çocuklara kazandırılmasında örnek olarak kullanılabilir.

Masallar, içinden çıktıkları toplumun değer yargılarını, manevî hassasiyetlerini, kültür öğelerini yansıtan bunların gelecek kuşaklara aktarılmasına yardım eden nitelikte metinlerdir. Bu özellik az çok bütün masalarda görülmektedir. “*Kös Köse*” masalında anne sözü dinlemek, annenin Türk toplumundaki değerini yerini anlatan motifler kullanılmıştır. Tayın anne atın öğüdünü dinleyip kös köseyi sırtından atması bunun göstergesidir. Kültür değerlerimizden birisi de Orta Asya’daki Türklerin İslamiyet’ten önceki dinî inanışlarındaki “atalar kültü” inanışının İslamiyet’teki yansımalarıyla büyüklerimizin mezarlarını ziyaret etme, onların öldükten sonra da ruhlarıyla sevdiklerinin yanında oldukları, onları korudukları inancı gereği onlara olan saygımızı ifade şekli olan mezar ziyaretlerinin, bu masalda tezahür ettiğini görmekteyiz. Padişahın ölümünden sonra kendini **mezarında ziyarete gelenlere**, sırasıyla kızlarını vermelerini vasiyet etmesi, bunun somut yansımasıdır. Büyüklerimizin mezarlarını ziyaret, manevî olarak “vefa” duygusunun da bir sonucudur. 21. yy. ’da çıkarların ön plana çıktığı bir dönemde, gençlerin çocukların bu duyguyu kazanmaları ve korumaları açısından faydalı olabilecek bir metindir.

Bu masalda dikkatimizi çeken bir başka özellik de masalların ayrılmaz unsuru olan tekerlemeye yer verilmeyişidir. Tekerlemelerin kullanılmamasına rağmen masal ahengi sağlanması da ayrı bir başarıdır. Çocukların eğlenmesini sağlayan ve onların dikkatini çekebilecek bir motifin üç defa kullanılması bu ahengün oluşmasına faydalı olmaktadır. Küçük kardeşin ok atıp okun düştüğü yerde konaklamalarını sağlaması motifi, ilk okuyuşta çocuklara saçma gelebilir. Ancak bu durum onların dikkatinin metne yoğunlaşmasına bunun nasıl bir katkı yaptığını düşünmelerine sebep olmaktadır. İlk başta saçma bularak tebessüm edebilirler; ancak **Kahpe Bizans** gibi yakın zamanda çekilmiş filmlerde de kullanılan bu motifin göçebe Türklerin yaşamındaki gerçekliğe de dikkat çekilmiş olacaktır.

3. 3. 4. AYI ile KEÇİ⁴

A.ÖZET

Vaktin birinde bir anne keçi ve onun üç oğlu varmış. Anne keçi çocuklarına

Ot getirdim yemeye

Süt getirdim içmeye

Kulaklarımda su da var

Açın kapıyı ben geldim

sesini duymadıkça o evde yokken kimseye kapıyı açmamalarını tembihlemiş. Yavrularına yemek bulabilmek için evden ayrılmış. Annenin oğlulara söylediklerini duyan ayı da oğluları yemek için harekete geçmiş. Kapıyı çalıp annenin söylediklerini tekrar etmiş. Ayının sesini kalın bulan oğlular kapıyı açmamışlar. Ayı yumurta içip sesini inceltmiş. Bu defa da elini göstermesini

⁴ Celal KİŞMİR, 1/15 (Ekim 1950), s. 239-240.

istemişler. Oğlaklar ayının elini kara bulmuşlar. Bu sefer de ayı uncuğu yemekle tehdit edip elini unlatmış. Bu sayede eve girmiş. Ayı iki keçiyi yemiş. Küçük keçiyi saklandığı yerde bulamadan gitmiş. Anneleri eve gelince küçük oğlak olanları anlatmış. Anne keçi, iğne, iplik ve bıçak olarak ayının peşine düşmüş. Ayı uyurken karnını kesen keçi çocuklarını kurtarmış. Yerlerine de taş koyup karnını dikmiş. Uyanınca taşın ağırlığından ayı ölmüş.

b. İLETİLER

- 1. Deneyimleri, birikimleri bizden fazla olan kişilerin önerilerine fikirlerine önem vermemiz, bizi olumsuzluklardan koruyabilir. ,**
- 2. Annelik kendinden önce çocuklarının canlarını, ihtiyaçlarını gözetmeyi gerektiren bir durumdur.**
- 3. Kötüler, uyanık geçip insanları kandıranlar cezalarını bulurlar.**

c. KAHRAMANLAR

Anne Keçi: Masaldaki olumlu, ana kahramandır. Fedakâr, çocuklarının hayatı için kendi canını riske atmaktan çekinmeyen, çocukları için çalışan bir kadını temsil etmektedir. Akıyla ve cesaretiyle çocuklarını kurtarmıştır.

Üç Oğlak: Saf, deneyimsiz, insanlara hemen güvenen, zayıf kişileri simgelemektedirler. Küçük oğlak diğer kardeşlerine göre daha akıllıdır ve masallardaki genel özelliğe paralel olarak annesinin sorunu çözümlemesine yardım eder.

Ayı: Masalın olumsuz kahramanıdır. Çatışmayı yaratır. Bencil, kendi menfaati için insanları kandırmaya çalışan biridir. Cezasını canıyla öder.

Masalımız kahramanlarının tamamının hayvan olmasıyla da “hayvan masalı” özelliği taşımaktadır.

d. DEĞERLENDİRME

Hayat tecrübesi kısıtlı olduğu halde zaman zaman ergenliğin verdiği duygusal çatışma ve dengesizlik hâli ile ebeveynleriyle gerilim yaşayan, kendi haklılığını kanıtlamak adına onların sözlerini kulak arkası bırakan ve yanlışlara düşen çocuklara, ön yargılı olmamaları ve en azından anne ve babalarını dinledikten sonra karar vermelerinin kendi yararlarına olacağını sezdirmek adına faydalı olabilecek bir metindir.

İletiler, kuru didaktik bir anlatımla verilmemektedir. Anlatıya uzun ve eğlenceli bir tekerlemeyle başlanmasıyla okuyucu gülümsetilerek konuya çekilmektedir. Masalda edebî güzelliğin bir yansıması olarak ve öğrencilerin sözel zekalarını geliştirecek seciyelere sık sık yer verilmektedir.

Düz anlatı bölümleri arasına yerleştirilen ve üç defa tekrar edilen annenin manzum sözleri, metne ahenk katılmasında yararlı olmaktadır. Hem teması, iletileri, kahramanları hem de anlatı tarzı açısından başarılı bulduğumuz metin hedef kitlemize uygunluk göstermektedir.

3. 3. 5. KIRK KÖSE ile BİR KÖSE⁵

a. ÖZET

Vaktin birinde bir köse varmış. Bu köse; eşine, dokuz oğluna, sekiz kızına, anne ve babasına bakıyormuş. Çocuklarına bakmak için son çare olarak pazara gidip öküzünü satmak istemiş. Pazara gelen kırk kişi farklı farklı şeyler söyleyerek kösenin aklını karıştırmışlar ve sonunda da öküzü beğenmeyerek gitmişler. Gelenlerin söylediklerini yaptığı halde öküzünü satamayan köse, intikamını almak için birbirine benzeyen iki tavşan almış. Birisini karısının yanında bırakmış ve karısına da bir müddet sonra tavşanla birlikte kendisine yemek getirmesini tembihlemiş. Diğer tavşanı da köselerin yanına götürmüş. Yanındaki tavşanı, karısına yemek hazırlamasını söylemesi için serbest bırakan köse, karısının diğer tavşanla birlikte yemek getirmesiyle Kırk Köse'yi kandırmış. Kırk Köse yüksek bir fiyata bu tavşanı satın almış. Tavşanı, kendi eşlerine yemek yapmaları için göndermişler; ancak tavşan kaçıp gitmiş. Kandırıldıklarını anlayan kırk köse, bir kösenin evine gitmiş. Bir köse, durumdan kurtulmak için karısıyla kahve yapması için kavga etmiş. Karısını öldürmüş. Kendileri için karısını öldürdüğünü düşünüp üzülen Kırk Köse, tekrar bir kösenin oyununa gelmiş. Bir köse, düdüğünü kullanarak karısını diriltmiş. Bu defa da düdüğü satın alan kırk köse, eşlerini öldürmüş; fakat diriltememişler. İntikam için bir kösenin peşine düşmüşler. Evinden kaçan bir köse, yolda rastladığı çobanın derdini öğrenmiş ve yardım etmek için sürüsüne o dönüncüye kadar göz kulak olmayı önermiş. Çoban da kabul etmiş. Kırk Köse, bir köseyi bulunca sürüyü nasıl elde ettiğini öğrenmek istemişler. Bir köse de ayaklarına taş bağlamış ve denize en önce girenin böyle güzel bir sürüsü olacağını söylemiş. Kırk Köse, bu nedenle suya atlayınca ölmüşler. Bir köse de aklıyla onlardan kurtulmuş.

b. İLETİLER

⁵ Celaleddin KİŞMİR, 1/17 (Aralık 1950), s. 270-272.

1. Her işte başkalarının verdiği akla göre değil kendi aklımıza ve düşüncelerimize göre hareket etmemiz gerekir.
2. Başkasının uyguladığı çözümler onların şartları içinde doğru sonuçlar verebilir, ancak bizim koşullarımıza uygun düşmeyebilir.
3. İnsanlar, karşılaşılabilecekleri olumsuzlukların önüne geçebilmek için otokontrol mekanizmalarını sürekli açık tutmalı ve özeleştiriden yararlanmalıdır.

c. KAHRAMANLAR

Bir Köse: Fiziksel olarak tasvir edildiği kadarıyla kısa boylu, uzun sakallı biridir. Akıllı olmasına karşın aklını başkalarını kandırmak onların ellerindeki ele geçirmek için kötü yönde kullanması nedeniyle olumsuz bir kahramandır. Ayrıca bir Kösenin, Kırk Köseye yaranmak adına karısını bıçaklaması motifinin yer alması, şiddet yönü olması bakımından kahramanın, çocuklara örnek olmasını engellemektedir. Bir köse, masalın başlangıcında kendisine verilen her tavsiyeyi düşünmeden uygulayan, saf iyi kalpli biri olarak yansıtılmaktadır; ancak Kırk Köse yüzünden öküzü zarar görünce o da onlar gibi insanları kandırmak için aklını kullanma yolunu seçmiştir. Diğer bölümlerde Kırk Köseye yaptıkları başlangıçta gördüğü haksızlık yüzünden mazur görülmeliymiş gibi bir anlatımla kahraman haklı pozisyonda aktarılmıştır. Oysaki kahramanımız öküzünün başına gelen durumda özeleştiriyi yapabilseydi hatalarını görür ve daha sonra yapacağı ve insanları ölüme götüren işleri gerçekleştirmemiş olacaktı. Bu da eleştiriye, öz değerlendirme yapmaya açık insanlar olmamız gerektiğini ortaya koymaktadır.

Kırk Köse: Masalımızdaki olay örgüsünün oluşmasını sağlayan çatışmayı yaratan kahramanlardır. Akıllı olduklarını sanarak Bir Köseyi kandırdıklarını düşünüp her defasında da kendi zararlarına dokunan işler yapan saf, kişilerdir. Öfkelerini kontrol edemeyip her defasında Bir Kösedan intikam almaya kalkışarak kendilerine zarar vermişlerdir. Bu da “Keskin sirke küpüne zarar.” atasözünü okuyuculara anımsatmaktadır.

Çoban: Masalın sonunda ortaya çıkan, kendi sıkıntısı nedeniyle hiç tanımadığı birinin önerisini kabul etmek zorunda kalan, kısa sürede insanlara güvenen, saf, çaresiz biridir.

Bu masalda kahraman kadrosu kalabalık değil. Çatışmayı yansıtan kahramanların tamamı, yukarıda belirttiğimiz özellikleri hasebiyle olumsuz karakterlerdir.

d. DEĞERLENDİRME

Birinci iletimizle Erinlik döneminde arkadaşlarının düşüncelerine gereğinden fazla önem veren, onların sözlerine göre davranışlarını değiştiren ve bazı durumlarda istenmeyen sonuçlarla

karşılaşan gençlerin, kendi akıl ve bilgi güçlerine güvenmeleri ve onların ışığında hareket etmelerini göstermesinde faydalı olabilecek bir metindir.

İkinci mesaj ise bir kösenin yaptığını görerek eşlerini öldüren Kırk Kösenin eşlerini tekrar diriltememeleri sonucuyla karşılaşmasıyla kazandırılmaktadır.

İletilerinin ve anlatımda kullanılan espri unsurlarının yer aldığı, metne dikkati çeken tekerleme bölümleri başarılı görülebilir: “O olmadı, bu olmadı, Ayşeciğin donu fistanına uymadı; yedi iklim dört cihan duydu da bizim pire cenapları duymadı. Nihayet götürdüler cellâda. Bir vurdu, bir daha vurdu cellâd. İmdat imdat. Vurdu durdu, durdu vurdu, vurdu durdu derken sabah oldu erken. Sonra pire başladı ağlamaya deve başladı uçmaya. Duyan oldu bunu duymayan oldu bunu. Fakat ben gözlerimle gördüm. Şöyle kanat çırpıtı deve, bir daha çırpıtı, havalanıverdi. El etti bize, selam etti havadan, tavuk çıktı yumurtadan yumurta nereden çıktı onu gayri bilemem, ama inci mercan çıktı balıktan. Balık da çıktı balıktan. Balık çıktı tavadan, tava çıktı tavadan, kismet geldi havadan. Hele dur yahu akıl gitti gider zıvanadan. Dün gece sabahı etti anan. Nerede idin a oğlan. Soğan kırdı siniye, oğlu yiye, bol yiye diye diye ayrana yoğurt ezdi üç öğün namazında adını tesbihe dizdi. Ha geldi ha taze geldi, ha şimdi geldi, hey geldi gelir. O gele dursun biz gelelim, işimize. Sağa döndüm hofladım sola döndüm pofladım, olmadı da olmadı. Ha dedim anlatayım masalımı, sıvazlayıp sakalımı başladım gır gır söylemeye. Ama Ali dedim, Veli dedim, üçte ondan evveli dedim arkasını diyemedim. Diyemediklerim bende kaldı, siz diyeceklerime kulak verin. ” Ancak metin içinde çocukların özellikle akran grubundakilerle hitaplarında kaba, argo sözcükler kullanmalarına yol açacak sözcüklerin yer alması (Kösenin oyun ettiğini anlamış kırk aptal, ama geç anlamış.)ve eşler arasında olmayacak bir durumu büyüterek kavga yaratmanın çocukların aile içinde şiddet uygulamalarına yatkınlık kazanmalarına yol açabileceğinden tavsiye edilemeyeceğini düşündüğümüz bir metindir.

3. 3. 6. YÜREĞİM ATIP BATIR TANDIRDAKİ HERİF GİBİ⁶

a. ÖZET

Vaktiyle bir karı koca varmış. Kadın çok namuslu bir kadın gibi görünüyormuş. Kocasını da buna inandırmış. Karısının bu durumunu arkadaşına metheden adam, arkadaşının önerisiyle karısının bu özelliğini sınamak istemiş. Arkadaşı, planladıkları gibi kocası değirmende un öğütmeye gidince kör, sağır bir akraba olarak eve gelmiş. Adamın elindeki mektubu görünce kocasının akrabası

⁶ İhsan HİNÇER, 1/23 (Haziran 1951), s. 367-368.

olduğuna inanmış. Kadın, adamın kör ve sağır olduğundan emin olmuş. Süslenmiş ve sırasıyla dostu olan erkekleri eve almış. Gelen adamlar sırasıyla sucuk, yoğurt ve karpuz hediyesi getirmiş. Kadın her seferinde bunları kilere atmış. Adam karısının beklemediği zamanda değirmenden dönmüş. Kadın son geleni tandıra saklamış ve kocasını eve almış. Kör sağır olduğunu sandığı akrabası, rüya olarak görmüş gibi olanları kocasına anlatmış. Adam tandırdaki dostu yakalamış ve dövmüş. Karısını ise öldürmeyip elini kana bulamamış. Karısını boşamış.

b. İLETİLER

1. Eşler bile birbirlerinin güvenini sarsacak davranışlar gösterebiliyorsa, hayatta herkese gereğinden fazla güvenmemek, her söze inanmamak, onları sorgulamak gerekir.

2. Bazı durumlarda insanları kendi vicdanlarıyla yalnızlığa bırakmak, onlara verilebilecek en büyük cezadır.

c. KAHRAMANLAR

Koca: Değirmenci olan bu adam, eşini çok seven onun her sözüne inanan, saf iyi yürekli biridir.

Kadın: İkiyüzlü, eşinin yüzüne karşı başka diğer zamanlarda ise başka davranan, namuslu görünüp aslında kocasını aldatan sonunda da yaptıklarının ortaya çıkmasıyla boşanmak zorunda kalan kötü bir kahramandır.

Adamın Arkadaşı: Uyanık, akıllı, kişilerin her yaptığına peşinen hüküm vermeyen eleştiren, sorgulayan ve arkadaşlarına yol gösteren iyi biridir.

Kahramanları bakımından insan dışı varlıkların bulunmadığı bir eser. Bu yönüyle hayata, hayatın gerçeklerine daha yakın bir masal. Koca saf, sadık bir eşi canlandıran olumlu bir karakter. Diğer olağanüstü kahramanların olduğu masalarda kahramanın olayları çözmesinde yardımcı olan üstün güçleri olan ihtiyar, sihir büyü yapan kişiler yerini, aslında gerçek hayatta olabilecek özellikleri olan bir insana (kocanın arkadaşına) bırakmış durumdadır. Kocanın arkadaşı, herkesin her davranışına körü körüne inanmayarak aklını kullanan biri olarak olumlu bir kahramandır.

d. DEĞERLENDİRME

İletilerinin başarılı olduğunu düşündüğümüz bir metindir. Birinci iletiyle arkadaşları arasında rol edinmeye çalışan çocukların onların her davranışını dışlanamamak adına hoş görme, sorgulamadan benimseme yanlışına düşmelerini önlemede yaralı olacaktır. Sosyal eleştirinin yapıldığı bir masaldır. Metinde, kadın erkek ilişkilerinde eşlerin bile birbirlerine ihanet edebileceği gösterilerek toplumumuzca çok önemsenen ve güçlü olduğunu düşündüğümüz aile mefhumunun korunması gerektiği verilmektedir. Masalarda genellikle kötüler yaptıklarının cezasını görürler. Ancak bu masalda bunun dışında bir bitiriliş bulunmaktadır. Kocası karısının aldattığını ortaya çıkarmasına karşın bunu kendi namus anlayışını zedelediğini düşünüp onu öldürmek gibi bir ceza yerine onu

boşamak cezasını vermektedir. Bu ilginç sonuçla insanların yaptığı kötü davranışlarında onlara beklenen kötülükte karşılık vermek yerine onları vicdanlarıyla baş başa bırakmanın en güçlü ceza olacağı fikrinin verildiği görülmektedir. Hâlen yazılı ve görsel medyada haberlere konu olan namus cinayetlerinin, bir bakıma sorgulandığı eleştirildiği bir masal olması bakımından da okurların yaşlarına ve seviyelerine dikkat edilmesi koşuluyla dikkate değer bir metindir. Masal, yetişkinlerin mesaja vakıf olarak algılayabilecekleri bir eser olabilir; ancak kadın erkek ilişkileri hususunda bilişsel, duyuşsal olarak yeterli öngörüye sahip olmayan 11-14 yaş grubu çocukları için teması ve kahramanları yönüyle uygun olmayan bir eserdir.

3. 3. 7. ÇIRPICİ BABA⁷

a. ÖZET

Vaktiyle kızlarını çırpı toplayarak besleyen bir Çırpıcı Baba varmış. Üç kızı varmış; ancak çok fakir oldukları için kimse onlarla evlenmek istemiyormuş. Bir gün padişah gezintiye çıkmış ve Çırpıcı Baba'ya rastlamış. Ondan kırk gün içinde “kız oğlan kız altı aylık gebe üç kız” bulup getirmesini ister. Eve üzgün bir halde dönen adam, kızlarına durumu söylemiş. Büyük ve ortanca kız çare bulamadıkları gibi babalarına kızmışlar. Adam küçük kızın da kendisine kızacağını zannederek durumu anlatmak istememişse de Küçük kız ısrar etmiş ve durumu öğrenmiş. Çırpıcı Baba küçük kızının bulduğu çareyi uygulamış. Küçük kız, büyük kıza padişah ne istediğini sorduğunda portakal, ortanca kıza da limon istediklerini söylemelerini tembihlemiş. Adam, kızlarını saraya götürmüştü. Padişah kızların istediklerini cevaplarına göre onlara vermiş. Küçük kız ise padişahın “Gara nadasta balık, balmumundan şiş kebab” istemiş. Padişah böyle şey olmaz deyince kız asıl padişahın istediği şeyin olmayacak bir şey olduğunu söylemiş. Kızın akli karşısında şaşırıp padişah diğer kızlarla vezirlerini evlendirmiş, küçük kızla da kendi evlenmiş. Padişah, evlenirken küçük kızdaki aklını kimseye vermemesini istemiş. Padişah bir gün bir kuyumcuya rastlamış. Ondan altın tavuk yapmasını, bunların yem yemesini istemiş. Kuyumcu altın tavuk yaparım; ama nasıl can veririm diye düşünürken, kuyumcu dükkânına yolu düşen Çırpıcı Baba kızından aldığı akli ona söylemiş. Kuyumcu, padişaha verdiği cevapla ölümden kurtulmuş. Ona akli karısının verdiğini anlayınca, karısının saraydan en kıymetli şeyini alıp gitmesini emretmiş. Karısı da padişahı uyutup kayığa bindirip denize açılmış. Padişah deniz ortasında kayıkta uyanınca, en kıymetli varlığının padişahın kendisi olduğunu söyleyince, padişah karısını affetmiş ve mutlu olmuşlar.

b. İLETİLER

1. **İnsanların hayatta olması mümkün olmayan isteklerde bulunması onlara mutsuzluk getirir.**

⁷ Muzaffer BATUR, 2/27 (Ekim 1951), s. 431-432.

2. İnsanların gücü, Allah'ın onlara verdiğiyle sınırlıdır.

c. KAHRAMANLAR

Çırpıcı Baba: Hayattaki amacı, kendi emeğiyle kazandığı parayla kızlarına mutlu bir yaşam sağlamak olan, kuyumcuyla olan ilişkisinde de olduğu gibi yardımlaşmayı seven, bencil olmayan iyi kalpli bir insandır. Bu özellikleriyle olumlu kahramanlarımızdan biridir.

Büyük ve Ortanca Kız: Bu karakterler, babalarının üzüntüsünü paylaşmak, en azından onu rahatlatacak sözler söylemek yerine sadece kendi isteklerini düşünen bu nedenle babalarına sinirlenen, bencil kızlardır. Bu yönleriyle olumsuz kişilerdir.

Kuyumcu: Küçük kızın özelliklerinin okuyucu/ dinleyici tarafından iyice anlaşılmasını ve masaldaki iletilerin için eyerleştirilmesini sağlayan olayların etrafında oluşturulduğu kişidir. İyi bir kuyumcu olduğu padişahın yapılması güç olan “tavuk” motifini gerçekleştirebilecek güveni kendinde görmesiyle anlaşılmalıdır. Ancak tavuğa can vermek hususunun kendini aşan bir güç olduğunu bilmesiyle de kendi sınırlarını bilen, padişaha yaranmak için yapamayacağını yaparım diye sunmayan biri olarak da dürüstlük örneğidir.

Küçük Kız: Olumlu kahramanlarımızdan Çırpıcı Baba ve kuyumcu durağan karakterlerdir. Masalın kurgusunu şekillendiren aktif olan kahramanımız küçük kızdır. Diğer masalarda küçük oğlan kahramanın aktif olduğunu, burada da küçük kız kardeşin etkin olduğunu görmekteyiz. Bu durum genel masal ilkelerinin ön gördüğü bir özelliğin yansımasıdır. Küçük kız olayların çözümlenmesini aklıyla sağlayan kişidir.

Padişah: Aslında tüm özellikleriyle olumsuz bir profil çizmez. Eşini gerçekten seven bir adamdır. Ancak olması mümkün olmayan isteklerde bulunan, elindekilerle yetinmeyi bilmeyen bir kişi olması ve karısının aklını kimseyle paylaşmasını istemeyerek; insanlarla sahip oldukları deneyimleri paylaşmayarak bencil davranışlar sergileyen bir karakter çizmesiyle olumsuz kahraman olmaktadır.

d. DEĞERLENDİRME

İletileri yönüyle oldukça başarılı olan bu masalda özellikle paylaşımcılıktan uzak bir insan olan padişahın bu yanlışını anlamasıyla 11-14 yaş grubu çocuklarının özellikle okuldaki başarı kaygısı nedeniyle arkadaşıyla bildiklerini paylaşmaktan kaçınma, kötü not alan arkadaşının üzüntüsünü anlayamayarak bundan mutlu olabileceği gibi bencilce davranışlar sergilemesinin önüne geçilmesinde kullanılabilir bir metindir. Birinci iletimiz, padişahın bekar olan üç kızın hamile olmasını istemesi, altın tavukların yem yemesini istemesi ve sonunda bunların olamayacağını anlayıp dersini alması motifleriyle masala yerleştirilmiştir. Bu hırsına yenilen sürekli elindekinin kıymetini bilemeden başkasının sahip olduklarına ulaşmaya çalışan ve mutlu olmayı bilemeyen

insanları, eleştiren ve ergenliğe girmiş çocukların sahip olduklarıyla mutlu olabilmelerini ve kendilerine gerçekçi hedefler belirlemelerini kazandıracak bir metindir. Diğer masallarımızda da görülen ortak iletilerden biri de **akıl** ve **pratik zeka** ile sorunların aşılacağı fikri burada da yerini almıştır.

Türk toplumunda güçlü olarak var olan ve İslamiyet'in getirdiği "Yeryüzünde her şeye muktedir olan tek güç Allah'tır, insan ancak O'nun verdiği irade ve akıl ölçüsündeki işleri gerçekleştirebilir." inancının masala çok güzel bir motifle yerleştirildiğini söylememiz yanlış olmayacaktır. Altın tavuk yapmak insanın gücü olanağında olup ona can vermek ise; ancak Allah'ın yapabileceği bir durumdur. Bu inancın çocuk zihninde kalıcı hâle getirecek, onun düşünce biçimine uygun bir dille anlatılması, çocuk edebiyatında **hedef kitleye görelilik** ilkesinin bir yansımasıdır.

Metin derlendiği bölgenin ağız özelliklerini taşıması özellikle bazı kelimelerde anlatıcının verdiği bilgi dilimizin yöresel bakımdan zenginliklerini çarpıcı olarak ortaya koymaktadır: "Böylece Çırpıcı Baba da kızlarını satınca (muhitte hâlâ satma tâbiri kullanıyor.)" ifadesinde olduğu gibi.

Her toplumun kültür mirası için önemli olan değerler, şahsiyetler vardır. Nasrettin Hoca ve onun Türk toplumunun kıvrak zekasını yansıttığı fıkraları, Türk milleti için bunlardan biridir. Üç kız kardeşin padişahın olmaz isteklerde bulunup padişahın asıl olmayacak isteğine inanmasının yanlışlığını ortaya çıkardığı motifler, okuyucuya "**Doğuran Kazan**" fıkrasını anımsatmaktadır. Metnin işleniş sırasında öğrencilere bu çağrışım yaptırılarak önemli bir kültür unsuruna da değinilmiş olunacaktır.

Masaldaki anlatı özellikleri, çocuklarda okuma/dinleme sürecinde metne olan ilginin canlı tutulmasını ve merak duygusunun kaybolmamasını sağlayacak niteliktedir. Öyle ki öncelikle Küçük Kızın babasının sorununu çözmek için padişaha ne yanıt vereceği daha sonra da kuyumcu için ne bulup söyleyeceği okuyucu/dinleyici tarafından merak edilmektedir. Son bölümdeki ifadesi de çocuklarda sevginin karşındaki kişiye güzel bir üslûpla nasıl iletileceğine örnek teşkil ettiği için hem hoşla gitmekte hem de akılda kalıcılığı arttırmaktadır: "...Epeyce bir zaman gittikten sonra denizin serinliğiyle padişah uyanmış ve ayılmış. "Ne oldu karıcığım, gece yarısı deniz ortasında bu ne hal?" diye sormuş. Karısı da "Sen dememiş mi idin, en kıymetli neyin varsa al da git" diye. "Ben de sarayda senden kıymetli bir şey bulamadım seni alıp götürüyorum" demiş. Bunun üzerine karısını affedip kimseye bir daha akıl vermemesini tembih ederek söz almış ve saraya dönmüşler. Mesut ve bahtiyar yaşamışlar."

Tüm bu özellikleriyle 11-14 yaş gurubu için önerebileceğimiz bir metindir.

3. 3. 8. PİR GOCA⁸

a. ÖZET

Vaktin birinde zengin bir Pîr Goca varmış. Buna zengin diye padişah kızını vermiş. Evlenmişler, Pîr Goca karısını kırk odalı bir konağa yerleştirmiş. Karısına otuz dokuz odanın anahtarını vermiş; ancak kırkıncı odaya girmenin yasak olduğunu söyleyerek anahtarını vermemiş. Kadın çok merak etmiş ve kocası uyurken anahtarı alıp kırkıncı odaya girmiş. İçerde insan iskeletleri görmüş ve içlerinden biri canlanıp Pîr Goca'nın kendisini de öldürüp buraya atacağını, söylemiş. Korkan kız babasının sarayına kaçmış. Anahtarın kaybolduğunu ve kırkıncı odanın açık olduğunu gören Pîr Goca, kızı öldürmek için saraya gitmiş. Önce akrep sonra yılan olur; ama kızı öldüremez. Kocasını akrep şeklinde gören kız kendini bir sandığa kapatır. Padişah, kızını iyileştirmek için hekimlerin tavsiyesiyle hamama götürmüştü. Orada sarı bir köpek kılığına girip kızın etrafında dolaşan Pîr Goca'yı kız tanımış. Kız ondan kurtulmak için tatlı dilini kullanmış ve birlikte hamama gitmişler. Kocasını kurulanırken ona tuzak kurarak hamamın çatısından cariyesinin yardımıyla kaçmış. Tuzağa düşen Pîr Goca, uzun süre gelmeyen karısına bakmak için içeri girdiğinde suda karısı yerine çırpınan ördeği görmüş, çatıdan düşen camlara batmış ve kanı akınca kılık değiştiremez olmuş. Pîr Goca yakalanmış, kız da mutlu bir hayat sürmüştü.

b. İLETİLER

1. İyi ve kötünün mücadelesinde aklını ve üstün yönlerini kullanan iyi, her zaman kazanır.
2. İnsanları kandırmaya çalışanlar, eninde sonunda yaptıklarının anlaşılmasıyla kendileri zor duruma düşerler.
3. İnsanları iknâ etmedeki en önemli anahtar, onların hoşuna gidecek lisânla konuşulmasıdır.

c. KAHRAMANLAR

Padişahın kızı: Yine aklını iyi yönde kullanmasını bilen, tatlı dilli birisi olarak olumlu kahraman olarak metnin aktif karakteridir.

Pîr Goca: insanları aldatan, çift yüzlü tutarlı olmayan bir karakter olarak olumsuz bir kişiliği masala taşımaktadır. Çatışmayı oluşturan kahramandır. Kıza mutlu bir hayat sunacak birisi gibi görünüp onunla evlenen; ancak sırrını öğrendikten sonra onu öldürmek isteyen iki yüzlü biri kişidir.

Padişah: Kızının huzuru, rahat yaşaması için onu Pîr Goca'yla evlendiren padişah aslında iyi niyetli biridir. Ancak iyi niyetle yaptığı iş kızının ölümüne yol açacak işlere meydan vermiştir.

⁸ Muzaffer BATUR, 2/36 (Temmuz 52), s. 576.

Sadece zenginliğe bakarak, iyi tanımadan birisine güvenip kızını mutlu edeceğine inanması onun acele, isabetsiz kararlar veren biri olduğunu gösterir. Bu yönüyle olumsuz bir karakterdir.

d. DEĞERLENDİRME

Kılıktan kılığa girerek insanları kandıran Pîr Goca motifiyle insanları aldatmanın kötü olduğu ve bunun insana yarar getirmeyeceği eninde sonunda bu aldatmacanın ortaya çıkarılacağı fikri kazandırılabilir. Bu da ergenlik döneminde başkalarına öykünen, onlar gibi olmaya çalışan, gereğinden fazla özenerek kendi özelliklerine uymayan davranışlar sergileyen çocukların aslı olmayan davranışlarının açığa çıkacağını, ya da kendi fikirlerinin doğruluğunu ispat etmek isterken aslında kendilerinin olmayan durumları sergilemelerinin fayda getirmeyeceği mesajı verilmesi açısından tavsiye edilebilir. Tatlı diliyle kocasını hamama götürüp orada onu alt edebilen kız motifiyle de insanlarla iletişim kurmanın öncelikli koşullarından birinin onların anlayacağı, ikna edici dikte edici olmayan bir üslûpla konuşulmasıdır. Bu mesaj da sosyal ilişkiler kurarak toplumsal kabul görmeye çalışan gencin başarılı olmasında yol göstericisi olacaktır. Bu nedenle hedef kitlemizde tutarlı, dürüst kendi özelliklerine uygun davranışlar gösteren, aklını yaratıcı kullanan ve insanlarla doğru iletişim biçimlerini kurabilen kişiler olma isteğinin artırılmasını sağlamak için önerilebilir.

Ağız özelliklerinin bu masalda da yansıtıldığı kahramanımızın isminden de açıkça anlaşılmaktadır: Pîr Goca

Kızın kırkinci odaya girmesi ve orada ölen kişilerin kemiklerini görüp kocasının gerçek yüzünü anlamasıyla masaldaki akış hızlanmakta ve okuyucuyu heyecana sevk eden “Şimdi ne olacak? Kız kurtulacak mı?” gibi soruların sorulmaya başlandığı olaylar anlatılmaktadır. Okuyucu, korkutulmadan heyecanla bütünleşen bir gerilimin içine çekilmektedir. Bu yönüyle de hedef kitemize tavsiye edilebilecek bir eserdir.

3. 3. 9. BALTACI ÖMER PAŞA⁹

a. ÖZET

Besni denilen bir yerin yönetimine getirilen Ömer Paşadan, zulüm ettiği gerekçesiyle şikayetçi olan halk, durumu padişaha iletmiş. Padişah da Baltacı Ömer Paşanın idamına karar vermiş. Gizlice kaçan Ömer Paşa İstanbul'a gitmiş. Sarayda vezirin kahvecisinin çırağı olarak işe başlamış. Kısa zamanda becerikliliği, kuvveti, cesareti ile sevilmiş. Padişahın çok güzel bir atı varmış. At kudurmuş ve tüm binicilerini öldürmüş. Vezirden, padişaha bu atı iyileştirmek istediğini söylemesini istemiş. Padişah başta çalışkanlığıyla takdir ettiği Ömer Paşanın dileğini

⁹ Salih SAN, 2/44 (Mart 1953), s. 704.

geri çevirmişse de ısrarı üzerine isteğini kabul etmiş. Ömer atı iyileştirmiş ve cesareti sayesinde ölüm cezasından da kurtulmuş.

b. İLETİLER

- 1. Makam ve mevkii insanların yararına değil; onları istediklerini yapmalarına zorlamak için kullananlar sevilmezler.**
- 2. Güç, akıl ve cesaret doğru amaçlar ve insanlık yararına kullanılırsa; insanı başarıya ulaştırır.**
- 3. Sahip olunan mevkîye makama, güvenip ona layık davranmamak, alçak gönüllülük göstermemek, insanların bunları kaybetmelerine neden olur.**

c. KAHRAMANLAR

Padişah ve Vezir: Kendi yararlarına olabilecek bir durumda bile sevgilerini ve güvenlerini kazanan Ömer'i, tehlike altında olması nedeniyle atı iyileştirmesine karşı çıkmaları motifiyle bencillikten uzak, kendileri için çalışanları gözeten, onlara layık oldukları şekilde davranan, yaptıkları iş nedeniyle onları küçümsemeyen, kişileri becerileri yetenekleri ölçüsünde takdir etmekten çekinmeyen idarecilerdir. Bu sebeple ikisini de olumlu kahramanlar olarak görmekteyiz.

Ömer Paşa: Masalımızın ana karakteri ise tam olarak olumlu ya da olumsuz kahraman sınıfına dâhil edilememektedir. Bunun nedeni ise kahramanımızın masalın başlangıcı ile sonuç bölümü arasındaki davranış özelliklerinde görülen değişimdir. Başta yönetimi altında bulunan halka zorla isteklerini yaptıran biriyken olumsuz; padişahın sarayındayken ise cesaretiyle akıyla yardım etmeye çalışan biri olarak olumlu bir karakter olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu da insanların zaman için de hatalarını görüp düzeltebileceklerini çocuklara göstermesi açısından metin işlenirken değerlendirilmesi gereken bir kahramandır.

d. DEĞERLENDİRME

Masalın, erinlik dönemindeki çocukların toplumda, okulda sosyal statü elde etmeye çalışırken kendi sahip oldukları ile etrafındakileri(özellikle arkadaşlarını) yönetmeye meyletmeleri, onlara istedikleri gibi davranmaya mecbur bırakmaları gibi davranışlarının sağlıklı çözümlerle giderilmesine katkısı olacaktır. Nüfuz sahibi olan, arkadaşları arasında egemenlik kurmaya çalışan ve kendi davranışlarını her şart altında onaylatma ihtiyacı içindeki çocuklara bunların kendilerine zarar vereceği bilinci kazandırılabilir. Bu yönüyle tavsiye edilebilecek bir metindir.

Masalın öne çıkmasını sağlayan bir özelliği ise ana kahramanında görülen değişimdir. Masalarda kötü ile iyi kesin çizgilerle ayrılır. Her kahraman kendi safında rol alır. Oysa bu metnimizdeki başkahraman Ömer Paşa başta sevilmeyen olumsuz bir insanı, masalın gelişimi içinde ise olumsuz

davranışlarını olumluya çevirebilen bir kişilik olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu da çocuklara bir insanın istedikten sonra kötü özelliklerini değiştirebileceğini, göstermesi açısından önemlidir. Ayrıca erinlik döneminde büyüklerine(öğretmen, ebeveyn, komşu vb.) özenen, onlar gibi olmaya çalışan bazen bunu aşırıya kaçırarak sağlıklı seçimler yapamayan gençlerin, insanların dört dörtlük olamayacağı yaptıkları hatalarından aldıkları deneyimlerle gelişip kişiliklerini oluşturdukları fikrine inanmalarını sağlamaları açısından faydalı olabilecektir. Kahramanımız hayatının bir bölümünde yanlış kararlar veren, sahip olduklarını doğru kullanamayan biriyken deneyimleriyle hatalarını doğruya çevirmeyi başarmıştır. Erinlik dönemindeki çocuğunda hata yapmamak adına girişimciliğini kaybetmesinin önüne geçmek, çocuklara özgüven aşılayabilmek adına da tavsiye edilebilir.

3. 3. 10. CANPOLAT MASALI¹⁰

a. ÖZET

İsfahan'da vaktin birinde bir padişah varmış. Padişah üç oğluna her zaman doğruya gitmelerini vasiyet ederek ölmüş. Çocuklar babaları ölünce yola çıkmışlar. Doğuya giderek bir ormanda dinlenmişler. Diğer iki kardeşi rakı içerken ağaç altında Kuran okuyan küçük kardeşin altında oturduğu ağaç birden yeşermiş ve hurma vermiş. Kardeşleriyle hurmaları yiyip karınlarını doyurmuşlar. Bu sırada sarhoş olan kardeşlerine yaklaşan Canpolat'ın tekin olmadığını anlayıp kılıcını çekerek onları adamdan kurtarmaya gitmiş. Küçük kardeşleri Hacı Mehmet'i yanında götürmesi, isteğine boyun eğen iki kardeşi Canpolat'ın hisminden kurtulmuşlar. Ancak Hacı Mehmet'i alı koyan Canpolat, eğer Afganistan'daki Burhan padişahının kızını kendisine getirirse onun serbest kalacağını söylemiş. Kız Canpolat'la evlenmek istememiş, ancak söz verdiği için Hacı Mehmet, kızı Canpolat'a teslim etmiş. Kızı kurtarmaya gitmiş. Canpolat evden ayrılınca kızın yanına gitmiş. Kıza eğer Canpolat'ın ruhunu öldürürse kurtulacağını söylemiş. Canpolat'ı kandırıp ruhunu nasıl elde edeceklerini öğrenbilmesi için ona neler söylemesi gerektiğini tembihlemiş. Kız Canpolat'tan ruhun yerini ve nasıl ele geçirileceğini öğrenmiş. Hacı Mehmet'e Canpolat'ın ruhunun dağdaki bir geyiğin karnındaki şişenin içindeki üç kuş olduğunu söylemiş. Hacı Mehmet geyiği yakalamış, ruhu öldürmüştü. Kızla evlenmiş ve mutlu olmuşlar.

b. İLETİLER

- 1. Aklını ve cesaretini kullanan iyiler, her zaman kazanır.**
- 2. İnsanların verdikleri sözlerin her ne olursa olsun arkalarında durmaları, onun gereğini yerine getirmeleri gerekir.**

¹⁰ Salih SAN, 2/45 (Nisan 1953), s. 720.

c. KAHRAMANLAR

Hacı Mehmet: Buradaki ana kahramanımız; akıllı, güvenilir, cesaretli ve ön görüşü yüksek kişilik özellikleriyle olumlu bir karakteri temsil etmektedir. Onun bu olumlu özelliklerini masalda pasif, durağan karakterler olan iki kardeşinin özellikleri ve Canpolat'a karşı yaptıklarıyla öğrenmekteyiz. Diğer iki kardeş içkiye kapılıp kendilerine gelen tehlikeyi bile fark edememektedir. Oysa Hacı Mehmet dinî inançları sağlam birisidir. Canpolat'ı erken fark etmesi onun ön görüşünün yüksek olduğunu gösterir. Canpolat ona kötülük yapmış olmasına karşın, sözünü yerine getirmesi de güvenilirliğini artıran ve çocukların ona özenmelerini sağlayacak önemli bir özelliktir.

Hacı Mehmet'in Kardeşleri: Kendilerine güveni olmayan, iradelerini otokontrollerini kaybedecek derecede içki içen, cesaretsiz, güvenilmez kişilerdir. Canpolat'ın sorduğu sorulara bilinçsizce cevap vermeleri, onun nasıl biri olduğunu bile sezememeleri, kardeşlerini onun elinden kurtarma cesareti göstermeden sadece kendi rahatları bozulmasın diye Canpolat'ın Hacı Mehmet'i alıp götürmesine ses çıkaramayan korkak, bencil kahramanlar olarak olumsuz profil sergilemektedirler. Olay örgüsü içinde pasif kalmaktadırlar.

Canpolat: Kendi isteği için başkasını(Hacı Mehmet) rızası olmadan tehlikeye atmadan çekinmeyen, amaçları için kaba kuvvete başvuran bir kişiyi simgelemektedir ve bu yönleriyle olumsuz kahramanlarımızdandır.

d. DEĞERLENDİRME

İletisinin gücü ve kahramanının çocuklarca inandırıcı bulunacağı ve özdeşim kurmalarını sağlayabilecek olması nedeniyle önerebilecek bir metindir. Erinlik döneminde güven problemi yaşayabilen, anne ve babasına öğretmenlerine nasıl güveneceğini düşünen, ilişkilerini sağlamlaştırmada sorun yaşayabilen öğrencilere, verilen sözü tutabilen insan olmak fikrini kazandırarak güven duygusunun nasıl oluşacağı konusunda yol göstermesi açısından doğru bir metindir.

Hacı Mehmet, kardeşlerini korumak adına Canpolat'a karşı gelmesiyle cesaretli, kendine güvenen birisi olarak okuyucunun gözünde canlanmaktadır. Bu motifle birlikte başlangıçta Canpolat istediğini yapmak zorunda bırakmasına rağmen, okuyucunun Hacı Mehmet'e olan inancı ve sonunda kazanacağına dair umudu masal sürecinde korunmaktadır.

Olay akışı içinde kızın kendisiyle evlenmesini bile istemesine rağmen sözü gereği onu Canpolat'a vermesi; ama zor durumda olana yardım etmeyi de bırakmaması, mücadele devam etmesi çocukların kahramana duyduğu hayranlığı perçinlemektedir. Anlatı süresince ince ince işlenerek okuyucunun kahraman yanına çekildiği, ona duyulan bağlılığın arttırıldığı ve merak duygusunun da bu yapılırken arttırılması metni çocuklar için heyecan verici bir hale getirmektedir. "Kızı

kurtarabilecek mi?, Bunun için ne yapacak?, Nasıl yapacak?” soruları okuyucunun zihninde oluşmaktadır ve sonunda da istenilen yönde cevap bulmaktadır.

Masalımızı diğerlerinden ayıran bir başka yönde, mekan isimlerinin zikredilmesidir. İsfahan, Afganistan gibi tarihte Türklerin medeniyetler kurduğu yerler masalımızda geçmektedir.

3. 3. 11. ALİ CENGİZ OYUNU¹¹

a. ÖZET

Vaktin birinde güngörmüş bir kadının yakışıklı bir oğlu varmış. Kadın bunu sarayda hükümdarın maiyetinde çalışmaya göndermiş. Padişah vaktin birinde hizmetinde bulunanlara Ali Cengiz oyununu bilen var mı diye sormuş. Bu kadının oğlu, Ali Cengiz’i alıp geleceğini söyleyerek padişah’tan izin almış ve saraydan ayrılmış. Yolda bir seyyaha rastlamış. Seyyah onu kendi evi olan mağaraya götürmüş. Orada güzel bir kızla tanışan oğlan, ona neden ağladığını sormuş. Seyyahın aslında Ali Cengiz olduğunu, vaktiyle kendisine de bu oyunu öğrettiğini; ancak hünerlerini yapınca mağaraya kapattığını söylemiş. Hünerlerini öğrenince oğlanı öldüreceğini kurtulması için onu uyarmış. Seyyah ne okutursa tersini söyleyerek öğrenmemiş gibi davranmasını tembih etmiş. Bunu yapan oğlan seyyah tarafından bir şey öğrenemedi diye kovulmuş. Annesinin yanına dönen oğlan, öğrendiği hünerleri kullanarak at ve koç olarak saraya gitmiş. Bunu fark eden seyyah ateş olup onu öldürmek istemiş. Sırayla her ikisi de kılık değiştirerek birbirlerini öldürmeye çalışmış. Sonunda Oğlan Ali Cengiz’i öldürmüştü. Padişah da onu ödüllendirmiş. Oğlanı serbest bırakmış. Kızı kurtaran oğlan onunla evlenip mutlu olmuş.

b. İLETİLER

1. Akımlı kullanan, cesaretli olan ve umudunu yitirmeyen kişiler başarıya ulaşır.
2. Kıskançlık, insanları kendi iyi yönlerini geliştirmek yerine başkalarına göre davranmaya sürükleyen, onları mutsuz kılan bir huydur.

c. KAHRAMANLAR

Oğlan: Akımlı ve cesareti ile öne çıkarılan olumlu kahramandır. Bu özelliği padişahın sözlerinden anlaşılmaktadır: “Hükümdar delikanlının bu cesaret ve atılganlığını takdir ederek o saat ona müsaade verdi. ” Diğer masallarda pek görülmeyen kişilerin fiziksel tasvirleri burada verilmektedir. Ana kahramanımızın dış görünüşüyle de insanları etkileyecek birisi olduğu, “Bir varmış, bir yokmuş evvel zamanda, bir güngörmüş kadının gayet yakışıklı, boylu poslu bir

¹¹ Selami YURDATAPAN, 2/46 (Mayıs 1953), s. 735-736.

delikanlı evladı varmış. ” İfadesinden anlaşılmaktadır. Bu kahraman sadece fiziksel özellikleriyle değil insanlara davranışlarıyla da sevelebilecek, çocuklar tarafından örnek alınabilecek biridir. “Oğlan bu nasihati dinledikten sonra kıza teşekkür ederek, eski yerine gelip oturdu. Biraz sonra seyyah geldi”. Kızla konuşmalarında kendisine yapılan iyiliği teşekkürle karşılması onun nezaketini, beşerî ilişkilerdeki başarısını gösteren bir durumdur.

Kız: Kız masaldaki çatışmaların asıl nedeninin ortaya çıkmasını sağlayan bir unsurdur. Oğlana kendi bildiklerini aktararak hem kendisini hem de oğlanın kurtulmasına yardımcı olmaktadır. Ayrıca çok etkileyici bir güzellikte olduğu “...Kapıdan bakınca ayın on dördü gibi güzel bir kızın gözü iki çeşme ağlayarak nakış işlediğini gördü. ” ifadesinden çıkarılmaktadır. Olumlu bir kahramandır.

Padişah: Oğlanın başarısını ödüllendirmesi ile haklıya hakkını teslim eden adâletli birisini temsil etmektedir. Olumlu kahramanlardandır. Ancak olayın çözümlenmesinde etkin değildir.

Seyyah: Kıskançlık duygusunu yenemeyen kendi hünerlerini doğru yönde kullanamayan bir insanı sembolize ederek olumsuz bir kahraman olarak gözükmektedir.

d. DEĞERLENDİRME

Akıl ve cesaret ile insanların zorlukları aşacağını işleyen bir metindir. İyi ile kötünün mücadelesinde ortak özelliklerden biri olarak iyinin kazandığı insanlara pes edilmemesi, umudun her zaman korunması inancını kazandıracak bir iletidir. İyi ile kötünün rekabetinde akıl ve cesaret ön plana çıkarılırken kıskançlığın yerildiği görülmektedir. Ali Cengiz oyununu öğrettiği öğrencilerinin bu hünerleri iyi yapmalarını kıskanan seyyah motifiyle kıskançlığın insana zarar getireceği verilmektedir.

İnsanların yaptıkları iyiliklerin, başarıların, mutlaka diğerleri tarafından anlaşılacağını ve gereken kıymeti bulup ödüllendirileceği de padişahın Ali Cengiz oyununu öğrenip ortaya çıkaran oğlana mükâfat vermesiyle örneklendirilmektedir

Erinlik döneminde özellikle kabul görme başarılı olma kaygısı ile arkadaşlarının başarılarını ya da sahip oldukları yetenekleri kıskanma duygusuyla kendi gelişimlerini yavaşlatan gençlere bunun kendilerine yarar yerine zarar getirecek bir durum olduğunu anlatabilmek amacıyla tavsiye edilebilecek bir masaldır.

Masalda, kızın Ali Cengiz’i deşifre etmesiyle merak, heyecan ve gerilim duygusunu artmaktadır. Özellikle Oğlan ile seyyahın birbirlerini yenmek için sürekli kılık değiştirmesi motifleri, okuyucunun ilgisinin metne yoğunlaşmasını sağlamaktadır. Bu yönüyle de başarılı bir metindir.

Metnimizde “taaccüp” gibi hedef kitlemizin kelime dağarcığının üzerinde kalabilecek sözcükler bulunmaktadır. Bunlar anlama becerisini sekteye uğratabilecek yoğunlukta bulunmamaktadır; ancak 11-14 yaş grubuna göre bu sözcüklerin yeniden ele alınması gerekmektedir.

3. 3. 12. ÇOBAN¹²

a. ÖZET

Ülkenin birinde bir çoban varmış. Bu çobanın her gün bir koyunu kayboluyormuş. Çoban bir gün köpeğini izlemiş ve durumu öğrenmiş. Kurttan bozma köpeğinin kutlarla birlik olup koyunlarını yediğini anlayınca onu asmış. Padişah ve vezir tebdili kıyafetle gezerken bunu görmüşler. Köpeği neden astığını sormuşlar; ancak çoban söylememiş. Saraya götürmüşler. Çoban eğer beni Şihislam yaparsanız söylerim demiş. Şihislam olunca, ben ecnebiyim muayane etseler ortaya çıkacak diyince diğer 12 Şihislamın dokuzu da kendisi gibi ecnebi olduklarını söylemişler. Padişah tekrar sebebini öğrenmek için çobanı sıkıştırdıca bunun üzerine çoban padişaha: “Sen Şihislamlarını muayene et, ben de sana köpeğimin kabahatini söyleyeyim. ” demiş. Şihislamların ecnebi oldukları ortaya çıkınca aklı sayesinde kurtulan çoban, ben köpeğimin kabahatini öğrenip cezalandırdım, sen ise şihislamlarının ne olduklarını bilmiyorsun benim yönetimim senden iyidir, diyerek kurtulmuş. Padişahçobanı haklı görerek diğer şihislamlarını öldürtmüş.

b. İLETİLER

1. En yakınımızda olan insanlara bile yetki ve görev verirken temkinli olmak gerekir ihanetle karşılaşılabilir.
2. Ehil olmayan, kendini ilgili makam için hazırlamamış insanlara görev ve sorumluluk verilmemsi gerekir. Aksi durumda kötü sonuçlara yol açar.
3. Haksız yere belli mevkilere gelen kişiler, er geç layık oldukları yerlere gider ve yalanları ortaya çıkar.
4. Belli makamda bulunan kişilerin görev ve yetkilerini doğru kullanarak adâleti temin etmeleri gerekir, aksi halde zor durumda kalırlar.
5. Zor durumları akılcılıkla aşabiliriz.

d. KAHRAMANLAR

Padişah: Elindeki yönetim yetkisini doğru kişilerce paylaşmakta yanlışlar yapmış olan ve olayları sabırla gözlemleyip iyi düşündükten sonra karar vermek yerine ani katı, acımasız kararlar verebilen biridir. Çoban köpeği asma nedenini söylemediği vakit durumu anlamaya çalışmak yerine kellesini istemesi onun öfkeli bir insan olduğunu göstermektedir. Adaleti doğru

¹² Salih SAN, 2/47 (Haziran 1953), s. 752.

dağıtamayan, yetki vereceği kişilerin bu makamlara uygunluğuna bakmadan görev veren bir kişi olması sebebiyle padişah, olumsuz bir kahramandır.

Vezir: Padişaha göre daha soğukkanlı, temkinli aklını kullanabilen biridir. Padişah çobanın kellesini istediği vakit padişahın yaptığı yanlışı görerek ona beklemeyi telkin etmesi ve konuşmasındaki nezaket anlayışlı, sabırlı biri olduğunu işaret etmektedir:

“—Padişahım bunda bir iş var, biraz sabredek bakalım ne olacak? demiş. Vezirin tekrar:

—Yavrum niçin söylemiyorsun? demesi üzerine...”

Bu yönleriyle olumlu kahramanlar arasındadır.

Çoban: Başta hata yapan, ancak yanlısını fark edip çözüm üretmek aklını doğru kullanan biri olarak karşımıza çıkmakta bu özellikleriyle de olumlu bir karakter olmaktadır. Hatasını görüp onu reddetmek yerine kabullenip yapılması gerekenleri yerine getirmek erdemini göstermesi çocuklara kişilik gelişiminde yardımcı olacaktır.

Ecnebi Şihismlar: Kendi kusurlarını yalan söyleyerek kapatmaya çalışan ve böylelikle şihismlar makamına gelen kişiler, bu özellikleriyle olumsuz karakterlerdir. Masalı sonunda da yalanları ortaya çıkmış ve cezalandırılmışlardır.

d. DEĞERLENDİRME

Ergenler için öncelikle sağlanması gereken güven duygusudur. Kendisi için çözümsüz gibi görünen durumlarda öğretmen, anne, baba ya da arkadaşlarından güvenecekleri birinin desteğini ararlar. Masalımızda güvendiği köpeğinin ihanetiyle karşılaşan çoban motifiyle bunu sağlamanın zor olduğunu ortaya koymak ve dikkatli davranmak gerektiği konusunda çocuklara yardımcı olacaktır. Ergenlik dönemine adım atmış çocukların, fizyolojik değişimlerinin de tetiklediği ani kararlar verdikleri heyecanlarına kapılarak olayları iyi sorgulamadan kararlar aldıkları gözlemlenmiştir. İyice araştırma yapmadan insanlara görev veren padişahın düştüğü durum, peşin hükümlü olunmaması, durumlara tek açıdan değil farklı pencerelerden bakıldıktan sonra karar verilmesi gerektiği alışkanlığının kazandırılmasında yararlı olacaktır. Hayatta insanların makamlarına güvenerek adım atmamaları gerektiği, makamların sıfatların geçici olduklarını önemli olan bunların hakkını vererek yaşamak gerektiği, padişah bile olsa bir insanın kafasına göre her istediğini yapamayacağını toplumun adâlet duygusuna uygun davranmak zorunda olduğumuzu kazandırmak açısından faydalı olacaktır.

“Çoban” adlı metnimizde derlenme özelliğinden dolayı ifadelerin ağız özellikleri taşıdığı görülmektedir: “**Şihismlar**” diye yazılan kelimenin yazı dilimizde **Şeyhülislam** olduğu bilinmektedir. Bu kullanımların çocukların dil özelliklerini yanlış öğrenmemeleri için yazı dilimize uygun olarak düzeltilmesiyle okutulması sağlanmalıdır.

Masalımız diğer masalarda görülen sihir büyü gibi olağan üstü durumları ya da olağan üstü karakterleri içermemektedir. Şihislan ve padişah olması sebebiyle masalın bir Türk İslam devleti döneminde geçmiş olduğunu söyleyebiliriz. Günümüzde de karakterler görevler sıfatlar değişse de karşımıza çıkabilecek toplumsal bir soruna değinmesi bakımından oldukça gerçekçi bir metindir. Bu yönüyle de çocuğun kendisini, toplumu sorgulamasına olanak sunması hasebiyle önerilebilir.

Masaldaki merak ve ilgi unsurunu ayakta tutan kişi ise ana kahramanımız “çoban”dır. Onun padişahın elinden nasıl kurtulacağı, okuyucular tarafından merakla beklenecektir.

3. 3. 13. DELİ KARI¹³

a. ÖZET

Vaktin birinde bir adam ile onun deli bir karısı varmış. Kadın astarlık bez yapmak için ip eğirmiş, bez olarak geri vereceğini düşünerek onu Murat nehrine atmış. Nehire ipliği attığı için karısını döven adam, karısından ipliği getirmesini istemiş. Kadın nehre gitmiş, ipliği ararken iki tane altın mekik bulmuş almış getirmiş. Kocası altın mekikleri görünce sevinmiş. Mekikleri saklamış. Yüklüce alışveriş yapmış. Kadın kocası yokken altın mekikleri verip iki tane oyuncak bebek almış. Bunu gören kocası kadını kovmuş. Kadın dağda padişahın kaçan altın yüklü devesine binip evine gelmiş. Altın yüklü deveyi adam kesmiş. Padişah devesini bulan kişiye altın vereceğini vaadetmiş. Padişah aramalarla bulmayınca bir cadı kadından yardım istemiş. Bu cadı kadın ev ev dolaşarak devenin yerini bulmuş, padişaha söylemiş. Devenin kesilen etini gösteren deli kadının kocasını padişah zindana attırmış. Adam, karısının soğulcanla üzüm verilse soğulcanı yiyeceğini söyleyerek benim karım delidir, deveyi de o kesti diyerek kendini kurtarmak istemiş. Padişah, adamın söylediği gibi üzüm ve soğulcanı kadının önüne koydurmuş. Kadın soğulcanı yemiş ve kadının deli olduğuna inanan padişah adamı serbest bırakmış. Karısını boşayan adam altınları alarak rahatça yaşamış.

b. İLETİLER

- 1. Hayatta en yakın olduğunu düşündüğümüz kişiye karşı bile temkinli olmak gerekir, ihanetle karşılaşılabilir.**
- 2. Hiç kimseyi eksikliklerinden dolayı hor görmemek gerekir.**
- 3. Herkesin anlayacağı dilden konuşulur, olaylar paylaşılır, yalan söylenilmezse kötü durumlar engellenebilir.**
- 4. Kötü gibi görünen olaylarda bizim için hayırlı olabilecek durumlar vardır.**

¹³ Salih SAN, 2/48 (Temmuz 1953), s. 763-764.

c. KAHRAMANLAR

Deli Kadın: Akli yerinde olmayan, olayların gerçek yüzünü göremeyen, oldukça saf, en yakınındaki kişi olan kocası tarafından suistimâle uğrayan çaresiz bir kadındır. Metindeki anlatı başarısı ile okuyucu onun çaresiz yardıma muhtaç biri olduğuna inanıp ve masalın sonunda onun adına üzüntü duyabilir.

Deli Kadının Kocası: Sadece kendi menfaatini düşünen, akli ermediğini düşünerek olayların gerçeklerini eşinden gizleyen, onu küçümseyen, kendi öfkesini yenemeyip karısına fiziksel şiddet kullanan bir erkektir. Bu yönleriyle olumsuz bir kahramandır.

Cadı Karı: Olayların çözüme kavuşmasını sağlayan kahramandır.

Padişah: Deli olduğuna kanaat getirdiği kadının suçu işlemediği halde cezalandırması ve asıl suçlunun serbest kalmasına karar vermesiyle adâletin yerini bulmasını engellemiştir. Bu yönüyle olumsuz biridir.

d. DEĞERLENDİRME

İletileri yoluyla ergenlere, eşlerin bile birbirlerine ihanet edebileceklerini bu sebeple arkadaş seçimlerinde herkese güvenmemeleri, dikkatli doğru kararlar vermelerini gösterebilmekte faydalı olabilir. Bu, padişahın devesini kesip altınlarını alıp, suçunu karısının üstüne atan adamın yaptıklarıyla verilmektedir.

İnsanların eksiklikleri olabilir, ancak kişilerin bu yönleriyle dalga geçilmemesi, Allah'ın verdiği her durumun aslında olumlu sonuçları olabileceği fikrini kazandırarak çocukların belli fiziksel eksiklikleri olan arkadaşlarına lâkap takmalarının, onları dışlamalarının yanlış davranışlar olduğu sezdirilebilmek için kullanılabilir. İkinci iletimiz, karısını deli olduğu için dışlayan küçümseyen kocanın, padişahın cezasından onun sayesinde kurtulması motifiyle kurgulanmıştır.

Çoban adlı masalımızda da görüldüğü gibi ağız özelliklerinin bu metne de yansıtıldığını görmekteyiz. Zöhülcen kelimesi yazı dilimizdeki soğulcanı karşılamaktadır. Bu açıdan metnin incelenip düzeltmeler yapıldıktan sonra okutulmalıdır.

Bu olumlu özelliklerine karşın diğer masallardan farklı bir sona sahiptir. Okuyucu da masal sonunda burukluk oluşmakta adâletin yerini bulmadığı fikri zihinlere yerleşmektedir. Çıkarıcı, karısını kendi yararı için kullanmaktan çekinmeyen olumsuz kahraman olan kocanın cezadan kurtulup sefa sürmesi sonucuyla karşılaşılmaktadır. Bu nedenle tavsiye edemeyiz.

3. 3. 14. ESHABI HEHF MASALI¹⁴

a. ÖZET

Bu masal Kuran’da ve hadislerde yer alan ve Müslümanların inandığı eshabı keyf olayının kısaca anlatıldığı bir masaldır. Eshabi keyf olayında olan kahramanlar vardır. Hz. İsa’ya inananların az olduğu bir dönemde Roma imparatoru Dokyanus Hz. İsa’ya iman edenleri öldürtmüştür. Bunlardan yedi kişi kaçarak Efsus şehrinde bugünkü Tarsus’ta bir mağarada saklanmışlar Allah bunları 309 sene uyutmuş. Uyandıklarında içlerinden biri yiyecek almak için Efsus’a gitmiş. Alışverişte kullandığı para, Dokyanus dönemine aittir. İnsanlar, define bulduğunu düşünmüşler. Hükümetin memurları mağaraya gitmişler ve yedi kişiyi bulmuşlar. Bunların, Dokyanus’tan kurtulanlar olduğunu anlayınca onlara hürmet etmişler bu sefer de ebedî uykularına dalmışlar ve mağara türbe haline getirilmiştir.

d. DEĞERLENDİRME

Bu metin, tek Tanrılı dine geçiş dönemine ait bir inanın yansımasıdır. Dinî bir hikâyeye aynen anlatılmıştır. Masal kurgusuna ait hiçbir özellik burada yer almamaktadır. Kahramanlar, mekanlar ve olaylar hikâyedeki gibi aktarılmıştır. “Allah’ın her şeye kadir olduğu” inancını pekiştirmek için kullanılabilir. Disiplinlerin birbirleriyle ortaklaşa hareket etmeleri ve bilimsel gerçeklikleri insanlık için daha kullanılabilir hale getirmeleri 21. yy’da bilimsel çalışmaların öncelikli hedeflerindedir. Bu hedefe, ilköğretim ve ortaöğretim basamaklarındaki eğitim kurumlarındaki öğrenmelerde de **dersler arası ilişkilendirme** başlığı altında yer verildiği bilinmektedir.

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinde tek Tanrı inanın nasıl oluştuğu, kabul gördüğü bilgisinin verilmesinden ya da Sosyal Bilgiler dersinde Roma İmparatorluğunun siyasi yapısının anlatılmasından sonra bu metin Türkçe dersinde kullanılabilir. Aksi halde ön öğrenmelerin yetersizliğinden ötürü beklenen sonuçlar elde edilemez. Bu durumda da öğrencinin seviyesinin üzerinde bir metin olarak kalır. Gerekli ön öğrenme çalışmaları yapılmaksızın okutulması önerilebilecek bir eser değildir.

3. 3. 15. KÂTİP MASALI¹⁵

a. ÖZET

Vaktin birinde Mersin’de bir kâtip varmış. Bir gün, Kâtip limana yanaşan gemiyi gezmek istemiş, o sırada hareket eden gemiden ayrılamamış ve yolculuğa çıkmış. Cebinde hiç parası yokmuş ve deniz üzerindeki elma kabuklarını yerken iki zengin adam bunu görmüşler. Tanıştıktan sonra olanları anlayınca adamlar kendi aralarında iddiaya girerek kâtibe biri çek verip eğer zamanla

¹⁴ Salih SAN, 3/49 (Ağustos 1953), s. 784.

¹⁵ Salih SAN, 3/50 (Eylül 1953), s. 799-800.

zengin olur ve çeki geri getirebilirse diğeri de kızını kâtibe verecekmiş. Bunun gereği olarak kâtibe bir çek vermişler. Kâtip güzel bir şehre gelince önce lokantaya gider dış görünüşüne bakınca ona kötü bir yemek getirmişler hesabı çekle ödemeye kalkınca da saygı gösterip yemekleri bedava vermek istemişler. Sonra gittiği kumaşçı da önce kötü kumaşları vermiş çeki gördükten sonra ise en güzel elbiseleri ücretsiz vermiş. Zamanla ünü yayılmış ve şehirdeki herkes onunla iş yapmış. Gemide tanıştığı iki zengin tüccarın yolu Kâtip'in şehrine düşmüş. Çok zengin olan kâtip'le görüşüp çeki kâtipten almışlar, kendisine yapılan iyiliği değerlendirmiş olduğu için de aralarındaki iddia gereği diğeri adamın kızıyla evlendirmişler. Kâtip mutlu bir hayat sürmüştür.

b. İLETİLER

- 1. Allah, iyilik yapan, iyi düşünen, iyi kalpli insanların önünü açar.**
- 2. Her zaman umutlu olmak gerekir. Önümüze çıkan fırsatları iyi değerlendirebilirsek başarılı olmamız için bir neden yoktur.**
- 3. İnsanların dış görünüşlerine göre peşin hükümler vererek davranışlarımızı belirlememeliyiz.**
- 4. Günümüzdeki insanî ilişkilerin maddiyata dayanması yanlıştır.**

c. KAHRAMANLAR

Kâtip: Saf iyi kalpli insanları temsil etmektedir. Ona yardım eden insanların emeğini boşa çıkarmaz ve aklını kullanarak zengin olur. Sonunda kendisine yardım edenleri unutmaz ve minnettarlığını, saygısını buluşmalarında göstermesi de vefâlı kıymet bilir bir insan olduğunu göstermektedir: "Gittiğinde sayelerinde adam olduğu begleri görmüş. Görür görmez her ikisinin de ellerine kapanarak öpmüş, çok hörmet etmiş. "Hoş geldiniz" demiş. "

İki Zengin Tüccar: Kâtibe karşılık beklemezsizin ihtiyacı olduğuna inanarak yardım eden tüccarlar da paylaşımcı, yardımsever olmanın önemini kazandıran karakterlerdir. Olumlu karakterlerdendir.

Lokantacı ve Kumaşçı: Kendi çıkarlarını düşünen, kişilere sadece bu doğrultuda yardımcı olan olumsuz kişileri sombolize etmektedirler.

Masalın sonunda manevî üstünlüğün önemini simgeleyen Kâtip'in, mutlu olması günümüzde komşuluk, dostluk, akrabalık ilişkilerinin maddî menfaatlerden olumsuz etkilenmesiyle zayıflamasına karşın insanların ne yapmaları gerektiği konusunda yardımcı olabilecek bir eserdir.

d. DEĞERLENDİRME

İletiler, 11-14 yaş gurubu çocuklarının yardımlaşma, ihtiyacı olana karşılık beklemeksizin el uzatma, maddî güce gerekenden fazla önem vermeme, insanlarla ilişki kurarken dış görünüşlere göre değil, karakter unsurlarına göre karar verme özelliklerini kazanmalarında yardımcı olacaktır. Birinci iletimiz, hiç parası olmayan kâtibin şans eseri önüne iyi insanlar çıkmasıyla zengin olması ve mutlu bir evlilik yapması motifiyle verilmiştir. İkinci mesajın verilmesiyle ergenlik döneminde olayların kötü yönlerini gören gençlere, umutlu olmaları, hayata bağlanmaları için okutulabilir

Üçüncü ileti, kumaşçı ve aşçının Kâtip'in kılığını beğenmeyerek başlangıçta ona kötü davranması olayıyla masala taşınmıştır. Ergenlik döneminde dış görünüşlerine olması gerekenden daha fazla önem veren, enerjilerinin büyük bir kısmını diğer kişilerin ve kendilerinin giyim özelliklerini gözlemlemede kullanan gençlere, temiz bakımlı giyinmenin insana doğru iletişim kurabilmede yardımcı olacağını; ancak aşırıya kaçan durumlarda ise karakterlerin değerlerinin önüne geçirek insanları yanlış tahlil etmemize neden olacağını açıklayabilmede yardımcı olacaktır. Kâtibin kılık kıyafetini beğenmeyerek ona iyi davranmayan aşçı ve kumaşçının parayı görünce davranışlarını tamamen değiştirmesiyle ortaya konulmuştur.

Kelime hazinesinin gelişmesine olumlu etkileri olabilecek bir masal olmasına rağmen ağız özelliklerin metnin bünyesine hâkim olması çocukların telaffuz becerilerinde menfi sonuçlara yol açabilir. Bu nedenle “panga, vapor, enmek, apartıman vb. ” kelimelerin İstanbul ağzına uygun hale getirilmesi gerekmektedir.

Merak unsurunun ustalıkla yerleştirildiği ve masalın sonucuna dek sürdürüldüğünü söylemek yanlış olmayacaktır. Tüccarların iddiaya girmeleri ve bunun sonucunun ne olacağı hangisini kazanacağı sorusu metne ilgiyi sağlamakta ve bu soru ancak metnin sonunda cevap bulmaktadır. Bu yönüyle de tavsiye edilebilecek bir eserdir.

3. 3. 16. KEKLİK MASALI¹⁶

a. ÖZET

Vaktin birinde bir keklik varmış. Keklik elini mercimeğe sürmüş gözü sürmelenmiş, duvara sürünmüş, eli kınalanmış, kayadan atlamış atlı mızraklı olmuş. Onun bu yaptıklarını öğrenen başka bir keklik dediklerini yapmış; ama başarılı olamamış. Gözüne mercimek sürünce gözü kör olmuş. Elini duvara sokunca elini yılan sokmuş. Kayadan atlayınca bir karıncaya çarpmış. Karıncanın beli iyileşsin diye koz ağacından sürmüşler. Karıncanın belinde ağaç çıkmış. Ağacı budamışlar, tarla oluşmuş. Tarlada çıkan karpuzu bıçakla kesmeye çalışan hizmetçi bıçakla birlikte karpuzun içine girmiş. Böylece karpuzun içi giderek dolmuş.

b. İLETİLER

¹⁶ Salih SAN, 3/52 (Kasım 1953), s. 832.

1. İnsanlar, farklı yeteneklere ve özelliklere sahiptirler. Herkes kendi üstünlükleri ve eksiklikleriyle başarılı olmaya çalışmalıdır, başkalarına özenerek yapılan işler diğerlerinde olduğu gibi başarı getirmeyebilir.

c. KAHRAMANLAR

Bu masalda kahramanlarımız hayvanlardan seçilmiştir. Onlar gerçek hayatta karşılaşılabileceğimiz insanları sembolize ederek masalın mesajını vermektedirler.

Keklik: Kendi özelliklerinin farkında olarak bunu doğru kullanan, akıllı birini temsil eden keklik olumlu kahramandır.

İkinci Keklik: Başarılı olan kekliğin davranışının kendisi için uygunluğunu sınımadan, düşünmeden acele hareket eden biri olan diğer keklik de olumsuz bir kahramandır.

Hizmetçi. Olayın çözümlenmesi için masala konulmuş biridir; ancak o da başarılı olamaz. Keklik masalında birden yardımcı karakter olarak hizmetçinin kullanılması konula ilgili görülmemektedir. Hizmetçi diğer kahramanlarla iyi ilişkilendirilmemiştir. Kimin hizmetçisi olduğu, kekliğin nasıl zengin olduğu belli değildir. Bu nedenle bizce olayın bu noktasında düşünce boşluğu bulunmaktadır.

d. DEĞERLENDİRME

Keklik Masalı, iletileriyle tavsiye edilebilir. Bireysel özelliklerine vakıf olarak kendiyse barışık çocuklar gençler yetişmesinde en çok zorlanılan konulardan biri olan başkasına özenme durumunun, pozitif etkiler yaratacak sınırlarda kalabilmesinin nedenlerinin çocuğa kazandırılmasında kullanılabilir bir masaldır. Kişiliğini oturtmaya çalışma sürecindeki çocuğun, başarılı, özgüveni yüksek, saygınlık kazanmış kişilere(aile ferdi, öğretmen, arkadaş, sanatçı, sporcu vb.) öykünerek onlara benzemeye çalışması benzer faaliyetler içine girmesi durumu gereken düzeyin üstüne çıktığında olumlu olmaktan çıkarak olumsuz sonuçlara sebebiyet verir. Kendi yeteneklerinin dışında çalışmalar sürdürerek başarılı olmaya çalışan çocuk sonuca ulaşamadığı gibi onun bireysel becerilerinin körelmesine, özgüveninin sarsılmasına, benlik kaygısı yaşamasına kendine olan saygısını yitirmesine yol açabilir. Çocuklar, masal kahramanlarıyla böyle bir olayı yaşamadan metinden elde edecekleri deneyimle özenmenin hangi seviyede tutulmasının faydalı olacağını kavrayabilirler. İletisi yönünden kuvvetli gördüğümüz bu masal, anlatım tarzı yönünden aynı başarıyı gösterememektedir. Yukarıda kahramanları analiz ederken söylediğimiz eksikliğin yanında metnin 11-14 yaş grubu çocukları için yeterli hacme sahip olduğunu söylemek

mümkün değildir. Kelime hazinesi bakımından çocuklara çok katkı yapacağı söylenemez. Yeterli uzunlukta olmaması, kahramanların birbirleriyle iyi ilişkilendirilememesi nedeniyle merak unsurunun metinde yeteri oranda yer almadığını düşünmekteyiz. Ayrıca edebî metinde bulunması gereken dil zarafetinin burada geçerli olmadığı da şu örnekle somutlaşmaktadır:

“ —Sen neye geldin? demişler. Hizmetçi:

—Benim bıçağım kayboldu, aramaya geldim demiş. Buna:

—Haydi ulan, biz daha padişahın atıyla devesini bulamadık sen nasıl bıçağı eyle çabuk bulacaksın? demişler. ”

“Happe, eyleyse vb. ” kelimelerle ağız özelliklerinin de metne taşındığı ve bunların düzeltilmesi gerektiğini de belirtmeliyiz. Bu özellikleri sebebiyle okutulmasını önerebileceğimiz bir masal değildir.

3. 3. 17. TİLKİ ile AYI MASALI¹⁷

a. ÖZET

Vaktin birinde bir tilki ayının beygir eti yediğini görmüş. Ayıya bu beygiri nasıl öldürdüğünü sormuş. Ayı da anlatmış. Tilki, ayının dediği gibi kuyruğunu atın kuyruğuna bağlamış. At uyanınca ormana doğru onla birlikte sürüklenmiş. Elinden zor kurtulmuş Bir daha da böyle bir şey yapmaya tövbe etmiş.

b. İLETİLER

Tilki ile Ayı metni, aynı sayımızda yayımlanan *Keklik Masalı* ile iletisiyle paralel nitelikler gösteren bir masaldır:

1. Bir başkasının söylediklerinin doğruluğunu saptamadan, iyice düşünmeden hareket etmek olumsuz sonuçlar doğurur.

c. KAHRAMANLAR

Ayı: Akıllı, başarılı bir kahramanı temsil etmektedir. Olumlu kahramandır.

Tilki: Ayının yaptığına özenerek onun yaptığını yapmaya çalışan, bunun doğruluğunu, olabirliğini düşünmeden hareket eden birini sembolize etmektedir. Olumsuz kahramandır.

d. DEĞERLENDİRME

¹⁷ Salih SAN, 3/52 (Kasım 1953), s. 832.

İletisi ve konusu bakımından hedef kitleye görelilik ilkesine uygun olan bir masal olması hasebiyle başarılı bir metindir. Ergenlik döneminde rol model olan kişi, öğretmen ve anne babadan arkadaşına doğru kaymaktadır. Arkadaşlar arasında kabul görme kaygısı içinde olan çocuk onların davranış ve önerilerine büyüklerininkine oranla daha fazla itibar eder. Düşünmeden peşin hükümle verilen kararlar sonucunda olumsuzluklarla karşılaşabilecekleri fikrinin kazandırılması için kullanılabilir bir masaldır. Ancak metnin üslubu, masal özelliklerini taşıması açısından başarılı olduğunu söylemek doğru olmayacaktır. Aynı sayıda yer alan *Keklik* masalından dahi kısa olan, kahramanlar ve olay hakkında yeterli donelerin bulunmadığı, heyecan ve merak duygusunun es geçildiği, tekerleme gibi masala ait unsurların bulunmadığı, kelime hazinesinin zayıf kaldığı bir metin olması nedeniyle hedef kitemize önerilebilecek bir metin değildir.

3. 3. 18. EL BİLMEZ MARİFETİ ALELACAİP OYUN HİKÂYESİ¹⁸

a. ÖZET

Vaktin birinde bir çocuk varmış. Çocuk bahçede leylek yuvasından düşen kuşu alıp bacağı için annesine ilaç yaptırmış. Bir süre sonra iyileşen leylek çocuğa bir çekirdek atmış. Bu çekirdekten bir kabak olmuş kabağın içini ayrı, dışını ayrı satmışlar ve zengin olmuşlar. Oğlan annesinden padişahın kızını istemesini söylemiş. Annesi kızı bize vermezler diyerek karşı çıkmış gitmek istememişse de oğlunu kıramamış. Padişahın karısı kızına durumu söyleyip cevabını sorunca, kız, eğer el bilmez marifeti alelacayip oyununu öğrenirse evlenirim, demiş. Bunun üzerine oğlan babasıyla birlikte yola çıkmış. Bir Arap'a rastlamışlar. Arap, adama bu oyunun ustası olduğunu oğlana bir hafta içinde öğretebileceğini söyleyerek oğlanı yanına alarak gitmiş. Bir saraya götürmüş. Çocuk sarayda bir kızla tanışmış. Kız, oyunu öğrendiğini ölçmek için soru sorduğunda bilmiyormuş gibi yap, yoksa seni öldürür diyerek çocuğa öğüt vermiş. Çocuk da onun öğüdüne uymuş, Arap oğlanı aptal sanarak babasına götürmüş. Oğlan önce hamam sonra koç olmuş, Arap bunu anlamış ve karşısına çıkmış. Sarayda karşılıklı kılık değiştirerek birbirlerini yenmeye çalışmışlar sonunda oğlan Arap'ı yenmiş. Kız da oğlanla evlenmiş mesut olmuşlar.

b. İLETİLER

1. Dünyada yapılan hiçbir iyilik karşılıksız kalmaz, değerini bulur.
2. İnsan aklıyla hareket ettiği ve gerçekten istediği zaman amaçlarına ulaşır.
3. Kıskançlık, insana zarar veren bir duygudur.

c. KAHRAMANLAR

¹⁸ Cahit ÖZTELLİ 3/53 (Aralık 1953), s. 847-848.

Oğlan: Yardımsever, akıllı, kararlı, hayatta ne istediğini bilen ve onun doğrultusunda yılmadan çalışan bir kahraman profili çizmektedir. Olumlu kahramanlarımızın başında gelmektedir. Masaldaki aktif kahramandır.

Leylek: Yapılan iyilikleri unutmayan vefalı bir insanı simgelemektedir. Oğlanın yarasını iyileştirmesini unutmuyarak ona zengin olmasını sağlayan bir çekirdek bırakmıştır.

Saraydaki Kız: Karşılıksız iyilik yapan biri olarak oğlana Arap'ın elinden kurtulması için yardım etmiştir. Olayın çözümlenmesini sağlayan kişidir.

Padişah: Sadece kendi istekleriyle değil başkalarının da fikirlerini alarak karar veren biri olarak olumlu kahramandır. Kızın fikrini öğrendikten sonra oğlanla evlenmesine razı olmuştur.

Arap: Kıskanç, bencil özellikleriyle olumsuz karakterdeki insanları masala taşımaktadır.

d. DEĞERLENDİRME

Günümüz insanı, bilgilerin mesafe zaman kısıtlamasının azaltılarak bilişim teknolojilerinin olanaklarıyla daha çok kişiye ulaştırılmasına çalışılan bir dönemde yaşamaktadır. Bu nedenle de dışa kapalı, kendisini çağın gereklerine uygun olarak geliştirmeyen, bilgi paylaşımına imkan sağlamayan toplumlar istedikleri başarıların uzağına düşmektedir. Milli Eğitim sistemimizin de ulaşmaya çalıştığı vatandaş profilinde olması gereken akıllı aklını doğru verimli olarak kullanan, bilgili bilgisini başkalarıyla paylaşmaktan kaçınmadan eşgüdüm içinde daha büyük başarılarla ulaşma özelliklerinin, bu metinle geliştirilebileceğini düşünmekteyiz. Metnin sahip olduğu iletiler buna imkan tanımaktadır. Birinci iletiimiz, leyleğin ayağını iyileştiren çocuğun onun verdiği çekirdekten olan kabakla zengin olması motifi ile masala yansıtılmıştır.

İkinci ileti, çocuğun padişahın kızıyla evlenmeyi çok istemesi ve bu uğurda her zorluğu aşarak amacına ulaşmasıyla verilmiştir.

Üçüncü mesaj ise çocuğa oyunu öğrettikten sonra onu kıskanan Arap'ın sonun da ölmesiyle açıklanmıştır. Ergenlik döneminde arkadaşlarını kıskanan, diğerinin kendisinden çok başarı elde etmesini istemeyen bu nedenle de bencil olan paylaşımcı olmaktan kaçınan çocukların eğitiminde kullanılabilecek bir metindir.

Tekerlemeleri oldukça dikkat çekici: “Bir varmış bir yokmuş. Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde. Deve tellal iken eşek mühürdar iken ben bey babamın beşiğini tıngır mıngır sallarken, önüme geldi bir fiske taşi. Dereye düştüm cumbadan. Dereden çıktım, ıkınırım dört yanıma bakınırım. Derede sen, tepede ben. Günde sen, gölgede ben. Yükseklerde yel gibi, alçalarda sel gibi. Günde kurban olan sen, yılda kurban olan ben. Deniz kenarı burçak, bu sözlerin kimi yalan, kimi gerçek. Karıncaya vurdum bir palan, bu sözlerin cümlesi yalan, bir varmış bir yokmuş...”Eğlence unsurunun metne kazandırılması açısından önemli bir özelliktir.

Çocukların masaldaki gerçek dışı unsurlara kapılarak dünyadan soyutlandıkları gerekçesiyle masalı çocuk psikolojisine uygun bulmayanların fikirlerinin doğruluk payının olmadığı, “Söylediklerimin hepsi yalan...” gibi örnek anlatımıyla ortaya konulmuştur.

Masallar toplumların sosyo-kültürel değerlerinin dille aktarılmasının bir yoludur. Günümüzde azalmakla birlikte ülkemizin özellikle doğu bölgesindeki illerde kızların başlık parası karşılığında evlendirilmesinin eleştirilmesi, yanlışlığının ortaya konulması açısından masalımızda yer alan evlendirme olayı önemlidir. Türk aile yapısında söz konusu padişah bile olsa kızın rızası alınmadan kızların evlendirilemeyeceği fikrinin hâkim olduğu valide sultanın, kızına oğlanla evlenip evlenmeyeceğini sormasıyla gösterilmiştir. Bütün bu özellikleri nedeniyle hedef kitemize önerebileceğimiz bir metindir.

3. 3. 19. KELOĞLAN MASALI¹⁹

a. ÖZET

Vaktin birinde bir kadının bir Keloğlu varmış. Bu Keloğlan oynarken bulduğu bir tane nohutu saklayarak yola düşmüş zengin bir adamın kapısını çalmış. Kendisinin beş yüz deve nohutu olduğunu; ancak haramilerin adamlarını öldürüp nohutlarına da el koyduğunu söylemiş. Adam Keloğlan'ı misafir etmiş. Halep'e giden Keloğlan beş deve yükü nohutunun geleceğini söyleyerek tüccarlardan para toplamış. Çevrede tanınmış. Bu sayede vali davetine çağrılmış. Vali, davetten sonra kızını Keloğlan'a vermiş. Keloğlan bir süre sonra tüccarlardan aldığı paralar bitince fakirleşmiş. Bahçesindeki ağacı keserek odun haline getirip kullanıyormuş. Bir gün ağacı keserken gövdesinden altın çıkmış. Zenginliğe kavuşmasını sakladığı o bir nohuta bağlayan Keloğlan, nohutu yemiş. Mutlu olmuş.

b. İLETİLER

- 1. Dünyada maddî zenginlikler geçicidir, insanlar bu gerçeği bilerek sabırla çalışmalıdır.**
- 2. Umudun hiçbir zaman yitirilmemesi gerekir.**
- 3. Eşlerin iyi ve kötü günde birbirlerine destek olmalıdır.**
- 4. İnsanlar hayallerinin peşinden gitmeli, onları gerçekleştirmek için çalışmalıdır. Ancak hayallerini gerçekleştirirken elindekileri azımsamadan çalışarak daha fazlasına ulaşmayı düşünmelidir.**
- 5. Yalanla elde edilenler, geçici mutluluk sağlar; gerçekler ortaya çıkınca kaybedilir.**

c. KAHRAMANLAR

¹⁹ Salih SAN, 3/54 (Ocak 1954), s. 864.

Bu masalımızda çatışma yaratan, belirli bir olumsuz kahraman bulunmamaktadır; masaldaki çatışma unsurunu hayat koşullarının getirdiği güçlükler ile Keloğlan'ın istedikleri ile sahip oldukları arasında bulunan dengesizlik oluşturmaktadır.

Keloğlan: Olumlu kahraman gibi görünen masalın sonunda istediklerine ulaşan kişi olan Keloğlan'ın olumsuz bir kişilik özelliği vardır. Başlangıçta tüccarlara yalan söyleyerek zengin duruma gelmiştir. Hedeflerini gerçekleştirmek istemek, kararlı olmak, aklını kullanmak güzel özellikleri olmakla birlikte, başarı için yalan söylemesi **başarıya giden her yol mübâhtir** anlayışıyla doğru sayılmamalıdır. Kahramanımız bu yönüyle çocuklarda özdeşim duygusu uyandırmayabilir.

Valinin Kızı: Keloğlan'ın karısı olan kız, vefalı, sadık ve sabırlı bir eş olarak pozitif bir kahraman profili çizmektedir.

d. DEĞERLENDİRME

Hedef kitlemizin geleceğe dair umutlu olmaları, başarısızlık kaygısı ile karamsarlığa kapılmamaları için önerilebilecek bir metindir. Ancak metin derste işlenirken çocuklarda eleştirel düşünme becerisi kazandıracak sorularla kahramanın olumsuz davranışlarını sezdirebilmek gerekir. Bu yapılmadığı takdirde zor durumlarda yalan söyleyerek engellerden kaçış psikolojisi çocukta pekiştirilmiş olacaktır ki bu onun duyuşsal gelişiminde menfi etki yaratacaktır. İletileri yönüyle oldukça başarılı bir metindir. Birinci iletimiz, Keloğlan'ın tüccarlardan aldığı paralarla zenginleşip daha sonra fakirleşmesi motifıyla verilmiştir. Keloğlan fakirleşmesine karşın mevcut durumu kabullenip Allah'a yakınmadan yaşamaya çalışmıştır. Bu Türk toplumunda var olan “Aza kanaat etmeyen çoğu bulamaz. ” gibi atasözlerinde de yer bulan anlayışın bir yansımasıdır. Sabretmesinin ümidini taze tutmasının mükâfatını da sonunda elde etmiştir.

İkinci mesaj, fakirleşen Keloğlan'ın ağaçtan altın bulmasıyla verilmiştir. İnsanın koşulları ve aklını iyi değerlendirmesi sayesinde istediklerine ulaşabileceği fikri, çocuklara kazandırılabilir.

Üçüncü ileti ise valinin kızı olarak rahat bir yaşama alışmış, zengin bir hayat sürmüş olan kızın Keloğlan fakirleştiğinde bundan şikayetçi olmayıp, kocasına destek olması durumuyla verilmiştir.

Son mesajımız ise zor durumda kaldığını düşündükleri anlarda zararı olmayacağını düşünerek söyledikleri yalanlarla içinde buldukları olumsuz şartlardan sıyrılmanın geçici olacağını kavratılması adına önemli bir metindir.

Nitelikli metinler, yazıldığı toplumdaki sosyolojik değerleri yansıtacak özelliktedir. Bu metnimizde de Türk aile yapısının üzerine oturtulduğu manevî değerler hakkında okuyucuya ipuçları verilmektedir. “**Her başarılı erkeğin arkasında bir kadın(eş) vardır.**” Sözünün masala bir yansıması olarak zenginlikten tekrar fakirliğe düşen eşinin duygusal çöküntüye uğramaması, çalışmayı bırakmaması, umudunu canlı tutması adına sabırlı tutumuyla eşine destek olan kadını

buna örnek gösterebiliriz. Bu aynı zamanda her ne şartta olursa olsun eşlerin birbirlerine verecekleri destekle evlilik müessesinin yaşatılması gerektiği bilincini de kazandırmada etkili olacaktır. Öğrencilerden günümüzdeki aile yapılarıyla, kadınların benzer şartlarda aldıkları tutumlarla masaldaki durumu karşılaştırmaları istenerek konuşmaları sağlanarak onlarda empati kurma ve hazırlıksız konuşma becerisi geliştirilebilir.

3. 3. 20. İRAN ŞAHININ OĞLU²⁰

a. ÖZET

İran şahının oğlu rüyasında gördüğü Türkistan şahının kızına âşık olmuş ve evlenmek istediğini arkadaşlarına anlatmış. İran şahı, oğlunun isteğini arkadaşlarından öğrendiği zaman duruma şiddetle karşı çıkmış. Oğlan evini terk etmiş ve kızın ülkesine gitmiş. Kız bir doktormuş. Oğlan, onunla görüşebilmek için haramilerin kendisini bıçaklayıp kaçtığını söyleyip kızın uşağını razı etmiş. Kızın hayrına kendisini muayene etmesini sağlamış. Kız da rüyasında gördüğü oğlana bu esnada âşık olmuş. Beraber İstanbul'a gitmişler, yerleşebilmek için padişahla görüşmeye giden kıza, padişah âşık olmuş ve onunla evlenmek istemiş. Kız kabul etmemiş. Padişah da oyun düzenleyerek onları evlendireceğini söylediği bir düğün hazırlatmış. O sırada bir hocaya büyü yaptırtarak oğlanın mermer altında kalmasına neden olmuş. Oğlan ölmek üzereyken Hızır gelip ikisini de kurtarmış. Halkın beğendiği oğlan ülkeye padişah olmuş. Padişah ve Hoca ise ölmüş.

b. İLETİLER

- 1. Anne, baba ve çocuklar arasında fikir ayrılığı olabilir, böyle durumlarda her iki tarafın da hoşgörüyü elden bırakmayarak yapıcı tartışmalarla sorunu çözmeleri gerekir. Aksi hâlde üzücü olaylara neden olunabilir.**
- 2. Allah'a tevekkül etmek, her türlü işte onun gücüne sığınmak, çaresizliklerde ondan yardım dilemek manevî bir güçtür.**
- 3. İnsanın toplum içinde kabul görmesini sağlayan en önemli özelliklerden biri de düzgün bir aile yapısına sahip olmasıdır.**

c. KAHRAMANLAR

Kız: Sabrı, âşık olduğu kişiye sadakati ile olumlu bir kahramandır.

²⁰ Mustafa UZ, 3/55 (Şubat 1954), s. 878-880.

Oğlan: Ölümlü göze alabilecek güçte duyduğu âşkı ve âşkı uğruna gösterdiği cesareti ile olumlu kahramanların başında gelmektedir. Masaldaki iyi kötü mücadelesini yaratan ana kahramandır. Tüm olayların başlamasına neden olan kişidir.

Padişah: Gönül rızası ile gerçekleştiremediği amaçlarını zorla yerine getirmeye çalışan ve bunun için âdil olmayan yollara başvuran bir kişi olarak olumsuz kahramanı temsil etmektedir.

Hızır: Masalarda sorunların aşılmasında doğa üstü güçler yardımcı olur. Bu masal da bu özellik Hızır ile ortaya çıkmıştır.

Hoca: Masallar da engel oluşturmak adına büyü sihir kullanılabilir. Bunu yapan kişiler genelde koca karı denilen kahramanlardır. Burada bir erkek kahramana bu özellik verilmiştir. Bu yönüyle farklıdır.

Osman Çavuş: Türkistan şahının kızının uşığıdır. Kızla oğlanın ilk defa görüşmesini sağlayan kişidir. Oğlanın yaralı haline bakarak kızı tedavi için götürmesi merhametli, sağduyulu biri olduğunu göstermektedir.

d. DEĞERLENDİRME

İletileri, kültürel öğeleri dil aracılığıyla ifade etmesi, okuyucuya doğrudan bilgilendirme yapmayı anlatım güzelliği içinde eğitici özellikler gösteren bir masal olması hasebiyle önerilebilir. İlk mesaja, oğlunun siyasi hasmı olan Türkistan şahının kızıyla evlenmesine izin vermeyen İran şahının oğlunun evinden kaçmasına ve ömrü boyunca oğlunu görememesine yol açmasından ulaşılmaktadır. Babasıyla ortak bir çözüm bulma çabası göstermeden evden uzaklaşan oğlan da kararı sonucu ölüm tehlikesi geçirmiştir.

İkinci ileti, Türk toplumunun zorlukları aşmada destek bulduğu gücü işaret eden bir mesajdır ve kızın padişahın yaptıkları karşısında Allah'a sığındığı bölümlerde verilmektedir:

Bey oğlu bey kızyıdık geldik buraya
Yani düştük kurtulunmaz belaya
Yalvaralım Allah düşün araya
Sıkışanı dardan alır bey oğlu

Üçüncü ileti, masalın sonun da ülke halkının oğlanı padişah seçmesinde bir özellik olarak gösterilmiştir: “*Milletin ileri gelenleri “Bu çocuk temiz bir ailenin evladı” diyerek oğlanı tahta oturtuyorlar ve nikahını tazeleyerek yeniden birleştiriyorlar.*” Aynı zamanda bu ifadelerle Türk toplumunda aileye verilen önem de ortaya konulmaktadır.

Deyimler yönünden oldukça zengin bir söz varlığı vardır. “Hayrına bakmak, ağzının suyunu tutamamak vb.” Yeni kavramların öğretiminde faydalanılabilir, ağız özellikleri göstermesi nedeniyle yörede kullanılan; ancak yazı dilinde pek bulunmayan kelimelerin(kiravuzlamak, güher vb.) kazandırılmasında da faydalı olacaktır.

“*Dinde zügürt, imanda piyade...*” Türk toplumundaki dinî inanışın nasıl olması gerektiğini gösteren çok önemli bir ifadedir. Masalların milletlerin kültürel inanışlarını, zenginliklerini yansıtan bir ayna olduğunu en güzel şekilde somutlaştırmaktadır; ancak yetişkinlerin bu sözü hakkında anlamlandırmakta güçlük çekeceği düşünülürse 11-14 yaş gurubu çocuklarının bilişsel gelişiminin üzerinde olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Bu ifadenin öğrencilere yönelik çalışmalarda sadeleştirilmesi yoluna gidilmelidir.

Masal içinde padişah ile kız, kız ile oğlan arasındaki konuşmalar nazım kısımlarla verilmiştir. Bu da okuyucunun dikkatinin çekilmesini, anlatımın akıcılık kazanmasını ve dilden daha çok zevk almasını sağlamıştır. Bu manzum bölümlerin bir kısmında türkülerimizdeki söyleyiş özelliklerini anımsatan ifadeler, edebî sanatlar yer almıştır. Bilişsel seviyesi, ön öğrenmeleri yeterli olan sınıflarda bu bölümlerin açıklanması sağlanarak konuşma becerisi, analiz, sentez basamaklarındaki düşünme becerisi de geliştirilmiş olacaktır.

3. 3. 21. KIRK DOST MASALI²¹

a. ÖZET

Vaktin birinde zengin bir adam ve onunda serseri bir oğlu varmış. Babası ne öğüt verdiyse oğluna dinletememiş. Oğlan malını mülkünü arkadaşlarına veriyor onları zenginleştiriyor, kendi de faydasını göremiyormuş. Adam ölürken eğer başın dara düşerse tavandan kendini as demiş. Oğlan sayesinde zengin olan dostları, oğlan fakir düşünce oğlanın yüzüne bakmamış, onu hor görmüşler. Oğlan yanlarında uşak olarak çalışmış. Bir gün eğlenmeye gitmişler. Oğlan onlara kaz pişirmiş. Kaz çalağan tarafından alınınca oğlanı dövmüşler, oğlanın almadığına inanmamışlar. Oğlan bunun üzerine eve gelip kendini asmış, tavan çökmüş ve yere cevahir düşmüş. Eve gelip cevahir taşını, oğlanın elinde gören adamlar ona tekrar iyi davranmaya başlamışlar. Oğlan evlenmiş. Zengin olmuş. Onları evine davet etmiş. Bir güzel dövdürmüş. Sonra da mutlu yaşamış.

b. İLETİLER

1. İnsanlara kendi çıkarları, maddî kazançları için dost gibi görünen kişilerden kaçınmak gerekir.
2. Baba, anne gibi tecrübeli kişilerin sözlerini dikkate almak bize yararlı olur.
3. Bazen olumsuz durumlar, bize olayların gerçeklerini görmemizi sağlar.

c. KAHRAMANLAR

Baba: Masalın asıl didaktik unsurlarını vurgulayan ve deneyimli, öngörüsü yüksek birisi olarak olumlu bir kahramandır.

²¹ Salih SAN, 3/56 (Mart 1954), s. 895-893.

Oğlan: Başlangıçta kendi deneyimlerine gúvenerek babasının tecrúbelerini kulak arkası ederek savurgan davranan, parasını kullanmayı beceremeyen, músrif, yanlış kişilerle arkadaşlık kuran olumsuz birisidir. Bu dönemde içine düştüğü duygusal çıkmazdan dolayı intihara kalkışması çocukları olumsuz etkileyecek bir davranıştır. Ancak babasının sözünün gerçekliğinin ortaya çıkması için de kurgu içinde olması gereken bir motiftir. Bu yönüyle makul karşılanabilir. Masalın süreci içinde hatalarını görerek dost sandığı kişilerle yollarını ayırır ve onlara derslerini verir. Olumlu bir değişim gösterir.

Oğlanın Arkadaşları: Masaldaki çatışmayı yaratan kahramanlardır. Çıkarıcı, menfaatleri için insanlara iyi davranan onları aşağılayan kişilerdir. Olumsuz kahramanlardır.

d. DEĞERLENDİRME

Masalımız, teması ve iletileriyle hedef kitlemizin duyuşsal ve bilişsel gelişimine uygundur. Özellikle sosyal gruplar oluştururken yanlış arkadaşlık ilişkileriyle zarar görebilecek gençlere bu konuda titiz davranmaları gerektiğini sezdirebilmek adına yararlı bir metindir. Ayrıca çocuklara, ebeveyn ilişkilerinde kendi bilgilerinin doğruluğunun dışındakileri kabul görmemekten kaynaklanan sorunların nedenlerini sorgulamak ve öz eleştiri yapmalarını sağlamada da yardımcı olabilecek bir metindir.

Metin kurgusal gelişimi içinde babanın ölmesiyle birlikte hareketlilik kazanmakta ve oğlanın her şeyini kaybedip intihar etmeye kalkmasıyla heyecanın doruğa ulaşmaktadır. İlginin canlı tutulduğu metin çocuklara zevk verebilecek bir masaldır.

3. 3. 22. KORKAK MASALI²²

a. ÖZET

Vaktin birinde bir adam ve iki karısı bir de oğlu varmış bunlar oldukça fakirmiş. Adam odunculukla geçimini sağlamış. Bir gün yardım için padişah huzuruna çıkmış. Padişah fakir olan adama altın vermiş. Adamlarla kumar oynamış. Padişah, tüm servetini kaybetmiş. Bir dağ başına gitmişler. Padişahı bir dev yutmuş korkak da kaçarak kurtulmuş. Ülkenin birine varmış. Orada karısının öldüğünü söyleyince bir kuyuya karısıyla birlikte kocaları da attıklarını öğrenmiş. Kuyu içinde bir kadınla tanışmış. Kuyuya giren bir tilkinin deliğinden adamlarla kadın kaçmış. Kadın bir kayıkçıyla kaçmış. Daha sonra iki denizkızı tutan adam birini alı koymuş. Evlenmiş. Kocasından zar zor çamaşır yıkamak için izin alan kadın, denize çamaşır yıkamaya gitmiş. Oğluyla birlikte kadın denize atlamış ve ölmüş. Korkak da oğlunun ve karısının öldüğünü görünce peşlerinden denize atlamış.

²² Salih SAN, 3/56 (Mart 1954), s. 895-893.

b. İLETİLER

1. **Sadık olmak önemlidir ve eşler birbirlerine ihanet etmemelidir.**
2. **Kumarla kazanılanlar kaybedilir, hırslarını kontrol edemeyenler kumardan zarar görürler.**

c. KAHRAMANLAR

Deniz Kızı: Kahramanlarımız içinde sadece deniz kızı, eşine sadık olması yönüyle olumlu özellik göstermektedir. Diğer kahramanlarımızın çeşitli zafiyetleri, onları olumsuz kılmaktadır.

Padişah: Kumar tutkusunu kontrol edememesi, tüm servetini kaybetmesine sonunda da ölmesine yol açmıştır.

Korkak Adam: Tek eşli olmaması, kumar oynaması sebepleriyle olumsuz bir kahramandır. Kuyudaki kadının çıkıca kendini terk etmesiyle daha sonra evlendiği kadına güven duyamamış ve onun özgürlüğünü kısıtlamıştır. Bu da kıskançlığını kontrol edemeyen, kendine güveni olmayan biri olduğunu göstermektedir. Oğlu ve eşinin ardından denize atlaması aslında onları ne kadar sevdiğini ortaya koymaktadır.

d. DEĞERLENDİRME

Kahramanları olumsuz olmasına karşın iletileri yönüyle tavsiye edilebilecek bir eserdir. Ancak metinde bazı kurgusal eksiklikler bulunmaktadır. Masalın başında iki eşi olduğu söylenen adamın hangi eşinin öldüğü ve diğer eşine ne olduğu mulâkta kalmaktadır. Ayrıca dışında anlatımında okuyucuya ilginç gelebilecek bir olay bulunmamaktadır. Metnin hacimsel özellikleri de hedef kitlemiz için yeterli görülmemektedir. Bu yönleriyle tavsiye edilebilecek bir masal değildir.

3. 3. 23. PADİŞAH MASALI²³

a. ÖZET

Vaktin birinde bir padişah ve üç oğlu varmış. Padişah ölürken orada bulunan bir dağın ardına asla gitmemelerini vasiyet etmiş. Padişah öldükten sonra oğlanlar, bir şey olmaz diyerek dağın ardına geçmişler. Dağın ardında çok güzel bir saraya girmişler. Burada bir dev ve onun kız kardeşleri yaşıyormuş. Dev bunları misafir etmiş. Ancak oğlanlar uyuduktan sonra onları öldürmek istiyormuş. Oğlanlar uyumuşlar; ama küçük kardeş uyanık kalıp susadığını söyleyerek devi su getirmeye göndermiş. Kardeşlerini kaldırıp yerlerine devin kız kardeşlerini yatırmış. Dev içeri gelince kendi kardeşlerini öldürmüş. Yaptığı kötülük kendisine dönmüş.

²³ Salih SAN, 3/57 (Nisan 1954), s. 912.

b. İLETİLER

- 1. Başkasının kötülüğünü isteyenler bunun için uğraşan insanlar aslında kendilerine kötülük yapmış olurlar. Başkaları için iyilik düşünürsek kendi mutluluğumuzu da arttırırız.**
- 2. Uyanık olup herkese hemen güvenmemek, aklını kullanmak özellikleri, insanın kötülüklerden zorluklardan kurtulmasını sağlar.**

c. KAHRAMANLAR

Küçük Oğlan Kardeş: Oğlanlardan özellikle masalın genel özelliği gereği akıyla ve temkinli olmasıyla ön plana çıkarılan küçük kardeş olumlu kahramanıdır. Ancak masalın başında babalarının sözünü dinlemeyerek başlarına sorun açmaları da onların olumsuz özellikleridir.

Dev: Masaldaki iyi ve kötü arasındaki çatışmayı yaratan kahramandır. İnsanların kötülüğünü isteyen, iki yüzlü davranışlar sergileyen, güvenilmez bir kahramandır. Bu özellikleriyle olumsuz karakterdir.

d. DEĞERLENDİRME

Herkese hemen güvenmemek, bencil olmamak, insanlara yardım etmek ve büyüklerimizin deneyimlerinden öğütlerinden yararlanmak gerektiğini çocuklara benimsetmek için faydalı olabilecek bir eserdir. Ergenlik döneminde gerek kendi cinsleri gerekse karşı cinsten akranlarıyla oluşturduğu gruplarla sosyal ilişkileri gelişen çocuğun toplumsallaşırken mutsuz olacağı olaylarla karşılaşmaması için yararlı olabilecek bir metindir.

Bu masalımızda da ağız özellikleri kullanılmıştır. Bunların çocuklardaki konuşma özelliklerinin bozulmaması adına düzeltilmesi gerekmektedir.

Masalda küçük oğlanın, uyanık davranıp devin amacını öğrenmesiyle gerilim ve heyecan duygusu artmaktadır. Bu da metne olan ilgiyi sağlamaktadır. Bu yönleriyle hedef kitemize önerebileceğimiz bir eserdir.

3. 3. 24. KUYUMCU MASALI²⁴

a. ÖZET

Vaktin birinde bir kuyumcu varmış. İşleri çok olduğu için gece de dükkânda çalışmaya karar vermiş. İki tavuk alıp birisini kendi birisini de evdekilerin yemesi için pişirtmiş. Tavuğu dükkâna getirdiklerinde bir kedi gelmiş. Kedinin yalvarmalarına ve aç olmasına rağmen kediye bir parça bile vermeden tavuğun hepsini yemiştir. Kedinin tavuk verirse dükkânda olduğunu söylediği hazinayı de bulamamış ve olmayan şeyleri görerek delirmiş.

²⁴ Salih SAN, 3/57 (Nisan 1954), s. 912.

b. İLETİLER

- 1. İnsanlar sahip olduklarını(mal, mülk, yiyecek vb.) sahip olamayanlarla paylaşırsa daha büyük zenginliklere, güzelliklere ulaşır.**
- 2. Açgözlü olup paylaşmamak insanı mutsuzluğa götürür.**

c. KAHRAMANLAR

Kuyumcu: Açgözlü, paylaşımcı olmayan bencil biri olarak olumsuz istenilmeyen kahramandır. Çocukların bu masaldan çıkarımla bu karakterin zıddı özelliklere sahip olmak istemeleri sağlanabilir.

Kedi: Masalda yardıma muhtaç olan kişileri simgelemektedir. Yardımını istediği kişiye minnetini göstermek için ona dükkânında olan hazineyi vermek istemiştir. Bu yönleriyle olumlu kahramandır. Masalda “kedi”nin konuşturulması da olağanüstülük özelliğinin bir yansımasıdır.

d. DEĞERLENDİRME

İletisi yönünden tavsiye edilebilecek bir eserdir. İletileri, yemeğini aç olan kediyle paylaşmayan adamın delirmesi motifıyla iletilmiştir.

“Yimeleri, oluncu vb” konuşma diline ait unsurlar kullanılmıştır. Ağız özelliklerinin yansıtıldığı kelimelerin düzeltilmesi gerekmektedir. Merak unsurunun ve heyecanın çok sağlanamadığı görülmektedir. Bu, kahraman kadrosunun sınırlı olmasından da kaynaklanabilir. Sonu okuyucu tarafından tahmin edilebilen, kuru, eğitimsel açıdan kuvvetli; fakat edebî açıdan zayıf bir metindir.

3. 3. 25. CİHAŞAH'A SÖYLENMEYEN SIR²⁵

a. ÖZET

Vaktin birinde bir padişahın kendisi ve huyu güzel Cihanşah isminde bir oğlu varmış. Cihanşah vezirin oğlu Ahmetşah ile çok iyi arkadaşmış. Birlikte vakit geçirirlermiş. Bir gün atla gezintiye çıkmışlar ve bir handa konaklamışlar. Handa resmini gördüğü kıza âşık olan Cihanşah, kızın bir padişah kızı olduğunu ve uğrunda çok kişinin öldüğünü öğrenmiş. İki arkadaş bu kızın yaşadığı şehre gitmişler. Bir koca karıdan kadın kıyafetleri alıp giyinip saraya girmişler. Kızla konuşan Cihanşah kızın neden evlenmediğini öğrenmiş. Kız rüyasında iki çocuğunun olduğunu bunların boğularak öldüğünü bu nedenle evlenmek istemediğini söylemiş. İki arkadaş saraydan ayrılmış.

²⁵ Mehmet GÖKALP, 3/62 (Eylül 1954), s. 991-992.

Tekrar gelebilmek için erkek kılığına girmişler. Ülkeye ünlü bir nakkaşın geldiği haberini yaymışlar. Kız nakkaşı saraya çağırılmış. İşleme yaparken Cihanşah bayılmış. Gördüğü bir rüyayı hatırladığı için bayıldığını söyleyerek kızın anlattığı rüyayı kendisi görmüş gibi anlatmış. Kız aynı rüyayı gördüklerine göre kaderindeki kişinin Cihanşah olduğuna inanıp onunla evlenmiş. Düğün gecesi, Ahmetşah kıza âşık olan bir ejderha olduğunu buna dikkat etmesi gerektiği konusunda Cihanşah'ı uyarmış. Oğlan buna aldırış etmeyerek uykuya dalmış. Odayı gözetleyen Ahmetşah, ejderhayı öldürürken Cihanşah uyanmış. Kızın suratındaki kan izini görünce Ahmetşah'ın kendisine ihanet ettiğini düşünmüş. Padişaha Ahmetşah'ı tutuklattırılmış. Ahmetşah, o gece olanları anlatırsa ejderhanın büyü gereği taşa dönüşeceği için kimseye olanlardan söz etmemiş. Ahmetşah, padişahın bir kuş istemiş. Bu kuş ağzında üç elma tohumuyla saraya geri dönmüş. Ahmetşah kim bu elmanın meyvesinden yerse gençleşeceğini söylemiş. Meyveden yiyenler gençleşmiş. Bunun üzerine Ahmetşah olanları anlatmış. Yatağın altına bakanlar ejderhanın ölüsünü görmüşler. Taşlaşan Ahmetşah'ı kurtarmanın tek yolu olarak çocuğunun kanını üstüne akıtması gereken Cihanşah, arkadaşını kurtarmak için çocuğunu feda etmiş. Ahmetşah dirilmiş. Mutlu yaşamışlar.

b. İLETİLER

- 1. Gerçekten olduğuna şahit olmadığımız, kesinliği olmayan durumlar için insanları suçlarsak kendimizi zor duruma düşürürüz.**
- 2. Bizim iyiliğimizi düşünen kişilerin uyarılarını dikkate almakta yarar vardır.**
- 3. Sevdiklerimize karşı yaptığımız hataları düzeltebilmek için bazı fedakârlıklarda bulunmak gerekebilir.**

c. KAHRAMANLAR

Cihanşah: Masalın başlangıcında hem fiziksel hem ruhsal özellikleriyle övülen olumlu bir kahramandır. Ancak arkadaşının sözüne itibar etmemesi, hem arkadaşının ve kendinin canını tehlikeye sokmuş hem de çocuğunun canına kıymak zorunda bırakmıştır. Bu yönüyle olumsuz bir kahramandır.

Ahmetşah: Sadık, iyi bir arkadaştır. Masalın asıl olumlu kişisidir. İyi niyetiyle ve ileri görüşlülüğüyle arkadaşına yardım etmiştir. Cesareti ve aklıyla kurtulmuştur.

Padişah: Ahmetşah'ın suçsuz olduğunun ortaya çıkmasını sağlayan ve onu bağışlayarak adaleti yerine getiren kahramandır.

d. DEĞERLENDİRME

Kahramanları ve olay örgüsü ile heyecanı canlı tutarak temayı vermeye çalışan bir masaldır. İletisi ile arkadaşlığın ne kadar önemli bir mefhum olduğu ve arkadaşına duyulan güvenin korunması gerektiği vurgulanmaktadır. Ergenlik döneminde sıkıntılı arkadaşlık ilişkileri içinde olan çocuklara, arkadaşlarının kıymetini bilmeleri adına faydalı olabilir.

Masalın başlığından itibaren okuyucuda oluşan merak ve heyecan, Ahmetşah'ın hapse atılmasıyla artmakta ve taşlaşmasıyla da doruğa çıkmaktadır. Kurgusu yönüyle de tavsiye edilebilecek bir metindir.

3. 3. 26. LÂF EBESİ²⁶

a. ÖZET

Vaktin birinde bir oğlan varmış. Oğlan askerleri doyurmak için ninesinden kazan istemiş. Yemeği yapmış. Sonra kazanı yıkamaya göle gitmiş. Kazanı suyu kurumuş gölde yıkamış rafa koymuş. Sonra rafa koyarken bir selvi ağacı görüp ağaca çıkmış ve orada bir tarla sahibi olmuş. Ağaçtan inince karnı acıkmış. Nnesi evde un olmadığını söylemiş. Tarlayı sürmüş. Unu satmak için değirmene gitmiş. Değirmenciyle yalan yarışına girip en çok yalanı söyleyerek değirmende yapılan lavaşlardan alıp eve getirmiş. Ninesi çarşıya gidip hiç getirmesini istemiş. Nenesinin istediğini unutmamak için tekrar ederek gidiyormuş. Sırayla yol boyu rastladığı adamların sözlerini tekrar ederek ilerlemiş. Her seferinde de söylenmemesi gereken bir duruma söz söylediği için dayak yemiş. Sonunda da nenesinin istediği şeyi unutmuş. Masal bu şekilde bitmiş.

b. İLETİLER

1. **Doğru zamanda, uygun durumlar için kullanılmamış ifadeler amacına ulaşmaz ve bizi zor durumda bırakır.**
2. **Hedefimize yönelik çalışmalıyız, başkalarının söyledikleri doğrultusunda hareket edersek amacımızdan uzaklaşabiliriz.**

c. KAHRAMANLAR

Çocuk: Saf bir kahramanı canlandırması bakımından olumlu; fakat istediğini elde etmek için yalan söylemekten kaçınmaması onun olumsuz özelliğidir. Patavatsızlık, ne zaman ne söyleceğini bilememsi de diğer özellikleridir.

Değirmenci: Masaldaki başkahramana engeller çıkararak kişi olarak olumsuz biri olmamakla birlikte çocuğa en çok yalanı söylese lavaşı vereceğini söylemesiyle; çocuğun yanlış davranışını ödüllendiren biri olarak olumsuz bir karakterdir.

²⁶ Mehmet KALKANOĞLU, 3/64 (Kasım 1954), s. 1023-1024.

Nine: Masaldaki yardımcı unsurdur. Önce kazanı yıkamasını istemesi, daha sonra da “hiç” getirmesini söylemesiyle çocuğun başına geleceklerin tetikleyicisi olan kişidir.

Masalımızda tüm özellikleri ve yaptıklarıyla olumsuz olduğunu söyleyebileceğimiz bir kahraman yoktur. Ancak olumlu kişiler olarak görülebilecek olan ana kahramanımız çocuk ile değirmencinin olumsuz nitelikleri bulunmaktadır. Başkahramanımız olan çocuğun olaylarda ne yapması gerektiğini etrafındakilere danışması, saflığından dolayı yaptığı yanlış ve şaşkınca davranışları sebebiyle çocukların örnek alabileceği bir kahraman değildir.

d. DEĞERLENDİRME

Dilin kullanılmasına özen gösterilmesi, amacına uygun olacak şekilde konuşulması fikrini kazandırmak açısından oldukça faydalı bir metindir. Birinci iletinin vurguladığı durum, oğlanın her seferinde ezberlediği sözler yüzünden dayak yemesinden çıkarılmaktadır. İkinci İleti, çocuğun ninesinin istediği şeyi almaya giderken unutmamak için tekrar ederek ilerlemesi yolda rastladığı kişilerin söylediklerini ezberlemeye çalışmasıyla asıl alacağı şeyi unutmaması motifiyle verilmeye çalışılmıştır. Bu durum aynı anda pek çok alanda başarılı olmak isteyen, önceliklerini belirlemede zorluk yaşayan çocuklara enerjilerini, akıllarını verimli, ekonomik kullanmaları, planlı hareket etmeleri hâlinde başarılı olabilecekleri fikrini kazandırmada kullanılabilir.

Bu metnin işlenişi esnasında dilin doğru kullanılması durumuyla ilgili atasözleri (İki düşün, bir söyle, Dilim seni dilim dilim dilerim, başıma ne gelirse senden bilirim. vb.) öğrencilere buldurtturulabilir.

Tekerlemeleri kullanmada oldukça başarılı bir masaldır: “Evvel zaman içinde, kalbur saman için de, deve tellal iken, pire hamal iken, çocuklar babalarının beşiğini tıngır mıngır sallar iken, balta ile baş yülünür, kazma ile diş çekilir bir asırda. Bir tüfeğim vardı çakmaksız, tüfeğim kundaksız, aldım ava çıktım. Bitmedik yavşanın dibinde, doğmadık tavşan eniğini gümbürdedip vurmadım mı ya kestim, yüzdüm, altmış batman yağı çıktı, fotinimin birini yanladım, birine yetmedi...”

“Yidi, çingı, tevek, fotin vb. ” ağız özelliklerinin kullanıldığı kelimeler metinde yer almıştır. Bunların yazı dilimize uygun biçime getirilmesiyle çocuklara okutturmalıdır.

Metinde küfürlü ifadeler yer almaktadır. Bunlar çocuğun dil zevkini bozmaktadır. Kahramanlar bölümünde ifade ettiğimiz gibi yalan söylemenin teşvik edildiği ve küfürlü kelimelerin yer alması nedeniyle öneremeyeceğimiz bir masaldır.

3. 3. 27. KELOĞLAN'IN ETTİKLERİ²⁷

a. ÖZET

Vaktin birinde bir kadının iki oğlu varmış. Babaları ölünce büyük oğlan kardeşi Keloğlan'a ve annesine bakıyormuş. Kadın çok ihtiyar olduğu için Keloğlan annesini yıkamak için kazanı yakmış. Annesini de kazana atmış. Kadın ölmüş. Eve gelen büyük oğlan annesinin öldüğünü görünce çok şaşırılmış. Ne yapacaklarını düşünürken eve giren komşu kadın annelerinin cesetini görmüş. Kadının kafasına vurarak Keloğlan onun da ölmesine neden olmuş. Eve geldiğinde ölülerin iki olduğunu gören büyük oğlan Keloğlan'a kimseye söylememesi ve bunları hemen gömmesi için tembihlemiş. Ertesi gün kaybolan bir kadın var, kadını bulan olursa bahşiş verilecek diye duyuru olunca Keloğlan, mezarı kazmak istemiş. Kardeşinin sözünü tutamayacağını bilen büyük oğlan cesetleri keçi ölüsüyle yer değiştirdince mezardan keçi çıkmış. Bu sayede başları belaya girmemiş.

b. İLETİLER

1. **Büyüklerimizin bizim için faydalı olabilecek fikirlerini dinlememiz gerekir.**
2. **İleri görüşlü olmak, insanları sıkıntılardan kurtaran önemli bir özelliktir.**
3. **Günlük başarılar ya da maddî çıkarlar için çalışmamalıyız; bu uzun vadede başarısızlık getirir.**

c. KAHRAMANLAR

Büyük Kardeş: Bu masalda ileri görüşlü, akıllı, ön sezileri kuvvetli olma özellikleriyle ön plana çıkarılan olumlu kahramanımız büyük kardeştir. Diğer masalarda görülen ve genel bir özellik olarak çoğu masalda bulunan kız ya da erkek en küçük kardeşin olumlu özellikleriyle sorunu çözmesi durumu burada büyük kardeşe yüklenmiştir.

Keloğlan: Olayları etraflı düşünmeden, kısa süreli çıkarları doğrultusunda hareket eden, saf bir karakteri temsil etmektedir.

Bu özellikleri ile büyük kardeş olumlu, Keloğlan ise olumsuz karakterlerdir.

d. DEĞERLENDİRME

İletileri ve anlatımıyla tavsiye edebileceğimiz bir metindir. Birinci ileti, Keloğlan'ın abisinin sözünü dinlemeyerek mezarı kazması ve yakalanma tehlikesi yaşamalarıyla dile getirilmiştir.

²⁷ Şöhret Ü. DİRLİK, 3/65 (Aralık 1954), s. 1037.

Özellikle hedef kitemizin kendi deneyimlerini herkesin düşüncesinden üstün görme ve kısıtlı tecrübeleriyle ani kararlar vererek pişmanlık duygusuna kapılacakları olumsuz sonuçlarla karşılaşmamaları için temkinli olma özelliğini kazandırmak için faydalanılabilir.

İkinci mesaj, kardeşini iyi tanıyan ve mezarı açabileceğini ön görerek tedbirli davranan ağabey aracılığıyla aktarılmıştır.

Son mesaj ise para verileceğini duyunca Keloğlan'ın mezarı açmayı kabul etmesi ve sırrın ortaya çıkarılması tehlikesiyle karşılaşması motifiyle açıklanmıştır.

Masalda çocukların duyusal gelişimlerine ters düşünülebilecek Keloğlan'ın annesini kazanda yıkarken öldürmesi motifi bulunmaktadır. Ancak anlatının gücüyle bu durumun bilinçli olarak yapılmadığı okuyucuya hissettirilmektedir. Bu nedenle bu olumsuzluk ortadan kalkmaktadır.

Merak duygusunu canlı tutan unsur ise mezarın açılmasıyla ilgili bölümdür. Keloğlan'ın yakalanıp yakalanmayacağı merak edilirken bu bölümde soru cevabını bulmaktadır.

3. 3. 28. HARBE GİDEN SAKA KUŞU²⁸

a. ÖZET

Vaktin birinde Allah kuşları yaratmış ve birbirinden ayırt edilmeleri için meleklerle onları boyamalarını söylemiş. Melekler kendi aralarında birini lider seçmişler o da kuşları güzel boyalarla boyamış. Böylelikle kazlar, tavuklar, horozlar olmuşlar. Saka kuşu kaçınca melek bunu boyamayı unutmuş. Daha sonra boyaması için sakanın ağlamasına dayanamayıp onu da boyamış. Kendine bir eş bulan saka kuşu gidip bir yere konmuş. Orada kuşları görüp beğenen bekçi, krala yaranmak için dişi kuşu alıp götürmüş. Saka kuşu da olanları önüne gelen kaza, kediye, ata ve arıya anlatarak yardım istemiş. Onlar da vakti geldiğinde kralın aynı kötülüğü kendilerine de yapabileceğini düşünerek ona yardım etmişler. Kralın elinden sakanın eşini kurtarmışlar ve kralı da teslim almışlar.

b. İLETİLER

- 1. Olumsuz durumlar karşısında birbirlerine yardım eden insanlar sorunları daha kolay çözerler.**
- 2. Başkalarına yapılan haksızlıklara kendimize yapılmış gibi tepki verirsek daha büyük kötülüklerin önüne geçmiş oluruz.**

c. KAHRAMANLAR

²⁸ Veysel ARSEVEN, 3/70 (Mayıs 1955), s. 1120.

Metin tamamı hayvanlardan oluşan kahramanlarıyla bir havyam masalı özelliği göstermektedir. Saka kuşu, kazlar, kediler, atlar, arılar, köpekler yardımlaşan, zor günde birbirlerine destek olan insanları temsil etmektedirler. Sonunda da başarılı olurlar.

Bekçi: Masalda çatışmayı başlatan kahramandır. Kuşu krala vermesiyle gerilim artar.

d. DEĞERLENDİRME

İletileriyle paylaşmayı, yardımlaşmayı, bencil olmamayı, başkasına yapılan haksızlıklar karşısında duyarsız kalmamayı çocuklara kazandırmada etkili olabilecek bir metindir.

Metinde heyecan yaratacak unsurların başarılı şekilde kullanıldığını söyleyemeyiz. Masalın kendine has eğitirken eğlendiren unsurlarından da yararlanılmadığı görülmektedir. Kelime hazinesi olarak da 11-14 yaş grubunun seviyesinin altında kalmaktadır. Kırşehir bölgesinden derlenen masalda ağız özelliklerinin yoğun olarak kullanılması çocukların konuşma becerilerini olumsuz etkileyecektir: “Tanrı meleykeleri toplamış guşları birbirinden ayırmak uçun.”

İletisiyle başarılı bulduğumuz metin anlatı yönünden zayıf olduğundan tavsiye edilmekten uzak kalmaktadır.

3. 3. 29. İNATÇI HOROZ²⁹

a. ÖZET

Vaktin birinde bir horoz varmış. Ayağına batan dikenini çıkarması için bir kadından yardım istemiş, kadın dikenini çıkarmış. Bir süre sonra horoz kadından ayağından çıkardığı dikenini vermesini istemiş. Kadın mangala attığını söyleyince horoz ya mangalı ya dikenini verirsin diye kadının başını şişirmiş. Sonunda kadın mangalı vermeye razı olmuş. Giderken yolda rastladığı kadına mangalı emanet bırakıp ayrılmış. Eve dönünce kadından mangalı istemiş. Mangalı ineğin kırdığını söyleyen kadından ineğini almış. İneği önüne katıp giderken düğün olan bir eve gelmiş. İneği orada bırakıp gitmiş. Bir süre sonra dönünce ineği kestiklerini öğrenmiş. Bunun üzerine gelini almış gitmiş. Yolda bir çobana rastlamış. Gelini verip kavalını almış. Kaval çala çala mutlu yaşamış.

b. İLETİLER

- 1. İyiliğe kötülükle karşılık vermek tasvip edilen bir özellik değildir.**
- 2. İnatçılık, insanları bıktıran kötü bir özelliktir.**

c. KAHRAMANLAR

²⁹ Veysel ARSEVEN, 3/72 (Temmuz 1955), s. 1149.

Horoz: Masaldaki ana kahramandır. Tüm olaylar onun başından geçer. İnatçılığı yüzünden, kendisine yapılan iyiliğe yanlış karşılık vermesiyle insanları bıktırıp ellerindeki haksız yere ele geçiren biridir. Uyanık, çıkarıcı biri olması yönüyle çocukların özenemeyeceği bir kahramandır.

d. DEĞERLENDİRME

Teması ve kahramanının özellikleri -kendisine yapılan iyiliğe nankörce davranması, hakkı olmadan kazanç sağlamaya çalışan birinin sonunda mutlu olması- çocukları vicadanen rahatsız edecektir. Bu sebeple hedef kitlenin duyuşal gelişimini olumsuz etkilememesi için okutulmamalıdır.

3. 3. 30. AYŞE ANANIN DELİLİĞİ³⁰

a. ÖZET

Vaktin birinde Ayşe adındaki bir gelin delirmiş. Deliliğine çare bulunması için kaynanası ile kayını onu bir hocaya götürmüşler. Hoca tas içindeki bir suya okumuş ve sonra kıza suda ne gördüğünü sormuş. Sürüler halinde geçen kediler gördüğünü söyleyince hoca hangisinden korktuğunu söylemesini istemiş. Kız, son iki kediden korktuğunu söyleyince hoca, tasa okumuş ve diğer taraftaki kediler kızın korktuklarını yemişler. Hoca tasa bir zarf kapatmış. Okuyarak kedilerin zarfa girmelerini sağlamış ve zarfı yakmış. Sonra da abdest almak için dışarı çıkmış. Karısı; yaptığın iyiliğin çocuklarına bir faydası mı var, sana yirmi lira ile kuzu mu verecekler diye söylenmiş. Hocayla danışıklı olarak konuşan kadının söylediklerini duyan gelinin kayını ile kaynanası, hocaya yirmi lira ile kuzu verip ondan okumaya devam etmesini istemişler. Hoca okumuş. Kız da iyileşmiş.

b. İLETİLER

1. Herkese güvenmemek gerekir. Her meslek grubunda kendine inanan insanların iyi niyetlerini kötüye kullanacak çıkarıcı kişiler vardır.

c. KAHRAMANLAR

Gelin: Delirmiş, yardıma muhtaç bir insandır. Olumlu bir kahraman değildir.

Hoca: Masalda yaptıklarıyla olumlu biriymiş gibi gösterilen; ancak sonunda karısının sözleriyle çıkarıcı olumsuz bir kahraman olduğu anlaşılan biridir.

Hocanın Karısı: Hocanın gerçek yüzünün okuyucu gözünde ortaya çıkmasını sağlayan yardımcı karakterdir.

³⁰ Tark ORHAN, 3/79 (Şubat 1956), s. 1264.

Gelinin Kaynanası ve Kaynı: Gelinin hastalığına çare bulmak için doktora değil de hocaya gitmeleriyle cehaletliklerini gösteren olumsuz kahramanlardır.

d. DEĞERLENDİRME

Konu seçimi, işlenişi ve sonucunda da dolandırıcı, mesleğini insanların samimi duygularını sömürmek için kullanan hocanın ceza almadan kurtulması ve kızın iyileşmesinin hocanın okumasına bağlanması; çocuklarda yanlış inanışlara yol açabileceğinden tavsiye edilemeyecek bir masaldır.

3. 3. 31. SALMANINOĞLU³¹

a. ÖZET

Vaktin birinde bir köyde anne, baba, oğlu ve gelini birlikte yaşarlarmış. Gelin hem ev işlerini yapar hem de hayvanların bakımıyla ilgilenirmiş. Bir gün ineği sağmak isterken bir kabahat işlemiş. İnek, kabahatini kaynanasına söylemesin diye altınlarını ineğe takmış. Sonra kaynanasına altınlarını ineğe niye taktığını söylemiş. Kaynanası da kocası duymasın diye ineğe şalını vermiş. Kocasına şalını niye verdiğini söylemiş. Adam da ineğe saatini vermiş. Oğlan eve gelince ailesinin delirdiğini düşünüp köyden uzaklaşmış. Yolda ilerlerken bir köye uğramış. Orada misafir olduğu evin hanımı kızını dereye su almaya göndermiş. Kız dereye gidince ben bu adama varsam, sonra oğlum olsa adını Salman koysam onu dereye su almaya yollasam, çocuk dereye düşüp ölürse diye düşünüp ağlamaya başlamış. Annesi kızı eve dönmeyince sırasıyla ortanca ve büyük kızını kardeşlerine bakmaları için dereye yollamış. Onlar da ağlayıp dönemeyince kendisi en sonunda da babaları dereye gitmiş. Oğlan, onları görünce kendi ailesinden daha kötülerini olduğunu düşünüp köyüne dönüp mutlu olmuş.

b. İLETİLER

- 1. Yaptığımız yanlışları saklamaya çalışmadan açıkça ortaya koyup düzeltme yoluna gitmeliyiz.**
- 2. Hayatta karşımıza çıkan zorluklardan, engellerden kaçmak bir çözüm değildir; bu uzun vadede insana daha büyük sorunlar açar.**
- 3. Olmamış durumları gerçekleşmiş ve başarısızlıkla sonuçlanmış gibi kötümser düşünmek bizi endişeye sürükler.**

c. KAHRAMANLAR

³¹ Ayhan BAŞDAL, 4/81 (Nisan 1956), s. 1295-1296.

Oğlan: Sadece ailesinin içinde bulunduğu sorunu anlayıp çözüm bulmaya çalışmadan evden uzaklaşması sebebiyle olumsuz özellik gösterse de sonun da hatasını anlayıp geri dönmesiyle olumlu bir kahraman hâline dönüşmektedir.

Oğlanın Annesi, Babası ve Eşi: Kendilerine güvenleri olmayan, sorunları açıkça söyleyip yüzleşme cesareti bulamayan kahramanlar olarak olumsuzdur.

Köydeki Kız, Annesi, Babası ve Kardeşleri: Olmamış olaylar için kaygılanan, tedirgin, endişeli kişilik özellikleriyle olumsuz kahramanlardır.

d. DEĞERLENDİRME

Teması, kahramanları ergenliğe girmiş olan çocukların ruh özelliklerine uygun bir metindir. Özellikle sınav maratonu içine girip yarışma psikolojisi altında ezilen, deneyimleri sonucunda başarısızlığının tekrarlanacağını düşünüp endişeye kapılan ve yapılması gerekenleri “**Nasıl olsa başaramayacağım.**” duygusuna kapılarak olduğu gibi bırakan “**öğrenilmiş çaresizlik**” yaşayan çocuklara yardım etmede güzel bir örnek olabilir.

Var olan sorunları öteleyerek görmezlikten gelerek kaçmanın masaldaki oğlana olduğu gibi bize de mutsuzluk getireceği de kazandırılabilir. Bunu sağlayacak olan birinci ileti, gelin, anne ve babanın kabahati saklamaya çalışırken daha çok taviz vermek zorunda kalmaları ve sonunda oğlanın evden kaçması durumuyla verilmiştir.

İkinci ileti, Mesajı oğlanın anne ve babasının delirdiğini düşünüp evden kaçması ve gittiği yerlerde daha kötü durumlarla karşılaşması olayı ile aktarılmıştır.

Son ileti ise Kızın oğlanla evlenmeden evlenmiş, çocuğu olmuş ve çocuğunun ölmüş olduğunu düşünmesi, motifıyla anlatılmış.

Türk aile yapısında erkeğe verilen değerin, çalışan erkeğin aile döngüsü içindeki statüsü, gücü; masalda aile bireylerinin evin çalışan erkek bireyi olan oğlandan olayı gizlemeleri, durumuyla verilmiştir. Bu motiften yola çıkılarak öğrencilerin sosyal yaşam ve toplumsal roller hakkında düşünceleri öğrenilebilir.

Masalımızda tekerleme yer almamaktadır; ancak anlatım oldukça akıcıdır. Dereye su getirmeye giden; fakat dönemeyen kızın neden böyle davrandığı ile ilgili anlatılan nedenler, çocuklara saçma gelebilir, ancak bu saçmalık içinde aynı zamanda eğitirken eğlendirme fonksiyonu da yerine getirilmektedir. Tavsiye edilebilecek bir eserdir.

3. 3. 32. ÜÇ KÖSE³²

³² İhsan HİNÇER, 4/84 (Temmuz 1956), s. 1343-1344.

a. ÖZET

Vaktin birinde bir birine benzeyen, adları aynı olan ve hırsızlık yaparak geçinen üç köse varmış. Bunlardan biri hırsızlıktan vazgeçip dürüst yaşamaya başlamış. Zengin olmuş evlenmiş. Diğer ikisi hırsızlığa devam etmişler. Yolları bir gün arkadaşlarının yaşadığı yere düşmüş. Evine uğramış karısına selamlarını bırakmışlar. Köse Mehmet Ağa karısı haber verince evdeki pastırmaları ve sucukları ineğin altına saklamış. Gece uyurlarken eve gelen hırsız köseler, karısını uykuda konuşturup pastırma ve sucuğu alıp gitmişler. Olayın farkına varan Mehmet Ağa aramaya çıkmış. Pastırma ve sucuğu, onların elinden almayı başarmış. Bunu fark eden hırsızlar eve Mehmet Ağadan önce gelip karısının sesini taklit ederek yine pastırmaları almışlar. Peşlerine düşen Mehmet Ağa karısına mahçup olmamak için pastırmaları üçe bölmeye razı olmuş.

b. İLETİLER

1. İnsanlar, zaman içinde hatalarını görerek olumlu özellikler kazanabilirler.
2. İnsanlar bazı zor durumlarda, sevdikleri değer verdikleri insanların gözünden düşmemek, onların nezdindeki güçlerini yitirmemek adına, kendi haklarından feragat edebilirler.
3. Bazı durumlarda daha kötü sonuçlarla karşılaşmamak için az ile yetinmek gerekir.

c. KAHRAMANLAR

Köse Mehmet Ağa: Çocuklara insanların belli dönemlerde hatalı davranabilecekleri, kötü özellikleri olabileceği; ancak önemli olanın bunu değiştirmek düzeltmek için emek sarf etmek gerektiğini gösteren bir kahraman olması nedeniyle gerçek hayatla örtüşen, özdeşim kurulabilecek olumlu bir kahramandır. Akıllı, cesur olması da diğer özellikleridir.

Hırsız Olan Köseler: Çalışmadan başkasının emeğini gasp ederek yaşamaya çalışan çıkarıcı insanlardır. Olumsuz kahramanlar olarak çatışmayı yaratmışlardır.

d. DEĞERLENDİRME

Masalımız, çocuklara insanın kendini geliştirmesi için her zaman bir umut taşıması gerektiğini, istenirse ve çalışılırsa sonuca ulaşılacağı inancı kazandırmada yararlı olabilir.

Masaldaki Mehmet Ağa, hırsızlığı bırakıp dürüstçe çalışmaya başlamasıyla bu iletinin kazandırılmasını sağlamıştır.

Masalların kültürümüzün aynası olduğunun somut delilerinden birisi de bu metindir. Metin, Kayseri'den derlendiği için o bölgede zenginliğin sembolü olarak algılanan pastırma ve sucuğun kullanılması bundandır.

Masalda Mehmet Ağanın arkadaşlarının elinden nasıl kurtulacağı sorusu, merak unsurunu oluşturmaktadır. Ancak masalın sonu kahramandan beklenen şekilde bitirilmemiştir. Değişik bir sonla Mehmet Ağa kendi hakkını paylaşmaya razı olmuştur. Bu da okuyucularda hayal kırıklığı yaratabilir. Bu nedenle tavsiye edilemeyecek bir metindir.

3. 3. 33. BEYOĞLU ALİ³³

a. ÖZET

Vaktin birinde bir baba ve üç kızı varmış. Adam askerliğini yapmamış. Askere çağırılınca ne yapacağını düşünürken büyük ve ortanca kızı babalarını anlamayarak kendilerine koca mı bulduğunu sorarak babalarını üzmüşler. Küçük kız derdini sorunca babasına üzülmemesi gerektiğini kendisinin askere gidebileceğini söylemiş ve babasının yerine askere gitmiş. Askerde ismini Ali olarak değiştirmiş. Subay olan Beyoğlu da

Ali'min gözleri kız gözleri
Yaktı kavurdu bizleri

diyerek ona âşık olmuş. Şüphesini gidermek için de annesine danışmış. Annesi sırasıyla Ali'yi sümbül toplamaya, mercan toplamaya ve hamama götürmesini söylemiş. Ne yapacağını oğlanın tazısından öğrenen Ali, tedbirini almış, yakalanmamış. Son denemede hamama giremeyen Ali bir pusula bırakarak oğlana kız olduğunu açıklamış. Oğlan askerden sonra çerçilik yapmış. Kızın köyüne gelmiş. Kız oğlanı, oğlan da kızı tanımış. Babasından istemiş adam vermek istemese de razı etmiş, evlenmişler.

b. İLETİLER

1. İnsanlar gizlenmemesi gereken önemli durumları saklamaya çalışsalar da gerçekler eninde sonunda gün yüzüne çıkar.
2. Başkalarının üzüntülerini önemsemeyip sadece kendi durumlarıyla ilgilenen, onları anlamaya çalışmayanlar, sevilmezler.
3. Her şey vaktinde yapılmalıdır. Ertelenen sorumlulukların ilerleyen dönemlerde gerçekleştirilmesi daha zor olur.

³³ Hüsnü YILDIZ, 4/88 (Kasım 1956), s. 1407-1408.

4. İnsanlar sevdikleri için yeri geldiğinde fedakârlık yaparlar.

c. KAHRAMANLAR

Küçük Kız: masallardaki genel özellik ile kardeşler arasında zekası, cesareti, atikliğive fedakârlığı ile öne çıkarılan olumlu kahramandır.

Subay: Büyük bir sevginin, sadakatin timsali olarak okuyucunun gözünde yücelen karakterlerdendir.

Anne: Subayın olayları çözmesine yardımcı olan, masaldaki merak duygusunun artışına sebep olan kurgu içinde önemli yere sahip bir kahramandır.

Büyük ve Ortanca Kızlar: Bencil, empati kuramayan kişiler olarak olumsuzdur.

Baba: Askerlik gibi bir görevi geç bir zamanda yapmak zorunda kalmış olsa da askere çağrılışını korkak, tedirgin bir tutumla karşılaması, okuyucunun gözünde etkin bir kahraman olmaktan uzaklaştırmaktadır.

d. DEĞERLENDİRME

Ergenlikteki çocuklar arkadaşlık ilişkileri ile sosyal kabul görmeye çalışırlar. Bu süreçte onların kuracakları arkadaşlıkların uzun süreli, kalıcı olması için gereken iki önemli özelliğin(birbirlerinden saklayacakları durumların olmaması- güven sağlanması, aynı duygu ortamını paylaşabilmeleri-empati kurulması) benimsetilmesinde yararlanılabilir.

Özellikle birinci ve ikinci ileti bu duruma yardım etmektedir. Birinci mesaj, küçük kızın Ali olarak askere gitmesi; ancak gerçeklerin farklı olduğunun anlaşılmasıyla verilmiştir. İkinci ileti, babalarının askere gideceğini umursamayan büyük ve ortanca kızın davranışlarıyla açıklanmıştır.

Kahramanları ve teması ile hedef kitleye uygunluk ilkesine bağlı olduğunu gördüğümüz metin, anlatı özellikleriyle de başarılıdır. Beyoğlu'nun, Ali'nin kız olduğunu hissedip bunu annesinin önerileriyle test etmeye başlamasıyla masaldaki gerilim ve heyecan dozu artmaktadır. Metin sırayla yapılan testlerle akıcılık kazanmaktadır. Acaba gerçeği öğrenecek mi? sorusu oluşurken buna cevabın -Beyoğlu tarafından bulunamayıp- sonun da Ali tarafından verilmesi de masala farklılık katmaktadır. Tüm bu yönleriyle masal okuyucunun beklentilerini karşılık vermekte ve tavsiye edilebilmektedir.

3. 3. 34. TÜLÜM³⁴

a. ÖZET

Vaktin birinde bir padişah varmış. Bu padişahın hiç oğlu yokmuş. Padişah, karısı bu defa da erkek çocuk doğurmazsa çocuğu da karısını da öldürteceğini söylemiş. Kadın kız çocuk dünyaya

³⁴ Hüsnü YILDIZ, 4/89 (Aralık 1956), s. 1423-1424.

getirmiş. Ama padişahın bunu gizlemişler. Bir zaman sonra sünnet zamanı gelince kız gerçeğin açığa çıkacağını söyleyerek tülü denilen kürklü bir giysi giyerek oyun oynamaya gitmiş. Suya taş atmış çıkan sesten çocuklar şehzadenin suya düştüğünü sanmışlar. Kız kaçmış. Ormanda hayvanlarla arkadaş olmuş. Ava gelen bir Beyoğlu bu garip varlığı yakalamak için çok uğraşmış. Evine getirmiş. Tülüm Tülüm diyor sürekli onun yanında kalıyormuş. Annesi bundan kurtulsun diye arkadaşlarıyla oğlanı düğüne gönderiyormuş. Ama oğlan her seferinde öfkeden bir şey kırıyormuş. Kız da üstündekini değiştirip düğüne gidiyormuş. Onlardan önce de eve dönüyormuş Oğlan her yerde kızı aratıyormuş. Sonunda Tülüm'ü odasından izlemiş, kızın düğündeki kız olduğunu anlamış. Evlenmişler. Olanları padişaha anlatmışlar. Padişah kızını affetmiş. Mutlu olmuşlar.

b. İLETİLER

- 1. Evlatlar arasında cinsiyet ayrımı yapmak, hem çocuğun hem annenin mutsuz olmasına neden olur.**
- 2. Sırlar er geç açığa çıkar ve âdalet yerini bulur.**
- 3. İnsanların aklında çözümleyemedikleri sorunlar varken başka işlerle kendilerini meşgul etmeye çalışmaları o işte de başarısızlık getirir.**

c. KAHRAMANLAR

Kız: Baba sevgisi, şevkâti göremeden evinden ayrılmak zorunda kalan, yardıma ihtiyacı olan biridir. Sahip olduğu güzellik ve akılla oğlanın sevgisini hak eder ve sonunda da hak yerini bulur. Çocukların vicdanlarına seslenecek bir karakterdir.

Padişah: Günümüzde azalmakla birlikte var olan erkek evlat tutkusunun hâkim olduğu, Allah'ın kendisine nasip ettiği kızlarına sevgi göstermeyen, eşini bu nedenle horlayan bir adam olarak olumsuz bir kahramandır. Masal içindeki ana kurgunun oluşmasını sağlar. Ancak masalın sonunda hatasını fark ederek kızını kabul eder ve sevgisini gösterir. Masallardaki tam anlamıyla kötü ya da iyi olma siyah beyaz gibi kesin özellikleriyle birbirinden ayrılmış karakterlerin dışında, hatasını kabullenme erdemi gösterebilen biri olarak sonunda olumluya dönmektedir. Bu yönüyle çocuklara örnek gösterilebilir.

Beyoğlu: Garip bir kıyafet içinde görmesine rağmen etkisinde kaldığı kızıdan hiçbir zaman ayrılmak istemeyen, annesinin çabalarına rağmen "Tülüm"ü isteyen ve sonunda da ona kavuşan, kararlı, akıllı bir gençtir.

Anne: Garip bir varlığa aşık olan oğlunu ondan uzaklaştırmak için her yolu deneyen, oğlu için üzülen bir karakterdir. Ancak oğlunun istekleri yerine kendi seçimlerini kabul ettirmeye çalışması onun olumsuz özelliğidir. Bu ısrarında da başarısız olur.

d. DEĞERLENDİRME

Sosyal bir soruna değinilmiş, erkek evladı olmayan padişahın kızının, sünnete kadar bunu gizlemek ve sonunda da saraydan kaçmak zorunda kalması anlatılmıştır. Bu masalda, kız ve erkek çocuk ayrımı yaparak hem kızlarından sevgilerini esirgeyen, onların üzülmesine yol açan hem de eşlerini erkek evlat veremedikleriyle suçlayarak eşlerine acı çektiren kişilerin yanlış davranışları, dile getirilmiştir. Ders kitaplarında yer alan metinler, okulun içinde bulunduğu bölgenin sosyal kültürel yapısına uygun olacak niteliklere sahip olmalıdır. Sosyo- ekonomik durumdan gelişmiş bir bölgede bu masal çok tesir etmeyebilir. Ancak benzer sorunların yaşandığı, kızlara aile içinde söz hakkı tanınmadığı, eğitim ve öğrenim haklarının kısıtlandığı yerlerdeki çocuklara okutturulduğunda daha verimli sonuçlar alınabilir. Bu konu üzerine kendi gözlemlerinden yola çıkılarak konuşması sağlanan çocuğun, yapılanların yanlışlığın farkına varması en azından kendinin benzer yanlışlarda bulunmaması için faydalı olabilir.

Bilgisayar, ateri gibi çocukların zihnini fazlaca meşgul eden, bu esnada da derslerin yapılmaması nedeniyle velilerin şikayet etmesi durumu bu masaldaki kahramanlarla açılabilir. Oğlunun zihninde kalbinde yer eden kızı unutması için onu arkadaşlarıyla meşgul etmeye çalışılmasının çocuğa daha büyük bir gerginlik ve mutsuzluk yaşattığı görülmektedir. Benzer durumlarda çocukların ne hissettikleri sorularak empati kurmaları sağlanabilir. Çocuklara hem vücut hem de zihin enerjilerini aynı anda birçok işte değil, planlayarak adım adım kullanıp başarının arttıracığı ve daha çok mutlu edeceği açıklanabilir. Masallar sadece çocuklar için değil yetişkinler için de önerilebilecek metinlerdir. Nitekim bu veli görüşmelerinde veli eğitimi için kullanılabilinecek iyi bir örnek olabilir. Ders esnasında aynı metin üzerinden görüşleri alınan çocukların ne hissettikleri velilere de aktarılabilir.

Beyoğlu'nun düğünde gördüğü kızla "Tülüm" arasında ilişki kurmaya başlaması ve onu takip etmesi masaldaki gerilimin ve heyecanın arttığı bölümdür. Acaba, kızı kıyafet değiştirirken görebilecek mi? Aynı kişi olduğunu anlayacak mı? gibi sorulara bu bölümde cevap aranmaktadır. Edebî üslubû ile de tavsiye edilebilecek bir eserdir.

3. 3. 35. ÜVEY ANA³⁵

a. ÖZET

Vaktin birinde bir padişah varmış. Bu padişahın güzeller güzeli bir kızı varmış. Kızına çok bağlı olan ve onu çok seven padişahın karısı kocasının bu sevgisini kıskanarak kızı, padişahın gözünden düşürmeye çalışıyormuş. Padişah karısının hilelerine inanmıyor, kızına olan sevgisi daha da artıyormuş. Bir gün üvey anne, kız uyurken karnına ağzından bir yılan sokmuş. Kız günden güne zayıflamış, güzelliği gitmiş ve karnı şişmiş. Padişaha kızının hamile olduğunu söylemiş. Padişah da kızını görünce buna inanmış. Cellatlara öldürmelerini emretmiş. Ancak cellatlar kıyamamış kızı

³⁵ Hüsnü YILDIZ, 4/92(Mart 1957), s. 1467-1469.

serbest bırakmışlar. Kızın gömleğini de tavşan öldürüp onun kanına bulayıp padişaha vermişler. Kız günlerce dolaşmış bir Türkmen aşiretine denk gelmiş. Aşiret reisi kızın karnındaki yılanları çıkartmış kızı iyileştirmiş. Kız onların yanında çalışmış. Eski güzelliği yerine gelmiş. Oğluyla evlendirmiş. Kızın üç oğlu olmuş. Adlarını “Ne oldum, Ne olacağım, Daha ne olacağım” koymuş. Padişahın yolu bir gün bu aşiretin olduğu yere düşmüş. Kızını yaptığı yemekten tanıyan padişah başından geçenleri öğrenince damadını torunlarını alarak sarayına götürmüş. Yeniden düğün yaptırmış. Üvey anneyi de öldürtmüş.

b. İLETİLER

- 1. Allah’ın insanlar için çizdiği kader, değiştirilemez.**
- 2. İnsanlar, bugün sahip olduklarının kıymetini bilmez, ona layık yaşamazlarsa yarın ellerindeki de kaybedebilirler.**
- 3. İnsanlar yaptıkları kötülüğün cezasını mutlaka bulur.**

c. KAHRAMANLAR

Kız: Oldukça güzel, insanların yardımlarına vefalı olan, üvey annenin kötü davranışları yüzünden evinden uzaklara düşen mazlum bir karakter olarak olumlu bir kahramandır.

Aşiret Reisi: Masallarda olayın çözümlenmesinde ana kahramana yardım eden “hızır, büyücü vb.” karakterlerden farklı bir isimle karşımıza çıkmış olumlu bir kahramandır. Kızı kendi yanlarında kalması için kabul etmiş, onun iyileşmesini sağlayıp eski güzelliğine de kavuşturmuştur. Ayrıca Allah inancı kuvvetli biri olduğunu da kıza söylediği şu sözlerden anlamaktayız: “Eh ne yapalım kızım, kader. Tekbir ile yazılan tedbir ile bozulmaz.”

Üvey Anne: Adıyla müsemma davranışlar gösteren, kıskanç, sevgisiz bir kahramandır. Kıza iftira atarak evinden uzak kalmasına neden olmuştur. Olumsuz bir kahramandır. Masaldaki çatışmayı yaratmaktadır.

Padişah: Kızına duyduğu büyük sevgiye rağmen onun ahlâkına atılan iftiraları sahte kanıtlarla düzenleyenlere inanıp kızının önce öldürülmesini emreden bu nedenle yıllarca ona hasret kalan, sonunda da gerçekleri öğrenip hatasını telafi eden bir kahramandır. Masalın kurgusu gereği ana kahramanımıza kötülük yapan kişi olarak değil de olayları iyice araştırmadan karar vermesiyle olumsuz bir kahraman olmaktadır.

d. DEĞERLENDİRME

Okuyanı; manevî ve dinî değerlere uygunluğu bakımından kendisini, davranışlarını sorgulamaya; hayata verdiklerine, nasıl bir insan olduğuna dair düşünmeye sevk eden bir metin olması nedeniyle önerilebilir.

Teması, kahramanları yönünden hedef kitemize uygunluk göstermesine karşın dinî anlayışın getirdiği özel anlamlı kelimelerin 11-14 yaş grubunun bilişsel yeterliliklerince anlamlandırılmayacağını belirtmek gerekir. Özellikle aşiret reisinin kızla konuşmalarında kullandığı ifadeler sadeleştirilmeden metnin kullanılabilirliğini azaltmaktadır: “Eh ne yapalım kızım, kader. Tekbir ile yazılan tedbir ile bozulmaz. ” Bu yapıldığı takdirde faydalı bir masal olabilir. Dil kullanımıyla ilgili bir başka eleştiri noktamızda Üvey annenin söylediği sözlerde kızı attığı iftirayla ilgili tercih ettiği kelimelerdir:

“-Gördün mü senin kızın yakında doğuracak. Aşağıdaki uşakla her gün sevişiyor demiş. ” Kullanılan kelime 11- 14 yaş grubunun seviyesiyle uygun bir kullanım değildir. Bu nedenle bu ifadenin aynı manada anlaşılacak şekilde düzeltilmesi gerekmektedir.

Padişahın kızının cellatlarca öldürülüp kanlı gömleğinin istenmesi, cellatların kızı affedip gömleği tavşan kanına batırmaları motifi, okuyucuya Pamuk Prenses ve Yedi Cüceler masalını anımsatmaktadır. Bu da masalların genel olarak birbirleriyle ortak motifler taşıyabileceğini göstermektedir.

“Ağzından kızım dedikçe bir daha kızım çıkar. ” Tabiri padişahın kızına olan sevgisini çok güzel ifade eden ve dilimizin zenginliğini gösteren bir söyleyiştir.

Metin iletileri ve kahramanlarının kullanımı itibarıyla hedef kitemize uygundur. Ancak anlatımda hedef kitemizin seviyesinin üzerinde bulunan kelimelerin sadeleştirilmesiyle tavsiye edilebilecektir.

3. 3. 36 DELİ KARDEŞ³⁶

a. ÖZET

Vaktin birinde üç kardeş varmış. Bunlardan biri deli, diğerleri akıllıymış. Deli olan her gün dışarıda gezer yiyecek, giyecek toplar dilenerek kardeşlerini geçindirirmiş. Bir gün çok yorulduğunu söyleyerek onların dışarıda dilenmelerini, kendisinin evde çalışmasını istemiş. Kardeşleri de kabul etmiş. Evde tavuklara ineklere bakarken kardeşlerinin geldiğini düşünüp kapıyı açmak istemiş kapıyı çıkarmış. Çıkardığı kapıyla birlikte ağaca çıkmış. Çıktığı ağacın altında hırsızlar çaldıklarını paylaşıyorlarmış. Bunların üstüne ağaçtan kopardığı dalları atmış sonra kapıyı fırlatmış. Hırsızlar kaçmış. Paralar da onlara kalmış. Rahat bir hayat sürmüşler.

b. İLETİLER

³⁶ BAŞDAL, Ayhan 4/93 (Nisan 1957), s. 1487.

1. Rızası olmadan insanlardan alınan malın mülkün, kişiye sefası değil cefası olur.
2. Herkes, hak ettiğini bulur.
3. Hırsızlık kimsenin göz yumamayacağı, etik olmayan bir davranıştır.
4. Kalbi saf olan insanlar, isteklerine daha kolay ulaşır.
5. Emek verilmeden kazanılan paranın kıymeti bilinmez.

c. KAHRAMANLAR

Deli Kardeş: Saf, çalışarak ailesine bakmaya çalışan biri olarak masalımızın olumlu kahramanıdır. İyiyi temsil eder ve sonunda mutlu olur.

Hırsızlar: Masalımızın kahramanının saflığının, kardeşlerine bakmaya çalışmasının ödüllendirilmesini sağlayan kişilerdir. Olumsuz kahramanlardır.

d. DEĞERLENDİRME

Dinî olarak günah, toplumca ahlaksızlık, hukukî olarak da yasa dışı kabul edilen hırsızlık davranışının kötülüğünü çocuklara kazandırmak için kullanılabilir. Özellikle çocuk yaşlarda arkadaşlarında olan maddî değerli araçları kıskanan ev elde etmek için bazen hırsızlığı, masum gibi gören çocukların bu eğilimlerinin azaltılması adına yararlı olabilir.

Masal, Deli Kardeşin evde çalışması ve kardeşlerine kapıyı açmak istemesiyle yaptıklarıyla eğlendirici özellikler kazanmaktadır. Ancak edebî yönden insanı etkileyen akılda kalan başka bir özelliği bulunmamaktadır. Hacimsel açıdan da 11- 14 yaş grubunun bilişsel düzeyinin altında bir uzunluğa sahiptir. Bu nedenlerle öneremeyeceğimiz bir eserdir.

3. 3. 37 KONYALI KAYSERİLİYE NASIL KÜLAH GIYDİRMİŞ? ³⁷

a. ÖZET

Vaktin birinde biri Kayserili biri Konyalı iki tüccar ortak varmış. Kayserili, Konya'ya mal almaya gittiğinde arkadaşının dükkânına uğrar, akşam da onda misafir olurmuş. Konyalı arkadaşını memnun ettirmek için çeşit çeşit yemek yaptırmış. Konyalı tüccarın bir gün Kayseri'ye işi düşmüş. Kayseri'ye gitmiş. Yolda arkadaşını görünce çok sevinmiş; ancak arkadaşı başını eğerek onu görmemezliğe gelmiş. Evdekilere de bir iki günlüğüne başka bir yere gittiğini söylemelerini

³⁷ HINÇER, İhsan 4/95 (Haziran 1957), s. 1520.

tembihlemiş. Gel zaman git zaman sonra Kayserili yine Konya'ya gitmiş. Arkadaşı ona kızgın olduğunu belli etmeden onu misafir etmiş. Konyalı yemekten sonra uykusu geldiğini söyleyerek yatmış. Yatarken de Kayseriliye bahçeye göz kulak olması için bir tüfek vermiş. Kayserilinin eşeğini de bahçeye salmış. Yemekten ağırlaşan Kayserili bahçeye çıkmış. Domuz diye kendi eşeğini vurmuş. Böylece Konyalı intikamını almış.

b. İLETİLER

- 1. Bize yapılan iyiliğin kıymetini bilip ona göre davranmalıyız.**
- 2. Kadir kıymet bilmez, çıkarıcı olan insanlar sonunda bunun karşılığını görürler.**
- 3. Misafire hürmet etmek çok önemlidir.**

c. KAHRAMANLAR

Kayserili: Uyanık, çıkarıcı, kadir kıymet bilmeyen olumsuz bir kahramandır.

Konyalı: Yardımsever, arkadaş canlısı, misafirperver biridir. Aklını kullanıp sonunda kazanan o olmuştur.

d. DEĞERLENDİRME

11-14 yaş gurubu çocuklarının manevî değerlere önem vererek yetişmeleri, çıkarıcılık, maddiyatçılık gibi özelliklerden sıyrılmaları, arkadaşlarıyla iyi bir ilişki kurabilmeleri için önerilebilecek bir eserdir.

Konyalının arkadaşının kendisini görmezden gelmesiyle ona duyduğu güvenin sarsılması ve arkadaşına nasıl davranacağı sorusu, metnin ana omurgasının oluşturan ve heyecan duygusunu harekete geçiren durumdur.

3. 3. 38. HER İŞİ GÖREN DEĞİRMEN³⁸

a. ÖZET

Vaktin birinde gözleri görmeyen bir karı koca varmış. Bunların her işini evlerindeki değirmen yaparmış. Bu değirmenin methini duyan ülkenin padişahı, adamlarından değirmeni saraya getirmelerini istemiş. Karı kocayı ağlarken gören horoz, olanları öğrenmiş ve değirmeni geri almak için yola düşmüş. Yolda rastladığı tilki ve kurt da olanları duyunca horoza katılmış. İlerlerken önlerine çıkan nehir de yardım etmek için onlara katılmış.

Saraya giderlerken yorulan tilkiyi, kurdu ve nehri horoz midesine almış ve öyle götürmüştü. Saraya geldiklerinde duvara çıkan horoz, “Kör kadınla kör adamın değirmenini ver. ” diye ötmeye

³⁸ Veysel ARSEVEN, 4/97 (Ağustos 1957), s. 1551-1552.

başlamış. Bunu duyan padişah sinirlenip horozu öldürmeleri için kendi horozlarının yanına kapattırmış. Horoz, kümeste karnındaki tilkiyi çıkartmış ve tilki diğer horozları boğmuş. Ölümden kurtulan horoz aynı şekilde ötünce padişah bu defa onu atların yanına kapattırmış. Horoz midesindeki kurdu dışarı çıkartmış ve kurtulmuş. En sonunda da padişah horozu ateşe attırmış. Ateş içindeyken horoz nehri çıkartmış. Su ateşi söndürünce horoz kurtulmuş. Padişah horozu yakalatıp pişirtmiş. Yerken horozun kemiği gırtlığına batmış bunda bir iş olduğunu düşünen padişah değirmeni geri göndermiş. Karı koca mutlu yaşamışlar.

b. İLETİLER

- 1. Haksız yere kazanç elde edenler, açgözlülük yapanlar bunun cezasını görürler.**
- 2. İnsanlar, zor zamanlarda birbirlerine yardım ederlerse güçlükler kolay aşılır.**
- 3. Sonu hayırlı olacak işlerde bazı fedakârlıklarda bulunmak gerekir.**

c. KAHRAMANLAR

Padişah: Masalın olumsuz ana kahramanıdır. Açgözlülük yapıp değirmeni saraya aldırmasıyla olayların başlamasına neden olur. Kendi istekleri uğruna başkalarının zor durumda kalmasına neden olan, sadece kendini düşünen bencil adâletsiz bir padişaktır. Sonunda cezasını görür.

Horoz: Masalda mazluma, hakkı yenene yardım etmek için canını ortaya koymaktan çekinmeyen, fedakâr, iyiliksever bir insanı temsil etmektedir. Olumlu kahramanlarımızdandır. İnsanlara yardım edebilmek için aslında hiç sevmediği, birlikte olmaktan hoşlanmadığı tilki ve kurtla iş birliği yapması onun bir diğer olumlu yönüdür.

Amaçlar uğruna ortak noktalarda uzlaşmayı bilmenin, hedeflere ulaşmada birbirimizi sevmek bile birbirimize saygı göstermenin çok önemli olduğunu çocuklara kavratmada yardımcı olabilecek bir kahramandır.

Tilki, Kurt ve Nehir: Bu üç kahraman da ana kahramanımız horozun olayı çözümlemesine yardımcı olan kişilerdir.

d. DEĞERLENDİRME

Metin, iletileri ve kahramanları ile 11-14 yaş grubu çocuklarına önerilebilecek bir masaldır.

Horoz, tilki, kurt ve nehrin insan özellikleri göstermeleri; her şeyi yapabilen bir değirmenin olması metne ilgiyi çekmektedir. Horoz, tilki, kurt ve nehrin konuşturulmaları ve yaptıkları masalın olağanüstülük yönünü de metne taşımakta başarılı olmuştur. Bu özellikleriyle tavsiye edilebilir.

3. 3. 39. HOCANIN AKLI³⁹

a. ÖZET

Vaktin birinde köyün birinde birbirini seven bir oğlanla kız varmış. Oğlan sevdiği kızı babasından istemiş. Adam çocuğun fakirliğini bahane ederek kızını vermemiş. Derdini en iyi arkadaşına anlatan oğlan bir gece kızı kaçırmış. Kızı gören arkadaşı kıza âşık olmuş. Kız için iki arkadaş kavga etmeye başlamışlar. Bu sırada yoldan geçen hocaya danışıp onun dediğini yapmaya razı olmuşlar. Hocaya durumu anlatmışlar. Hoca kıza göz koymuş ve kızı alıp götürmüş. Kız, hocanın kendisine karşı kötü niyeti olduğunu anlayınca onu nehirde yıkanması için ikna edip hocanın atına binip kaçmış. Nehir kenarında çıplak kalan hoca yanına gelen tilki ile kekliğin konuşmalarına şahit olmuş. Konuşmadan tilkinin kekliği yemeye çalışmasına rağmen kekliğin son anda kurtulmasıyla tilki ile hocanın isteklerine ulaşamaması ortak noktaları olmuş.

b. İLETİLER

1. İnsanlara her durumda güvenmemek gerekir en yakınlarımızdan dahi kötülük görebiliriz.
2. Kişiler kendi çıkarlarını düşünerek hareket ederler
3. Başkalarının hakkını yiyerek onlara üstünlük kurmaya çalışanlar elde ettiklerini kısa sürede kaybederler.

c. KAHRAMANLAR

Kız: Çok güzel olan kız, hocanın elinden kurtulmasıyla da aklını ve zekasını göstermektedir. Mâdur durumdaki kişidir. Masalın olumlu tek kahramanıdır.

Kızın Sevgilisi: Aklını iyi kullanmayı beceremeyen ve sevdiği kızı hocaya kaptıran, ona sahip çıkamayan beceriksiz biridir.

Oğlanın Arkadaşı: En yakın arkadaşına ihanet eden ahlaksız biridir.

Hoca: İnsanların çaresizliklerinden yararlanarak, onları kandıran, ahlaksız biridir. Masalarda ve Türk toplumunda akıl danışılması gereken, toplumda hakkaniyet sahibi kişiler olarak görülen “hoca” tiplemesinin zıttı bir karakterdir.

d. DEĞERLENDİRME

Kahramanlarının toplumca hoş görülmeceği, namus anlayışına ters düşecek davranışlar göstermesi nedeniyle önerilemeyecek bir metindir.

³⁹ Mehmet BAHÇECİ, 5/99 (Ekim 1957), s. 1580-1581.

3. 3. 40. NAMERT ADAM⁴⁰

a. ÖZET

Vaktiyle bir köyde namert bir adam varmış. Adam hali vakti yerinde olmasına karşın parası gidecek diye oğlunu bile evlendirmek istemiyormuş. Oğlan bir yakınını babasıyla konuşması ve evlenmek istediğini söylemesi için yanına göndermiş. Adam durumu babasıyla konuşmuş. Namert Adam, oğluna bir altın vermesini bununla hem evlenip hem de koç almasını ve altını geri getirmesi gerektiğini söylemesini adamdan istemiş. Adam da söylenenleri oğlana iletmiş ve altını vermiş. Oğlan köyden uzağa gitmiş. Yolda bir ihtiyara rastlamış İhtiyarla sohbet ederek ihtiyarın köyüne gelmişler. Oğlanın sorduğu soruları anlamayarak utanan adamı gören kızı babasıyla konuşunca oğlanın söylediklerinin ne anlama geldiğini ihtiyara açıklamış. Babası çok etkilenmiş. Kızıyla oğlanı evlendirmiş. Kocasının sıkıntısını öğrenen kadın, bir koç almış yününden halı yapıp satmış bir altın almış. Koç ile altını babasına götürmüşler. Namert Adam bu sefer de bir gecede oğlan bir çocuk istemiş. Bu olamayacağı için kız oğlan kılığına girip dedesiymiş gibi adamla konuşmuş. Sonun da kızın torun kılığına girdiği ortaya çıkmış. Kız asıl sorunu olan kişinin kocası değil kendisi olduğunu söyleyerek adamı eleştirmiş. Adam bunun üzerine pişman olmuş.

b. İLETİLER

1. İnsanlar birbirlerinden yapılması imkansız olan, karşılındakinin kapasitesini aşan işler istememeli, beklentilerini ona göre ayarlamalıdır. Aksi halde kendileri de mutsuz olurlar.
2. Dili güzel ve etkili kullanmak, diğer insanların saygısını kazanmada önemli bir özelliktir.
3. İnsanlar birbirlerine yardım ederlerse güçlükleri daha kolay aşarlar.
4. Kişi, ardında onu seven insanları ve yaptığı hayırlı işleri bırakmışsa öldükten sonra da yaşar.
5. Hayatta çözülemeyecek sorun yoktur. Yardımlaşma ile daha kolay çözüme ulaşır.

c. KAHRAMANLAR

Oğlan: Her şeye rağmen babasının rızasını alarak evlenmek isteyen, olgun, yardımsever, ifade gücü yüksek birisidir. Olumlu kahramanlarımızın başında gelmektedir. Babasının kendisini zor durumda bırakacak işleri başarmasını istemesine rağmen ona saygısını her zaman korumuş bir evlat olarak çocuklara örnek gösterilebilir.

⁴⁰ Mehmet BAHÇECİ, 5/104 (Mart 1958), s. 1662-1664.

Kız: Akli ve cesareti ile olumlu kahramanlarımızdandır. Olayların çözümlenmesinde kocasından daha etkin bir rol üstlenmektedir. Masalda aktif olan kahramandır. İyi bir eş olduğu eşinin derdini çözmede gösterdiği gayretten ve onu babasına karşı savunmasından anlaşılmaktadır.

İhtiyar: Kızın babasıdır. Kızı ve Namert Adamın oğlunun mutlu olabilmesi için elinden geleni yapmıştır. Sorunların çözümüne katkı sağlamasa da engel de olmamıştır. Olumlu bir kahramandır.

Namert Adam: Sadece kendi duygularını tatmin etmeye çalışan, karşısındakini düşünmeyen, cimri, anlayışsız biri olarak masaldaki tek olumsuz kahramandır.

d. DEĞERLENDİRME

Ömrümüzün her anını, iyi değerlendirerek kalp kırmadan, karşımızdakileri gerçek anlamda dinleyerek, onların sevgisini kazanarak, iyi işler yaparak yaşarsak, ölümsüzlük fikrini hayata geçirmiş oluruz, bilincini çocuklara kazandırabilmede faydalanılabilecek bir metindir. Namert Adamın oğlu; ihtiyar adamı etkileyecek, ölümden sonra da insan varlığının nasıl süreceğine dair görüşleriyle bu fikri masala yerleştirmiştir. Diğer masallarımızda da görülen Türkçenin etkili kullanımın insana getireceği yararları açıklamakta güzel bir örnektir. İkinci iletimiz, bu fikri metne yerleştirmiştir. İhtiyarın oğlanın konuşmalarını beğenerek kızını ona vermek istemesi motifiyle iletilmiştir.

Yardımlaşma, paylaşma gibi duyguların ergenlikle birlikte “ben merkezliği” yükselen çocuklara kazandırılmasında kullanılan iletiler ve kahramanlar yardımcı olacaktır. Üç, dört ve beşinci iletiler birbiriyle ilişkili “paylaşım, yardımlaşma” temalarını vurgulayan iletilerdir. Üçüncü ileti, yolun uzunluğunu sohbet ederek yürüdükleri için anlamayan ihtiyar ve oğlanın davranışları örneklendirmektedir. Dördüncü mesaj, oğlanın ihtiyarla konuşması esnasında verilmektedir. Beşinci ileti ise kocasının sorunu öğrenen kızın ona yardım etmesiyle sorunun çözümlenmesi olayı ile dile getirilmiştir.

Masalın geneli, anlatım özelliğiyle 11-14 yaş grubu çocuklarına hitap etmektedir. Ancak İhtiyar ile Namert Adamın oğlunun yol boyunca yaptıkları konuşmalarda çocuklar anlamlandırmadıkları için sıkılabilirler. Bu anlaşılma sorunu İhtiyarın kızıyla konuşmasına kadar sürmekte kızın açıklama yaptığı bölümlerle zihinlerde anlamlandırılabilir. Ne demek istedi? sorusunun oluşması ve merak unsurunun metne yerleştirilmesi adına olumlu bir bölümdür. Fakat bu bölümün biraz daha kuru bir anlatımı olması ve anlaşılabilirliğinin düşük olması sebebiyle hedef kitlenin metinden kopabileceği de düşünülmelidir. Bu yönüyle sadeleştirme yapılamadığı takdirde öneremeyeceğimiz bir masaldır.

3. 3. 41. BEYOĞLU'NUN KIZI⁴¹

a. ÖZET

Vaktin birinde Beyoğlu'nun bir kızı varmış. Bu kız nakış işlerken üzerine koyduğu bileziğini kuşa kaptırmış. Bundan dolayı çok üzülen kıza, babası başka bilezik almayı vaad etmişse de kız kaybolan bileziğini bulmak için yollara düşmüş. Bir koca karıya durumu anlatmış. Koca karı, bileziği alan kuşun dağın ardında olduğunu söylemiş. Kız gitmiş. Kuş, aslında kızı rüyasında görüp ona âşık olan bu nedenle kızı peşinden getirmek için kuş kılığına giren bir padişah oğluymuş. Devlerin başında bekçiymiş. Başlarından ayrılamayacağı için kıza kendi evine gitmesini söylemiş. Tarif etmiş. Annesi onu önce tanrı misafiri olarak kabul etmiş. Kuş olarak tekrar kızın yanına gelen oğlan kıza kaz damında yatırdıklarını görünce annesiyle konuşmuş. Kızı başka güzel bir odaya yerleştirmişler. Annesi, kuş görünümündeki oğlanın tüyünü çekince oğlan insana dönüşmüş. Bir oğulları olmuş. Mutlu yaşamışlar.

b. İLETİLER

1. İnsan istedikten ve onun uğrunda çalıştıktan sonra başaramayacağı iş yoktur.
2. Para, mal, mülk gibi maddî değeri olan kıymetler, manevî anlamda da önemliyse kaybı hâlinde insana üzüntü verir.

c. KAHRAMANLAR

Beyoğlu'nun Kızı: Babasının almış olduğu altın bileziği kaybedince onu bulmak için her zorluğu aşmayı göze almasıyla manevî değerlere olan bağlılığını, cesaretini ve karalılığını göstermiştir. Bu özellikleriyle olumlu bir kahramandır.

Oğlan: Sevgisi için zorlukları göğüsleyen, akıllı bir gençtir.

Koca Karı: Diğer masallarda kötü karakter olarak karşımıza çıkan bu kahraman burada kıza, kuşun kaldığı yeri söylemesiyle olayların çözümlenmesine yardım etmiştir. Olumlu bir kahramandır.

Oğlanın Annesi: Oğlu tarafından evine gönderildiğini bilmediğinde kızı, kabul eden; ancak onu kötü bir odada yatıran kadın, okuyucu tarafından pek sevilmez. Tanrı misafiri, Türk toplumundan en güzel şekilde ağırlanır. Oğlunun kuş olarak gelip annesini uyarmasıyla kadın kızı başka bir odaya alır. Hatasını, ancak başkasının söylemesiyle düzeltilmesi olumlu kahraman olmasına yetmemektedir.

Dev: Burada oğlanın görevine bağlılığını göstermek, onun cesur birisi olduğunu vurgulamak adına kullanılmış kahramanlardır.

d. DEĞERLENDİRME

⁴¹ Ali ATAMAN, 5/105 (Nisan 1958), s. 1684.

Azmin, kararlılığın cesaretin ve çalışmanın başarıyı getireceği, engeller karşısında pes edilmemesi inancını çocuklara kazandırabilecek bir eserdir. Ayrıca Türk kültüründe önemli yeri olan “Tanrı Misafiri” ifadesinin toplumdaki anlamı, misafire verilen önemin açıklanması adına kullanılabilir.

Kızın bileziğini bulmak için kuşun peşinden dağlara gitmeyi göze almasıyla olayın akışı hızlanmakta ve heyecan unsuru artmaktadır.

Halk söyleyişlerinin metnin geneline hâkim olduğu görülmektedir. Bunda çocukların konuşma becerilerini bozacak nitelikte olanlarının yazı dilimize göre düzeltilmesi gerekmektedir. Bu durumda okutulması önerilebilir.

3. 3. 42. UYUSUN UYANSIN DA GÜLLERE BOYANSIN⁴²

a. ÖZET

Vaktin birinde bir padişah varmış. Bu padişah ışık yakmayı yasaklamış. Fakir üç kız kardeş varmış. Bunlar ip eğirerek geçinirlermiş. Pencereye siyah bez gererek ışık yakmaya ve ip eğirmeye devam etmişler. Padişah kontrol etmek için dolaşırken bu üç kızın ışıklarının yandığını görmüş ve konuşmalarını duymuş. Sarayına çağırılmış. Sırayla kızlara dün ne istediklerini sormuş. Büyük kız, padişahın ekmekçisine, ortanca kız aşçısına varmayı söylediklerini ve küçük kız da padişah ayakkabılarını önüne çevirse yine de ona varmayacağını söylediğini tekrar etmiş. Padişah iki kızı istedikleri kişilere nişanlamış. Küçük kızı da ölüm cezasına çarptırmış. Padişahın kız kardeşi ben kızı bakayım sonra cellâda ver deyince padişah bunu kabul etmiş. Kız çok güzelmiş. Padişahın kız kardeşi, padişahın bahçesinde açacak güllerin rengine göre kızı giydirip süsleyip bahçeye göndermiş. Bahçivana padişah nerde diye soru soran kız, “Uyur” cevabını alınca “Uyusun da güllere boyansın” diyerek uçup gidermiş. Üçüncüsünde kızı padişah beklemiş. Kızı alarak götürmüş. Kız, padişahın kardeşinin söylediği gibi odaya girince elini cama vurup kanatmış, padişahın incili mendiliyle yarasını sarıp gitmiş. Bunun üzerine padişah günden güne hastalanmış. Bu sırada kızın elinde de sarı bir mendil varmış. Kızın öldürüleceği gün gelince beyaz elbisesi içinde padişahın önünden geçerken kızın elindeki mendili gören padişah, kızı affetmiş, Kız padişahı iyileştirmiş. Kızın da padişaha olan duyguları değişmiş evlenip mutlu olmuşlar.

b. İLETİLER

- 1. Ne yapmak istediklerinden emin olan kişileri bu yolda çalışmalarını için engelleyecek hiçbir güç olamaz.**
- 2. Evliliğin sadece maddî rahatlığa ulaşmak için yapılmaması, sevgi sağlandıktan sonra karar verilmesi gerekir.**

⁴² Hüseyin ÇOKEK, 5/107 (Haziran 1958), s. 1719-1720.

c. KAHRAMANLAR

Küçük Kız: Manevî değerlere önem veren, akıllı, güzelliği ile dikkat çeken bir kahramandır. Olayların çözüme kavuşmasını sağlar. Olumlu bir kişidir.

Padişahın Kız Kardeşi: Bu masalda kahramanın sorununu çözmede yardımcı olan kişi olarak karşımıza çıkıyor. Kızın güzelliğinin farkına vararak onu padişahın dikkatini çekecek şekilde olaylara uygun olacak şekilde giydiren, hazırlayan kişi olarak da kıza iyilikte bulunan, padişahı kızını hemen öldürmemesi için iknâ eden, sözü dinlenen biri olarak olumlu kahramanlarımızdandır.

Bahçıvan: Olaylar üzerinde etkisi olmayan, ana kahramanın bahçeye gelmesiyle kurguya katılan bir kişidir. Ana kahramanımızın güzelliğini vurgulayan kişidir: “Uyusun uyusun da, güllere boyansın, demiş ve pırrr diyerek, uçmuş gitmiş. Bahçıvan, kızın güzelliğine dayanamamış ve bayılmış.”

Padişah: İnsanların içinde bulunduğu zorunlulukları hesaba katmadan sadece kendi doğrularıyla hareket eden biri olması sebebiyle olumsuz bir özellik göstermektedir.

Büyük ve Ortanca Kız: Maddiyata öncelik veren, kendilerine güveni olmayan bu nedenle padişah karşısına çıkmaktan korkan, pasif kahramanlardır. Küçük kardeşlerinin güçlü karakterini ortaya koymakta kullanılmışlardır.

d. DEĞERLENDİRME

İletileri yönünden başarılı görülebilecek bir metindir. Birinci iletimiz, kızların eğirmek zorun oldukları ipi eğirmeye ışık yasağına rağmen devam etmeleri motifi ile kazandırılmıştır.

İkinci mesaj ise ilk iki kız kardeşin ekmekçi ve aşçıyla rahat bir hayata kavuşmak için evlenmeleri, küçük kızın ise padişahı sınavı sevgisini kazandıktan sonra evlenmesi sembolüyle verilmiştir.

Bu ileti mutluluk, mutluluğun nasıl yakalanacağı hususunda ergenlikle birlikte evlilik hayatıyla ilgili fikirler edinmeye çalışan, bu konudaki merak duygularını tatmin etmeye çalışan çocuklara, bu açıdan yardımcı olacak bir eserdir.

“Maverde” gibi hedef kitlenin söz varlığında olmayan kelimelerin kazandırılmasında önemli bir eserdir. Bu kelimeler, okuyucuların bilişsel kapasitelerinin üzerinde gözüke de metnin bünyesine iyi yerleştirilmesinden genel olayların ve iletilerin anlaşılmasında sorun teşkil etmemektedir.

Masallar, içinden çıktıkları toplumların değer yargıları, kültürün maddî ve manevî unsurlarını yansıtan metinlerdir. Masalın kurgusal gelişimi içinde olaylara göre farklı renkte kıyafetler giyen küçük kız, her adımda “Bu defa ne renkte giyecek?” şeklinde merak unsurunu harekete geçirmektedir. Sadece kurgusal bir sembol gibi görünse de aslında Türk toplumunun kültürel hafızasında renklerin hangi çağrışımları karşıladığını ifade de etmektedir. Bu anlatım özelliklerinden yola çıkılarak öğrencilerle tartışma gurupları oluşturulabilir. Kızın öldürüleceği

sırada beyaz giymesi, beyazın kefeni sembolize etmesi; padişah hastalandığında ise eline sarı mendil alması, sarının hastalığı ayrılığı simgelemesi üzerinden çocukların konuşmaları sağlanabilir.

3. 3. 43. ZÜLFÜ SİYAH ile ŞEHZADE⁴³

a. ÖZET

Vaktin birinde bir padişah varmış. Bu padişah üç oğluna kırk odalı, güllerle dolu bahçeli bir saray bırakmış. Lalaya da oğullarının bu 40. odaya asla girmemelerini söylemesini vasiyet etmiş. Lalayı üç oğlan da dinlememiş. Kırkinci odada bulunan bir Arap, buraya giren büyük ve ortanca oğlanı öldürmüştü. Küçük şehzadeyi ise alt edememiş. Bir güvercine dönüşmüştü. Bu Zülfü Siyah'ımış. Şehzadenin, ne zaman demir çarığı delinir, demir asası asılırsa yanına geleceğini söyleyerek uçmuş. Zülfü Siyah, annesinin Beyoğlu'yla evlendirmesini kabul etmeyip onun bedduasını alınca güzeller güzeli bir kızdan dönüşen bir kuşmuş. Şehzade, Zülfü Siyah'ın sarayını bulup kızın kendisine söylediklerini tekrar edince kız yanına gelmiş ve âşıklar kavuşmuşlar. Bir gün şehzade ava gitmiş, karısının iki tel saçını yanında götürmüştü. Saç uçup Beyoğlu'nun sarayına gitmiş. Beyoğlu saçı geldiyse kendi de gelir diye düşünüp bir Koca karıyı kızını kaçırmaması için görevlendirmiş. Şehzadenin Zülfü Siyah'a söylemediği bir sırrı varmış. Koca karı gizlice evlerine girip bu sırrı öğrenmiş. Şehzade gece uyurken ayağını, belini ve başını başındaki üç kılla bağlamış ve şehzade kırk günlük uykuya dalmış. Koca karı, sabah olunca Zülfü Siyah'ı bahçede gezmeye çıkartıp önceden hazırladığı küpe saklayıp Beyoğlu'nun sarayına göndermiş. Bu sırada üç derviş şehzadeye yapılan büyüü bozup ona üç defa tükürdükleri bir kutuyu vermişler. Beyoğlu'nun elinde bir yara varmış. Zülfü Siyah bu yara kapanmadıkça onunla evlenmeyeceğini söylemiş. Bu tükürüğü doktor kılığına girip Beyoğlu'nun yarasını iyileştirmesi için kullanmasını söylemişler. Sonra da dileğinin bahçede gezmek olduğunu söyleyerek gül dibinde küp içinde bekleyen kızını kurtarabileceğini söylemişler. Şehzade aynısını uygulamış ve Zülfü Siyah'ı kurtarmış. Mesut olmuşlar.

b. İLETİLER

1. İnsanlar annelerinin âhını alacak davranışlarda bulunurlarsa, bunun cezasını çekerler.
2. Eşler arasında bir ömür devam edecek sağlıklı bir evlilik olması için aralarında sır olmamalıdır.
3. İnsanlar hemen herkese güvenmemeli, belli bir zaman dilimi geçirildikten sonra karar verilmelidir ki yanılma payı olmasın.

⁴³ Hüsnü YILDIZ, 5/109-10 (Eylül— Ekim 1958), s. 1750-1751/1766-1768.

4. İyiler her zaman kazanır.

5. Kimseyi zorla kendinizi sevmeye zorlayamazsınız. İnsan gönlünde sevgi yoksa orada kalıcı olmazsınız.

c. KAHRAMANLAR

Küçük Şehzade: Sevgisinin gücü, cesareti, sadakati ile olumlu özellikler sergilemekte ve iyinin masalımızdaki temsilcisi olmaktadır. Ancak gerçek hayatta da her insanın iyi özelliği yanında kötü yönlerinin de olması gibi Şehzade de babasının sözünü dinlememiş olmasıyla zorluklar yaşaması kararıyla eleştirilebilir.

Zülfü Siyah: Kendince haklı olduğu kararların peşinden giden, sonuna kadar cesaretle kararını (annesine karşı gelmek pahasına bile olsa) savunabilen biri. Annesine karşı gelmesi motifiyle de erkek kahramanımızla benzer özellik göstermektedir. İstemediği, doğru bulmadığı şeyleri yapmayan, cesaretli, akıllı, güzel bir kızdır.

Üç Derviş: Olayların olumluya bağlanmasında kahramanlarımıza yardımcı olan kişilerdir.

Lâlâ: Padişahın vasiyetini çocuklarına aktararak görevini yerine getirmeye çalışsa da başarılı olamamıştır. Şehzadeler onun sözünü dinlemeyerek odaya girip olayları başlatmışlardır.

Beyoğlu: Sadece kendi duygularına önem veren, bencil, sevgi anlayışında karşısındakinin hislerine değer vermeyen, hırslı biri olarak kötülüğün masaldaki sembolüdür.

Koca Karı: Beyoğlu'nun âhlakî olmayan işlerini yapmaktadır. Kızın güvenini kazanarak kaçırmış ve onu kandırmıştır. İki yüzlü birisi olarak olumsuz kahramanlardandır.

d. DEĞERLENDİRME

“Her işte gönüllülük esastır.” ilkesinin her alanda benimsenip uygulanmasıyla gerçek mutlulukların, başarıların geleceği; değilse haksızlıkla kazanılacak değerlerin mutsuzluk yaratacağı fikri çocuklara kazandırılabilir.

Bu tema, dördüncü ve beşinci iletilerle kazandırılmaya çalışılmıştır.

Beşinci ileti, Beyoğlu'nun Zülfü Siyah'la evlenmek için onu küpe saklaması, ama kurtulana kadar Zülfü Siyah'ın, hep Şehzade'yi sevmesi Beyoğlu'na bağlanmamasıyla ortaya konulmuştur. Bu ileti de aynı zamanda sadık olmanın gerekliliği de verilmektedir.

Bu metnimizle kazandırılabilinecek bir esas da 21. yy insanında aranan en önemli özelliklerden birisi olan **karşıt fikirleri benimsemek de onlara saygı gösterebilmek** hususudur.

Nesir bölümlerin arasına serpiştirilen mısralar, anlatıma değişiklik ve akıcılık kazandırmıştır.

Zülfü Siyah, ifadesi aslında Arapçadan dilimize girmiş bir terkiptir. Bu tamlama bazı türkülerimizde de bulunmaktadır. Bu dil özelliği halk söyleyişinde bu tür zenginliklere açık olsun, Türkçedeki söyleyiş zenginliğinin de bir göstergesidir. Bu ifadenin ne anlama geldiğini, anlayıp anlamadıklarını sorarak dilimizin zenginlikleri çocuklara hissettirilebilir. Başlangıçta bir özel isim olduğu yazılışı itibarıyla sezilse de ne anlama geldiği anlaşılmayabilir. Bunu çocuklara kazandırmak için gerekli açıklamanın yapılmalı ya da çocuklar araştırmaya yönlendirilmelidir.

Akıcı, heyecan verici üslûbuyla hedef kitemize önerilebilecek bir eserdir. Olaylar birbirleriyle iyi ilişkilendirilmiş sebepler ikna edici olmuştur. Masalın sonu da okuyucunun beklentisi yönünde olduğu için tavsiye edilebilecek bir metindir.

3. 3. 44. FESLİKANCİ KIZ⁴⁴

a. ÖZET

Vaktin birinde bir Beyoğlu ve onun konağının karşısında oturan bir Feslikancı Kız varmış. Beyoğlu kızı her gün gözlermiş. Kız feslikanları sularmış. Bir gün oğlan kıza feslikanlarda kaç yaprak olduğunu sormuş, şaşırıp soruya cevap veremeyen kız dadısına danışarak oğlandan öcünü almak için ne soracağını öğrenmiş. Bir gün oğlan kıza yine aynı soruyu

sorunca kız da ona gökteki yıldızların sayısını sormuş. Oğlan cevap veremeyince kız hakkında araştırma yapıp en çok balığı sevdiğini öğrenmiş. Balıkçı kılığına girip kıza bir şeftali karşılığında balık satmış. Kız oğlanla konuşurken balığı onun sattığını öğrenince çok sinirlenmiş öcünü almak için plan yapmış. Oğlan hastalanmış. Kız, doktor kılığında oğlanın evine gitmiş. Kıza âşık olan çocuk ne yapsa kızı ikna edememiş. Sonunda parmağındaki değerli yüzüğü kıza takmak şartıyla kızla evlenmiş. Kız düğünden sonra uzak yerlere gitmiş. Orda iki oğlu olmuş. Oğlanlar büyümüş kız oğlunun parmağına babasının yüzüğünü takmış ve konağa yollamış. Yüzüğü tanıyan Beyoğlu çocukları takip ederek karısının yanına gelmiş. Tekrar evlenerek mutlu olmuşlar.

b. İLETİLER

1. İnsanlar gereksiz yere inatlaşır ve hırslarını kontrol edemezlerse karşılıklarına değil, kendilerine zarar verirler.
2. İnsanlar, Allah'ın verdiği cüzi akılla yaşamaya çalışır, her gerçeği akılla anlamlandıramaz.

C. KAHRAMANLAR

Feslikancı Kız: İnatçı, sevdiği kişiye bu nedenle acı çektiren ve kendisi de acı çeken biridir.

⁴⁴ Hüsnü YILDIZ, 5/116 (Mart 1959), s. 1873-1875.

Beyoğlu: İnatçı, hırsını kontrol edemeyen; ancak sevdiğine sadık kalan bir kişidir. Sonunda da onu tekrar bulur.

Dadı: Kıza akıl verip ne yapması gerektiğini söyleyerek yardım etmeye çalışır; ancak kızı sakinleştirecek cevaplar yerine onun hırsını körükleyecek cevaplar bularak oğlanla aralarındaki çekişmenin devam etmesine yol açar. Verdiği cevaplarda art niyetli değildir; ama istemeyerek de olsa sonuçta kıza zararı olmuştur.

Burada masal sonucunda verilen ileti hedef kitlemize uygun olmakla birlikte hırslarını kontrol edemeyen ana kahramanlarımız olumsuz özellik çizmektedir. Öğrencilerin onlardan kendileri için çıkarım yapmalarını sağlayacaktır. Ancak olumsuz özellikleri özdeşim kurmalarını engelleyecektir.

d. DEĞERLENDİRME

İletileri, 11- 14 yaş gurubunun bilişsel ve özellikle de duyuşsal gelişimini müspet yönde etkileyecek bir eserdir. Birinci mesaj, Beyoğlu ile kızın inatlaşmaları motifyle verilmiştir. İnatlaşma, kendinin her durumda haklı olduğunu kabul ettirmeye çalışma özelliği ergenlikte sıkça görülür. Bunun zararlı boyutlarda olmasını önlemekte faydalanılacak bir metindir.

Birinci iletideki inanç, oğlan ile kızın cevapları bulunamayacak soruları birbirlerine sormalarıyla verilmiştir.

Didaktik yönü anlatımındaki incelik ve edebîlik ile sıkıcılıktan kurtarılmıştır.

“Ruba” kelimesinin “uruba”, “fesleğen”in “feslikan” şeklinde ifadesi gibi konuşma dilinin metne aynen yansıtıldığını görmekteyiz. Buradaki ses özelliklerinin yazı dilimize uygun şekilde değiştirilmesi gerekmektedir.

Anlatımda dikkatimizi çeken bir özellik de masalda anlatıların yalan olduğunun söylenilmesi (Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde develer top oynarken eski hamam içinde. Hep oyalan, bu yalan, eşeğe vurdum kolan, bizim sözün hepsi de yalan. Yalan olmaya yalan ya, bir kerecik de siz dinleyin.) çocuğun dinlediği/okuduğu masalın gerçekliğine kapılamamasını sağlamak içindir. Bu yönüyle de tavsiye edebileceğimiz bir metindir.

Metinde merak unsurunu sağlayan durum kızla oğlanın birbirlerine sordukları sualler ve bunlara nasıl yanıt verecekleridir. Kim diğerine üstünlük sağlayacak?, Birisi pes edip diğerinin üstünlüğünü kabul edecek mi? gibi sorulara yanıt aranırken okuyucunun metni daha dikkatli okuduğu görülecektir.

3. 3. 45. FATMA ABLANIN KIZI⁴⁵

a. ÖZET

Vaktin birinde fakir bir kadın ile kızı varmış. Bu kız, zengin olamadığı diğerleri gibi düğüne hamama gidemediği için şikâyet edip durmuş. Komşulardan aldığı altın ve giysileri alıp annesi Fatma Ablayı da hizmetçisi gibi gösterip hamama gitmiş. Orada tanıştığı bir kadınla ahbap olup türlü yalanlarla ondan faydalanmış. Kız, hamamda paraları ödeyen kadını bırakmayarak evine davet etmiş. Kadın gelmek istemese de ısrara karşısında kızla yürümeye başlamışlar. Bu sırada yolda gördüğü bir cenazenin bey hanımı olduğunu anlayıp onun kardeşi yerine geçmiş. Konağa giderek merhumenin kardeşi olarak kendini tanıtmış. Evdekiler de kadına inanmışlar. Kız konakta kalmaya başlamış. Konaktakiler kadının evlenmeden uzun süre kalmasına laf etmeye, aralarında konuşmaya başlamışlar. Söylenenler Beyin kulağına da gitmiş. Sonunda Bey durumu annesine açmış ve ölen eşinin kız kardeşi sandığı kızla evlenmiş. Bir gün ayna karşısında saçını tararken kendi kendine konuşuyormuş. Nereden nasıl böyle bir zenginliğe kavuştuğunu anlatırken kayınvalidesinin duyduğunu fark etmiş. Yalanlarının ortaya çıkmaması için kayınvalidesinin dilini koparmış. Kayınvalidesini muayene eden doktor, gerçeği söylemesin diye de ona para vereceğini söyleyerek onu da susturmuş. Annesi Fatma hanımı da hizmetçi olarak yanına aldırılmış. Kadınlar ölmüş, o rahat yaşamış. Ancak öbür dünyada cezasını çekmiş.

b. İLETİLER

1. **İnsanlar, sahip olamadıkları zenginliklere, hayata kavuşmak uğruna başkalarına özenip onlar gibi olmak adına dürüstlüklerini yitirirlerse başarıları geçici olur. Zenginliğe, başarıya gerçekten ahlakî değerlerini yitirmeden kendi özellikleriyle elde edenlerin layıktır.**
2. **Yalan söylemenin insana zarar verir.**
3. **Bazı insanların paraya karşı zaafı olması nedeniyle başkalarının doğru olmayan işlerine hizmet edebilirler.**
4. **Anne gibi büyüklere karşı saygının her zaman korunması, onların el üstünde tutulması gerekir.**

c. KAHRAMANLAR

Fatma Abla: Fakir olduğu için kızı tarafından hor görülen, gereken saygıyı göremeyen, kızının evinde hizmetçi olarak çalışan, mazlum, çaresiz, kızının her yaptığına boyun eğen bir annedir. Kızının hırsını yenmesi, yaptığı yanlışlıkları düzeltmesi adına hiçbir önlem alamamaktadır, pasif bir görüntü çizmektedir.

⁴⁵ Hüsnü YILDIZ, 5/117 (Nisan 1959), s. 1893-1894.

Fatma Ablanın Kızı: Zengin, rahat bir hayata kavuşmaya çalışan, başkalarına özenip onlar gibi giyinip yaşamaya çalışan, istediği yaşama ulaşmak için yalan söyleme, rüşvet verme gibi olumsuz davranışlar göstermekten çekinmeyen, hırsına yenik düşen bir kişidir. Bu özellikleriyle olumsuz kahramanımızdır. Metin içinde yaptığı her davranışı ile okuyucunun antipatisini kazanan bu nedenle masalın sonucunun okuyucuyu tatmin etmemesine yol açan kahramandır.

Bey: Karısını seven ona karşı vefalı bir erkektir; ancak gördüğünü zannettiği rüyalardan sonra Fatma Ablanın kızıyla evlenir. İkinci eşinin yaptıklarının gerçekliğini hiçbir zaman öğrenemez.

Beyin Annesi: Konakta kızın yaptığı kötülükleri bilen tek kişidir. Tesadüfen duydukları onu ölüme sürükleyecek üzüntülere neden olmuştur.

Doktor: Hipokrat yemini ederek görev yapan gerçek yaşamdaki doktorların aksine, para hırsına kapılan ve rüşvet alarak hastasının neden dilini kaybettiğini oğlundan saklayan gayri ahlâki işler yapan biridir.

Buradaki ana kahramanımız paraya ulaşmak için ahlakî olmayan yollara başvurmaktan çekinmeyen, hırslı, yalan söyleyen, annesini hor gören olumsuz bir karakterdir. Diğer doktor haricindeki diğer kahramanlar da onun yaptıkları karşısında mağdur olan karakterlerdir.

d. DEĞERLENDİRME

Televizyon, günümüzde yaygın bir kitle iletişim aracıdır. Buradaki çeşitli magazin kuşağı programlarında izlenen kişilerin yaşadıkları hayatlara özenerek kısa sürede zenginliğe, başarıya, rahata ulaşmaya çalışan ergenler vardır. Bazılarının bu yolda yanlış adımlar atmaları, eğitimlerine bile ara vermeleri gibi olumsuz davranışların önlenmesinde; hak edilmeden, diğer insanların hakkını gasp ederek, etik değerlere ters düşerek elde edileceklerin geçici olacağı ve mutluluk getirmeyeceği fikrini kazandırmada yardımcı olabilecek bir metindir. Birinci ve ikinci iletimiz bu noktada bize yardımcı olacak unsurlardır. Birinci ileti, kızın zengin olmak için başkalarının kıyafetlerini giyip hamama gitmesi bey hanımını yalanla kandırması, yalanlarla zengin biriyle evlenmesi; ancak cezasını öteki dünyada göreceği inancıyla verilmiştir.

Paranın insanî değerlerimizin önüne geçmemesi gerektiği bilincini kazandırıp yaşamamızı sağlayacak ölçüde paranın çalışılarak kazanılması gerektiği çocuklara kazandırılabilir. Bu da üçüncü iletiyle kazandırılmaktadır. Rüşvet alan doktorun kadının kaynanasını dilini kopardığını saklaması motifyle sunulmuştur.

Yine ergenliğe adım atmış çocukların -özellikle yaş farkının fazla olduğu ailelerde- anne ve babalarıyla zaman zaman abla ve ağabeyleriyle ilişkilerinde yaşadıkları tüm olumsuz durumlara rağmen saygı ölçüsünü kaçırmamaları gerektiği fikrini kazandırmada yararlanılabilecek bir metindir. Kötü davranışlar sergilediğimizde büyüklerimizin nasıl bir ruh haline girdiklerini

metinden empati kurarak verebiliriz. Annesinin fakir olmasını küçümseyen kızın, annesini evine hizmetçi olarak alması bunu göstermektedir.

Konuşma ağzının unsurlarının çocuklara okutulmadan evvel düzeltilmesi yararlı olacaktır. Metindeki bu unsurların düzeltilmesi gerekmektedir.

Metnimiz beklenen, umulan bir sonuçla bitirilmemiştir. Kötülerin iyiler karşısında her zaman cezalarını bulacağı inancı burada çürütülmüştür. Bu açıdan masal sonucunda okuyucular hayal kırıklığı yaşayabilirler. “Koskoca saray Fatma Ablanın kızına kalmış. Fatma Ablayı da güya hizmetçi diyerek saraya almış. Zevki sefa içinde yaşamaya başlamışlar. Bir gün gelmiş o da ölmüş. Öbür dünyada yaptıklarının cezasını çekmiş.” Buradaki ifadeler, kızın cezasını öldükten sonra çekeceği şeklinde bir sonlandırılmaktadır. Âhiret inancına vurgu yapılması ve kötülüklerin bu dünyada olmasa bile ölümden sonra cezalandırılacağı mesajının pekiştirilmesi çocukların otokontrol mekanizmasının gelişmesini sağlayacaktır. Ancak bu her çocuk için geçerli olmayabilir bu nedenle sonucu itibariyle okutulmasını öneremeyiz.

3. 3. 46. KAPLUMBAĞ KABUĞU⁴⁶

a. ÖZET

Vaktin birinde bir padişah ve onun üç oğlu varmış. O ülkede “cok” denilen bir alet atılır, hangi eve düşerse oradaki kız ile evlenirmiş. Oğlanlar sırayla “cok”u atıp düşen yerdeki kızlarla evlenmişler. Küçük oğlan sırası gelince aleti atmış. Cok, bir çeşme dibine düşmüş. Düştüğü yerde bir kaplumbağ kabuğu varmış. Oğlan kaderine razı olmuş. Kabuğu alıp eve getirmiş ve duvara asmış. Ertesi gün işe gitmiş. Döndüğünde evin tertemiz olduğunu ve çok güzel yemeklerin pişirildiğini görmüş. Bu olay üç gün devam edince bunu kimin yaptığını öğrenmek için oğlan, bir kocakarıya danışmış. Kocakarı evden çıkarken ne zaman döneceğini söyle sonrada olanları izle demiş. Saklanan oğlan kabuğun içinden çıkan güzeller güzeli bir kızın işleri yaptığını görünce saklandığı yerden çıkmış. Kızla evlenen oğlan, kızın uyarılarına rağmen kabuğu atmış. Oğlan, babasının elini öptürmek için eşini saraya götürmüş. Padişah gelininin güzelliğine dayanamamış ve ona âşık olmuş. Kızı alabilmek için oğlunu öldürmeye karar vermiş. Oğlundan sırasıyla önce annesi ölürken parmağında kalan yüzüğü daha sonra devler ülkesindeki, dedelerinden kalma altın eğeri en sonunda da kış vakti yemyeşil üzüm getirmesini istemiş. Bunları yapamadığı takdirde öldüreceğini söylemiş. Oğlan her defasında da durumu karısına anlatmış. Bu kötülüklerin kabuğu atmasından olduğunu düşünen kız, eşine yardım etmiş. Oğlan altın yüzüğü, eğeri ve üzümü getirip babasına verince padişahın yapacağı kötülük kalmamış. Üzümü vereceği gün halkı meydana toplayan kızı padişahın bunları neden istediğini, asıl niyetinin ne olduğunu halka anlatmış. Kızın tükürdüğü padişah başın kadar taş kesilmiş. Oğlanla kız mutlu olmuşlar.

b. İLETİLER

⁴⁶ Hüsnü YILDIZ, 6/121 (Ağustos 1959), s. 1973-1976.

1. **Deneyimimizin olmadığı işlerde tecrübelerinin önerilerine kulak vermek yararımıza olacaktır.**
2. **İnsanlar elindekilerle yetinmeli, kaderine isyan etmemelidir.**
3. **Dünyada yapılan iyilik ve kötülükler öteki âlemde karşılığını bulur. Bu nedenle bize verilenleri olmayanlarla paylaşmalıyız.**
4. **Kötüler er geç cezasını bulur.**

c. KAHRAMANLAR

Kaplumbağ Kabuğu: Masala da adını veren kaplumbağ kabuğundan çıkan, ana karham anımız olan kızdır. Bu kız o kadar güzeldir ki masalda “ayın on dördü” şeklinde tasvir edilmiştir. Güzelliği padişahın aklını almıştır. Karakteriyle de öykülenilecek güçlü bir kahramandır. Kocasına yardım ederken fedakâr bir eş profili çizmektedir. Akıllı olduğu padişahın asıl niyetini önceden sezmesinden anlaşılmaktadır.

Padişahın Küçük Oğlu: Karınsın uyarısını dinlemeyerek kötü olayların başlamasına neden olan kahramandır. İyi niyetiyle çalışması ölümden kurtulmasına sağlamıştır.

Padişah: Olayın kötü kahramanıdır. Oğlunun karınsına âşık olacak kadar ahlaksızca davranışlar göstermiştir. Sonunda da cezasını bulmuştur.

Kocakarı: Masalın yardımcı kahramanıdır. Oğlana kabuğun sırrını öğrenmesinde yardım etmiştir.

d. DEĞERLENDİRME

Özellikle ana kadın kahramanı ve iletişimleriyle tavsiye edilebilecek bir masaldır. Ancak metin içinde padişahın kendi oğlunun eşine âşık olması motifi, çocukların zihinlerinde yer etmiş aile mefhumunu zedeleyecek niteliktedir. Ayrıca üçüncü iletinin verildiği konuşmaların geçtiği bölümde oğlanın annesinin yüzüğünü alması için mezarları açması ve ölümlerle konuşması, çocukları korkuya sevk ederek onların duygusal gelişimine menfi etkisi olacaktır. Bu yönleriyle tavsiye edilebilecek bir masal değildir.

3. 3. 47. FATMA HANIM⁴⁷

a. ÖZET

Vaktin birinde bir bok böceği varmış. Bu böcek giyininip kuşanıp koca aramaya çıkmış. Önüne önce köpek sonra kedi sonra da horoz çıkmış. Bunlar Fatma Hanıma bok böcüsü diyerek tanışmaya başlamışlar. Fatma Hanım da onları bana bok böcüsü değil “Allı Pullu Fatma Hanım” diyin diye

⁴⁷ Hüsnü YILDIZ, 6/123 (Ekim 1959), s. 2013-2014.

uyarmış. Taliplilerine “Beni döversen ne ile döversin?” diye sormuş. Bunların verdiği cevapları beğenmemiş. En sonunda bir fareye rastlamış. Farenin verdiği cevabı beğenince onunla evlenmiş. Bir gün köyde düğün varmış. Yapılan keşkekten almaya giden Fatma Hanım, geldiğinde fareyi görememiş. Fareyi beklemiş, gelmeyince haber yollatmış. Fare, keşkek kazanlarından birinin içine düşmüştür, oradan kurtulunca karısının yanına gitmiş; ama onu razı edememiş. Fare naz yapan Fatma Hanımı bırakınca o da üzüntüden ölmüş.

b. İLETİLER

1. **İnsanlarla doğru, güzel ve nazik bir dille konuşulursa; gönülleri kazanılıp istenilen sonuca ulaşmak daha kolay olur.**
2. **Karşımızdakinin bize karşı yaptığı hatayı anlaması için mesafeli davranırken onun bize olan inancını ve güvenini yok etmemeliyiz, aksi halde kendimiz mutsuz oluruz.**
3. **Bizzat içinde bulunmadığımız durumlarda karşımızdaki kişinin ne yaşadığını öğrenmeden peşin hükümler vermek yanlış olur.**

c. KAHRAMANLAR

Fare: Nazik eşini seven, anlayışlı biridir.

Bok Böcüsü: Kocasına bağlı, tatlı dilli bir kadındır, ancak ön yargılı olması, olayları iyice öğrenmeden ani kararlar veren biri olması sebebiyle kendini ve eşini mutsuzluğa sürüklemiştir. Bu nedenlerle olumsuz bir kahramandır. Masalın anlatım tarzı okuyanın farenin durumuna gerçekten üzülmesine onun yerine kendisini koymasına yol açmaktadır. Bu da bok böcüsü gibi özellikleri olan insanların kendilerini eleştirerek düzeltmeleri gerektiği fikrinin çocuklara kazandırılmasını sağlamaktadır.

d. DEĞERLENDİRME

Masalımız, çocukların **empati** kurarak insanların ne hissettiklerini tam olarak anladıktan sonra karar verilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Bu üçüncü iletiyle kazandırılmaktadır Üçüncü ileti, Bok Böcüsünün kocası farenin kazana düştüğünü öğrenmeden onu geç kaldığı içi suçlaması motifiyle sezdirilmiştir.

Dilin, sosyal ilişkilerdeki başarının artmasında doğru iletişimde ön şart olduğu olaylarla gösterilmektedir bu da Türkçe dersinin amaçlarının, etkinliklerinin çocuğun hayatındaki değerini göstermesi ve çocuğun daha çok motive olmasını sağlaması bakımından faydalı bir metindir. Bu ileti, masal kahramanımız Bok Böcüsünün kendisine **Bok Böcüsü** değil **Allı Pullu Fatma Hanım** denmesini istemesi motifiyle dile getirilmiştir.

Masallar toplumsal gerçeklikleri dile getirir, zaman zaman da sosyal eleştiri yapar. Kendine has üslup özelliği içinde **aile içi şiddet** konusunun mutlu bir aileyi bozan bir davranış olacağını

göstermesi bakımından Bok Böcüsünün ifadeleri önemlidir. “Horoz: «Nere gidersin allı pullu Fatma hanım. » demis. Fatma hanım: «Koca aramaya demis. Horoz: Bana varsana. » demiş. Fatma hanım: «Döğdüğün zaman ne ile döversin. diye sormuş. Horoz: «Gagam ile gagalayı gagalayıveriyim», cevabını vermiş. Fatma hanım: «Yok yok sana da varmam. » demiş. ”

Metnimizdeki bir başka kültür ögesi de “keşkek”dir. Keşkek, özellikle Orta Anadolu’da yapılan bir tür yemektir. Özellikle şehir hayatını bilen köylerde yapılan bu yemeğin içeriğini, ne zamanlar pişirildiğini bilmeyen öğrencilerimize bunu öğretmek adına araştırma ödevleri verilebilir. Bu sayede öğrencinin aktif olarak derse katılması ve kalıcı öğrenmeler edinmesi sağlanabilir. Bu yemekten yola çıkılarak **düğün yemekleri, düğünlerdeki gelenekler**, üzerine tartışma konusu da açılabilir.

3. 3. 48. PADİŞAHIN SEYAHATI⁴⁸

a. ÖZET

Bir gün ülkenin birinde padişah vezirini yanına alarak gezmeye başlamış. Vezirin görevi padişah kimle ne konuşursa onu defterine kaydetmekmiş. Padişah yolda bir ihtiyara rastlamış Durup onunla konuşmuş. Daha sonra dönünce ihtiyarın sözlerinin ne anlama geldiğini soran padişaha, veziri cevap verememiş. Padişah, vezire on gün içinde bunun anlamını çözemezse öleceğini söylemiş. Vezir uzun süre araştırmış çıkar yol olarak yine ihtiyarla konuşmak gerektiğine karar vermiş. İhtiyar para karşılığında manayı söylemiş. Padişah manayı ancak parasını kaptırdıktan sonra öğrenebilen vezirini öldürmekten vazgeçmiş.

b. İLETİLER

1. İnsanların sözlerinin altında derin mânâlar bulunabilir, bu da dili amaca uygun ustaca, etkili kullanma becerisiyle olabilir.
2. Olayların bizim göremediğimiz farklı boyutları olabilir.
3. Hadiseler karşısında sezgimiz kuvvetli değilse ve aklımızı doğru yönde kullanamazsak yanılabiliriz.

c. KAHRAMANLAR

Padişah: Olayların başlamasına sebebiyet veren kişidir. Akıllı, uyanık ve konuşma becerisi yüksek biri olarak vezirinin ne yapacağını önceden sezen ve onun becerisini ölçmek isteyen bir kahramandır. Olumlu kahramanlardandır.

⁴⁸ Mehmet BAHÇECİ, 6/125 (Aralık 1959), s. 2052-2053.

İhtiyar: Aklı ve konuşma becerisi ile olumlu kahramanlarımızdan biridir. Metindeki iletiler onun sözleri üzerinden verilmektedir

Vezir: Masallarda olay akışındaki olumsuz işleri gerçekleştiren kahraman olarak değil de olaydaki gerçekliği anlayamayıp çatışmayı yaratan kişi olarak olumsuz kahramandır. Olayların asıl nedenlerine vakıf olamayan, aklını doğru kanalize edemeyen biridir.

d. DEĞERLENDİRME

Yazılı ve sözlü ifadelerimizde dili doğru kullanma becerisinin bize getireceği avantajları sezdirmek, ifade zenginliği ile az sözle çok şey anlatabileceğimizi kavratmak için faydalı olabilecek bir metindir. Bu becerinin önemi vezirin, ihtiyar ile padişahın konuşmalarındaki anlamı kavrayamaması ile aktarılmıştır. Özellikle Türkçe dersini özel amaçları arasında yer alan dört temel dil becerisinden olan “konuşma”nın neden önemli olduğunu sezdirebilmek adına etkili olabilecek bir metindir.

Metinde merak unsuru yaratan kişi, çatışmayı da oluşturan kahramanımız vezirdir. Vezirin padişahın cezasından kurtulmak için sözlerin anlamını bulmak için verdiği mücadeleden nasıl bir sonuç alacağı, sözlerle ne anlatılmak istendiği okuyucu zihninde de merak uyandırmaktadır.

Deyimler yönünden oldukça zengin olan bu metinde de konuşma dilinin özelliklerini görmekteyiz. Bu yönden düzeltmeler yapıldıktan sonra okutulabilececek bir eserdir.

3. 3. 49. KORKAK ADAM VE DEVLER⁴⁹

a. ÖZET

Vaktin birinde korkak bir adam varmış. Bu kişi karısı olmadan tuvalete bile gidemezmiş. Bir gün kadın bunu tuvalete kilitlemiş. Adam kurtuluş olmadığını anlayınca tuvaletten kaçmış. Yolda güzel bir saraya gelmiş. İçerde kırk tane dev anasıvarmış. Adam kendisinin onların dedesi olduğuna inandırmış. Bu nedenle devler adama dokunmamış. Devler bir süre sonra dedelerinin gitmediğini görünce onu gece yarısı uykuda öldürmeye karar vermişler. Bunu önceden duyan adam, yatağına kütük koymuş ve ölümden kurtulmuş. Devler dedenin ölmediğini görünce evden gitmesi için yarışma düzenlemeye karar vermişler. Yarışmayı kazanana altın vereceklerini söylemişler. Bunu da önceden öğrenen adam zekasını kullanıp yarışmaları kazanmış. Yürürken toz çıkarma yarışmasında önceden ayakkabısının içine sakladığı tozlarla yarışmayı kazanmış. İkinci yarışma olan taşı sıkıp suyunu çıkarmada ise önceden hazırladığı peyniri, devler görmeden taşın arasına koyarak yarışmayı kazanmış. Altınları almış. Evine geldiğinde altınları gören karısı şaşırıp ve mutlu olmuşlar.

b. İLETİLER

⁴⁹ Salim DALGAKIRAN, 6/130 (Mayıs 1960), s. 2149-2150.

1. Her şerde bir hayır vardır. Başımıza gelen kötü durumlardan kendimize düşen payı alabilirsek onları bizim için olumlu hâle çevirebiliriz.
2. Cesaret ve aklın doğru kullanımı insanı başarıya götüren önemli özelliklerdir.
3. Eşlerin birbirlerine her zaman sadık olması gerekir.

d. KAHRAMANLAR

Korkak Adam: Metnin başında cesaretsiz, korkak birisi olarak karısının bile güvenini kazanamayan biriyken zor durumda kalması ve bundan kurtulmak için gösterdiği caba ile korkularını yenmiş ve olumlu bir kahramana dönüşmüştür.

Bu özellikleriyle kahramanımız, hayattaki olaylardan gerekli deneyimi kazanan kişilerin gelişim gösterip istediklerine kavuşabileceğini sezdirmektedir. Ergenlik döneminde kendi öz eleştirilerini doğru yapıp, olumsuz özelliklerinden şikayet etmeden onları düzeltmek için çaba harcayan gençlerin bunu başarabileceklerini kavratılmak adına yararlı olabilir.

Kadın: Başlangıçta kocasına olan sevgisini göstermeyen, onu pısrık, korkak bulan bu nedenle de onu tuvalete kilitleyen kadın, masalın sonunda kocasına ne kadar sadık olduğunu göstermesiyle aslında eşine duyduğu bağlılığı göstermektedir: “Adam evinin kapısını çalmış, kim o? diyen karısına ben geldim» demiş. Karısı da mendilini göster, kocam olduğunu bileyim» demiş. Bu da göstermiş; karısı kocasının geldiğini anlayıp içeriye almış...”

Devler: Dedeleri olduğunu söyleyen Korkak adama başlangıçta zarar vermemişler. Ancak gereğinden fazla misafir kalınca evden uzaklaştırmak istemişler. Bu nedenle yaptıkları ile çatışmayı yaratan kahramanlardır.

d. DEĞERLENDİRME

Hayatta başlarına gelen ilk olumsuz durumda yılgınlığa kapılan, kendi yeteneklerine güvenmeyen gençlerin hiçbir şartta kendilerine olan inançlarını yitirmemelerini ve çalışmayı bırakmamalarını sağlamak için faydalı olabilecek bir masaldır. Bu amaçta faydalı olabilecek birinci ileti, yalnız kalmaktan korkan adamın tuvalette kilitli kalınca zor durumdan kurtulabilmek için korkusunu yenmesi durumuyla verilmiştir.

Ayrıca “canına tak etmek, para etmemek vb. ” deyimlerin öğrencilerin söz varlıklarına kazandırılmasında da kullanılabilir.

Masalımız özellikle devlerin adamdan kurtulmaya çalıştıkları ve çatışmanın başladığı bölümlerde akıcılık ve heyecan kazanmaktadır. Okuyucular her yarışma sonucunda damın aklını nasıl ustalıkla kullandığını görerek şaşırmakta ve hayranlık duymaktadır. Bu bölümlerde adamın ne yapacağı hususunda merak unsuru gelişmektedir. Bu özellikleri ile tavsiye edilebilecek bir eserdir.

3. 3. 50. DÜZENCİ KADIN⁵⁰

a. ÖZET

Vaktin birinde İstanbul'da bir paşa varmış. Paşanın karısı hastaymış hiçbir tedavi sonuç vermemiş ve kadın ölmüş. Kadının ölümüne feryat eden konak halkını dışarıdan duyan bir kadın, kendini ölen kadının kız kardeşi olarak tanıtmış ve herkesi inandırmış. Gece karısının hayaleti olarak paşanın odasına girip ona karısının ruhunun rahata ermesi için kardeşiyle evlenmesi gerektiğini söylüyormuş. Adam sonunda dayanamayıp kadınla evlenmiş. Bir gün saçlarını tararken herkesi nasıl kandırdığını anlatıyormuş. Bunu duyan kaynanasını merdivenden atmış. Dili tutulan kadın anlatmaya çalışıp işaretler ettikçe altınlarını bir bir alıyormuş. Kadın ölünce paşayla mutlu yaşamış.

b. İLETİLER

1. **İyiler her zaman kazanır, kötüler cezasını bulur.** İnancının gerçekleşmediği bir sonla ve temayla karşılaşmaktayız. Paşayı ve konaktakileri iyiliğiyle kandırıp, kaynanasını sakat bırakan kötü kadın, maddî ya da manevî bir ceza görmez mutlu, rahat bir yaşam sürer.

2. **Ölüm metanetle karşılanması gereken bir gerçektir.** İletisi paşanın annesinin şu sözlerinden anlaşılmaktadır: “Ne yapalım kızım, ölüm Allah’ın emri.”

c. KAHRAMANLAR

Paşanın Karısı: Uyanık, düzenbaz, iki yüzlü aklını ahlâki olmayan işler için kullanan biri olan kadın kötü kahramandır. Ancak diğer masallardan farklı olarak sonunda ceza görmez. Bu da çocuktaki adalet duygusunu zedeleyebilir.

Paşa. Karısı öldükten sonra rüyalarına girdiğini sandığı karısının isteğiyle sonunda kardeşi sandığı kadınla evlenir.

Annesinin dilinin tutulmasının nedenlerini araştırmaz, kadına gereğinden fazla güvenen, saf bir adamdır. Pasif bir kahramandır.

Anne: Paşanın annesi kadının gerçek yüzünü öğrendiği anda, sağlığından olur. Kadının gazabına uğrayarak mâdur olan kahramandır. Masalda iyiyi temsil eden kişidir. Ancak başarılı olamaz.

d. DEĞERLENDİRME

⁵⁰ Nermin YUNUSOĞLU, 6/132 (Temmuz 1960), s. 2189-2190.

İstanbul'dan derlenen bir masal olduğu için İstanbul ağzının zarâfetiyle yazılmıştır. Farlı sonuçlanmasıyla tavsiye edilemeyecek bir eserdir. Metinde kötü olan kişinin rahat bir hayat sürmesi, hakkı yenen kişinin de gerçekleri ortaya çıkarmadan ölmesi; masallardaki bitiriliş şekline uymamaktadır. Bu durum çocuk vicdanını rahatsız edebilecek bir durumdur. Eleştiri getirilebilecek bir başka özellik de Paşanın rüyasında eşinin ruhunu görmesi motifidir. Duyuşsal gelişimleri adına çocuklarda tedirginlik yaratabilecek bir bölümdür. Anlatı sırasında bunun, Düzenbaz Kadın olduğu anlaşılrsa da bu menfi etki oluşabilir. Bu nedenlerden dolayı hedef kitlemize öneremeyeceğimiz bir metindir.

3. 3. 51. EVRAN⁵¹

a. ÖZET

Vaktin birinde bir padişah varmış. Padişah bir rüya görmüş. Bunun ne olduğunu bilen kişiye altın vereceğini söylemiş. Fakir olan bir adam yolda bir Evrana rastlamış. Bu ona yardım etmiş ve rüyanın anlamını söylemiş. Adam buna karşılık onu öldürmek isterken Evran deliğine kaçıp gitmiş. Daha sonraki yıllarda padişah iki rüya daha görmüş Evran eğer altınları paylaşırsa anlamını söyleyeceğini belirtmiş. Üç rüyayı da padişaha açıklayan adam altınları almış. Evran altınların tamamını ona vermiş. Adam da çocuklarıyla birlikte mutlu bir hayat yaşamış.

b. İLETİLER

- 1. Bize yapılan iyiliklerin kıymetini bilip yardımını gördüğümüz kişilerin güvenini ve saygısını yitirecek davranışlardan kaçınmalıyız.**
- 2. Hayatta karşılaşılan zorluklar arttıkça, aşılması hâlinde duyulacak mutluluk da daha büyük olur.**

c. KAHRAMANLAR

Padişah: Adâletli ve sözünün arkasında duran bir kişi olarak bugün insanların örnek alabileceği bir karakterdir.

Evrans: İyiliğinin karşılığında kötü muamele görse de iyilik yapmaya devam eden bir kişi olarak olgun bir karakter özelliği sergilemiştir. Bu kahramanın yaptıkları çerçevesinde dinî ve etik anlayışta yer bulan iyiliği karşılıksız yapmak, Allah rızası için yapmak inancının çocuklara kazandırılması sağlanabilir. Bu olayla paralel olarak atasözlerimizle (İyilik yap denize at, balık

⁵¹ Hüsnü YILDIZ, 6/133 (Ağustos 1960), s. 2214.

bilmezse Halik bilir.) ilişkilendirmeye gidilip bu anlayışın kültürümüzdeki yansımaları açıklanabilir.

Olumlu bir kahramandır. Masallarda başkahramanın olayları çözümlemesinde ona yardım eden, “hızır, derviş, sihir, büyü vb” unsurların yerini alan kahramandır.

Adam: Fakir olan bu adam, iyilik yapan Evran’a kötülük yaparak vefasızlık göstermiş, onun sayesinde kazanacağı altınları para hırsına kapılarak paylaşmaktan kaçınmış biri olarak olumsuz bir karakter örneği sergilemektedir.

d. DEĞERLENDİRME

Ergenlik dönemindeki çocuklarda, bedensel değişimlerine ayak uydurma aşamasında agresif duygusal tepkiler gözlenebilir. Bu gibi durumlarda özellikle yaşlılarının oluşturduğu sosyal gruplar içinde yapılması gereken işlerde ya da olumsuz bir durumun düzeltilmesinde atılacak ilk adımda “Niye ben, O neden yapmıyor?” gibi sorular sıkça yöneltilir. Bu gibi durumlarda Evran karakterinin yaptıkları çocukları harekete geçirmekte yardımcı olabilir. İyiliğe iyilikle karşılık vermenin doğal bir döngü olduğu, önemli ve zor olanının bize taş atana gülle karşılık vermenin olduğunu çocuklara kazandırabilmek için uygun bir metindir. Bu fikir, kendisine rüyanın anlamını söyleyerek yardım eden Evran’ın iyiliğini unutup adamın onu öldürmeye çalışması olayından çıkarılmaktadır. Ancak olayın sonucunda kendisini öldürmekten çekinmeyen adama, Evran altınların tamamını vermekten çekinmemiştir. Bu sonuç gerçek yaşamda karşılaşılması zor, okuyucunun da ummadığı bir durumdur. Bu da metne ilgiyi arttırmaktadır. İkinci iletimiz, Padişahın gördüğü rüyaların zorluk derecesi arttıkça ödülü arttırması olayı ile sezdirilmiştir. Bu da başarı isteğinden dolayı aşırı kaygı yaşayan ve umutsuzluğa kapılan çocuklara faydalı olabilecek bir mesajdır.

“Yadigâr, takdir etmek vb. ” kelimelerin ve deyimlerin kazandırılmasında yardımcı olabilecek bir metindir.

Masalların kültürel motifleri taşıdığını belirtmiştik. Bu metnimizde de rüya motiflerinde anlatılan hayvanların Türk kültürüne, özellikle tasavvuf inancına atıf yapılabilecek unsurlara gönderme yaptığı görülmektedir. Rüyada sırasıyla görülen tilki, aslan ve koyun gerek bireysel gerekse toplumsal devamlılığın sembolize edilmesidir. Tilki oldukça çevik, hızlı bir hayvandır; ancak avı yakalama gücü bakımından aslandan geri durumdadır. Güç ve deneyim olarak aslan insan ömrünün bedensel ve zihinsel açıdan kuvvetli olduğu yetişkinlik dönemini, tilki ise deneyimsiz olduğu gençlik dönemini temsil etmektedir. Koyun ise gerek fiziksel özelliği(rengi) gerekse insana olan verimliliği nedeniyle fiziksel anlamda daha güçsüz olursa da görgü, deneyim ve diğer insanlara fayda adına olgunlaşmanın olduğu yaşlılık dönemini simgelemektedir. Aynı süreçler toplumların tarihî gelişimi için de söylenebilir.

3. 3. 52. PADIŞAHIN KIZI VE UŞAĞI⁵²

a. ÖZET

Vaktin birinde bir padişah varmış. Sarayda padişahın hizmetinde çalışan Arap, padişahın kızını istemiş. Bu padişah kızını fakir olduğu için uşağı olan Arap'a vermek istememiş. Arap saraydan ayrılmış ve gittiği bir köyde zengin olmuş. Arkadaşlarıyla gezerken bir göle giren siyah ördeğin beyaz olarak çıktığını görmüş. Suyu girip kendi de beyazlaşan Arap'ı saraya dönünce padişah tanıyamamış. Kızını isteyen Arap'a saraya paha biçilemeyen halılar getirmesi karşılığında bu defa kızını vermiş. Arap olan biteni kıza anlatınca. Padişah kader böyle yazılmış deyip kızının buna karşı gelmesini önlemiş.

b. İLETİLER

1. Ne oldum dememeli, ne olacağım demelidir.
2. İnsanlara maddesel zenginliklerine göre değer verilmemeli; bunların yokluğundan dolayı insanları hor görmek bizi yanlışa götürür.
3. İnsanlar, kaderlerinde olacak işleri engelleyemezler.

c. KAHRAMANLAR

Arap: Türk masallarında genellikle olumsuzlukların yaratıcısı olan Arap karakteri burada olumlu kahraman olarak karşımıza çıkmaktadır. Kaderine isyan etmeyen, istedikleri uğruna çalışıp mükafatını gören olumlu bir kişidir.

Padişah: Çatışmayı yaratan, insanları fiziksel ve maddî özelliklerine göre ayıran bir kişi olarak olumsuz kahramanı simgelemektedir.

Padişahın Kızı: Kocasının kemerini çekince önceden siyah tenli olduğunu anlamış. Olayların aslının ortaya çıkmasını sağlayan kahramandır.

D. DEĞERLENDİRME

Masalda göle girip siyahken beyazlaşmak olayı, sadece masaldaki olağan dışılık özelliğini vermenin ötesinde anlamlar taşımaktadır. Arapların kendilerine özgü olan ten renklerini beğenmeyen padişahın beyazlaşmasından sonra Arap'ı beğenmesi, kızın etkilenmesi durumunda insanları Allah'ın verdiği fiziksel yönleriyle de hor görmemek gerektiği fikrini sezdirebilmek için

⁵² Hüsnü YILDIZ, 6/134 (Eylül 1960), s. 2235.

kullanılmıştır. Fiziksel görünüşe olması gerekenden fazla değer biçen, arkadaş seçimlerinde bu hususun belirleyici olduğu ergenlere aslında bu tutumlarının yanlışlığını gösterebilmek adına kullanılabilir bir metindir. Beyazlaşma motifinin kullanıldığı bölümler ve masalın sonuna doğru kızın Arap'ın kemerini çektiği bölüm merak ve heyecan unsurunun doruğa çıktığı bölümlerdir. Bu yönüyle de başarılı bir metindir.

Kurgusal özellikleri, kahraman ve ileti özellikleri ile tavsiye edilebilecek bir metindir.

3. 3. 53. SERSERİ OĞLAN⁵³

a. ÖZET

Fakir bir adamın biri akıllı diğeri serseri iki oğlu varmış. Bu çocuklarından akıllı olana saban demirini, diğeri de tokmağı miras bırakmış. Serseri oğlan tokmak işine yaramaz diye fırlatınca tokmaktan ses gelmiş. Tokmağın düştüğü yerde saray oluşmuş. Sarayı gezen vezir içerde bir molla olduğunu padişaha söylemiş. Molla sanılan serseri oğlanmış. Padişah serseri oğlandan önce eşsiz yiyeceklerin olduğu bir sofraya, sonra kış ayında yeşil üzüm ve en sonunda da yeni doğan hemen büyüyen bir çocuk istemiş. Tokmak sayesinde bütün bu istediklerini yerine getiren serseri oğlan sonunda padişah olmuş.

b. İLETİLER

- 1. Yaşam sürecinde giderek artan güçlüklerle karşılaşılabilir; ancak sabredip doğru çözümler uygulanırsa aşılamayacak engel yoktur.**
- 2. Hayatın bize sunduğu nimetleri, imkanları küçümsememeliyiz, onlar sayesinde beklenmedik başarılarla sahip olabiliriz.**
- 3. Yaşamda insanlara karşı ön yargılı olmamak gerekir, özelliklerini kısıtlı, yetersiz bulduğumuz kişiler zaman içinde başarıya ulaşabilirler.**

c. KAHRAMANLAR

Bu masalımızda da gerçek hayatla bağdaşan, örtüşen karakterler bulunmaktadır.

Serseri oğlan: Ana kahramanımız olan Serseri oğlan, başlangıçta sorumsuz, elindekilerin kıymetini bilemeyen olumsuz bir profildeyken zamanla kendini geliştirip aklını, imkanlarını doğru yönlendiren biri olarak istenilen bir kahraman olmaktadır. Bu yönüyle başlangıçta deneyimsiz olan hatalar yapabilen gencin, hayata küsmeden çalışarak kendini istenilen düzeyde geliştirebileceği

⁵³ Hüsnü YILDIZ, 6/135 (Ekim 1960), s. 2252-2253.

inancını kazanmasında ona yardımcı olabilecek birisi olması hasebiyle özdeşim kurulabilecek bir karakterdir.

Padişah: İmkansız isteklerde bulunarak karşısındakini zor durumda bırakmaya çalışan, çatışmayı yaratan olumsuz bir kahramandır.

Olayların kahramanımızın istediği yönde gelişmesini sağlayan yardımcı unsur, diğer birçok masalda görülen “hızır, ihtiyar, büyü, sihir” gibi varlıklar değil, gerçekte cansız bir varlık olan “**tokmak**”tır.

d. DEĞERLENDİRME

Birinci ileti, padişahın yapılması imkansız işleri istemesi, Serseri oğlan’ın bunları yerine getirmesi ile başarıya ulaşması, motifle verilmiştir.

İkinci mesaj ise başlangıçta babasından kalan tokmağı küçümseyip işe yaramayacağı düşünerek fırlatan çocuğun, onun sayesinde padişahın istediklerini yerine getirmesi olayı ile dile getirilmiştir.

Masalımızda yukarda üçüncü sırada belirttiğimiz ileti hedef kitlemizin içinde bulunduğu gelişim dönemine uygun bir temaya aittir. Babanın çocuklarından birini akıllı bulup diğerini serseri olarak değerlendirmesi; ancak olayların sonunda serseri denilen çocuğun başarıya ulaşması durumuyla sezdirilmiştir.

Ergenli sürecinde özellikle ebeveynlerinin ve öğretmenlerinin kardeşleri ya da arkadaşları arasında bazılarını ayrıcalıklı tuttuklarını zannedip derin kaygılar hissedip kendi özelliklerini kanıtlama yarışı içine girmesi sebebiyle ergenlerin, büyükleriyle çatışma yaşamasının önüne geçilmesi adına olumlu bir iletidir. Özellikle anne baba tutumlarını da sorgulayıp, samimi açık bir üslûpla bunları büyüklerine anlatan genç, güvenini pekiştirerek ailesiyle ya da öğretmenleriyle daha doğru iletişim kurabilir. Anne, baba ve öğretmenlerin de belli dönemlerde psikomotor, bilişsel ya da duyuşsal gelişiminde akranlarına göre yetersizlikler gösteren çocukların, gerekli destekle bunu aşabileceğini kavramalarında faydalı olabilecek bir metindir. Çocukları/öğrencileri “zaten kapasitesi bu kadar, abisi/ablası gibi çalışkan değil, bu öğrenci çok pasif vb. ” gibi ifadelerle psikolojik gerilime sokmanın önüne geçilebilir. Özellikle bu gibi benzer ifadelerle karşılaşan çocuklar sınıf ortamında konuşturularak ne hissettikleri öğrenilip öğretmenlerce onlara doğru yaklaşımlarda bulunulabilir. Ayrıca veli bilgilendirme çalışmalarında velilerin kendi tutumlarıyla ilgili çıkarımlar yapabilmeleri adına öğretmenlerce kullanılabilir. Bu yönüyle tavsiye edilebilecek bir eser olan **Serseri Oğlan**, kelime dağarcığı ile de oldukça faydalı olabilir. “Taksim etmek, saban, mücehhez, mâruzât, mürekkep” gibi kelimeler kazandırılırken, hedef kitlenin aşına olmadığı bazı kelimelerin de yaşlarına göre değiştirilmesi gerekir.

Serseri oğlanın padişahın isteklerini yerine getirip sorunları hallettiği bölümler, metne ilginin çekildiği ve kahraman ne yapacak diye beklenildiği merak unsurunun canlı tutulduğu bölümlerdir. Bu yönüyle de başarılı bulunabilecek bir eserdir.

3. 3. 54. AKILLI TİLKI⁵⁴

a. ÖZET

Vaktin birinde altı deli bir akıllı tilki yaşarmış. Her gün dışardan karnı tok dönen tilkiye aç kalan deli tilkiler bunu nasıl yaptığını sormuşlar. Akıllı tilki bir bağ aldığını söyleyerek onları üzüm bağına götürmüştü. Tilkilerin bağı talan ettiğini gören çiftçi, dört tanesini öldürmüştü. Hepsinden önce kaçan akıllı tilki bunun intikamını alacağına dair diğerlerine söz vermişti. Adam çift sürmeye giderken arabasına saklanmış adamın kolunu koparmış. Adam çift sürerken öküzlerini çalmış. Sonra da adamı kandırıp kıyafetlerini almış. Her şeyini kaybeden adama padişah rast gelmiş ve yardım etmiş. Padişahın elbise altın ve at verdiğini bilmeyen tilkiler ise intikamlarını aldıkları için sevinmeye devam etmişler.

b. İLETİLER

1. Akıllı, kurnaz geçinen kişiler, başkalarını kandırılm derken kendilerine zarar verirler.
2. Haksız yere, helâl olmayan para, yiyecek vb. kazananlar, bunun cezasını görürler.
3. Allah, muhtaç olana yardım eder.
4. İnsanlar, hayatta bitmeyeceğini zannettiği ve artarak devam ettiğini düşündüğü engeller karşısında yılmaz ve sabrederse mükafatını alır.
5. Gerçekler bazen bizim bildiğimizden farklı olabilir, bu nedenle her zaman temkinli olmalı olayların aslını iyi öğrenmeden başkalarının aklıyla hareket etmemeliyiz.

c. KAHRAMANLAR

Olayın çatışma unsurunu yaratan ana kahramanlar, çiftçi ve akıllı tilkidir.

Akıllı Tilki: Uyanık olması ve kendi çıkarı için diğer tilkileri kullanması sebebiyle kötü kahramandır.

Çiftçi: Hayatta her zaman iyiler kazanır, cümlesini masal içinde doğrulayan saf, çalışkan, sabırlı kişi olarak iyiyi temsil eden kişidir. Bu yönüyle olumlu kahramanımızdır.

⁵⁴ Hüsnü YILDIZ, 6/136 (Kasım 1960), s. 2274.

Deli Tilkiler: Aslında olayın ayrıntısını bilmeden, akıllı tilkinin dediklerini sorgulamadan davrandıkları için hatalıdır; ama bunu isteyerek ve bilinçli olarak yapmadıkları için akıllı tilki gibi olumsuz kahraman değildir. Özellikle deli tilki gibi başkalarının çıkarları adına kullanılmaya fırsat vermemek adına hem birey hem de ülke bazında daha temkinli, akılcı davranışlar göstermemiz gerektiği bu karakterler yoluyla çocuklara kazandırılabilir.

d. DEĞERLENDİRME

Kolay yolla, başkalarının emeklerini gasp ederek bir yerlere gelemeye çalışmanın akıntıya karşı kürek çekmekten başka bir şey olmadığı, insanın bu yolla kendine zarar verdiği düşüncesini çocuklara kazandırmak, pragmatik, materyalist felsefeyle olaylara yaklaşmanın her zaman mutluluk ve başarı getirmeyeceği, insanî değerlerimize sahip çıkmamız gerektiği fikrini benimsetmek adına faydalanılabilir.

Deyimler yönünden oldukça zengin. “punduna getirmek, tabanları yağlamak, koltuk kabartmak vb.” deyimleri kazandırmak adına da faydalı olabilir.

Masal esnasında çiftçinin başına gelenler ve akıllı tilkinin verdiği zararlar o kadar güzel dile getirilmiştir ki çiftçiye karşı acıma, tilkiye karşı da öfke hissedilmektedir. Deli tilkiler ise akıllı tilkiye uydukları için kandırılmaya müsait davranmasalardı denilerek kızgınlık duyulmaktadır. Bu da metne ilginin, heyecanın başarıyla katıldığını göstermektedir. Kelime kullanımı açısından hedef kitlenin seviyesine uygun bir anlatım bulunmaktadır. Bu yönleriyle tavsiye edilebilecek bir eserdir.

3. 3. 55. ÇÖMÜDÜK⁵⁵

a. ÖZET

Vaktin birinde bir köyde Çömüçük adında bir oğlan ve dayısı varmış. Bunlar bir pazarlık yapmışlar. Dayısı ne emrederse oğlan yapacakmış, Çömüçük ne yaparsa dayısı darılmayacakmış darılan olursa pazarlığı kaybetmiş olacakmış. Dayısı Çömüçük’e yapması için sırayla iş vermiş. Çömüçük de yapmış; ancak yaparken dayısının testisi kırılmış, öküzleri ve köpeği ölmüş. Dayısıyla yengesi Çömüçük’e iş yaptırıp karlı çıkmayı planlarken kendileri zarar görmüşler. En sonunda, bir gece Çömüçük’ü uyurken göle atıp kaçmayı planlamışlar. Uykudayken yengesi ve dayısını dinleyen Çömüçük yengesini uyandırmadan kendi yatağına yatırmış. Dayısı da Çömüçük yerine karısını göle atmış. En sonunda karısının da ölmesiyle darıldığını söyleyen dayısı yarışı kaybetmiş.

b. İLETİLER

⁵⁵ Hüsnü YILDIZ, 6/137 (Aralık 1960), s. 2294.

1. **İnsan aklını kullanarak alt edemeyeceği engel yoktur.**

2. **İnsanlar hakları olmadan başkalarına üstünlük kurmaya çalışırlarsa kendileri kaybederler.**

c. KAHRAMANLAR

Dayı: Kendi çıkarı için başkalarını kullanmaya çalışan, uyanık bir adamdır. Olumsuz bir kahramandır. Masaldaki çatışmayı yaratmıştır.

Yenge: Kocasının yanlış davranışlarına ses çıkarmayan pasif bir karakterdir.

Çömüdük: Saf gibi görünen; ancak çok akıllı bir çocuktur. Sonunda da akıyla kazanır. Olumlu bir kahramandır.

d. DEĞERLENDİRME

İnsanların özelliklerini, aklını; yaşına bakarak değerlendirir ve küçümsersek aldanacağımızı gösteren önemli bir masaldır. Özellikle duygusal gelişim özellikleri nedeniyle yetişkinler tarafından dikkate alınmadıklarını, görüşlerine değer verilmediği, başarısız olacaklarına inanıldığını düşünen ve bu endişeye kapılan gençlere aslında kendilerinin istedikleri takdirde büyüklerini de şaşırtacak başarılarla imza atacaklarını hissettirmek adına faydalı olabilecek bir metindir. İnsanın başkasının üzerinden hakkı olmayanları elde etmeye çalışmasının doğru olmadığını öğrencilere fark ettirmek için kullanılabilir. İkinci iletiyle dayının Çömüdük'e yarışma yoluyla bütün işleri yaptırmaya çalışması, oyunun bozulması motifiyle kazandırılmaktadır. Bu da özellikle akran grupları içinde yetenekleri ile güçlü sosyal statü kazanan çocukların diğerleri üzerinde bu güçlerini kullanmaya çalışmalarının yanlışlığı sezdirilebilir.

Teması, iletileri ve kahramanları yönünden 11-14 yaş grubuna uygun olan bu metin merak duygusunu da uyandıracak niteliktedir. Bu nedenle önerilebilir.

3. 3. 56. DERVİŞ⁵⁶

a. ÖZET

Bir Koca karı varmış. Her gün kapısının önünden geçen bir derviş, sürekli “Koca nine! herkes eder, kendi kendine eder, yine kendi kendine eder” dermiş. Kadın bundan kurtulmak için zehirli bir katmer yapmış ve dervişe vermiş. Derviş katmeri saklamış. Yolda rastladığı ve çok aç olan bir askere vermiş. Asker katmeri yemiştir. Eve gelen kendi hazırladığı katmeri yiyen asker, kadının oğluydu. Oğlunun ölümüyle kadın cezasını bulmuş.

b. İLETİLER

⁵⁶ Hüsnü YILDIZ, 6/138 (Ocak 1961), s. 2315.

1. **Dostlarımızın bizim iyiliğimiz için yaptıkları eleştirileri, uyarıları göz önüne alarak hareket etmeliyiz, aksi halde olumsuzluklarla karşılaşabiliriz.**

2. **İnsanlar yaptıklarının karşılığını mutlaka görürüler.**

c. KAHRAMANLAR

Derviş: İnsanları, deneyimleri ışığında bilgilendirip uyarmaya çalışan biri olarak olumlu kahramandır.

Koca karı: Eleştirileri değerlendirip kendi faydasına kullanmaktan imtina eden ve eleştirilerden kurtulmak adına doğru olmayan işler yapan biri olan da olumsuz kahramanımızdır.

Asker: Olayın akışında doğrudan bir etkisi olmayan; ancak dervişin haklılığının ortaya çıkması ve kadının yaptığı kötülüğün cezasını görebilmesi için metne yerleştirilmiş bir kahramandır. Annesinin yaptıkları sonucu fiziksel, somut cezayı çeken, mâdur olan kahramandır. Kadın da evlat acısı çekerek, vicdan azabıyla cezasını çekmek zorunda bırakılmıştır.

d. DEĞERLENDİRME

Teması ve iletisi ile hedef kitleye uygunluk ilkesine bağlı bir metindir. Arkadaş ilişkilerinde eleştiriye açık olamayan, bu nedenle dostluklarında kalıcı olamayan, aile büyüklerinin ya da öğretmenlerinin uyarılarını kendilerini sevmediklerini düşünerek yaptıklarını zanneden ve dikkate almayan bu nedenle gelişimlerine ket vuran gençlere, bunun yanlışlığını sezdirmede faydalanabilir. Bunda konuyu somutlaştırabileceğimiz birinci ileti, Dervişin kadını uyarması; ancak kadının bunu dikkate almaması ve

Derviş'in sözlerinden kurtulmak için yaptıkları sonucu oğlunun ölümüyle karşılaşması, motifiyle aktarılmıştır.

Masalın sonunda yaptığı kötülüğün cezasını sevdiği kişinin acısını yaşayarak ödeyen Koca karı, toplum vicdanının rahatlaması, adaletin yerine getirilmesini sağlamaktadır. Bu durum aynı zamanda yapılan kötü bir davranış ya da haksız kazanç elde etme durumlarında kullanılan, Türk toplumunda genel bir kabul gören “Yapılan haksızlıklar, yapandan olmasa bile oğlundan kızından çıkar.” inancının masala yansımasıdır. Bu söz aynı zamanda toplumda kullanılan bir ilenç olarak da sürdürülmektedir.

Bu masal, aynı zamanda olayla bağdaşım kurarak çeşitli atasözlerini hatırlamalarını, daha sonra da sözlü ya da yazılı düşüncelerini açıklamalarını sağlamada faydalı olabilir.

Metin, merak ve heyecan unsurunun 11-14 yaş grubu çocuklarının bilişsel seviyelerine uygun müddetçe sağlanabilecek kadar yeterli biçimsel hacme sahip değildir. Yeterli uzunlukta olmayan masal, ders kitaplarında bir tema metni olarak değil; uygun etkinliklerde kullanılacak yardımcı bir metin olarak kullanılabilir.

3. 3. 57. BİR ELMANIN HAKKI⁵⁷

a. ÖZET

Fakir bir genç varmış. Bu çalışmak için yollara düşmüş. Bir gölde serinlerken suya düşen bir elmayı alıp ısırılmış. O esnada elmanın haram olduğunu düşünüp atmış. Sora sora elmanın düştüğü tarlanın sahibini bulmuş. Durumu anlatmış Adam eğer yedi yıl koyunlarına çobanlık yaparsa hakkını helal edeceğini söylemiş. Genç, yedi yıl çalıştıktan sonra helallik istemiş, adam eğer yedi yıl daha çalışırsa hakkını helal edeceğini ve kızıyla evlendireceğini söylemiş. Kızının ise elinin ağzının gözünün olmadığını söylemiş. Genç kabul etmiş çalışmış. Yedi yıl sonra kızla evlenmiş. Kız adamın dediğinin aksine çok güzelmış. Adam, söylediklerinin haramda eli gözü ağzı yok manasında olduğunu söyleyerek mutlu mesut yaşamalarını sağlamış.

b. İLETİLER

1. **İnsan, başkasının malına, namusuna, canına göz dikmez, kendinin olmayanı sahiplenmez, ahlâklı olursa; her zaman sevilir, sayılır ve başarılı olur.**

c. KAHRAMANLAR

Bu masalımızda karakterlerimizin tamamı olumlu kişilerdir. Adil olma, namuslu olma gibi özelliklere haizdirler.

Adam: Fakir gencin kişilik özelliklerini test edip olayların akışını belirleyen kahramandır. Akıllı olduğu oğlana kızı ile ilgili söylediklerinden anlaşılmaktadır.

Genç: Oğlan, yediği elmanın hak sahibini arayıp bulmak istemesiyle dürüstlüğüne ortaya koymaktadır. Kızın başlangıçta fiziksel eksikliklerini bilerek evlenmeyi kabul etmesi de onun kişilik özelliklerini dış görünüşten daha çok önemseydiğini gösterir.

Kız: Babasının başlangıçta oğlanın maneviyatını ölçmek adına uzuvlarında eksiklik olduğunu belirttiği kahramanımız, hem huy hem de dış görünüş olarak oldukça güzel bir insandır. Bu yönüyle masal sonucunda oğlanın iyi davranışlarının Allah tarafından mükâfatlandırılması gibi, genç güzel bir kızla evlenmiştir.

Kahramanlarımız bu olumlu yönleriyle çocukların örnek alabileceği karakterlerdir.

d. DEĞERLENDİRME

⁵⁷ İsmail Celal GENÇTÜRK, 6/142 (Mayıs 1961), s. 2396.

Adâlet duygusunun çok önemli olduğunu, emek verilerek çalışılarak başarı istenmesi gerektiği fikrinin çocuklara kazandırılmasında kullanılacak bir eserdir. Metnin iletisi, özellikle televizyonlarda kısa sürede zenginliğe üne kavuşan insanlara özenerek, onlar gibi olmaya çalışan gençlere; emek verilmeden hakkıyla elde edilmeyen varlıkların, başarının insana mutluluk getirmeyeceğini kavratmak adına yararlı olabilecektir.

“Etmecem, aşada vb.” ağız özelliklerinin düzeltilmesiyle okutturulabilir.

3. 3. 58. PADİŞAHIN KÜÇÜK KIZI VE TAVLADAKİ AT⁵⁸

a. ÖZET

Vaktin birinde bir padişah ve onun hanım hanımcık üç kızı varmış. Padişah, kızlarını istedikleriyle evlendirecekti. Büyük kız büyük vezirin oğlunu, ortanca kız küçük vezirin oğlunu istemiş. Küçük kız da tavladaki atı istemiş. Herkesin karşı çıkmasına rağmen kız vazgeçmemiş. Ata yem verirken at insana dönüşmüş. Oğlan, kıza periler kraliçesinin oğlu olduğunu annesinin istediği peri kızıyla evlenmediği için beddua aldığını ve yedi yıl at olduğunu, cezasının şimdi bittiğini söylemiş. Beraber periler ülkesine gitmişler. Peri kraliçesi bu kızı görünce oğluna çok kızmış. Oğlan annesinin sert tutumundan korktuğu için kızı hindilere çobanlık yapması için getirdiğini söylemiş. Peri kızıyla düğün hazırlıklarına başlanmış. Bu arada kraliçe kızı öldürmek için onu zor durumda bırakacak yapamayacağı görevler vermiş. Oğlan her defasında kıza yardım etmiş. Düğün gecesi peri kızının on parmağına mum yakıp odasına göndermişler. Oğlan, peri kızı beklemekten uyuya kalana kadar kitap okumuş. Sonra da peri kızı uyuya kalınca ellerindeki mumlar yatağa düşmüş peri kızı da saray da yanmış. Oğlan at kılığına girip kızla kaçmış. Periler kraliçesi oğlanla kızı yakalaması için önce büyük ablasını sonra kız kardeşini peşlerinden göndermiş. Önce çiftçi kılığına girip çift sürmüşler. Sonra oğlan kızı duvar yapmış, kendi de duvar ustası kılığına girmiş. Böylelikle yakalanmaktan kurtulmuşlar. Teyzeleri gördükleri çiftçi ve duvarcının kızla oğlan olduklarını anlamışlar; ama onlara dayanmamışlar, kızla oğlanı yakalamaktan vazgeçmişler. En sonunda da periler kraliçesi, peşlerine kendisi takılmış. Oğlan, fidan haline getirdiği kızın etrafına yılan olarak sıkıca sarılmış. Kraliçenin tüm sözlerine rağmen oğlan fidandan ayrılmamış. Kraliçe de kızı öldürememiş. O da onların birlikte olmasını engelleyememiş. Oğlanla kız, kızın babasının ülkesine gidip evlenmiş, mutlu olmuşlar.

b. İLETİLER

1. Hiç kimseye istemediği bir şey yaptırılmaz.

⁵⁸ Hüsnü YILDIZ, 6/147 (Ekim 1961), s. 2540-2543.

2. **İnsan gerçekten ister ve onun uğrunda çalışırsa başaramayacağı iş yoktur.**
3. **Anne ve babaya karşı gelip onların gönüllerini kırmak bize zarar getirebilir.**
4. **Kaderin önüne geçilmesinin mümkün değildir.**
5. **Karşımızdakiyle aynı fikirde olmadığımızda sert tepkiler vermek iletişimi bozar.**

c. KAHRAMANLAR

Peri Kraliçesi: Bu masalımızda asıl çatışmayı yaratan kahramanımız peri kraliçesidir. Oğlunun görüşlerini dikkate almadan tek taraflı kararlar veren, sert, anlayışsız bir anne olarak olumsuz bir kahramandır.

Diğer kahramanlarımız ise olumludur.

Peri Kraliçesinin Oğlu: Her şeye rağmen sevgisi uğruna mücadele eden, azimli, kararlı, akıllı bir gençtir, sonunda da başarılı olur. Oğlanın, peri kızıyla evlendiği gece kızı oyalamak için kitap okuması motifi, başkahramanımızın özdeşimle çocukları etkilemesini sağlayacaktır. Diğer hikâye ve masalarda görülmeyen, farklı ve güzel motif masala ilginçlik katmaktadır.

Kız: Güzel, peri kraliçesinin tüm eziyetlerine karşı çıkmadan dayanan, yumuşak huylu biridir.

Padişah: Kızın babası padişahın tutumu ile benzer durumdaki peri kraliçesinin tutumu birbiriyle zıtlık teşkil etmektedir. Padişah bir atla insanın evlenmesi mümkün olmasa da kızının isteğine saygı gösterirken, benzer durumda peri kraliçesi oğluna ceza vermiştir. Bu farklı tutumlar, çocukların kendi anne babalarının davranışlarını sorgulamalarına ve onlarla daha sağlıklı iletişim kurmaya çalışmalarına yardımcı olabilir.

Teyzeler: Büyük ve küçük teyze peri kraliçesi gibi acımasız olmayan, birbirlerini seven insanlara saygı duyan merhametli kişilerdir.

d. DEĞERLENDİRME

Kahramanları, iletileri ve anlatımıyla hedef kitlemizin eğitiminde faydalı olabilecek bir metindir. Birinci iletime, annesinin istediği kızla evlenmemek için tüm cezalara katlanıp istediği kızla evlenen peri kraliçesini oğlunun davranışları örnek verilmiştir. Bu da okuyucuyu ikinci iletiye götürmektedir. Oğlan annesine karşı çıkıp ceza çekse de istediğini yapmış ve sonunda da başarılı olmuştur. Buna bağlı olarak kaderin yerini bulacağı ve hiçbir gücün bunu bozamayacağı da söylenebilir. Çocuklara sosyalleşmeye, toplum içinde yer edinmeye çalıştıkları ergenlik döneminde anne, baba ve arkadaşlarıyla ilişkilerinde yardım edecek olan ileti ise yukarıda beşinci sırada belirtmeye çalıştığımızdır. Beşinci iletideki sert tutum, karşımızdakinin daha olumsuz davranışlar göstermesine ya da geçici çözümler bulmaya yöneltir. Oğlanın, annesinin set tepkisinden kurtulmak için kızı hindilere bakıcı olarak getirdiğini söyleyip yalana başvurması bunu aktarmaktadır.

İletileri yönünden tavsiye edilebilecek olan masal anlatı yönünden de başarılıdır. Kızın atla evlenmeyi istemesi diğer masalarda pek rastlanılmayan bir durumdur. Ancak bunun nasıl olacağı okuyucu tarafından merak edilmektedir. Arkasından nasıl bir olayın çıkacağı da masala ayrı bir ilgi ve heyecan katmaktadır. Kraliçenin oğlanı ve kızı yakalaması esnasında başvurduğu çözümler masaldaki hareketliliği ve akıcılığı arttırmaktadır. Bu yönleriyle de hedef kitemize uygun bulunabilececek bir metindir.

“Küplere binmek, kabına sığamamak vb. ” deyimler, “Sükut ikrardan sayılır. vb. ” atasözleri yönünden de zengin bir masaldır.

3. 3. 59. BALTA BIYIK ve ŞEHZADE⁵⁹

a. ÖZET

Vaktin birinde gözleri görmeyen bir padişah varmış. Bu ülkeye yolu düşen bir derviş, bunun çaresini bildiğini söylemiş. Padişah sarayına çağırdığı dervişten çareyi öğrenmiş. Buna göre eşsiz güzellikte, sarı altın gibi pulları olan bir balığın öldürülüp merheminin sürülmesi gerekiyormuş. Padişah, balığın bulunması için oğlunu görevlendirmiş. Oğlu bütün ülkeye haber vermiş, ödül verileceği söylenmiş. Umutların tükendiği bir anda ihtiyar bir balıkçı balığı yakalamış. Şehzade, balığın güzelliğini görünce onu öldürmeye kıyamamış ve suya atmış. Padişah bunu öğrenince oğlunu kovmuş. Yanına bir hizmetkâr alan oğlan saraydan ayrılmış. Ancak hizmetkâr istediği özelliklerde değilmiş. Sonunda onu göndermiş. Köylerin birinde istediği gibi bir hizmetkâra rastlamış. Adam adının “Balta Bıyık” olduğunu söylemiş. Adam, aslında oğlanın hayatını bağışladığı balığın ta kendisiymiş. Oğlanla ilerlerken bir handa konaklamışlar. Balta Bıyık bu hana gelenleri öldüren cinlerin başında nöbet tutup onları öldürmüştü. Birisi kurtulup kara keçiye dönüşmüştü. Sabah keçiyi görüp kime ait olduğunu soran şehzadeye, konaklayanlardan birinindir diyerek Balta Bıyık yaptığı iyiliği gizlemiş. Yollarına devam etmişler. Bir ülkede çok güzel bir kız varmış. Bu kızla evlenenler düğün gecesi ölüyorlarmış. Şehzade kızla evlenmiş. Nöbet tutan Balta Bıyık, kızın ağzından çıkan yılanları öldürmüştü. Yılanı çıkarırken kuyruğu Şehzadeye değince uyanmasın diye fare geçti, kedi geçti diye bahaneler buluyormuş. Sabah olunca kızı silkeleyen Balta Bıyık tüm yılanları çıkartmış. Sonra da kim olduğunu ve neden böyle yaptığını anlatmış. Bir pul vererek oğlanın babasını

İyileştirmesini istemiş. Şehzade ile kız padişahın yanına gitmişler ve padişahın gözlerini iyileştirmişler. Kırk gün kırk gece düğün yapılmış. Mutlu yaşamışlar.

b. İLETİLER

- 1. Yapılan iyiliklerin kıymetini bilip ona uygun davranmalıyız.**
- 2. Karşılık beklenmeden yapılan iyilikler, yapana muhakkak yararlı olur.**

⁵⁹ Hüsnü YILDIZ, 6/148 (Kasım 1961), s. 2568-2570.

3. Karşılıksız yapılan iyiliklerin dillendirilmeden yapılmaları daha kıymetlidir.

c. KAHRAMANLAR

Balta Bıyık: Yardımsever, iyiliği unutmayıp kadir kıymet bilip karşılığını vermeye çalışsa, sadık, vefalı, akıllı biridir. Yaptığı iyilikleri sonuç alınca kadar gizlemesi onun manevî üstünlüğünü gösterir.

Şehzade: Merhametli, vicdanı olan, sonunda zarar göreceğini bilse de bir canlıya kıymayan, hakkaniyet duygusu gelişmiş olumlu biridir.

Kız: Masalda olayların açığa çıkmasına vesile olan kahramandır.

Derviş: Hızır diye gösterilen, padişahın derdine derman olan yardımcı kahramandır.

d. DEĞERLENDİRME

Masal bir problemle başlamaktadır. Bunun kim tarafından nasıl çözüleceği sorusunun okuyucuda merak uyandırması, ilk aşamadaki heyecanı metne taşımaktadır. Şehzadenin kovulmasıyla başına gelenler ve Balta Bıyığın kim olduğunun anlaşılıp anlaşılmaması, ne zaman ortaya çıkacağı da ikinci aşamadaki merak unsurudur. Kurgulanışı, olayların mantık bağlantısının doğru kurulması metni akıcı hâle getirmektedir. Kahramanlarının çocuklarda oluşturulması istenilen özellikler göstermeleri ve iletilerinin de başarılı oluşuyla okutulması tavsiye edilebilecek bir masaldır.

3. 3. 60. HEYAMOLA⁶⁰

a. ÖZET

Vaktin birinde bir Osmanlı padişahı veziriyle tebdili kıyafet teftişe çıkmış. Yönlerini şaşırıp bir çobanın kulübesine tanrı misafiri olarak girmişler. İhtiyar ve kızı padişahla veziri çok iyi ağırlamışlar. Padişah ihtiyardan kızını istemiş. Adam da padişah olduğunu bilmeden vermiş. Padişah ayrılırken bir pazubent bırakmış bunu doğacak oğluna vermelerini ve 15 yaşında İstanbul'a göndermelerini söyleyerek ayrılmış. Mustafa adını koydukları çocuk 15 yaşına gelince pazubendi olarak yola çıkmış. Yolda bir Keloğlan'a rastlamış. Keloğlan, Mustafa'nın İstanbul'a padişah babasının yanına gittiğini öğrenmiş. O da uşak olarak beni yanına al demiş. Mustafa, kabul etmiş. Beraber giderken susamışlar, su içmek için sırayla birbirlerini kuyuya salmışlar. Keloğlan kuyuya saldığı Mustafa'yı, eğer onun yerine geçmesini kabul ederse ve bunu ölene kadar söylemezse çıkaracağını söylemiş. Mustafa mecburen kabul etmiş; ama pazubendi anlatmadığı için vermemiş. İstanbul'a varınca padişah Keloğlan'ı oğlu sanarak kabul etmiş. Saraydakiler Mustafa'yı daha çok sevmişler. Mustafa'yı kıskanan Keloğlan ondan kurtulmak için cadıdan fikir almış. Yalandan hastalanmış. Padişaha, Yemen şahının kızına âşık olduğunu onu istediğini

⁶⁰ Tunara GİRİZAN, 7/149-50 (Ocak-Şubat 1962), s. 2595-2598/2625-2626.

söylemiş. Padişah oraya giden ölür demiş; ama razı edemeyince Mustafa'yı Yemen'e güzel bir gemi ve kırk tane güzel sesli kızın eşliğinde göndermişler. Mustafa su bulmak için ada görünce demirletmiş. Adaya çıktığında önce zümrüdü anka kuşunun yavrularını ejderhadan kurtarmış o da ona bunun karşılığında tüyünü vermiş. İkinci sefer de taş arasında sıkışan balıklar pirini kurtarmış. O da iki pulunu vermiş. Yemen sultanı evlenmesi için iki şart öne sürmüştü: biri abıhayat suyu, ikincisi de büyükannesinden kalan ve denize düşürdüğü yüzükmüş.

Mustafa birincisini zümrüdü anka kuşunu çağırarak ikincisini de balıklar pirini çağırarak çözmüş. Sultanı İstanbul'a götürmüştü. Düğün hazırlıkları başlamış; ama sultan Keloğlan'ı değil Mustafa'yı sevmiş. Bunu çekemeyen Keloğlan, Mustafa'nın öldürülmesini istemiş. Mustafa'nın başı vurulmuş. Bunun üzerine sultan abıhayat suyunu başının koptuğu yere sürerek oğlanı canlandırmış. Mustafa her şeyi babasına anlatmış. Padişah da buna sevinmiş. Kızla evlenen Mustafa mutlu olmuş.

b. İLETİLER

- 1. Haksız yere, başkalarının zor durumlarından elde edilenlerle sağlanan başarılar geçicidir.**
- 2. Karşılıksız yapılan iyilikler, mutlaka bizi korur ve bize yardım eder.**
- 3. İnsanlar, vefalı olmalı, kadir kıymet bilmelidir. Maddî varlıklar, manevî önem de arz ediyorsa onları kaybetmemek için her şey göze alınabilir.**
- 4. Annelik fedakârlık isteyen, çocuklarını kendi canından üstün görmeyi gerektiren bir durumdur.**

c. KAHRAMANLAR

Mustafa: Terbiyeli, nazik, akıllı ve cesur biridir. Bu özellikleriyle sarayda herkesin gönlünü kazanan olumlu kahramandır. Mustafa, masalımızda karakter özellikleriyle masal metnine göre detaylı sayılabilecek şekilde anlatılmıştır: "Sarayda herkes, terbiyesinden nezaketinden ötürü Mustafa'yı seviyor "keşke padişahın oğlu bu olsaydı,, diyor, arsızlığından dolayı keloğlanı hor görüp kötülüyorlarmış. " Bu da çocukların ona karşı olan hayranlığının ve sevgisinin artmasına neden olmaktadır.

Keloğlan: Mustafa'nın zıddı özelliklere sahip kiskanç, arsız, çıkarıcı, hilekâr Keloğlan da olumsuz kahramandır. Keloğlan, Türk masallarının önemli iyi kahramanlarından farklı olarak burada olumsuz bir kahramanın adıdır. **İhtiyar ve İhtiyarın Kızı:** Evlerine "Tanrı misafiri" olarak kabul ettikleri kişilerin padişah ve vezir olduğunu bilmeden içlerinden gelerek ellerinde olan ne varsa onlarla paylaşan kişiler olarak olumlu kahramanlardır. Bu kahramanlar aynı zamanda

kültürümüzde önemli yere sahip olan misafir ağırlamanın, insanlara güler yüzle davranmanın önemini çocuklara kazandırmaya yarayacak kişilerdir.

Padişah: Oğlunun kim olduğunu bilmemesine rağmen Mustafa'yı iyi ahlakından dolayı her zaman koruyan, onun şahın kızını almaya göndermeye razı olmayan adaletli bir insandır.

d. DEĞERLENDİRME

Masalımız, çocukların özellikle akranlarına karşı kıskançlık duygusuyla yapacakları haksızlıkların önüne geçmekte faydalı olacaktır. İletileri oldukça başarılı ve çocukların bilişsel seviyelerine uygundur. Birinci iletiyi, Mustafa'yı kuyudan çıkartma şartı olarak kabul ettirip onun yerine geçen Keloğlan'ın yaptıklarının ortaya çıkması olayı, doğrulamaktadır.

İkinci ileti, anka kuşunun yuvasını kurtaran, balıklar pirini taş arasından çıkararak Mustafa'ya onların da yardım etmesi durumuyla açıklanmıştır. Üçüncü ileti, Yemen kraliçesinin babaannesinin verdiği, denize düşürdüğü yüzüğü, oğlandan bulmasını istemesi motifiyle vurgulanmıştır. Zümrüdü anka kuşunun, yavrularına zarar verdiğini düşündüğü için Mustafa'ya saldırması beşinci iletinin göstergesidir.

Masallar toplumsal özellikler hakkında ip uçları verir. Bu metnimizde de ihtiyar ve ihtiyarın kızı tek göz odada, elindekilerin hepsini paylaşarak "Tanrı misafiri" olan padişahı ve veziri ağırlamışlardır. Türk misafirperverliğini çok iyi simgelemektedir. Toplumumuzdaki aile yapısı, bunda gösterilen titizliğin göstergesi de Mustafa'nın babasının olmamasından dolayı çocukların alaycı sözlerine maruz kalması ve üzülmeye sezdirilmiştir.

Metnin içine yerleştirilen manzum bölümler de metne akıcılık kazandırmıştır:

Mustafa'yı etmeğe yok
Kurnaz çıktı, keloğlan çok.
Ardımızda memnun kaldı.
Heyyamola, heyyamola.

Metinde bu manzum bölümlerle anlatılan Mustafa'nın gemiyle yaptığı yolculukta başına gelenler, atlattığı tehlikeler, masala heyecan gerilim unsurlarını katmıştır. Keloğlan'ın başının kesilmesi ve tekrar dirilmesi bölümü de oldukça ilginçtir. Bu yönleriyle tavsiye edilebilecek bir eserdir.

3. 3. 61. PADİŞAHIN KIZI VE İNCİLİ PADİŞAHIN OĞLU⁶¹

a. ÖZET

Bir zamanlar bir padişahın iki güzel kızı varmış. Camdan bir evde herkesten uzak, sadece hocalarıyla görüştükleri ve kemiksiz et yiyerek beslendikleri bir hayat sürerlermiş. Bunlar hayvan dilinden anlarlarmış. Kızlardan biri, iki karganın konuşmasından çok yakışıklı olduğunu anladığı

⁶¹ Mehmet BAHÇECİ, 7/154 (Mayıs 1962), s. 2737-2738.

incili padişahın oğlunu, bulmaya yola çıkmış. Yolda bir nineye rastlamış. Kadını ağlarken gördüğü için durup onun derdini öğrenmek istemiş. Bu kadının uzun süre çocuğu olmamış. Olan kızını da orada yaşayan deli kız yemek için almış. Deli kız günde on tane kız yiyormuş, sıra bu kadının biricik kızına gelmiş. Deli kızın yanına giden padişahın kızı, bu kızı akıllandırmış. Kızının akıllandığını gören deli kızın babası, padişahın kızına ne istediğini sormuş. Canının sağlığını diyen kızı sonunda bir şey istemeye razı etmiş. Padişahın kızı at istemiş. Atı alan kız, bir şehre doğru yola çıkmış. Şehirde büyük bir binaya gelmiş. Binada bulunan 180 merdivenden çıkmaya çalışmış. Merdiven başındaki yemek pişiren Koca karı, korkarsın geri dön dese de kız inmemiş. Koca karıdan padişah babasının her gün bir atının kaybolduğunu öğrenmiş. Merdiven altına saklanıp gelen gidene izlemiş. Padişahın karısının pişirilen yemekleri beğenmeyip bir atı yediğini görmüş. Padişahı hemen çağırıp karısını izlemesini sağlamış. Kız, karısından çok korkan padişah babasıyla konuşarak “Yarın bir bayram olduğunu oraya davetli olduğunu, gitmeleri gerektiğini” kadına söylemesini tembihlemiş. Kız, sabah gittiklerinde oturduğu yerde kadının kafese girmesini sağlamış ve gelen geçen tokmak vurarak kadını öldürmüştü. Padişah, kızına ne istediğini sormuş. Kız padişah yüzüğünü istediğini, söylemiş. Padişahın yüzüğünü alan kız incili padişahın sarayına gitmiş. Yüzüğü oğuşturduğunda melekler çıkıp incili padişahın oğlunu bulmuşlar. Kız, oğlanla evlenmek istediğini söylemiş. Oğlan kabul etmeyince kız beddua ederek ayrılmış. Oğlan, kızın bedduası tutup terler içinde kalınca kızın peşinden gidip yetişmiş. Kızın babası olan padişahın sarayına gitmişler. Padişah kızla kardeşini imtihan etmiş. Kazanan kızla oğlan olmuş. Kızının evlenme isteğini kabul eden padişah düğün yapmış. Evlenmişler. Çocukları olmuş.

b. İLETİLER

1. **Hayatta karşılık beklenmeden yapılan iyilikler mutlaka karşılığını bulur.**
2. **İnsanın kendisine emanet edilen bir varlığı önemsemesi ve koruması gerekir.**
3. **Gizli yapılan işler günü geldiğinde ortaya çıkar.**

c. KAHRAMANLAR

Padişahın Kızı: Amacı doğrultusunda yılmadan mücadele eden, cesaretli akıllı olaylara çözümler bulan, yardımsever, iyi kalpli biri olarak olumlu kahramanlar arasındadır. Ancak hayatta olduğu gibi her insanın olumlu ve olumsuz özellikleri yanında istenmeyen özellikleri de vardır. Bu paralelde padişah kızının da isteklerinin hırsına kapılarak insanların fikrine saygı duymayan biri olarak karşımıza çıkarılmasıyla masalın hayattaki gerçekliklerle örtüştüğünü görmekteyiz. Bu husus, kızın kendisini istemeyen incili padişahın oğluna beddua etmesi durumundan anlaşılmaktadır.

İncili Padişahın Oğlu: Oldukça yakışıklı bir kahramandır: “Karganın bir tanesi demiş ki "Senin üzerindeki tüy neye benziyor?" Öbürü demiş ki: "incili padişahın oğlunun saçına ve gözüne benziyor" demiş. "Peki şu kan neye benziyor?" demiş öteki de: "İncili padişahın oğlunun yanağına

benziyor" demiş" Hayvanların bu konuşmalarından fiziksel üstünlükleri anlaşılmaktadır. Masalda kıza göre pasif bir konumdadır.

Nine, Deli Kız, Deli Kızın Babası: Bu üç kahraman da ana kahramanımız olan padişah kızının, insanlara yardım etmeyi seven, bencil olmayan birisi olduğunu okuyucuya sezdirmek amacıyla metne konulmuş yardımcı karakterlerdir.

Hoca: Masalda önemli bir etkisi olmayan sadece, asıl masal bölümünde yer almayan bir kahramandır. Ancak masaldan çıkarılış biçimindeki ustalıklı okuyucuya mesaj verilmiştir. Padişahın kızını eve döndüğünde göremeyince padişaha ne söyleyeceğini bilemediği ve emanet edilen kızı bulamadığı için üzüntüden gözleri kör olmuştur.

Padişahın Karısı: Padişahı kendisinden korkutarak soğutmuş, elindekilerin kıymetini bilmeyen(yiyecekleri beğenmeyip at yemesi), eşinden gizli işler çeviren olumsuz bir kahramandır. Padişahın karısı ve deli kız insanlara zarar veren kişiler olarak karşımıza çıkmasına rağmen, deli kızın padişahın karısından farkı onun yaptıklarını bilinçli, isteyerek yapmamış olmasıdır. Deliliği ortadan kalkınca da okuyucunun aklında ve kalbinde aklanır. **Padişah:** Kızlarını seven, koruyan bir baba olarak olumlu olsa da karısından aşırı derecede çekinmesiyle de olayların olumsuz gelişmesine sebebiyet verdiği için olumsuz bir özellik gösterir.

d. DEĞERLENDİRME

İletileri ve anlatımı ile önerebileceğimiz bir masaldır. Bunların giderilmesi gerekir. Birinci ileti, padişahın kızının deli kızı akıllandırması, ninenin kızını ölmekten kurtarması ve bunun karşılığında bir şey istememesi; ancak deli kızın babasının at vermesiyle işlerin kolaylaştırılması motifleriyle verilmiştir. İkinci mesaj, padişahın kızını korumakla görevli olan adamın kızın saraydan gitmesiyle padişaha ne diyeceğini düşünerek kör olması motifleriyle dile getirilmiştir. Üçüncü ileti ise padişahın karısının kimse görmeden atları yemesiyle padişahın atlarının kaybolması durumunun kızın şahitliğiyle öğrenilmesi olayı ile masala aktarılmıştır.

Masalın anlatı üslûbu da çocukları sıkmadan eğlendirerek eğitecek biçimdedir. Merak unsuru masalın başından sonuna doğru olayların işlenişleriyle giderek artan biçimde metne yerleştirilmiştir. Kızların nasıl bir yerde yaşadıklarıyla ilgili olan giriş paragrafından başlayarak okuyucu soru sormaya başlamaktadır. Neden böyle bir yerde yaşamak zorunda oldukları sorusu, ancak masalın sonunda padişahın karısı ortaya çıkınca cevap bulmaktadır. İlk bölümle oluşan bir diğer soru da kızın incili padişahın oğluna ulaşip ulaşmayacağına dairdir. Bu da masalın nihayetinde yanıtlanmaktadır. Heyecanla bu gibi soruların yanıtlarını bulmaya çalışan çocuklar, akıcı bir dille yazılmış olan metni kısa sürede okuyacaklardır. Masalın başlangıcında okuyucunun zihninde çözümlenemeyen ve masaldaki kurgusal bir eksiklik olarak görülen bir nokta vardır. O da padişahın iki kızı olduğunun söylenip hangisinin İncili Padişahın Oğlunu aramaya gittiğinin verilmemesidir. Sadece kız diye adlandırılanın büyük kız olduğu metnin sonunda imtihan sırasında

belirtilen “...Kızın bir tane daha kardeşi varmış, Babası bunların ikisini de imtihan yapacaktı. ” İfadesinden anlaşılmaktadır.

Metindeki “cıgara” gibi ağız özelliklerine dair ifadelerin yazı dilimize uygun hale getirilmesiyle masal, hedef kitlemizin okumasına sunulabilir.

3. 3. 62. GÜLLÜ⁶²

a. ÖZET

Vaktin birinde etrafı yüksek ağaçlarla çevrili beyaz bir konakta Güllü ve üvey annesi ile üvey kız kardeşi yaşarmış. Bu güzel evde, annesinin ve kız kardeşinin zalimlikleriyle mutsuz olan Güllü’yü üvey annesi tuzlu yemek yedirip su vermeden odaya kilitlemiş. Güllü iyice susuzluktan fenalaşınca yaslandığı duvar açılmış ve yemyeşil bir vadiye düşmüş. Burada kuşların çiçeklerin yardımıyla sıra sıra pınar başlarına ulaşmış. Önce beyaz gül, sonra pembe, kırmızı gül ve selvi ağacından sonra da sarı gülün olduğu su kaynaklarına ulaşmış. Burada kendisi susuzluktan ölecek gibiyken güllerin kendisinden su istemesiyle “Su küçüğün, söz büyüğün” diyerek önce onlara su vermiş. Çiçeklerin hayır dualarıyla bembeyaz tene, sarı saçlara, kırmızı dudaklara ve pembe yanaklara sahip olmuş. Orada avlanan Hakan’ın oğlu da kızı görünce âşık olmuş. Evlenmişler. Güllü’nün bu sayede zengin olmasıyla üvey kızkardeşi de onu kıskanıp aynısını yapmış. Ancak o güllere su vermemiş. Bunun üzerine güllerin bedduasını alarak çirkinleşmiş. Onu gören çiçekler, kuşlar kaçmışlar.

b. İLETİLER

1. **Kültürümüzde yer bulan ortak deneyimlere uygun davranırsak, bunun karşılığını olumlu olarak alırız.**

2. **Başkalarını düşünmeden, bencilce davranan kişiler; zararlı çıkarlar.**

c. KAHRAMANLAR

Güllü: İyiliksever, bencil olmayan, üvey annesinin ve kardeşlerinin yaptıklarını olgunlukla karşılayan, sabırlı, güzel, nazik bir kız olarak olumlu kahramanlarımızın başındadır. Olaylar onun etrafında geliştiğinde aktif bir kahramandır.

Hakan’ın Oğlu: Ata binmeyi iyi bilen, atik bir delikanlı olarak tanıtılan, kıza âşık olup onunla evlenmesiyle onu mutsuz bir hayattan mutluluğa kavuşturan kahraman olarak olumludur.

Masallarda genel olarak betimlemenin az olması, fiziksel unsurlarla anlatılmayan kahramanların görülmesine karşın burada Güllü’nün fiziksel üstünlükleriyle de anlatılması farklı ve önemli bir

⁶² Tunara GİRİZAN, 7/156-57 (Temmuz-Ağustos 1962), s. 2790-2791/2822-2823.

özelliştir. “Hayvanın neden korktuğunu araştırırken, yerde yatan ahu gibi güzel Güllü'yü görünce, hemen âşık oldu. ”

Üvey Anne ve Üvey Kız Kardeş: Türk toplumunun belleğinde yer eden imaja paralel davranışlar sergilemektedirler. Hırslı, kıskanç, bencil olan üvey kız kardeşin bir özelliği de doğaya karşı duyarsız olmasıdır. Bu anlatımın içine gizlenmiş önemli bir özelliktir. “Kız, söylenen, sözlere burun kıvrıdı, geçtiği yolun iki tarafındaki çiçekleri, otları, ezerek yürüdü. ” İfadesinden yola çıkılarak çocuklara çevre bilincinin kazandırılması sağlanabilir.

d. DEĞERLENDİRME

Atasözlerimizi ve deyimlerimizi öğretmede kullanılacak bir metin olan *Güllü*, herkesin yaptıklarının karşılığını bulacağı fikrinin kazandırılmasıyla çocuklarda vicdan duygusunun ve otokontrol özelliklerinin geliştirilmesine yardımcı olacaktır. Kahramanlarının olumlu özellikleri ile özdeşim kurularak onlarda yardımlaşma, paylaşma hususlarının artırılması bu nedenle sosyal ilişkilerinin sağlıklı olarak geliştirilmesine katkı sunulması açısından önerilebilecek bir masaldır.

Diğer masallarda pek görülmeyen bir özelliği başarılı şekilde yansıtan bir metindir. Masalımızın başlangıç kısmında mekân tasviri yapılmıştır. Hikâyelere oranla az ve kısa olarak yapılan tasvirlerin anlatıma zenginlik kattığı söylenebilir: “Evvel zaman içinde, etrafı duvarlarla çevrili, büyük bir bahçenin ortasında, bahçenin yüksekçe bir yerine yapılmış, bembeyaz boyalı bir köşk vardı. Köşkün etrafını, dallarında bin bir kuşun yuva kurduğu, sincapların koştuğu, göklere erişen dev anasırılığindeki ağaçlar çevrelemişti. Binanın, pencerelerini, balkonlarını hanımelleri, salkımlar, yaseminler birbirleriyle kucaklaşarak sarmıştı...”

Ayrıca kahramanlarının ve konusunun akışı bakımından dünyada kabul gören *Külkedisi* masalını anımsatmaktadır. Masalların genel özellikleri bakımından ortak temalara, benzer kahramanlara benzer kurgulanışa sahip olması yadırganacak bir durum olmamakla birlikte kendine has anlatımının, üslûbunun da oluşması gerekir. Orjinallik gösteren olay akışı ve anlatımıyla bu genel özellikler, güzel ve farklı şekilde dile getirilmiştir.

Türk masallarının en vazgeçilmez unsurlarından olan tekerlemeler bu masalda yer verilmemesine rağmen akıcılık ve dikkat çekici olma özellikleri anlatıma kazandırılmıştır. Bu özellikleri göz önüne getirilerek önerilebilecek bir eserdir.

3.3.63. ÜÇ KAZANIM VAR⁶³

a. ÖZET

Günün birinde kadının biri, topladığı tavşanları pişirip ev halkına yemek yapabilmek için komşusu Ayşe Abla'dan çömlek almaya gitmiş. Ayşe Abla, komşusuna üç çömleğinden birinin kulpunun

⁶³ Selçuk ES, 7/159 (Ekim 1962), s. 2875.

olmadığını, birinin altının delik olduğunu, birisinin de ezelden beri olmadığını söylemiş. Ezelden beri olmayan çömleği komşusundan alan kadın eve gelip tavşan yavrularını pişirmiş. Etin kendisi, piştiğini anlamamış; ev halkı da o kadar yemelerine rağmen doyduklarını anlamamış. Kadın bunun üzerine tekrar çömlek istemek için komşusunun evine gitmiş. Bu defa tavşan yavrularını pişirirken ocak delinince çömlek yerin dibine geçmiş. Kadın komşusunun çömleğini aramak için yollara düşmüş.

Yolda Mevlâna dergâhının katırcısına rastlamış. Katırcı olayı öğrenince ben katırlarımı bulamıyorum, sen çömleğini bulamazsın demiş. Masal burada noktalanmış.

b. İLETİLER

1. **İnsanlar öncelikle ellerindekilerin kıymetini bilmeli ve onarı iyi değerlendirmelidir.**
2. **Her birey kendi davranışlarının sonuçlarının farkında olarak yaşamalı, her hareketi belli bir amaç doğrultusunda gerçekleştirmelidir.**
3. **Emaneten alınan eşyalar, alındığı şekliyle teslim edilmediğinde alana vicdanî huzursuzluk verir.**

c. KAHRAMANLAR

Kadın: Masalımızın aynı zamanda anlatıcısı konumundaki başkahramanımızdır. Sahip olduklarının kıymetini bilemeyen, iyi değerlendiremeyen, kendisine ödünç verilen eşyaları gereği gibi koruyamayan bir insanı simgelemektedir. Masalın sonucunda da davranışları yüzünden büyük bir huzursuzluk yaşamaktadır.

Ayşe Ablâ: Masalın pasif kahramanıdır. Komşusuna yardım etmekle olayların başlamasına neden olan kişidir. Komşusuna verdiği cevapla (Üç çömleğim var birinin kulpu yok, birinin altı delik, biri de ezelden yok.) elindekilerden sürekli şikayet eden birisini temsil etmektedir. Ayşe Ablâ'nın masaldaki fonksiyonu ile komşuluk ilişkilerinin önemi de vurgulanmaktadır.

d. DEĞERLENDİRME

Masal, iletileri yönüyle oldukça faydalı bir metindir. Komşuluk ilişkilerinin canlı tutulmasının gereği, yardımlaşmanın önemi gibi 21. yy'da aşınmaya uğrayan değerleri çocuklara kazandırmak adına önerilebilir. Ayrıca 11-14 yaş grubu içerisinde ikili ilişkilerde çokça probleme neden olan ödünç verilen eşyaların korunamaması durumuna dikkat çekebilecek bir teması bulunmaktadır. Hayatta yaşadığımız hiçbir işin amaçsız gerçekleştirilmemesi gerektiği fikrinin “etin pişip piştiğini anlamaması, insanların yemek yiyip doyduklarının farkına varamamaları” motifile verilmektedir. Metinde Konya ağzının özellikleri sıkça yansıtılmıştır. Ağza ait kelimelerin (balak vb.) çocuklara kazandırılması adına da faydalı olabilecektir. Ancak metinde yazı dilinin kullanımlarına aykırı olan ağız özelliklerinin çocukların telaffuzlarını bozamamak adına düzeltilerek metnin

okutulmasını tavsiye edebilmekteyiz. Ayrıca Mevlâna'nın metne atıf yapılarak çocuklara açıklanabilmesi, onların araştırmaya sevk edilebilmesi için yararlı olacaktır.

3.3.64 BİTMEDİK YAVŞAN DİBİNDE DOĞMADIK TAVŞAN BALAKLARI⁶⁴

a. ÖZET

Bir gün, Hanlı oğlan, Kanlı oğlan, Adalı Yusuf ve masalımızın anlatıcısı olan kahramanımız avlanmaya gitmişler. Tavşan yavrusu avlamışlar. Çavdar sapından sal yapıp tavşanları da ona yükleyip yol almışlar. Vardıkları yerde ikisi yıkık birisinin de üstü açık olduğu üç bina görmüşler. Üstü olmayan binanın içine girmişler. Binada üç tane kadın yatır bulmuşlar. Birisini canlandırmış ve ondan su istemişler. Kadın buldukları yerde üç tane kuyunun olduğunu; ancak bunlardan ikisinin kör, diğerinin de susuz olduğunu söylemiş. Kahramanlarımız kör kuyudan su çıkarmayı başarmış ve suyu içmişler. İkinci kez yatırın yanına gidip ondan yemek pişirecekleri bir kap istemişler. Kahramanlarımız, kadının verdiği üstü olmayan bakır kaba pirinç ve tavşanları koyarak pişirmeye başlamışlar. Kimisi çakmak çakmış, kimisi çalı çırpı toplamış, etlerin pişmesini beklerlerken hepsi açlıktan kırılmış.

b. İLETİLER

- 1. Emek verdiğimiz her işte başarılı olmayabiliriz. Hayatta istenilmeyen sonuçların da olabileceğine kendimizi hazırlamalıyız.**
- 2. İmkansız gibi görünebilecek şartlarda istenilen başarıya yaratıcılığımız ve mücadelemizle ulaşabiliriz.**

c. KAHRAMANLAR

Olaydaki başkahramanımız konudaki adı zikredilmeyen kişi, aynı zamanda metnin anlatıcısıdır. Diğer kişiler Kanlı oğlan, Hanlı oğlan ve Adalı Yusuf, hakkında belirgin olduğunu söyleyebileceğimiz özellikleri bulunmamaktadır.

d. DEĞERLENDİRME

⁶⁴ Selçuk ES, 7/159 (Ekim 1962), s. 2875-2876.

“Çipli, inlik, fetalamak” gibi Konya civarında kullanılan kelimelerin çocukların söz varlıklarına katılması adına faydalı olabilecek bir metin olmasına karşın masalda istenilen sonucun olmaması kahramanların amaçlarına ulaşamaması durumu, çocukları ümitsizliğe sevk ederek onların duyuşsal gelişimlerini olumsuz etkileyebilir. Duyuşsal gelişim hususunda bahsetmemiz gereken bir başka unsur da “yatır” motifinin kullanılıp ölümlerin dirilmesi durumunun kullanılmasının çocuklarda korku yaratabileceğidir. İletiler bölümünde yer verdiğimiz ikinci iletiye kör kuyudan su çıkarma başarısı göstermeleri motifleriyle ulaşmaktayız ve bunun dışında metinde tavsiye edebileceğimiz bir husus görememekteyiz. Masalın sonunun devam etmesi gerekiyormuş hissi uyandırması da okuyucuda metnin tamamlanmamış olduğu fikrini, oluşturacaktır.

3. 3. 65. ÜÇ KUZU İLE KURT⁶⁵

a. ÖZET

Vaktin birinde üç kuzu ile bir kurt varmış. Bu üç kuzu kardeşten büyük olan samancıya rastlamış ve ondan aldığı samanlarla ev yapmış. İçeriye giremeyen kurt evi yıkmış ve kuzuyu da yemiş. Ortanca olan da ottan yapmış. Aynı sonuç onun başına da gelmiş. Küçük kuzu ise kiremitten ev yapmış. Evi yıkamayan kurdu bacadan gir diyerek kandıran kuzu, kurdu ateşe düşürüp öldürmüş.

b. İLETİLER

1. Engeller karşısında durumu her açıdan değerlendirip kalıcı çözümler bulmalıyız, anlık, günü kurtarmak için bulunacak çözümler geçici olur ve fayda yerine zarar getirir.

c. KAHRAMANLAR

Kurt: İnsanların zayıflıklarını kendi çıkarı için kullanmak isteyen, uyanık biri olarak olumsuz özellikler göstermektedir. Kuzuların çekindiği, korktuğu bir varlık olarak okuyucularda olumsuz hisler uyandırmaktadır.

Büyük ve Ortanca Kuzu: Kuzulardan ilk ikisi akıllarını doğru yönde kullanamayan, acele karar vererek kurttan kurtulamayan kahramanlardır. Zayıf karakterler olarak küçük kuzunun olaydaki üstünlüğünü daha da pekiştirmektedirler.

⁶⁵ Faik akçın, 7/160 (Kasım 1962), s.2905.

Küçük kuzu: Akıllı, gözlemlerden, deneyimlerden çıkarımlar yapabilen biri olarak olumlu kahramandır.

d. DEĞERLENDİRME

Olay, sade yalın bir kurgu ile aktarılmıştır. İletisi, kurttan kurtulmak için samandan ve ottan ev yapan kuzuların ölmesine karşın aklını kullanan küçük kuzunun kiremitten ev yapınca ölümden kurtulması olayı ile aktarılmıştır.

İletisi özellikle sınav kaygısı, not kaygısı yaşayan çocuklara yardımcı olacak niteliktedir. Annesi ya da babasının eleştirilerine maruz kalmamak, arkadaşlarının önünde küçük düşmemek için sınavlardaki gerçek öğrenme olmadan alınacak yüksek notların çözüm olacağını sanıp kopyaya bile başvurabilen öğrencilere hayattaki engelleri aşmak için kalıcı çözümler bulmaları gerektiğini benimsetmek için kullanılabilir.

Konuşma dilinin unsurları bu metnimize de taşınmıştır.

Merak unsuru, kuzuların kurttan kurtulmak için yaptıklarının sırayla verilmesiyle her adımda bir öncekinden iyi fikirler bulunmasıyla küçük kuzunun nasıl bir ev yapacağı hususunda sağlanmış ve metne dikkat çekilmiştir.

3. 3. 66. KAFASIZ MEHMET AĞA⁶⁶

a. ÖZET

Lazların yaşadığı bir köyün değirmeni parçalanmış. Köylüler buna bir çözüm ararken Mehmet Ağa denilen biri, dağdaki bir taşı gençlerin kaldırmasını ondan sonra da kendisinin sırtlayıp değirmene yerleştirmesini önermiş. Sabah öneriyi uygulayan gençler taşı fazla kımıldatamamışlar ve taş altında kalan Mehmet Ağanın başı kopmuş. Oradakiler Mehmet Ağanın başı sabah var mıydı yoksa yok muydu diye iddialaşmışlar. Karısına sormuşlar cevap verememiş. Hocaya sormuşlar. Kafası olsaydı bu işi yapar mıydı diyerek cevabı vermiş.

b. İLETİLER

1. İnsanlar, yapabilecekleri işlerin üstünde gerçekleşmesi mümkün olmayacak, gerçekçi olmayan hedefler uğruna çalışırlarsa başarısızlık kaçınılmaz olur.

c. KAHRAMANLAR

Bu metinde yer alan Hoca dışındaki tüm kahramanlar olumsuz özelliktedir.

Mehmet Ağa: Aklını kullanamayan, olayın sonucuyla ilgili gerçekçi çıkarımlarda bulunamayan, kendi gücünün sınırlarını doğru tespit edemeyen, planlama yeteneği düşük biri olarak olumsuz kahramandır.

⁶⁶ Faik AKÇIN, 7/161 (Aralık 1962), s. 2929.

Köylüler: Mehmet Ağanın önerisini, olabirliliğini düşünmeden kabul edip uyarılarda bulunmayan insanlar da bu nedenle olumsuz karakterlerdir.

Hoca: Olayın sonundaki mesajı veren akıyla öne çıkan tek kahramandır.

d. DEĞERLENDİRME

Metin, iletisinin hedef kitleye uygunluğuyla olumlu bir özellik göstermektedir. Ergenlerin kendi yetenekleri becerileri doğrultusunda gerçekçi hedefler belirlemelerini sağlamada; başkalarına özenerek başarısızlıkla sonuçlanacak amaçlar için çalışmaları neticesinde mutsuz olmalarını engellemede kullanılabilir.

Metin teması yönünden faydalı olabilir; ancak anlatımı dil becerisini geliştirecek güzellikte değildir. Masal türünün özelliklerini genel olarak taşımayan bu metin daha çok fıkra, kıssadan hisse tarzında kaleme alınmış bir eserdir. Bu nedenle masal türü adına okutulmasını tavsiye edemeyiz.

3. 3. 67. KRALİÇENİN HAZİNESİ⁶⁷

a. ÖZET

Vaktin birinde fakir bir adam ve onun bir kızı varmış. Bu kız, okula gitmemiş olmasına rağmen akıllı, hazırcevap, düşünceli ve düşündüklerini konuşmasıyla güzel ifade edebilen bir kızmış. Babası yardım dilemek için kralın huzuruna çıkmış. Kral kızdan kepçeyle bütün okyanusların suyunu toplamasını istemiş. Adam eve gelince kızına olanları anlatmış. Kız da buna karşılık bıçakla bütün nehirlerin suyunu kesmesini istemiş. Kızın cevabını çok beğenen kral kızla evlenmiş. Kız kraliçe olmuş. Mutlu olmuşlar.

b. İLETİLER

1. Akılcı, yaratıcı düşünebilmek; bulunan çözümleri kısa sürede doğru güzel bir lisanla anlatabilmek insanları etkilemek için önemli bir özelliktir.

c. KAHRAMANLAR

Kız: Akıllı, yaratıcı çözümler bulması ve ifade gücü ile ön plana çıkan olumlu kahramandır. Kahramanımızın özellikleri anlatılırken “okula gitmemiş olmasına rağmen” denilmesi insanın kendini yetiştirme bilincinde olmasının vurgulanması adına önemli bir ifadedir.

Kral: Başlangıçta kızın yeteneklerini sınamak adına yapılması imkansız işlerin gerçekleşmesini dilemesiyle olumsuz, hatasını anlayıp kızın akıl ve anlatım gücüne saygı göstermesi de olumlu özellikleridir. İnsanın yanlışlarından ders çıkararak dönebileceğini göstermesi adına gerçeklikle bağlantısı yüksek bir karakterdir.

⁶⁷ Faik AKÇIN, 7/162 (Ocak 1963), s. 2958.

Kızın Babası: Fakir bir adamdır, yardım alabilmek için padişahla konuşmaya gitmesi kızının ve kendisinin hayatını değiştirmiştir. Kızıyla padişahın konuşmalarını birbirlerine nakletme görevi üstlenmiştir.

d. DEĞERLENDİRME

Yapılandırmacı yaklaşımın öğrencilerimize kazandırmayı hedeflediği açmaların başında gelen yaratıcı düşünme becerisinin vurgulanması, düşüncelerin etkili, karşındakinde saygınlık uyandıracak biçimde anlatılması davranışının önemini çocuğa hissettirebilmek adına önerilebilecek bir masaldır. Metindeki ileti, kızın verdiği akılcı cevaplarla kralı etkileyip onunla evlenmesi motifiyle aktarılmıştır.

Türkçe dersinin özel amaçları arasında yer alan anlatım becerisinin geliştirilmesi hedefinin gerekliliğini didaktik, kuru bir anlatımla değil kahramanlar aracılığıyla aktarılabilmesi çocuğun bu konuya olan dikkatini arttıracaktır.

Kız ile padişah arasındaki yaratıcı ilgi çekici söz düellosu ve bunun sonunda kimin kazanacağı hususu çocuklarda heyecan ve ilgi uyandıracak unsurlardır.

3. 3. 68. VEFAKÂR KIZ⁶⁸

a. ÖZET

Vaktin birinde padişah ülkede bir süre lamba kullanmayı yasaklamış. Düğün gecelerinde bal yerken ışık kullandıklarını dışardan gördüğü kızla oğlanı saraya çağırtmış. Nedenini öğrenmiş. Kızı yedi senedir amcasından isteyen oğlanın, sonunda kızı alınca çok sevinip bal yerken ışık kullandıklarını öğrenince kızı ve oğlanı denemek için ayrı ayrı soru sormuş. Kıza güzel olduğunu onu vezirlerinin oğluya evlendireceğini söylemiş. Kız da kabul etmiş. Kızı sadık olmadığı için zindana attırmış. Oğlan ise benzer soru da hayır cevabını verince cezadan kurtulmuş. Ülkede kocalarına sadakat göstermeyen tüm kadınları tutuklatmış. Bunun üzerine bir ihtiyar saraya gelmiş ve padişaha bir hikâye anlatmış. Adam yıllar önce bir harami olduğunu bir atlı süvarinin peşinden gittiğini, bunu alt edemeyeceğini anlayınca onu takip ettiğini söylemiş. Atlı süvarinin sarayda birini öldürdükten sonra kendini de öldürdüğünü anlatmış. Aslında süvari bir genç kızmış. Nişanlısını öldüren adamı öldürdükten sonra kendini öldürmüştü. Altınları atı da adama bırakmış. Tüm kadınları tutuklatmasının yanlış olduğunu anlayan padişah, kararından vazgeçmiş.

b. İLETİLER

1. Vefalı olmak, her engele rağmen sevdiklerine destek olmak, onlara ihanet etmemek önemli bir erdemdir.

⁶⁸ Mehmet Gökalp, 8/164 (Mart 1963), s. 3017-3018.

2. Her grup içinde iyi olduğu gibi kötü insanlar da bulunur. Sadık davranmayan biri yüzünden herkese ceza vermek yerine hatalarını düzeltmek için şans vermek daha doğrudur.

c. KAHRAMANLAR

İhtiyar: Olayların çözümünde yardımcı olan kahraman olarak olumludur. Onun anlattığı hikâye masalın didaktik mesajını içermektedir.

Oğlan: Hiçbir şeye sevdiğini bırakmayan, sadık dürüst biri olarak özenilecek bir kahramandır. Masalın erkek kahramanı, sevgisindeki saflık ve sadakat ile kızların ömürlerini geçirmek istedikleri özellikteki erkektir. Bu özelliklerin pekişmesiyle, 11-14 yaş grubunda özellikle 8. sınıfta yoğunlaşan karşı cinsle kurulan arkadaşlıklarda, erkeklerin bu özelliklerini geliştirmelerini özendirerek bir kahramandır.

Kız: Zaaf gösterip sevdiğini bırakmak isteyen; ancak daha sonra hatasını anlayıp düzelterek olumlu özellik gösteren biridir. “Herkes hatasını tamir etmek adına bir şans verilmelidir.” Fikrini pekiştiren kişidir.

Padişah: Masalda adaleti sağlamakla görevli olan kişidir. İhtiyarın yardımıyla hatasını anlar ve yanlıştan geri döner.

d. DEĞERLENDİRME

Dürüstlük, vefa, sadakat duygularının pekiştirilmesinde kullanılabilecek bir masaldır. Ancak anlatımı iletisi kadar başarılı değildir. Fazla dikkat çekmeyen heyecan unsurunun kullanılmadığı özellikle ihtiyarın da girmesiyle didaktik, mesaj verme kaygısıyla yazılmış bir metin izlenimi vermektedir. Bu nedenle öneremeyeceğimiz bir eserdir. Ayrıca metin uzunluğu 11- 14 yaş grubu çocuklarının bilişsel seviyelerinin çok altında kalmaktadır.

3. 3. 69. SEPETÇİ BABA⁶⁹

a. ÖZET

Vaktin birinde bir adam varmış. Sepet yaparak kızı ve eşine bakarmış. Paşanın biri adamın kızını görmüş ve evlenmek için haber yollamış. Adam bir el hüneri olmayan adama paşa bile olsa kız vermeyeceğini söylemiş. Paşa da mecbur kalıp bir ustanın yanında sepetçiliği öğrenmiş. Paşa bir iftiraya uğramış ve memurluktan atılmış. Sepetçiliğe başlamış. Kızla evlenmiş. Bu sayede evine bakabilmiş.

b. İLETİLER

⁶⁹ Faik AKÇIN, 8/168 (Temmuz 1963), s. 3127.

1. **Zenginlik, makam geçici güçlerdir, herkes bu gerçeği bilerek iş ayrımı yapmadan çalışma becerisini kazanmalıdır.**

2. **Hakkıyla çalışıldıktan sonra her mesleğe saygı duyulması gerekir.**

c. KAHRAMANLAR

Masalımızda olumsuz bir kahraman bulunmamaktadır.

Sepetçi: Davranışlarıyla ders verici kahramanımızdır.

Paşa: Sevdiği kızı alabilmek için öğrendiği hüner başlangıçta ona zorluk yaratsa da daha sonra faydasını görmüştür. Sabırla işi öğrenmeye çalışması onun olumlu özelliğidir.

d. DEĞERLENDİRME

Masalımız, hacim olarak hedef kitlemizin seviyesinin altındadır. Masallarda bulunması gereken biçimsel unsurlar metne yerleştirilmemiştir. Merak ve ilgiyi arttıracak bir olay örgüsü ve kahramanı bulunmamaktadır. Ders vermek amacıyla anlatılan “kıssadan hisse” türünden metinlerle yakınlık göstermektedir. Bu nedenle okutulmasını tavsiye edemeyiz.

3. 3. 70. MURADINA EREN KIZLA BEYOĞLU⁷⁰

a. ÖZET

Vaktin birinde bir kız varmış. Annesinin gözleri kör olunca iyileştirmek için zezem aramak için yollara düşmüş. Yolda karşılaştığı Beyoğlu kendisinde zezem olduğunu söyleyerek kızı evine götürmüş Annesi istemese de oğlan razı etmiş. Kız suyu alıp annesinin gözlerine sürmüştü. Kadın iyileşmiş. Kız geri gelmeyince oğlan bülbül satmaya başlamış yollara düşmüş. Kız da bundan bir bülbül çifti almış. Bir gece bülbül çiftleri kızı oğlanın yanına götürmüş. Tekrar kavuşup mutlu olmuşlar.

b. İLETİLER

1. **İnsan gerçekten kalpten dilerse, Allah ona işin yapılmasında yardım eder.**

2. **Karşılıksız yapılan iyilikler, sonunda yapana faydalı olur.**

c. KAHRAMANLAR

Masalımızda olayların akışını engelleyecek bir karakter yoktur.

⁷⁰ M. Güner DEMİRAY, 8/169 (Ağustos 1963), s. 3157-3158.

Anne: Oğlanın annesinin, kıza yardım etmeye gönüllü olmaması onun olumsuz kılmaktadır.
Oğlan: Yardımsever, paylaşımcı, sevgisine sadık, akıllı biri olarak en önemli olumlu kahramanımızdır.

Kız: Annesini iyileştirmek için birçok sıkıntıya katlanması, Beyoğlu'nun annesine boyun eğip yalvarmak zorunda kalmasına rağmen annesini iyileştirmesi onun olumlu olmasını sağlamaktadır.

d. DEĞERLENDİRME

Masalımız kelime kapasitesi, metin uzunluğu açısından hedef kitlemizin seviyesinin altındadır. Kahraman sayısı ve olay örgüsü bakımından da zengin bir metin değildir. Teması ve iletileriyle uygun gördüğümüz metni, derslerde ana metin olarak değil de ana metne paralel olacak şekilde kullanabiliriz.

3. 3. 71. KELOĞLAN⁷¹

a. ÖZET

Vaktin birinde bir Keloğlan varmış. Babası ölürken adı Musa, boyu kısa, sakalı, köse olan bir adamın değirmeninde un öğütme diye öğüt vermiş. Annesi bir yük un öğütmesini isteyince değirmene giden Keloğlan değirmen sahibinin köse dayı olduğunu öğrenince babasının sözünü dinleyip başka değirmene gitmiş. Durumu anlayan köse bu civardaki değirmenlerin hepsi benim. Senle yalan yarışına girelim kim kazanırsa onun istediği olur demiş. Yarışı kazanan Keloğlan değirmenlerin yönetimini almış.

b. İLETİLER

- 1. Pratik zekasını doğru yönde kullanan kişiler başarılı olurlar.**
- 2. Büyüklerimizin sözlerine kulak vermek, onların deneyimlerinden yararlanmak bize işlerin çözümünde faydalı olur.**

c. KAHRAMANLAR

Köse: Çıkarıcı, kurnaz biri olarak başkahramanımıza sorun yaratan olumsuz kahramandır.

Keloğlan: Akıllı, büyüklerinin sözlerine değer veren, annesine babasına karşı saygılı bir çocuk olarak olumlu kahramandır.

Anne: Keloğlan'dan un öğütmesini istemesiyle olayların başlamasına neden olan kişidir. Masalda başka bir fonksiyonu yoktur.

⁷¹ Faik AKÇIN, 8/170 (Eylül 1963), s. 3186.

d. DEĞERLENDİRME

Birinci ileti, laf yarışında Köseyi yenen Keloğlan'ın zengin olmasıyla aktarılmıştır.

İkinci mesaj ise Keloğlan'ın babasının öğüdünü tutup Köse'nin oyununa düşmemsiyle ifade edilmiştir. Masal iletisi ve anlatımı ile önerilebilecek bir masaldır. Ancak masalda çocuğu kandırmak için laf yarışına girmeyi teklif eden Köse'nin bunu yalan yarışı diye ifade ettiği bölüm yalancılığı güzel özenilecek bir husus gibi çocuklara sunabileceğinden düzeltilmesi gerekir. Keloğlan; haksız yere başarılı olabilmek, insanları kandırmak için yalan söylemez; sadece gerçek olmayan laf oyunları uydurarak rakibini yenmeye çalışır. Kahramanımız, dilimizde “Laf ebesi, laf cambazı” diye tabir edilen bir özelliğe sahiptir, yalancı değildir.

Masalın başlangıcında verilen vasiyetin çocuk tarafından uygulanıp uygulanmayacağı merak edilen bir husustur. Köse'nin Keloğlan'ın kendi değirmenine gelmek istememesini öğrenmesiyle peşinden gitmesi durumu, masaldaki heyecanı ve gerilimi arttıran bölümdür. Bu yönleriyle de başarılı bulduğumuz metin, yukarıda belirtmeye çalıştığımız yerin düzeltilmesiyle çocuklara tavsiye edilebilir.

3. 3. 72. İHTİYAR ODUNCU⁷²

a. ÖZET

Vaktin birinde odun kesip bunları satarak geçinen fakir bir adam varmış. Bu adamın iki oğlu bir de karısı varmış. Bir gün oduna gittiğinde bir kuş yuvası ve yumurta görmüş. Yumurtayı almış. Eve geldiğinde bir vezir gelmiş yumurta için elli altın verip yumurtayı almış. Bu bir süre böyle devam etmiş. Oduncu ormanda rastladığı kuşu eve getirmiş. Yumurtasını da vezire satmaya devam etmiş. Zengin olmuşlar. Oduncu hacca gitmiş. Vezir eve gelmeye devam etmiş. Kadın veziri eve davet etmiş. Adam, kadına ancak kuşu kesip yedirirse geleceğini söylemiş. Kadın kestirmiş; ama hizmetçi başını büyük oğlana ciğerini de küçük oğlana yedirmiş. Vezir uzuvları eksik olduğu için kabul etmemiş, çocukları öldürmesini istemiş. Kadın bunu da kabul etmiş. Hizmetçi çocukların kaçmasına yardım etmiş. Çocuklar yol ayrımında ayrılmışlar. Küçük oğlan yaşlı bir kadının evinde misafir olmuş. Kocakarının iyi bir insan olmasından dolayı ona iyi davrandığını sanmış; ancak kuşun ciğerini yediği için oğlanın her sabah yastığının altından altın çıkıyormuş. Bu altınları alan Kocakarı zengin olmuş. Oğlanı da bu yüzden yanından ayırmamış. O kentte varlığı ile tanınan oğlan, komşu kette güzeller güzeli bir kızı görmüş, âşık olmuş. Kocakarıya durumu anlatmış. Kocakarı da altınları alıp kıza istediği kadar verip kıza görmesini söylemiş. Kızın evinde misafir olan oğlanın yattığı yerde Dünya Güzeli, altın bulmuş. Kız, oğlanın bir sırrı olduğunu anlamış. Akşam içince istifa eden oğlan ciğeri düşürmüştü. Bu yüzden yastığının altından altın çıkmamaya başlamış. Bunu anlayan Kocakarı küçük oğlanı kovmuş. Oğlan başka memleketlere gitmiş. Bir

⁷² Hüsnü YILDIZ, 8/173-4 (Aralık-Ocak 1963-1964), s. 3268-3270/3295-3298.

kara erik yemiş eşek olmuş, bir ak erik yemiş insan olmuş. Âşık olduğu cihan güzelinin yanına gitmiş oradaki kırk kişiye bu kara eriği yedirmiş onları eşek yapmış. Komşu memleketin padişahının sarayına yardım için yollamış. Bu padişah da kardeşi büyük oğlanmış. Başına bir Zümrüdü anka kuşu konmuş ve o ülke padişahı ölünce yerine seçilmiş. Saray yaptırmak için adam arıyormuş. Saray yardımı için adamlarıyla komşu memlekete giden oğlanı görünce birbirlerinin kardeşi olduğunu anlamışlar. Babalarını bulmaya gitmişler. İhtiyar oduncu fakirleşmiş, anneleri vezirle evlenmiş. Oğlanlar, vezirin sarayının karşısına saray yaptırmışlar, onların hepsini yemeğe çağırılmışlar. Küçük oğlan tüm olanları bir hikâye gibi anlatmış. Sonra da vezirle kadını öldürtmüş. Hizmetçi ve babalarını yanlarına almışlar. İstedikleri kızlarla evlenip mutlu olmuşlar.

b. İLETİLER

- 1. İnsanların birbirlerine verdikleri sözleri tutmaları gerekir.**
- 2. Dünyada mal, mülk zenginlik geçicidir. İyi kalpli olanlar çalışırlarsa bunu elde edebilirler.**
- 3. Haksızlığa uğradığımızı düşündüğümüz durumlarda bile öfkemizi kontrol ederek, yanlış davranan kişilerin hatalarını onlara bildirerek ceza vermek adâletin insan vicdanında da onaylanmasını sağlar.**
- 4. İnsanlar kendi çıkarları için birilerine yardım ederse bunun bir önemi kalmaz ve ortaya çıkar.**
- 5. Varlıktan haksızlığa uğrayarak yokluğa düşmek onur kırıcı bir durumdur.**
- 6. Adâlet, er geç yerini bulur.**
- 7. İçki içmek insanların sağlığını bozan kötü bir alışkanlıktır.**

c. KAHRAMANLAR

Büyük ve Küçük Kardeş: Oğlanların her ikisi de akıllı, çalışkan kişilerdir. Bu nedenle zaman içinde zenginliğe ulaşmışlardır. Masalarda genellikle küçük kardeş olayların çözümünü sağlayan aktif kişidir. Oysa bu metinde büyük oğlan da kendi gittiği yolda padişahlığa kadar yükselebilmek başarısı göstermiştir. Babalarını bulup vezirle annelerinin suçunu ortaya çıkarma işinde de kardeşiyle birlikte çalışmıştır.

Oduncu: Saf, aldatılan bir adamdır. Para kazandıktan sonra ilk iş olarak Hacca gitmesi onun dinine bağlı bir kişi olduğunu göstermektedir. Karısına güvenen biri olarak onu evde hizmetçisiyle yalnız bırakmıştır. Mazlum bir karakterdir. Karısı tarafından aldatılıp parasına el konulsa da iyi kalpli olan adama Allah yardım etmiş ve tekrar zengin olmuştur.

Hizmetçi: Kötü insanların yaptıklarına uymayan, kendi aklıyla karar verebilen, cesaretli, dürüst, yardımsever biridir.

Anne: Anneler, tüm dünyada kutsal varlıklar olarak görülen, iyi kalpli, çocukları için tüm fedakârlıkları yapabilecek kişilerdir. Oysa bu genel yargıyı doğrulamayan, kendi çıkarı için çocuklarının canını bile hiçe sayan bir anne bulunmaktadır. Sonunda da cezasını bulur.

Kocakarı: Altınları yastığın altında bulduğu için oğlanı misafir eden kadın, çıkarları zarara uğrayınca yardım etmekten vazgeçmiştir. Bu da menfaati için insanlara yardım ettiğini gösterir. Bu nedenle olumsuz bir kahramandır.

Vezir: Oduncunun bulduğu kuşu elde edebilmek için onun karısıyla evlenen, kendisine yardımcı olmuş birisine ihanet eden birisi olarak olumsuz bir kahramandır.

Dünya Güzeli: Masalda bu isimle belirtilen kız, güzelliğiyle oğlanın iradesine hâkim olur. Küçük kardeşin, güzelliğe karşı iradesinin düştüğü zaafı ve içkiye karşı koyamamasıyla başına gelen kötü durumları aktarabilmek için kullanılmış bir kahramandır.

d. DEĞERLENDİRME

Adâlet, güven, yardımlaşma gibi özelliklerin çocuklarda pekiştirilmesi adına uygun bir metindir. İletileri ve teması yönünden oldukça zengin ve başarılı bir masaldır. Birinci ileti, büyük oğlanın kardeşine kızlardan hangisini seçerse alabileceğini sözünü vermesi, en güzel kızı seçen kardeşine sözünü tutması motifiyle açıklanmıştır. Bu çocuklarda güven duygusunun yerleştirilmesi için kullanılabilir. İkinci ileti, ihtiyar bir oduncuyken zengin olan adamın karısı yüzünden tekrar fakirleşmesi, masalın sonunda ise oğullarının yardımıyla tekrar zenginliğe kavuşmasıyla örneklendirilmektedir. Üçüncü mesaj ise küçük oğlanın annesi ve vezirin yaptıklarını onların adını vermeden hikâye şeklinde anlatması, kişilerin kendi hatalarını anlamalarını sağlaması ve diğer insanların gözünde haklılıkları kanıtlamasıyla aktarılmıştır. Dördüncü mesaj, yaşlı kadının oğlanın yastığından çıkan altınlar için ona bakması bitince de evinden kovması, olayı ile dile getirilmiştir. Beşinci ileti, küçük oğlanın bu duruma dayanamayıp başka memleketlere gitmesi durumuyla açıklanmıştır. Masalın istenildiği gibi kötülerin cezasını bulup iyilerin haklarını almasıyla sonuçlanması altıncı iletiyi doğrulamaktadır. Son ileti de ana kahramanımız olan küçük kardeşin gösterdiği bir irade zafiyeti anında verilmiştir.

Metin diğer masallara göre şahıs ve olay örgüsü itibarıyla hacimli bir masaldır. Ancak buna rağmen mantık hatası yapılmadan olaylar ve kahramanlar birbirleriyle iyi ilişkilendirilmiştir.

Kahramanlarımızın hizmetçi tarafından evden gönderilmesiyle birlikte heyecan yükselmekte ve masalın sonuna dek olaylarla bu devam ettirilmektedir. Bu yönüyle de oldukça başarılı bir metindir.

Anlatım yönünden başarılı olan metinde deyimler, atasözleri oldukça zengindir. (Kaşıktan çıkan nasibindir. , yer yarılrsa yerin dibine girsek, taraktan bez kaldırmak vb.)

Kahramanları, iletileri ve anlatımıyla tavsiye edilebilecek bir masaldır.

3. 3. 73. CİMİRİ⁷³

a. ÖZET

Vaktin birinde fakir bir karı koca ve üç kızı varmış. Büyük kızını zengin olan bir tüccara vermiş. Adam çok cimriymiş. Kız zamanla zayıflamış ve ölmüş. Bu defa ortanca kızla evlenmiş. Bu karısı da ölmüş. Küçük kızla evlenince kız bir gün kocasının altınlarını bulmuş. Kendi evinden kocasının evi arasında bir gizli yol yaptırmış. Oradan aldığı yiyeceklerle gücünü kaybetmemiş. Kocasına eve arkadaşlarını çağıracağını söyleyip bir kuş getirmiş. Kuşun yarısını pişirmesini tembihlemiş. Kadın bulduğu altınlarla çarşıdan bir sürü malzeme almış ve çok güzel yemekler yapmış. Cimri adam, karısının hazırladıklarını görünce üzüntüden ölmüş. Altınları alan kız, ablalarının da intikamını almış.

b. İLETİLER

1. Kazandıklarını eşiyile, dostlarıyla olması gerektiği gibi paylaşmayan kişiler bunun zararını yine kendileri görürler.
2. İnsanları iyice tanımadan sadece maddî zenginliklerine bakılarak evlilik kararı alınmamalıdır.

c. KAHRAMANLAR

Küçük Kız: Akli ve bulduğu pratik çözümlerle olumlu bir kahramandır.

Anne- Baba: Sadece zenginliğe önem vererek kızlarını evlendirmeleri yönüyle olumsuz kahramanlardır. Ayrıca ilk kızlarının adamın cimriliği yüzünden güne güne zayıflayarak ölmesinden gerekli dersi çıkarıp hatalarını da anlayamamaları onların diğer eksiklikleridir.

Cimri Adam: Adından da anlaşılacağı gibi kazandıklarını paylaşmayı bilmeyen kendini mutsuzluğa iten olumsuz bir kahramandır. Okuyanların antipatisini kazanmaktadır.

d. DEĞERLENDİRME

Teması ve anlatımı ile önerebilecek bir eserdir. Anlatımında küçük kızın akıyla bulduğu yöntemler okuyucuyu şaşırtmaktadır. Cimri adamın yaptıkları sonucu ceza görmesi bu yönde tutumları olan çocukların bu yönlerini gözden geçirmelerini sağlayabilir. Her yönden hayatta aşırıya kaçılmaması gerektiği vurgulanabilir. Küçük kız çocukların beğenisini kazanabilecek, özdeşim kurulabilecek bir kahramandır. Bu özellikleriyle de tavsiye edilebilir.

3. 3. 74. TEMBEL ÇOCUK İLE PADİŞAH KIZI⁷⁴

a. ÖZET

⁷³ Veysel ARSEVEN, 8/177 (Nisan 1964), s. 3389.

⁷⁴ Faik AKÇIN, 8/177 (Nisan 1964), s. 3390.

Vaktin birinde fakir bir kadın ile onun tembel bir oğlu varmış. Oğlan her şeyi ayağına getirilmesini bekler, hiç çalışmamış. Oranın kralı küçük kızını sarayından kovmuş. Kız da gide gide bu oğlanın yaşadığı kulübeye varmış. Kız oğlanın istediklerini yapmamış ve zamanla oğlan kendi işini kendi yapar olmuş. Bir devecinin yanında işe girmiş. Bir gün karşısına çıkan bir ihtiyar, oğlana nar ve havlu vermiş. Oğlan bunları kıza vermiş. Kız narı açınca içinden elmaslar çıkmış, havluyu açınca etrafını askerler bandolar sarmış. Bir saray yaptırmışlar. Ömür boyu mutlu olmuşlar.

b. İLETİLER

1. **Tembellikle değil, çalışarak istenilenlere ulaşılabilir.**
2. **İnsanlara alıştıkları gibi değil, olması gerektiği gibi davranılırsa olumlu davranışlar kazandırılabilir.**

c. KAHRAMANLAR

Kralın Kızı: Karşısındakinin yanlış isteklerine boyun eğmeyen, ne istediğini bilen, kararlı biri olarak olumlu kahramandır. Oğlanı davranışlarıyla doğruya yönlendirmiştir.

İhtiyar: Sorunların çözümü için gayret eden, dürüst olarak çalışan insanlara Allah'ın yardım edeceği inancının bir göstergesi olarak masalda yer almıştır.

Oğlan: Her şeyi karşısındakinden bekleyen, tembel biriyken olumsuz; zamanla hatasını düzelterek çalışan biri olarak da olumlu bir kahramandır. İyiye doğru bir gelişim göstermiş olması çocukların kötü özelliklerini istediklerinde değiştirebilecekleri inancını uyandırmada faydalı olabilir.

d. DEĞERLENDİRME

11- 14 yaş gurubu çocuklarının fazla güç sarf etmeden başarıya ulaşma bu uğurda büyüklerinin ve arkadaşlarının yaptıklarından faydalanma yoluna giderek kolaycılığa alışmalarının önüne geçebilmede kullanılabilir. Buna yardımcı olacak birinci ileti, tembel oğlanın hazırcılığı bırakıp çalışması ve sonunda zengin olması motifiyle aktarılmıştır. İkinci mesaj ise kızın hazırcılığa alışan oğlanın dediklerine boyun eğmemesi ve oğlanı çalışmaya mecbur bırakmasıyla onun tembellikten kurtulmasını sağlaması durumuyla verilmiştir. Anlatımı yönüyle de tavsiye edilebilir. Masalın sonu diğerlerinden farklı olarak bir tekerleme ile bitirilmemiş olmasına karşın oldukça akılda kalıcı ve esprili bir üslûpla yazılmıştır:

“Oğlan o yerin şahı oluyor. . Mutlu bir hayat geçirirler. Ben de o gün bu gençlere bir tepsi baklava yapıp göndermek istedim. Oradan bir kurbağa vak vak! diye ötmeğe başlayınca ben bunu bırak bırak! diye anladım. Tepsiyi yere atmamla kaçmam bir oldu. Veremedim gitti. . . ” Buradaki

baklava simgesi masalların genelinde kullanılan **elma** sembolünün yerine kullanılmıştır. Bu bölüm aynı zamanda eğlendirme ve metne olan ilgiyi yoğunlaştırma amacına da hizmet etmektedir. Kültür öğelerimiz açısından düşünecek olursak da düğün günü gelin ve damadın bir ömür boyu tatlı huzurlu bir yuvaları olabilmesi adına düğün evine götürülen ve çeşidi bölgelere göre değişen baklava, helva gibi tatlı âdetini anımsatmaktadır. Bu geleneğin çocuklar tarafından bilinip bilinmediğini ya da dersin işlendiği okulun bulunduğu yerdeki uygulandığını hatırlatmak için öğrencilere “Anlatıcı, oğlanla kıza neden baklava götürmek istemiştir?” gibi açık uçlu soru yöneltilerek bulunması sağlanabilir. Bu aynı zamanda öğrencinin aktif hâle gelmesini ve düşünme becerisini geliştirecek faaliyetlerdir.

3. 3. 75. HÜSNÜ YUSUF⁷⁵

a. ÖZET

Vaktin birinde bir padişah ve onun bir kızı varmış. Kız her gün has bahçedeki nehrin kenarında serinlemeyi âdet edinmiş. Günlerden bir gün serinlerken kolundaki bileziği çıkarmış. Bu esnada kırk bir tane beyaz güvercin kızın yanına gelmiş. Kırkı güzel bir kız, biri de yakışıklı bir delikanlı olmuş. Bileziği alıp tekrar güvercine dönüşüp uçup gitmişler. Kız delikanlı olan güvercini tekrar görebilmek ümidiyle her gün nehir kenarına gitmiş. Ancak güvercinler bir daha gelmemiş. Kız delikanlıya olan sevgisinden hastalanmış. Babası kızının iyileşmesi için bir hamam yaptırmış ve hamama gelenler başlarından geçen ilginç bir olayı anlattıktan sonra yıkanmışlar. Bir gün hamama güzel bir gelin gelmiş. Yaşadığı olayı anlatmış. Dere kenarında çamaşır yıkarken odunu biten kız, o sırada önünden geçen otuz katır odun yükünü takip ederek geldiği kayalıkta açılan kapıdan içeri girmiş. İçerde çok güzel yemeklerin olduğu bir mutfak varmış. Tam yemeği yiyeceği sırada bir sesin onların peri padişahının oğlunun yiyeceğini söylediğini duymuş. O sırada kırk bir güvercin belirmiş. Bunların kırkı güzel bir kız biri de delikanlı olmuşlar, diye olayı anlatmış. Padişah kızı gelinin yardımıyla oraya gitmiş. Bir dolabın içine saklanıp delikanlının gelmesini beklemiş. Oğlan geldiğinde kurbacını şaklatmış her yer titrediği halde dolap titrememiş. Dolabın içinde sevdiği kızın olduğunu anlamış. Oğlanla kız kavuşmuşlar. Bir süre sonra kız bir çocukları olacağını söylemiş. Delikanlı bunu duyarlarsa perilerin kızı öldüreceğini söylemiş. Kızı babasının sarayına göndermiş. Oğlan kanadının üzerinde kızı saraya bırakmış. Saraydaki hizmetçiler padişahla kızın konuşmalarını duymuş. Periler durumu öğrenince oğlanı öldürmek istemişler. Oğlanın babası da perileri kandırmak için bir beyaz güvercin satın almış. Perilerin gözü önünde oğlanı onlara vermemek için güvercini ateşe atmış. Güvercinin peşinden kırk güvercin ateşe girip cezalarını bulmuşlar. Oğlanla kız yeniden evlenip mutlu olmuşlar.

b. İLETİLER

⁷⁵ Veysel ARSEVEN, 8/178 (Mayıs 1964), s. 3416-3417.

1. **Hayatta kötülük yapanlar her zaman cezalarını bulurlar.**
2. **Kötü olduğunu düşündüğümüz olay ve durumlarda bizim hayrımıza olacak yararlar olabilir.**

c. KAHRAMANLAR

Padişahın Kızı: Sevgisi uğruna hastalanan, zorluklar çeken; ancak bundan vazgeçmeyen azimli, kararlı bir kahramandır. Sonunda da sevdiğine kavuşmasıyla amacına ulaşmış mutlu olur. Çocukların örnek alabileceği niteliklere sahiptir. Başarılı olmak isteyen gençlere nasıl bir yol izlemeleri gerektiği hususunda ipuçları vermektedir. Yılmadan, ümidin canlı tutulup çalışılmasıyla insanların başarılı olacakları fikrini kazandırabilecek kahramandır.

Peri Padişahın Oğlu (Hüsnü Yusuf) : Fiziksel olarak yakışıklı biri. Karakter olarak da sevdiği kızını korumak için kendini tehlikeye atabilen, fedakâr, ön görüşü yüksek bir delikanlıdır.

Peri Padişahı: Oğlunu kurtarabilmek için bulduğu çözümle zekasını ortaya koymuş ve olayın olumlu yönde sonuçlanmasını sağlamıştır. Oğlunu seven, onun hayatı için riskli kararlar vermeyi göze alabilen, insiyatif kullanabilen birisi olduğunu göstermiştir.

Padişah: Sadece masalın giriş bölümünde rolü olan bir kahramandır. Kızın babasıdır. Kızının hastalanması üzerine onu iyileştirmek için çareler araması, onun kızına olan sevgisini ve bağlılığını göstermektedir.

Periler: Kötülüğün masaldaki simgeleridir. Sonunda da cezalarını bulurlar.

d. DEĞERLENDİRME

Kahramanlarının mücadelesi sonucunda iyilerin kazanması, çocukların psikolojisini olumlu yönde etkileyecek; onlara zor olduklarını düşündükleri durumlarda umutlarını korumaları, iradelerini güçlü tutmalarını sağlayacak iletileri bulunması masalı öne çıkaran hususlardır.

Merak unsurunun başlangıçtan sonuna kadar ustalıkla korunduğu görülmektedir. Kırk güvercinin kıza, birinin de delikanlıya dönüşmesi motifi, masalın olağanüstülüğünü göstermektedir. Bunların kim olduğu okuyucu tarafından merak edilmesi heyecanı arttırmaktadır. Kim olduklarına dair cevap, masalın sonunda verilmektedir.

Deyimler yönünden de oldukça zengin olduğunu tespit ettiğimiz bir metindir: Yataklara düşmek, gönlünü almak vb. Ağız özelliklerinin de metne yansıtılmaması da olumlu bulduğumuz bir başka özelliğidir. Bu yönleriyle tavsiye edebileceğimiz bir eserdir.

3. 3. 76. MİTİŞİK KIZ⁷⁶

a. ÖZET

⁷⁶ Veysel ARSEVEN, 8/179 (Haziran 1964), s. 3445.

Vaktin birinde arkadaş beş kız varmış Bunlar her gün tuturuk denilen otu kazımaya giderlermiş. Bir gün çok yorulunca dinlenmek için bir evin kapısını çalmışlar. O evin sahibi de dev anasıymış. Kadın bunlara güler yüzlü davranıyormuş. Asıl isteği kızlar uyuyunca onları yemekmiş. Mıtışık Kız çok akıllıymış ve bunu öğrenince dev anasının oyununu bozmaya çalışmış. Gece uyumamış uyumak için baklava börek istemiş. Dev anası getirince yemişler. Sonra da su istemiş. Dev anası nehre kalburla su doldurmaya gidince onlar da evin etrafındaki otları ateşlemişler. Devden de kurtulmuşlar.

b. İLETİLER

- 1. İnsanlara tam olarak güvenmeden önce onların davranışlarını gözlemleyip ondan sonra karar verilmelidir.**
- 2. Akılcılık, yaratıcılık insanları başarılı kılan, zorluklardan kurtaran önemli özelliklerdir.**

c. KAHRAMANLAR

Mıtışık Kız: Birçok masalda gördüğümüz aklıyla ön plana çıkarılan, olayların çözüme kavuşmasını sağlayan olumlu kahramanlardan birisi de Mıtışık Kız adıyla bu masalda karşımıza çıkmaktadır.

Dev Anası: Özü sözü bir olmayan, çıkarıcı, yalancı bir kişi olarak olumsuz kahramandır.

d. DEĞERLENDİRME

Çocuklara özel olarak arkadaş seçiminde genel olarak da insan ilişkilerinde iyice tanıma fırsatı olmadan herkese güvenilmemesi gerektiği fikrini kazandırmada yaralanılabilecek bir masaldır. Bu özellik birinci iletiyle kazandırılmaktadır. Kızların yüzüne gülerken onları yemek isteyen dev anasının davranışlarıyla aktarılmıştır.

Dev anasının kızları öldürmek istemesi ve Mıtışık Kızın uyanıklık yapıp durumu öğrenmesiyle olaylar iyice gelişmekte ve heyecan dozu artmaktadır. Kız arkadaşlarını ve kendisini dev anasının elinden kurtarabilecek mi? sorusu zihinlerde oluşmakta ve masal sonuna dek buna yanıt aranmaktadır. Bu da merak ve ilgi unsurunu sağlamaktadır. Anlatımındaki bu özelliklerden dolayı da önerilebilecek bir eserdir. Metnin iletilerini kuru bir anlatımla değil edebî eserlerde bulunması gereken heyecan, merak, gerilim ve çatışma unsurlarıyla bütünleştirilerek verilmesi başarılıdır.

3. 3. 77. SİHİRLİ TAVŞAN⁷⁷

a. ÖZET

⁷⁷ Veysel ARSEVEN, 8/180 (Temmuz 1964), s. 3470.

Zamanın birinde bir padişah onun da üç oğlu ve bir kızı varmış. Kızı bir gün kaybolmuş. Her yerde aradıkları halde bulamamışlar ve acılarını belli etmemeye çalışmışlar. Bahçelerinde diğer ağaçlardan farklı, kokusuyla rengiyle çok güzel olan bir elma ağacı varmış. Her yıl törenle meyvesi toplanır daha önce kimse alamazmış. Bir gün ağaçtan elma alındığı fark edilmiş. Alanı yakalamak için sırayla büyük ortanca ve küçük şehzade ağacın dibinde beklemiş. Küçük şehzade elmayı alırken bir kuşu görmüş; ama yakalayamamış. Kuştan bir tüy düşmüş. Tüyü gören büyük oğlan, tüyü bu kadar güzelse kuş daha güzeldir diyip aramaya çıkmış. Bir su kenarında durmuş Orada gördüğü tavşana olanı biteni anlatmış. Tavşan bir anda güzel bir kız olmuş. Kızı görünce aramayı unutan oğlan bir daha dönmemiş ve kızla evlenmiş. Kız, aslında elmayı alan kuş olduğunu anlamasın diye tavşan kılığına girdiğini söylemiş. Padişah da diğer oğulları da gitmesin diye aramaktan vazgeçmiş.

b. İLETİLER

- 1. İnsanlar bazı istenmeyen durumlarda öncelikle hepsini birden çözmeye çalışmak yerine öncelik sırasına koyarak adım adım hareket etmesi gerekir.**
- 2. İçinde yaşadığımız koşullar davranışlarımızı belirler.**
- 3. İnsanlar bazı durumlarda çare bulamaz ve olaylara isyan etmek yerine onları olgunlukla kabullenmeye çalışmak daha faydalı olur.**

c. KAHRAMANLAR

Padişah: Çok büyük sorunlar karşısında bile temkinli olan, paniklemeyen, akılcı; küçük kızı ve oğlunu bulamayınca diğerlerini de kaybetmemek adına zor da olsa sorumluluk alarak doğru karar verebilen bir baba olarak olumlu kahramanımızdır.

Büyük şehzade: Başlangıç itibariyle kardeşini bulmayı amaçlayan, ancak kuşu görünce kendi iradesine ve arzularına yenilerek onun peşinden giden ve aramayı unutan biri olarak iradesi zayıf bir karaktere dönüşmektedir ve olumsuzdur. Ailesinin öncelikleri(kız kardeşinin bulunması) yerine kendi isteklerini ön planda tutarak bencil davranışlar göstermiştir.

Küçük Şehzade: Olayda diğer masallarda görüldüğü gibi etkin olmayan bir karakterdir. Masaldaki en önemli yönü büyük şehzadenin kardeşini bulmak için yola düşmesine vesile olan kuşun tüyünü bulmasıdır.

Tavşan: Kuş, tavşan gibi kılıklara girebilen aslında güzel bir kızdır. Masallarda olabilecek olağanüstülükler, burada onunla verilmiştir. Ana kahramanımızın iradesinin ve kişilik özelliklerinin ölçülerek iletinin verilmesini sağlayan kahramandır.

d. DEĞERLENDİRME

Sorunları çözümlerken kendi koşullarımızın gerektirdiği belirli önceliklerimizin olması gerektiği, plansız hareket etmenin beyhude çaba sarf etmekten öteye geçemeyeceğini kazandırmada faydalanılabilir. Buna da iletilerin verilişindeki başarı yardımcı olacaktır. Birinci ileti, büyük şehzadenin kuşun güzelliğini görünce kardeşini aramak yerine onu aramaya kalkması bu durumun göstergesidir. İkinci ileti, büyük şehzadenin kuşu görmeden önceki isteği ile gördükten sonraki davranışları farklılık arz eder. Üçüncü mesaj ise kızı kaybolan padişahın acısını belli etmeye çalışması, diğer oğullarını da kaybetmemek için büyük oğlunun peşine kimseyi göndermemesi gibi motiflerle aktarılmıştır.

Masal yukarıda belirttiğimiz iletileri, didaktik bir anlatım biçimiyle değil estetik zevk uyandıracak şekilde okuyucuya sunmaktadır. Hedef kitlemizin yaşadıkları durumlarla örtüşebilecek nitelikteki bu mesajlar, metnin kurgusal yapısı içine güzel bir şekilde yerleştirilmiştir. Mesaj vermek adına heyecan, merak unsurlarından taviz verilmemiştir. Büyük şehzadenin, kuş tüyünü alıp kardeşini aramak için saraydan ayrılmasıyla masaldaki heyecan ve merak duygusu artmaktadır. Olaylar akıcılık kazanmaktadır. Kuşu bulabilecek mi, Bulunca ne yapacak? Gibi sorular zihinlerde oluşmaktadır. Bu da masala olan ilgiyi arttırmaktadır.

“Masal masal malıtaş, kalaylandı bakır tas, çukura, düştü çıkamaz, pır pır eder uçamaz, Var varanın, sür sürenin, habersiz bağa girenin hali yaman demişler. Masaldır bunun adı, söylemekle çıkar tadı. ” Giriş bölümünde diğer masalarda görülmeyen farklı ve oldukça eğlenceli tekerlemenin kullanılmış olması da metne ilgiyi arttırmaktadır. Aynı zamanda “Masaldır bunun adı, söylemekle çıkar tadı. ” İfadesinin, masalın kendine has bir gerçekliğinin olduğunu ve bunun hakikat gibi algılanmamasını göstermesi açısından faydalı olduğunu düşünmekteyiz.

3. 3. 78. BİR KELOĞLAN MASALI: HİÇ⁷⁸

a. ÖZET

Vaktin birinde bir keloğlan'la annesi varmış. Kadın hastalanınca Keloğlan'ı, teyzesinden iç yağı almaya göndermiş. Keloğlan annesinin dediğini unutup “hiç” diye diye gitmiş. Önce balık tutamayan balıkçılara rastlamış hiç hiç diye konuşunca sinirlenmişler ve Keloğlan'ı dövmüşler. “Allah üç beş versin”, diyeceksin demişler. Cenaze görünce oradakilere Allah üç beş versin, diyince dayak yemiş. “Allah rahmet eylesin” diyeceksin demişler. Bu böyle sürmüş sonunda teyzesine varıp iç yağını almış. Yolda gelirken altın bulmuş. Annesini yıkarken kazana atınca kadın ölmüş. Ama annesini öldürdüğünü anlamamış. Eceliyle öldüğünü sanıp kadını gömmüş. Kendide altınlarla rahat yaşamış.

b. İLETİLER

1. İnsanlar, düşünerek ve sözlerinin anlamının farkında olarak konuşmalıdır; nerede ne söyleyeceğini bilemeyenler bunun cezasını görürler.

⁷⁸ Veysel ARSEVEN, 9/182 (Eylül 1964), s. 3529-3530.

c. KAHRAMANLAR

Masalımızda olay kurgusunda olumlu bir kahraman bulunmamaktadır. Ana kahramanımız Keloğlan: Anonim masallarımızdaki temiz kalpli olmasıyla saf; ama bir o kadar da akıllı olan kahramanla örtüşmemektedir. Buradaki kişi gerçekten cahil ve anlayışsız biridir. Düşünmeden konuşan, patavatsız bir insandır. İstemeyerek de olsa annesinin ölümüne yol açmıştır. Bu durum masal sonunda cezasız kalmıştır. Çocukların öyküneceği bir karakter değildir.

d. DEĞERLENDİRME

Masal, kahramanı bakımından olumsuz bir görüntü içinde olsa da bu durum uygun iletisi olmasını engellememiştir. Çocuklar, kahramanımızın yaptıklarından yola çıkarak neleri yapmaması gerektiği fikrine ulaşabilir. Masaldaki durumlarla ilgili atasözleri buldurulabilir. Dilin doru kullanımının neden hayatiyet taşıdığı böylelikle anlatılmış olacaktır. Keloğlan'ın patavatsızlık yaparak yanlış cümleler kurduğu bölümler masalı hareketlendirmekte ve mizah unsurunu metne taşımaktadır. Bu yönüyle okutulabilececek bir metindir. Ancak metnin sonunda Keloğlan'ın annesine yaptığıının adeta altınla mükâfatlandırıldığı hissi uyanmaktadır. Bu da çocukların vicdanlarını rahatsız edebilir. Bu yönüyle çocukların duyuşsal gelişimine uygun değildir.

3. 3. 79. ZAKKUM AĐACI⁷⁹

a. ÖZET

Vaktin birinde bir padişahın saray bahçesinde bir ağaç belirmiş. Padişah bu ağacın ne olduğunu bilene kızını vereceğini söylemiş. Kız gergef işlerken yanında beliren Arap, bunun zakkum ağacı olduğunu babasına söylemesini ve kızını kendisine vermesini söylemesini istemiş. Kız Arap'tan korkmuş. İkinci kez gelince söylemek zorunda kalmış. Arap'la evlenen kız, Arap'ın başını okşarken içindeki anahtarları görmüş. Arap uyurken anahtarlarla odalara girip ölülerini görünce evden kaçmış. Arap, kızını öldürecekken kız son arzusu olarak hamama gitmek istemiş. Hamamda, hizmetçi kızla elbiselerini değiştirip kaçmış. Gittiği yerde atına su içiren bir prensi görmüş. Prens kıza âşık olmuş. Evlenmişler. Arap, sonunda kızla prensin gittikleri şehri bulmuş. Saraya girebilmek için türlü kılıklara girmiş. En sonunda baston olup girmiş. Prens ve oğlunun ruhlarını alıp şişeye koymuş. Kızını öldürecekken kız onu merdivenden itip aslana parçalamış. Kız, oğlunun ve prensin ruhlarını şişeden çıkarıp kurtarmış. Mutlu olmuşlar.

b. İLETİLER

⁷⁹ Veysel ARSEVEN, 9/183 (Ekim 1964), s. 3553-3554.

1. Verilen sözün yerine getirilmesi, güvenilirlik açısından çok önemlidir.
2. Kötülük yapanlar er geç cezalarını bulurlar.
3. Korkutarak, zorla insanlara istediklerini yaptırır; bunu uzun süre devam ettiremezler.

c. KAHRAMANLAR

Burada çatışmayı yaratan asıl kahramanlar, padişahın kız ile Arap'tır.

Arap: Zorba, sadece kendi isteklerine önem veren biri olarak olumsuz biridir.

Padişahın Kızı: Akıllı, kararlı ve cesur birisi olarak okuyucunun beğenisini kazanmaktadır. Sonunda sevdiği kişiyle evlenerek mutluluğa ulaşır.

Aslan: Diğer masallarda da mevcut olan kahramanın sorunları çözmesine yardımcı unsuru üstlenmiştir. Arap'ın alt edilmesini sağlamıştır.

d. DEĞERLENDİRME

Arap, özdeşim kurulacak bir karakter olmamakla birlikte onun yaptıklarından yola çıkılarak tek taraflı alınan kararlarla, zorla yapılan işlerden hayır gelmeyeceği, her durumda ilgililerin rızasının olması gerektiği fikrinin kazandırılması sağlanabilir. Birinci ileti, ağacı bilene kızını vereceği sözünü, tutan padişahın davranışıyla sembolize edilmiştir. Bu durum özellikle güven sağlamada problem yaşayan ergenlere rehberlik edebilecek bir mesajdır. İkinci ve üçüncü iletiler Arap'ın yaptıklarına paralel olarak çıkarılan sonuçlardır. Arap'ın saçında anahtar bulan kızın evdeki ölülerini görmesiyle birlikte heyecanın ve gerilimin arttığı masalda bu Arap'ın ölmesine kadar sürmektedir. Kızın nasıl kurtulacağı sorusu ancak masalın sonunda yanıt bulmaktadır. Bu da ilgiyi metne çekmektedir. Bu yönleriyle tavsiye edilebilecek bir masaldır.

SONUÇ

Çalışmamızın konusunu tespit ederken iki çıkış noktamız bulunmaktaydı. İlki, 1949-1980 yılları arasında yayımlanmış ve artık edebiyat tarihinin derinliklerinde unutulmuş bir derginin, çalışmamız vasıtasıyla tekrar gün yüzüne çıkarılması, ikincisi de ilköğretim ikinci kademedeki kullanılan Türkçe ders kitaplarına edebî niteliği bulunan ve aynı zamanda çocuğa yapılandırmacı anlayışın ön gördüğü becerilerin (eleştirel düşünme, kendinin ve toplumun farkında olma, farklı düşüncelere saygı duyma, sosyal rol edinebilme, kendini ifade becerisi kazanma, yaratıcı düşünme, işbirliği yapabilme vb.) kazandırılmasına yardımcı olacak yeni, farklı metinlerin kazandırılması idi.

İlgili dergi bir **folklor** dergisi olması sebebiyle efsane, halk hikâyesi, masal, şiir, sohbet, röportaj gibi birçok türde metne kaynaklık etmiştir. Bu metinler içinde çocuğun ilk tanıştığı edebî tür olan ve onun dünyayı ve çevresini anlamlandırmasına yardımcı olan, düşünce dünyasını, hayal gücünü zenginleştiren, önce dinleme sonra okuma ve daha sonra da yazma becerisinin gelişmesini sağlayan masalların değerlendirilmesine geçtik.

Masallar, bir **Halk Edebiyatı** ürünü olması nedeniyle yüzyıllardan süzülüp gelen bir dille yazılması özelliğiyle çocuğun dil gelişimine katkıda bulunacak hem de onlarda millî kültürün öğelerinin kazandırılması yoluyla millî şuur oluşmasına yardımcı olacaktır.

Bu amaçla yola çıktığımız ve teması, iletileri ve kahramanları ölçüt alınarak değerlendirmede bulunduğumuz çalışmamızda 79 metin içerisinde 53 tane farklı ve yeni masalın, 11-14 yaş grubu çocuklarının okuma becerisini geliştirmek adına kullanılmak üzere önerebilmekteyiz.

Bu yolla, var olan masalların yeni basımlarından öteye gidilememesi ve yeni, orijinal masalların çocuklara sunulması ihtiyacının karşılanması adına öğretmenlere, araştırmacılara bir nebze katkı sağlayabileceğiz.

Bu masalların öğrencilerimize okutulmasıyla da onların anlama ve anlatma becerilerinin gelişimine, toplumsal değerlere uygun davranışlar göstermelerine, insan haklarına saygılı, yaratıcı düşünebilen, çözüm üretmede etkin bireyler olmalarına yardımcı olabileceğiz.

KAYNAKÇA

- AKSAN, Doğan (1998), *Her Yöniyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim*, TDK Yayınları, Ankara.
- AKYOL, Hayati (2006), *Türkçe Öğretim Yöntemleri*, Kök Yayıncılık, Ankara.
- BAŞARAN, İbrahim Ethem (1969), *Gelişim Psikolojisi*, Ayyıldız Matbaası, Ankara.
- BAŞARAN, İbrahim Ethem (1991), *Eğitim Psikolojisi*, Kadioğlu Matbaası, Ankara.
- ÇIKLA, Selçuk (2005), “Tanzimattan Günümüze Çocuk Edebiyatı ve Bazı Öneriler”, *Hece Aylık Edebiyat Dergisi*, Y. 9, S. 104-105, Ağustos-Eylül 2005, s. 89-107.
- DİLİDÜZGÜN, Selahattin (2004), *İletişim Odaklı Türkçe Derslerinde Çocuk Kitapları*, Morpa Kültür Yayınları, İstanbul.
- ELÇİN, Şükrü (1993), *Halk Edebiyatına Giriş*, Akçağ Yayınları, Ankara.
- ERCAN, Ahmet Rahmi (2000), *Eğitimde Biz ve Çocuklarımız*, MEB, İstanbul.
- ERGİN, Muharrem (2001), *Türk Dilbilgisi*, Bayrak Yayınları, İstanbul.
- EROL, Abdullah, vd. (2006) *Türkçe 6. Sınıf Ders Kitabı*, MEB Yayınları, Ankara.
- FEDAİ, Özlem (2007), “Tarık Dursun K’nın Çocuk Edebiyatı Alanındaki Eserlerinin 0-15 Yaş Grubu Çocuklarının Kişilik Gelişimlerine Katkıları Üzerine Bir İnceleme”, *Milli Eğitim*, Sayı 175, Yaz 2007, s. 47-55.
- FINDIKOğLU, Z. Fahri (1950), *Çocuk Edebiyatı Folklorunun Değerlendirilmesi*, Türk Folklor Araştırmaları Dergisi, Cilt 1, Sayı 11, s. 161-163.
- FRANZKE, Erich (2001), *Psikoterapide Masallar*, Çev. Ömer Demircan, Ataday Matbaası, Mayıs.
- GARDİNER, Harry W. , Mary J. Gander (2005), *Çocuk ve Ergen Gelişimi*, yay. haz. Bekir Onur, İmge Kitabevi.
- GÖĞCELİ, Yaşar Kemal (1952), *Tekerlemeler Nerede ve Nasıl Söylenir?*, Türk Folklor Araştırmaları Dergisi, Cilt 2, Sayı 32, s. 497-499.
- GÖKŞEN, Enver Naci (1960), *Folklor ve Masal*, Türk Folklor Araştırmaları Dergisi, Cilt 6, Sayı 126, s. 2057-2060.
- GÜREL, Zeki (1998), *Cumhuriyet Devri Çocuk Edebiyatı*, Çocuk Edebiyatçıları Birliği Yayını, Ankara.
- GÜREL, Zeki, Fahri Temizyürek, Namık Kemal Şahbaz (2007), *Çocuk Edebiyatı*, Öncü Kitap, Ankara.
- HİNÇER, İhsan (1949), *Türk Folklor Araştırmaları’nı Niçin Çıkartıyoruz*, Türk Folklor Araştırmaları Dergisi, Cilt 1, Sayı 1, s.1.

- İŞCAN, Adem, Süleyman Efendioğlu, Şükrü Ada, “Türkçe Ders kitaplarında Yer Alan Edebî Metinlerin Öğrencilere Estetik Zevk Kazandırmadaki Rolü” *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*. S. 1, (2007), s. 59-76
- KABAKLI, Ahmet (1971), *Türk Edebiyatı*, 3. Cilt, 3. Baskı, Türk Edebiyatı Yayınları, İstanbul.
- KAPULU, Ahmet vd. , (2006) *Türkçe 6. Sınıf Ders Kitabı*, Koza Yayınları, Ankara.
- KAVCAR, Cahit, Ferhan Oğuzkan, Sedat Sever (1998), *Türkçe Öğretimi*, Engin Yayınevi, Ankara.
- KIBRIS, İbrahim (2000), *Uygulamalı Çocuk Edebiyatı*, Eylül Kitap ve Yayınevi, Ankara.
- KOÇ, Gürcü, (2002), “Yapılandırmacı Öğrenme Yaklaşımının Duyuşsal ve Bilişsel Öğrenme Ürünlerine Etkisi”, Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- KORKMAZ, Zeynep, Hamza Zülfikar, Mehmet Akalın, Necat Birinci, Ahmet B. Ercilasun, İsmail Parlatur, Tuncer Gülensoy (2003), *Türk Dili ve Kompozisyon Bilgileri*, Yargı Yayınevi, Ankara.
- KÖKTÜRK, Muhsin, Metin Gül (2006), *8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı*, Yıldırım Yayınları, Ankara.
- KUZU, Türkan (2001), Masalın Değişmez Yasaları –İşlevsel Birimler- Anadolu Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, Eskişehir, Cilt 1, Sayı 3.
- KÜÇÜK, Hüseyin (2008), Talebe Defteri Çocuk Dergisi, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- MEB (1981), Temel Eğitim Okulları Türkçe Eğitim Programı, *Tebliğler Dergisi*, Sayı 2098, s.327.
- MEB (2009), “Millî Eğitim Temel Kanunu”, <http://mevzuat.meb.gov.tr/html/88html> (18.01.2009)
- NUHOĞLU, Muallâ Murat, Dursun Karakaya (2005), *Masallarımız*, Ürün Yayınları, Ankara.
- OĞUZKAN, A. Ferhan (2000), *Yerli ve Yabancı Yazarlardan Örneklerle Çocuk Edebiyatı*, Anı Yayıncılık, Ankara.
- OĞUZKAN, A. Ferhan (2001), *Çocuk Edebiyatı*, Anı Yayıncılık, Ankara.
- OKUR, Alparslan (2003), Hayvan Masallarının Anadili Öğretiminde Dil, Üslup ve Eğitim Yönünden Yeri ve Önemi, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- ÖÇALAN, Muharrem, “Çocuk Algılamasında İmgelerin Önemi, Eğitimbilimsel Açıdan Çocuk Edebiyatında İmge Kullanımı” http://turkoloji.cu.edu.tr/YENI%20TURK%20EDEBIYATI/muharrem_ocalan_cocuk_imge.pdf (05/12/2008)
- ÖNAL, Mehmet Naci (2002), “Türkçenin Eğitimi ve Öğretiminde Oyun Tekerlemelerinin Yeri ve Önemi”, *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı 9 (Güz 2002), s. 133-149.
- ÖZBAY, Murat (2006), *Türkçe Özel Öğretim Yöntemleri I*, Öncü Kitap, Ankara.
- ÖZCAN, Hüseyin (2008), “Halk Edebiyatı Metinlerinin Çocuk Edebiyatına Kaynak Olması ve Örnekleme Olarak Dede Korkut Hikâyeleri”, *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 3/2 Spring 2008, s. 582-603.

- ÖZKIRIMLI, Atilla (1990), *Türk Edebiyatı Ansiklopedisi*, Cem Yayınevi.
- ÖZTÜRK, Erol, Mahir Kalfa, Mustafa Altun, Salih Demirbilek (2005), *Ses ve Şekil Bilgisi*, Lisans, İstanbul.
- SEVER, Sedat (2003), *Çocuk ve Edebiyat*, Kök Yayıncılık, Ankara.
- ŞİRİN, Mustafa Ruhi (1994), 99 Soruda Çocuk Edebiyatı, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul.
- TAŞDEMİR, Mehmet (1995), Çocuğun Dil Gelişimi ve Dili Kullanması, *Çağdaş Eğitim*, S: 213, s. 9-11.
- TURAL, Sadık (1992), *Sorulara Cevaplarla, Kültür-Edebiyat-Dil*, Ecdad Yayınevi, Ankara.
- Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi* (1981), Dergah Yayınları, Cilt 4.
- Türkçe Sözlük (1998), TDK Yayınları, Ankara.
- Türkçe Sözlük (2005), TDK Yayınları, Ankara.
- ÜNALAN, Şükrü (2002), *Dil ve Kültür*, Gazi Üniversitesi Basımevi, Ankara.
- VARDAR, Berke (1998), Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü, İstanbul.
- YALÇIN, Alemdar, Gıyasettin Aytaş (2002), *Çocuk Edebiyatı*, Akçağ, Ankara.
- YANGIN, B., A. Çelepoğlu (2007), 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabı, Pasifik Yayınları.
- YAVUZ, Muhsine Helimoğlu (1998), *Düş, Düşün ve Gerçek*, Ürün Yayınları, Ankara.
- YAVUZ, Muhsine Helimoğlu (2002), *Masallar ve Eğitimsel İşlevleri*, Kültür Bakanlığı Yay. Ankara.
- YAVUZER, Haluk (2000), *Çocuk Psikolojisi*, Remzi Kitapevi, İstanbul.
- YAVUZER, Haluk (2004), *Okul Çağı Çocuğu*, Remzi Kitapevi, İstanbul.
- ZORBAZ, Kemal Zeki (2007), “Türkçe Ders Kitaplarında Masalların Kelime-Cümle Uzunlukları ve Okunabilirlik Düzeyleri Üzerine Bir Değerlendirme”, *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, Y. 3, S. 1, s. 87-101.

Ek A

ARAŞTIRMACILARA GÖRE MASAL SAYILARI	
1. Hüsnü YILDIZ	18
2. Salih SAN	13
3. Veysel ARSEVEN	9
4. Faik AKÇIN	6
5. Mehmet BAHÇECİ	4
6. İhsan HINÇER	3
7. Ayhan BAŞDAL	2

8. Celâleddin KİŞMİR	2
9. Mehmet GÖKALP	2
10. Tunara GİRİZAN	2
11. Ali ATAMAN	1
12. Cahit ÖZTELLİ	1
13. Celal KİŞMİR	1
14. Hüseyin ÇOKEK	1
15. İhsan HAMAMİOĞLU	1
16. İsmail Celal GENÇTÜRK	1
17. Mehmet KALKANOĞLU	1
18. Mustafa UZ	1
19. Muzaffer BATUR	1
20. N. Güner DEMİRAY	1
21. Nermin YUNUSOĞLU	1
22. Nizameddin KAKŞA	1
23. Salim DALKIRAN	1
24. Selami Münir YURDATAP	1
25. Selçuk ES	2
26. Şöhret Ü. DİRLİK	1
27. Tarık ORHAN	1

Ek B

MASALLARIN HEDEF KİTLEYE GÖRE OKUTULABİLİRLİK DURUMU

1-183. SAYIDAKİ MASAL SAYISI	TAVSİYE EDİLEN METİN SAYISI	TAVSİYE EDİLEMİYEN METİN SAYISI	OKUTULABİLİRLİK ORANI
79	53	26	% 67.08

MASALLARIN UYGUNLUK DURUMLARI

MASAL ADI	DERLEYEN/YAZAN	DEĞERLENDİRME
CÜCAN İLE DEV	Nizamettin KAKŞA	Uygundur
TINTIN EDEN KABACIK	Celâlettin KİŞMİR	Uygundur
KÖS KÖSE	İhsan HAMAMİOĞLU	Uygundur
AYI ile KEÇİ	Celâl KİŞMİR	Uygundur
KIRK KÖSE ile BİR KÖSE	Celâlettin KİŞMİR	Uygun Değildir
YÜREĞİM ATIP BATIR TANDIRDAKİ HERİF GİBİ	İhsan HINÇER	Uygun Değildir
ÇIRPICI BABA	Muzaffer BATUR	Uygundur
PİR GOCA	Muzaffer BATUR	Uygundur
BALTACI ÖMER PAŞA	Salih SAN	Uygundur
CANPOLAT MASALI	Salih SAN	Uygundur
ALİ CENGİZ OYUNU	Selami Münir YURDATAP	Uygundur
ÇOBAN	Salih SAN	Uygundur
DELİ KARI	Salih SAN	Uygun Değildir
ESHABI KEHF MASALI	Salih SAN	Uygun Değildir
KÂTİP MASALI	Salih SAN	Uygundur
KEKLİK MASALI	Salih SAN	Uygun Değildir
TİLKİ ile AYI MASALI	Salih SAN	Uygun Değildir
EL BİLMEZ MARİFETİ ALELACAİP OYUN HİKÂYESİ	Cahit ÖZTELLİ	Uygundur
KELOĞLAN MASALI	Salih SAN	Uygundur
İRAN ŞAHININ OĞLU	Mustafa UZ	Uygundur
KIRK DOST MASALI	Salih SAN	Uygundur
KORKAK ADAM	Salih SAN	Uygun Değildir
PADİŞAH MASALI	Salih SAN	Uygundur
KUYUMCU MASALI	Salih SAN	Uygun Değildir
CİHANŞAH'A SÖYLENMEYEN SIR	Mehmet GÖKALP	Uygundur
LÂF EBESİ	Mehmet KALKANOĞLU	Uygun Değildir
KELOĞLAN'IN ETTİKLERİ	Şöhret Ü. DİRLİK	Uygundur
HARBE GİDEN SAKA KUŞU	Veysel ARSEVEN	Uygun Değildir
İNATÇI HOROZ	Veysel ARSEVEN	Uygun Değildir
AYŞE ANANIN DELİLİĞİ	Tarık ORHAN	Uygun Değildir

⁸⁰ Tablodaki masal sıralanışı, yayımlandıkları dergi sayısına göre yapılmıştır.

SALMANINOĞLU	Ayhan BAŞDAL	Uygundur
ÜÇ KÖSE	İhsan HINÇER	Uygun Değildir
BEYOĞLU ALİ	Hüsnü YILDIZ	Uygundur
TÜLÜM	Hüsnü YILDIZ	Uygundur
ÜVEY ANA	Hüsnü YILDIZ	Uygun Değildir
DELİ KARDEŞ	Ayhan BAŞDAL	Uygun Değildir
KONYALI KAYSERİLİYE NASIL KÜLAH GIYDİRMİŞ?	İhsan HINÇER	Uygundur
HER İŞİ GÖREN DEĞİRMEN	Veysel ARSEVEN	Uygundur
HOCANIN AKLI	Mehmet BAHÇECİ	Uygun Değildir
NAMERT ADAM	Mehmet BAHÇECİ	Uygundur
BEYOĞLU'NUN KIZI	Ali ATAMAN	Uygundur
ZÜLFÜ SİYAH ile ŞEHZADE	Hüsnü YILDIZ	Uygundur
FESLİKANCI KIZ	Hüsnü YILDIZ	Uygundur
FATMA ABLANIN KIZI	Hüsnü YILDIZ	Uygun Değildir
KAPLUMBAĞ KABUĞU	Hüsnü YILDIZ	Uygun Değildir
FATMA HANIM	Hüsnü YILDIZ	Uygundur
PADİŞAHIN SEYAHATI	Mehmet BAHÇECİ	Uygundur
KORKAK ADAM VE DEVLER	Salim DALKIRAN	Uygundur
DÜZENCİ KADIN	Nermin YUNUSOĞLU	Uygun Değildir
EVİRAN	Hüsnü YILDIZ	Uygundur
PADİŞAHIN KIZI VE UŞAĞI	Hüsnü YILDIZ	Uygundur
SERSERİ OĞLAN	Hüsnü YILDIZ	Uygundur
AKILLI TİLKİ	Hüsnü YILDIZ	Uygundur
ÇÖMÜDÜK	Hüsnü YILDIZ	Uygundur
DERVİŞ	Hüsnü YILDIZ	Uygun Değildir
BİR ELMANIN HAKKI	İsmail Celal GENÇTÜRK	Uygundur
PADİŞAHIN KÜÇÜK KIZI VE TAVLADAKİ AT	Hüsnü YILDIZ	Uygundur
BALTA BIYIK ve ŞEHZADE	Hüsnü YILDIZ	Uygundur
HEYAMOLA	Girizan TUNARA	Uygundur
PADİŞAHIN KIZI VE İNCİLİ PADİŞAHIN OĞLU	Mehmet BAHÇECİ	Uygundur
GÜLLÜ	Girizan TUNARA	Uygundur
ÜÇ KAZANIM VAR	Selçuk ES	Uygundur
DOĞMADIK BALAKLAR	Selçuk ES	Uygun Değildir
ÜÇ KUZU İLE KURT	Faik AKÇIN	Uygundur
KAFASIZ MEHMET AĞA	Faik AKÇIN	Uygun Değildir
KRALİÇENİN HAZİNESİ	Faik AKÇIN	Uygundur
VEFAKÂR KIZ	Mehmet GÖKALP	Uygun Değildir
SEPETÇİ BABA	Faik AKÇIN	Uygun Değildir

MURADINA EREN KIZLA BEYOĞLU	M. Güner DEMİRAY	Uygun Değildir
KELOĞLAN	Faik AKÇIN	Uygundur
İHTİYAR ODUNCU	Hüsnü YILDIZ	Uygundur
CİMRİ	Veysel ARSEVEN	Uygundur
TEMBEL ÇOCUK İLE PADİŞAH KIZI	Faik AKÇIN	Uygundur
HÜSNÜ YUSUF	Veysel ARSEVEN	Uygundur
MİTİŞİK KIZ	Veysel ARSEVEN	Uygundur
SİHİRLİ TAVŞAN	Veysel ARSEVEN	Uygundur
BİR KELOĞLAN MASALI: HİÇ	Veysel ARSEVEN	Uygun Değildir
ZAKKUM AĞACI	Veysel ARSEVEN	Uygundur

Ek D: DERLENDİKLERİ YERLERE GÖRE MASALLAR

Keloğlan'ın Ettikleri	Antalya
Baltacı Ömer Paşa	Besni
Canpolat Masalı	Besni
Çoban Masalı	Besni
Deli Karı	Besni
Eshabı Hehf	Besni
Kâtip Masalı	Besni
Keklik	Besni
Kerloğlan	Besni
Kırk Dost Masalı	Besni
Korkak Masalı	Besni
Kuyumcu	Besni
Padişah Masalı	Besni
Tilki ile Ayı	Besni
Konyalı Kayseriliye Nasıl Külâh Giydirdi	Beyşehir
Çırpıcı Baba	Bilecik
Muradına Eren Kızla Beyoğlu	Çukurova
Akıllı Tilki	Elmalı
Balta Bıyık Şehzade	Elmalı
Çömüçük	Elmalı
Derviş	Elmalı
Evrân	Elmalı
İhtiyar Oduncu	Elmalı
Padişahın Kızı ve Uşağı	Elmalı
Serseri Oğlan	Elmalı
Hocanın Aklı	Gediz
Namert Adam	Gediz
Padişahın Kızı ile İncili Padişahın Oğlu	Gediz
Padişahın Seyahati	Gediz
Cücan ile Dev	İstanbul
Düzençi Kadın	İstanbul
Üç Kuzu ile Kurt	İzmir
İran Şahının Oğlu	Kadirli
Üç Köse	Kayseri
Bir Keloğlan Masalı: Hiç	Kırşehir
Cimri	Kırşehir
Harbe Giden Sakakuşu	Kırşehir
Her İşi Gören Değirmen	Kırşehir
Hüsnü Yusuf	Kırşehir
İnatçı Horoz	Kırşehir
Mitişik Kız	Kırşehir
Sihirli Tavşan	Kırşehir
Zakkum Ağacı	Kırşehir

Beyoğlunun Kızı	Konya
Doğmadık Balaklar	Konya
Korkak Adam ve Devler	Konya
Uyusun Uyansın Da Güllere Boyansın	Konya
Üç Kazanım Var	Konya
Beyoğlu Ali	Serik
Fatma Ablanın Kızı	Serik
Fatma Ablanın Kızı	Serik
Fatma Hanım	Serik
Feslikancı Kız	Serik
Kaplumbağ Kabuğu	Serik
Padişahın Küçük Kızı ve Tavladaki At	Serik
Tülüm	Serik
Üvey Ana	Serik
Zülfü Siyah ile şehzâde	Serik
Lâf Ebesi	şarkışla
El Bilmez Marifeti Hikâyesi	Zile
Kafasız Mehmet Ağa	Belirtilmemiş
Keloğlan	Belirtilmemiş
Kraliçenin Hazinesi	Belirtilmemiş
Pir Goca	Belirtilmemiş
Salman'ın Oğlu	Belirtilmemiş
Sepetçi Baba	Belirtilmemiş
Tembel Çocuk ile Padişahın Kızı	Belirtilmemiş

Ek E: MASAL METİNLERİ

1. CÜCAN İLE DEV (4. SAYI)

Derleyen: Nizameddin KAKŞA

Bir varmış bir yokmuş. Allah'ın kulu pek çokmuş. Vakti zamanında bir karı ile koca varmış; bunların hiç çocukları olmazmış. Yalnızlık bunların canına tak demiş, Tanrı'dan bir evlat dilemişler, vakit saat tamam olunca kadın hamile kalmış, kocası çift sürmeye gittiği bir gün sancısı tutmuş. Doğura doğura ne doğursun, bir kalbur dolusu çocuk doğurmuş! Bunları görünce kadının aklı başından gitmiş. Aman ben bunları ne yapayım, demiş; hepsini odada yanan sobaya atmış; vakta ki öğle olup kocasının yemek vakti gelmiş, tarlaya nasıl gideceğini düşünmeye başlamış. O zaman "Ah diye içini geçirmiş ve şimdi hiç olmazsa çocuklardan biri olsaydı, babasına yemeğini götürürdü." demiş. Masal bu ya, her nasılsa sobaya atılan çocuklardan biri soba tahtasının altına sızramış, oradan etrafı gözler dururmuş; annesinin bu sözünü işitince:

—Anne ben buradayım, babama yemeği götürürüm demiş.

Kadın hemen sesin geldiği yere gitmiş ve oradan çocuğu çıkarmış temizlemiş, giydirmiş ve çocuğa Cücan adını vermiş. Babasının eşeğini hazırlamış; yemeğini yufkasını sarmış; babasının çalıştığı tarlayı tarif etmiş. Cücan'ı yola çıkarmış. Cücan da tarlanın yolunu tutmuş. Az gitmiş, uz gitmiş, dere tepe düz gitmiş, yolu bir ormana düşmüş. Bir de bakmış ki karşısından üç kişi kendisine doğru geliyor. Cücan aman beni görmesinler demiş, hemen eşeğin semerinin arasına gizlenmiş.

Yolcular birbirlerine başıboş gelen bu eşeği göstermişler ve üzerindeki çıkını görmüşler, çıkını yoklamışlar. İçlerinden biri: "Karnımız da acıkmıştı." demiş, tam yufkaya el uzatacağı zaman semerin arkasından bir ses gelmiş.

—Ona dokunmayın ben onu babama götüreceğim demiş.

Yolcular, bu sestən ürkmüşler, bu eşek tekinsiz diye kaçmışlar.

Cücan yoluna revan olmuş, bir müddet daha gittikten sonra yine karşıdan iki kişinin geldiğini görmüş, bu sefer de eşeğin kulağına girip saklanmış. Yolcular: "Başı boş bir eşek geliyor, üzerinde de yemek çıkını var, karnımız da pek acıktı, mis gibi yufka kokuyor!" Biri hemen eşeği durdurmuş, biri de çıkına el uzatmış. O sırada Cücan yine : "Dokunmayın ona onu babama götüreceğim." demiş, adamlar etrafa bakınmışlar, kimseyi göremeyince korkmuşlar, onlar da tekin değil diye kaçmışlar. Cücan da böylece babasının çalıştığı tarlaya vasil olmuş.

Babası eşeğinin geldiğini görünce hayret etmiş, geride kimse var mı diye öküzlerini bırakmış, yolu gözlemiş. Cücan:

"Baba sana yemeği getirdim." demiş. Adamcağız hayret içinde kalmış. Cücan ortaya çıkıp doğduğu andan itibaren başından geçenleri anlatmış. Adamcağız yemeğini yemiş.

O sırada Cücan, babasına "Ben çift süreceğim." demiş. Babası buna mani olmak istemiş fakat Cücan dinlememiş, öküzleri önüne katmış; çift sürmeye başlamış, orası burası derken epeyce bir yer sürmüş, tarlanın bayır yerine geldiğinde, öküzün abdesi gelmiş, defî hacet ederken tezek Cücan'ın üstüne düşmüş, Cücan, üzerine bir dağ devrildiğini sanmış. Tezeğin altında kalmış. Başı boş kalan öküzler de tarlanın dışına çıkmışlar. Bunu gören babası "Cücan , Cücan , Cücan !" diye seslenmiş, etrafta oğlunu aramaya başlamış. Bir de ne görsün, yerdeki tezекler hareket etmiyor mu? Hemen o tarafa gitmiş, Cücan'ı kurtarmış. "Ben sana demedim mi kendinden büyük işlere kalkma!" demiş. Cücan'ı dereye yıkamış, temizlemiş, güneşte kurutmuş, akşam olunca evlerine dönmüşler.

Başından geçeni kadın kocasına adam da karısına anlatmış.

Gel zaman, git zaman gün geçtikçe Cücan da o köyde nam salmaya başlamış. Kimseler bunu çekemez olmuş. Herkes Cücan'a diş bilmeye başlamış. "Ne yapsak, nasıl etsek de bunun vücudunu ortadan kaldırsak?" diye çare aramaya başlamışlar. Türlü desiselere başvurmuşlar, en akıllılarından bazıları bir kurnazlıkla: "Bunu Devdağı'na gönderelim, kimsenin çıkamadığı bu dağa gönderirsek bir daha dönemez." demiş. Bunun üzerine Cücan'ı çağırmışlar ve Devdağı'ndaki kulübede gayet kıymetli bir halı olduğunu ve eğer bu halıyı getirecek olursa, istediği kadar para vereceklerini söylemişler. Cücan ancak bir saniye düşünmüş ve hemen bu teklifi kabul etmiş. Gidip babasına meseleyi anlatmış, babası: "Gitme!" demişse de dinletememiş. Hemen pazara gitmiş, 5-10 deste toplu iğne almış, Devdağı'nın yolunu tutmuş.

Az gitmiş, uz gitmiş, dere tepe düz gitmiş, gece gitmiş, gündüz gitmiş, ip gibi dümdüz gitmiş, gide gide bir arpa boyu yol gitmiş. Nihayet devin bulunduğu yere gelmiş, bakmış ki, kulübede kimse yok, içeriye girmiş, beraberinde getirdiği iğneleri yerde serili bulunan halının tersinden batırıp uçlarını yüz tarafından çıkarmış, kendi de bir köşeye gizlenip, devin gelmesini gözlemeye başlamış. Gün kararmaya başlayınca, devin homurtuları işitilmiş. Kapı açılıp dev içeriye adımını atmış. O yürümeye başlayınca iğneler ayağına batmış. Canı yanınca acı ile yere, halının üzerine yuvarlanmış. Bu sefer de iğneler vücuduna batmış, dev iyiden iyiye rahatsız olmaya başlamış. "Bu halıda da ne çok pire var" demiş. Havalansın diye kapının önüne çıkarmış. Horul horul uyumaya başlamış. Devin uyumakta olduğunu gören Cücan gizlendiği yerden çıkmış, yavaşça halıyı dürmüş, içine girdikten sonra dağdan aşağıya yuvarlanmış. Böylece zahmetsiz, külfetsiz, yuvarlana yuvarlana köyde soluğu almış.

Cücan'ın avdetinden memnun olmayanlar, çarnaçar vâdettikleri mükafatı vermişler. Fakat bununla da kalmamışlar. Cücan'ı ortadan kaldırmak için başka çareler aramaya başlamışlar. Demişler ki: "Haydi bakalım. Halıyı getirmek bir iş değildir; asıl iş devin kuş gibi uçan atını getirebilmektir."

Cücan düşünmüş, kaşını gözünü oynatmış, ölçmüş, biçmiş. Sonunda bunu kabul etmiş. Hemen yola düşmüş. Devın kulübesine yaklaşmış. Kulübenin karşısındaki ahıra gitmiş. Eline de sivri uçlu bir değnek alarak bir kovuğa saklanmış.

Devin gelmesini beklemeye başlamış. Akşam olup dev geldiğinde, atını ahıra kapamış, çekilip kulübesine gitmiş. Cücan biraz sonra elindeki değnekle atı dürtmeğe, at da kişnemeye başlamış. Bunu duyan dev, kalkmış “Bu akşam da hava amma sıcak hayvan bile rahat edemiyor.” demiş, atı ahırdan dışarı çıkarmış. Çayıra salmış.

Dev kulübesine girip, horuldaya horuldaya uyumaya başlamış. Cücan bunu fırsat bilmiş. Atın üzerine sıçradığı gibi dolu dizgin köyün yolunu tutmuş. Bir gürültüyle uyanan dev atın yerinde yeller estiğini görmüş. Cücan’la atın arkasından bakakalmış. Dişlerini gıcırdatarak

“Bir elime geçirsem seni Kovukkaya’da akbabalara yem yapmak boynumun borcu olsun!” demiş.

Bu sefer de bahsi kazanan Cücan, bir kat daha nam kazanmış. Bunu çekemeyenler, türlü desiselere başvurmuşlar. Nihayet biri: “Cücan kendine güveniyorsa, dev buraya getirsin de görelim; o zaman onun kabadayılığını ve halı ile tayın hakikaten deve ait olduğunu anlarız” demiş. Cücan başını kaşımış, düşünmüş “Bunu da yapacağım, dev size getireceğim.” demiş.

Bir testere bir keser bir miktar da çivi tedarik etmiş. Devin dağda avlandığı ormana gitmiş, kalın ağaç dalları kesmiş, bunları bir sandık şeklinde birbirine çivilemeye başlamış. Tak tuk diye keser sesleri ormanı kaplamış, bu sesleri işiten dev, sesin geldiği tarafa doğru gitmiş. Cücan hiç aldırmamış, işiyle meşgul görünmüş. Dev homurdanarak: “Orda ne yapıyorsun?” demiş. Cücan “Sorma Dev amca, şu dağın yamacındaki köyde bir Cücan vardı, öldü ona tabut yapıyorum.” demiş. O zaman dev dişlerini gıcırdatmış “O benim elime bir geçmeliydi ki bak ölmek nasıl olurmuş, ben ona göstereydim! Dur öyleyse ben de sana yardım edeyim.” demiş. En iri ağaçlardan kütükler getirmiş. Cücan da bunlardan devin sığabileceği büyüklükte sağlam bir sandık yapmış. Deve: “Acaba sandıkta bir aralık kalmış mı, içine gir de bana ışık gelen yerleri söyle.” demiş. Dev, sandığa girmiş. Cücan “Nerede aralık var?” diye sormuş. Dev ışık gelen yerleri söylemiş. Cücan bir çivi oraya çakarsa bi çivi de kapağa çakmaya başlamış. Böylece sandığı sımsıkı çivilemiş. Dev : “Artık her yer tamam, nefes deliği bile kalmadı, artık kapağı aç da çıkayım.” demiş. Cücan sağ elinin işaret parmağı ile gözünün pınarını aşağı çekerek, “Pışş, Açmam işte, o Cücan benim.” demiş. Sandığı tangır mangır dağdan aşağı yuvarlamış. Böylece soluğu köyün ortasında almış. Cücan da bu suretle dillere destan olmuş.

Onlar ermiş muradına, biz çıkalım kerevetine derken, sabah olur erken, ben masalımı bitirirken, gökten üç elma düştü, biri bana, biri masalı söyleyene, biri de söyleyenin ismine, kabukları da dinleyenlere.

2. TINTIN EDEN KABACIK (5. SAYI)

Yazar: Celâleddin KİŞMİR

Evvel zaman içinde kalbur saman içinde bir elenmiş iki elenmiş, bakmışlar üçüncüde dibi delinmiş. Kim deldi, kim deldi, nerede bizim Hacı Veli, hem akli yok hem deli. Ne han yapılmış, ne hamam; ha babam, de babam; vallahi de yalan billahi de yalan; fili yuttu bir yılan, bu da mı yalan. Demek öyle ha sabah değil öğle ha, iki dinle bir söyle ha Kulaksızın Memiş, sen demiş, ben demiş, arkasını diyememiş, ama sekiz çuval böcek yavrusu, otuz çuval tahta kurusu yemiş, kalkmış yine de var mı getirin demiş! Var varanın sür gezenin; tatlı yiyelim, tatlı konuşalım. Ben de düzdüm bunu, ipe serdim unu, kız ne yapacaksın ak fistanlı donu; gel gidelim masal dinlemeye. Masalçı ağabey açtı ağzını yumdu gözünü, bakalım ne söyledi.

Dedenin dedesinin dedesinin, dedesinin dedesinin günlerini hatırlarsın elbet. Nasıl hatırlamazsın canım. Sen o zamanlar şimdiki gibi ufacak tefecik değildin ki bilmeyesin. Pala bıyıklı, filiz gibi bir delikanlı idin. Pireler dev, farelerin aslan avladıkları günlerde sen de bir der sayar, iki der sıçar, üç der yatar kalkar idin. Olanlar sana sonradan oldu, bugün küçülüverdin gitti. Halbuki sendin (dedemin beşiğini tıngır mingir sallardım) diyen. Bana bakma ben o zamanlar kundaktaki Hava anamızla kucaktaki Adem babamızın kavgalarını seyrediyordum.

İşte o günlerde fakir mi fakir, talihsiz mi talihsiz bir adamcağız vardı, yo...Ne çabuk unuttun böyle? Neyse ben anlatayım da sen hatırlamaya çalış yine. Ama lafımın arasına hiç girme olmaz mı?

Para parayı çeker, kısmet gelir kısmet üstüne, lâkin dert de gelir arka arkaya, talihsizlik fakirlik yetişmiyormuş gibi adamcağızın karısı da bir gün sizlere ömür oluverdi. Allah makamını cennet etsin, bilemeyiz neden gittiğini. Göğsüne dert geldi dediler. Öksürdü, öksürmedi derken öksüremez söyleyemez oldu. Gidiş o gidiş! İki kızı hâlâ analarının yollarını beklerler, gelecek diye. Giden gelir mi hiç? Gelecek olsaydı benim altın saçlı ninemle tatlı dilli dedem gelirdi.

Talihsiz baba ne yapısın?

—Bari yeni bir kadın alayım da çocuklarıma baksın dedi. Dedi, dediğine pişman oldu. Çünkü yeni gelen kadın bir acayip kadındı. Güzeldi, gençti, gözü sürmeli idi, fakat eli maşalıydı. Üstelik yüreği de taştan sertti, demirden kavi idi. Bir kere üvey kızlarına kafayı takmıştı. Bir gün kocasına :

— Ya bu kızların gider bu evden ya da ben onların hesabını görürüm, dedi. Her gün dayak, her gün söv, say, can mı dayanır buna? Babaları baktı olacak gibi değil, iki gözü iki çeşme, kalbine taş basa, bir sabah kalktı gitti yol vermez kuş uçmaz dağlara.

—Siz dedi, kızlarım şu torbaya armut toplayın, ben de şuracıkta odun keseyim.

Kuşluk olur, öğle olur, ikinci akşam olur; torba hâlâ dolmaz. Neden dolmaz diye bakarlar ki torbanın ağzı var, ortası var, ortası var dibi yok. Yok olan yalnız torbanın dibi mi ya. Baba da yok ortalarda, uzakta tın tın eden sestem başka.

TIN TIN EDEN KABACIK

BİZİ ALDATAN BU NECİK

Deyip kızlar sese doğru yaklaştıklarında bir de ne görsünler; babaları kaçıp gittiğini belli etmemek için ağaca bir kabak asmış. Meğer o imiş, babalarının balta sesi zannettikleri ve tın tın eden sabahtan beri. Yok yok iz yok. Üstelik göz gözü görmez. Kızlar bir başlarına kala kaldılar. Hem korktular dağ başlarında hem de .

TIN TIN EDEN KABACIK

BİZİ ALDATAN BABACIK

Çeşme kurur, deniz suyunu çeker, fakat akan gözyaşları bitmez, tükenmez bir türlü... Garip iki kız kardeş ağlaya ağlaya gözlerini bir hal ittiler de yine de gözyaşlarını bitiremediler. Nihayet sabaha doğru karşı dağdan bir duman tüttü; arkasından bir horoz sesi geldi. Büyük kız:

—Duman tüten yere mi horoz öten yere mi gidelim, dedi? Küçük kız:

—Duman tüten yere gitsek duman gözümüze gidecek, horoz öten yere gitsek horoz gözümüzü delecek. Ben bilemedim, nereye gideceğimizi, dedi. Ablası.

—Ateş olmayan yerden duman çıkmaz ateşin bulunduğu yerde yemek de pişiyordur hiç olmazsa karnımıza sıcak bir iki lokma girer, dedi.

Gide gide gittiler, duman tüten yere. Onları kazma dişli, kepçe tırnaklı bir koca karı karşıladı:

—Burası dev babanın evidir. Bir giren evden bir daha çıkamaz. Yenilip yutulmadan gidin, gideceğiniz yere.

Cadı anası çocuklar giderken acıdı, bir tarak bir çakıl taşı bir de elma yarısı verdi.

—Hadi, dedi, tarağı sürtünce ormana yürürsünüz; çakılı atınca denize girersiniz; sakın elmayı yemeyin sonra zehirlenirsiniz.

Önünüze şırl şırl akan bir su gelecek. Sakın içmeyesiniz. Ondan içerseniz derhal bir geyik olur, dağlara ormanlara düşersiniz. Benden size bu kadar!

Yolda kurdu kuşu ayısı tilkisi arkalarına düştü. Yedi cüceler, dev analar, onları kıştır kıştır yemek istediler. Hiçbirine papuç bırakmadılar. Kâh tarağı saçlarına sürüp ormanda kayboldular, kâh çakıl taşı atıp karada yürür gibi denizde yürüdüler. Yarım elmanın yarısını yedi başlı ejderhaya, bir yarımını kırk ayaklı cadı karısına verip zehirlediler. Hani düşman yapmaz derler, dostun yaptığını. İşte o hesap bunca belalardan sonra şöyle bir nefes alalım dediler; kuruyan dudaklarımızı, yanan yüreklerimizi ıslatalım dediler, büyük kız gürül gürül şırl şırl akan bir sudan eğilip de dudaklarını değdirince hemen oracıkta küçüklü, büyüklü boynuzlu bir alageyik oluverdi. Bu sefer acısını gözyaşlarını saklayıp küçük kardeşine.

— Üzülme kardeşim, boynuzlarımla sana yiyecek getiririm, hiç korkma dedi. Korkma demekle korkulmaz mı? Bacak kadar kız şimdi ıssız yerlerde ne yapacak? O da kurtuluşu bir yüksekçe ağaca çıkmakta buldu.

Eh! Bir kapıyı örten Allah bir kapıyı açarmış. Bir gün küçük kızın çıktığı ağaç altına yedi iklim hükmeden Padişah oğlu çıka geldi. Su içmek için eğildiği zaman suda kızın beyaz, huriden güzel yüzünün aksini gördü. Kanı kaynadı delikanlının yüreği tık tık vurmaya başladı:

Güzel kız; ne ararsın ağacın tepesinde? Ne ararsan ara, ama benim sarayında ara. Gel in de seni oraya götüreyim, dedi. Kız:

— Ne buradan inerim, ne de sarayına giderim, dedi.

Padişah oğlu ne kadar çalıştıysa kızı ağaçtan indiremedi. Bir taraftan da yüreğindeki ateş alevlendikçe alevlendi!

—Şayet, dedi ben bu kızla evlenemezsem ölürüm!

Bin türlü büyü yaptırdı, efsun yaptırdı. Hiçbirisi derdine deva gönlüne şifa olmadı.

Padişah oğlundaki bu gizli derdi, bir kocakarı bildi yalnız. Bir elek aldı, bir parça un, bir de ekmeğin sacı aldı, kızın bulunduğu yere gitti. Eleği ters tuttu unu eleyemedi; sacı ateşe ters koydu ekmeği pişiremedi. Ağacın tepesinden seyreden kız dayanamadı, seslendi.

Nene öyle olmaz; eleğin içi dışa gelsin, sacın kamburu üste çıksın, dedi. İhtiyar:

—Ne yapayım kızım, gözüm görmez, elim tutmaz, gel sen pişiriver dedi.

Kız kocakarının yardımına koşmak için ağaçtan aşağı indi, iner inmez de yakayı ele verdi. Tuttukları gibi Padişah oğlunun sarayına götürdüler. Bir gün, beş gün, bir ay iki ay, olmadı bir sene, beş sene derken kızın da gönlü delikanlıya oynadı evlendiler.

Bir küfe yumurtada iyi yumurta var, çürük yumurta var. Dünyada da öyle. İyilerin yanında kötüler de geçinip giderler. Tıpkı yaşların yanında kuruların yandığı gibi. Birbirinin kapısını çalanlar, birbirinin kuyusunu kazanlar; hep bu yeryüzündedir. İyi huylu padişah oğlunun da komşusu kötü bir kadın vardı. Karı kocanın arasına kara kedi gibi girmek istedi. Bir gün kızı kandırıp hamama götürdü. Soydu, çıırılçılak etti. Kan bürümüş gözlerini döndüre döndüre:

— Seni öldüreceğim, dedi. Kız.

—Bari duamı edeyim de öyle öldür, dedi.

Kız ellerini açıp da duaya başlatınca kuyruklu kanatlı bir kuş oluverdi. Kötü huylu komşu kadın güzel kızın elbiselerini giydi. Yüzünü göstermeden saraya girdi.

Kuş olan kız, o günden sonra her gün padişah oğlunun bahçesine gelmeye başladı:

—Kocam uyur mu; kötü huylu komşu kadın soyunur mu? Kocamın yediği yağla bal olsun deyip uçardı.

Bir gün padişah oğlu kuşun tutulup kesilmesini istedi. Saçı gür yüzü nur içinde iyi kalpli bir ihtiyar kuşu kesti. Kuşun kanının damladığı yerde kocaman bir diken çıktı; kötü huylu komşu kadının ayağına batar oldu.

Saçı gür, yüzü nur içinde iyi kalpli ihtiyar bir gün kızın çıktığı ağacı da kesti; odun yaptı, evine götürdü. Odunlar ocakta yanarken kırmızı alevler arasından bir güzel kız çıktı. İhtiyar pek sevindi. Böyle güzel, böyle iyi yürekli kız bulduğu için Allah'ına dua etti. Kızın merakla hayatını dinledi. İhtiyar bir gün gizlice padişah oğlunu çağırdı. Padişah oğlu gelince karısının karşısında bulunduğunu anladı. Doğru evine gitti. Kötü huylu komşu kadına:

— Kırk katır mı istersin kırk satır mı dedi. Kötü huylu komşu kadın:

—Kırk satırı ne yapayım? Kırk katıra binerim de gezmelere giderim dedi.

Kırk katırın kuyruğuna bağladıklarıyla haddiîi dağlara taşlara sürdüler. O günden beri o kötü huylu komşu kadın, o kırk katırın kuyruğunda sürünüp duruyor.

Bu ölümlü dünyada, iyilikle kötülük ne yerde kalır ne gökte. İyilik eden de kendisine yapar, kötülük yapan da kendisine...

TIN TIN EDEN KABACIK

BİZİ ALDATAN BABACIK

Diye ormanlarda bayırlarda babasını kardeşini araya dolaşa ömrünü doldurmuş. Bin bir acı çekmiş, sonunda da anasının yanına göçmüş.

3. KÖS KÖSE (9. SAYI)

Yazan: İhsan HAMAMİOĞLU

Vaktiyle bir padişahın üç oğlu ile üç de kızı varmış. Padişah bir gün hastalanır, evlatlarını yanına çağırır, birçok nasihatler yaptıktan sonra “Ben öldüğüm zaman kimler mezarımı ziyarete gelirse, kızlarımı sıra ile onlara verin” der, birkaç gün sonra ölür.

Üç kardeş bir gün otururlarken küçük kardeş babasının vasiyetini büyük kardeşlerine söyler. Ertesi sabah mezarlığa giderler, mezarın başında bir devin zikrettiğini görürler. Düşünürler: “Biz kardeşimizi bu deve veremeyeceğiz” derler. Küçük itiraz eder. Büyük kız kardeşini bu deve verirler. Dev, kızı alır gider. Kardeşleri de eve dönerler; gece gündüz avla vakit geçirirler. Sabahleyin yine mezarlığa giderler. Bu sefer mezarın başında bir arslan görürler; yine küçüğün itirazıyla ortanca kız kardeşlerini de verirler. Arslan kızı alır, gider. Ve dası sabah yine gelirler, mezarın başında bir tavus kuşu bulurlar. Küçük kardeşin ısrarı üzerine küçük kız kardeşlerini de buna verirler.

Üç kardeş bu arada sık sık ava giderler; gezerler, böylelikle vakit geçirirler. Bir gün avda gecikirler. Karanlık basar, dağda kalırlar. Küçük kardeş, “Ben okumu atacağım, nereye düşerse orada misafir kalacağız.” der, mağaraya girerler ki içi kendi saraylarından daha yüksek ve daha güzel. Hemen avlarını pişirirler, yerler, içerler; büyükle ortanca kardeş yatarlar. Küçük düşünür kendi kendine. Buranın elbet bir sahibi vardır. “Biz buraya girdik o da şimdi gelir” der. Kılıcı yanına alır, Kur’an okumaya başlar; bir bakar ki dört başlı bir dev geliyor. Orada kendisine bir yeri siper alır, kılıcıyla dev parçalar. Bir kenara çeker ve üstünü örter. Yalnız devin kulaklarını keser, saklar. Kendi de bundan sonra uyuklar. Sabahleyin kalkıp giderler...O gece yine geç kalırlar. Küçük kardeş oku atar, ok yine bir mağraya düşer. Bakar ki bu mağara öbürkinden daha büyük ve güzel! Yine yemeklerini yerler, yatarlar. Küçük kardeş yine bekler, kılıcını yanına koyar, Kur’an okumaya başlar. Biraz sonra bir patırtı duyar. Kılıcını alır, bakar ki beş başlı bir dev geliyor. Hemen kılıcıyla bunu da öldürür ve bir kenara çeker. Kulaklarını keser, saklar. Sabah olur, yine ava giderler. Aksilik bu ya... O gece de geç kalırlar...Küçük kardeş okunu atar...Yine bir mağraya düşer. Bu mağrayı tarif etmek çok güç...Çünkü içi öbürlerinden daha büyük ve güzel. Ne ise mağraya girerler. Yerler, içerler, yatarlar. Küçük kardeş yine yatmaz, bekler. Gece geç vakit bir horultu duyar. Öbürkinden daha çok korkar...Ama kılıcını alıp bekler. Dev kapıdan içeri girince savaşmaya tutuşurlar. Küçük kardeş çok uğraşır. Nihayet bu altı başlı dev de öldürür...Kulaklarını keserek, bir tarafa çekip bırakır. O zamanlarda herkes sabahleyin ateşle uyanırlarmış...Küçük kardeş, bakar ki ateş sönmüş. ” Eyvah şimdi yine ne yapacağım” der, Mağradan dışarı çıkar, bir de bakar ki karşıda bir ışık görür. Koşmaya başlar...Yolda giderken sakallı bir adama rast gelir. Sakallı: “Yavrum ne gidiyorsun şimdi sabah olacak. .” der. O zamanki devirde, sabah akşam şöyle olurmuş. Bir kelep= (yumak) siyah, beyaz tel almış, bu adam sabah için beyaz tel, gece için siyah tel sararmış... İşte gece ve gündüz yapmak bu adamın elinde imiş. Ne ise küçük kardeş ile konuşurlar. O adam: “Sen ellerimi bağla da git, ateşi al, çabuk gel” Küçük kardeş bu adamın ellerini kuvvetli bağlar ve gider. Ateşe yaklaştığı zaman eski ateşin üstünde çok büyük bir kazan içinde insan ve hayvan etleri pişiyor. Ateşin etrafında da kırk tane dev yatıyor. Küçük kardeş yavaşça gelir. Bir eliyle kazanı kaldırır, ateşi alır; giderken devin biri uyanır, onu tutarlar. “Biz kırk tane dev, bu kazanı kaldıramıyoruz da sen nasıl bir elinle bunu kaldırdın? Sen bizim derdimize deva olursun” derler. Küçük de “Hayrola, söyleyin bakalım!..” der. Devler cevaben: “Biz peri padişahın üç kızını almak istiyoruz, onları alıp bize vereceksin. Vermediğin takdirde seni kazanın içine atar, pişiririz!” derler...

Küçük kardeş, “Siz bana kırk fındıkla, bir çekiç getirin” der. Getirirler. Küçük kardeş bu kırk dev gece vakti peşine takar, doğru padişahın sarayına giderler...Onlara “Ben şimdi saraya gideceğim, bir fındık kırduğum zaman birer birer yukarı çıkarsınız” der...Kendisi de saraya çıkar. Padişahın odasına girer, kılıcını alır, merdivenin başına gelir. Bir fındık kırar. Bir dev gelir. Onu orada öldürür. Elhasıl kırk fındık kırar, kırk dev de öldürür. Merdivenin başına çıkar. Padişahın odasına girer. Şerbetleri içer; şamdanları söndürür; odadan çıkar, sonra kızların odasına gider, bakar ki üç tane güzel kız görür. Bunların da serbetlerini içer; şamdanlarını değiştirir ve büyük kızı büyük kardeşine, ortanca kızı ortancaya, küçük kızı da kendine nikah eder, çıkar gider. Hemen ateşi alır kardeşlerinin yanına döner. Yolda ellerini bağladığı ihtiyar adamı bulur. İhtiyar: “Aman oğlum nerede kaldın, tam yedi gün yedi gece ahali uykudadır” der. O da “Aman baba şimdi

ben giderim” der. İhtiyarın ellerini çözer. Mağraya gelir, kardeşlerini uyandırır. Kardeşleri buna : “Aman sen de bize hiç uyku uyutmaz mısın?” derler.

Gelelim padişahın sarayına... Sabahleyin saray halkı kalkınca bir de bakarlar ki kırk tane dev, merdiven başında kanlar içinde yatıyor. Padişah bakar ki kılıcı kanlar içindedir. Şamdanlar değişmiş. Şerbetler içilmiş...Padişah “Bu işi kim yapmışa kızlarımı ona vereceğim” diye ilan eder. Herkes sarayın önünden geçer. Kimse bir şey söyleyemez. Padişah: “Şu dağda üç kardeş var...Acaba bu yiğitliği onlar mı yaptı” der...Üç kardeşe adam gönderir. Büyük ile ortanca küçük için “Onun aklı ermez o burada otursun “derler. Kalkıp giderler. Padişahın huzuruna çıkarlar, işten haberleri olmadığını söylerler. Padişah:” Sizin bir kardeşiniz daha var mı?” diye sorar. “Var ama onun aklı böyle işleri kesmez” derler. Padişah ısrar eder. Küçük kardeşi getirtir. Küçük kardeş vak’ayı baştan aşağı anlatır; devlerin kulaklarını cebinden çıkarır, padişaha uzatır ve odalara girip yaptıklarını ve kızları nikah ettiğini padişaha anlatır. Padişah çok memnun kalarak kızlarını üç kardeşe verir.

Bunlar kızları alır, yola revan olurlar; o zaman da meşhur Kös Köse namında havada at üstünde uçan bir kimse varmış. Bunları görünce havadan süzülür gelir. Küçük kardeşin atının üstünden kızı alır, giderler. Küçük kardeş Kös Kösenin peşinden gider, gider yorulur. Bir çeşmenin başına oturur. Su içer, biraz da dinlenir. Bir hizmetçi kız gelir. Su alırken onu görür. Eve dönünce hanımına “Çeşmenin başında bir genç gördüm, tıpkı size benziyor” der. Çeşmenin başına gelir, bakar ki küçük kardeşi. O da hemşiresini tanır. Birbirlerine sarılırlar. Eve gelirler. Akşam olur, hemşiresi “Şimdi dev gelir belki seni görünce darılır; gel ben seni gizleyeyim” der. Onu dolaba gizler. Akşamüstü dev gelir. Hanım onu merdiven başında karşılar. Dev suratını ekşitir, gayet sert bir halde: “Burada insan eti kokuyor” der. Hanım “Hayır bir şey yok!” cevabını verir. Dev o gün başından geçenleri hanımına anlatır. “Bu gün bir adam gördüm atın üstünde idi, yanında bir kız vardı. Havada uçuyorlardı. Bütün devleri peşine gönderdim, alamadım” der. Küçük kardeş bu lakırdıları dolaptan dinler. Hanım, Deve “Benim büyük kardeşim şimdi buraya gelse ne yaparsın?” der. Dev “Yerim” cevabını verir. “Ya ortanca gelirse ?” “Onu da yerim” “Ya küçük kardeşim gelirse?” “Onun başım üstünde yeri vardır; çünkü seni bana veren odur.

O zaman hemşiresi dolabı açar, küçük kardeşi dışarı çıkarır; Devle görüşürler. Meseleyi anlatır; kızı kurtarmanın mümkün olamayacağını anlar. Sabahleyin yola revan olur. Rastladığı bir çeşmenin önüne oturur. Başından yine aynı şeyler geçer, ikinci kız kardeşlerini verdikleri arslanın evine gelirler. Onunla da hep bu lakırdılar konuşulur. Aynı neticeye varılır. Velhasıl üçüncü çeşmede tavus kuşunun evine misafir olur. Akşamüstü kuşla konuşurlar. Kuş: “Yavrum sakın sen gitme, bütün kuşları peşinden uçururum, ben de uçarım” der. Fakat, o da muvaffak olamaz. Netice de “Ne yaptı isek kızı alamadık, biz alamadık ise sen hiç alamazsın” der.

Sabahleyin küçük kardeş yola girer, bir dervişe rast gelir. Derviş: “Böyle nereye?” der. Küçük kardeş, başından geçenleri anlatır. Derviş: “Yavrum der, Kös Kösenin evi, şu dağ arkasındadır. Onun iki atı vardır, biri taydır, öbürü annesidir; o gizlidir. Şimdi tayla gezer; Evinin kapısı penceresi yoktur. Yalnız, evin tepesinde ufak bir delik vardır ki, akşamüstü onun girmesi için yapmıştır. İşte yavrum benden sana bu kadar der ayrılır. Küçük kardeş, dağa gider bakar ki, bir ev, amma ne kapısı var, ne de penceresi var! Başlar şarkı söylemeye. Kız içerden sesini duyar, hemen dama çıkar. Oğlanı görünce tanır, bir ip atarak, onu yukarı çeker. Gültüşürler, akşam olunca oğlanı gizler. Kös Köse gelir, kızla konuşurlar, kız ona : “Senin büyük atın nerededir? Yerini bana söyle de onunla akşama kadar eğleneyim, çok canım sıkılıyor” der. Kös Köse de “Pek âlâ” der. “Kız ellerinden kaçamaz” diye düşünür. Sabahleyin atın yerini gösterir, gider. Kız oğlanı yerinden çıkarır, hemen ata biner kaçarlar. Akşama Kös Köse eve gelir ki ne at var, ne de kız!

Hemen atına biner, arkalarından gider, bunları yolda yakalar, tabii ihtiyarla genç at arasında fark var. Ana at oğluna :”Eğer bu gençleri birbirinden ayırırsan benden emdiğin süt haram olsun!” der. O zaman tay Kös Köseyi alır havalandırır: “Yeri ne kadar görüyorsun?” der. Kös Köse “Yumurta kadar” der. O zaman tay aşağı atar, Kös Köse parça parça olur. At, hemen bunlara yetişir. Oğlan taya, kız ihtiyar ata biner. Memleketlerine gider, kırk gün kırk gece düğün yaparlar, evlenirler. Küçüğün dokuz ay sonra kendisi gibi cesur bir erkek çocuğu dünyaya gelir.

4. AYI İLE KEÇİ (15. SAYI)

Yazan: Celâl KİŞMİR

Masal masal matladı, iki siçan atladı. Biri gitti Fizan’a, biri gitti Afyon’a. Afyon’daki akılsız, Fizan’daki kuyruksuz; hınhım ile burunsuz, birbirinden uğursuz. Gide gide gittiler, altı ay bir güz gittiler. Sonunda ebem karının, lak lak’ın evine gittiler. Orada başladı bir, iki benim derdim on iki, derken kulaksızın kulağı, burunsuzun külahı ateşe düşmesin mi? Aman dur, yaman dur, yandı ciğer kebab oldu, dur. Sevdim sevemedim; güldüm gülemedim, sonunda gittim yattım dama. O tasa, bu tasa, dokuz çocuğun babası öldü, oda mı tasa. Ah ne imiş ne imiş, kaderim böyle imiş. Benim derdim de biter mi imiş. Ben söyledim işte böyle. Dinleyen dinlesin, dinlemeyen gitsin öte.

Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde, cinler cirit oynarken eski hamam gelelim keçimize.

Ana keçi her gün yiyecek getirmeye giderken yavrularına tenbihler.

Ot getirdim yemeye

Süt getirdim içmeye

Kulaklarımda su da var

Açın kapıyı ben geldim

Demedikçe kim olursa olsun terse sakallı babanız olsun, sakın !kapıyı kimselere açmayın.

Tilki, horoz derdinde, kurt, topal eşek peşinde. Fakat ayı! . . . O hınzır, keçinin söylediklerini sakladığı yeden duydu, ne söylendiyse hepsini işitti. Öyle ya oğlakçıkların eti daha tatlı gelir aylara. Kıtır kıtır, çıtır çıtır yiyyiverirler.

Ayı az sonra kapıya geldi:

Ot getirdim yemeye

Süt getirdim içmeye

Kulaklarımda su da var

Açın kapıyı ben geldim

dedi. Oğlaklar baktılar bu sözler aynı analarınıninki gibi ama, ses, o ses değil:

— Haydi oradan dediler. Anamızın sesi daha inceydi bizim.

Ayı gitti bir koca karıdan bir yumurta aşırıp içti. Tekrar küçüklerin kapısına geldi:

Ot getirdim yemeye Süt getirdim içmeye Kulaklarımda su da var Açın kapıyı ben geldim. Dedi, oğlaklar bunun üzerine:

— Elini bir göster de görelim dediler.

Bir de ne görünüler koskocaman, kapkara bir el!

— Haydi oradan anamızın eli daha beyazdı bizim, dediler. Ayı ters yüzü gitti, bir değirmenciye vardı:

— Ya dedi, unlarsın elimi, ya da da seni yerim.

Değirmenci ne yapsın? Unlasa kurtulacak ama undan olacak. Unlamazsa ayı yutacak. İyisi mi ayıyı unladı, az sadaka çok belâ savar kabilinden canını kurtardı.

Ayı yine oğlakların kapısına geldi:

Kulaklarımda su da var Açın kapıyı ben geldim.

Dedi. Oğlaklar:

— Elini göster de bir görelim, dediler.

Analarının eli gibi beyaz bir el görünce:

— Eh öyleyse kapıyı açarız dediler.

Ayı içeri girer girmez hemen ikisini yutuverdi. En küçük, kilere saklandı. Ayı aradı, taradı küçük oğlakçığı bulamadı.

Akşam olunca ana keçiye küçük oğlak olanı biteni anlattı. Ana keçi ben ona gösteririm diyerek ayının arkasından yürüdü. Ama yanına bir iğne iplik, bir bıçak almayı unutmadı. Ana keçi altı ay bir güz gidip de bir arpa boyu yol alınca baktı ki ayı bir ağacın altında horul horul uyuyor. Karnı da dümbelek gibi şişmiş. Hemen elindeki bıçakla ayının karnını yarıp iki oğlağı kurtardı. Üstelik ayının açılan karnına yüz okka taş koyup dikti. Ayı uyanınca yerinden kalkamadı. Az sonra karnına yığılı taşlar yüzünden öldü. !

O günden sonra üç oğlak annelerinin sözünden dışarı çıkmadılar ve gülüp oynaya büyüdüler.

5. KIRK KÖSE İLE BİR KÖSE (17. SAYI)

Yazan: Celâleddin KİŞMİR

Bir varmış bir yokmuş, evvel zaman içinde kalbur saman içinde, cinler cirit oynar eski hamam içinde. Deve dellâl iken, sinek berber iken eski hamamın taşı yok, yeni hamamın kubbesi; peştemalin ortası, bu yalanın ötesi yok. En iyisi gidip yatmalı sırt üstü, böyle biter bu dünyanın derdi; kadının fendi erkeği yendi.

O olmadı, bu olmadı, Ayşeciğin donu fistanına uymadı; yedi iklim dört cihan duydu da bizim pire cenapları duymadı. Nihayet götürdüler cellâda. Bir vurdu, bir daha vurdu cellâd. İmdat imdat. Vurdu durdu, durdu vurdu, vurdu durdu derken sabah oldu erken. Sonra pire başladı ağlamaya deve başladı uçmaya. Duyan oldu bunu duymayan oldu bunu. Fakat ben gözlerimle gördüm. Şöyle kanat çırpıtı deve, bir daha çırpıtı, havalanıverdi. El etti bize, selam etti havadan, tavuk çıktı yumurtadan yumurta nereden çıktı onu gayri bilemem, ama inci mercan çıktı balıktan. Balık da çıktı balıktan. Balık çıktı tavadan, tava çıktı tavadan, kısmet geldi havadan. Hele dur yahu akıl gitti gider zıvanadan. Dün gece sabahı etti anan. Nerede idin a oğlan. Soğan kırdı siniye, oğlu yiye, bol yiye diye diye ayrana yoğurt ezdi üç öğün namazında adını tesbihe dizdi. Ha geldi ha taze geldi, ha şimdi geldi, hey geldi gelir. O gele dursun biz gelelim, işimize. Sağa döndüm hofladım sola döndüm pofladım, olmadı da olmadı. Ha dedim anlatayım masalımı, sıvazlayıp sakalımı başladım gir gir söylemeye. Ama Ali dedim, Veli dedim, üçte ondan evveli dedim arkasını diyemedim. Diyemediklerim bende kaldı, siz diyeceklerime kulak verin.

İşte böyle, ne siz vardınız dünyada ne ananız ne babanız, ben gezerdim tek başıma. Bir de baktım, bir gün bir karış boylu bir metre sakallı camız tezeği gibi kat kat akıllı bir köse çıktı karşıma, merhaba dedikten, hoş beş ettikten sonra, anladım ki kösenin bir derdi var:

— Ne o köse efendi, dedim Bir şeye mi canın sıkıldı?

O açtı ağzını, yumdu gözünü söyledi söyledi.

—Dur yahu dedim, arkandan atlı mı kovalıyor, biraz yavaş ol.

Anlattı böyle tek tek, ben dinledim yavaş yavaş,tıpkı sizler gibi.

Günlerden bir gün yani aslanların korktuğu farelerin uçtuğu devirlerde bir karış boylu, metre sakallı, kat kat akıllı köseçimizin parası kalmadı elinde. Evde dokuz oğlan, sekiz kız, bir ana, bir baba, eder on dokuz kişi aç kalmışlar. Kime gitsinler de karnımız aç desinler. Alimallah ayıplayıverirler. Dünya kemlik dünyası. Elin ağzı torba değil ki büzesiniz. Yapmasaydı o kadar çoluk çocuk deyiverirler: Düşünmezler bu Allah'ın işidir kimse çare bulamaz diye.

Kimine on yirmi çocuk verir, kimine de uzaktan baktırır. Neyse köse ne yapsın? Kalkar gider ahıra, malı mülkü bir tek öküzü, pazara satılığa götürür. Dünya kötülük dünyası derim de inanmazsınız. Köseceğiz öküzünü doğru dürüst satamamış. Bir gelen öküzün boynuzları uzun demiş, köse öküzün boynuzunu kesmiş; bir gelen öküzün kuyruğu biçimsiz demiş, köse öküzün kuyruğunu düzeltmiş. Sakalı yok, bıyığı küçük, kulağı uzun, burnu eğri, gözleri şaşı, karnı şiş, aklı kısa, ayakları topal diyen demiş. Köse de her diyenin aklına uymuş, kâh kesmiş öküzü kâh döğmüş. Sonunda da koskoca hayvanı kuşa döndürmüş. Köse şimdi nasıl oldu diye soracak olur, ama hemen bir kahkaha kopmuş:

—Köse demişler bu ne biçim öküz, böyle. Hani bunun kuyruğu, kulağı? Boynuzlarını burnunu ne yaptın? Ayaklarına ne olmuş? Gözleri ağlamış mı ne?

Köse şaşırıp kalmış. Hem yap demişler önceden hem de gülüp alay etmişler sonradan. Ağlayacak gibi olmuş zavallı. Şöyle etrafına bir bakayım deyince kendisiyle alay edenlerin kırk küçük —tıpkı kendisi gibi— adamlar olduğunu görmemiş mi? İçinden sizin alacağımız olsun; ben bilirim yapacağımı demiş. Kösenin aklına bir şeytanlık gelmiş, gitmiş birbirine benzer iki tavşan tutup birini eve koymuş, birini pazar yerine getirmiş. Etrafını saran kırk kösenin yanında tavşana demiş ki:

—Hadi git Tavşan, ablana söyle de pilav yapsın, tatlı yapsın, aklına ne gelirse yapsın; iki saat sonra buraya getirsin.

Tavşan dinlememiş bu sözleri, çekmiş gitmiş dağlara. Köseler:

— Köse demişler, senin evin bu tarafta halbuki tavşan dağlara taşlara gitti.

Köse hazır cevabı hemen yapıştırmış:

—Siz bilmezsiniz, o kestirmeden gidiyor. İki saat sonra Köse'nin karısı bir elinde yemekler, öbür elinde tavşan çıka gelir. Meğer Köse karısını tembillemiş, falan saat sonra filan filan yemeklerle hem de şu tavşanla filan yere çıkar gelirsin. Kırk Köseler şaşırılmışlar: Bize sat bu tavşanı, bize sat diye bağırılmışlar. Köse.

—Alın demiş, bir öküz fiyatına bir tavşan.

Öküz değil, deve fiyatına da olsa Köseler alacaklarmış zaten. Köse öküzünün acısını çıkarmış, tavşanı satmış. Kırk Köseler tavşanı ortalarına alıp demişler ki.

—Tavşan her birimizin karısına bize yemek getirsinler.

Tavşan vurmuş gitmiş dağlara taşlara. Köseler ha beklerler, ha beklerler, ne gelen var ne giden, ne de tavşandan bir haber? Kösenin oyun ettiğini anlamış kırk aptal, ama geç anlamış. Gidelim Köse'ye bir hal edelim, bizimle alay nasıl olurmuş ona gösterelim, demişler. Köse'nin kulağı delik, bunları duymuş, hazırlanmış. Köseler geldiklerinde buyur etmiş içeri:

—Hiç olmazsa demiş, birer kahve içimlik oturun oturun.

Köseler kahve içmeye girmişler. Köse karısına seslenmiş:

—Hanım bize kırk kahve pişir, kırkı da şekersiz olsun. Karısı:

—Pişirmem, demiş. Köse.

—Pişireceksin demiş. Karısı

—Pişirmem demiş.

Köse demiş pişireceksin, karısı demiş, pişirmem, başlamışlar böylece döğüşmeye, Köse en sonunda dayanamamış, çıkardığı bıçağı karısının boğazına saplamış. Kadın:

— Of anam demiş, kanlar içinde yere yuvarlanmış.

Köseler korkup telaşlanmışlar.

—Hay Köse neden yaptın canım. Kahve içmemiz şart değildi ya... Köse sakin: Korkmayın demiş. Şimdi ben onu diriltmesini bilirim. Siz bilmezsiniz kedi gibi yedi canlıdır o. Günde beş on kere ölür, yine dirilir. Kırk Köseler meraklanmışlar. Hadi bakalım dirilt de görelim, demişler. Köse:

—Nah işte böyle demiş ve cebinden bir düdük çıkararak öttürmüş.

Düdük öter ötmez karısı ayağa fırlamış! Köseler:

—Bize sat bu düdüğü, bize sat demişler. Köse.

—Parayı veren düdüğü çalar demiş, birer altına birer düdük satmış.

Kırk köselerin kırkı da Köse'nin bu ikinci oyununa kanarak hiç yoktan karlılarıyla kavga edip öldürmüşler. Ölen insan düdük değil a, top patlasa uyanmaz. Köseler de bir düdüğün hatırına karlılarından olmuşlar. Öttürmüşler, öttürtmüşler düdüğü diriltememişler karlılarını.

—Vay demişler, köse bunu da bize etti ha öyle mi?

Kalkmışlar, Köse'yi öldürmeye. Ama Köse bilmiş başına gelecekleri. Ayağında çarık omzunda heybe çıkıp gitmiş bilinmez ülkelere. Gide gide gitmiş deniz kenarında bir çobana rast gelmiş, bakmış çoban düşünceli.

—Ne var hemşerim demiş, ne düşünüp durursun? Çoban:

—Ah keşke öyle olsaydı demiş. Beni padişahın kızıyla everecekler; ben fakir bir çobanım. Padişah kızıyla evlenemem ki?

— Bundan kolay ne var hemşerim, demiş Köse. Madem evlenmek istemiyorsun evlenme.

—Peki iyi söyledin hoş söyledin, ama ben bu sürüyü ne yapayım?

—Düşündüğün şeye bak. Ben varım ya canım. Hem ne olur san ki sen gelinceye kadar ben bakiveririm sürüye.

Çoban akıl akıldan; el elden üstündür diyerek koyunlarını Köse'ye bırakarak gitmiş, gideceği yere.

Köse ağzı kulaklarında güle oynaya şarkı türkü söyleye evin yolunu tutmuş. Giderken Kırk Köseler çıka gelmişler karşısına. Hemen yakasına yapışıp:

—Seni öldüreceğiz, demişler.

—Durun sersember durun, demiş Köse. Şu sürüye bakın. İsterseniz sizlerin de olabilir böyle bir sürü. Köseler yine telaşlanıp.

—Bize de bul, bize de bul demişler. Nerden buldun, nasıl buldun? Köse:

—Aha demiş şu denizin dibinden.

Köse Kırk Köse'nin kırk ayağına kırk büyük taşı bağlayıp:

—Haydi bakalım demiş, kendinizi gösterin. Kim daha çabuk, kim daha önden girerse, en çok onun sürüsü olur.

Köseler birbirleriyle yarış mı, kavgamı ne dersiniz deyin, denize girip ses vermez yerlere gitmişler. Onlar da karlarının gittiği öteki dünyada sen ben kavgasına katılmışlar. Bir daha da bu yeryüzüne dönmemişler.

Metre sakallı, kat kat akıllı Köse, kırk köselerin hesabını görüp evine döndüğünde şöyle rahatça bir nefes almış.

6. YÜREĞİM ATIPBATIR TANDIRDAKİ HERİF GİBİ (23. SAYI)

Yazan. İhsan HİNÇER

Bir varmış bir yokmuş, deve dellâl iken, pire hamal iken bir karı koca varmış. Kadın namuslu mu namuslu geçinir, namus sözünü dilinden düşürmezmiş. Günlerden bir gün kocası yorgun argın eve geldiği zaman saçlarını yola başlamış.

—Aman efendiciğim, demiş, bugün az daha sıkıntımdayım, namusuma bu kadar dikkat edeyim de bir erkek köpek bürgüme sürtünüp geçsin ha! Bu benim gibi namuslu bir kadın için leke olur. Bir daha bu bürgüyü kullanmam. Git bana yenisini al da içim rahat etsin.

Kocasını düşünmüş taşınmış, böyle namuslu bir avradı olduğu için göğsü kabarmış. Ona kulak vermiş. Hemen ertesi sabah o bürgüyü aldığı gibi sokağa fırlanmış. Yolda bir arkadaşına rastlamış. Meseleyi anlatmış. Arkadaşı gün görmüş, tecrübe sahibi bir adammış:

—Çok iyi, demiş, karına bir şey demiyorum; fakat benim böyle fazla namusluluk taslayan kadınlara itimadım yoktur, istersen bir tecrübe edelim.

Adam sinirlenmek istemiş, fakat bu işe akli da yatmamış değil. Hemen orada karar vermişler. Adamın arkadaşı yabandan gelecek kör, sağır bir akraba kılığına girecek, onlara misafir olacak, o gece de kadının kocasını değirmene un dögmeye gidecek!

Koca o akşam eve elinde yeni bir bürgü almış ve sevinçle gitmiş. Karısına.

— Ertesi gün, demiş, değirmene un öğütmeye gideceğim, hazırlık gör!

Aradan bir gün geçmiş. Adam işinde iken eve sakat, kör, sağır bir misafir gelmiş. Kadına kocasının akrabası olduğunu elindeki mektupla ispat etmiş. Daha evvelinden haber vermediğini de işaretlerle anlatmış. Çünkü tat, yani dilsizmiş.

O akşam kadının kocası eve gelip bu sakat Tanrı misafirini evde bulunca o derece sinirlenmiş ve bu tanışıklı oyunu o derece yakıştırmış ki arkadaşını bile şaşırılmış. Oturmuşlar, karı koca yemek yemişler. Kadın:

—Yahu demiş misafirimizi de sofraya çağırırsana...

Bu defa kocası köpürmüştü:

—Bir bu eksikti. Baksana onun dünyadan haberi yok. Bağırırsan da çağırırsan da duymaz. Duvar mübarek! Bizden ne artarsa önüne atıver. Fazla yüz verme. Erken defolsun gitsin. Zaten bir haftadan fazla kalırsa sokağa atıveririm.

Kadın kocasının bu haline inanmış. Adam, ertesi sabah merkebine iki çuval buğdayı yükleyip değirmenin yolunu tutmuş. Arkasından karısı da derhal hazırlanmış. Giyinmiş kuşanmış sokağa fırlanmış. Erinin en çabuk 5-6 günde döneceğini hesaplamış. Akşam üstü eve yorgun argın dönmüş, yemekler hazırlanmış, sakat adamın eline de bir maşraba su ile ıslatılmış biraz tandır ekmeği vermiş.

Çok geçmeden güneş batmış. Ortalık kararışmış. Sokaklardan el ayak çekilmiş. Kadın süslenmiş, püslenmiş, en iyi elbiselerini giymiş, gül sularını dökünmüş. Bir minderin üstüne oturup dinlenmeye başlamış.

Tam bu sırada kapının tokmağı bir defa vurulmuş. Kadın deli gibi ayağa fırlayarak sokak kapısının kol demirini indirip geleni içeriye almış. Gelen misafir kadının dostu imiş. Elinde bir kantal sucuk hediyesiyle beraber gelmiş. Sucuğu kadına vermiş. Kadın alıp izbedeki dolabın içine saklamış. Başka bir odaları olmadığı için sakat adamın yanında zevk ve safaya başlamışlar. Yemişler, içmişler, her türlü zevk ettikten sonra adam.

—Allahısmarladık deyip çekilip gitmiş.

Kadın kocasının akrabasını kontrol etmiş. Bağırılmış. Seslenmiş. Duvardan ses var, ondan yok. Yeniden süslenmiş. Taranmış, gül suları dökünmüş, oturmaya fırsat bulamadan kapı bu defa da iki defa çalınmış. Hemen koşup kapıyı açmış. Gelen kadının ikinci dostu imiş. Onu da içeriye almış. Elinde hediyesi olan bir kase yoğurdu alıp yine izbedeki selenin altına koymuş. Onunla da zevk ve safaya başlamışlar. Birbirlerine doyduktan sonra bu ikinci misafirini de yolcu etmiş. Taranmış, boyasını sürmüş, rastığını tazelemiş. Minderleri kabartmış. Bu defa da kapı üç defa vurulmuş. Kadın

yine koşmuş kapıyı açmış. Gelen yine erkek misafir imiş. O da elinde kocaman bir karpuzla gelmiş. Kadın onu da alıp izbeye yuvarlayıvermiş... Oturmuşlar, zevke, eğlenmeye başlamışlar. Lâkin bu sırada kapı yine ve şiddetle vurulmaya başlamış. Kadın korkuyla ayağa kalkmış...Kocasının kapı çalmasını tanımış. Ne yapsın düşünmüş taşınmış, üryan bir halde bulunan misafirini derhal o halde dışarıya sürüklemiş. Sokak kapısının arkasındaki tandıra saklamış. Üzerine kapağını örtüp, et sepetini de üzerine koymuş. Adama:

—Sen meraklanma demiş, kocam odaya girince elbiselerini getiririm. Minderin altına sokuvermişim. Sen de giyinir savuşur gidersin. Sonra da saçını örtmüş, kendisine uyuklu hali verip kapıyı açmış. Kocasını karşısında görünce.

—Yahu demiş, ne oldu sana, niye erken döndün, merkebe filan bir şey mi oldu? Hayırdır inşallah?

—Bir rüzgar çıktı, gidemeyeceğimi anladım. Sen de evden yalnız başına korkarsın diye döndüm, geldim avrat. Adam sık adımlarla odaya girmiş. Kavilleştikten sonra arkadaşına kommuş, dürtmüş, sözde uykudan uyandırmış.

—Dayımoğlu, ne yapıyorsun? demiş.

Adam derin ve korkulu bir uykudan uyanır gibi silkinmiş.

— Aman Halamoğlu, demiş öyle bir rüya gördüm ki sorma! Sen gider gitmez uyuya kalmışım. Aradan bir hayli zaman geçtikten sonra bir de baktım, inanmazsan bakta gör üzerime doğru bir yılan gelmeye başladı, nah şu izbedeki dolapta asılı duran sucuk gibi. Ne yapayım hemen yere eğildim, yerden bir tane aldım, nah şu kadar izbeye yuvarlanmış karpuz gibi! Kaldırıp yılanın başına fırlattım, yılanın başı öyle ezildi öyle ezildi ki etrafa sıçradı selenin içindeki yoğurt gibi. Vallahi Halamoğlu şimdi yüreğim atıpbatır tandırdaki adam gibi.

Bunun üzerine adam, izbeye inmiş sucuğu, karpuzu ve yoğurdu eliyle koymuş gibi yerli yerinde bulmuş. Arkadaşıyla beraber doğru tandıra koşmuş, içine bakmışlar. Karısının üçüncü dostu tandırın içinde çırılçıplak tir tir titreyip duruyormuş. Ona bir hayli sopa çekip hırpaladıktan sonra kapı dışarı etmişler. Adam oracıkta şart edip karısını boşamış... Elini kana bulamaktan kurtulmuş.

7. ÇIRPICİ BABA (27. SAYI)

Derleyen: Muzaffer BATUR

Vaktiyle bir Çırpıcı Baba varmış, üç de kızı varmış büyümüşler, yetişmişler, fakir diye kimseler almamış. “Öf nedir felek kastın bana !” diye şikayette bulunup feleğe gahrederek ağlarken o esnada seyahate çıkan padişah, Çırpıcı Babaya rastlamış: “Selamün aleyküm” diyerek karşısına dikilmiş. “Baba nen var, nen yok” demiş. Çırpıcı Baba benim “üç kızım var, onlara bakmak için aha şu çırpıyı getiriyorum; onları besliyorum “ demiş. Padişah da “Sen beni bildin mi? Ben padişahım, üç kız istiyorum, kız oğlan kız olacak, 6 aylık gebe olacak, bulursan bulursun, bulamazsan kırk günecek boynunu cellada vereceğim” deyince adam korkuyla evine gitmiş, ağlamış ağlamaya. Bu esnada en büyük kızı gelmiş. ”Ne ağlarsın baba ?” demiş. Çırpıcı Baba da padişahın dediklerini aynen söylemiş. Kızı öfkelenerek “Ben de bizi gocaya istiyorlar sanmıştım. Sonra ortanca kızı babasının halini sormuş, ona da padişahın söylediklerini tekrar edince ortanca kız da büyük ablası gibi kızmış. Nihayet küçük kız gelmiş o da sormuş “Ne ağlarsın baba ?” demiş. “Öteki ablaların ne yaptı ki sen yapacaksın” demiş. Küçük kız ısrar ederek. “İlle bana da söyle neyin var ne oldu ki böyle iki gözün iki çeşme ağlarsın” demiş. Nihayet küçük kızın ısrarlarına dayanamayarak padişahın söylediklerini söylemiş: “Üç kız istiyor üçü de kız oğlan kız, altı aylık gebe olacak” demiş.

Küçük kız “İlahi baba düşündüğün şeye de bak! Bundan kolay ne var, ne istediğini biliyorum. 40 Gün tamamlanınca padişaha “İstedğin üç kızı buldum” de demiş. Çırpıcı Baba 40 gün tamamlanınca padişaha demiş. O da al getir de göreyim demiş. Çırpıcı Baba eve gelir, kızlarına söyler: İlkin büyük kızla ortanca kız gitmek istemezler. Küçük kız onları kandırır ve ne isteyeceklerini öğrenir.

Büyük kıza “Padişah canın ne istiyor derse “portakal” istiyor dersin; ortanca kıza da “limon” istiyor diye cevap verirsin demiş.

Nihayet Padişahın sarayına giderler. Padişahın karşısına çıkınca büyük kızı “Portakal istiyorum” deyince onu portakal odasına kapatırlar. Ortancayı da “Limon” odasına kapatırlar. Sıra küçük kıza gelince padişah sormuş.

—Gız oğlan gız mısın?

—Evet...

—Altı aylık gebe misin?

—Evet

— Canın ne istiyor?

—Gara nadasta balık; bal mumunda şiş kebabı istiyorum.

—Hiç bu dediklerin “Gara nadasta balık, balmumunda şiş kebabı olur mu? ”

—A padişahım gız oğlan gız 6 aylık gebe olur mu hiç?

diyerek padişahı utandırmış. Kızın zekasına hayran olan padişah, kızını kendine nikah etmiş, kızın ablalarını da vezirlerine vermiş. Böylece Çırpıcı Baba da kızlarını satınca (muhitte hâlâ satma tâbiri kullanıyor.) Çırpıcı Baba çırpı taşımakatan kurtulmuş. Allah’a şükrederek yaşlanmaya bakmış.

Padişah karısına tembihte bulunarak “Bu aklını kimseye vermeyeceksin” demiş. Günlerden bir gün Padişah geze gezmeye çarşıya gitmiş, bir kuyumcuya uğramış: “Altın bir tepsi içinde altından tavuklar yem yesin; sana üç gün mühlet veriyorum, yaparsan yaparsın, yapmazsan boynunu cellada vurdururum” demiş. Bunun üzerine kuyumcu başlamış düşünmeye “Hadi tavukları yaparım, ama canını nasıl vereyim, can vermek Haktâlayâ vergidir. ” diye düşünürken bu

esnada Çırpıcı Baba kuyumcu dükkânına çıkagelmiş. Hoş beşten sonra kuyumcu derdini söyleyince, Çırpıcı Baba da “Benim çok akıllı bir kızım var, senin derdine ancak o çare bulur” demiş. Kızına giderek vaziyeti anlatmış. Kızı da babasına demiş ki “Kuyumcuya git, tavukları yapсын getirsin padişaha versin; fiyatını sorduğu zaman da “Para istemem göğşe direk denize kapak isterim dersin” diye akıl vermiş.

Kuyumcu da tavukları padişaha getirince kızın verdiği öğüdü tekrarlamış. Bu sözler üzerine gazaba gelerek “Mutlaka sana bunu bir öğreten var, hiç göğşe direk denize kapak olur mu?” deyince kuyumcu da “Altından tavuk yapılır, ama can verilir mi hiç!” diye padişahı mahcup etmiş.

Akıl vereni başlamış aramaya. Neticede Çırpıcı Babanın küçük kızı, yani kendi karısı olduğunu anlayınca karısına. “En kıymetli neyin varsa al, çık git buradan gözüm görmesin” demiş. Karısı da . “Peki” demiş. Gece olmuş, padişaha Bengilik içirmiş, padişah sarhoş olmuş, derin bir uykuya dalmış, sızmış kalmış. Karısı hemen sarayın kaptanlarına haber göndermiş, gemiyi hazırlatmış; yiyecek erzak ve eşyaları gemiye yükletmiş. Yatakla beraber padişahla karısı da gemiye yerleşmişler; denize açılmışlar. Epeyce bir zaman gittikten sonra denizin serinliğiyle padişah uyanmış ve ayılmış. ”Ne oldu karıcığım, gece yarısı deniz ortasında bu ne hal?” diye sormuş. Karısı da “Sen dememiş mi idin, en kıymetli neyin varsa al da git” diye. “Ben de sarayda senden kıymetli bir şey bulamadım seni alıp götürüyorum” demiş. Bunun üzerine karısını affedip kimseye bir daha akıl vermemesini tembih ederek söz almış ve saraya dönmüşler. Mesut ve bahtiyar yaşamışlar.

8. PİR GOCA (36. SAYI)

Derleyen: Muzaffer BATUR

Bir varmış, bir yokmuş, evvel zaman içinde; bir Pîr Goca varmış. Pîr Goca bir gün kalkmış gitmiş. Allah’ın emriyle memleketinin padişahının kızını istemiş, padişah da zengin diye; toy düğün ederek Pîr Goca’ya kızını vermiş.

Pîr Goca’nın kırk odalı bir konağı varmış. Evlendiği gün karısına otuz dokuz odanın anahtarını vermiş, birininkini vermemiş. Karısı odaları birer birer açarak gezmiş, oralarda göz kamaştıran, padişah babasının eşyalarından daha kıymetli elmasla, halılar,altınlar,mücevherler varmış. Fakat 40’ıncı odanın anahtarını bir türlü açamadığı için pek merak ediyormuş.

Bir gün Pîr Goca karısının dizine yatmış, başına baktırıyormuş. O esnada uyuya kalmış. Kız o zaman kırkınıcı anahtarın yerini öğrenmiş. Yavaşça Pîr Goca’nın başındaki 40’ıncı odanın anahtarını çalmış. Biraz sonra Pîr Goca uyanarak.

—Hanım demiş, cenaze geçiyor, abdest alıp cenazeye gideceğim.

Sonra da çıkıp gitmiş. Karısı da hemen onun arkasından helecanla kırkınıcı odayı açmış... Açınca bir de ne görsün; her tarafta bir sürü ölü ve ölü kemikleri yığılı duruyor. Şaşkınlık içinde iken, ölülerden biri dile gelerek:

—Pîr Goca seni de yiyecek, bizim gibi olacaksın. Çünkü Pîr Goca ölü yiyerek geçinir demiş.

Bunu duyan ve gören kız çok korkarak babasının yanına kaçar ve ona vaziyeti anlatır. Korktuğunu kocasına dönmeyeceğini söyler. Padişah da kızını sarayında alıkoyar.

Pîr Goca evine dönünce karısını evde bulamaz. Kırkınıcı anahtarı kayıp, odanın kapısını da açık görür. Doğru padişahın sarayına gider, akrep kıyafetine girer; saraya kızın odasına sızar, kızı karyolada uyurken sokmak ister; fakat korkuyla uyuyan kız kaçar; kocasını tanıdığı için kendisine demirden bir sanduka yaptırır, içine yatar.

Bir başka gün Pîr Goca yılan olur, karısını sanduka içinde uyurken sokar. Padişah ertesi gün tellâllar bağırır, kızını şifaya erdirecek hekim araştır. “Falanca hamamda kızını yıkatarsan iyileşir” diye salık verirler.

Kız, Pîr Goca tanımasın diye çingene elbisesi giyerek hamama gider. Fakat koca da sarı köpek kıyafetine girdiği için kızı hemen tanır. Başlar nağmeler yapmaya...Etrafında kuyruk sallayarak dolaşır. Kız bu hareketleri görünce Pîr Goca’yı tanır. Bunu anlayan kocası bu sefer güzel bir kürk olur kızın sırtına örtünür. O zaman kız, Pîr Goca’dan kurtulamayacağını anlar. İşi tatlıya bağlayarak güzel sözlerle Pîr Goca’yı kandırıp sihrini bozmayı düşünür ve bir tuzak kurar kocasına.

—Hadi beğim, paşam hamama girelim yıkanalım ondan sonra da evimize gidelim der.

O zaman Pîr Goca .

— Sen hamamdan kaçarsın.

—Nasıl! Hamamın kubbesinden mi kaçacağım?

Bu suretle kız, nihayet Pîr Goca’yı kandırır. Hamama götürür, güzelce yıkar, havluyla sarar, kurular dışarı çıkarır:

—Sen giyine dur ben bir iki su dökünüp gelirim, der.

Pîr Goca giyinirken kız kubbenin üstünde bekleyen cariyeye bir işaret verir. Hamamın kubbesinden içeriye bir ördek indirirler. Ördek kurnada çırpındıkça Pîr Goca Karısının yıkandığını zanneder. Kızı kubbeden çekip yukarıya alırlar. Pîr Goca karısı gecikince merak eder. İçine şüphe düşer. Bunun üzerine kapıyı açıp hızla içeri girer. Kızın kaçmadan önce kapı ağzına camlar ve dikenlerle kurduğu tuzak, eline ve ayaklarına batar; deryalar gibi kan akar. Böylece Pîr Goca’nın da tilsimi bozulmuş olur. İsteddiği kılığa giremeyince yakayı ele verir, cezasını bulur. Bu suretle padişahın kızı da kurtulmuş olur. Onlar erer muradına biz çıkalım tahtına.

9. BALTACI ÖMER PAŞA (44. SAYI)

Derleyen: Salih SAN

Besni, vaktiyle Baltacı Ömer Bey adında bir zatın idaresine verilmiş; Besnililer de padişaha “Ömer Beg bize çok zulüm ediyor.” diye şikayette bulunmuşlar. Padişah da gazaba gelerek Ömer Beg’in idamına karar vermiş.

Padişahın bu kararını duyan Ömer Beg, tebdili kıyafet ederek “ver elini İstanbul” demiş. O zamanın hükmüyle gayet kısa bir zamanda İstanbul’a varmış. İstanbul’da padişahın vezirinin kahvecisinin yanına çırak olarak girmiş. Vezirin hizmetini kusursuz yaptığı için en sevdiği adamlardan biri olmuş.

Bu sırada padişahın pek sevdiği kıymetli atlardan biri kudurmuş; padişahın uşaklarından ikisini de öldürmüş. Padişaha “Bu atı öldürelim artık bundan hayır yok” demişler. Padişah böyle kıymetli bir atının öldürülmesine muvafakat etmemiş. Bu ahıra koydurulmasını ve ahırın damından açılacak bir delikten yeminin suyunun verilmesini emir buyurmuş. Ömer Beg bunu fırsat bilerek vezire.

—Vezirim, ben bu atı akıllandırırım, padişaha bir defa söyleyin demiş. Vezir sevdiği bu adamın kudurmuş bir ata bakmasına ve atın öldürdüğü diğer adamlar gibi Ömer’in de ölmesine sebep olmamak için Ömer’in bu dileğini yerine getirmemiş. Ömer Beg mütemadiyen:

—Ne olur vezirim, bir defa söyleyin? diye yalvarıp durmuş. Vezir de bu adamın daimi yalvarmalarına dayanamayarak durumu padişaha anlatmış. Padişah, Ömer Beg’i huzuruna kabul etmiş. Ömer Beg’in uzun boyuna, geniş omzuna, kuvvetli pazusuna hayran kalarak bu sevdadan vazgeçmesini reca etmiş ve:

—Başka bir arzun varsa yerine getireyim, demiş. Ömer Beg yegâne arzusunun bu atı akıllandırmak olduğunu söylemiş ve recasında ısrar etmiş. Padişah da:

—Oğlum, ne yapayım nasihatten anlamıyorsun, öyleyse akıllandır da görelim; o seni öteki dünyaya göndermezse, iyi...demek mecburiyetinde kalmış.

Ömer Beg eline kalın bir sopa alarak ahırın kapısına yanaşmış; kapıyı açar açmaz atın üstüne bir arslan gibi sıçramış, boynundan yakalayarak sırtına binmiş ve bir iki sopayla atın kışına vurmuş. Ani bir taaruza uğrayan at, korkudan tir tir titremeye başlamış. Atı ahırdan çıkarmış divanhanede bir iki dolaştırdıktan sonra divanhanenin kapısına gelmiş. Elindeki sopa ile kapıya öyle hızlı vurmuş ki kapı delinmiş ve sopanın ucu diğer taraftan çıkmış. Böyle bir kuvvete Ömer Beg’den başkasının malik olamayacağını ve bu cesareti Ömer Beg’den başkasının gösteremeyeceğini evvelden bilen padişah.

—İn seni affettim, diye bağırılmış.

Ömer Beg de cesaret ve kuvveti sayesinde canını böylece ölümden kurtarmış.

10. CANPOLAT MASALI (45. SAYI)

Toplayan: Salih SAN

Vakti zamanında üç oğlan babası İsfahanlı bir padişah varmış. Büyük oğlunun adı Ahmet, ortanca oğlunun adı Seydi ve küçük oğlunun da adı Hacı Mehmet imiş. Padişah ağır bir hastalığa tutulmuş ve ölmeden evvel oğullarını yanına çağırarak vasiyette bulunmuş.

—Çocuklarım, eğer bir gün gurbete gitmek için yolculuğa çıkarsanız yalnız doğu istikametine gidin ve diğer üç cihete sakın gitmeyin ha! demiş.

Bir zaman sonra padişah ölmüş ve çocukları da gurbete çıkmak istemişler. Babalarının vasiyeti üzere doğu istikametine yola koyulmuşlar. Epey yol katettikten sonra bir ağacın dibinde oturarak yorgunluklarını gidermişler. Hacı Mehmet, iki kardeşinden ayrılarak kuru bir ağacın dibine gitmiş ve Kur’anı Kerim’ini açarak okumaya başlamış. Kuru ağaç bu Kur’an sesinden yeşermeye başlamış; az zaman sonra üstü hurma ile dolmuş. Hacı Mehmet ve iki kardeşi bu hurmalardan alarak yemeğe başlamışlar. Karınlarını doyurduktan sonra Hacı Mehmet yine Kur’anını okumaya diğer kardeşleri da yanlarında götürdükleri rakılarını içmeye başlamışlar. Rakı içen kardeşleri fazla kaçırılmış olacaklar ki sarhoş olmuşlar. Sarhoş kardeşlerin yanına Canpolat adlı biri gelmiş.

—Babanız nerde, sağ mı, ölü mü? diye sormuş, onlar da

—Babamız çoktan öldü, demişler.

- Peki bu sık ormanlıkta işiniz ne, nasıl korkmadan buraya geldiniz? Diyen Canpolat’ın konuşmasına kulak misafiri olan Hacı Mehmet Canpolat’tan şüphelenmiş ve kılıcını çekerek Canpolat’ın yanına gitmiş.

—Sen neden bizi rahatsız ediyorsun, çekip gitsene? demiş. Canpolat hiç aldırış etmemiş. Hacı Mehmet Canpolat’a kılıçla vurmak istemişse de kılıç bile tesir etmemiş. Canpolat Hacı Mehmet’i yakalamış, Hacı Mehmet’in kardeşlerine

—Sizinle dövüşeyim mi, yoksa bu kardeşimizi alıp götürüeyim mi? demiş. Kardeşleri da:

—Al götür, demişler. Canpolat Hacı Mehmet’i alarak evine getirmiş. Hacı Mehmet’e.

—Afganistan’da Burhan Padişah’ın bir küçük kızı var onu alıp bana getireceksin, yoksa karışmam? demiş. Hacı Mehmet yola çıkmış ve Afganistan’a vararak bir yolunu bulmuş; saraya girmiş, padişahın küçük kızını kaçırmış. Kız yolda Hacı Mehmet’e:

—Beni sen al, beni Canpolat’a götürme demişse de Hacı Mehmet korkusundan kabul etmemiş. Kızı Canpolat’a getirip teslim etmiş. Canpolat:

—Artık işin kalmadı, serbestsin Hacı Mehmet, demiş. Hacı Mehmet geceyi o civardaki bir mağrada geçirmiş. Ve sabahleyin Canpolat'ın evden ayrılmasından bilistifade eve gelmiş, kızı:

—Canpolat eve geldiğinde benim yalnız evde canım sıkılıyor, sen ormana gittiğinde ruhunu bari evde bırak da onunla eğleneyim dersin, o da ruhunu verirse gerisini bana bırak, onu öldürür, biz de rahata kavuşuruz, demiş. Canpolat eve geldiğinde kız, Hacı Mehmet'in dediği gibi söylemiş. Canpolat:

—Ruhum şu karşiki dağın arkasındaki bir geyiğin karnında ve bir şişenin içindedir. Bu şişenin içinde de üç kuş var, onlar benim ruhum(canım)dur, bunları bulmak da kolay bir iş değil. Ancak bir yumak hamur alınır kuvvetle ileriye doğru atılırsa her yer düz olur ve o zaman geyik görünür, öldürülürse böylece ruhum ele geçer, demiş.

Canpolat'ın dediklerini duyan Hacı Mehmet tarif üzere hareket etmiş, geyiği öldürmüş, şişeyi alarak kuşları da öldürünce Canpolat da ölmüş.

Canpolat'ın karısını Mehmet nikahlayarak sonuna kadar beraberce mesut bir hayat sürmüşler.

11. ALİ CENGİZ OYUNU (46. SAYI)

Yazan. Selami Münir YURDATAPAN

Bir varmış, bir yokmuş evvel zamanda, bir gün görmüş kadının gayet yakışıklı, boylu poslu bir delikanlı evladı varmış. Onu kadıncağız saraya hükümdar maiyetine vermiş. Günün birinde hükümdar, maiyetinin arasında dolaşırken hepsine sordu:

—İçinizde Ali Cengiz oyununu bilen var mı?

Hepsi sustular, cevap vermediler. Yalnız içlerinden o delikanlı karşılık verdi:

—Emirimiz eğer müsaade verirseniz ben gidip Ali Cengiz bulayım ondan sonra alayım geleyim.

Hükümdar delikanlının bu cesaret ve atılganlığını takdir ederek o saat ona müsaade verdi. Delikanlı oradan kalktı, doğru Ali Cengiz'in evine yollandı. Yolda giderken bir seyyaha rast geldi. Seyyah ona sordu:

—Nereye gidiyorsun evladım?

Delikanlı şu cevabı verdi:

—Ali Cengiz'den oyununu öğrenmeye gidiyorum.

Seyyah delikanlının koluna girerek dedi ki:

—Gel evladım! Ben sana onu öğreteyim. Biraz sonra seyyahla delikanlı dağlara düştüler. Gide gide seyyahın oturduğu esrarengiz mağraya geldiler.

İçeri girip oturdular. Bir aralık seyyah dışarı çıktı. Yalnız kalan delikanlı, gayet geniş olan mağrada dolaşmaya başladı. Orada bir oda buldu. Kapıdan bakınca ayın on dördü gibi güzel bir kızın gözü iki çeşme ağlayarak nakış işlediğini gördü. Selam vererek odaya girdi, kızı sordu:

—İN misin cin misin?

Kız cevap verdi:

—Ne inim, ne de cinim, sizin gibi bir insanım.

Delikanlının hayretini mucip oldu, kızı sordu:

—Peki siz buraya nasıl geldiniz?

—Efendim beni vaktiyle annem mektebe yollamıştı. Yolda bu seyyaha rast geldim. Beni alıp buraya getirdi. Okutmaya başladı. Fakat ben onun okuturken söylediklerini ve bütün marifetlerini öğrendiğim için beni bu odaya hapsedti.

Kız bunu dedikten sonra delikanlıya korkunç bir kuyu gösterdi. Bunun içi hep insan ölüleriyle dolu idi. Oğlan bunu görünce aklı başından gitti. Bayılmak derecesine geldi.

Sonra oğlanı teskin ederek nasihat etmeye başladı:

—Yiğidim, bu seyyah seni doğru olarak okutacak; fakat sen sakın öyle okuma hep tersine oku, bu sözlerimi hatırından çıkarma. Bu adam Ali Cengiz'dir.

Oğlan bu nasihatini dinledikten sonra kızı teşekkür ederek, eski yerine gelip oturdu. Biraz sonra seyyah geldi. Delikanlıya dedi ki:

—Hadi gel oğlum! Seni okutmaya başlayayım.

Delikanlı “Peki efendim, hazırım.” diyerek seyyahın önüne oturdu, seyyah kitabı açarak delikanlıyı okutmaya başladı. Fakat oğlan kızın dediği gibi yapmaya yani seyyah tekne dediği zaman o (direk) diyor, direk dediğinde (tekne) deyip, her şeyi ters söylüyordu.

Seyyah delikanlıya (Ali Cengiz) kitabını okuttu. Delikanlı (Ali Cengiz) oyununu en ince noktasına kadar öğrendi. Fakat delikanlı her bellediğini yalan yanlış okumaya başladı, öyle ki seyyah ona kızarak:

—Sen ne akılsız adamsın! Hiç okuduğun şeyi ezberleyemiyorsun!

Diyerek ona mükemmel bir dayak attıktan sonra dağ başına alıp götürdü, orada bıraktı.

Oradan seyyah savuşunca delikanlı hemen başını alıp yürüye yürüye annesinin evine geldi. Onu çoktan beri görmeyen kadın öyle sevindi ki hemen çocuğuna sarılarak ağlamaya başladı.

Ertesi gün delikanlı annesine:

—Valdecığım! Yarın ben at olacağım. Hemen beni saraya götür sat, fakat sakın yolda giderken dizginimi kimseye verme, dedi.

Ertesi gün kadın baktı ki hakikaten oğlu güzel bir at olmuş, hemen onu aldığı gibi doğru saraya götürüp iyi bir fiyatla sattı.

Gece olunca kadının kapısı çalındı. Açınca karşısına oğlu çıkmasın mı, hayretler içinde kaldı, onu eve aldı. Beraber yemek yedikten sonra delikanlı annesine dedi ki:

—Anneciğim! Yarın ben koç olacağım. Beni saraya götür, hükümdara satıver.

Sabah olunca delikanlı seyyahattan öğrendiği hüneri sayesinde kendisini birkaç dakika içinde koç yaptı. Annesi de onu saraya götürdü, yolda giderken seyyaha rastladı. Koçu görünce tanıdı kendi kendine:

—Vay kâfir enciği çocuk vay dedi, demek Ali Cengiz oyununu öğrendi.

Sonra kendisini ateş yaparak kadının yolunu kesti. Fakat kurnaz ve hünerli delikanlı derhal kuş olup uçtu. Bunu gören seyyah bir güvercin olarak onu arkasından kovalamaya başladı.

Bu esnada bu manzaraya alık alık hayretle bakan kadın buna şaşırıp kaldı.

Kuş olan delikanlı, güvercini görünce hemen saraya giderek elma olup hükümdarın kucağına düştü...

Seyyah hemen eski haline dönüp hükümdarın karşısına çıkarak, kucağındaki elmayı gösterip dedi ki:

—Bu elma benimdir.

Hükümdar taaccüple cevap verdi.

—Nasıl olur... Fakat istersen senin olsun. Seyyah tam elmayı almaya hazırlanırken elma darı olup yere saçıldı. Bunu gören seyyah hemen tavuk olup darıyı yemek için gagasını uzattı. O sırada darı sansar olup, süratle tavuğun üstüne sıçrayarak tavuğu boğdu kanını emdi.

Sonra silkinip eskisi gibi delikanlı oldu.

Bunu gören hükümdar, hayretler içinde kalarak:

—Vay sen misin evladım? Dedi.

Delikanlı:

—Evet, Emirim, dedi. İşte buna Ali Cengiz oyunu derler. O seyyah benim ustam idi. Beni kıskandı, öldürmeye kalkıştı. Ben ondan üstün çıkarak gördüğünüz gibi onu helak ettim.

Hükümdar bundan fevkalade memnun olarak onu âzâd etti. Eline yüz bin akçe verdi. Delikanlı da bunları alınca hemen mağrada bıraktığı kızı kurtardı. Büyük bir konak satın alarak mükellef bir düğün yaptı, yiyip içerek muratlarına nail oldular. Onlar ermiş muradına biz çıkalım kerevetine.

12. ÇOBAN (47. SAYI)

Yazan: Salih SAN

Vakti zamanında bir çoban ve çobanın da iyi bir köpeği varmış. Meğersem bu köpek kurttan aşlamaymış.

Çobanın günde bir koyunu kaybolurmuş. Bir gün çoban kurnazlık yapmış; uyuyormuş gibi yapıp seyir edince, dağdan bir kurt uluması duymuş. Köpeğinin hemen o dağa doğru bir koyun götürdüğünü ve kurdunan beraber olup koyunu yediklerini görmüş. Sabahleyin köpeği tutup ayaklarından asmış.

Memleketin padişahı, il veziri seyahate çıkmışlarmış. Tesadüf olacak, bu köpeğin ağaçta asılı olduğunu görmüşler. Çobana:

—Bu köpeği niçin astın? diye sormuşlar. Çoban da

—Israr etmeyin söylemem, demiş. Çünkü onların padişahla vezir olduğunu bilmiyormuş. Sonra çobanın adresini defterlerini yazıp gitmişler.

Bir zaman sonra çobanı saraya istemişler. Çoban saraya varınca yine:

—Bu köpeği niçin astın? diye sormuşlar. Çoban yine söylememiş. Padişah çobanın boynunun asılmasını emretmiş. Başvezir:

—Padişahım bunda bir iş var, biraz sabredek bakalım ne olacak? demiş. Vezirin tekrar:

—Yavrum niçin söylemiyorsun? demesi üzerine:

—Beni üç gün şhişlam edin de ondan sonra söyleyim, demiş. Bu söz üzerine çobanına yeni elbiseler giydirerek şhişlam yapmışlar.

Merkeze varınca bir kurnazlıkla:

—Yahu beni şihislam yaptılar ama; ben ecnebiyim, beni muayene yapsalar halim ne olacak? deyince oradaki on iki şihislamın dokuzu biz de öyleyiz diyince çobanın yüzü gülmüş. Üç gün sonra padişahın yanına varmış. Çobanı yine sorguya çekmişler. .

— Sen şihislamlarını muayene et ki, ben de köpeğimin kabahatini söyleyim, demiş. Şihislamları, hemen huzura çağırılmışlar; muayene edince dokuz tanesinin ecnebi çıktığını yani sünnetsiz olduğunu görmüşler. Çobana.

—Bu ne hal? deyin soruluncu

—İşte, sizin şihislamlar da bizim köpeğin cinsindenmiş; bizim köpek kurttan aşılama olduğu gibi senin şihislamların da çoğu ecnebiymiş. Seni padişahlığındansa benim çobanlığım daha iyi, hiç olmazsa ben köpeğimin cinsini buldum cezasını verdim. Sen daha şihislamlarının ne olduğunu bilmiyorsun? demiş.

Padişah çobana hak vererek serbest bırakmış ve ecnebi şihislamlarının da boynunu kestirmiş.

13. DELİ KARI (48. SAYI)

Derleyen: Salih SAN

Vakti zamanında bir akıllı koca ile bir serserim karısı varmış. Bir gün karı astarlık ip eğirerek evinin yanından akan Murat nehrinin yanına götürmüş ve Murat Dayı:

—Astar eyle, bez eyle, pazar günü tez eyle, diyerek ipi Murat'a atmış. Kocası eve geldiğinde ipi göremeyince

—İp ne oldu? deyin sormuş.

—Murat Dayıya verdim, Pazar günü verecek diyen karısına kızan kocası, deli karısını iyice dövmüş. Kocası döverken karı bir yandan:

—Vallahi yemin etti, Pazar günü gönderecek, diye bağıırıyormuş.

Pazar günü nehrin kıyısına giden karı nehre doğru

—Murat Dayı, ipi ne yaptın, haydi ver? demişe de nehirde hiçbir ses çıkmamış. Karı, nehrin kıyısını bucağını kurcalamağa ve ipi aramağa başlamış. İpi bulamamış; ama eline iki altın mekik, dokunmuş. Bunları alarak eve getirmiş ve kocasına göstermiş.

Karı, mekiklerin altın olduğunun farkında değilmiş. Kocası da altın altın olduğunu söylememiş. Karının elinden bu mekikleri alarak köşe tahtasının arasına sokmuş. Mekik altınlara güvenen koca çarşıdan bolca epey alışveriş yapmış.

Karı da mahalleden geçen çerçiyi çağırarak köşe tahtasının arasındaki mekikleri göstermiş ve bu mekikler karşılığında iki tane doldurma bebek almış. Bu bebekleri köşeye oturtmuş.

—Babanız şimdi gelir, yemek hazırlayın, demeye başlamış; az bir zaman sonra uyuya kalmış.

Kocası alışveriş yapmış, eve dönmüş. Mekikleri aramışsa da bulamamış. Karıyı uyandırarak:

—Mekikleri ne yaptın? diye sormuş.

—Hiç Ayşe ile Fatma'yı aldım demiş. Pek fena sinirlenen koca, odunu kaptığı gibi karının üzerine yürümüş, temizce dövmüş. Camı çok acıyan karı dağa kaçmış.

Dağda durup düşünürken miyav, miyav diyerek yanına yaklaşan kediye:

—Miyav, miyav bacı hiç gelme herhalde Ağan seni yanıma saldı gelmem, deyip bir iki taş atmış, tabii kedi de kaçmış. Biraz sonra bir bocu hav hav diyerek yanına yaklaşmış ona da:

—Miyav miyav bacı geldi gitmedim, hav hav kardaş, senin sözünle hiç gitmem, zahmet etme, deyip onu da kovmuş. Tesadüf olacak az zaman sonra padişahın kaybolan altın yüklü devesi dağda dolaşan deli karının yanına yaklaşmış.

—Miyav miyav bacı geldi gitmedim, hav hav kardeş geldi gitmedim; başı büyük Cemal Ağa senin hatırına giderim deyip deveye binmiş ve evine gelmiş. Altın yüklü deveyi gören kocası şaşırılmış; altınları bir tarafa boşaltmış ve deveyi kesmiş; bir yere gömmüş. Karısına:

—Sakin ha! . . . Ağzından hiç kimseye bir şey kaçırma, diye sıkı sıkı tembihatta bulunmuş.

Padişah da bir yandan:

—Deve mi bulana veya olduğu yeri söyleyene her istediğini vereceğim mala gark edeceğim, gibi vâadlerde bulunan tellallar çağırıyormuş.

Bütün aramalara rağmen deve bulunamamış. Padişah deveyi bulamayınca bir cadı karı buldurtmuş.

—Deveyi bul ne istersen sana onu vereceğim, demiş. Cadı karsısı:

—Deve eti derde derman, deyip ev ev dolaşmış. Bu deli karının evine gelince deli karı:

—Bende var, deyip getirmiş, cadı karısına vermiş. Cadı karısı kanlı elini duvara sürmüş; evi işaretlemiş ve sevinerek padişaha koşmuş; haber vermiş. Padişah deli karının kocasını yakalatıp hapse attirmiş. Boynunu uçurtmak için emir verirken koca:

—Padişahım, benim karı delidir; yaptığının, dediğinin farkında olmaz; istersen bir kaba üzüm, bir kaba da zöhülcen koyalım, üzümü yimez zöhülcen yir. Üzümü yise cezama razıyım. O yidiğinin farkında değildir, demiş. Tecrübe etmişler, kadın:

—Koca koca gacaları yiyelim diyerek zöhülcenleri yimiş. Padişah karının deli olduğuna inanarak kocayı affetmiş.

Koca altınları afiyetle harcamış; deli karıyı da boşayarak ondan kurtulmuş. Yemiş içmiş murazına geçmiş.

14. ESHAB-I HEHF MASALI (49. SAYI)

Derleyen: Salih SAN

Çok eski zamanlarda Hazreti İsa'yla Dokyanus arasında bir din savaşı olmuş ve bu savaşta Dokyanus Hazreti İsa'ya iman edenleri bütün kılıçtan geçirmiş.

Hazreti İsa'ya iman edenlerden arta kalanlar da şuraya buraya kaçmışlar. Bu kaçanların içinde çok dindar kimseler vardı. Bunlardan Yemliha, Mekseline, Mernuş, Kıtmir, Depernuş, Şadenuş, Kefeştatyus adındaki yedi kişi Dokyanus'un şerrinden Maraş'ın şimalind Elbistan civarındaki Efsus kasabasına gelmişler ve bu kasabanın yakınındaki bir mağraya girip saklanmışlardı. Bunlara bir de köpek arkadaş oldu. O da mağranın kapısında bunları koruyordu. Bu yedi kişinin uykuları gelmişti; uyumaya başladılar. Allah'ın hikmet ve kudretiyle uyku halinde tam 309 sene geçti.

Uyandılar dün yatmışlar gibi sıhatleri yerinde idi birgün uyumuş gibilerdi. Kendilerini eyle zannediyorlardı. Bunlar bu kadar zaman uyuduklarından haberleri bile olmamıştı. Uyudukları 309 sene içinde dünyada birçok değişiklik olmuş; Hazreti İsa'nın dinini herkeş kabul etmiş ve efsus ahalisinin hepsi İsa dinine girmişti. İstanbul Rum imparatoru da Hazreti İsa'dan 309 sene sonra İsa dinini kabul etmişti.

Bunlar uykudan uyanınca yiyecek almak için gizlice Efsus şehrine içlerinden Yemliha'yı göndermişlerdi. Ellerinde Dokyanus zammına ait 309 sene evvel geçen paralardan gümüş paralar vardı. Yemliha çarşıda esnafa paraları gösterince "Sen define bulmuşsun" diye hükümete haber verdiler. Hükümet memurları mağraya kadar gelerek bunların halini görmüş ve neticede de 309 sene evvel Efsus'tan kaçan kimseler olduğunu anlamışlardı bu sefer gendilerine hörmet etmeye başlamışlardı. Allah'ın hikmetinden sual olunmaz, bundan sonra onlar –bu yedi kişinin hepsi de- ebedî uykuya yatmışlar. Ahali ve hükümet bunların adlarına türbeler yaparak cenazelerini mağraya gömmüşlerdi. Bu dünya baştan sona buna benzer aklımızın almadığı ne kadar sırda doludur.

15. KÂTİP MASALI (50. SAYI)

Derleyen: Salih SAN

Vakti zamanında Mersin'de bir kâtip varmış; bu kâtip denizin kenarında gezerken bir vapurun deniz kenarında durduğunu görmüş. Kâtip hele gidim; şu gemiyi bir defa gezim, demiş. Gemiyi gezmiş; dönüp gelirken daha vapurdan çıkmamışken vapur hareket etmiş. Şeyle beyle derken gide gide bir büyük memleketeye gitmiş. Bu memleketin iki zengini de seyahate çıkacaklarmış; kâtipin bindiği vapura binmek istemişler. Bakmışlar ki, bir adam denize atılan elma kabuklarını alıp alıp yiyor. "Bu adam neci" deyin merak etmişler ve bu adamı çağırarak:

— Sen necisin? diye sormuşlar. Adamcağız da:

—Ben Mersin'de kâtipim denizin kıyısında gezerken vapor geldi, durdu; ben de "Hele bir gideyim de şu vapuru gezeyim" dedim, şeyle beyle derken vapor hareket etti; gele gele geldim ki on kuruş cebimde para kalmış. Sonra baktım acım, elma kabuklarını denizin üstünde gördüm alıp yemeye mecbur kaldım. Şimdi de siz çağırdınız beğim, demiş. Bu adamlar birbirinin yüzüne bakmışlar sonra biri öteki arkadaşına:

— Ben bu adama bir panga çeki vereyim, bu çek ile adam olup da para kazanırsa ve benim çeki geri verirse sen bu adama kızını verir misin? deyip bahse girişmiş. Çeki katibe vermiş. Kâtip bir limana gelerek çarşıya enmiş ve bir kötü ahçı dükkânına varmış; yemek istemiş. Aşçı bunu ehemmiyete almayarak kötü bir tabağa yemek koyup kâtipin önüne getirmiş. Giderken cekin ne olduğunu bilmediğinden çeki aşçının eline vermiş. Bu aşçılar:

—Aman beğim, bizim onu bozacak paramız nerde? Siz gelin her gün yemeğinizi burada yiyin ve bura sizin emrinizde olsun, parasını da isterseniz vermeyin, demişler. Sonra oradan çıkıp bir kumaşçı mağzasına gitmiş, bu adamlar da bunun üstüne başına bakarak buna kötü bir cülakiden elbiseyi vermişler ve parasını ödemesi için veznedarın yanına göndermişler. Varıp veznedarın eline bu çeki verinci veznedar şaşalamış:

—Beğefendi, size bu elbiseyi yanlışlıkla vermişler, haydi gidelim de sizin aldığınız elbiseyi değiştiririm, demiş. Gidip bu adama en iyisinden üç elbiselik kumaş almış. "Bunları diktirip size gönderelim" demiş. Bundan sonra o adam memlekette tanınmış. Bu adamın yanına her giden:

—Begim siz bana bir imza veriniz, filanca dağda odun var, kestirip satayım, kazancına ortak olunuz dermiş. Ona bir imza verinci ötekisi geliyormuş.

—Filanca yerde maden kömürü var bir imza veriniz de kazdırayım, kazancına ortak olunuz, diyormuş. Adamcağız da gelene imza gidene imza veriyormuş. Gidip de işini bitiren getirip kazancının bir kısmını buna veriyormuş. Adam milyoner sahibi olmuş. Çeki de cebinde duruyormuş. Bir gün seyahate çıkan adamlar o şehre gelmişler; bu memlekette ne var, ne yok? diye limana çıkmışlar.

—Bu şehirde hiç zengin biri var mı? diye sormuşlar. Adamın biri:

—Begefendi hiç sorma buraya bir adam geldi, cebinde bir çeki mi neyi var? hiç kimsenin gücü yetmiyor ve bu adam geldi geleli hiç kimse bu adamdan habersiz iş tutamıyor, deyin cevap vermiş. Seyahate gidip de dönen ve bu adama çeki veren zenginler birbirinin gözüne bakmışlar:

—Şu adama lütfen filanca yerdeki apartımda sizi iki adam istiyor, deyip haber verir misiniz? demişler. Ona gidip bunu söylemişler. O da kalkıp hemen apartmana gelmiş. Gittiğinde sayelerinde adam olduğu begleri görmüş. Görür görmez her ikisinin de ellerine kapanarak öpmüş, çok hörmet etmiş. “Hoş geldiniz” demiş. Begler kendisinden:

—Nasılısınız bir şeyler elde edebildiniz mi? diye sormuşlar.

—Hay hay... Teşekkürler ederim, sizlerin sayesinde fevgalade geçindim diyerek para cüzdanından evvelden vermiş oldukları cekı çıkararak ellerine sunmuş. Kazanmış olduğu parasının panga makbuzlarını da cekı veren begin eline cekle beraber vermiş. O adamlar da milyonlarca liralık makbuzları gördüklerinde:

Başvekalet Arşiv Umum Müdürlüğünün de

—İnşallah daha da çok yükselirsin, demişler.

Evvelce cekı veren beg arkadaşının gözüne bakarak “Vermiş olduğun sözde tabii duruyorsundur. Kızını vermek sözünden vazgeçmedin değil mi?” demiş. Arkadaşı da:

—Hay hay... çekip, kızını vereceğini vaat etmiş. Bunun üzerine emsali görülmemiş düğün merasimi yaparak kızını bu adama vermiş ve bu da büyük bir adam olmuş. İyi ve rahat bir hayat sürmüştü.

Darısı cümlemizin başına.

16. KEKLİK MASALI (52. SAYI)

Derleyen: Salih SAN

Vakti zamanında bir keklık varmış. Bu keklık bir happe mercimek bulmuş, gözüne sürmüştü; gözü sürmelenmiş. Elini ayağını duvar deliklerine dokunmuş, eli kınalanmış. Kayadan atlamış, atlı mızraklı olmuş. Bu keklık yolda giderken bir başka keklığe rast gelmiş. O keklık de buna:

—Ooo! . . . Arkadaş nasıl oldun da böyle kınalandın, sürmelendin ? diye sormuş.

—Mercimek buldum gözüme sürdüm, gözüm sürmelendi. Elimi kıcımı duvar deliklerine soktum, elim ayağım kınalandı. Kayadan atladım, atlı mızraklı oldum, demiş.

—Arkadaş eyleyse gider ben de yaparım, demiş. Mercimek bulmuş, gözüne sürmüştü, gözü kör olmuş. Elini kıcını duvar deliklerine sokmuş, elini ayağını yılan sokmuş. Kayadan atlamış, ayağını çekerken bir karıncanın belini yaralamış. Kozu döğüp karıncanın beline yapıştırmışlar, belinde koz ağacı bitmiş. Bu koz ağacını budamışlar, karıncanın beli tarla olmuş. Bu tarlaya karpuz ekmişler, karpuz bitmiş. Karpuzla hangi bıçağı vurmuşlarsa kesememişler. “Hangi bıçak keser?” diye düşünmüşler, bir karının büyük bıçağı varmış, o akıllarına gelmiş, onu getirerek karpuzu kesmeye çalışmışlar, bıçak karpuzun içine gömülmüş; bıçağı tutan hizmetçi de birlikte karpuzun içine girmiş. Karpuzun içinde bir kazan, kazanın içinde kırk kalaycı görmüşler. Buna:

—Sen neye geldin? demişler. Hizmetçi:

—Benim bıçağım kayboldu, aramaya geldim demiş. Buna:

—Haydi ulan, biz daha padişahın atıyla devesini bulamadık sen nasıl bıçağı eyle çabuk bulacaksın? demişler. Böylece orada gelenler çoğalmış; karpuzun içinde bir memleket kurulmuş. Karpuz o kadar ki büyümüş.

Bir keklığın yaptığı şeyi diğeri aynen yapmış tersi olmuş.

Dünya bu, aynı iş birine eyilik, birine kötülük getirir.

17/ TİLKİ İLE AYI MASALI (52. SAYI)

Derleyen: Salih SAN

Vakti zamanında bir tilki dolaşırken bir ayının beygir ölüsü yediğine rastlamış.

—Ayı kardaş, sen bu beygiri nasıl tutuyorsun? diye sormuş. Ayı da :

—Gel sana öğreteyim demiş. Bir beygir yatarken gidersen, kuyruğunu kuyruğuna bağlarsın, keskin dişlerini bacağına saplarsın ve beylece tutarsın, demiş. Tilki gitmiş; bir beygirin kuyruğunu kuyruğuna bağlamış. Beygir sıçramış ve kaçmış. Kaçarken ormanda karşılarına bir tavşan çıkmış:

—Ne o tilki kardaş:

—Hiç ne olacak at gezinisi yapıyoruz demiş. Halbuki tilki ölüm derecesine düşmüş. Nasılsa kuyruğu çizilmiş ve kurtulmuş.

Bir daha el sözüne uyup iş yapmayacağına tövbe etmiş.

18. EL BİLMEZ MARİFETİ ALELACAİP OYUN HİKÂYESİ (53. SAYI)

Derleyen: Cahit ÖZTELLİ

Bir varmış bir yokmuş. Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde. Deve tellal iken eşek mühürdar iken ben bey babamın beşiğini tıngır mıngır sallarken, önüme geldi bir fiske taşı. Dereye düştüm cumbadan. Dereden çıktım, ıkınırım dört yanıma bakınırım. Derede sen, tepede ben. Günde sen, gölgede ben. Yükseklerde yel gibi, alçalarda sel gibi. Günde kurban olan sen, yılda kurban olan ben. Deniz kenarı burçak, bu sözlerin kimi yalan, kimi gerçek. Karıncaya vurduğum bir palan, bu sözlerin cümlesi yalan, bir varmış bir yokmuş...

Bir adamın bir oğlu varmış. Bir gün çocuk bahçeye çıkıyor. Bahçedeki leyleğin biri yuvadan düşüyor. Diğer leylekler memleketlerine gidiyor. Çocuk leyleği annesine getiriyor: -Anne bunun bucağı kırılmış, şuna bir ilaç yap diyor. Annesi ilaç yapıyor. Leylek iyi oluyor. Ertesi yıl leylekler gideceği vakit bunu uçuruyorlar. Bu da onlarla gidiyor.

Bir gün çocuk kapının önünde dururken bir leylek ağzındaki bir çekirdeği çocuğun önüne bırakıyor. Çocuk annesine : - Leyleğim bana bir çekirdek getirdi, diyor. Çekirdeği bahçeye dikiyor. Bu çekirdekten birçok kabak oluyor, bahçeyi kaplıyor. Bir gün yemek yapmak için bir tanesini koparıyorlar. Kesiyor balını ayrı kabağını ayrı satıyorlar. Zengin oluyorlar.

Bir gün oğlan : -Anne bana padişahın kızını iste, diyor. Annesi: - Peki, diyor, ama padişah kızını bize verir mi? . . . Oğlan. -Hayır, sen git iste, diyor. Bunun üzerine annesi iki halayığını alıyor, arabaya binip saraya gidiyor. Valide sultan çıkıyor. Oğlanın annesi : —Allah'ın emriyle kızınız sultan hanımı oğluma istiyorum diyor. Valide sultan : -Kızım sultana danışayım da ondan sonra diyor.

Kız: —El bilmez marifet alelaceip oyununu yaparsa varırım. Bilemezse de öğrensin, diyor.

Annesi oğluna anlatıyor. Oğlan da babası ile revan oluyor. Babası ihtiyarını yoruluyor. Bir taşın dibine oturuyor: -Oh, diyor. Derken oradan bir dudağı yerde, bir dudağı gökte Arap çıkıyor. —Selamün aleyküm baba, hizmetiniz nedir? diyor. İhtiyar: -Ben seni çağırmadım diyor. Arap: -Benim adım Oh'tur, diyor. Nereye gidiyorsunuz?

—El bilmez marifet alelaceip oyununu öğrenmeye gidiyoruz.

—Onun ustası benim. Sen oğlunu buraya bırak bir hafta sonra gel. Yine beni çağır. Oğlunu öğrenmiş olarak teslim ederim.

Çocuğa da —Yum gözünü, aç gözünü diyor. Çocuk gözünü açınca bir saray görüyor. Çocuğu saraya bırakıp gidiyor. Çocuk odalardan birinde bir kız görüyor. Kız : -Ah, sen buraya niye geldin. Bu adam senin gibi nicelerini yemiştir. Kız bir oda kapısı açıyor.

—Bak senin gibilerin kafası, diyor. Şimdi gelir, sana oyunları öğretir. Sonra sorar: -Öğrendin mi? Öğrensen de öğrenmedim dersin yoksa, öldürür, diyor. Seni götürür, gezdirir, öğrendin mi? diye sorar, öğrenmedim dersin bir tokat vurur.

Arap gelir, beraber giderler. Sarayda kimi adamlar tavuk, kimi adamlar ip oluyor... Alelaceip bir şeyler oluyor. Çocuğu tekrar saraya getiriyor. -Öğrendin mi, diyor. Çocuk: -Hayır, diyor. Arap: -Ne mankafa adammışsın diyor. Bir hafta sonra babası geliyor, çağırıyor. Arap geliyor: Al oğlunu, oğlun çok aptalmış bir haftada o kadar çalışmam boşa gitti, öğrenmedim diyor.

Yolda oğlan babasına: -Baba, ben bir hamam olurum, sakın anahtarını kimseye verme, diyor.

Bir hamam oluyor ki dünyada misali yok. Padişaha haber gidiyor ki padişahın size layık. Padişah hamamı geziyor, kurnaları altından filan...

Padişah bilmem kaç bin lira veriyor. Çocuğun babası satıyor. Fakat anahtarı yok diyor, vermiyor. Ertesi sabah gidiyorlar ki hamamın yerinde yellere esiyor.

Yolda çocuk babasına: -Baba, diyor ben şimdi bir koç olacağım. Beni saraya götür, yularımı kimseye verme diyor. Saraya giderken Arap duyuyor, bunların önüne çıkıyor.

Arap:—Baba, bu koçu nereye götürüyorsun?

—Saraya götürüyorum, diyor. Ve pazarlık edip koçu fazla paraya satıyor. Yulardan ne olacak deyip yuları bırakıyor. Yuları Arap eline alınca: -Hah, yakaladım diyor. Yolda koç yularını Arap'ın elinden kurtarıyor. Bir güvercin oluyor. Arap bir şahin oluyor, kovalıyor. Sultan da pencerenin önünde gergef işliyormuş. Güvercin gergefin üstüne düşüyor. Bir deste gül oluyor. Arap da sazende olup sarayın karşısında saz çalıyor. Padişah da bu saza bayılıyor. Çağırıyor. Arap. - Sultanın elindeki gülü vererseniz gelirim, diyor. Nihayet kıza söylüyorlar. Kız. -Hayır, vermem diyor. Padişah gelip kızından istiyor. Kız kızıyor, gülü kaldırıp yere atıyor. Gül bir avuç arpa oluyor. Arap hemen tavuk oluyor, arpaları yiyor. Fakat bir tanesi bir köşede kalıyor. O da bir yılan oluyor. Tavuğu boğuyor. Bir de bakıyor odanın ortasında bir Arap leşi.

Oğlan silkiniyor ve meydana çıkıyor. Padişaha: -İşte, diyor,, istediğimiz oyunu karşınızda oynadım, kızınızı veriniz diyor. Padişah da kızını veriyor. Kırk gün kırk gece düğün ediyorlar. Yiyip içiyorlar. Muratlarına eriyorlar. Onlar orada cefada, biz burada safada...

19. KELOĞLAN MASALI (54. SAYI)

Toplayan: Salih SAN

Vakti zamanında bir karının bir kel oğlan varmış. Bir gün zibinlikte oynarken bir tane nohut bulmuş, bunu alarak hesaplamaya başlamış: Bir nohuttan on nohut, on nohuttan bir ölçek, bir ölçekten on ölçek olur deyip tek nohutu almış ve zengin bir adamın kapısının önüne gelerek durmuş.

Zengin ev sahibi kapıdan çıkarken kapının önünde Keloğlan'ı görmüş.

—Ne istiyorsun? Diye sormuş, Keloğlan zengin adama:

-Benim beş yüz deve yükü nohutum vardı, Halep'e giderken yolda haramiler bizi soyarak nohutlarımı aldılar, adamlarımı öldürdüler, elbiselerimi soyup kötü elbiseler giydirdiler, gözümü bağlayıp bir dağa koydular. Ben de kaçıp

buraya geldim, demiş. Zengin adam bunu hemen evine götürmüş, bir kat yeni elbise giydirmiş; beş on gün oturtuktan sonra Keloğlan:

—Bana izin verin gideyim? Demiş. Zengin adam Keloğlan'a bir at vermiş. Keloğlan yola revan olmuş. Günün birinde Halep'e varmış. Halep'te tüccarlardan "Beş yüz deve yükü nohudum geliyor" deyin para almış. Bu adam şöyle zengin böyle zengin diye herkeş methetmeye başlamış. Bir gün Halep'in valisi de bunu yemeğe davet etmiş. Bu da daveti kabul etmiş.

Keloğlan hizmetçisine yirmi lira vererek:

—Bu paraları valini hizmetçilerine dağıt demiş. Kendi önde hizmetçisi arkada valinin evine gitmişler. Davetten dönerken Keloğlan'ın hizmetçisi valinin hizmetçilerinden birine beş lira, diğerine on lira ve ötekilerine de ikişer buçuk lira vermiş. Bir iki gün sonra vali haber salmış. "Kızımı alıyorsa hiçbir mesarif etmeden kendine veririm" demiş. Bu da kabul etmiş. Düğünleri kırk gün, kırk gece sürmüş. Valinin kızını Keloğlan almış. Bir gün valinin kızı hamama gitmek için kocasından beş lira istemiş, kocası da hangi tüccara haber salmışsa kimse para vermemiş. Gayrı Keloğlan bu zamanlarda iyiden iyiye fakir düşmüş, odunları kalmamış. Evlerinin içindeki büyük dut ağacını keserek idare ediyorlarmış. Bir gün yine ağacı keserken, ağacın içinden altın akmaya başlamış. Hemen bir değnek alıp duvara vurmuş. Değnek sesini duyan vali hemen "Ne oluyor?" diye damadının evine koşmuş. Keloğlan,

—Benim beş yüz deve yükü nohudumu satmışlar da karşılığı bana bu kadar altın getirmişler, onun için döğüşüyorum, demiş. Parayı toplayarak içeri almışlar.

Keloğlan bir mağaza açıp ticarete başlamış. O tek nohudu sakladığı yerden çıkararak "Beni zengin eden bu nohuttur" deyip ağzına atmış.

Yiyip içip murazına geçmiş.

20. İRAN ŞAHININ OĞLU (55. SAYI)

Derleyen: Mustafa UZ

Eski zamanlarda bir İran şahının oğlu ile Türkistan şahının kızı, birbirlerine rüyalarında aşık olmuşlar ve birbirlerinin ellerinden aşk şarabı içmişler.

Oğlan kızın aşkına düşerek sararıp solmaya başlamış. Babası oğlunun derdini anlamak için merak etmiş, bir türlü çaresini bulamamış. Sonra oğlunun arkadaşlarına:

—Oğlumun bir merağı var, bu merağını anlayana büyük bahşiş var, demiş. Bir gün arkadaşları çocukla ava gitmişler ve derdini anlamak için.

—Arkadaş, senin ne merağın varsa bize söyle, biz de ortak olalım, demişler. Oğlan da demiş ki:

Arkadaşlar rüyamda Türkistan şahının kızıyla birbirimizin elinden aşk şarabı içtik.

—Sen bu kızı hiç gördün mü, veyahut bilir misin, diye sormuşlar.

Çocuk:

-Bilmiyorum ama kızın hayali gözümün önünde, bugün görsem tanırım. Eğer babam bu kızı alırsa, benim derdimin dermanı bulunmuş olur, demiş.

Arkadaşları çocuğun bu derdini babasına söylemişler. Babasının Türkistan şahıyla arası gergin olduğu için:

—Oğlum bu kızı sen alma, çünkü aramızın ne derece gergin olduğunu bilirsin. Bize kızını vermek şöyle dursun, vatanımızı elimizden alıcı. Bu kızdan vazgeç de hangi padişahın kızını istersen alayım, demiş.

Oğlan da babasının sözüne katiyen razı olmamış ve:

—Ya ölürüm ya alırım, demiş. Babası:

—Mademki sözümü tutmuyorsun, canın cehenneme, yüzüne Azrail baksın diyerek oğlunu evinden kovmuş,

Oğlan bir gece atına binip Türkistan'ın yolunu tutmuş ve uzun bir yolculuktan sonra Türkistan'a vasıl olmuş. Lâkin kızı bir türlü görememiş. Meğerse kız ünlü bir doktormuş. Kız da oğlan gibi sararıp solmuş.

Kızın kapısında Osman Çavuş namında bir uşağı varmış. Oğlan Osman Çavuş'la arkadaş olmuş meseleyi ona anlatmış. Osman Çavuş da:

-Arkadaş bu kızı başka türlü göremezsin. Bir yerinde yaran filan olur da tedavi bahanesiyle görebilersen görürsün, demiş. Oğlan bu söz üzerine atına binip şehrin dışına çıkmış ve bir yol üzerinde üç dört yerine bıçak vurarak oraya yatmış. O yoldan geçen yolcular, başına gelip halini sormuşlar. Çocuk onlara:

—Ben bir garibim, haramiler beni burada bıçaklayıp soydular. Ne olur beni başınız gözünüz hayrına bir doktora düşürün, diye yalvarıyor. Yolcular da:

—Madem garipmiş, bunu şahın kızına götürelim o kız buna hayrına bakar.

Oğlanı alıp, kızın yanına getiriyorlar. Kız bakıyor ki rüyasında aşık olduğu oğlan. Hemen oğlanı yanına alıp yarasını sarıyor ve:

—Sen nerden geliyorsun, kimin nesisin, diye soruyor. Oğlan da:

—Beni bilmiyor musun, rüyamızda birbirimize aşık olmadık mı? Ben bu yaraları seni görmek için kendi elimle yaptım, diyor. Bundan sonra da hüküm senindir, ne yaparsan yap, diyor. Kız da:

—Senin İnan şahının oğlu olduğunu babam bilirse seni derhal öldürür. Tabii sen ölürsen ben de ölürüm. Başka çaremiz yok, ancak buradan kaçalım diyor. Kız bir gece pahada ağır batmanda yeği ne kadar malları varsa heybelere doldurup birer ata binerek kaçıyorlar. Üç beş gün gittikten sonra oğlan diyor ki:

—Ben babamın yanına seni eylemem. Çünkü babamdan dargın geldim. Kız oğlanın bu sözü üzerine:

—Öyle ise biz de Ali Osmanlı devletine gidip bir makam isteyelim; orada yaşarız diyor. Uzun bir yolculuktan sonra İstanbul'a varıyorlar. Bir hana inip üç beş gün kaldıktan sonra oğlan diyor ki:

—Ben padişahın yanına varıp bir yer isteyeyim. Kız da:

—Sen gitme, ben gideyim diyor. Oğlan kızın hatırını kırmayıp:

—Biz yedi senedir hasretlik çektik, bundan bize belki bir bela gelir, diyor. Fakat kız Allah'a sığınarak padişahın huzuruna çıkıyor.

Padişah yetmiş beş seksen yaşlarında bir ihtiyarımış. Padişah kızı görüşün ağzının suyunu tutamayıp kıza kiravuzlanıyor. Kız buna bir türlü çare bulamayıp çok rica eyliyor. Padişah hiç insaf etmeyip.

—Ya ölürüm ya seni alırım, diyor. Kız da padişaha iki beyit türkü söylüyeyim hiç insaf etmez mi diyerek türkiye başlıyor:

Anamı babamı terk ettik geldik

Bir hane ver şahım eğlenek burada

Şah verişli derler şanıma geldik

Bir hane ver şahım eğlenek burada,

Padişah:

Sabah olur orduları gurdururum

Tacımı giyip de hükümümü yetir

Hane istiyorsan köşküne otur

Gözüm gördü gönlüm geçmez bey kızı:

Kız:

Şahlar bayrağını tahtına açar

Baba da evlada kemlik mi saçar

Bir yiğidim var da yoluma bakar

Bir hane ver şahım eğlenek burada

Padişah:

Sabah olur orduları gurdururum

Kurdurur da dar kemndi gerdiririm

Senin yiğidini tutar öldürürüm

Gözüm gördü gönlüm geçmez bey kızı.

Kız:

Şahlar bayrağını tahtına kurar

Bir cevap söylesem el beni kınar

Şahın yuvasına karga mı konar

Karga kadar hükümüm yokmuş şahım.

Padişah bakıyor ki kız berbat edip gidiyor. Padişah bir kurnazlık düşünerek:

—Kızım ben seni sınıyorum, sana bir hane verelim ve düğününüzü yapalım diyor.

Düğün kuruluyor. Düğün çalınmakta olsun biz gelelim padişaha:

Padişah o civarda ne kadar hoca varsa topluyor ve:

—Bu kızla oğlanı kim ayırırsa onu yanına sadrazam olarak alacağım ve bir dünyalık saltanat vereceğim diyor.

Toplana hocalardan hiçbirisi razı olmuyor ve içlerinde bulunan dinde züğürt, imanda piyadenin birisi:

—Bana vaad ettiğini verirsen ben oğlanı daşa kestirir, kızın da durduğu evin kapısını penceresini daşa kestirir birbirlerini göstermem, diyor.

Düğün bitip gerdek gecesi oluyor, padişah hocaya diyor ki.

—Haydi, marifetini göster! Hoca bütün kafirliğini ve sihirbazlığını kullanarak işine başlıyor. O zaman oğlan gerdeğe koyveriyorlar. Kızın durduğu evin merdiveni mermer taşanmış. Oğlan merdiven taşının üstüne ayağın basışın taş oğlanı ayağından yakalıyor ve çabalıyorsa da bir türlü kurtaramıyor. Bu anda mermer taş vücuduna doğru yükseliyor. Kız oğlanın feryadına koşmak için kapıya varıyor ki: kapı mermer taş olmuş. Hiçbir çıkacak yer yok. Kız orda ağlıyor, oğlan orda. Oğlan ağlayarak o anda türkiye başlıyor:

Ne karanlık şu gecenin ışığı

Ayağımdan tuttu merdivenin eşiği

El uzatıp sallamadım beşiği
Hakkın vardır helâl eyle bey kızı

Kız:
Yedi yıldır bir meyvecik bitirdim
Bitirdim de gölgesinde oturdum
El uzatıp kolumda mı yatırdım
Hakkın nedir helal eden bey oğlu

Oğlan:
Anam hayıl hayıl gözümde
Ezrail baksın dedi yüzüne
Mermer taşı çıktı geldi dizime
Dizim tutmaz varamıyorum bey kızı

Kız:
Açıl kapı açıl ben de varayım
Yarin tülbesine yüzüm süreyim
Dostum öldü ise ben de öleyim
Senden geri kalır sanına bey oğlu

Oğlan:
Kadir mevlam yolumuzu şaşırdı
Şaşırdı da İstanbul'a düşürdü
Mermer taşı ince beli deşirdi
Gözümün güheri düştü bey kızı

Kız:
El altında demir kapı açılmaz
Can tatlıdır tatlı candan geçilmez
Aşkın şarabı da zehir içilmez
Dört yanım taş, varamıyom bey oğlu

Oğlan:
Ak göğsümde ecel aşı bişiyor
Gazel oldu yapraklarım düşüyor
Mermer taşı dalımızdan aşiyor
Ölüyorum ağlasana bey kızı

Kız:
Bey oğlu bey kızıldık geldik buraya
Yani düştük kurtulunmaz belaya
Yalvaralım Allah düşsün araya
Sıkışanı dardan alır bey oğlu

O anda kızınan kendini görüştüren Osman Çavuş'un hayali oğlanın gözünün önüne geliyor.

Oğlan:
Osman Çavuş der de bizden geçtiler
Sağlığımda şerbetimi içtiler
Kefenimi mermer taştan biçtiler
İşte öldüm ağlasana bey kızı.

Kız oğlanın öldüğünü anlayışın, feryat edip saçlarının yolup Allah'a "Sen gurtar" deyip bağırmaya başlıyor. O anda bir atlı yalın kılıç geliyor. O da Hızır imiş. Derhal kılıcı çekip kızın kapusunu açıyor. Kız da: "Ya Hızır mısın nerden geldin?" deyip ayaklarına kapanıyor ve beni kurtardın yiğidimi de kurtar diye, Hızıra yalvarıyor. Hızır bakıyor ki mermer taşında oğlanın parmakları bitmiş, tırnakları bitmek üzere. Hızır kılıcını mermer taşına vurarak oğlanı kurtarıyor ve :

—Muska yapan hoca ile ihtiyar padişah ve hasımlarınız kayıp olacaklar siz de buraya padişah olacaksınız diyip kayboluyor.

Sabah oluşun millet bakıyor ki. Padişah da hoca da kaybolmuş. Milletın ileri gelenleri "Bu çocuk temiz bir ailenin evladı" diyerek oğlanı tahta oturtuyorlar ve nikahını tazeleyerek yeniden birleştiriyorlar.

21. KIRK DOST MASALI (56. SAYI)

Toplayan: Salih SAN

Eski zamanlarda gayet zengin büyük bir adamın ipsiz, sapsız bir oğlu varmış. Bu oğlan babasının malını telef edip duruyormuş. Babası ne kadar nasihat etmişse de bu oğlana tesir ettirememiş.

Bu oğlan para sayesinde kırk arkadaş tutmuş ve bu kırk arkadaşın hepsi de oğlanın telefçiliği gayesinde kırk tüccar olmuş,

Oğlanın babası ölürken oğluna:

— Yavrum, hiçbir sözümü tutmadın, bari ben öldükten sonra eğer başın darda kalırsa tavandaki halkadan sen seni as diye vasiyet

etmiş. Babası öldükten sonra yine oğlan olanca malını savurup ona buna yedirmeğe başlamış. . . Nihayet günün birinde oğlan evle bir hale gelmiş ki, kendi malı ile tüccar olan o kırk arkadaşı bile evvelce kendisine Ağa derlerken şimdi:

— Fakir, yanımıza gelme, bitin gelir, de meğe bağlamışlar. Bu sefer de o gendilerine "Ağalarım" diyormuş. Bir gün bunların kırkı da birleşip kıra eğlenmeğe gidiyorlarmış; bu oğlan da arkalarına, düşüp:

— Ağalar, ne olur, ben de geleyim, siz cirit oynarsınız, ben de elbiselerinizi bekler; yemeğinizi yaparım. Demiş. Kabul etmişler.

Orada onlar oynamaya çıkmışlar, bu da İki tane kaz kızartmış; oraya koymuş, Pilâvı pişirirken bir çalağan gelip kazın ikisini de kaptan alıp havalanmış. Oğlan:

— Eyvah! . . Şimdi ne yaparım? demiş. Adamlar gelip;

— Hani yemek, diye sormuşlar. Oğlan: Kazları çalağan kaçırdı, deyinci bunu öldürmek için her biri bir sopa alarak oğlanı vurmak istemişler. Oğlan kaçıp dosdoğru gelip babasının söylediği halkadan gendisini asıncı tavandan çuvallarla cevahir taşı dökül müş. Oğlan bunu görüncü hemen eline bir tane alıp dışarı çıkmış. Onlar da zaten kapıya gelmişlermiş. Oğlan:

— Ağalar, bu ne değer? deyinci, hepsi nin elinden sopaları düşmüş,

— Ne bilelim, anca sarrafı bilir? demişler. Oğlan hemen sarrafa gidip birini bozdurmuş; yiyecek, İçecek almış. Eşya karı,çolukçocuk azap, hayvan hepsini tamamlayıp zengin olmuş.

— Bu hayın arkadaşlardan öç almak için bunları evine davet etmiş. Kırk azabın eline kırk sopa verip içeri saklamış; tüccarlar gelip oturduktan sonra biraz hoşbeş derken ev sa hibi;

— Arkadaşlar, benim kılıncımın ucunu sıçan yemiş, demiş. Adamlar:

— Evet yir, o kâfir hayvandır, deyince:

— Hey namussuzlar, kılıncı sıçan yir de kazları çalağanı kaçırmaz mı? Deyip adamlarını çağırınca kırkını kırkının üzerine yatırıp epeyce dövdürmüş. Misafirler canlarını zorla Kurtarıp evlerine kaçmışlar.

Oğlan da bir daha eskisi gibi hareket etmemiş. İyi bir hayat sürmeğe başlamış.

Malı dünya elde iken hep adamlar dost olur, Malı dünya elden gitse dost dahi düşman olur sözünün doğruluğunu bizzat anlamış, olmuş.

22. KORKAK MASALI (56. SAYI)

Derleyen: Salih SAN

Vaktin zamanında Korkak isimli biri varmış. Bunun iki tane karısı ve bir tane de oğlu varmış. Bunlar çok fakirlermiş. Korkak günde dört tane ekmeç getirir, bunların bir tanesini saklar, üç tanesini de yerlermiş; sakladığı o bir ekmeği gece şelege gittiği zaman yirmiş. Bu adamın eski karısı:

—Ne olur, şu ekmeğin yarısını ben yiyeyim? İkinci karısı ve oğlu da:

—Ben yiyeyim, demiş. Fakat hiçbiri de yiyememiş. Sonra Korkak, kalkmış; ipini almış ve şelege gitmiş. Adamcağız odununu etmiş, şehre gelirken padişahın kapısına oturup dinlenmiş. Padişah bu adamı görmüş ve adamlarına:

—Şu adamı bana çağırın, demiş. Onlar da çağırmışlar. Adamcağız içeri girmiş.

—Padişahım buyur, demiş. Padişah:

—Sen fakir misin? diye sormuş. O da:

—Evet, fakirim, demiş.

—Şu adamın evine bir deve yükü altın götürün, diye emir vermiş. Sonra padişah Korkak'a:

—Sen humar bilir misin? demiş. O da:

—Evet, diye cevap vermiş. Hemen padişah bir ölçek altın emretmiş; getirmişler ve Korkak'la humar oynamağa başlamış. Korkak, padişahın bütün altınlarını utmuş. Padişah kızmış ve karısını da humara basmış; sarayı da humara basmış ve en sonunda da kendini humara basmış; her şeyi de humarda gitmiş. Sonra:

— Haydi dağın başına gidelim de beni öldür, demiş. Korkak da gitmem, demiş. Sonra nasıl olmuşsa padişah kandırmış, dağın başına çıkmışlar, yanlarına başka bir insan daha almışlar. Biraz sonra tuluk yüklü bir dev yanlarına gelmiş ve

hemen padişahı yutmuş. Korkak, devin sırtındaki tuluğu almış, ağacın başına çıkmış. Padişahın adamı da kaçmış. Dev ağacın başındaki Korkak'a:

—Sen, dur sana gösteririm, demiş. Dev gitmiş, ateş getirmiş ve ağacı yakmaya başlamış. Hemen Korkak, tuluktaki suyu boşaltmış ve ateşi söndürmüş. Dev yeniden çalı çırpı getirmeye gitmiş. Korkak hemen ağacın başından inmiş ve kaçmış. Bir denizin kenarına gelmiş. Burası bir çayırılmış. Burada yılanlar çıkıp çıkıp ağızlarından cevahir atıyorlarmış. Adamcağız bunların ne olduğunu bilmeyerek alıp alıp cebine dolduruyormuş; bir şehre gelmiş. Burada da üç adamın birleşip bir beygiri öldürmeye çalıştıklarını görmüş; bunlara seyirci kalmış.

—Beygir eti yinir mi? diye sormuş. Alın bir tane altın, ekme alın da yiye, demiş. Bunlar da bu altını bir zengine bozdurup ekme alıp yemişler. Bunlar artık iyilik altından kalmak için Korkak'a iyilik yapmaya başlamışlar. Bir gün korkak:

—Arkadaşlar, benim kadını öldü, gömelim, demiş. O adamlar da:

—Bizim burada bir kuyu var, ölen kadınları oraya atarlar; kocasını da diri diri kuyuya atarlar, demişler. Korkak'ı da ölen karısıyla birlikte kuyuya atmışlar. Ama her gün kuyu başına gelip Korkak aç kalmasını diye ekme de atarlarmış. Sonra kuyuda Korkak'ın yanına bir kadın gelmiş. Bununla Korkak arkadaş olmuş. Sonra yanlarına bir tilki de gelmiş. Tilki buradaki ölülerini yirmiş. Bu adam ve kadın tilkinin geldiği yerden çıkmışlar; bir denizin başına gelip oturmuşlar. Bir kayıkçı gelmiş, kayıkçıya yalvarmışlar ve kayığa binmişler. Kadın bu kayıkçıya aşık olmuş. Sonra bir çayırılıkta Korkak'ı bırakıp gitmiş. Korkak burada dolaşırken denizin içinden iki tane su kızı çıkmış. Korkak bunların birini tutmuş. Yakındaki bir köye götürmüş. Bir ev alarak bunu bir odaya saklamış ve hiç dışarıya çıkarmamış; denize kaçır diye korkmuş.

Aradan beş on sene geçmiş. Bir gün kadın:

—Herkeş deniz kıyısına çamaşır yıkamaya gidiyor, ben de artık denize girmem diyerek kocasından izin almış; yalnız denizin kıpırmızı olduğunu görürsen bil ki beni öldürdüler demiş ve deniz kıyısına çamaşır yıkamaya gitmiş. Kadın kocasına:

—Sabunları unuttuk, git sabunları al da gel, demiş. Adamcağız sabunları getirmeye gitmiş; kadın da oğullarıyla beraber denize atılmış. Adamcağız geldiğinde denizin yüzünü kıpırmızı köpüklerin kapladığını görmüş. Hemen gendini denize atmış ve beylice masal da bitmiş.

23. PADİŞAH MASALI (57. SAYI)

Derleyen: Salih SAN

Vakti zamanında bir padişah ve üç tane de oğlu varmış. Padişah üç oğlana da nasihat etmiş:

—Ben ölürsem karşı dağın arkasına yanılıp gitmeyin ha! Demiş.

Padişah öldükten sonra oğulları:

—Hele ne olacak? Demişler. Babalarının sözünü dinlemeyerek dağın arkasına gitmişler. Bir büyük saray o sarayın önünde bir güzel bahçe, bahçenin içinde de bir büyük çeşme, çeşmenin önünde bir havuz görmüşler. Bu sarayda dev ve devin kızkardaşları yaşamış. Üç kardaş o saraya misafir olmuşlar. Dev, misafirlerine çok hörmət etmiş; bunlara yatak sermiş. Üç kardaş yataklarına yatmışlar. Dev yatmamış, kılıcını keskinleştirmiş. Onlar uyuduktan sonra içeri girip teker teker kesip etlerini yiyecekmiş. Dev kapıyı açıp içeri girer girmez hem küçük kardaş uyanıp:

—Kim o? Diyerek ayağı kalkmış.

Dev de:

—Benim oğlum, uyumadınız mı? demiş. Küçük kardaş.

—Susuduk da uyuyamıyoruz, bize su getir, demiş. Dev bunlara su getirir de içip uyusunlar, kesim demiş. Suya gitmiş. Küçük kardaş diğer kardaşlarını uyarılmış ve devin kız kardaşlarını kendi yerlerine yatırmışlar ve sonra da dışarı çıkıp kaçmışlar.

Dev sudan gelmiş, bunlar uyudu mu diye anlamak için:

—Ahmet, Mehmet diye bağırmış. Bir ses çıkmayınca, dev sevinç içinde kılıcını almış; kapıyı açmış; içeri girmiş, yatakların yanına gitmiş; yatanları karanlıkta kesmiş. Bir de sabahleyin ne görürsün! Kendi kız kardaşlarını kesmiş. Kötülük yapmak isteyen kötülük ayağına dolaşır değil mi?

24. KUYUMCU MASALI (57. SAYI)

Toplayan: Salih SAN

Vaktiyle bir kuyumcu varmış. Dükkanında çalışırken işi galebe olduğu için gece çalışmağa kara vermiş. İki tavuk alarak eve göndermiş. Birini kendine pişirmelerini ve birini de pişirip evdekilerin yimelerini söylemiş.

Akşam oluncu, çocukları tavuğu pişirip dükkana getirip vermişler. Kuyumcu, dükkanı içerden kilitlemiş; epeyce çalıştıktan sonra saat 24 de bu tavuğu yimeye başlamış. Pek acıkmış olduğundan aç gözlüler gibi yiyormuş. Hiç yoktan içeride örsün yanından siyah siyah bir kedi hasıl olmuş. Tavuğun bir parçası kalana dek bu kedi seyrederek beklemiş. Nihayet kuyumcunun, kendisine biraz vermediğini görüncü,

—Allah ışıkına olsun o bir parçayı da bana ver, demiş. Kuyumcu vermemiş. Kedi:

—Ver ki, sana bir define vereyim, demiş. Kuyumcu:

—Nerde? Deyinci, kedi kalkıp altından göstermiş. Kuyumcu yine vermemiş. Kedi:

—Benim dükkanımın içinde değil mi, kedi gittikten sonra çıkarım! demiş. Parçayı da son parçasına kadar yimiş.

Kedi kaybolunca adam altının yanına gitmiş, yoktur, tekrar yine oturmuş orada yine altınları görmeğe başlamış. Meğersem kedi cinli imiş.

Bu suretle Kuyumcu sevdalı olmuş. Örsün önüne gelip altınları görüyor, arkaya gidince altın kayboluyormuş. Bu adam ömrünün nihayetine kadar örsün önüne gelip kikir kikir güler, arkasına gidip hüngür hüngür ağlamış.

Cimrilığın ve açgözlülüğün akibeti bu.

Kuyumcunun hayatı berbat olup gitmiş

25. CİHAŞAH'A SÖYLENMEYEN SIR (62. SAYI)

Yazan: Mehmet GÖKALP

Vaktin birinde büyük bir diyarın padişahı vardı. Padişahın Cihanşah adında yüzü nurlu, içi sürurlu, dal gövdeli, güler yüzlü, neşeli bir oğlu vardı. Cihanşah, boş zamanlarında babasının vezirinin oğlu Ahmetşah ile buluşur, konuşurdu. İki arkadaş birbirlerine pek ısınmışlardı. Ava beraber giderlerdi. Beraber cirit oynarlar, ok atarlar, keyiflerini ağır pahaya satarlardı.

İki arkadaş bir bahar günü atlarına binip, uzak ülkelere doğru gezmeğe çıktılar. Vara vara. indiler bir hana. . . Han da nasıl han, duvarlarına bakınca heybet verirdi, insana. . . O gece yattılar, sabahleyin kalktıkları zaman gözlerini oğuşuran Cihanşah başını kaldırıp duvara baktı. Duvarda bir nevcivanın resmi vardı ki gören yiğidin gözünü ondan ayırması naçardı. Gözleri ceylân, dudağı mercan, görünüşü gılman amma yaradan yaratmış o suretle bir insan. . . Cihanşah resme iyice baktıktan sonra hancıyı çağırdı ve bu kızın kimin neyi olduğunu sual eyledi Hıncı için bir çekip: (Aman oğlum, bu kız Alnaş padişahının kızıdır. Ona güz koyayım deme, vara vara Alnaş padişahının oturduğu şehre vardılar. O şehirde bir kocakarı buldular, ondan birer kat kız elbisesi tedarik edip Alnaş padişahının sarayına çıktılar. Cariyelere padişahın kızını görmek istediklerini söylediler. Onlar da Cihanşah'ı alıp Alnaş kızının yanına götürdüler. Cihanşah, kız ile uzun müddet konuştu, sonra söz arasında: (Sultanım siz hiç evlenmek, saadete konmak istemez misiniz?) diye sordu, kız için kavuran bir ah çekti ve: (Ben çok kötü bir rüya gördüm. Rüyada, sözde evlenmişim, iki oğlum olmuştu. Çay kenarında oynarlarken su onları alıp götürdü. Ben de peşlerinden gözlerim giryan, yüreğim kızıl kan bakakaldım. Onun için bir daha bu rüyadan sonra evlenmemeğe karar verdim. .) Cihanşah: (Vah vah, sana sabır versin ulu Allah, haydi eyvallah.) deyip oradan kocakarının yanına geldi. Tekrar erkek elbiselerini giydi, saraya bir haber gönderdi ve haberciye padişahın kızına: (Çok meşhur bir nakkaş gelmiş,) diye müjdelemesini söyledi. Kız derhal o meşhur nakkaş yanında görmek istediğini cariyelere söyledi. Bir müddet sonra Cihanşah, saraya vardı. Padişaha dedi ki: (Ben yalnız selâmlık tarafına resim yapacağım.) Padişah bu teklifi kabul eyledi. Selâmlık tarafının nakışlanmış bitince padişahın kızı Topal cariyeye haber gönderdi ki gelip haremlik kısmını da nakışlasın. . . Cihanşah kızın karsısına gidip gül cemaline baktığında aklı fikri tarumar olup cesedini taşıyamaz hale geldi, kuvveti tükenip kendisini yerde buldu. Cariyeler, keklik gibi koşuştular ve Cihanşahı ayılttılar. Cihanşah, gözlerini açınca baş ucunda sevdiğini gördü, ay doğmuş zannetti, gözleri kamaştı. Bir yudum suyu altın kâseden içtikten sonra padişahın kızı dedi ki: (Nakkaş efendi senin gizli bir derdin olsa gerektir. Hele söyle, bizi meraktan irak eyle). Cihanşah dedi ki: (Ben bir gece rüyamda evlendiğimi gördüm, iki çocuğum olmuştu. Çay kenarında oynarlarken suda bir elma gördüler, elmayı almak için seğirdince akıntı onları alıp götürdü. Sizi görünce aklıma o hâtura geldi, ondan perişan oldum, diyende kız dedi ki: “Aynı rüyayı ben de görmüştüm. Demek ki ikimizin mukadderâtı birmiş, babama söyleyeyim bizi evlendirsın.

Cihanşah kızdan bu haberi alınca sevincinden melek olup uçmak istedi. Hemen nişanlandılar. Sonra üç gün üç gece büyük r düğün yapıldı. Gerdeğe girecekleri gece Ahmetşah Cihanşah'a haber etti ki: (Sana bir ejder sihir yaptı. Ejderha, kıza âşık olduğundan seni öldürmek istiyor.) Cihanşah bu sbere aldırış etmedi. Güveyi odasına girdi.

sırada bir hışırtı duydu, sevgilisinin yüzüne bakınca mercimek kadar bir kan lekesi gördü. Şüphelendi ve etrafı araştırdı. Bir de arkadaşı Ahmedşah, karyolanın altında. Ahmedşah'ı oradan çıkardı ve zindanlara vererek hapsedmelerini emretti. Haddi zatında Ahmedşah, padişahın kızına âşık olup onu öldürmek isteyen ejderhayı öldürdüğünü söyleseydi o anda taş kesilecekti. Çünkü ejderha sihir yapmıştı.

Ertesi gün bu hâdise padişahın kulağına gitti. Ahmetşah'ı padişahın huzuruna çıkardılar. Dedi ki: Padişahım, su kafesteki kuşu bana emanet veriniz, ona bir söyleyip bırakacağım. Üç gün müsaade ediniz, o kuş dönsün sonra beni astırın.

Padişah bu teklifi kabul etti. Ahmedşah ya Allah deyüp kuşu eline aldı, kulağına bir şeyler söyleyip bıraktı. Üç gün sonra kuşun ağzında üç çekirdeği olduğu halde saraya avdet etti. Ahmetşah dedi ki:

Bu elma çekirdeklerini bahçeye dikiniz, üç yıl sabrediniz, elmalar bar verince o elmaları hangi ihtiyar yerse kudreti ilâhi sayesinde gençleşip, dinçleşecek. Cenabı Allah, onun ömrünü uzun, bahtını açık, muradını layık eyleyecek. . .) Padişah, Ahmedşah'ın dediğini yaptı: elma çekirdeklerini bahçıvanlara verdi, bahçeye ektirdi. Üç yıl sonra hikmeti ilâhi elmalar bar verdi. Bahçıvan iki elmayı altın tabağa koyup kapıcıya verdi. Kapıcı elmaların birine zehir katmıştı. Padişah emalardan birini önce vezirine yedirtti, vezir vefat etti. Elmanın ötekini bahçıvanın karısı ve kendisi yiince iki ihtiyar,

damarlarında yirmi yaşındaki delikanlının kanı varmış gibi genleştiler, yüzlerinden nur akmağa başladı. Bunu gören padişah, bu işte bir hile olacağını düşündü. Cihanşah, padişaha: (Sultanım, bir elma da siz yiyin, gençleşeceksiniz. Yalnız Ahmedşah'ın hayatını bana bağışlayın,) diye yalvardı. Ahmedşah bunu reddetti ve günahsız olduğunu söyledi: (Benim ricam şudur ki: Cihanşah'ın bir kızı olacak. . . Şimdi beni bağlayan sihiri söyleyip, taş kesileceğim. Cihanşah'ın kızının kanını benim üzerime akıtırsanız ben tekrar hayata kavuşacak, dirileceğim. .) diye Ahmedşah: (Gidip güveyi odasındaki karyolanın altına bakın. . . Hikmeti ilâhîyi görün. . .) demesiyle taş kesilmesibir oldu. Cariyeler gidip güveyi odasını açtılar ki içerisi cehennem kokusuna bürünmüş. . . Karyolanın altına bakınca, büyük bir canavarın leşini gördüler. Hepsi hayret ve dehşet içinde kalıp kör sıçan gibi kaçacak delik aramağa koyuldular.

Padişaha haber verdiler ki Ahmedşah, Cihanşah'ın güveyi girdiği gece büyük bir canavar öldürmüş. Ahmedşah'ın günahsız olduğunu bu canavarın leşi gösteriyor.

Kader böyle imiş. . . Aradan bir sene daha geçti, elma ağaçları yeniden bar verdi. Bir de Cihanşah'ın nur topu gibi evlâdı oldu. Bütün saray halkının gözü, göynü bu kızdıydı. Ama. ne yazık ki Ahmedşah'a vaad etmişlerdi. Bu kız ona kurban edilmeliydi ki dirilsin. Kader ne denir, gelir başa, bulaşır işe. . . Cihanşah'ın yeni doğmuş kızını, Ahmedşah'ın taş kesilen vücudunun yanına götürüp: (Bizden emanet, Allaktan inayet, ruhuna mağfiret. . .) Deyip başını vurdular. Ahmedşah'ın taş bedeni taze kana kavuşunca Allah'ın lûtfuyla damarlarına, dizlerine derman geldi, yerinden doğruldu. Bundan sonra padişah Ahmedşah'ı da vezir yaptı. Hepsi mes'ut ve bahtiyar günlere kavuştular.

26. LÂF EBESİ (64. SAYI)

Derleyen: Mehmet KALKANOĞLU

Evvel zaman içinde, kalbur. saman için de, deve tellal iken, pire hamal iken, çocuklar babalarının beşiğini tungır mungır salları iken, balta ile baş yülünür, kazma ile diş çekilir bir asırda. Bir tüfeğim vardı çakmaksız, tüfeğim kundaksız, aldım ava çıktım. Bitmedik yavşanın dibinde, doğmadık tavşan eniğini gümbürdedip vurmam mı ya kestim, yüzdüm, altmış batman yağdı çıktı, fotinimin birini yanladım, birine yetmedi Bir alay asker gelmiş, karınları aç. Bunların karnını kim doyurur, ancak ben. Eve vardım neneme seslendim:

—Ne var oğlum?

Ben. . bir alay askerın karnını doyuracağım

Bana bir kazan ver dedim.

— Oğul, bir kazan var dipsiz, bir kazanım var kulpsuz, dedi.

Dipsiz kazanı aldım, gittim karavanayı pişirdim. Asker yidi içti, karınlar, doydı Kazanı alıp eve getirdim,

— Nene! .

—Ne var oğlum?

—Askeri doyurdum.

Oğul kazanı yıka şu karşıda iki tane göl var, birinin suyu kurumuş, birininki hiç yok, dedi,

Gittim suyu yok gölde kazanı yıkadım getirdim,

—Nene! .

—Ne var oğul? .

— Kazanı yıkadım, bunu nereye koyayım ?

— Getir rafa koy, dedi. Rafa çıktım baktım bir selvi ağacı, ağaca çıktım baktım altmış kilerlik tarla Onunu tavuğa onunu horoza, onunu da çulluğa onunu kaza onunu ördeğe, onunu da güvercine taktım, indim aşağı

— Ne var oğlum?.,

— Ben açım.

— Vallahi oğlum evde un yok.

— Peki, dedim. Benim bir tarlam vardı gideyim bakayım. Gittim baktım tarla tam kıvamında. Orağı aldım bir yığın biçtim. Sıcaktan terledim, yığının dibine uzandım. Yanımdan bir tilki geçti.

— Ulan Tilki, sen benimki gibi namlı bir adamın yanından nasıl geçersin? Dedim orağı peşinden attım. Tilkinin kıçına saplandı, tilki kaçtı orak biçti, tilki kaçtı orak biçti, tilki pisledi orak düştü, ekin de böylece bitti. EE ne yapalım? diye düşündüm Ekini harmana indirmeli. Bir rüzgar geldi aldı harmana indirdi. Bir atım vardı uyuz vurdum gitmez çaldım ölmez. Nalı kırıldı vururken, gözüme çingı gitti. Ben gözümü oğalarken rüzgar savurdu. Bir dağarcığa buğdayı doldurdum, doğru değirmene.

— Ey değirmenci?

— Ne var?

Ben buğday getirdim. Şu içerdeki çuvalları dışarı çıkar, dedim. Değirmenci çıkardı Dağarcığı nereye asmalı? diye telâşa düştüm. Nihayet idareliğe zor bela asabildik. Bir de baktım ki değirmenci lavaş yapıyor, her biri benim boyum da.

—Değirmenci bu lavaşları kim yiye

—Oğul. Kim yalanı çok söylerse o, dedi.

—Peki, dedim. Ben yalanı çok söylerim,dedim, başladım. Benim bir babam vardı serçe parmağı ile değirmenin taşlarını dönderirdi. Denizin kıyısına kabak ekerdi babam, kabağın teveği bir baştan öbür başa kolye geçirdi. O yalan bu yalan

fili yuttu bir yılan, karıncaya binip de deveyi kucağına alan. Heybeden camuzum düştü gördün mü? Degirmenci çörekleri, bana verdi, eve getirdim. Nenem beni görünce telaşla seslendi:

— Oğul baban dünyaya geldi, çarşıya git de yüz paralık hiç getir, dedi. Çıktım yola, unuttum ne istediğini ninemin. Tekrar eve döndürn, sordum:

— Nene ne alacaktık?

— Oğul hiç dedi.

— Unutmamak için hiç hiç. diye diye yola

tekrar koyuldum. Yolda bir balıkçı sahilde balık avlıyordu. Tor'u attı hiç çıkaramadı Ben de hiç. hiç. diye oradan geçerken geldi kucağının dibine bir hüdayı sille vurdu:

—Ağa niçin vurdun bana, canım kurban olsun sana, dedim

— Niçin vurmuyacağım sana. Hiç. hiç diyeceğine üçü dördü birden desene, diye çıkıştı. Ben üçü dördü birden diye yola devam ettim. Bir cenaze geçiyordu yoldan, cenaze alayından bir adam ayrılıp geldi. Boynuma bir sille vurdu:

Ağam niçin vurdun bana? deyince:

— Niçin vurmuyam pezevenk, üçü dördü birden diyeceğine Allah rahmet eylesin de. .

Allah rahmet eylesin diye giderken çarşıya geldim, bir kopeği öldürmüşler. Belediye süpürgecisi bacağımdan tutmuş, sürüklüyordu. Süpürgeci geldi kulağıma bir tokat vurdu :

—Neden vurdun ağam? deyince:

—Neden vurmuyacağım, Allah rahmet eylesin diyeceğine, Tu. . pis mahluk, kokmuş de diye çıkıştı. Bu sözleri tekrarlıyordum,yolum hamam önünden geçiyordu, kadınlar hamam yapmış çıkıyorlardı: "Tu pis mahluk, kokmuş, deyince mis gibi kokan bir hanım geldi bana bir tokat vurdu. Sebebini sorunca:

— Oh. . Ne güzel olmuş desene, diye 0 da Çıkıştı. Bir dar sokağa girdim esnaf kavga etmiş, biri birisinin kulağını koparmış, oh ne güzel olmuş, diye geçerken birisi gelip suratıma bir tokat vurdu. Sebebini sormaz mısın birader. Oh ne güzel olmuş; diyeceğine çek uzasın. kopmasın, de diye o da beni azarladı. Bu sözü tekrarlayarak yola devam ettim. Bir saraç dükkanına rasladım. Herif deriyi çekiyor koparamıyordu. Çek uzasın kopmasın derken kalkıp bana tokat vurdu. Çek uzayıp kopmasın diyeceğine

—Hayır dua et dedi. Benim kafam karışmış nenemin istediğini unuttuğum. Hikâyedir bunun adı, söylemekle çıkar tadı.

27. KELOĞLAN'IN ETTİKLERİ (65. SAYI)

Derleyen: Şöhret Ü. DİRLİK

Evvel zamanda ihtiyar bir kadının iki oğlu varmış. Babaları öleli beri büyük oğlan anasını ve kardeşini geçindiriyormuş; Büyük oğlan merkebi almış ve oduna gitmiş. İhtiyar ana Keloğlan'a demiş ki, Keloğlan; Ben ihtiyarladım gayrı, de bakalım, beni bir güzel yıkayıp temizle. Otur ana demiş Keloğlan. . Keloğlan, koca kazanı iyice kaynatmış ve anasını kucaklayıp kazanın içine atmış. Tabii kaynar suyun içinde kadıncağız ölmüş. Anasını kazandan çıkarmış ve köşeye oturtmuş. Önüne yemek koymuş, eline kirnuçu vermiş. . . . Büyük oğlan anasının ölüsünü görünce şaşırılmış. Kimsenin haberi olmadan gömelim, demiş.

Kazma kürek alarak çıkıp gitmiş. O sırada eve bir komşu kadın gelmiş. Ölüyü görünce bağırılmaya başlamış, Keloğlan da kadının kafasına bir odun vurup öldürmüş. Büyük oğlan gelince ölünün iki olduğunu görmüş ve daha çok şaşırılmış. İşi telaşa vermeden İkisini de gömmüşler.

Ertesi gün, Bir kadın kayboldu yerini haber verene bin altın bahşiş var diye tellal bağırılmaya başlamış. Büyüğünün tembihlerine rağmen Keloğlan ben gömdüm mezara gömdük demiş. O gün hemen mezarın başına gitmişler. Keloğlan hem mezarı kazıyor hem de soruyormuş.

—Sizin kadının boynuzu var mıydı?

—Kuyruğu uzun muydu?

—Tüyleri siyah mıydı?

Mezarın başındakiler eğilip bakmışlar. Bir keçi ölüsü! Her biri yalancı diye Keloğlan'a birer tokat vurmüşlar ve gitmişler.

Keloğlan'ın söz dinlemediğini gören ağabeyi ölülerin yerine bir keçi ölüsü koymuş ve böylece kurtulmuşlar.

28. HARBE GİDEN SAKAKUŞU (70. SAYI)

Derleyen: Veysel ARSEVEN

Bütün kuşlar dünyaya ipdili gelince tüyü ak imiş. (1). Tanrı melekeleri toplamış. Kuşları birbirinden ayırmak için (2). onları süslemiş. Melekeler aralarında (3) birini hükümdar yapmışlar. O da kuşları güzel güzel boyamış. Tavuklar, horozlar. ördekler, küllük kuşları hepsi güzellenmiş. Sonra (1) meleyke boyasını götürürken, sakakuşu pırrada uçmuş üne konmuş. Meleykeye geç kaldım demiş. Meleyke de, ben seni unuttum. Boya kalmadı demiş. Öyle diyince, sakakuşu ağlamış (6). Gözlerinden (7) İnci gibi (S) yaşlar dökmüş. Meleyke de demiş ki, seni ben boyayım da. hepsini de (9) güzel olacak demiş. Sonra boyamış, allı milli olmuş. Sona. sakakuşu karısını almış bir öze varmış, orada bir ağacın üstüne konmuş. Bunun konduğunu gören bir bekçi, ben bunu krala götürürsem. o beğenir demiş. Hemen bir tuzak kurup kuşu

tutmuş. Bunu saraya götürmüş, kral pek beğenmiş. Onu odasına koymuş. Bekçi meğerse dişi kuşu getirmiş. Erkek saka karısının mapisliğine kızmış. eline bir kılıç almış, omzuna bir davul asmış yola çıkmış. Harbim var diye çağırılmış. Bunun çağardığını (10) duyan kaz (11) — N'oldu diye sormuş. O da sebebini söyleyince kaz cingan gibi bağarmış. Vay namussuz kral demiş. Bizim arkadaşları da her gün kesiyor, içine pirinç (12) dolduruyor. yiyor demiş. Bu kaz bütün kümeslere varmış, bunu söylemiş. Kazlar bir ordu olmuşlar.

Sakakuşu bir arının yanına varıyor. savaş var diyor. Bey arı, sakakuşunun arkasında, ötekiler de onun arkasında mızıkça çalarak gidiyorlar. Kaz ordusunun yanına gelince, onlar da yürümeye başlıyorlar. Birini komutan seçmişler. Komutan sandalyeyle çıkmış, demiş ki: kral sakakuşunun karısını almış, yarın da "Bize gelir: Bunun üne geçelim. Arılar kılıçlarını ellerine almışlar, hazırız demişler. Ondan sonra sakakuşu yine yola çıkmış, bir gani at görmüş harbe gidiyorum demiş. At da kuşa bakmış, nereye demiş. O da kral karımı aldı deyince, at demiş ki, bu kralı öldürelim, benim de tayımı aldı biniyor. At da bütün atlara haber vermiş, atlar hep toplanmış. Bunların hepsi bir

29. İNATÇI HOROZ (72. SAYI)

Derleyen: Veysel ARSEVEN

Bir varmış bir yokmuş. Allah'ın kulu çokmuş, çok demesi günahmış. Bir horoz varmış; küllükte eşinirken ayağına diken batmış, bunu çıkaramamış. Bir eve varmış, o evin sahibine yavrarmış, avrada diken çıkartmış. Horoz. — Yaşa nine demiş. Aradan zaman geçmiş, bir gün horoz gelmiş

- Ayağımda çıkardığın dikenini verir misin? demiş. Kadın kızmış, horozu kovalamış. Horoz gitmemiş. Avrad demiş ki:
- O zaman mangala attım yandı demiş. Horoz da:
- Ya mangalı alırım ya da dikenini demiş. Avradın kafası şişmiş. mangalı Horoz mangalı sırtlamış, başka bir eve gelmiş O evin sahibi inek sağıyormuş. Horoz ona demiş ki:
- Teyzeciğim şu mangalı, demiş. dönünce alırım, demiş. Kadın mangalı ahıra koymuş. Sonra horoz gelmiş.
- Teyze ben geldim Ben mangalın sahibiyim. Kadın demiş ki:

O zaman ahıra koymuştum, inek

kırmış demiş. Horoz:

- Ya mangalı ver ya ineği alırım demiş. Kadının başı ağrımış, evdeki ineği horozu vermiş. Horoz ineği önüne katmış, onu bir başka eve teslim etmiş. Horoz yine gitmiş. Türkiye'yi dünyayı bütün gezmiş. miş Evde de düğün oluyormuş. Ev nerede diye sormuş horoz. Ev sahibi demiş ki:
- İneğini de kestik, nasıl edeceğiz demiş. Horoz da demiş ki:
- Gelinini görüyüm dimi. Gelinini getirmişler, horozun hoşuna gitmiş. Gözünü yummuş. demiş ki:
- Amanete hiyanetlik olmaz. Gelininizi alırım demiş. Ev sahibi çok altın vermiş horozun günlünü edememiş. Akşama çene çalmışlar. Nihayet gelini almış dağa doğru gitmiş. Bir çobana rastlamış. Çoban da çalışıyormuş. Kaval horozun hoşuna gitmiş gelini, vermiş, kaval almış, kümesine gelmiş tavuklara demiş ki:
- Dikeni verdim, mangalı aldım mangalı verdim inek aldım, ineğe verdim, gelini aldım, gelini verdim kaval aldım, düüüüt diye kavalı çalmış. Yemiş içmiş, mırza geçmişler.

30. AYŞE ANA'NIN DELİLİĞİ (79. SAYI)

YAZAN: Tarık ORHAN

Bir varmış, bir yokmuş. Bir Ayşe Ana varmış.

Bu Ayşe Ana, gelinliğinde hastalanmış, delirmiş. . . Divriği'de meşhur bir hoca varmış, ona götürmüşler. . . Hoca bağdaş kurmuş, oturmuş, küçük bir tası varmış, içi su ile dolu küçük bir tas. . . Hoca okumuş, okumuş. . .

Tas. içindeki su ile beraber büyümüş, büyümüş. Bir derya olmuş. Hoca, Ayşe Anaya sormuş:

_ Kızım, bak bakalım ne görüyorsun ? Ayşe Ana tasa bakınca bir deniz gör. üş. . Denizin altından bir baştan bir başa. bir sürü kedi geçiyormuş. Bir türlü ardı, arakası kesilmiyormuş. Çin orduları, Hint orduları, ordular kadar kedi. geçmiş, geçmiş. . Nihayet ardı gelmiş, en arkada iki kedi kalmış, onlar da yerlerinden kımldamıyormuş. Hoca yine sormuş: Kızım, bak bakalım, seni korkutan kedi hangisiydi?

—İşte şu emmimgilin kedisi. .

—Ötekini de tanıyor musun?

O da Bahadırğilin kedisi. .

İki kedi orada kalınca, hocanın bir işaretiyle, karşı kıyadaki kediler, geri dönüp, bu iki kediyi yemişler.

Hoca bu sefer, deryanın üstüne bir zarf tutmuş, okumuş, okumuş, okumuş. . . Derya küçülmeğe başlamış. . Küçüldükçe küçülmüş; küçüldükçe küçülmüş. . Bir taraftan da der. yanın altındaki kediler zarfa giriyorlarmış. . . Tas, küçülmüş, küçülmüş, küçülmüş. . . Kediler zarfa girmişler, girmişler, girmişler. . Nihayet. tas eski haline dönmüş. Kedilerin de ardı kesilmiş. . Hoca zarfı mühürlemiş, yere koymuş, çakmağı çalmış. Zarfla beraber içindeki kediler de yanmışlar. Hoca:

—Kızım, sen okumana devam et. Ben aptestimi tazeliyeyim, gelip yine okuyacağım», demiş; kollarını sıvamış, ibriği almış, dışarı çıkmış. Meğer, kimsenin haberi olmadan zarfın içindeki yanan kedilerden biri hocanın şalvarına sıçramış, şalvar da tutuşmuş.

Bunu gören hocanın karısı bağırır: - Bize elim beş lirası, on lirası lâzım değildi. Günün birinde de sen yanacaksın, çoluk çocuğu da evden ocaktan edeceksin. İşte, bak. yepyeni şalvarı yaktın. . . Sanki sana kuzu mu verecekler?. Al şu yirmi lirayı da şalvarım yenile mi diyecekler?. Yeter gayrı, bu İştten vazgeç. , diye, hocaya demediğini komamış.

Bunun üzerine Ayşe Ananın kaynanası:

— Aman hoca efendi kızı iyi oku da, sana bir kuzu ile yirmi lira verelim. . . Hoca efendi. kurban olam. . . Sen bilirsin. . . Hocanın da, karısının da uğraştığı buymuş zaten.

—Peki, bir kuzu ile yirmi lira verirseniz, daha çok okurum. Gelmiş biraz daha okumuş. Ayşe Ana ile kaynanası ve Ayşe Ana'nın kanı kuzu ve yirmi lirayı verip köye dönmüşler. Ayşe Ana da iyi olmuş.

31. SALMAMIN OĞLU (81. SAYI)

Tesbit Eden: Ayhan BAŞDAL

Bir varmış bir yokmuş, evvel zaman içinde. Kalbur saman içinde bir kadının bir kocasıyla bir oğlu, bir de gelini varmış. Gelin her gün evin her türlü işini gördükten başka

ahırdaki hayvanlara da bakar, bu arada ineği sağarmış. Bir gün gelin sabahleyin erkenden kalkmış. Ortalığı süpürmüş, bulaşıkları yıkamış. Köşeyi, bucağı derleyip yerleştirmiş. Sıra ahıra inip hayvanlara bakmağa gelmiş. Kadıncağız başını örtmüş eteklerini toplamış, ahıra inmiş; hayvanların yemini, suyunu vermiş, Derken efendim ineği sağmağa başlamış. Fakat ineği sağarken bir kabahat işlemesin mi? o zaman gelinin yüreği çarpmaya başlamış. İneğe demiş ki:

—Kabahat işlediğimi sakın kaynanama söyleme.

Gelin ineğe hem böyle yalvarmış hem de başındaki tepeliği, boynundaki altınları hayvana takıp ahırdan. çıkmış. Doğru kaynanasının yanına gitmiş, ona demiş ki:

—Bugün ineği sağarken kabahat işledim. Hayvan kabahatimi sana söylemesin di ye tepeliğimi, altınlarımı ineğe taktım.

Bunun üzerine kaynana ahıra gitmiş. ineğe yaklaşmış, o da hayvana yalvarmış, yakarmış:

— Aman inek canım İnek, seni sağarken gelin bugün bir kabahat işlemiş, sakın bunu kaynatasına söyleme demiş, boynundan şalımı çıkarıp ineğin üzerine örtmüş. Derken efendim, akşam, olmuş, kaynata işinden eve dönmüş Bu sefer kaynana koca. sına şöyle demiş.

— Aman ağam, kuzum ağam kusura bakma. Bugün gelin ineği sağarken kabahat işlemiş. İnek gelinin kabahatini bana söylemesin diye gelin ona tepeliğini ve altınlarını takmış. Bunu gelinden öğrendim, hemen ahıra gittim. İneğe yalvardım, yakardım, gelinin kabahatini sana söylemesin diye ben de şalımı hayvanın üzerine örttüm.

Karısının bu sözlerini işiten kaynata,hemen yerinden fırlamış, ahıra koşmuş; o da ineğin önünde diz çökmüş, hayvanın yüzünü okşamış, gözlerini öpmüş, demiş ki:

—Güzel inek, şeker inek, bal inek, kaymak inek; gelin bugün bir kabahat işlemiş, affet, sakın oğluma söyleme. Kaynata böyle ineğe yalvarırken koynundan saatini çıkarmış, ineğe takmış.

Aradan biraz vakit Geçmiş, kaynata ve kaynananın oğlu ve gelinin kocası eve gelmiş. Önce ahıra gitmiş, bakmış ki inek donatılmış, sormuş:

—Baba ne oldu ki ineği donatmışsınız.

Babası oğluna cevap vermiş:

—Oğlum gelin ineği sağarken kabahat işlemiş, gelin de kaynanama söylemesin diye tepeliğini ve altınlarını takmış. Annen de gelinin kabahatini bana söylemesin diye ineğe şalımı örtmüş, ben de inek bu kabahati sana fısıldamasın diye hayvana saatimi taktım.

Gelinin kocası bu vaziyet karşısında şaşırıp kalmış. Babasının, annesinin ve karısının deli olduklarına kanaat getirerek bunların arasında yaşayamayacağına hüküm vermiş. Evini, barkını işini gücünü bırakarak başka memlekete gitmiş.

Gittiği memlekette çocuk bir gün bakmış ki, bir kocakarı elinde bir kalburla gidiyor. Kadına sormuş;

—Anne kalburla ne taşıyorsun?

Kadın şöyle cevap vermiş.

—Odaya güneş taşıyorum.

Çocuk:

—O halde zahmet etme demiş, bir tekme vurup duvarı yıkmış, odaya güneş girmiş. Kadın:

—Oğlum, Allah senden razı olsun, Allah ne muradın varsa versin diye dua etmiş.

Fakat çocuk bu memleket halkının da çılgın olduğunu anlamış taşı tarağı topluyarak oradan da kaçmış. Başka bir memlekete gitmiş. Bir evde misafir olmuş. Misafir olduğu evde bir ana baba ve üç kız kardeş varmış. Bir gece orada yatmış, sabah olunca henüz kendisi yatağında iken annesi küçük kızına demiş ki:

—Al şu maşrapayı dereye git, biraz su getir, şimdi misafir kalkacak çay yapalım.

Küçük kız maşrapayı alıp derenin başına gitmiş, bakmış ki dere fazla şiddetle akıyor. Düşünmeğe başlamış:

—Evdaki misafir beni alsa, ondan bir oğlum olsa, adını Salmanım koysam, bu maşrapayı eline versem, buraya su almaya yollasam, oğlan dereye düşse, ya ben nasıl anneyim de dayanırım?

Böyle düşünürken kız başlamış saçını başını yolmağa. Annesi beklemiş beklemiş küçük kız gelmeyince, ortanca kıza demiş ki:

—Bu kız nerede kaldı misafir kalkacak, su gelmedi ki çay yapalım, git derenin başına bakalım küçüğe ne oldu?

—Ortanca kız derenin başına gelmiş, kardeşini görünce sormuş:

— Ne oldun?

—Küçük kız da aklından geçenleri anlatır. O zaman ortanca kız:

—Ya ben nasıl teyzeyim ki diyerek o da ağlayıp çırpınmaya başlar.

Ortanca kız da eve dönmeyince anneleri büyük kıızı dere başına gönderir. Büyük kız da ötekiler gibi vaziyeti görünce ağlayıp haykırmaya koyulur.

Evd bekliyen anneleri üç kızın da dere başına gidip dönmediklerini görünce hemen başını örtmüş, sokağa fırlamış, dere başına kadar koşmuş. Kızlarının neler düşündüklerini, nasıl ağlayıp çırpındıklarını anlayıp görünce o da:

— Ya ben nasıl büyük anneyim ki böyle duruyorum diye gözyaşlarını salıvermiş. Nihayet kızlarını ve karısını evde bekliyen aile reisi, dördünün de çıkıp eve gelmediklerine bir taraftan şaşar, bir taraftan da merak ve heyecan içinde dere kenarına gelir ve görür ki kızları ve karısı ağlıyorlar. Onlara ne olduklarını sorar, meseleyi anlatırlar. Birdenbire fenalaşan adam:

—Ya ben nasıl büyük babayım ki bu hal karşısında ağlamıyorum diyerek feryat ve figana başlar.

Derken efendim evde misafir yatağından kalkar, bakar ki evin içinde kimsecikler yok, sorar araştırrı hepsinin dere kenarında olduklarını öğrenir, o da dere başına gider, görür ki üç kız annesi babası ağlaşıp duruyorlar. Bu halin sebebini sorup öğrenir. O zaman der ki:

—Bizimkilerden beter deliler varmış; ya ben bunların arasında ne duruyorum?

Hemen oradan ayrılır, kendi memleketine döner, anasının babasının karısının boyunlarına sarılır, ailesiyle birlikte yeniden mesut olmağa çalışır. Onlar ermiş muradına biz çıkalım kerevetine.

32. ÜÇ KÖSE (84. SAYI)

Derleyen: İhsan HİNÇER

Bir varmış, bir yokmuş vaktiyle arkadaş üç köse varmış. Adları da birbirinin aynımıış. Bunlar, bir müddet hırsızlık yapmışlar. Nihayet bir şehre varınca, içlerinden birisi artık bu işin dibi yoktur; ben vazgeçeceğim demiş. Diğer ikisi, bu işten vazgeçmemesi için çok yalvarmışlar, yakarmışlar kabul etmemiş ve ayrılmış. Diğer ikisi ise, yine hırsızlık yapmak için başka yerlere gitmişler. Diğer Köse Mehmet, ticarete koyularak, evlenmiş, barklanmış. Dükkan sa-bibi ve çok zengin olmuş.

Gelelim diğer İki köseye. . Birkaç sene gitmişler ve nihayet geri dönüp yine bu memleket gelince, arkadaşlarını ziyaret etmek üzere soruşturmuşlar. Evini bulmuşlar. Kapıyı çalınca, karısı çıkmış kapıyı açmış Kocasını zannederek, içeri gir, ne duruyorsun, demiş. Bir de baksa ki bir kese daha. . İki, köseyi görünce, hayrette kalmış.

Köseler sormuş: Mehmet Ağa nerede ? Kadın kocasının dükkânda olduğunu söylemiş. Bunun üzerine öyle ise bizden selam söyle arkadaşların geldi, sana, selâm söyle diler, de, o anlar, demişler. Oradan ayrılmışlar, akşam olmuş. Kadının esas kocası Köse Mehmet Ağa dükkândan gelince arkadaşların geldi; sana selam söylediler, demiş. Avluda pastırma sucuk asılı imiş karısına: Şu asılı pastırma ve sucukları gördüler mi demiş. Tabii gördüler, görmez olurlar mı cevabını almış. Adamcağızı bir şaşırma almış. Karısı “nedir telaşın” deyince “Onlar bu pastırma ve sucukları yedirmezler. ” demiş. Kadın ne için deyince, “Çalarlar. ” ne biliyorsun dediğinde “Beraber düşer kalkardık. ” demiş. Kadın peki ya ne yapacağız bari sandığa kilitleyelim yanımıza alalım, demiş. Köse, “Yok avrat kasaya kilitlersen yine bulurlar. ” demiş.

Düşünmüşler nihayet ahırdaki ineğin altını eşelim, telizlerle eşilen yere koyalım, üzerini toprakla örtelim demişler. Bunun üzerine ineğin altını eşmişler ve oraya saklamışlar.

Yatma zamanı gelmiş, herkesin dalgın uykuya vardığı bir sırada çift köseler Mehmet Ağanın pastırma ve sucuklarını çalmağa gelmişler, maharetleri büyük olduğundan eve girmişler, her tarafı alt üst etmişler, bulamamışlar.

Nihayet içlerinden birisi kocasıyla yatan kadının diğer tarafından yatağa sokulmuş. yavaş yavaş kadının böğrüne dürtmüş. . Son ra. acaba pastırmalar ne oldu, diye sormuş. o da kocası sanarak, yavaş sesle, ineğin al tındaki saklı şeye ne olur demiş. Bunun üzerine kadının koynundan kalkarak, diğer arkadaşına gel arkadaş, ben buldum, demiş.

Ahıra varmışlar, İneğin altındaki saklı pastırma ve sucukları almışlar, yola koyulmuşlar. Onlar gide dursun, bir müddet sonra kadının kocası karısına sesleyerek: Kız, acaba pastırma ile sucuklar ne oldu deyince kadıncağız, aman herif, bir az evvel yine sordun, ineğin altındaki saklı şeye ne olur demiştin ya demiş.

Bunun üzerine Köse Mehmet yine telâşlanmış, karısıyla kalkmışlar. Bir de ne görsünler ineğin altında hiçbir şey kalmamış. Tabii vaktiyle bu da onların arkadaşı olduğu; için ne tarafa kaçacaklarını tahmin etmiş. Karısına sen yat, ben bir arayım, demiş. Evden çıkmış.

İki köse ise gülerlerken, birisi abdest bozmak için geri kalmış, pastırma sahibi. öndekine yetişerek artık sen yoruldun, biraz da ben götürüyüm demiş, o da gerideki arkadaşı zannederek, al bir abdest de ben bozayım, demiş.

Esas pastırmanın sahibi yol azıtarak ayrılmış, iki hırsız, birleşmişler, o ona, o ona nerede pastırmalar, deyince sende idi. Ben de değildi derken işi anlamışlar. Pastırmalar yine sahibine teslim olmuş, demişler. Derhal koşmaya başlamışlar

Yine Köse Mehmet'in eve gelmişler. Birisi kapının arkasına saklanmış. Köse Mehmet eve geldiği zaman kapının arkasında gizli olan karısının sesini taklit ederek , ne yaptın yoruldun herhalde, ver bakalım demiş . Adam karısı zannıyla yine hırsız köseye pastırmaları teslim eylemiş. Ve ahıra inmiş. İki hırsız köse, sevinç içinde yola koyulmuşlar. Köse Mehmet Ağa ahırdan gelince içeri girmiş. Bir de ne görstün. Karısı horul horul uyuyor. Seslenmiş kız ne çabuk uyudun, ne ne yaptın pastırmaları, nereye sakladın, deyince kadın şaşırılmış, ne zaman getirdin demiş. Adamcağız hiddetlenmiş amma ne çare pastırmaları yine elden çıkmış.

Bakmış olacak gibi değil yine arkadaşlarını takibe koşmuş. Nihayet arkalarından yetişerek, gelin arkadaşlar beni avrada karşı mahcup bırakmayın. Siz bunu bana ağız tadıyla yedirmeyeceksiniz. Yarısı sizin olsun, yarısı da benim, demiş; ama kabul etmemişler, üçe taksim edelim demişler. Artık başka çare bulamayan Köse Mehmet, razı olmuş. Böylelikle aralarında taksim etmişler. Birbirlerine vedalaşarak ayrılmışlar.

33. BEYOĞLU ALİ (88. SAYI)

Derleyen: Hüsnu YILDIZ

Bir varmış, bir yokmuş fakir bir baba ile üç kızı varmış. Baba hiç askere gitmemiş. Günlerden bir gün askere çağrılmış. Şimden sonra ben nasıl askerlik yaparım» diye düşünmeğe başlamış. Bir gün yine böyle düşünürken yanına büyük kızı gelmiş. Baba böyle ne düşünürsün» demiş. Babası da: Ben düşünmiyeyim de kim dükünsün. Beni askere çağırıyorlar. Şimden geri ben nasıl askerlik yaparım. » diye cevap vermiş. Kız da; «Hay baba hay! , Bana bir koca bu luverdin sanmıştım. » demiş. Kızının bu sözüne karşı baba hiddete gelerek: Savul karşımdan!. . Gözüm bir daha seni görmesin!. . » diyerek yanından kovmuş. Ertesi gün ortanca kızı gelmiş. Baba ne düşünürsün;» demiş. Baba da: Ne düşünüyem kızım, beni askere çağırıyorlar. Şimden gen ben. nasıl askerlik yaparım. » demiş. . Kızı: A!,, Ben de babam bana bir koca bulmuş sandım. » demiş;. Baba daha çok hiddetlenerek kızını yanından kovmuş. Üçüncü gün, küçük kız gelmiş. A benim biricik babacığım!. , Neye böyle düşünürsün» deyince babası (öfkeli öfkeli): «İkiniz koca istiyormuş, sen de öyle diyecek değil misin? Defol karşımdan !. . diye paylamış. Fakat kız söylemesi için ısrar etmiş. Babası da çaresiz kalarak söylemiş. Küçük kız; «Hiç düşünme baba, ben yaparım. Senin yerine ben askere giderim. Yeter ki sen sağ ol. » demiş.

Aradan günler geçmiş. Nihayet askerlik gelip, çatmış. Kız asker urbalarını giyip as kere gitmiş. Yalnız adını «Ali» olarak kaydettirmiş. Ali askerde çavuş olmuş. Subay da bir bey oğlu imiş. Subay Ali ile arkadaş olmuş. Ali ile yer. Ali ile gezermiş. Arkadaşlık derin, bir aşkla nihayetlenir. Beyoğlu Ali'ye âşık olur. Öyleki Ali'nin gözleri Onun gözünde: bir kız gözü, ateşle yakan bir âffetmiş. Bey oğlu dayanamayıp, annesinin yanına gelmiş, Annciğim, anneciğim!. . demiş. Ve devam etmiş:

Ali'min gözleri kız gözleri

Yaktı kavurdu bizleri

demiş. Annesi de: «Oğlum onu sen. Sümbül dağına götür. Sümbülü çok toplarsa kızdır, az toplarsa erkektir. » demiş. Ali'nin bir tazısı varmış. işittiklerini Ali'ye diyiverirmiş. Beyoğlu'nun anasının söylediklerini olduğu gibi Ali'ye gelip söyleyivermiş. Ertesi gün Bey oğlu Ali'ye gelip: «Bugün Sümbül dağına. . sümbül toplamağa gidelim. » demiş. Ali de “Biz kız mıyız ki sümbül toplayalım” demiş. Beyoğlu "Canım kız olan mı sümbül toplar? Hem vakit geçirir hem de sümbül toplamış oluruz " demiş. Ali "Peki" demiş.

Sümbül dağına sümbül toplamaya gitmişler. Beyoğlu birkaç sümbül topladığı halde Ali ancak eline bir tanecik sümbül almış, koklamakta imiş.

Akşama doğru çadıra dönmüşler. Beyoğlu anasına gelip: Anacığim anacığim

Ali'min gözleri kız gözleri

Yaktı kavurdu bizleri

demiş ve ilâve etmiş. "Ne sümbülü anacığim, ne sümbülü. Bir tane kopardı başka koparmadı bile" demiş. Anası "Oğlum bir de "mercan" toplamaya götür. Eğer mercanı fazla toplarsa kız, az toplarsa oğlandır. ” Demiş. Tazı Ali'ye gelip her şeyi söyleyivermiş. Ertesi gün Beyoğlu Ali'ye “Mercan toplamaya gidelim. ” demiş. Ali de razı olmuş ve mercan toplamaya girmişler. Ali bir tane mercan alıp dişinin kovuğuna koymuş. Beyoğlu ise bir mendil toplamış. Beyoğlu Ali'ye bir bakmış ki bir mercan almış. Onu da dişinin kovuğuna koymuş. Çadıra dönünce Beyoğlu anasının yanına gelip:

Anacığim anacığim

Alim'in gözleri kız gözleri

Yaktı kavurdu bizleri

dedikten sonra “Ne mercanı, ne mercanı anacığim. ” demiş. “Bir tane mercan aldı onu da dişinin kovuğuna koydu. ” demiş. Anası da :”Bir defa da altınıza yeşil ot koyup yatın. Eğer kız ise ot daha çok solar, oğlan ise az solar. ” demiş. Tazı da gelip olanları tekrar Ali'ye deyiverir. Beyoğlu Ali'ye: “Ali bugün ot üstünde yatacağız. ” demiş. Tabii Ali de

razı olmuş. Akşam olunca yeşil ot üstünde yatmışlar. Ali altındaki otları subayının haberi olmadan değiştirmiş. Sabah olunca Beyoğlu ne görsün. Otlar hiç solmamış. Hemen anasına gelip: “Ne solması anacığım ne solması yemyeşil. ” demiş. Anası da: “Ne söyleyeyim oğul, ne söyleyeyim, ne söyleyeyim” demiş ve ilave etmiş. ”Daha terhis olmasına çok mu?” demiş. Beyoğlu: “Anacığım hemen terhis olacak. ” demiş. Anası: “Mademki terhis olacak, hamama gidip yıkanın” demiş.

Beyoğlu ertesi gün Ali’ye gelip: “Ali bugün son gün. Bir de hamama gidelim de öyle ayrılalım. ” deyince Ali “Olur” demiş. Tutmuşlar hamamın yolunu. Beyoğlu hamama varınca çabucak soyunmuş. Ali ise bir bir düğmesini çıkarır, bir öteki düğmesini çözer, geçirir. Derken Beyoğlu yıkanma odasına girmiş. O sıra Ali eline bir kağıt alarak mektup yazmaya başlar. Mektuba da yazdığı şudur.

Yaz geldim güz giderim

Kız geldim vız giderim

Pusulayı katlamış hamam tellâğına Beyoğlu’na vermesi için teslim etmiş ve hamamdan çıkıp gitmiş.

Gelelim Beyoğlu’na . Bakmış ki Ali hâlâ gelmiyor. Canı sıkılmış. Kurunup giyindikten sonra hamamcıya ücretini ödemiş. Tam çıkacağı sırada hamam tellâğı eline pusulayı tutuşturmuş. Beyoğlu pusulayı açıp, bir göz atınca parmağı ağzında kalmış. Nasıl kalmasın. Onun Ali’si erkek değil kız imiş. Onu deli divane eden Ali ne yazmış:

Yaz geldim güz giderim

Kız geldim vız giderim

Beyoğlu buna karşı dudaklarından şunu fısıldamış:

Ali’min gözleri kız gözleri

Ateşle yaktı kavurdu bizleri

Hem anasının yanına koşmuş. Anasına: “Ah anacığım, ah anacığım! Ali kızmış. ” demiş ve çırpınmağa başlamış. Fakat ne çare... İş işten bir kere geçince...

Beyoğlu askerliği bitince biraz çerçi takımı alıp Ali’nin yolunu tutmuş. Az gitmiş uz gitmiş, dere tepe düz gitmiş. Günlerden bir gün Ali’nin köyüne gelmiş. Evin birinin önünden geçerken: “Çerçi var, aynalar var, taraklar var, inciler var, boncuklar var! . ” diye bağırmağa başlamış. O sırada çerçi sesini duyan kız da pencereye çıkmış. Bir bakmış ki Beyoğlu. Kahkahayı koyuvermiş. Arkasından da “Çerçi, çerçi” diye çağırılmış. Oysaki çerçi de onu tanımış. (Kız gülerken dışındaki mercanı görmüş de çerçi, bu yüzden kızın Ali olduğunu tanımış.) Boş bulunup ağzından şu sözleri çıkarırmış:

Yaktı ateşe döndürdü bizleri

Ali’min gözleri kız gözleri

Ertesi gün köyün büyüklerine başvurup kızı babasından istemiş. Babası kızı vermemiş. Nuh der de peygamber demezmiş. Öte çarpılıp beri çarpıldıktan sonra nihayet gönülünü etmişler. Ama Beyoğlu da kendinden geçmiş. Kırk gün kirk gece düğün yapmışlar. Beyoğlu Ali’sine kavuşmuş kızı alıp memleketine götürmüş.

Memlekete varınca tekrar ziyafetler verilmiş, şenlikler yapılmış. Onlar ermiş muradına biz çikalım kerevetine.

34. TÛLÛM (89. SAYI)

Derleyen: Hüsnü YILDIZ

Evvel zaman, içinde kalbur saman için de develer top oynarken eski hamam için de. Bir varmış bir yokmuş, bir padişahın biç oğlan çocuğu. olmazmış. Günlerden bir gün haremi hâmile kalmış. Aradan aylar, günler geçtikten sonra doğum sanrıları başlamış. 'Padişah:

— Oğlan olursa İyi, kız olursa bütün ebeler. çocuk ve anası cellat, demiş.

Çocuk ola ola bir kız olmuş. Padişaha bir oğlan çocuğun dünyaya geldi diye haber salmışlar. Padişah müjdeyle gelenlerin mükâfatlarını, bahşişleri vermiş. O gün sarayda şölenler verilmiş şenlikler yapılmış

Gel zaman git zaman derken, çocuğun sünnet olma zamanı gelip çatmış, Her taraf donanmış her köşede şenlik başlamış. Dört bir tarafa ulaklar salınmış. «Şehzadenin sünnet düğünü var» diye- Her bir taraftan, haberi duyan, harekete geçip gelmişler,

Tam bu sırada. Sultanla kızı telâş almış. Ne yapalım, ne yapalım? diye. Derken kızın aklına şu fikir gelmiş:

__Anne nasıl olsa bu olacak. Ebelerin

senin, benim asılmam mukadder, Bu canların kurban olmasına dayanılmaz. En iyisi ben sizden ayrılalım. Siz benim ayrılığımıza dayanın. Yalnız bana hemen tülü bir kürk hazırlayın, demiş.

Kürk derhal hazırlanır. Bir çantanın içine konur içme ayrıca yiyecek de koymayı unutmazlar. "Sünnet günü gelip, çatınca; çocuk çantayı alıp arkadaşlarıyla oynamak bahanesiyle, yola çıkar, "Deniz kenarına varınca oynamaya başlarlar. Çocuk tam zamanını kestirince eline büyük bir taş alır ve denize atar. Taş "Cum" diye denize düşünce çocuklar "Şehzade düştü!" diye bağırmağa başlamışlar. Kara haber vakit geçmeden saraya ulaşır. Sarayda bir telaştır başlamış. Dalgıçlar getirtip denize daldirtmişler. Fakat nafil denizin her tarafını karış karış aramışlarsa da bulamamışlar. Ağlaşıp günlerce yas tutarlar.

Gelelim kıza kız denize taşı atar atmaz tüllü elbisesini üzerine giymiş. Ormanlar arasına doğru yola çıkmış. Şehir dışındaki ormanlığa ordan da başka ormanlara karışmış. Ormanda

hayvanlarla arkadaş olmuş Hayanlarla gezer, hayvanlarla yer içermiş, Günlerden bir gün Beyoğlu. maiyetiyle beraber avlanmaya çıkmış. Bir müddet at koşturup maiyetinden ayrılmış. Önüne gelen İlk ormanlıkta avlanmaya başlamış. AĞAÇLAR arasını dikkatli gezerken, karşısına gayet parlak tülü, hlr mahluk çıkmış Bu göz kamaştırıcı mahluk Bey oğlunun hoşuna git mis Nişan almış, ama bir türlü ateş edememiş. Kürklü mahluk Bey oğlunun önünde hoplayıp, oynamağa başlamış. Bey oğlu tu tayım demişse de bir türlü ele geçirememiş, Ertesi gün Bey oğlu tekrar ava çıkmış. Aynı ormana aynı mevkiye gelince kürklü mahluk tekrar karşısına çıkmış. Oynayıp zıp lamaya bağlamış. Bey Oğlu tutmak için tek rar uğraşmış ise de muvaffak olamamış. Ama kürklü mahluku sevdiğçe sevmiş. Eve dönünce anasına başından geçenleri anlativermiş.

— Anneciğim. anacığım!.. Karşiki orman da tülü bir hayvan gördüm, Öyle güzel ki gözlerim kamaştı Tutmak için ne kadar uğ raştım ise de bir türlü tutamadım Vurayım mı. vurmayayım mı? demiş. . Anası da:

— Benim güzel oğlum. Aman vurma YAzık olur. Tutmaya çalış, nedir kim bilir? demiş.

Bey oğlu üçüncü gün tekrar gitmiş. Tülü mahluk tekrar karcısına çıkmasını mı ? Uğraşmış uğraşmış, yine tutamamış. Bir gün böyle. İki gün böyle derken günlerden, bir gün ele geçirmiş. Eve getirip anasına, teslim etmiş. O gün. Tülü'ye bir oda bir de -yatak hazırlanmış. Bey oğlu Tülü'nün. yanından ayrılmaz olmuş. Tülüm Tülüm der de başka bir şey dememiş

Anası onu, Tülü'nün yanından ayırmak istemişse de muvaffak olamamış. Etmiş edememiş. Oğlunun arkadaşlarına gitmiş:

- Aman benim oğlumu ne olur biraz başka yerlere götürüp eğlendirin. Değilse bu Tülü'nün yanında ölecek demiş.

Bir gün kentte düğün başlamış. Bey oğlunun arkadaşları Bey oğlunu düğüne götürmek için uğraşmışlar. Fakat o kabul etmemiş.

Nihayet arkadaşlarının kat'i ısrarına dayanamayıp kabul etmiş. Ama bir taraftan da öfkelenmiş. Ağzındaki takım yere düşünce parça parça olmuş. Yola çıkmışlar.

Kız hemen kürkünü çıkarıp güzelce giyinmiş. Onlardan önce düğün mahaline varmış. Bir sandalyeye kurulup Beyoğlu'nu beklemeye başlamış. Biraz sonra Beyoğlu gelmiş. Gösterilen yerlere oturmuşlar. Kahveler içilirken Beyoğlu etrafa göz gezdirmeye başlamış ki gözüne birden sandalye üzerinde oturan kız ilişmiş. O kadar güzelmiş ki Beyoğlu'nu yakmış kavurmuş. Dayanamıyarak gidip kim olduğunu sormuş. Kız da gülümseyerek cevap vermiş:

—Takım kıranlar mahallesindenim yakında gideceğim. İsterseniz akşam bize buyurun da konuşalım, demiş.

O gün eve dönmüşler. Kız onlardan önce eve dönmüş ve eski elbiselerini giymiş. Beyoğlu anasına gelip:

—Anacığım anacığım, düğünde öyle güzel bir kız gördüm ki ondaki güzellik dünyada yok. “Akşam gel de konuşalım” dedi. Takım kıranlar mahallesindeymiş, demiş.

Akşam olur. Takım kıranlar takım kıranlar mahallesi sorulur. Fakat bir türlü bulunamaz.

İkinci gün düğüne gitmek için Beyoğlu'nun arkadaşları yanına gelirler. Beyoğlu yine gitmek istemez. Öyle ısrar ederler ki öfkelenir elindeki saati yere atar. Saat yere düşünce parçalanır. Yola çıkarlar. Kız onlardan önce düğün yerine gelir. Aynı sandalyeye oturur. Sonra da Beyoğlu ve arkadaşları gelirler. Bakarlar ki kız yine aynı yerde oturur. Beyoğlu şaşkın şaşkın kızın yanına gelip:

—Affedersini akşam sizi bulamadım, deyince kız:

—Hıh demiş. O!. Biz takım kıranlar mahallesinden ayrılalı çok oldu. Biz artık saat kıranlar mahallesindeyiz. İsterseniz akşam buyuruverin konuşuruz, demiş.

Bu sırada Beyoğlu'nun anası da kızın yanına gelir.

—Kızım ne olur bir de bizim eve siz buyuruverin. Oğlum senin için yanıp tutuşuyor, demiş. Kız ise:

—Hanım teyze ben saat kıranlar mahallesindeyim, akşam buyurursunuz da konuşuruz. Yakında oradan da ayrılacağım demiş.

Eve dönerler. Kız onlardan önce eve gelmiştir. Akşam tekrar tellallar çağırılır. Ne yazık ki saat kıranlar mahallesi denen bir mahalle bulunmaz.

Son düğün günü arkadaşları gelip Beyoğlu'nu düğüne götürmek için ısrar ederler. Beyoğlu öfkelenerek cebindeki sigara tabakasını yere fırlatır. Tabaka kırılır.

Hareket ederler. Düğün yerine varınca bakarlar ki kız yine aynı yerde oturuyor. Kızın yanına Beyoğlu varıp:

Dün seni çok arattım bir türlü saat kıranlar mahallesini bulamadım, diye serzenişte bulunur. Kız ise:

—O! Efendim biz saat kıranlar mahallesini terk ettik. Ben şimdi tabaka kıranlar mahallesinde oturuyorum. Arzu ederseniz akşam buyurabilirsiniz. Yarın sabah gideceğim demiş. Bu sırada Beyoğlu'nun anası tekrar gelir.

—Ah kızım yapma. Bugün bize buyurun. Oğlum seni çok istiyor.

—Sağol hanım teyze. Zahmet olmasın, siz bize buyurun. Tabaka kıranlar mahallesi diye ararsınız, diye cevap vermiş.

Akşam olunca tabaka kıranlar mahallesi araştırılır. Yine bulunmaz. Ne tabaka kıranlar mahallesi var ne de kız...

Oğlan tekrar Tülüsüne dönmüş. Tülüm geldi Tülüm gitti, demeye başlamış. Akşam sabah Tülü'nün odasına yemekler konmuş. Biraz sonra bakarlar ki yemekler yenmiş. Tabaklar yıkanıp silinmiş. Bir gün böyle iki gün böyle derken oğlan artık sabırsızlanır. Gider bir kocakarıya. Olanları olduğu gibi anlatır. Kocakarı:

—Oğlum sen onu takip et, der.

Odaya yemek konulunca Beyoğlu da Tülü'nün ne yapacağını anahtar deliğinden seyreder. Kimsenin olmadığını kestiren Tülü de üzerindeki kürkü atar. Bütün güzelliğiyle bir kız ortaya çıkar. Yemekleri yer, tabakları yıkayıp siler. Tam giyineceği sırada Beyoğlu kapıyı açar. Sen miydin o, diyerek kucaklar. Kız da:

—Benim der. Kız başından geçenleri olduğu gibi anlatır. Oğlan:

—Ya o düğünde oturan kız kim idi? Der. Kız:

—Benim diye cevap verir.

Tekrar kucaklaşırlar. Kırk gün kırk gece düğün yapıp evlenirler. Düğün bittikten sonra kız:

—Babamın yanına gidelim. Her şeyi ona anlatalım, bizi affetsin der.

Günlerden bir gün padişahın huzuruna varırlar. Kız, her şeyi babasına anlatır. Babası da onları affeder. Ayrıca padişah da şölenler vermiş, şenlikler yaptırmış. Onlar ermiş muradına biz çıkalım kerevetine.

35. ÜVEY ANA (92. SAYI)

Derleyen: Hüsnü YILDIZ

Evvel zaman içinde kalbur saman içinde. Develer top oynarken eski hamam içinde, , bir padişahın bir kızı bir de kızın üvey anası varmış. Kız o kadar güzel o kadar güzelmış ki...Bir gören bir daha yanından ayrılmak istemezmiş. Öyle ki güzelliği yedi cihana şan, dillere destan olmuş.

Kız o kadar güzel olur da üvey ana onu çeker mi? Pek tabi çekemez. Onu kıskandıkça kıskanır. Ona her türlü kötü muameleyi mübah görür. Babası padişah ise, aksine kızını çok sever. O kadar severmiş ki kız diyince ağzından bir daha kızım çıkarmış. Üvey ananın kıskançlığının bir sebebi de padişahın kızını çok sevmesiymiş. Padişahın kızına karşı sevgisini azaltmak için günlerce düşünür, türlü türlü hileler kurar, gelip padişaha anlatırmış. Fakat nafîle... Ne yaptıysa fayda vermez. Üstelik onun bu yaptıkları, padişahın sevgisini bir kat daha artırmış. Son kararını vermiş” Ne yapıp bu kızı padişahın gözünden düşürmeliyim” demiş. Evin (sarayın) lalasını çağırmış. Bir yılan tutup gelmesini emretmiş. Lala az zaman içinde istenilen yılanı tutup gelmiş. Üvey ana işinin ehli misali işini bitirmeden zaferinin saadetini duymaya başlamış. Sabahın erken saatlerinde kalkarak kimseye görünmeden kızın yatak odasına girer. Bakar ki kızı gelecek tehlikeden bir haber, mışıl mışıl uyuyor. Tam sırası. Kavanozdan yılanı çıkarır. Usulcacık kızın ağzından boğazına salıverir. Ne yaptığını bilmeyen yılan da kızın boğazından aşağılara doğru akar gider. Üvey ana yapacağını yapmış, halinden memnun... Kimselere gözükmeden kızın odasından çıkar gider.

Aradan günler geçmiş. Günleri haftalar, haftaları aylar takip etmiş. Kızda o güzellikten eser kalmamış. Sanki bir sonbahar yeli güzelliğini almış götürmüş. Karnı şiştikçe şişmiş, kendi sarardıkça sararmış; sıkskalaştıkça sıkskalaşmış. Fakat kendine ne olduğundan habersiz. Üvey ana o günden bu güne padişaha hiçbir sözde bulunmamış. Tam zamanı gelince: Padişahın yanına sokulmuş. Sinsi sinsi gülerek:

—Gördün mü senin kızın yakında doğuracak. Aşağıdaki uşakla her gün sevişiyor demiş.

O zamana kadar kızının üstünde kuş uçurtmayan padişah, gazaba gelerek.

—Çağırın onu buraya! . . emrini vermiş.

Lalalar kızı koşarak:

—Hanımcığım seni Şevketlümüz çağırır, diyerek kızı, padişahın huzuruna getirirler. Padişah kızı karşısına gelince bakar ki, kız gebe. Üvey ananın dedikleri doğru. Kan beynine sıçar.

—Çağırın cellatları, der.

Cellatlar el pençe padişahın huzuruna gelirler. Kızı işaret ederek:

—Alın şunu!. Başını kesin kanlı gömleğini de bana getirin! . . emrini verir.

Kızcağız ne yaptığını farkına varmadan, donup kalmış. “Acaba babama ne oldu” diyebilmiş. Cellatlar derdest ile kızı alıp huzurdan çıkarmışlar. Epeyce yol aldıktan sonra karşılarında bir tavşan çıkmış. Tavşanı vurmuşlar. Kanına gömleğini batırmışlar. Kızı:

—“Haydi sana uğurlar olsun” diye salıvermişler.

Kendileri de gezdikleri yoldan geri dönmüşler. Padişahın huzuruna çıkarak “kanlı gömleği” padişaha sunmuşlar.

Gelelim kıza. Kız az gitmiş, uz gitmiş dere tepe düz gitmiş. Günlerden bir gün bir Türkmen çadırına rastlamış. “Her neyse” diyerek çadıra doğru yönelmiş. Köpekler kızın üzerine atılmışlar. İhtiyar aşiret reisi uşaklara:

—“Koşun bakayım, köpekler neye havlar! . . ” demiş.

Uşaklar bakarlar ki sıska bir kız çadıra doğru gelmekte. Köpekleri çağırırlar ihtiyara haber verirler. İhtiyar reis:

—Yavrum niye böyle bu diyarlara düştün! ” demiş.

Kız başından geçenleri anlatınca ihtiyar vaziyeti anlamış:

—Eh ne yapalım kızım, kader. Tekbir ile yazılan tedbir ile bozulmaz. Sen bizim yanımızda kalır, biz ne yer içersek sen de onları yersin Ayrıca süt kazanlarımızı da bekleyiverirsin demiş.

Kız:

—Peki, demiş.

Günlerden bir gün Süt kazanları kurulmuş. Kız kazanların altını yakmaya başlamış. Kazanın altını tekrar ateşleyeyim derken, ağzından yılanlar sütün içine düşmeye başlamasın mı? Yılanlar düştükçe düşmüş ardı arası kesilmezmiş. İhtiyar

bunu görünce koşmuş, kızı tepesi aşağı kaldırarak silkmeye başlamış. Bir tane yılan kalmayınca kadar silkmış. Kızı çadıra almış. Keçenin içine sarmış. Kız 24 saat baygın bir halde yatmış. 24 saat sonra biraz kendine gelmiş. Gözlerini açıp bakınca hayretler içinde kalmış. “Allah Allah bana ne oldu” der. İhtiyar reis, acele çorba pişirtirir. Kıza içerir. Kız çorbayı içinde tekrar keçeyle sarak yatırır. Aradan 24 saat gibi bir zaman geçince kızı kaldırır. Kız kendine gelir. Birkaç gün içinde iyileşir. Onlar gibi çalışmaya başlar. Ne emrederlerse tutar. Bir sözü iki etmez. Her bakımdan onlara uyar. Kız gittikçe açılır. Güzelleştikçe güzelleşir. O sıkı kız şimdi afet olmuş. Yedi cihanda ondan güzeline rastlanmayacak derecede güzel. Ondaki güzellik hurilerde bile yokmuş. Sütte hile var, onda yokmuş. Aşiret reisinin de bir o kadar güzel yakışıklı civan gibi bir oğlu varmış. Kızı oğluna alıverir. Günlerce düğün yapılır. Yenilir içilir. Açlar doyurulur, çıplaklar giydirilir. Gelinle oğlan gerdeğe katılır.

Gel zaman git zaman derken bir oğlan çocukları dünyaya gelir. İsmi “Ne oldum” koyarlar. Aradan aylar, yıllar geçer. Günün birinde tekrar bir oğlan çocuğu dünyaya gelir. Onun ismini de “Ne olacağım” koyarlar. Zaman çabuk gelir geçer, insan farkına bile varmaz. Derken bir üçüncü çocuk dünyaya gelir. Onun ismini de “Daha ne olacağım” derler. Kız sevinçli. Oğlan sevinçli. İhtiyar memnun. Hayat akar gider.

Her zaman çadır aynı yerde duracak değil ya. Eskiden nasıl yer değiştirirse yine yer değiştirmek icap etmiş. Tası tarağı toplayıp başka bir diyara göç etmişler.

Günün birinde o diyarın padişahı ava çıkmış. Avlana avlana çadıra doğru gelmiş. Yanında maiyeti de varmış. İhtiyar aşiret reisi atlıları görünce merak etmiş. “Acaba bunlar kim?” diye. Ama meraktan çabuk kurtulmuş. Gelenler o diyarın padişahı ve maiyetiymiş. İhtiyar onları çadıra buyur eder. Padişah da dinlenelim diyerek kabul eder. Yazgılar yazılır, soğuk ayran hazırlanır. Padişah ve maiyetine ikram edilir. Bir taraftan da kuzular kesilir, ziyafetler hazırlanır. Çadırda görülmedik bir faaliyet başlar. Yemekler hazırlanınca sofralar kurulur. Yemekler konulur. Bir taraftan da yemeğe devam edilir. Kız kendisi ayrıca bir yemek pişirir. Yalnız padişahın sofrasına konacak şekilde.

Kız gelen padişahın kendi babası olduğunu anlamakta güçlük çekmemiş. Yemeği de onun için pişirmiş. Ki babası bin yemek olsa da kızının yemeğini seçermiş(tanırmış). Filvaki son yemek önüne konup bir lokma alınca kızının yemeği aklına gelmiş. L3akin kızı buralarda ne arasın. Öleli hayli zaman oldu. Yemekler yenip sofralar kalkınca konuşulmaya başlanmış. Bu sırada gelinleri çocuklara:

—“Ne oldum, Ne olacağım, Daha ne olacağım” diye çağırırmış.

Bir böyle, iki böyle derken padişah dayanamamış ihtiyara.

—Baba bu Ne oldum, Ne olacağım, Daha ne olacağım, sesleri ne demek ki habire böyle bağıyorlar, diye sormuş.

İhtiyar da hâdiseyi olduğu gibi anlatıvermiş. Ve devam etmiş.

Bir gün bizim çadıra sıkıca bir kız geldi. Onu çadıra aldım süt kazanı beklesin diye. Neyin nesi olduğunu sorunca bir padişahın kızı olduğunu, padişahın kendini cellatlara teslim ettiğini fakat cellatların onu öldürmeyip salıverdiklerini söyledi. Ben de alna yazılan başa gelir diye teselli ettim. Bir gün kazanların altını yakarken ağzından yılanlar düşmeye başladı. Yetişip baş aşağı silktim, bir tane yılan kalmayınca dek. Sonra da 24 saat yarıdım. Bir o kadar zaman yattıktan sonra gözünü açtı. Ve zamanla iyileşti. Oğlum ile onu evlendirdim. Üç çocuğu oldu. Birine Ne oldum, diğerine Ne olacağım, ötekine de Daha ne olacağım koydu. Seneler sonra o diyarlardan bu diyarlara geldik. İşte şevketlim o sözlerin manası bu, demiş.

Padişah tam can evinden vurulmuş. O kız kendi kızı imiş. Üvey ananın söyledikleriyle yaptıklarının mânasını anlamakta gecikmemiş. Kızını bir şüphe yoluna ne felaketlere atmış. Fakat bunları telafi edebilirdi. Kararını verir. Kızını damadını torunlarını alır, sarayının yolunu tutar. Saraya gelince üvey anayı huzuruna getirir. Cellatlara:

—“Vurun şunu başını!” der ve ilave eder.

—“Kellesini kestikten sonra da kanlı gömleğini tez elden abana getirin, emreder.

Hilesi meydana çıkmıştı. Cellatların elinden nasıl kurtulacaktı? Para verecek, altın verecek onları kandıracaktı. Fakat bu bir boş düşünce idi. O böyle düşünürken cellatlar onu ölüme götürmek için koluna yapışmışlar, saraydan uzaklaştırmışlardı. Cellatlara:

—Etmeyin beni salın! Size para vereyim, demişse de kabul ettirememiş. Cellatlar başını kesip gömleğini kanına boyamışlar. Kanlı gömleği de padişaha sunmuşlar.

Padişah, kızı ile damadına tekrar kırk gün kırk gece düğün yapmış. Sarayının karşısına bir de saray yaptırmış. Onlar emiş muradına, darısı yeni evleneceklerin başına.

36. DELİ KARDEŞ (93. SAYI)

Yazar: Ayhan BAŞDAL

Bir varmış bir yokmuş, evvel zaman içinde kalbur saman içinde bir memlekette üç kardeş varmış. Olur ya dünya bu herhangi bir memlekette, herhangi bir şehirde, vayahut kasaba da hatta herhangi bir köyde üç kardeş olmaz mı? Fakat bizim bahsettiğimiz üç kardeş, başka bir üç kardeşe benzemiyor. Çünkü bu üç kardeş üçünden ikisinin aklı başında, fakat birisi deli imiş. Deli kardeş her gün sabahleyin yattıkları yerden çıkar, sokaklarda dolaşır, akşama kadar dilenir, akıllı kardeşlerinin yiyeceğini içeceğini giyeceğini temin eder hasılı onlara çok iyi bakarmış. Dilenen deli kardeş bir gün akıllı kardeşlerine şöyle demiş:

—Yahu, her gün sabahtan akşama kadar sokak sokak dolaşıyor, dileniyorum; bu suretle sizin yiyeceğinizi, içeceğinizi, giyeceğinizi yakacağınızı temin ediyorum. Akşam olunca yorgun argın dönüyorum. Benim ne eziyet çektiğimi, nelere

katlandığımı hiç aklınıza getirmiyorsunuz, amma doğrusunu isterseniz ben pek yorgunum, hasta denilecek kadar yorgunum, ne olur bir gün de ben evde kalayım. Biraz dinleneyim, siz gidip dilenin.

Bu sözler karşısında akıllı kardeşler donakalmış, deli kardeşlerini haklı bularak bir şey söyleyememişler, zaten ne demeye hakları olacak ki? Neyse deli deli kardeşlerinin imalı serzenişli sözleri karşısında cevap bulamayınca akıllı kardeşler.

—Peki demişler, bugün sen evde kal, biz gidip dilenelim; amma ineklere tavuklara bakacaksın, yemekleri pişireceksin, kapıyı kollayacaksın.

Deli kardeş, akıllı kardeşlerinin dediklerine razı olmuş, ötekiler de çıkıp dilenmeğe gitmişler. Derken efendime söyleyeyim akıllı kardeşleri sokağa çıkınca deli kardeş önce tavuklara su vermek istemiş. Bahçeye çıkmış, tavukların suluğuna su doldurmuş. Tavuklar da suluğun başına toplanarak su içmeye başlamışlar. Fakat tavuklar su içerken iki üç yudumda bir başlarını yukarıya doğru kaldırırlar. Tavukların bu hareketleri yaradılışlarının icabı olduğu halde, deli kardeş tavukların su içerken başlarını göğe doğru kaldırdıklarını görünce hiddetlenmiş:

Vay, demiş, ben onlara su veriyorum, iyilik ediyorum halbuki onlar başlarını göğe kaldırıp bana beddua ediyorlar.

Deli kardeşin hiddeti gittikçe artmış. Tutmuş tavukların başlarını birer birer koparıp bir tarafa atmış.

Tavuklarla bu suretle hesap gördükten, onların işini tamamladıktan sonra deli kardeş ineklerin ahırına gitmiş. Onların da otlarını sularını vermiş. Ahır temizlemek sevdasına düşerek evde ne kadar zeytinyağı varsa getirip ineklerin altına dökmüş; güya böylece ahırda temizlik yapmış. Ondandır kardeşlerini beklemeye başlamış. Deli kardeş, akıllı kardeşlerinin geldiklerini görünce evin kapısını yerinden çıkarmış, arkasına yüklenip bir ağaca çıkmış. Bir de bakmış ki çıktığı ağacın altına dört hırsız gelip oturmuşlar. Öteden beriden çaldıkları, şundan bundan aşırıdıkları eşya ve paraları paylaşmaya başlamışlar. Deli kardeş hal ve vaziyeti anlayınca:

—Durun demiş şimdi ben size gösteririm. Ne olduğunuzu pek çabuk anlarsınız.

Bunları söyleyip deli kardeş, ağacın üzerinden hırsızların başına işemiş. Hırsızlar zaten korku ve halecan içinde olduklarından ağacın üzerinde biri bulunduğu ve üzerlerine işediğini fark etmemişler, bilakis yağmur yağmaya başladı sanmışlar. Deli kardeş işemekle meseleyi halledenmediğini düşünür, başlar ağacın küçük dallarını koparıp hırsızların üstüne atmağa. Bu defa hırsızlar korkar, ağaç başlarına yıkılıyor zannederek sıvışmayı düşünürlerken, deli kardeş sırtındaki kapıyı ağaçtan aşağı fırlatır.

Hırsızlar korku içinde kalırlar, çaldıkları şeyleri ve paraları orada bırakarak oradan uzaklaşırlar. Deli kardeş, ağaçtan aşağıya iner, hırsızların bıraktıkları eşya ve paraları toplar, o sıra da akıllı kardeşleri de oaraya gelirler. Hırsızlardan kalan eşyayı ve parayı üç kardeş aralarında taksim ederler. Her birinin cepleri şişer, kalbleri açılır, hem deli kardeş hem de deli kardeş sayesinde akıllı kardeşler zengin olular. Rahata kavuşur refah içinde yaşamağa koyulurlar. Onlar ermiş muradına, biz çıkalım kerevetine.

37. KONYALI KAYSERİLİYE NASIL KÜLAH GİYDİRMİŞ? (95. SAYI)

Derleyen: İhsan HİNÇER

Bir varmış, bir yokmuş, vakti zamanında'ır Kayserili tüccarla bir Konyalı iş arkadaşı varmış. Kayserili, senede bir defa Konya'ya gelir arkadaşına iner, onunla alış verişini yapar, aldığı malları eşeğine yükler, gene Kayseri'nin yolunu tutarmış.

"Konya'ya her gelişinde; doğru arkadaşının (Mekâmına varır varmaz, Konyalı ortağı hemen çırağı ile eve haber salar:

Koş oğlum, eve haber et Kayseri'den bizim efendinin ortağı geldi de. hariciyeyi hazırlasınlar, ballar, baklavalar, . su börekleri pişirsinler bir de kuzu kessinler. .

Bunun üzerine, evde bin türlü hazırlık yapılır akşam üzeri dükkândan çıkılır, eve beraber gidilir, yenilir, içilir, hikâyeler anlatılır, işten memleketten konuşulur, zamanı gelince de yatılmış.

Hele mevsimi ise Meram'da çebîç asılır. Kayserili de bu ikramlardan pek memnun kalırmış.

Gel zaman, git zaman, bir gün Konyalı tüccarın Kayseride bir işi çıkmış. Gideyim mi. gitmeyeyim mi diye düşünürken, aklına Kayserili ortağı gelmiş:

— Bugünden tez; yok, hemen yola çıkayım, demiş. Bir kervana katılarak Kayseri'nin yolunu tutmuş. Yorulduka hanlarda kala, dinlendikçe yola düşer nihayet Kayseri'ye ulaşmış. Öyle bir yol yorgunluğunu çıkardıktan sonra ortağını bulmak için çarşıya çıkmaya karar vermiş. YoJa düzölmüş. Kayseri Kalesi'nin yanı boyunca yürürken, Kayserili ortağını görmesin mi? içindenn «Hızır mısın be mübarek», demiş. Geriden Kayserilinin de duraklayıp kendisini süzdüğünü görmüş. Fakat Kayserili

varmış, orda yok, evine varmış evden, mühim bir iş için birkaç günlüğüne bir yere gittiğini . söylemişler. Konyalı ortarlarda kalmış. Ne ise akşama kadar işlerini görmüş;. Akşam üzeri bir hana misafir olmuş. «Ülen Kayserili demiş, senin alacağın olsun!» Ertesi gün de Konya'nın yolunu tutmuş.

Gel zaman, git zaman, Konya'da aksâta ile meşgulken, bir gün bir de ne görsün? Kayserili tüccar yine karşısında değil mi! Eee, ne yapısın Tanrı misafirine gelme, ben sana küstüm denir mi? Yine hemen eve haber salmış. Akşam sonu eve gidilmiş, yenmiş içilmiş. Zaman biraz ilerleyince Konyalı Kayseriliye

Ortak, demiş, sen kusura bakmazsın,bugün çok yorgunum yatacağım. Allah rahatlık versin.

Kayserili de:

—Pek münasip olur cevabımı verince, Konyalı ilâve etmiş:

—Aman ortak şu pencereden de bahçeye mukaat ol. Al şu çiftmeyi, bir domuz gelirse, bas çiftmeyi. Mısırlara, bostanlara domuzlar dadandı.

Sonra çıkıp gitmiş. Ahırdan Kayserilinin eşeğini bahçeye salıvermiş.

Kayserili, yediklerini hazmetmenin rehaveti içinde pencerenin önünde uyuklarken bir hışırtı duymuş. Alaca karanlıkta pencereden bakınca bir domuz gölgesi görür gibi olmuş. Çiftmeye sarılıp iki defa ateşlemiş. Silâh sesine Konyalı tüccar koşup gelmiş. Feneri yakıp Kayserili ile birlikte bahçeye çıkmışlar. Bir de ne görsünler?.

Kayserilinin eşeği nalları göğe dikmiş. Sırt üstü yatıyor. Kayserili birden ağlamaya sızlamaya başlamış. O zaman Konyalı, taşı gediğine koymuş: —Ülen ortak demiş. Sen ne biçim adamsın? Konya'ya gelirsin kendi eşeğini tanımazsın! Ülen yazık sana be

38. HER İŞİ GÖREN DEĞİRMEN (97. SAYI)

Derleyen: Veysel ARSEVEN

Evvel zaman içinde, deve tellâl iken, pire bakkal iken, bir kör adamla bir kör karısı varmış. Bunların, her işlerini gören bir de değirmenleri varmış. Bu değirmen yemek pişirir, su taşır, dağdan odun getirir, velhasılı kelâm pek mârifetli bir şeymiş. Değirmenin marifetlerini duyan ülkenin padişahı, sanki kendi serveti kâfi gelmiyormuş gibi, hemen bir ferman, bir fetva uydurarak, değirmenin sarayına getirilmesini irade buyurmuş.

- Değirmensiz kalan iki zavallı, kör, günlerce üzülp ağlamışlar. Tesadüfen oradan gecen bir horoz neden ağladıklarını sormuş. Onlar da:

— Bizim gözümüz görmez, bir iş yapamayız. Her işimizi gören bir değirmenimiz vardı, onu da padişahımız aldırttı, demişler. Horoz: da şafak atmış. Tilki gayet kibar eda ile:

— Gittiğin yere beni de götürürsen sana zararım dokunmaz, dem

— Götürürüm demiş horoz da. Böylece tilki ile horoz arkadaş olmuş! Olacak iş değil ya, olmuşlar işte. ! Horoz olup biteni tilkiye bir bir anlatmış. Az gitmişler, uz gitmişler, derken bir kurda rastgelmişler.

— Gittiğiniz yere beni de götürmezseniz, ikinizi de parçalarım demiş.

Razı olmuşlar, her üçü de tutmuş. Derken efendim bir ırmağın kenarına gelmişler.

— Gittiğiniz yere beni de götürmezseniz, sizi karşı sahile geçirmem demiş ırmak. Irmak gider mi diyeceksiniz? Gider elbet, masal bu.

— Hadi senin de hatırın kal demişler, ırmağı da beraberlerine almışlar.

Az gitmişler, uz gitmişler, dere tepe düz gitmişler. Saray da uzakmış zâr. Bir yere gelmişler ki tilki yorulmuş. Horoz onu karnına almış, yola devam etmişler. Aslında tilki horozu karnına indirir ya, bu sefer tersi olmuş. Az sonra kurt indirir ya, bu sefer ters olmuş. Az sonra kurt da yorulmuş, horoz onu bağışağından aşağı indirmiş. Tam saray görüldüğü bir sırada ırmak da yorulmuş, horoz onu da miğdeye indirmiş, yet saraya gelinmiş. Padişah der uykusunda. Horoz sarayın duvarına çıkarak:

— Kör adamla, kör kadının menini ver. . . Kör adamla, kör kadın değirmenini ver diye, başlamış ötmeye. Bu sese padişah uyanmış, kendini uyandıran vakitsiz öten horozu da son derece kızmış. Nöbetçilere:

— Yakalayıp sarayın kümesine atın diye kükremiş. Benim horozlarım onun hesabını çabucak görürler diye düşünmüş. Askerler horozu tutup kümese atmışlar. Bunu fırsat bilen horoz, karnındaki tilkiyi çıkarmış. Tilki, hayvanlardan yiyebildiği kadarını yemiş, diğerlerini de boğazlamış, sonra da kaçıp gitmiş.

Horoz tekrar eski yerine çıkıp:

— Kör adamla, kör kadının değirmenini ver. . . kör adamla kör kadının değirmenini ver, diye bağırmağa başlamış. Padişah bu sefer de:

— Onu tutup, sığırların ahırına atın, diye bağırmış. Kendini ahırda bulan horoz, karnından kurdu çıkarmış. Kurt da, hayvanlardan yiyebildiğini yemiş, diğerlerini boğazlayarak kaçmış. Horoz yeniden duvara çıkıp bağırmağa alevler dört yanını sarınca, bu sefer de karnından ırmağı çıkarmış, ırmak ateşi sön dürmüş, horoz da gene kurtulmuş.

— Kör adamla, kör kadının değirmenini ver. . . Kör adamla, kör kadının değirmenini ver diye bağırmağa devam etmiş.

— Kesin şunu demiş padişah. Horozu kesmişler, nar gibi kızartmışlar, padişahın önüne getirmişler. Padişah, horozdan kurtulduğuna sevinerek, yemeğe başlayınca, boğazına bir kemik kaçmış.

— Bunun dirisi de ölüsü de uğursuzmuş, bu beni tahtımdan da edecek. Elbet bunda bir keramet ola. Alın şu değirmeni kör adamla, kör kadına götürün demiş. Değirmen sahiplerine verilince, padişahın boğazındaki kemik çıkmış, körler değirmenin hazırladığı yemeklerin lezzetleriyle mest olmuşlar amma, horoz da bu uğurda kurban gitmiş.

39. HOCANIN AKLI (99. SAYI)

Yazan: Mehmet BAHÇECİ

Köyün birinde bir kızla, bir oğlan gizlice sözleşmişler. Oğlan kıza dünür gönderip istetmiş. Oğlan fakir olduğu için kızın babası razı olmamış. Kızını zengin bir ailenin oğluna nişanlamış. Buna oğlanın cam çok sıkılmış. Kızı vermeyeceklerini anlamış. Kaçırmağa karar vermiş. Bu fikrini en yakın arkadaşına anlatmış. O da uygun bulmuş. -Yardım edebileceğini söylemiş. Bir gün kıızı beraberce kaçırılmışlar. Köyden bir hayli uzaklaştıktan sonra oğlanın arkadaşı, kızın güzelliğine dayanamayıp göz dikmiş. Aralarında münakaşa ederek kıızı sen alacaksın, ben alacağım, diye, kavgaya tutuşmuşlar.

Kızın, ayırmağa gücü yetmediği için bir kenara çekilip ağlamaya başlamış. Oğlanlar, sille, tokat birbirlerini yercesine döğüşüyorlar. İki de bu kavga neticesinde öleceğine inanmaya başlamışlar. O sırada ilerden gelen beyaz bir atlıyı görünce oğlan hemen arkadaşına:

—Arkadaş, demiş, biz bu kız için birbirimizi öldüreceğiz. Kız birimize nasip olacağına göre birbirimizin canına kıymayalım. Şu gelen atlıya derdimizi anlatalım, o ne derse kabul edelim.

Arkadaşı da kabul demiş. Beyaz atlı yanlarına gelince oğlan atlıya durumu anlatmış:

— Amca bu kızla biz sözleşmiştik. Kızı babasından istettim, vermedi. Kızın gönlünü yapıp arkadaşımın yardımı ile kaçırdık. Şimdi arkadaşım da kıza âşık oldu. Bu yüzden kavga ediyorduk. Kav-

— A be evlât demiş, bu kız senin sevgilin mis. Sen bu kıza kaçırınca arkadaşın da sahip çıkmış. Şimdi ikiniz de bir köylü olduğunuzdan, kıza hanginiz alırsanız alın, iyi olmaz. Birbirinizle tekrar kavga eder, canınıza kıyarsınız. Kız ne sana ne de ona lâyük, kız ancak bana lâyük.

Oğlanlar evvelce atlı neye karar verirse, kabul edeceğiz, dedikleri için buna karşı gelememişler. Atlı da kıza atın terkesine bindirip, Allahaismarladık, diyip gitmiş. Epeyce gittikten sonra atlı kızın güzelliğine dayanamamış, gönlünü bozup ona ilişmek istemiş. Kız, atimin kıyafetinden hoca olduğunu anladığı için:

—Hoca demiş, sen görgülü, akıllı bir kimsesin, bu hareketini sana yakıştıramam. Hem ben günahsız, masum bir kimseyim. Beni senin gibi güvenilir kimse korumazsa kim korur.

Fakat hocayı fikrinden caydıramamış. Kız hocanın elinden kurtulamayacağını anlayınca:

— Hoca mâdem ki sen beni alacaksın bir su. kenarına, varalım da orada sen temizlenirsin, ondan sonra ben de senin olurum, demiş.

Hoca atını sürüyor, bir dere kenarına varıyorlar; söğütlük, gölgeli bir yerde hoca soyunuyor. Atını bir kenara bağlıyor. Kız gölgede oturuyor. Hoca temizlenmek için suya giriyor. Hoca temizlenmekte olsun, kız hocanın elbiselerini giyiyor. Ata binip, köyüne kaçıyor.

Hoca güzelce yıkanıp çıkıyor. Soyunduğu yere geliyor. Ne elbise var, ne kız, ne de at. . . Aldatıldığını anlayınca soyunduğu yere oturup düşünmeğe başlıyor.

O anda bir tilki ile bir keklük konuşa konuşa geliyorlar. İsteğini yerine getirmek için ötmeğe başlıyor. Keklik öterken gözlerini kapadığı için; tilki bundan istifade ederek keklüğün gırtlığından yakalıyor. Tilki keklüğe:

—Sadıç şu güzel sesine bayılıyorum. Biricik ötüver de akşam oldu artık ayrılalım. Diyor.

Keklik arkadaşının bu isteğini yerine getirmek için ötmeğe başlıyor. Keklik öterken gözlerini kapadığı için; tilki bundan istifade ederek keklüğün gırtlığından yakalıyor. Tilki keklüğe:

— Sadıçlık bozuldu arkadaş.

Diyor. Keklik de tilkiye:

. — Arkadaş bu bayram gününde sen beni nasıl olsa yiyeceksin. Etim sana helâl olsun. Yalnız senin bir hef diye ötüşün (bağırışın) var. Bu ötüşüne ben pek baygıyım. Ölmeden bir defa daha hef diye ötüver de ondan sonra beni afiyetle ye.

Diyor. Tilki yakalamış olduğu keklüğün bu son arzusunu yerine getirmek için hef diye bağırıyor. Hef dediği vakit ağzı açılan tilkinin gafletinden istifade ederek keklük pırrrrttak uçup kaçıyor. Tilki bakakalıyor. Keklik bir kayaya konup, tilkiye dönerek:

— Tilki arkadaş, bundan sonra bir kaya başına çıkmadıktan sonra ötersem ibiğim kırılınsın. Diyor. Tilki de oradan keklüğe

— Elime geçen avı bundan sonra hef demeden yemezsem, dilim kurusun. Diyor. Hoca bunları dinledikten sonra Tilkiye dönerek:

—Tilki kardeş senin başına gelen benim başıma da geldi. Elime geçen fırsatı bundan sonra cünüp olmadan suya girip kaçırırsam iki gözüm kör olsun.

Diyor. Tilki bir tarafa, hoca bir tarafa mahzun mahzun ayrılıp gidiyorlar.

40. NAMERT ADAM (104. SAYI)

DERLEYEN: Mehmet BAHÇECİ

Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde köyün birinde nâmert bir adam varmış. Bu adamın bir oğlu olmuş, büyümüş, evlenme çağı geldiği halde; param harcanır korkusuyla. evlendirmemiş. . Babasının bu hâli oğlanın hiç hoşuna gitmezmiş ama, ne yapsın, bir türlü derdini korkusundan babasına açamazmış. . En iyi geçindiği sağdıcını babasına göndermiş:

— Sağdıç, babama. git, bellini derdimi bir bir ona anlat ve gönlünü et.

Sağdıç oğlanın babasına varıp:

— Seni ve oğlunu çok severim. Bak oğlun büyüdü artık. Bir evi idare edecek kadar akli başına, geldi, O da. yurt yuva sahibi olmak istiyor. Onun akranında köyde kimse kalmadı. Gel su oğlunu everelim. Hem evlendikten sonra sana daha çok yardım eder, Zararı yok ben de düğünde yardım ederim. Hani ne derler; «Düğün yapanla, ev yapana. Allah yardım edermiş. Konu komşu; hısım, akraba toplanır düğünü yapar gideriz.

Adam, kızmasına, kızmış anıma; el oğludur, kalbini kırmak olmaz diyerek kızdığını belli etmemiş. Fakat, olur, yapalım da diyememiş. Koynundan çıkarıp bir altın oğlanın sağdıcına uzatmış:

— Al bunu evlâtlık, sözlerimi de iyi dinle. Oğluma söyle, işte bu parayla hem evlensin, hem bir koç alsın, altını da bana geri getirsin. Başka bana ne sual et, ne de lâf söyle. Haydi güle güle.

Sağdıç, artık adamcağıza lâf söyleyememiş. Söylese zaten ya acı söz işitecek veya. kovulacak. Sesini çıkarmadan altını alıp oğlanın yanına gelmiş.

— Arkadaş babanla, görüştüm. Ona yalvardım, yakardım. Gönünü etmeğe çalıştım. Tatlı tatlı sözler söyledim, para etmedi, Bana kızdı emme; acı söz de söylemedi. Yalnız: «Al şu altını, oğluma ver, Bu onunla hem evlensin, hem bir koç alsın, altını da bana geri getir-sin dedi. Al şu altını, senin bu. Üzülme sağdıç her şey yoluna girer.

Sağdıç oğlanı ne kadar teselli etmeğe çalıştı ise de; oğlan babasına kızarak kahrılmış. Köyden çekip, çıkıp gitmiş. Babası oğlanın köyden gittiğini. duyduğu halde, benim oğlum vardı, deyip, dönüp de ardına bile bakmamış. Oğlan yolda giderken yorulmuş ve ağaçlık. gölgelik bir yere oturmuş. Çok geçme den bir ihtiyar gelmiş,

— S ela mi in a ley küm evlat, Demiş: oğlan da mukabelede bulunarak :

— Aleykümselam.

Deyip, yanından yer göstermiş, İhtiyar hal ve hatır sorduktan sonra oğlana:

— Oğlum . bizim-köy şu dağın ardındadır.

Buyurursan memnun olurum.

___ Hay hay babalık.

Dinlendikten sonra kalkmışlar. Yola koyulmuşlar; Oğlan İhtiyara sık çalılığı göstererek:

— Babalık şuraya gidelim de dört olalım.

Demiş. İhtiyar kendi kendine acaba nasıl dört olacağız, biz iki kişiyiz diye düşünür düşünür gitmişler. Çalılığa varmışlar. Biraz gezinip düzgünlerinden birer sopa kesmişler. Yine yola koyulmuşlar. İhtiyar halen düşündüğünü çözmemiş. Yarabbi biz çalılığa vardık. Dört olmadan geri döndük. Acaba bu ne demek istedi? ,

Biraz gittikten sonra yokuşa varmışlar. İhtiyar, oğlanla gidemeyeceğini arılayarak,

— Oğlum sen,, gençsin. Çabuk gidersin. Ben ihtiyarım, ağır giderim. Seni yolundan alıkoymayayım. Bizim köy şu dağın ardındadır, sen git. Ben yavaş yavaş varırım.

Demiş. Oğlan buna itiraz etmiş,

— Hayır babalık, yokuşta yorulur-sak kâh sen bana binersin, kâh ben sana binerim; öylece yorulmadan çıkarız.

Demiş, ihtiyar bundan bir şey anlamamış. Birbirlerine binerek nasıl çıkacaklarına bir türlü aklı yatmamış.

Haydi ben ona bindim. O beni çıkarır. Ya o bana binerse ben onu nasıl çıkarayım diye düşünür ve bir taraftan da konuşa konuşa yollarına devam ederler. Oğlan yolda sararan ekinleri görünce ihtiyara sorar;

— Babalık bu ekinler yindi mi yinecek mi?

İhtiyar, oğlanın sorusuna cevap verince:

— Bilmiyorum oğlum,

Diye karşılık verir. Konuşa konuşa yine yola devam ederler. Köye yakla şırlar, mezarlığa gelirler. Oğlan ihtiyara sorar:

— Babalık bu Ölüler öldü mü, ölecek mi?

İhtiyar, oğlanın sorusuna ce veremez ve:

— Bilmiyorum oğlum.

Der. Der ama kendi kendine müthîş sinirlenir. Şu oğlanın soru suna cevap, veremeyem ha; . yazık bana diye öfkelenir. Fakat oğlana bu halini belli etmez. Konuşa konuşa köye gider, İhtiyar, oğlana misafirhaneyi gösterir. Kendisi doğru evine gider Oturur düşünmeğe başlar. Kızının: «Hoş geldin demesini bile işitemiyecek kadar dalar. Kız Hoş geldin deyip başını gaflet uykusundan uyandırır. Yetişkin kız babasının bir derdi olduğunu anlar ve sorar:

— Baba neden dalgın dalgın duruyorsun? Nerdeyse hoş geldin dediğimi bile. duymayacaktın.

— Hayır kızım hiç bir düşüncem yok. Yorgunum da ondan,

Dediyse de kız üsteler¹:

— Bana sen evvelce hiç böyle değildin. Yorgun olsan bile neşeli olur dun.

Diye babasını zorlar. Babası da

— Nasıl düşünmeyeyim kızım. Yol da genç bir oğlana rasladım. Bir göl gede oturduk. Kalktık giderken Şura ya gidelim de dört olalım dedi, Ben bundan bir şey anlamadım. Biraz ileri ye gittik. Yokuşa varınca ihtiyarlığımı düşünerek: «Sen git oğlum. Ben ihtiyarım, seninle gidemem, seni de yolun dan alı koyarım dedim. O: «Hayır de di. «Yorulduğumuz zaman sen bana binersin, ben sana binerim, öylece yorulmadan çıkarız. ? dedi. Ben bunlardan bir şey anlamadım kızım, Kız hemen atılarak:

— Baba bunlarda düşünecek ne var, gayet kolay bir şey. Siz orada kendinize birer değnek kesmediniz mi?

—Kestik kızım.

- İşte birer değnekle dört oldunuz. Yokuşta da birbirinizi lafa tutarak nasıl çıktığınızı anlamadınız. Bir de baktınız ki kocaman yokuşu çıkmışsınız. Bu da birbirinize binmek demektir.

—İyi ya kızım. Beriye geldik. Oğlan bana sararmış ekinleri göstererek. “Babalık bu ekinler yindi mi, yinecek mi?” dedi. Ben anlamadığım için. “Bilmiyorum oğlum.” diye cevap verdim.

— Baba bunda o kadar düşünecek bir şey yok ki. O sana bu ekin sahibi kaldıracığı ekini ödünç aldığı yere mi verecek, yoksa ambarına atıp kışın mı yiyecek? Demek istemiş. Ödünç aldığı yere verecekse o ekin yinmiştir. Ambara atıp kışın yiyecekse o da yinecek buğdaydır.

— Yalnız bu olsa iyi ya kızım. Mezarlığın yanına geldik. Bana “Babalık bu ölümler öldü mü, ölecek mi?” dedi. Düşündüm düşündüm, bir cevap veremedim.

—Baba bunu da mı merak ettin? Hem bunu bilmeyecek ne var. Bu ölünün hısımların akrabası olup da hayır hasenat yapıyorlar mı, yıksa yapmıyorlar mı? Hısımların akrabası var da arkasından hayır yapıyorlarsa o ölü daha ölecektir demektir; yapmıyorlarsa ölmüş demektir. Bunu söylemek istemiş sana.

İhtiyar bunların cevabını kızından işitince oğlana hayran olmuş ve hemen kızına:

—Çağır gel kızım şu oğlanı odadan.

Kız oğlanı odadan çağırıp geliyor. İhtiyar oğlana:

—Oğlum sen nereden gelip nereye gidiyorsun? Yolda fırsat bulup soramadım.

— Babalık ben gurbet ele nasibimi aramağa çıktım. Buluncaya kadar gideceğim.

İhtiyar hemen oğlana:

—Oğlum, madem ki sen nasibini aramağa çıktın; benim de bir yetişkin kızım var; Allah’ın izni ile Peygamberin kavliyle kabul edersen, sana verdim.

Oğlan da bu söze karşılık kendi kendine: Elbette bunda bir keramet vardır diye ihtiyara:

—Babalık, kızın isteyip beni severse ben de sözünü kabul ettim.

Diyor. İhtiyar, oğlana hiç masraf ettirmeden düğ—Adam ne düşünüyorsun? Söyle derdini de beraber halledelim.

—Halledilecek bir şey değil karı.

—Canım sen söyle bakalım derdini. Dünyada halledilmeyecek ne var ki? . . .

—Karı, bu iş seninle benim halledebileceğim bir iş değil emme hadi söyleyeyim. Babam bana bir altın verdi. “Bununla evleneceksin, bir koç alacaksın, altını da bana geri getireceksin” dedi. Evlenmesine hadi parasız evlendik. Bu altınla bir koç alınır da bir de aynı altın geri gider mi? Zaten bir koç bir altın. İşte mesele bu. Olacak şey değil doğrusu.

Karısı gülerken:

—Sen hiç merak etme kocacığım. Ben o işi hallederim. Git sen altınla bir koç al.

Adam gidiyor; bir altınla bir koç alıp geliyor. Kız koçun yününi alıyor. Bu yünle küçük bir halı yapıyor. Halıyı bir altına güçlük çekmeden satıyor ve kocasına altını teslim ediyor. Kocasını seviyor.

—Karı, şimdi bu koçla altını babama götürmek kaldı.

Hemen kayınpederine gidip durumu anlatıyor ve izin istiyor. Kayınpederi de.

—Oğlum, kızım senin karın oldu. Artık senin emrindedir. İstedığın yere götürebilirsin. Allah hayırlı geçim nasip etsin.

Diyor ve onları uğurluyor. Oğlan ve kız babalarının elini öpüp, oğlanın memleketine gitmek üzere yola koyuluyorlar. Tam akşam yemeğindeyken babasının evine geliyorlar. Oğlan babasına karısını tanıtıyor. İşte koç, işte altın diye teslim ediyor. Oğlan odasına çekiliyor. Oğlanın babası karısına:

—Söyle oğluna yarın sabah kadar bir oğlan çocuğu meydana getirip öğle yemeğini tarlaya getirsin.

Diyor. Karı kocasının sinirli olduğunu bildiği için; itiraz etmeden gidip oğlana durumu bildiriyor. Oğlan düşünmeğe başlıyor. Kız hemen müdahale ederek:

—Düşünme adam. O iş kolay. Yalnız çocuk hangi tarlaya gideceğini ne bilecek.

Diyor. Oğlanın babasına soruyorlar. O da:

—Ben tarlaya saman saçarak giderim. Onu takip ederek gelsin.

Diyor. Kız ertesi günü sabahleyin kıyafetine girerek; öğle yemeğini hazırlamakta olan kaynanasının yanına varıyor.

—Nine nine ekmeğe hazırsa dedeme götüreyim.

Diyor. Hazırlanan yemeği sırtlanıp doğru tarlaya varıyor. Tarlanın kenarına varınca:

—Dedee yemeği getirdim. Nereye koyayım?

Diyor. O da:

—Koyver oraya çocuğum.

Diyor. Kız yemeği koyuyor. Tekrar adama bağıyor:

—Dedee!

—Buyur çocuğum

—Ektiğin ekinde bir kısım biçecen de babama götüreceğim.

Kızın bu sözüne oğlanın babası sinirleniyor ve çocuğa sesleniyor.

—Söyle serserim kafalı babana bugün ekilen ekin ne zaman yetişir de biçilir.

Diyor. Kızın sabrı kalmıyarak hemen karşılığını veriyor:

—Sersem olan senin oğlun değil, sensin. Hem aptal, hem namert bir kimsesin. Bir gecede oğlan çocuğu yapıp, büyütüp ertesi güne yemek getirecek hale gelir mi? A beyinsiz herif...

Deyip kız geri dönüp geliyor. Oğlanın babası da yaptıklarına pişman görünerek kızın arkasından bakakalıyor.

41. BEYOĞLU'NUN KIZI (105. SAYI)

Derleyen: Ali ATAMAN

Bir varmış bir yokmuş, evvel zaman içinde kalbur saman içinde bir Beyoğlu'nun gızı varmış. Gergah(kerkef) işlermiş. Bileziğini gergahın üzerine koymuş. Bir guş gelmiş, bileziği gapmış gitmiş. Gız bileziğim gitti diye ağlarmış. Annesi gelmiş Ne ağlıyorsun gızım, demiş. Bileziğimi bir guş gaptı gitti demiş. Ağılama gızım baban iki daha bozdursun demiş. İsdemem, ben bileziğimi isterim demiş. Babası gelmiş. Ne ağlıyorsun gızım demiş. Bileziğimi guş gaptı gitti, anın için ağlıyorum demiş. Ben sana üç tane bozduruyun demiş. Hair ben isdemiyorum. Bileziğimin arkasından gidecem. İllâ bileziğimi isderim. Bana bir demir çarık bir demir asa(baston) guşun arkasından gidecem. Bir demir çarık bir demir asa almış babası. Gız yola düşmüş. Ha, bura ha şura derken dağın depesine çıkmış. Orda bir cerge(kulübe) varmış. Ora varmış Orda bir ihtiyar garı varmış. Narasın gızım gızım demiş. Bir guş benim bileziğimi gaptı onu arıyorum. Senin aradığın bir müşgül Senin aradığın guş bilezikle birlikte şu dağın değil de öbür görünen dağın arkasında. O guş orda eğlenir demiş. Demir asa, demir çarık eğilinceye kadar giderim demiş. Gide gide ora varmış. O guş bir Beyoğlu'nun oğluymuş. Orda guş nikabından (yüz üstü) çıkmış. Orda devlere hizmet eder imiş. Narayorsun gız demiş. O da bileziğimi aramaya geçdim demiş. Sen bir Beyoğlu'nun gızısın demiş. Ben de mağrıp(dünyanın batı tarafı) padişahın oğluyum. Ben düşümde(rüyamda) sana aşık oldum. Onunuçun gaptım bileziğini. Seninle burada evlenelim. Ben devlerin başında bekçiyim. Yidi senede uyanırlar devler. Anınuçun seninle evlenelim. Anlar kalkarlarsa seni yirler. Orda birkaç sene eğişirler. Bir çocukları üzerinde (karında) olur. Çocuğu da yiller, seni de yiller. Siz buradan gidin. Bizim evimiz mağrıpta...Siz oraya varın. Bizim kapımız gündoğuya garşı, oraya varırsınız, gapıyı çalarsınız. Bizim hizmetçimiz var, o çıkar. Ona dinki ben fakir bir gadınım. Müsafır alın. Bunun üzerine gız deliganlının memleketine gitti. Gapıyı çaldı. Hizmetçi gapıya çıktı. Hanıma söyledi. Bir fakir gadın var. Beni müsafır alın dedi. Annesi aman bir günlük gaz damında yatsın didi. Gadın girdi. Ağşam oldu. Hizmetçi da gaz damının yanında bir odada yatırılmış. Guş gece geldi. Leppiparım(kızın adı) Annem seni bildi mi? Bilmedi efendim. Yastığın nedir? Kerpiçtir efendim. Yorganın nedir? Yoktur efendim. Yatağın nedir? Topraktır efendim. Guş uçmuş gitmiş. Hizmetçi hanıma gelen müsafır gadın gece guşuyla söyleşti. Annem seni bildi mi dedi. Bilmedi efendim, didi. Öyleyse biz onu odaya goyalım. Herhal benim oğlan olsa gerek, demiş. Hanım ertesi gün gelmiş. Müsafiri al odaya(döşeli oda) goymuşlar. Odada bir oğlan evladı olmuş. Ertesi gün guş geldi. Leppiparım doğdumu canım? Doğdu efendim. Annem seni bildi mi? Bildi efendim. Al odaya goydu mu? Goydu efendim. Yastığın nedir? Pambıktır efendim. Yatağın nedir? Yundur efendim. Yorganın nedir? Gutnudur(bir nevi ipekli kumaş) efendim. Annesi hemen guşun kuyruğundan dutmuş neden guş oldun yavrum demiş. Yolunuca ganadı yine eskisi gibi insan olmuş. Onlar ermiş muradına...Biz çıkalım tahtına...

42. UYUSUN UYANSIN DA GÜLLERE BOYANSIN (107. SAYI)

Derleyen: Hüseyin ÇOKEK

Vaktiyle bir padişah tellal çağırılmış. Bu gece kimse ışık yakmayacak demiş, üç kız kardeş varmış, Bunlar çok fakirlermiş, her gece yün eğirirlermiş. Onları satarak karınlarını doyuruyorlarmış, O gece, yün eğirmeseler aç kalacaklarmış. Onun için pencereye siyah bir perde tutmuşlar. Yünlerini eğiriyorlarmış. O sırada padişah da devriye geziyormuş. Bunların perdelerinden dışarıya ışık sızıyormuş. Padişah, bunların pencerelerinin önünde durmuş konuşuklarını dinlemiş. Bu sırada, büyük kız şöyle diyormuş;

— Ahh, padişah beni ekmekçisine alsa da doya doya ekmek yesem,

Ortanca kız:

— Ahh, padişah beni aşçısına alsa da doya doya yemek yesem, diyormuş.

Küçük kız:

— Hah hah hah, padişah benim ayakkabımı önüne çevirse, gine varmam, demiş. Ertesi gün padişah bunları sarayına çağırılmış. Küçük kız aldırılmayarak gitmiş. Ötekiler çok korkuyorlarmış. Padişahın huzuruna çıkmışlar, Padişah büyük kıza:

— Söyle kızım, sen akşam ne dedin ?

Korka korka:

— Padişah beni ekmekçisine alsa da doya doya ekmek yesem demiş.

Padişah:

—Nişanlayın bu kıızı, ekmekçiye demiş.

Ortanca kıza:

—Sen ne dedin ya kızım?

O da korka korka :

—Padişah beni aşçısına alsa da doya doya yemek yesem, dedim, demiş.

Padişah küçük kıza dönerek:

—Sen ne dedin ya kızım?

Küçük kız da gülererek:

— Hah hah hah, PADIŞAH BENİM ayakkabılarımı önüne çevirse, gine varmam, dedim demiş.

Padişah kızarak:

— Cellât edin bu kıızı, demiş.

Kız da o kadar güzelmiş ki, bir bakan bir daha bakayım, dermiş. Fakat. Padişahın kız kardeşi bu güzelliğe dayanamamış ve kardeşine:

—İlle ağam, ben bu kıızı 40 gün besliyeyim, sonra cellât edin, demiş. Buna Padişah razı olmuş. O da kıızı alarak odasına götürmüş.

Bir gün Padişahın bahçesinde eflatun güller açacakmış. Padişahın kız kardeşi kıza eflatunları giydirerek bahçeye yollamış.

Kız bahçivani görmüş ve ona: — Bahçivan efendi, bahçivan efendi; Padişah uyur mu?

Bahçivan:

— Uyur, demiş. KIZ:

— Uyusun uyusun da, güllere boyansın, demiş ve pırrr diyerek, uçmuş gitmiş. Bahçivan, kızın güzelliğine dayanamamış ve bayılmış. Susuzluktan bütün çiçekler kurumuş. Padişah bahçeye ne oldu diye, dolaşmış. Bir de ne görsün, bahçivan yerde baygın yatıyor. Padişah bir tepme atarak bahçivani kaldırmış,

Padişah:

Ne bu hal? demiş.

Bahçivan, da:

Vallahi efendim bahçenin eflatun gülleri açtığı gün eflatun elbiseli bir kız geldi. Padişah uyur mu, dedi. Ben de uyur, dedim. O da

"Uyusun uyansın da güllere boyansın. " dedi.

Ben de bayılıverdim, o da uçtu gitti.

Padişah:

—Git be aptal gördüğün kim bilir nedir, diyerek gitmiş.

Öteki hafta bahçede mavi güller açacakmış padişahın kardeşi kıza mavi elbiseler giydirmiş. Gine bahçeye göndermiş. Kız bahçivana rastlamış.

—Bahçivan efendi bahçivan efendi efendin uyur mu?

-Uyur.

— Uyusun uyansın da güllere boyansın, demiş. Uçup gitmiş. Bahçivan gine yere düşerek, bayılmış. Bahçedeki çiçekler gine kurumuş. Padişah, ne oldu diye bahçeyi aramaya gitmiş. Gine bahçivani baygın bulmuş. Padişah, bir tepme atarak:

Bu ne hal, demiş. Bahçivan korka korka;

— Vallahi efendim, o kız gine mavileri; giyinmiş geldi. Ben de bayıldım. İnanmazsanız bu hafta da siz bekleyin.

O hafta da güller maverde açacakmış. Padişahın kardeşi, kıza, maverde giydirmiş. Kıza

—Padişah seni götürürken ayakkabımı çıkar, odasına getirdiği zaman elini cama vurur ve elini kanatırsın. O sırada o sana sargı getirecek. Sen de ben bunu istemem. Senin incili mendilini isterim, dersin: Getirince camdan uçar gidersen, demiş. Kıızı bahçeye göndermiş. Kız bahçivan efendi derken Padişah kıızı kucakladığı gibi götürmüş. Kız dışarıdayken ayakkabısını çıkarmış, odaya gelince, elini cama vurmuş ve elini kanatmış. Padişah koşup bir sargı getirmiş. Kız:

— Ben bunu istemem, senin incili mendilini sar, demiş; o da sarmış. Kız ağlayarak:

— Ayakkabılarım aşağıda kaldı, demiş. Padişah kızın ayakkabılarını getirip önüne çevirmiş. Kız da camdan uçup gitmiş, Padişah günden güne hastalanmış. Sararmış solmuş. Ayvalardan renk almış

Derdine kimse çare bulamamış. Artık Kızın cellat günü de gelmiş.

Padişahın kız kardeşi kıızı beyazlara giydirmiş, bir yatağa yatırmış. Kız elindeki sarılı incili mendili göstererek yatıyormuş. Padişah cellatlara geri dönün demiş. Padişah kıızı odasına götürmüş kırk gün kırk gece düğün yapmışlar. Kız padişaha:

—Gördün mü ayakkabımı önüme çevirdin ben de sana vardım, demiş. Onlar ermiş muradına biz çıkalım tahtuna.

43. ZÜLFÜ SİYAH İLE ŞEHZADE (109-110. SAYI)

Derleyen: Hüsnü YILDIZ

Evvel zaman içinde kalbur saman içinde cinler cirit oynarken eski hamam içinde bir varmış, bir yokmuş bir padişahın üç oğlu varmış. Bir de kırk odalı bir sarayı varmış. Padişah ölme den önce lalaya tenbih eder. «Oğullarım. sarayı gezmek isterler. Onlara o-tuz dokuz odayı gezdir, Kırkıncı odayı katiyen açma. İtiraz ederlerse, senin baban, ecdadın öldüler, bu odayı açmadılar, Babanının vasiyeti bu diye tenbihte bulunur, günlerden bir gün, lalaya gelip, «Yahu babamızdan bize

gezilecek yer kalmadı mı? der, büyük oğlan. Lala, da: «Hay hay evlâdım! İşte kırk odalı bir sarayı, bir bahçesi var, Gel, gez, gör, der. lala. önde, oğlan arkada, bahçeyi dolaşırlar. Sıra o, muhteşem saraya gelir. Sırasıyla her odayı gezerler. Sıra otuz dokuzuncu odaya gelir. Onu da gezerler. Kırkinci odaya gelince, lala, açmak istemez. Oğlan: «Lala: niçin kırkinci odayı açmazsın?» der. Lala da: «Oğlum babanın vasiyeti var. Ecdadın ölüp; gittiler bu odayı bir kerecik olsun açmadılar. Sen de açmıyacaksın demiş. Oğlan merak etmiş. «Acaba niçin açmamışlar. Çare yok, ben açacağım. demiş. Lala, açmaması için ne kadar uğraşmışsa da fayda vermemiş. İllâ açacağım! demiş ve kapıyı hızla açivermiş. Kapı açılır, açılmaz dev gibi bir Arap çıkmış. «Ey insan oğlu!. . Seninle cengim var. Bütün ecdadını yendim, öldürdüm. Sıra sana geldi, diye kükremiş. Oğlan da: «Haydi git koca fellâh!. . Sen kim olursun? işte meydan buyur:»' demiş. Birdenbire alt üst olmuşlar, Arap, bir hamlede büyük oğlanı altına almış ve işini bitirmiş, Or tanca oğlan da lalaya «Lala, babamızdan bize gezilecek hiç yer^{er} kalmadı mı? deyince Lala «İşte bahçesi, işte kırk odası sarayı, gez gör. Fakat kırkinci o-dayı açma çünkü ecdadın Öldüler de o odayı açmadılar. Büyük kardeşin söz dinlemedi, odayı açtı. Ve öldü. Sen de açarsan sen de öleceksin! der. Ortanca oğlan onu dinlemez, bütün bahçeyi dolaşır. Sarayın her odasını dolaşır. Sıra kırkinci odaya gelir, Lalanın sözü nü dinlemez. Kapıyı açar. Karşısına koca Arap gerilir. «Ecdadını mahfettim. Büyük kardeşini de öldürdüm. Sıra sana geldi, Seninle cengim var, delikanlı» der, Oğlan: «işte meydan!. . Kardeşimin. intikamını senden alacağım Arap:. » di ye cevap verir. Altüst olurlar. Uzun bir bozuşmadan sonra Arap, ortanca oğlanı da alt edcr. Vücudunu ortadan; kaldırır, Gezme sırası küçük oğlana. , şehzadeye, gelir. Lala be! der. Allâh aşkına babamızdan bize hiç gezip, gönül eyleyecek, bir yer kalmadı mı?» der. Lala:. «Neden kalmasın şevketlüm! Neden, işte bahçeler işte kırk odalı saraylar. Gez, gör. Yalnız kırkinci odaya sakın ha girme. Ecdadın ölüp gittiler de ömürlerin de hiç girmediler. Büyük kardeşin söz dinlemedi açtı. İnadını canıyla ödedi, Ortanca kardeşin de aynı akıbete uğradı. Korkarım ki sultanım, sen de aynı akıbete uğramayasın » der. Şehzade bahçeyi gezer, odaların her birini görür. Sıra kırkinci odaya gelince: kapıyı açar, Karşısına gerilen Araba: «Arap seninle cengini var!. » der. Arap ise gülüverir. «Hih!. der. Ecdadını dünyada koymadım. Büyük kardeşini öldürdüm, or tanca kardeşini de öldürdüm. Sıra sana mı geldi? Vay çocuk vay!. » der ve Şehzadenin üzerine atılır. Altüst olurlar. Şehzade Arap'ı altına alır. Öldürmek ister. Arap, o sırada bir güvercin olup. fir uçar, pencereye konar. Şehzadeye h i ta ben : «Brav sana» der. Ve ilâve eder. Benini adım Zülfü Siyah. Beni madem ki yendin. , ben senin oldum. Bir demir çarık, bir de demirden âsa yaptır? De mir çarığı giy, demir asayı asın. Demir çarık nerde delinir, demir âsa nerede asılırsa, ben oradayım. der ve fırlayıp uçar, gider.

Şehzade, beyninden vurulmuşa döner. O Arap ki, güzelliği dillere destan olan Zülfü Siyah imiş Zülfü Siyah, o memleketin en güzel kızı, en zengin evlâdı imiş. Anasından beddua almış. Bir padişaha 40 yıl Araphk yapasın! diye. Bu Zülfü Siyah işte, o Zülfü Siyah imiş. Beddua almasının sebebi de, o diyarın en mümtaz şahsiyeti olan bey oğluna varmaması imiş.

Şehzade en iyi ustalara demirden bir çift çank, bir âsa sipariş eder demir çarık, demir âsa yapılınca; sarayları bahçeleri, padişaha ait her şeyi lalaya teslim eder. «Eğer ben gelmez isem senin olsun. Gelir isem bütün teslim ettiklerime iyi bak. Kendi malın gibi. » demiş. Bir heybe de altın alarak yola çıkmış. Az gitmiş, uz gitmiş dere tepe düz gitmiş. Taşlar topraklar eze eze, bulanık sular içe içe yol yürümüş. Hala demir çarık delinecek demir asa asılacak. Fakat nafile. . . Kadere boyun eğmiş, Aylar, yıllar bıkmadan usanmadan yürümüş. Tam yedi sene. Bu yedi senenin adı var da dili yoktur. Yolculuğunun yedinci senesinde bir de bakar ki, demir çarık delinmiş demir asa asılmış. «Hah! işte, burası galiba!. . . demiş. Etrafına bakınmış kimseler yok Bir de bakmış ki biraz ilerde bir koca karı kuyuda su dolduruyor. Hemen kocacakarının yanına gider. Nine! Zülfü Siyah'ın evi neresidir söyler misin ? demiş. Kocakarı: A!. Yavrum elim ile göstersem elimi keserler. demiş. Dilim ile söylesem dilimi keserler. » demiş. Şehzade kocakarının avucuna bir altın sıkıştırıvermiş. Altını görünce kocakarı hiç durur mu? Şehzadeye: «Oğlum demiş ben su kaplarını alayım. Dinlenmek bahanesiyle evin köşesinde durayım. Bil ki o, Zülfü Siyah'ın sarayıdır. demiş ve kaplarını aldığı gibi yola koyulmuş. Vara vara, muhteşem bir sarayın köşesi ne varır, durur. Sonra da çekilir gider. Şehzade sarayın olduğu yere varır, şu sözü (türküyü) söyler:

Az senelik uz senelik

Geçtiğim yollar dosdolacık

İçtiğim sular busbulanık

Uyan benim Zülfü Siyah'ım

der. Fakat cevap alamaz, devam eder:

Yedi senedir yol teperim

Taş ile toprak ezerim

Mecnun olmuşum gezerim

Uyan benim Zülfü Siyah'ım

Fakat yine ses yok. Bu sefer daha yanık, daha yanık söyler:

Demir âsam asıldı

Demir çarığım delindi

Uyan benim Zülfü Siyah'ım

der. Kız dalgın uykusundan uyanır. O da cevabını söyler bakalım ne söylemiş:

Sağ bileğimin üstünde yatır iken

Derin uykulara dalmış iken

Seni ben geçen yolculardan sanırdım

Hoş geldin Şihzadem hoş geldin

der. Ve bütün kapılar ardına kadar açılır. İki sevgili kucaklaşırlar. Çekilen zahmetler, beklenen hasretlikler o an için sanki hiç çekilmemişe döner. Şihzade yol teperken meğerse Zülfü Siyah da onun yolunu gözlemekte imiş. Allah'tan olacak. Hiç gelmiyen uyku o saniyecikte gelivermiş de sağ bileğinin üstünde uyuyuvermiş imiş.

Şihzade bütün gün Zülfü Siyah'ın yanından ayrılmaz imiş. Bir gün böyle iki gün böyle derken aradan aylar geçmiş. Bir gün Zülfü Siyah: "Aman Şihzadem! . . ." Senin canın sıkılıyor, bir gül bahçesine gitsen de vakit geçersen olmaz mı? Hem biraz da avlanırsın. " demiş. Zülfü Siyah'ın bahçesi de çok şirinmiş, her türlü güller, her türlü kuşlar orada imiş. Şihzade: "Peki!" der ve bahçeye gider. Biraz gezip dolaşıktan sonra tekrar saraya döner. Bir gün böyle iki gün böyle derken Zülfü Siyah: "Aman Şihzadem, ava gidersin! Bir av vurmadan ne duru-duramaz döner gelirsin. Yok bir derdin mi var?" diye sormuş. O zaman Şihzade de: "Hanımım der. Sensiz duramıyorum. " der. Zülfü Siyah buna karşı. "Öyle ise saçımın iki tel al götür. Beni görmek isteyince ona bakıverirsin. " demiş. Şihzade saçları alıp cüzdanına koymuş. Sonra da tutmuş gül bahçesi yolunu. Gül bahçesini gezerken Zülfü Siyah aklına gelivermiş. Cüzdanından saçları çıkarmış. Bakayım derken ânî bir yel gelmiş. Şihzadenin elinden saçları aldığı gibi uçurmuş.

Saçlar doğruca Bey Oğlunun bahçesine gidip konmuş. Bahçenin bekçileri «Hah! demişler. Zülfü Siyah'ın saçları geldi. İnşallah kendisi de gelir. » Koşmuşlar Bey Oğlu'na müjde vermeğe. Efendim, efendim. Zülfü Siyah'ın saçları geldi, inşallah kendisi de gelir. Müjde olsun,» demişler.

Zülfü Siyah, Bey Oğlu'na nişanlı imiş. Bey Oğlu'nun elinde de bir yara varmış. Bu yara iyi olmadıktan sonra. Zülfü Siyah Bey Oğlu'na varmaz imiş. Yıllarca tedavi yapıldığı halde yara bir türlü iyi olmamış. Bey Oğlu, Zülfü Siyah'ın Şehzadeye vardığını duymuş

Saçlar da bahçeye gelince, «Ne yapalım, ne yapalım?» demişler; Nihayet bir kocakarı bulmuşlar; Kocakarıya. : . «Zülfü Siyah'ı kaçıracağım, O'mı kaçırınca ne dilersen dile demişler. Kocakarı, Zülfü Siyah'ın sarayına gider. Zülfü Siyah'ın huzuruna varır. Dereden tepeden konuştuğundan sonra Zülfü Siyah'a: «Hanım kızım der. Sen kocanın sırrını Bilir mi sin?» Zülfü Siyah: «Hayır» der. Koca kan: «Öyleyse öğren. Eğer söylemezse seni sevmiyor demektir. Kocanın sırrını öğrenmiyen kadın, kadın değildir, yavrum! » demiş.

Sonra da gitmek için kalkmış. Zülfü Siyah'ı geriye uğurladıktan sonra tekrar geriye dönmüş, Ve bir kolayını bularak, Zülfü Siyah'ın yatak odasının tavanına çıkmış. Akşamı beklemeğe başlamış. Akşam olunca, Şehzade avdan dönmüş. Yemekler yenilip, sular içil dikten sonra konuşmağa başlamışlar. Dereden tepeden dem vurduktan sonra sırasını getirip, «Aman be!, şehzadem! . . senden bir ricam var. Kabul eder misin?» demiş Zülfü Siyah, Şehzade de: Söyle bakalım, nedir o, rican?» demiş. Zülfü Siyah; «Sırrımı bana söyleyivercek misin demiş. Şehzade: «Yavrum!, Sen binini sırrını öğrenip de ne yapacaksın cevabında bulunmuş. Zülfü Siyah ise sorusunda ısrar etmiş, «İlla söyleyeceksin. Madem ki ben den saklıyorsun, şu halde beni sevmiyorsun. Eğer beni seviyorsan sırrımı söylemeyi ben den esirgemezsin demiş. Şehzade bu kesin ısrar karşısında sırrını: söylemeğe mecbur kalarak, sırrını söylemiş. : «Benim başımda üç kıl vardır. Bu üç kılın birini alır, ayağımı bağlar; diğeriyle belim; bağlar; üçüncüsüyle de başımı bağlar san ben öldüm demektir. Bunu iyi bil! demiş.

Kocakarı konuşulanları tavandan hep dinler imiş. Onlar derin bir uykuya dalınca, tavandan inmiş, şehzadenin başındaki üç kılı yolmuş. Birini ayaklarına; diğeri beline; ötekini de başına bağlamış sonra da odadan sessizce çıkıp gitmiş kimsenin göremeyeceği bir yere gizlenmiş. Sabah olunca, Zülfü Siyah 'ın yanına gitmiş, . « Zül f ü S i y ah 'cığım!, gel benimle söyle bir senin bahçeyi gezelim demiş. Zülfü, Siyah da kabul ettirmiş, bahçeye inmişler. Bahçeyi dolaşırken, kocakarı «Gel yavrum bir de şuraya bak. Şu küpün içinde bir dünya güzeli var. » demiş. Meğer kocakarı küpü önceden getirmiş, içine bir ayna koymuş. Zülfü Siyah da dünyada yü zünü hiç görmemiş. Küpün dibine gelir, eğilir b'r de bakar ki dünya güzeli, o kadar güzel ki dünyada eşi belki hiç yok. Ona hayran hayran bakarken kocakarı götünden (gıçından) kâkırır ve rir. Zülfü Siyah kendini küpün içinde bulur. Kocakarı vakit kaybetmeden küpe bir kırbaç şaklatır verir. Küp vızadak uçar gider. Doğruca Bey Oğlunun bahçesine iner. Bekçiler, Bey Oğluna: «Müj de müjde! Zülfü Siyah geldi. » derler. Zülfü Siyah kendisini bir gül dibine koymalarını söyler. Ve gül dibine koyarlar.

Gel zaman, git zaman derken aradan günler geçmiş. Zülfü Siyah'ın konağın da kimsecikler kalmamış. Eskiden şen ve şakrak olan sarayda şimdi çıt dahi yok. Sanki sarayda anlaşılmiyan büyük bir muamma var. Derken günlerden bir gün, üç derviş yoldan, geçerken, bir-de bakmışlar ki Zülfü Siyah'ın sarayının kapılan kapalı, kimsecikler görünmüyor. İn cin yok. Dur bakalım derler. Bir çıkalım. Acaba Zülfü Siyah'a ne oldu?» Saraya çıkarlar Odalar bom boş. Zülfü Siyah'ın yerinde yeller esi yor. Derken bir oda daha açıyorlar. Bir nomsa (l) kurulu. Nomsayı açınca bir de bakıyorlar ki boylu boyunca bir deli kanlı yatıyor. Delikanlıya şöyle bir dik kat edince görürler ki, ayağında belin de, başında üç kıl bağlı Hemen duru. mu anlamışlar. Üç derviştin birinin adı Çarşamba; diğeri adı Perşembe; öte kinin adı da Cuma imiş. Çarşamba ayağını çözer; Perşembe, belini çözer; cuma da, başını çözer. Bu esnada Şehzade «Pişeh!,,» der ve uyanır. Dervişleri görünce: «amma da çok uyumuşum be! demiş. Dervişler de: «Hi!. . SEN ÇOKMU UYU muşsun. Ölmüşsün, ölmüş. Ayağımı belini başımı bağlamışlar. Sen burada tam . kırk gündür yâtıyorsun demişler. Ve ilâve etmişler. Zülfü Siyah Bey Oğlu'nun bahçesinde, bir gül dibinde. Bey Oğlunun elinde bir yara vardır. O yara iyi olmayınca Zülfü Siyah Bey Oğluna v_{amm}amaktadır. Senin elinden saçlar uçunca Beyoğlu'nun bahçesine kon du, Bey Oğlu da, saçı geldi kendisi de gelecek diyerek bir kocakarı buldu. Koca karı Zülfü Siyah'a senin sırrını öğrenmesini tenbih etti. Sonra da bir kolayını bulup, tavana çıktı. Akşam olunca Zülfü Siyah, sana sırrın nedir di ye sordu. Sen de söyleyiverdin. Siz uyu yunca kocakarı tavandan indi. Başından üç kıl yoldu. Birini ayağına; birini beline birini de başına bağladı. Sabah o lunca Zülfü Siyah'ı da kandırarak gül bahçesine götürdü. Önceden Hazırlattığı küpü göstermek için küpün bulunduğu yere doğru gelince, «A benim kızım! bak burada bir dünya güzeli var görmek istemez misin?» diyerek Zülfü Siyah'ı kandırdı. Zülfü Siyah küpün içine eğilip bakınca aynada kendi suratını gördü. ve hayran oldu. Küpün içindeki güzelden ayrılası gelmedi. O güzelin kendi olduğunu kocakarı söyleyince hiç ayrı lamaz. İşte bu durumdan istifade eden koca karı, Zülfü Siyah'ın

gıcından kak tınverir. Zülfü Siyah neye uğradığını bilemeden kendini küpün içinde bulur. Kırbaçı yiyen küp vızadak uçar, doğruca Beyoğlu'nun bahçesine konar. Zülfü Siyah Beyoğlu'nun bahçesine varınca "Beni bir gül dibine koyun." dedi. Sonra da başına karalar bağladı demişler ve ilave etmişler. "Al sana şu kutuyu" demişler. Kutuya ilk önce Çarşamba, sonra Perşembe daha sonra da Cuma tükürmüş. Sonra da Şihzadeye dönerek. "Bir hekim elbisesi giyeceksin. Hekimim, yeni geldim diye bağırarak Beyoğlu'nun konağının yanından birkaç defa geçeceksin. Seni çağıracaklar. Sen de yarayı evirip çevirdikten sonra bu kutuyu açacaksın. Birinci tükürüğü çalınca para kadar kalacak, ikinci tükürüğü çalınca pul kadar kalacak; üçüncü tükürüğü çalınca hiç kalmıyacak. O zaman Beyoğlu "Dile benden ne dilersem" diyecek. Sen de "Sağlığımı dilerim." diyeceksin. O üç defa tekrarlıyacak. Sen aynı cevapta bulunacaksın. Son defa: "Benim sağlığımdan sana fayda yok, dile benden ne dilersem." diyecek. Sen de "Bahçeni çok methediyorlar, onu gezmek isterim." diyeceksin. Bahçeye girince geze geze Zülfü Siyah'ın bulunduğu gülün yanına varacaksın. Kendini bildirdikten sonra küpe bir kırbaç vuracaksın. Küp vızadak uçar, doğru buraya gelir. Seni muhafızlar sarınca "İşte bir gül kopardım, isterseniz onu da alın." Dersin. Beyoğlu da sana müsaade verecektir. Beyoğlu'na "Allah'a ısmarladık, der çeker gelirsin." demişler. Sonra birden bire gözden kayboluvermişler.

Şihzade bir kat doktor urubası diktirmiş. Cebine kutuyu almış. Tutmuş Beyoğlu'nun yolunu. Konağın yanına vararak "Doktorum, zarrafım her dertlere dermanım" diye bağırmaya başlamış. Beyoğlu'nun adamları doktor sesini duyunca "Efendim efendim; yeni doktor gelmiş bir de onu çağıralım." demişler. Beyoğlu "Bıktım şu doktorlardan! Bana bir daha doktor ismi anmaym." demiş. Uşaklar ise "Etme efendim! Bu yeni çıkmış. Ne olur bir de bunu deneyelim" deyince "Peki öyle olsun" demiş. Doktoru çağırılmışlar. Doktor gelince Beyoğlu yarayı göstermiş. Şihzade, yarayı evirip çevirdikten sonra "Basit demiş. Şimdi hemen iyi ederim." Cebinden kutuyu çıkarmış. Birinci tükürüğü çalmış, yara para gibi kalmış. İkinci tükürüğü çalmış, yara pul gibi kalmış. Üçüncü tükürüğü çalmış yara hiç kalmamış. O zaman Beyoğlu "Dile benden ne dilersem" demiş. Şihzade "Sağlığımı dilerim." demiş. İkinci defa yine deyince yine "Sağlığımı dilerim." demiş. Son defa "Benim sağlığımdan sana fayda yok, dile benden ne dilersem." deyince Şihzade "Efendim demiş. Senin gül bahçeni çok methediyorlar, onu görmek isterim." demiş. Beyoğlu "Hay hay! . . . demiş. Açın kapıları!" Kapılar açılmış. Şihzade gül bahçesine girmiş. Ağır ağır dolaşmaya başlamış. Derken Zülfü Siyah'ın bulunduğu gül dibine varmış şöyle söylemiş:

Doktor oldum zarraf oldum

Her dertten bilir oldum

Tahtımla tacımdan oldum

A benim kadını Zülfü Siyah'ım

Zülfü Siyah da gelenin Şihzade olduğunu anlamış. O da söylemeye başlamış:

Kırk gün kırk gecedir ağlarım

Başına karalar bağlarım

Gül ile gönlümü eğlerim

Hoş geldin Şihzadem hoş geldin

demiş. Şihzade buna cevap vermiş:

Gelin olan ağlar mı?

Başına karalar bağlar mı

Gül ile gönlünü eğler mi?

A benim kadını Zülfü Siyah'ım

demiş. Ve küpe bir kırbaç vurmuş. Küp "vız" diyerek uçmuş. Beyoğlu'nun adamları "Zülfü Siyah gitti, Zülfü Siyah gitti" diye koşuşmaya başlamışlar. Bir kısmı Beyoğlu'na haber vermiş. Bir kısmı da Şihzade'nin yakasını tutmuşlar. "İlla sen kaçırdın Zülfü Siyah'ı" diye. Şihzade ne kadar "Ben ne bileyim" demişe de yakasını salmamışlar. Beyoğlu'nun haberi olunca bahçeye gelmiş. Bakmış ki adamları doktoru yaka paça ediyorlar. Adamlarına "Ne edersiniz doktoru" diye bağırmış. Adamları "Zülfü Siyah'ı bu kaçırdı." demişler. Şihzade ise "Ben bir doktorum. Neyleyeyim Zülfü Siyah'ı. İşte bir gül kopardım. Çok gördünüzse alın gülünüzü!" demiş. Ve elindeki gülü fırlatmış. Beyoğlu "Yo efendim. Yanlış anlaşılabilir. Rica ederim size bir şey yok. İsterseniz bin gül alın" demiş. Şihzade "Gideyim artık demiş. Hiçbir şeyinizi istemem. Allah'a ısmarladık" deyip bahçeden çıkmış. Konaktan da çıkınca evine revan olmuş. Saraya varınca küpten Zülfü Siyah'ı çıkarmış. Kırk gün kırk gece düğün yapmış. Eski Zülfü Siyah'ın sarayının neşesi yeniden yerine gelmiş. Eskisinden daha çok kalabalıklaşmış. Kurtlar kuşlar bahçeye dolmuşlar. İssiz olan saray tekrar neşelenmiş. Onlar ermiş muradına biz çıkalım kerevetine.

44. FESLİKANCI KIZ (116. SAYI)

Derleyen: Hüsni YILDIZ

Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde develer top oynarken eski hamam içinde. Hep oyalan, bu yalan, eşeğe vurdum kolan, bizim sözün hepsi de yalan. Yalan olmaya yalan ya, bir kerecik de siz dinleyin. Dinlemek de sevapmış.

Bir varmış, bir yokmuş bir Feslikancı kız ile bir de Beyoğlu varmış, Feslikancı kızın altın nalınlarını giyer, tıknık fişşik, tıknık fişşik bir o yana, bir bu yana salına salına köşke çıkar. Feslikanlar sularmış. Feslikancı kızın köşkünün karşısında Beyoğlu'nun konağı varmış. Beyoğlu her gün pencere ye gelir, Feslikancı Kız'ın köşke gelişini, feslikanlar salayışını seyredermiş. Bir gün böyle, iki gün böyle, kısacası, Allah'ın her günü böyle, derken günler den bir Feslikancı Kızı yine köşke feslikanları sulamaya çıkmış. Beyoğlu da pencereye gelmiş, Beyoğlu:

— Kız Feslikancı kızı, Feslikancı kızı! O feslikanlan sularsın, ekersin yaprağı kaçtır bilir misin? demiş.

Feslikancı kızı, hiç ağzı açmıyarak eve dönmüş. Dadısına Beyoğlu'nun söylediklerini anlatıvermiş. Dadısı da:

— Hiç merak etme kızım, sen, onun kolayı var. Sen feslikanlan sulamaya çıkınca O, yine sana O sözü söylerse sen, de ona dersin ki: «Sen de bir Beyoğlusun okursun yazarsın: gökte yıldız kaçtır bilir misin? Bakalım o, cevap verebilecek mi? demiş.

Ertesi gün Feslikancı kızı, altın nalınlarını giyip tıkrık fişşik ettirerek feslikan köşküne çıkmış. Kızı gören Beyoğlu da pencereye gelmiş Kıza:

— Kız Feslikancı kızı, Feslikancı kızı! O feslikanlan sularsın, ekersin yaprağı kaçtır bilir misin? demiş. Kız da, dadısının söylediği söz aklına gelerek:

-Sen de bir Beyoğlusun. Okursun, yazarsın gökte yıldız kaçtır bilir misin? demiş.

Beyoğlu ne yapacağını şaşırılmış. Kulaklarına kadar kızarmış — Vay canına be! Ben sana sorayım demiş içinden. Sonra pencereden çekilip gitmiş. Kız ise feslikanları neşeli sulamış ve sonra eve dönmüş .

Beyoğlu, günlerce düşünmüş taşınmış Kızdan öcümü nasıl alayım diye. Nihayet aklına kızın en çok neyden hoşlandığını öğrenmek gelmiş Araştırmış soruşturmuş, öğrenmiş ki kız en çok balık etini severmiş. «Güzel» demiş Birkaç torba balık almış, bir kat da balıkçı elbisesi yaptırmış. Yaptırdığı elbiseleri giymiş, balık torbalarını omzuna almış. Feslikancı kızının evine yaklaşınca:

— Balıkçı! Balıkçı geldi! Taze, taze balıklar! . diye bağırmaya başlamış. Balık sesini duyan dadı kıza koşarak:

— Hanım! Hanım bak balıkçı gelmiş! demiş. Kız da:

— Çağır bakalım nasıl balıkmiş görelim. demiş. Dadı koşmuş, balıkçıyı çağırmış. Kaça sattığını sormuşlar Balıkçı: Bir Şeftaliye! cevabını vermiş. Dadı Hanımını yanına çekerek:

—Ne olur hanımcığım bir şeftaliden. Kapının ardında veriverirsin olur biter. demiş. Kız da balıkçıya kapının ardında bir şeftali vermiş, balıkları almış. Balıkçı da çekip gitmiş.

Ertesi gün Feslikancı Kızı, feslikanları sulamak için köşke çıkmış Beyoğlu da pencereye gelmiş:

— Kız Feslikancı kızı, Feslikancı kızı! O feslikanlan sularsın, ekersin yaprağı kaçtır bilir misin? demiş. Kız da

—Sen de bir Beyoğlusun. Okursun, yazarsın gökte yıldız kaçtır bilir misin? demiş.

Beyoğlu:

—Haydi kızım haydi! Bir torba balığa bir şeftali veren değil misin? demiş. Kız bunu duyunca kurşunla vurulmuşa dönmüş.

Beyoğlu ertesi gün tekrar pencereye çıkmış, fakat kız gelmemiş. Saatlerce beklediyse de bir türlü kız feslikanlan sulamaya gelmezmiş. Diğer günler gelir diye ümit etmiş ise de yine gelmemiş, O güzel feslikanlar susuzluktan sararıp solmuşlar, Birçokları da kurumuş. Bir taraftan da Beyoğlu feslikanlar misâli sararıp solmuş. Çünkü kıza aşkılmış. Onu görmese edemezmiş. Feslikancı kızı feslikanlan sulamaya gelmeyince onu, göremez olmuş. Göremeyince de hasretine dayanamıyarak hastalanmış. Birçok doktorlar getirtmişler, bir türlü çaresini bulamamışlar. Gel bunda, git bunda derken hastalık geçeceği yerde hiç hiç artmış.

Feslikancı kızı dadısının tavsiyesi üzerine bir doktor urubası diktirmiş. Rubayı giymiş. Beyoğlunun konağına yaklaşırdan:

—Doktorum, zarrafım, her dertlere dermanım, her şeylerden anlarım. diye bağırmaya, başlamış. Bunu duyan hizmetçiler Beyoğluna haber vermişler. Beyoğlu da:

Getirin diye emir vermiş. Hizmetçiler doktoru eve almışlar. Beyoğnun odasına götürmüşler. Doktor Beyoğlunu muayene etmiş. Sonradan Beyoğluna:

— Bunda korkulacak bir şey yok. Hamama gireceksin. Kıncınıza nişadır soğanı sokacağız. Yirmi dört saat terleyeceksin, sonra da nişadır soğanını alacaksın. Bunu yaptıktan sonra bir şeyiniz kalmaz. Demiş. Hamama katmışlar kıncına nişadır soğanı sokmuşlar, Doktor işini bitirince evine dönmüş.

Aradan yirmi dört saat geçince Beyoğlunu hamamdan çıkarmışlar. öcünü alan Feslikancı kızı, feslikanları sulamaya çıkmış. Feslikancı kızının köşke çıktığını gören Beyoğlu, sendeleyerek pencereye gelmiş. Sabredemiyerek kıza:

— Kız Feslikancı kızı, Feslikancı kızı! O feslikanlan sularsın, ekersin yaprağı kaçtır bilir misin? Demiş. Kız da

—Sen de bir Beyoğlusun. Okursun, yazarsın gökte yıldız kaçtır bilir misin? demiş.

—Haydi kızım haydi!Bir torba balığa bir şeftali veren değil misin? demiş. Kız da

— Haydi oğlum haydi! kıncına nişadır soğanı sokturup da yirmi dört saat terleyen sen değil misin? Demiş. Beyoğlu; Ben bunu nasıl elde edebilirim diye düşünmeye başlamış, Elçiler göndermiş fakat kız: «Varmam!» dermiş. Beyoğlu defalarca elçi gön dermişse de kızın gönlü bir türlü olmamış. Gel bunda, git bunda derken zor; şer gönlünü etmişler. Etmişler ama bir şartla. Beyoğlunun . parmağında bir yüzük varmış. Dünyada eşi yokmuş. Kimseye de vermezmiş. Eğer bu eşi yok nadir yüzüğü kıza takarsa kız varacakmış. Beyoğlu da kabul etmiş, Feslikancı kızına yüzüğü takmışlar. Kırk gün kırk . gece düğün yapmışlar ve evlenmişler. Beyoğlu evlenişinin dördüncü gününde gelini halaya atıvermiş. Gelin halâ da bir yol bulmuş. Gide gide bir kâpiya rast gelmiş. Kapıyı açınca karşısına koskoca bir saray çıkmış. Sarayda kimsecikler yokmuş. Fakat her türlü yiyecek, her türlü giyecek, kısacası canının her istediği varmış, Yoksa o andan. var olurmuş. Gel zaman git zaman derken aradan dokuz ay on gün geçmiş. Feslikancı kızının iki oğlu dün yaya gelmiş.

Aradan aylar geçmiş, yıllar geçmiş. Nihayet Bey oğlunun düğünü başlamış. Bunu Feslikancı Kızı her nasılsa duymuş. Bu sırada çocuklar da büyümüşler. Onları giydirmiş, kuşatmış Büyücek çocuğun parmağına babasının taktığı yüzüğü takmış Doru bir ata bin dirmiş ve onlara:

— Babanızın yanına oturun akşam üzeri de eve dönün demiş. Sonra da çocukları uğurlamış.

Çocuklar halâdan çıkıp, atı koşturarak babasının konağına varmışlar atı güzelce bağlayıp, babalarının yanına oturmuşlar. Beyoğlu büyük çocuğun parmağındaki yüzüğü görmüş içinden Allah demiş. «Bu yüzük benim yüzüğe benziyor. Halbuki benim yüzük, karım ile beraber halâya gitti. demiş. Çocuklara dikkatlice bakınca, kendine benzediğini anlamış. Fakat ses çıkarmamış. Akşam olunca çocuklar ata binmişler. ve analarının yanına dönmüşler, ikinci gün yine aynı şekilde giyinmişler, ata binerek babalarının konağına varmışlar Atı bağlayıp, babalarının yanına oturmuşlar. Beyoğlu yine çocuklara dik dik bakmağa başlamış, O gün akşam olunca yine analarının yanına dönmüşler. Çocuklar düğün süresince böyle gelip gidiyorlar. Nihayet gelin geliyor. Çocuklar da ata binip halânın yolunu tutmuşlar. Beyoğlu da bunları takip etmiş. Çocuklar vara, . vara halâya varmışlar. Oradan içeri. girmişler. Beyoğlu da girmiş. . Gide gide bir kapıya rast gelmiş. Kapıyı açınca, koskoca bir sarayla karşılaşmış. Saraya girmiş, bir de bakmış bir kadın var. Kadının yanına yaklaşmış. Hayretler içinde. dona kalmış. .Eski karısı Feslikancı Kızı halâ yaşıyor ve o iki çocuk da onun çocuk ları. . Ne yapacağını şaşırmış. Sonra kendini toplamış. Karısını ve. çocuklarını alarak, konağına gelmiş. Yeniden kırk gün, kırk. gece. düğün. yapmış ve evlenmişler onlar ermiş muradına. . .

45. FATMA ABLANIN KIZI (117. SAYI)

Derleyen: Hüsni YILDIZ

Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde. Cinler cirir oynarken eski hamam içinde, bir ana, bir de kızı. varmış. Kümes gibi evlerinden başka bir şeyleri yokmuş. Herkes düzünür, koşunur düğüne, hamama gider, o zavallı kızcağız hiç bir yere gidemezmiş. Gitse bile kapı dışarı kovulmuş. Bir gün böyle, iki gün, üç gün böyle derken kızcağız dayanamamış, Anasına: Bana bir kat uruba bulacaksın. Ben düğün hamamına gideceğim. diye cıdayı dikmiş. Anası: Kızan ben urubayı nereden bulayım demiş ise de o, aldırmamış. Bulacaksın demiş de başka bir şey demezmiş. Çaresiz kalan ana da, mahalleyi kapı kapı dolaşmış. . Herbirinden bir şeyler alarak kızını süslemiş. Kız urbaları giyip, altınlar takınca olmuş bir hanım. Güzelliğine, kibarlığına diyecek yok. İster böylece yolunda olduktan sonra hamama yollanmışlar. Artık Onu kimse kovamayacak, tellâklar hanım hanımdıye yıkayacaklar, Kızdaki sevince payan yok. Kız bu güzel hülyalar içinde hamama varmış. Hamamcı: «Buyurun hanımefendi!» diye karşılamış. Tellâklar güzelce yıkamış kokular sürmüş. Şenlikler yapılmış. Derken kız, bir bey hanımıyla ahretlik olmuş. O memleketin âdeti herkes hamama bir yiyecek getirir, eşyle dostuyla onu yerlermiş. Eylence bittikten sonra yemek yemeğe başlanılmış; Herkes tepsi bohçalarının başını çözmeğe başlamış. Beyin hanımı da uşaklara poğaça tepsisini getirmiş. Fatma ablanın kızının canı sıkılmış. Anası: «Fatma abla bak bakem, bizim bey daha gelmemiş mi, poğaça tepsisi gönderecekti. Ne tuttu, canım böyle gecikilir mi?» diye söylenmeğe başlamış. Bey hanımı; süzülme cancağızım! zararı yok. Bu gün bizden yeriz, yarın sizden. » demiş, kız ise «Nasıl olur ahretliceğizim, nasıl olur?» diye ayak diretmiş. Bey hanımı ondan daha inatlı olmalı ki kızı yatıştırmış. Yemeği beraberce yemişler. Gülüşüp, eyllenmişler.

Vakit gelince giyinmişler. Bey hanımı hamam ücretini vermiş. Kız da parayı vermek için çantaya el atmış. Bir de bakmış ki çanta yok. Fatma ablaya çıkışmış, «Gördün mü Fatma abla yaptığını. Bey tepsiyi getirmeyi unutsun, sen de para çantasını almayı unut. Bu affedilecek şey mi? Koş çantayı getir!» demiş. Anası: «Hanımcığım, bir daha yapmam. Olmuş, bir kere. Hemen getiririm!» diye yalvarmağa başlamış. Baş lamış ama onu dinleyen kim. Kız hâlâ kendi söylediğini bilirmiş. «Daha bura da mısın, koş. Nedir bana yaptıklarınız. Böyle şeyi bir daha istemem. Bu kulağına küpe olsun, salla dur. » diye çırpınıp kendini yermiş. Bunu gören bey hanımı

Zararı yok hanımcığım, kederlenme. Böyle şey olur. Ben vereyim. Fatma ablayı yorma. Demiş ise de kız bir türlü kabul etmezmiş

O etmeye dursun bey hanımı onun parasını da vermiş. Kız olmaz demiş ise de bey hanımı niçin olmasın canım demiş. Bugün benden , yarın senden. Sonra hamamdan çıkmışlar ama Fatma ablanın kızı, bey hanımını bırakır mı hiç? "İlla bize gideceğiz" diye tutturmuş. Hanım "Yapma hanımcığım başka zaman gidelim. Şimdi olmaz, demiş. Öteki ise "Çare yok. Ölsem de bugün seni bırakmam. » demiş, Bey hanımı ne kadar yalvarmış ise de fayda vermemiş. Ne yapsın. «Peki» demiş. Kız anasına: «Fatma abla yürü bakalım. » demiş. Onlar önde, Fatma abla arkada yürümeğe başlamışlar. Konuşa konuşa bir sarayın karşısına gelmişler. O esnada saraydan bir cenaze çıkmasın mı? Hemen Kız: «Abu kardeşim! aba kardeşim! Bu da mı geldi başıma?. » diye saçını başını. yolmıya başlamış. Bey hanımı neye uğradığını bilememiş. Yerinde donup kalmış. Nice zaman sonra aklı başına gelmiş, Güzelce oradan sıvışmış. Meğerse ölen Beyoğlu'nun hanımı imiş. Ölen hanımın da başka bir diyarda kız kardeşi varmış. Saraydakiler o kargaşalıkta bayılan kızı kaldırıp ayıltmışlar. Onu bey oğlunun baldızı sanmışlar. Kız da habire: «Yeni geldim. Kardeşim içime sinmedi. Salın beni, kardeşimi bir kere göreyim. Kardeşim, kardeşim!» der de ağzından bir daha kardeşim!» çıkarmış,

Ertesi gün kız gitmek için hazırlanmış. Beyoğlu salmamış. O gün öyle geçmiş. Kızın iki gözü iki pınar olup, akmış. Üçüncü gün yine salmamışlar. Derken aradan epice gün geçmiş. Sarayda fiskos başlamış, Bu kız neye gönderilsin. Beyoğlu, bunu alsın. » diye. Günlerden bir gün bu sözler Beyoğlu'nun kulağına gelmiş, O da bunun doğru olacağını düşünmüş. Sırası gelince anasına danışmış. Anası da: «Hayhay oğlum, sen ne dersin o olur. » demiş. Kızı da çağırılmışlar. Onun fikrini de almışlar. Her iki , taraf kabul edince düğün hazırlığına başlamışlar. Hazırlık tamam olunca düğüne başlamışlar. Kırk gün kırk gece düğün, yapıp, evlenmişler. Kız da bir fırsatını bulup, anasıyla komşulardan aldığı emanetleri gönderip sahiplerine verdimiş. Aradan aylar geçmiş. Kız bir boy aynasının karşısına geçmiş. Kendi güzelliğine ihtişamına, zenginliğine bakarak başından geçen olayları anlatmaya başlamış. "Dün ne idim, bugün ne oldum. Tavuk kümesi gibi bir evimiz vardı. Herkes giyinir, kuşanır hamama gider. Bense gidemezdim. Gitsem bile kapı

dışarı edilirdim. Bir gün komşulardan elbise altın topladım. Onları giyiniş hamama geldim. Hamamda bir bey hanımı ile ahretlik oldum. Herkes boğaca tepsilerini açıp yemeğe başlayınca ben de yalandan bu bey ne ututtu, boğaca tepsisi gönderecekti» diye söylenmeye başladım. Ahretliğimin ısrarı ile onun tatlısını yedim. Hamam parasını bir oyunla ona verdim. Hamamdan çıkınca onu evime götürcektim. Sanki evim var gibi O gitmem» dedi razı ettim. Giderken bu saray karşıma çıktı, içinden bir de cenaze. Ölenin Beyoğlunun hanımı olduğunu anladım. Kardeşim diye yalandan ağlayıp dövünmeye başladım. Şimdi de Beyoğlu ile evlendim. Ne idim, ne oldum. Hey gidi talih hey!» demiş, Bir de dönüp arkasına bakmış ki: kaynanası sedirde oturuyor. «A bu anacığım! uzat dilini bir kerecik öpeyim» diye kaynanasının üzerine atılmış. Kaynanası: Zararı yok kızım, böyle şeyler olur. » demiş ise de gelin illâ öpeceğim. » diye ısrar etmiş. Kaynana da dilini çıkarmış. . Gelin dilini öpeceğim diye eli ile tutup çekivemiş. Beyoğlu gelince gelin: »Beyim, çabuk gel anneme bir hal oldu demiş: Beyoğlu gelip bir de bakmış ki annesinin dili bir karış uzamış, konuşmuyor. Hemen doktoru çağırılmışlar. Doktor gelmiş. Beyoğlunun anası gelin yaptı demek için birtakım sesler çıkarır, bir takım işaretler yaparmış, O sırada gelin: «Bak bey anam şurası da gelinimin, şurası da gelinimin» diyor dermiş. Doktor hastayı muayene edince vaziyeti anlamış. Fakat karşıdan gelin işaret etmiş. Para göstermiş. Parayı gören doktor: öksürtürken; boğulup dili uzamış. » diye rapor vermiş. Doktor giderken geline işaret etmiş. «Hani bizim para» diye. Gelin işte: Hıh . demiş. Ben sana para. Göstermedim pantolonumun arkası delik dedim diye cevap vermiş Bu sözü işiten doktor neye uğradığını, ne yaptığını bilememiş. Kulağı kuyruğu kısıp gitmiş.

Beyoğlu'nun anası az sonra ölmüş. Koskoca saray Fatma ablanın kızına kalmış. Fatma ablayı da güya hizmetçi diyerek saraya almış. Zevki sefa içinde yaşamaya başlamışlar. Bir gün gelmiş o da ölmüş. Öbür dünyada yaptıklarının cezasını çekmiş.

46. KAPLUMBAĞ KABUĞU (121. SAYI)

Derleyen: Hüsnü YILDIZ

Evvel evvel iken, deve tellâl iken, pire bakkal, kedi berber iken, ben babamın beşiğini tıngır mıngır salları iken masal dinleyen çok, anlatan hiç yokmuş. Derken efendim, bir padişah ile üç oğlu varmış. Oğlanların üçü de evlenme çağına gelmişler. O memleketin âdeti evlenecek olan bir kimse «Cop» atar, «Cop» kimin evine düşerse, o evin kızını almış. Padişahın oğulları da bu âdet üzerine «Cop» atmağa başlamışlar. İlk önce büyük oğlan atmış. «Cop» baş vezirin konağına düşmüş. Baş vezirini kızını alıp, konağın birine kasılmış. Sonra ortanca oğlan atmış. Onun «Cop» u da küçük vezirin konağına düşmüş. Onun kızını alıp, o da, bir konağa kurulmuş. Sıra küçük oğlana gelmiş. O da diğerleri gibi «cop» u fırlatmış. «Cop» gide gide bir çeşmenin yanındaki kumluğa saplanmış. Koşup «cop» u almağa gitmiş. «Cop» un yanına varınca bir de bakmış ki bir kaplumbağ kabuğu. «Eh bu da, bizim nasip» deyip kabuğu almış. Eve gelince bir bakraca koyup evin bir tarafına asmış. Ferdası gün kalkıp, işine gitmiş. Akşam eve dönünce bir de bakmış ki ne görsün? Ev tertemiz süpürülmüş. Eşyalar yerli y konmuş. Evin içine öyle bir güzellik gelmiş ki görenlerin bir daha göresi gelecek Yemekler o kadar lezzetli pişmiş ki yiyenlerin tadı damağında kalacak, Padişahın oğlunu almış bir düşünmek, acaba bu evi böyle tertip eden kim, bu yemekleri bu kadar lezzetli pişiren kim? diye. Ne kadar düşünmüş ise de bir türlü bu numarayı çözememiş Sabah olunca yine işine gidiyor. Akşamüzeri eve dönünce aynı şekilde evin süpürüldüğünü, yemek takımlarının temizlendiğini, yemeklerin pişirildiğini görmüş. O zaman kendi kendine: Dur bakalım, yarın ne olacak. » demiş. Üçüncü gün de aynı hadise ile karşılaşınca hayreti son raddeye varmış. «Ben bunu bir kocakarıya açayım. Bakalım o ne diyecek. » demiş. Kalkmış, bir kocakarıya gitmiş. Ona her şeyi anlatıvermiş. Kocakarı da «Sen sabah olunca: Falan yere gideceğim der, evden çıkarsın, Sonra gelir evini bir tarafına gizlenirsin. Böylece eve ikimin geldiğini, söyle işleri kimin gördüğünü (yaptığını) öğrenirsin. » demiş. Padişahın oğlu Kocakarının nasihatini tutmuş. Sabahleyin yataktan kalkıp, giyindikten sonra falan yere «falan yere gideceğim» demiş ve evden çıkıp gitmiş. Biraz sonra eve gelmiş ve evin bir tarafına gizlenmiş. Tam bu sırada ay tekeri, (ayın on dördü) gibi bir kız kabuktan çıkmış. Eli kolu sıvayıp temizlik yapmağa, başlamış. Her şeyi temizleyip, yerleştirdikten sonra yemeği pişirmiş. İş bitince kapıları kapatıp kabuğuna girmek istemiş. Fakat oğlan hemen yetişmiş. Kapıda ikisi de karşı karşıya gelmiş. Kız ne tuttuğunu bilememiş. Oğlan: "Sen miydin o?" deyip

Kızı kucaklamış. Bir taraftan da bakraca koşmuş. Kabuğu alıp ateşe atmak isteyince, kız: «Yakma kabımı başın belâdan kurtulmaz, yakma kabımı başın belâdan kurtulmaz, Yakma kabımı başın belâdan kurtulmaz. » diye üç kere söylemişse de o dinlememiş, kabuğu aldığı gibi ateşe attığı bir olmuş.

Sabahleyin gelin güveyi Padişah babalarının elini öpmeye gitmişler. Padişah gelini görünce aklı başından gitmiş. Nasıl aklı başından gitmesin ki?. Onun gibi bir güzele ömrü hayatında rastlamamış, Onun gibi bir güzelin varlığını cihan duymamış bile. Hemen gönlünü kaptırmış. Ona âşık olmuş. Ne yapıp, Onu oğlundan almaya karar vermiş. Bunun için de bir bahane bulmuş. Maksud oğlunu öldürmek. Oğluna: «Sen kal gelin gitsin. Sana söyleyeceklerim var. » demiş. Gelin eve dönmüş. Baba oğul baş başa kalmışlar. Padişah: «Oğlum annen öldüğü zaman parmağında altın bir yüzük gitti. Onu alıp geleceksin. Alıp geldin iyi, alamazsan başını cellâtlara vurdururum. » demiş. Oğlan ne yapsın. Padişah başı. Oğul mu dinler? Astığı astık, kestiği kestik. Karşı gelinmez ki. Boynunu büküp huzurdan ayrılmış. Eve gelince kara kara düşünmeye başlamış. Bunu gören karısı: «Ne düşünüyorsun, yoksa baban bir şey mi söyledi?» demiş. Oğlan da: «Sorma demiş. Babam, annen öldüğü zaman parmağında altın bir yüzük gitti. Onu alıp geldin iyi, alıp gelmezsen başım cellâtlara vurdururum, diyor. » demiş. Karısı ise: «Ben sana söylemedim mi? Yakma kabımı başın belâdan kurtulmaz diye. Dinlemedin, yaktın. Gördün mü şimdi?. "Neyse, bir kere olan oldu. Sen hiç üzülme, çaresini buluruz. » demiş ve ilâve etmiş. «Kabuğu aldığın çeşmeye gidersen, analık, analık dersin. Analık demeğe utanırsan «Göden Kurbağası» dersin. Kızının selâmı var, büyük kutuyu değil de küçük kutuyu vereceksin dersin. O, gekimseler yok. Kendi kendine utanmış, sonra cesaretlenerek: «Analık analık, Kızının selâmı var, büyük kutuyu değil de küçük kutuyu vereceksi» demiş. Taşların arasından lark lark ederek bir «göden kurbağası» çıkmış. Kutuyu getirip vermiş. Kutuyu alan oğlan, soluğu mezarlıkta almış. Kutuyu açmış. Bütün mezarlar birdenbire açılmış. Oğlan da mezarlığa girmiş. Karşısına bir kadın

çıkılmış. Dağlar kadar ekmek pişirdiği halde durmadan «acıktım acıktım acıktım!» dermiş. Ses çıkarmadan oradan geçmiş. Bu sefer karşısına bir kadın daha çıkmış. Önünden buz gibi soğuk bir arık geçtiği halde o da «susadım susadım susadım!» diye inlemiş. Onu da geçmiş. Karşısına bir kadın daha çıkmış. Bez dokuyormuş. Bez topları dağ gibi yığıldığı halde yine «Üşüdüm üşüdüm üşüdüm!» dermiş. Onu da geçmiş. Anasının mezarına gelmiş. Anasının parmağından yüzüğü almış. Bez dokuyan kadının yanına gelmiş. «Aman teyze! . Habire üşüdüm üşüdüm üşüdüm diyorsun. Üşüdüm diyeceğine şu toplardan bir tanesini alda, bir kat çamaşır diki, giy. » demiş. Kadın: «Ah oğlum! ben dünyamda bir kül oğluna bir parçacık olsun bir yamalık dahi. vermezdim. Şimdi burada da bana dağlar gibi bez dokuttukları halde bir parçasını; vermiyorlar. » cevabını vermiş. Oğlan: «Ya! . »deyip ondan ayrılmış. «Susadım» diyen kadının, yanına varmış. Kadına: «Aman be teyze! . Habire susadım susadım susadım diyorsun. Susadım diyeceğine eğilversen de şu buz gibi akan arıktan kana kana su içsene. » demiş. Kadın: «Ah oğul demiş. -Ben dünyamda bir kül oğluna bir yudum su vermezdim. Şimdi burada da bana vermiyorlar. » Cevabını vermiş. Ona da «Yal. . »deyip geçmiş. Sıra ekmek pişiren kadına gelmiş. Yanına varınca: «Aman be teyze! . Ha bire acıktım acıktım acıktım diyeceğine pişirdiğin ekmeklerden alıp da yesen olmaz mı?. » demiş. Kadın: «Ah oğlum! demiş. Ben dünyamda bir kül oğluna bir parça olsun yanık ekmek dahi vermezdim. İşte burada da bana vermiyorlar. »demiş. Oğlan da: “Ya!” deyip mezarlıktan çıkmış. Kutuyu kapatmış. Bütün mezarlar da kapanmış. Yüzüğü getirip babasına vermiş.

Oğlunun yüzüğü getirdiğini gören padişah, başka bir bahane bulmuş. “Oğlum demiş. Devler ülkesinde dedelerinden kalma altın bir eyer var. Onu alıp geleceksin. Alıp gelmezsen başını cellatlara vurdururum. » demiş. Oğlan ne yapsın. Emir bu. Mutlaka olacak. Yine boynunu bükmüş ve huzurdan ayrılmış. Eve gelince yine kara kara düşünmeğe başlamış. Karısı sormuş: «Niye böyle düşünürsün, yoksa baban

bir şey daha mı söyledi?» demiş. Kocası da: «Babam bu kez de devler ülkesinde dedelerinden kalma altın bir eyer var. ,”Onu alıp geleceksin. Alıp gelmezsen başım cellâtlara vurdururum, diyor. » demiş. Karısı da: «Ben sana demedim mi? Yakma kabımı başın belâdan kurtulmaz. Neyse sen merak etme. Bunun çaresini de buluruz. Buradan çıkarsın, gide gide bir çeşmeye varırsın, kanla irini akar. Ne güzel çeşme, ne güzel çeşme, ne güzel çeşme der, üç yudum içersin. Ondan sonra karşına bir armut ağacı gelir. Ne güze! armut, ne güzel armut, ne güzel armut der, dalını incitmeden bir tane alr cebine korsun, bir tane daha alır, onu da yersin. Yine yoluna devam edersin. Derken karşına büyük bir kapı gelir. Ne güzel kapı, ne güzel kapı, ne güzel kapı dersin. Kapı ardına kadar açılır. O zaman eyeri alır kaçarsın. » demiş. Oğlan yola devam olur. Az gider, uz gider, dere tepe düz gider. Günün birinde bir çeşmeye rast gelir, öyle bir çeşme ki su yerine kanla irin akar. Değil içmek, yüzüne bakmaya bile insan iğrenecek. Fakat oğlan, bu kadar tiksiniyecek olan şeyi burnunu kırıştırmadan: «Ne güzel çeşme, ne güzel çeşme, ne güzel çeşme. » diyerek üç yudum içmiş. Tekrar yoluna devam etmiş, git bunda, gel bunda derken meyvesinden dalları yıkılacak raddeye varan bir armut ağacına rast gelmiş. «Ne güzel armut, ne güzel armut, ne güzel armut. » diyerek iki armut almış, birini yemiş, birini de cebine koymuş. Ve yoluna devam etmiş. Gide gide kocaman demişler. Kapı: «Neye tutayım, şimdiye kadar gelip geçtiniz de bir kerecik olsun, ne güzel kapı demediniz. demiş. Oğlanın kapıdan geçtiğini gören devler «Tut armudum!» demişler. Armut da «Neye tutayım. Şimdiye kadar yiyip içtiniz de bir kerecik olsun beni incitmeden ne güzel armut deyip armudumu yemediniz. » demiş. Oğlan armuta geçmiş. Devler bu sefer çeşmeye: "Tut çeşmem!" demişler. Çeşme ise: "Ne tutayım. Bunca zamandır suyum içtiniz. Halbuki bir kerecik olsun ne güzel çeşme demediniz. » demiş. Oğlan çeşmeyi de geçmiş. Eyeri getirip babasına teslim etmiş.

Padişah oğlunun eyeri de getirdiğini görünce başka bir hile daha düşünür. Der ki: Oğlum bu kış mevsiminde yemeşil yapraklı, üzeri çiğli, yeni devşirilmiş, bir sepet üzüm bulacaksın. Bulamazsan başını kestireceğim. » Oğlan buna da ağzını açmamış. Boynunu büküp, huzurdan ayrılır. Eve gelince kara kara düşüncelere dalar. Karısı: "Ne düşünürsün, yoksa baban bir şey daha mı söyledi?" demiş. O da: «Bu kış mevsiminde yeşil yapraklı, üzeri ç sepet üzüm getireceksin. Getirmezsen başını kestireceğim diyor. » demiş. Karısı: «Ben sana demedim mi? Yakma kabımı başın belâdan kurtulmaz. Korkma bu sefer de kurtuldun. Yine çeşmeye git. Analık analık de. Kızının selamı var. Yeşil yapraklı, üzeri çiğli, bir sepet üzüm toplayıvereceksin dersin onlar üzümü toplar sana verir. Sen de alırsın doğru babana dost edersin. » demiş. Oğlan da çeşmeye varmış. «Analık analık demiş. Kızının selâmı var. Yeşil yapraklı, üzeri çiğli, bir sepet üzüm toplayıvereceksin» demiş. Hemen üzüm toplanıp gelmiş. Oğlan da üzümü aldığı gibi babasına dost etmiş. Üzümü gören padişahın yapacağı hile kalmamış. Ne kadar uğraştı ise de oğlunu öldürememiş.

Üzüm padişaha verilmezden evvel gelin memleketin dört bucağına haberler salmış. O gün bütün halk meydanda toplanmış. Sanki kıyamet kopmuş. Yer karınca gibi insan. İğne atsan yere düşmeyecek imiş. Herkes ölüm sessizliği içinde, ne olacak diye merak ediyormuş. Derken gelin görünmüş. Padişahı da orta yere çağırmış. Halk iyiden iyiye toplanınca, gelin başlamış konuşmaya: “Dinleyin ey cemaat! . Bu adam oğlunun karısına sülük etti. Onu almak istedi. Bunun için bir bahane buldu. Bundan yıllarca önce oğlunun anasının parmağında bir altın yüzük gitmiş. Onu getirtmek istedi. Getiremezse oğlunun başını kesip gelinini alacaktı. Bu olmadı yüzük getirildi. Naha babalığağım beline kadar taş ol. ” Beline kadar taş olmuş.

“Dinleyin ey millet! . Mezarlıktan yüzüğü getirmekle kalmadı. Oğlunu mutlaka öldürtmek için dedlerinden kalma Devler ülkesindeki altın eyeri getirmesini emretti. Getirmezse oğlunun başını kestirecekti. Bu da olmadı. Eyer de geldi. Naha babalığağım beline kadar taş ol. ” Beline kadar taş olmuş.

“Dinleyin ey ahali! . Gelini almak sevdası altın eyerle de bitmedi. Bu kış mevsiminde yeşil yapraklı, üzeri çiği bir sepet üzüm istedi. Bu mevsimde üzüm bulunmayacağı belli bir şey. Fakat o istedi. Getirmezse oğlunu öldürecek, gelinini alacaktı. Bu da olmadı istediği üzüm geldi. Naha babalığağım başına kadar taş ol! . ” demiş. Padişah ta başına kadar taş olmuş. Şimdi de herkes onu binek taşı yapar, üç kere de üstüne tükürürmüş.

Gelinle oğlan da konaklarına çekilmiş, rahat ve mes’ut olarak yaşıyorlarmış. Gökten üç elma düştü, biri onlara, biri size, biri de kendime.

47. FATMA HANIM (123. SAYI)

Derleyen: Hüsni YILDIZ

Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde, develer top oynarken eski hamam içinde, bir varmış, bir yokmuş, bir bok böküsü varmış. Bu bok böküsü sarmisaktan bir yaşmak, soğandan birpeştimal yapmış. Sonra da koca arama-ya çıkmış. Git bunda, gel bunda, derken bir köpeğe rasgelmiş. Kopek: «Nere gidiyorsun bok böküsü!» demiş, O da: Bana bok böküsü deme. Allı pullu Fatma hanım, de. » demiş. Kopek de: Nere gidiyorsun allı pullu Fatma hanım! demiş. Fatma hanım da: «Koca aramaya gidiyorum. » demiş. Köpek: «Bana varsana. », demiş. Fatma hanım: Döğdüğün zaman ne ile döversin diye sor-muş. Köpek: «Dişlerimle ısıveriyim», cevabını vermiş, Fatma hanım:«Yok yok sana varmam, deyip uğrayı-vermiş. Git bakalım, git bakalım, derken bir kediyeye tesadüf etmiş. Kedi: Nereye gidiyorsun bok böküsü ? demiş. Fatma hanım: «Bana bok böküsü deme. Allı pullu Fatma hanım, de. » demiş. Kedi: Nere gidiyorsun allı pullu Fatma hanım! demiş. Fatma hanım:«Koea aramaya gidiyorum, demiş. Kedi: «Bana varsana» demiş. Fatma hanım: «Döğdüğün vakit ne ile döversin, diye sormuş. Kedi: Tırnaklanmla tır-malay tırmalay veriyim. » cevabını vermiş. Fatma hanım: «Yok yok sana varmam», demiş. Ve yoluna devam et-miş. Gide gide bir horoza rasgelmiş. Horoz: «Nere gidersin bok böküsü!demiş. Fatma hanım: «Bana bok böküsü, deme. Allı pullu Fatma hanım, de» demiş. Horoz: «Nere gidersin allı pullu Fatma hanım. » demiş. Fatma hanım: «Koca aramaya demiş. Horoz: Banavarsana. » demiş. Fatma hanım: «Döğ.düğün zaman ne ile döversin. diye sormuş. Horoz: «Gagam ile gagalayı gagalayıveriyim», cevabını vermiş. Fatma hanım: «Yok yok sana da varmam. »demiş. Yine yoluna revan olmuş. Az gitmiş, uz gitmiş, dere tepe düz gitmiş. Derken karşısına bir tarla faresi gelmiş. Fare: Nere gidiyorsun bok böküsü! demiş. Fatma hanım: «Bana bok. böküsü deme. Allı pullu Fatma hanım de», demiş. Fare: «Nere gidiyorsun allı. pullu Fatma hanım! demiş. Fatma hanım; «Koca aramaya», demiş. Fare:«Bana varsana», demiş. Fatma hanım:« Döğdüğün vakit ne ile döversin, diye sormuş. Fare: «Kuyruğumu bulayı bulayıveriyim, cevabını vermiş. Fatma hanım. «Hah!. Sana varırım!» demiş. Böylece Fatma hanım ile fare evlenmişler.

Aradan günler geçmiş, aylar geçmiş . Günlerden bir gün komşu koyde düğün başlamış. Fare ile Fatma hanım fenahalde acıkmışlar. «Ne yapalım? diye düşünürlerken fare: Ben gidiyim biraz keşkek çalıp geleyim. demiş: Fatma hanım kabut etmiş. Fare düğün evi- ne gitmiş?. Varnca keşkek kazanlarından birinin içine düşmüş. Ne kadar ağlamış ise de çıkmamakolayını bulamamış. Fare keşkek kazanı içinde uğraşmakta olsun, biz gelelim Fatma hanıma: Bakmış ki kocası gelmiyor. O da çıkmış yola. Kocasını arayacak. Yolda gezerken ne olup olmuş, Bir at izine düşmüş. Öte çabalamış?, beri çabalamış, bir türlü kendini izden kurtaramamış. Tam o sırada karşı yoldan atlılar geçiyormuş. Atlılara: “Ey atlılar, sevinci pek tatlılar. Hülü böküye, tülü böküye diyiverin de çabuk gelsin” demiş. Atlılar düğün evine varınca orada bulunanlara: “Yahu! Yolda bir kadın, ey atlılar, atlılar, sevinci pek tatlılar. Hülü böküye, tülü böküye diyiverin de çabuk gelsin, diyor. Bu hülü bökü tülü bökü kim?” demişler. Bunu duyan fare keşkek kazanından fırlayıp çıkmış. Fatma hanımın yanına varınca: “Ver ellerini çekelek. ” demiş. Fare “Ver ayaklarını çekelek” demiş. O da “Uçkurum gevşer!. . .” demiş. Tekrar “Ver ayaklarını çekelek” demiş. Fatma hanım. “Ben sana küselek!. . .” demiş. Fare de dayanamıyarak: “Ben de sana sıçalak!. . .”demiş ve üzerine pisleyip gitmiş. Fatma hanım da naz yapayım derken canını çıkarmış. Ölüp gitmiş.

48. PADİŞAHIN SEYAHATI (125. SAYI)

Derleyen. Mehmet BAHÇECİ

Padişah bir gün vezirini yanına alarak geziye çıkmış vezirine demiş ki:

— Gezdiğimiz yerlerde ne konuşulursa sen onları bir bir yazacaksın. Vezir verilen her vazifeyi yapacağını söylemiş. Memleketi gezmeğe başla mışlar. Birçok yerler gezdikten sonra küçük bir kasabaya varmışlar. Kasabaya girerken dere kenarında deri yıkayan bir ihtiyara padişah, selâm vermiş:

— . Selâmünaleykiim piripak, demiş.

İhtiyar da:

— Aleykümselam pirişah . demiş, Padişah:

— Geç kalmışsın ya?

— Er davrandım emme ellere yaradım.

— Altıyı ne yaptın?

— On iki yaptım

—Bir kaz yollasam. yolarım ?

—Erbabıyım, demiş.

Bu konuşmadan sonra padişah kasabada kalmıyarak saraya dönmüşler. Bir gün dinlendikten sonra padişah vezirinden yazdığı defteri istemiş. Vezir defteri getirip seyahatin başında sonuna kadar ne yazmışsa okumaya başlıyor. Küçük bir kasabaya girmeden ihtiyarla konuşmalarını okurken padişah dur, diyor. Vezir duruyor. Padişah vezirine: «Burada ben ihtiyarla konuştum. » Selamünaleykiim piri pak» dedim. «Aleykümselam pirişah» dedi. «Geç kalmışsın ya» dedim. «Er davrandım emme ellere yaradım» dedi. «Altıyı ne yaptın» dedim, on iki yaptım dedi. «Bir kaz göndersen yolarımın» dedim. «Erbabıyım: dedi. Bu konuşmadan ne anladığını padişah vezire sor muş. Vezir düşünmüş, kaşınmış bu konuşma ile ne anlattıklarını bir türlü bilememiş. Vezir cevap veremeyince padişah hiddetlenmiş. Vezirine dönerek:

— Benim yanımda bunca senedir vezir olda şu konuşmanın ne demek olduğunu anlayama yazık sana, yazık. Sana on gün zaman verecem. Ya bunun cevabını verirsin veyahut da kellen gider.

Kellesinin gideceğini duyunca vezirin etekleri tutuşmuş. Ne yapacağını şaşırılmış. «Ya on gün içinde cevabını öğrenip gelmezsem diye yola koyulmuş. Her önüne gidene padişahla ihtiyarın konuşmalarını anlatmış. Bu konuşma ne anlatıldığını sormuş. Hiçbiri de cevap verememiş. Günler geçtikçe vezir neredeyse delirecekmış. En nihayet birisi «Arkadaş sen bunun cevabını yine o ihtiyardan öğrenebilirsin» diyor. Vezir hemen yola koyuluyor; İhtiyarın yanına varıyor:

— Selâmünaaleyküm piripak

— Aleyküm selam

—Geç kalmışsın, ya — Ne yâpam artık ihtiyarladım, diyor. Vezirin canı sıkılıyor, : Padişahın söylediğinin aynı söylediği halde ona verilen cevapları alamıyor ve soruyor.

-Babalık bir zamanlar padişah geldi. ihtiyar:

— Evet evlâdım,

— Ona başka türlü cevap verdin, ben aynen söylediğim halde bana başka türlü cevap verdin. Halbuki onun yanındaki vezir benim.

— Evet evlâdım O zaman öyle icabetti.

— Pekiyi bunların manası nedir, bana söyler misin?

—Hayır söyleyemem. - Allah aşkına söyle Ne istersen vereyim. Yanız bunların manasını bana söyle.

diyor. . Vezir yalvara yakara ihtiyarı yüz sarı liraya gönlünü ediyor.

— Padişah bana selam verdi. Ben selamını aldım. "Geç kalmışsın ya" dedi.

«Er davrandım emme ellere yaradım» dedim. Bunun manası şu: Benim çocuklarımin hepsi kız oldu erken evlendiğim halde

oğlan çocuğum olmadı. Kızları da ele verdim. Sonra padişah

Altıyı ne yaptın? dedi. Ben de On iki yaptım, dedim. Bunun manası da şu: Altı kızım oldu. Sonra padişah

Bir kaz göndersem yollar mısın, dedi. Erbabıyıym, dedim. Bu da şu : Padişah seni buraya göndermiş. Yüz lirayı aldım. İşte kaz da sensin.

Vezir kazlığına kızmayıp öğrendim; idamlıktan kurtuldum diye sevinerek padişahın yanına geliyor. Padişah "Öğrendin mi?" diye soruyor.

vezir de:

—Öğrendim padişahım.

—Tabii yüz lira verdin de öğrendin değil mi? diyor.

Vezir de idamlıktan kurtulduğu için padişahın ayaklarına kapanıyor.

49. KORKAK ADAM VE DEVLER (130. SAYI)

Derleyen: Salim DALKIRAN

Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde, deve tellâl iken, pire berber iken ben . babamın beşiğini tıngır mıngır salları iken bir adam varmış. Bu adam okadar korkakmış ki ayak yoluna dahi, karısı götürürmüş. Bir gün akşam bu adam yine sıkışmış ve karısına yalvarmış yakarmış adamın bu hali kadının canına tak demiş. Nihayet kadın adamı ayak yoluna götürmüş ve adamı içeriye kapatmış, kapıyı da kilitlemiş gitmiş, adam da tabii ayak yolunda kalmış. Adam; yalvarmalarının para etmeyeceğini anlayınca, oradaki bir pencereden dışarıya çıkmağı becermiş. Fakat eve gidemeyeceği için başka bir yere gitmiş. Az gitmiş, uz gitmiş, dere depe düz gitmiş, 6 ay bir güz gitmiş Ve nihayet büyük bir saraya varmış. Sarayın kapısını açıp içeriye girmiş. Bir de ne görsün? Büyük bir oda, ortada 40 tane kazan kaynar ve etrafında da 40 tane dev sohbet ediyor. Bunun geldiğini gören devler hayret etmişler ve devlerden büyüğü, Herkes bizim izimizi, tozumuzu görünce kaçır; Sen nasıl korkmadan bizim evimize girebildin, demiş. Adam da demiş ki; Hay yavrularım senelerdir sizi arıyorum ve nihayet çok şükür bulabildim. Çünkü ben sizin dedenizim, siz bu halime bakmayın, artık ihtiyarladım. Ve geçmiş, baş köşeye oturmuş. Devler de inanarak dedelerine hoş geldin demişler. Adam artık orada yerleşmiş kalmış. Bir gün yatmaya gittiğinde devler toplanarak dedemiz artık gitmeyecek, gelin biz gece yarısı gidip onu baltalarımızla öldürelim, demişler. Bunu da bizimki duymuş ya onların haberi yokken yatağının içine koca bir kütük koymuş, başlığını da kütüğe giydirmiş. Ve kendisi de yüklüğün içine saklanmış. Gece yarısı ölmüş devler gelmişler. Karanlıkta kütüğe dedelerine vuruyoruz zannıyla vurmaya başlamışlar ve iyice yorulunca artık ölmüştür diye odalarına çekilmişler. Onlar gidince, adam hemen yerinden çıkmış, odun gamgalarını, bütün küllükleri toplamış, ve dışarıya bir yere atmış, sonra gelmiş yerine yatmış. Sabah da her zamanki gibi kalkmış ve bu gece beni pireler de bir türlü uyutmadı, demiş. Devler onun bu sözlerim duyup ölmediğini görünce müthiş korkmaya başlamışlar. Yine bir gün yatmaya gidince devler toplanmışlar. "Yarın bir yarış tertip edelim, bu yürüme yarışı olsun, kim yürürken daha çok toz çıkarırsa ona bir çuval altın verelim. Eğer dedemiz kazanmazsa buradan gitsin" demişler. Bunu da duymuş ve onlar görmeden giyeceği kendi çizmelerine toz doldurmuş. Ertesi gün devlerin en. büyüğü dedelerine yarış yapılacağını söylemiş ve yarış başlamış. Devler hem hızlı yürüyor hem de toz çıkarıyorlarmış, dedeleri ise çizmelerine toz doldurduğu için onlardan daha çok toz çıkıyormuş. Bunun üzerine "Oğullarım gördünüz mü ben ihtiyarım ama sizden

daha kuvvetliyim, demiş. Yarışı da kazanmış. Devler demişler ki: Dede yarışı kazandın, sana bir çuval altın verelim, sen de buradan git. O da, yok yavrularım, ben sizi zor güç buldum, artık bir daha bırakmam demiş.

Devler dedelerinden kurtulabilmek için yeni bir çare düşünmüşler. Bu da şuymuş; Ertesi gün bir yarış daha yapacaklarmış, bu yarışta kim taşı sıkıp un yapabilirse ona bir çuval altın verilecekmış, Dedeleri bunu da konuşurlarken duymuş ve gizlice mutfaktan bir peynir, bulmuş ve cebine saklamış. Ertesi gün buna yarışı söylemişler ve yarış başlamış; Dedeleri kendine iki yassı taş bulmuş ve kimse görmeden peyniri de arasına koymuş ve bakın evlâtlarım, taşı un etmek değil, taşın suyunu bile çıkarıyorum demiş. Tabii bu yarışı da kazanmış Devler buna demişler ki, "Geçen seferki altınlarını da verelim şimdikini de verelim, iki çuval altının olur, seni de altınlarını da evine kadar dalmızda götürelim, Biraz nazlanmış, fakat sonra razı olmuş. Devler de bunu altınlarıyla birlikte dallarında evine götürmüşler. Kapısının önüne koyup dönmüşler. Adam evinin kapısını çalmış, kim o? diyen karısına ben geldim» demiş. Karısı da mendilini göster, kocam olduğunu bileyim» demiş. Bu da göstermiş; karısı kocasının geldiğini anlayıp içeriye almış. Adam altınları da içeriye getirmiş ve karısına "Sen beni ayakyoluna kapatmasaydın, bunları bulamayacaktık, demiş ve başından geçenleri anlatmış, yemiş içmiş muratlarına ermişler.

50. DÜZENCİ KADIN (132. SAYI)

Derleyen: Nermin YUNUSOĞLU

Bir varmış, bir yokmuş evvel zamanda bir paşanın hastalıklı bir hanımı varmış. Bu hanım pek yaşlı olmadığı halde sık sık rahatsızlanır, yatağa düşermiş. Paşanın konağına hekimler hocalar çağırılır, hanım okutulur, ilaçlarla tedavisine çalışılır, bununla beraber sıhatini tamamiyle elde edemezmiş. Nihayet bir gün paşanın hanımı yataktan çıkamayacak hale gelmiş. Hekim hoca para etmemiş, hanımın hastalığı gittikçe ağırlaşmış. Bu hal karşısında paşa şaşırmış, ne yapacağını, ne edeceğini düşünemez hale gelmiş. Tam bu sırada hanımın vefat ettiğini haber vermişler. Ölüm karşısında ne yapılır elden ne gelir, paşa büyük bir ızdırıp içinde kalmış. Derken efendim konaktan bir telaştır, bir heyecandır kopmuş. Feryad fıgan içinde hanımın cenazesini kaldırmışlar. Fakat iş bununla bitmemiş, cenazeyi kaldırmışlar; ama konak halkı haykırıp bağırmakta devam etmiş. Günler, haftalar geçmiş. Paşanın gözyaşları dinmediği gibi konağın da ah ü vahı da nihayet bulmamış.

Günlerden bir gün paşanın konağında yine ağlayıp haykırıyorlarmış. O sırada sokaktan bir kadın geçiyormuş. Bu kadın konakta ağlayıp haykıranların seslerini işitmiş. Acaba konakta ne var, ne oldu diye merak etmiş, hemen kapıyı çalmış:

—Ne oldu, neden böyle ağlaşıyorsunuz diye sormuş. Kapıyı açan gözleri yaşlı hizmetçi kadın cevap vermiş:

—A, haberin yok mu, paşanın hanımı vefat etti, hepimiz matem içindeyiz. O yüzden günlerden haftalardan beri ağlamaktan kendimizi alamıyoruz.

Meraklı kadın birden bire feryada başlamış:

—Ne diyorsun ayol, paşanın hanımı mı vefat etti doğru söyleyin Allah aşkına. Ay şimdi düşüp bayılacağım. Niçin bana haber vermediniz canım, paşanın hanımı benim hemşiremdi, bu felaket önünde ben şimdi ne yapayım diye çırpınıp durur.

Kadını konağa alırlar, o yine sözlerine devam eder:

—Ben İstanbul'da değildim, değildim ama paşa bana bir mektup yazamaz mıydı? Zavallı hemşireciğim bana hasret gitti öyle mi? Kardeşim ne zaman vefat etti söyleyiniz bakalım?

Konaktakiler paşanın hanımının ne zaman öldüğünü söylerler. Kadın tekrar feryat eder:

—Yıllardır Anadolu'da idim. Fırsat bulup hemşiremi görmeğe gelmiştim, vah zavallı kardeşim meğerse senin matemini tutmak için gelmişim.

Bu sefer paşanın annesi:

—Ne yapalım kızım der, ölüm Allah'ın emri, hepimiz bir gün öleceğiz, ağlayıp sızlanmakta fayda yok ama kendimizi tutamıyoruz. O yattıkça Allah size ömür versin.

Paşanın karısının kardeşi olduğunu söyleyen kadını konakta misafir ederler. Kadında ölen hanımın öz hemşiresi olduğuna konak halkını inandırır. Derken efendim akşam olur, paşa konağa gelir. Paşanın annesi durumu oğlana anlatır. Bunun üzerine paşa da karısının hemşiresi olduğunu söyleyen kadını teselliye çalışır ve baldızını bir müddet konakta kalması için ikna eder. Baldız hanım kırk gün konakta kalır.

Kırk birinci günün gecesı, paşanın baldızı tepesinden turnağına kadar kara sakıza bulanır, ondan sonra da kuş tüylerinin içine yatar, kuş tüyleri her yerine yapışır. Pek çirkin ve hatta korkunç bir hale gelir. Bu çirkin ve korkunç haliyle paşanın yatak odasına gider, kapıyı açıp odaya dalar. Mışıl mışıl yatağında uyuyan paşayı uyandırır, paşa karşısında, tüylü kadını görünce hayretle sorar ;

— Sen kimsin Kadın cevap verir:

— Paşam ne çabuk unutmuşsun, ben senin ölen zevcen değil miyim?

Paşa korku içinde heyecanla:

— Ne var karıcığım, ne var, nasıl bura ya geldin, bu hal nedir? der.

Tüylü kadın söze başlar:

— Benden artık hayır yok, Allah böyle kısmet etmiş, mukaddere boyun eğmek lâzım gelir. Hemşirem konağa gelmiş, be nim yerime onunla evlen. Hem benim ruhumu şad etmiş , hem de ona iyilik yapmış olursun.

Paşa tüylü kadının bu sözleri karşısın da titrer, titrer ama mezardan çıkıp gelen karısına da "Peki, dediğin gibi olsun,, demekten kendini alamaz. Bunun üzerine, tüylü kadın paşanın yatak odasından çıkar, üstünü başını temizleyip kendi yatağına girer. Fakat, üç. gece aynı oyunu oynamayı ihmal etmez. Nihayet paşayı tehlide kadar varır:

— Eğer hemşiremle evlenmiyecek olursan seni boğarım. -.

En sonra paşa annesiyle konuşur, ölen karısının üç gecedir mezardan kalkıp yatak odasına geldiğini, hemşiresiyle evlenmesi için kendisini zorladığını, ölmüş karısının perişan hali önünde "peki,, demek; zorun da kaldığını anlatır ve ilâve eder:

— Rahatım kalmadı, rahmetlinin dediğini yapmaktan. başka çare yok. Bari baldız hanıma bütün bunları yavaş yavaş anlatırız, ondan söz alırsız da evlenelim, der.

Ertesi gün paşanın annesi bir münasebet bulur, oğlunun başına gelenleri birer birer anlatır, eski baldız hanıma:

— Ne yapalım kızım paşa elbet evlenecek, içimize yabancı girmesin, hemşirenin arzusu gibi seni paşaya alalım, der. Bu sözler üzerine kadın isyan eder:

— Ben zavallı hemşiremin yerine eniştemin koynuna nasıl girerim, ona nasıl, koca derim. Bunlar nasıl söz, nasıl teklif, sizde hiç utanmak yok mu, diye haykırır. Haykırır ama, nihayet, paşanın annesi ısrar edip oğlunun arzusunun ve ölen kadının hareketini tekrarlayınca paşa ile evlenmeğe razı olur. Nikahları kıyılır paşa ile birlikte yaşamağa başlarlar.

Aradan epeyce zaman geçer, derken efendim günlerden bir gün paşanın yeni karısı aynanın önünde başını tararken kurduğu düzenler; hatırına gelir, sevincinden oynamağa, gülmeğe, sıçramağa başlar. Sıçrar, oynar ve gülerken bütün konak halkını ve paşayı nasıl aldattığını da güya başka birisine hikâye ediyormuş gibi kendi kendisine anlatır:

— Kaynanamı, kocamı, koca konağın içinde yaşayan küçük büyük herkesi inandırdım, paşayla evlenmeğe muvaffak oldum, diye âdeta haykırır.

Kadının bu sözlerini paşanın annesi işitir, kadın da sözlerinin, itiraflarının. kaynanası tarafından işitildiğini anlar, utanır; utanmakla beraber, yapılacak başka iş bulamaz, tutar, paşanın annesini baş aşağı merdivenden yuvarlar. Kadının beli, kolu kırılır, kendisi konuşamaz hale gelir. He men paşaya haber gönderirler. Paşa gelir, sorar:

— Ne oldun anneciğim?

Paşanın annesi bir şeyler mırıldanır, başını gösterir. O zaman paşanın yeni karısı: "Tepeliğimi gelinime verdim diyor. ,, Paşanın annesi ağlar, kolunu gösterir. Paşanın yeni karısı "bileziklerim gelinimin olsun diyor. ,, der. Paşanın annesi yine ağlar, boynunu gösterir Paşanın yeni karısı "gerdanlığım gelinimin olsun diyor,, der. Hasılı paşanın annesine ait değerli ne varsa bu suretle kadın kendisine mal eder. Kadın düzen ve hile ile hem paşanın karısı; hem kaynananın varisi olur. Birkaç gün sonra paşanın annesi ölür, kadın paşayı büsbütün avucu İçine alır. Böylece ömür geçirip giderler. Onlar ermiş muradına, biz çikalım kerevetine.

51. EVRAN (133. SAYI)

Derleyen: Hüsni YILDIZ

Evveli varmış bir yokmuş. Bir; padişah varmış. Bu padişah rüyasında bir tilki görmüş. "Benim gördüğüm, rüyayı kim bilirse ona bin altın vereceğim. " diye tellâllar çağırtmış. Padişahın gördüğü rüyayı kimse bilememiş. Tam bu sırada bir adam köyünden başka diyarlara kazanmağa gidiyormuş. Yolda dalgın dalgın giderken karşısına bir Evran çıkmış. Yolcu birden bire afallamış; Bunu gören Evran: "Ey insanoğlu sana zararım dokunmayacak, Bak sana bir şey söyleyeceğim. Padişahın rüyasında gördüğü şeyi ben biliyorum. Eğer parayı beraber taksim etmeyi kabul edersen söyleyeceğim " demiş. Yolcu da kabul etmiş. Yılan da padişah rüyasında tilki gördü demiş.

İnsanoğluna iyilik haramdır. Yolcu hemen Evranı öldürmeye kalkmış. Evran da deliğine kaçırvermiş. İkinci yıl padişah yine bir rüya görmüş. Bu rüyayı kalben kim bilirse iki bin altın vereceğini tellalar vasıtasıyla memleketin her tarafına duyurmuş. Aynı yolcu bu haberi duyunca soluğu Evranın deliğinde almış. Evran yine delikten çıkmış. Yolcuya: "Ben padişahın bu rüyasını da yoracağım demiş ve ilâve etmiş "Amma parayı taksim edeceğiz demiş. Yolcu zaten hazır bu pazarlığa. "Tamam taksim edeceğiz" demiş. Padişah rüyasında . aslan görmüştü. Evran da "Padişah rüyasında aslan gördü. ",, demiş. Üçüncü yıl Padişah rüyasında koyun görmüş "Benim bu yıl gördüğüm rüyayı kim bilirse üç bin altın; vereceğim diye her tarafa haber salmış" padişah. Aynı adam bu haberi de duyar duymaz Evranın yolunu boylamış. Evrana bu rüyayı da bil bakalım demiş Evran. da: "Koyun gördü demiş,

Adam hemen yola revan olmuş. Git, bun da, gel bunda derken, günlerde bir gün Padişahın oturduğu, şehre varmış. Saraya çıkmış, Padişah huzuruna gelince; "Hünkârım senin görmüş olduğun rüyaları ben çözeceğim" demiş. Padişah da: Söyle bakalım" demiş. Adam; "Padişahın birinci sene tilki gördünüz, milletiniz tilki gibi idi. . İkinci sene aslan gördünüz, Milletiniz aslan gibi idi. Üçüncü sene de koyun gördünüz. Milletiniz koyun gibi oldu. " diye rüyaları yorumlamış. Keyfe gelen Padişah vadettiği bahşişleri vermiş. Parayı yüklenen adam doğru Evranın yanına koşmuş; Evran adamı güler yüzle karşılamış. Parayı ortaya dökmüşler. Üç senelik ticareti taksim etmişler. Bu esnada. Evran keyfe gelip: "Ey insanoğlu Sen kıymet takdir etmezsin. Ben sana bir iyilik daha yapayım» Al şu paraları benim sana yadigarım olsun. Sen de onları evlâtlarına, yavrularına yadigar et. Sonra beni öldürmeyi düşünme. 'Ey insanoğlu! . Kıymet takdir etmelisin. Üç senede sana altı bin altın kazandırdım. Bu iyiliğe karşı inşallah sen de kötülük etmezsin. " demiş ve deliğine kayıp gitmiş. Adamcağız da sevine sevine köyünün yolunu tutmuş. Köye varınca başından geçenleri çocuklarına bir bir anlatmış. Güzelce bir ev yaptırılmışlar. İçine girmişler. Rahat ve mesut bir şekilde yaşamağa başlamışlar. Şimdi geldim yanlarından. . Çok yorgunum. Hepinize selamları var.

Gökten üç elma düştü. Biri onlara, biri size biri de kendime.

52. PADİŞAHIN KIZI VE UŞAĞI (134. SAYI)

Derleyen: Hüsni YILDIZ

Evveli evvel iken, deve tellâl, pire bakkal, kedi berber iken bir varmış bir yokmuş bir padişahın, bir Arap uşağı varmış. Padişahın hizmetini görür, onun işlerini yaparmış. Günlerden bir gün padişah gezmeye gitmiş. Git bunda, gel bunda derken yolu bir göl kenarına denk gelmiş. Gölün kenarında iki kadın çakıl taşlarıyla oynarmış, "Acaba bunlar burada, ne yaparlar?" diye merak etmiş Onların yanına varınca sormuş; "Siz,burada çocuk gibi taşlarla niçin oynarsınız, . .

Sizin işiniz yok mu? demiş. Kadınlar da " Biz çöp çatan çiftleyici meleğiz" cevabını vermişler. Padişah bunu duyunca; "Öyleyse söyleyin bakalım; benim, kızı kimle çiftlediniz" demiş. Melekler de; "Kapındaki Arapla". cevabını vermişler padişah bir kahkaha. atmış. "Bırakın şu martavalları bana okutmayın; ben hiç kızımı, kapıdaki uşağa verir, miyim?. demiş ve oradan uzaklaşmış kalbine bir şüphe doğmuş hemen geriye dönmüş. Saraya gelince Arap'ı çağırması eline birkaç yüz altın verip azatlamış "Haydi git yolun açık olsun. Bu paralarla da kendine bir iş bul deyip uşağı uğratmış.

Arap az gitmiş uz, gitmiş, dere . tepe düz gitmiş. Tam altı ay bir güz, gitmiş, derken bir köye rast gelmiş. O köye yerleşmiş. Sonra da. çok zengin olmuş. Günlerden bir gün üç beş arkadaş olup gezmeye gitmişler. Bir gölün kenarına gelince: "Şurada biraz dinlenelim" demişler. Yemeklerini yedikten sonra uykuları gelmiş; "Birazcık kestiriverelim diye yatmışlar hepsi de derin bir uykuya dalmış. Yalnız içlerinden biri, Arap uyumamış. Etrafına bakarken gözü, bir ördeğe ilişmiş. Siyah ördek suya girip: çıkınca beyaz oluyor, tekrar suya girip çıkınca siyah oluyor. "Bunda bir hikmet var diyerek o da soyunmuş ve suya girmiş. Yıkayıp sudan, çıkınca vücudüne bir de bakmış ki, bembeyaz, Hemen giyinmiş, o sırada diğer arkadaşları da uyanmışlar. Ona sormuşlar: "Yâhu yanınızdaki Arap nereye gitti acaba?" O cevap vermiş ve ne yaptığını anlatı vermiş; Arap'ın sözüne diğer arkadaşları da inanmış. Arap beyaz olduktan sonra yerleştiği köyden kalkıp, padişahın memleketine gitmiş Oraya, varınca zenginliğini belli ettirecek hareketlerde bulunmuş, Kısa bir zamanda kendisini bütün şehir halkına tanıtmış. Padişahın saraylarından üstün saraylar yaptırmış. Bir gün vezirler onu haber vermişler. Padişah: Çağırın da göreyim. Bakalım neyin nesidir demiş. Vezirler zengin olan: Arap'ı çağırılmışlar. Arap padişahın huzuruna çıkmış. Padişah kendisini; tanımamış. Biraz ileri geri konuştuktan sonra Arap huzurundan ayrılmış.

Aradan günler geçmiş, Arap padişahın kızını istemeye karar vermiş. Elçiler göndermiş, padişahın kızını istetmiş. Padişah gelen elçilere; "Konağından sarayıma kadar halı döşetirse kızımı öyle veririm" demiş. . Arap ertesi gün halıları döşetmiş. Padişah sabahleyin bir de bakmış ki sarayın kapısına dek nadide halılar döşenmiş. Sözünde durmuş ve kızını Arap'a vermiş.

«Padişahın kızı Arap'la evlendikten birkaç gün sonra bakmış ki kocasının belinde bir kemer var. Kemerini usulca çıkarmış, O anda gözleri fal taşı gibi. açılmış. Meğerse kemerin altı simsiyahmış. Bunun sebebini kocasına sormuş, kocası da başından geçenleri olduğu gibi anlatmış

Kız, padişah babasının yanına varınca: "Babacığım, babacığım! demiş. Beni verdiğin adam bizim kapıdaki Arap imiş. Belindeki kemerden anladım. Hem de kendisi söyleyiverdi demiş. Padişah: "Zararı yok kızım Kader kısmet ,böyle imiş; Çöp çatan melekler böyle çiftlemiş. Elden ne gelir" demiş. Yemiş içmiş, muratlarına ermişler.

53. SERSERİ OĞLAN (135. SAYI)

Derleyen: Hüsni YILDIZ

Evvel zaman içinde kalbur saman içinde develer top oynarken eski hamam içinde. Bir varmış bir yokmuş, bir adamın iki oğlu varmış. Biri akıllı biri de serseri imiş; Adamın da hiç malı mülkü yokmuş Yalnız bir saban demiri ile bir de tokmağı varmış. Sağlığında bunları iki oğluna taksim etmiş. Saban demirini akıllı oğluna; tokmağı da serseri oğluna vermiş. Serseri oğlan tokmağı almış. Biraz ileri doğru gitmiş. Tokmağı söyle bir evirip çevirmiş. Sonra "hıh! . ben bu tokmağı ne edeceğim. " demiş ve atıvermiş. Tokmak yere düşünce dile gelmiş: "Ey serseri oğlan" demiş. Serseri dönüp bakmış ki konuşan tokmak. Hemen dönüp almış, yoluna devam etmiş. Gide gide bir yere varmış, Orası Padişahın memleketi imiş. Saray gibi şeyin yanına varınca akşam olmuş, Çimenlerin üstüne yatmış ve uyuya kalmış. Padişah, gece uyanınca bir de bakmış ki sarayın avlusu nurlar içinde. Bu nurlar içinde kendi sarayının iki misli büyüklükte ve güzellikte bir saray oturuyor. "Acaba bu nedir?". diye merak etmiş, vezirini göndermiş. Vezir saraya yaklaşınca hayretten gözleri faltaşına dönmüş. İçeri girmek için kendini toplamış. Birkaç adım daha atmış. Kapıya yaklaşmış. Kapıyı açıp da salona şöyle bir göz gezdirmiş. Salon altın, gümüş ve bin bir türlü mücevherlerle süslenmiş. Boydan boya halılar döşenmiş ki, halılar ne Hint'te bulunur, ne Çin'de bulunurmuş. Acem halıları onun yanında hiç kalırmış. Biraz daha ilerlemiş karşısına süslü bir kapı çıkmış. Kapıyı açıp da içeriye şöyle bir göz gezdirince bir molla görmüş. Molla hiç orali değilmiş. Gerisin geriye dönmüş, Padişahın huzuruna çıkmış gördüklerini ballandıra ballandıra anlatmış.

Padişah vezirin sözlerini işittikçe hayretten gözleri faltaşına dönermiş; "Allah Allah! Benim sarayımın yanına böyle bir molla, nasıl cesaret eder de benden izinsiz saray yaptırmış! Hem de bir gecede. Bu da olacak şey mi?" demiş. Sonra da vezirine: "Git o mollaya söyle. Dünyada olmadık yemeklerle, dünyada olmadık çalgılarla mücehhez bir sofraya hazırlasın. Eğer hazırlayamazsa başını cellâtlara vurdururum alimallah. " demiş. Vezir huzurdan kalkmış, mollanın sarayına gitmiş. Saraya varınca doğru mollanın odasına uğramış. Molla hâlâ oturuyormuş.

Mollaya: "Selâmün aleyküm ya molla! demiş Molla: "Alaykümüs selâm" deyip selâmı almış. Sonra: "Bir mâruzâtın mı var?" diye sormuş. Vezir: "Padişahımın emri; "Bu akşama dünyada eşi olmayan yemekler, dünya da bulunmayan çalgılarla mücehhez bir sofrta hazırlıyacaksın. Hazırlayamazsan boynun derhal vurulacaktır demiş. Sonra da çıkıp gitmiş; Molla düşünmeye başlamış. Onu düşünür gören tokmak: "Ne düşünürsün serseri?" demiş, Serseri: "Padişah bugün akşama dünyada eşi bulunmayan yemeklerle; eşi bulunmayan «çalgılardan mürekkep bir sofrta hazırlamamı emretmiş. Ben nerde bulayım diye düşünüyorum. " cevabını vermiş. Tokmak: "Düşünme, çaresini buluruz" demiş ve ilâve etmiş: Denize git, Bir taş at Bir kız çıkar. Ablanızın selâmı var, dağarcığı vereceksin de O. dağarcığı sana verir. Dağarcığı alınca ağzını açmadan getirsin, demiş. Serseri de: "Peki" deyip yola koyulmuş. Denize varınca bir taş atmış. O sırada bir kız çıkmış. Kıza;

"Ablanızın selâmı var dağarcığı vereceksin" demiş, Kız: Peki! Yalnız biraz bekleyiverin. olmaz mı?" deyip kaybolmuş.

Biraz sonra elinde dağarcıkla görünmüş. Serserinin yanına gelince; "Buyurun!" deyip dağarcığı vermiş. Dağarcığı alan serseri gerisin geriye dönmüş. Biraz ilerledikten sonra dağarcığa şöyle" bakmış ve dudağını bükerek; "Hıh. demiş, birdenbire bin bir çeşit çalgı sesi duymuş. Hemen dağarcığın ağzını bağlamış, eve getirmiş. Akşam olunca vezirin yanına gitmiş; "Buyurun" demiş. Padişah sarayda çıkıp da mollanın konağına giderken bin bir çeşit çalgı sesi duymaya başlamış. Konağa varınca bir de bakmış ki sofrta hazırlanmış, dünyadaki olmayan yemeklerden mürekkep. Bu ender rastlanan, yemeklere bin bir çeşit çalgının da sesi karışınca bu sofraya diyecek kalmamış. Yenilmiş, içilmiş. dünyada bir daha benzeri olmayan çalgılardan nağmeler dinlenilmiş, Padişah da mest olmuş; vezir de.

Ertesi gün Padişah mollayı çağırılmış. Ona: "Üstü yeşil yapraklı bir sepet üzüm getireceksin, getirmezsün boynun kıldan nice? dir" demiş. Molla: "Emredersin deyip huzurdan çıkmış. Konağa gelince biraz düşünceli olmalı ki tokmak: "Neye düşünürsün ser seri?" diye sormuş. Serseri de: "Padişah bu kış mevsiminde üstü yeşil yapraklı bir sepet üzüm istiyor. Onu nerden bulayım diye düşünüyorum" cevabını vermiş. Tokmak: "Hiç merak etme; denize gider bir taş atarsın, karşına bir kız çıkar. Ablanızın selâmı var bir sepet üstü yeşil yapraklı üzüm toplayıvereceksin dersin. O, üzümü getirir. Sen de alır gelirsün" demiş. Serseri denize gitmiş, bir taş atmış. Karşısına bir kız çıkmış. Kıza: "Ablanızın selâmı var. Bir sepet üzeri yeşil yapraklı üzüm toplayıvereceksin" demiş Kız: "Peki" demiş ve ortadan sırta kadem olmuş. Biraz sonra eli sepetli, geri dönmüş. "Buyur enişte" deyip sepeti serseriye vermiş.

Serseri sepeti alıp padişaha vermiş. Padişah bu sefer: "Bugün doğmuş, bugün büyümüş bir çocuk getireceksin Getiremezsen başını cellâtlar da görür, öbür dünyayı boylarsın" demiş.

Molla (serseri) konağına döntünce yine düşünceli görünmüş olmalı ki tokmak: "Ne düşünürsün yine?" diye serseriye sormuş.

Serseri: "Niçin düşünmeyeyim? Padişah, bu gün doğmuş, bugün büyümüş bir çocuk istiyor. Ben bunu nereden bulayım?" diye dert yanmış. Tokmak: "Denize git, bir taş at. Yine aynı kız çıkar. Bizini küçük kız doğurup giderdir. Doğursun da al gel. Yalnız bir çomak iste olmaz mı?" demiş. Serseri sevinçle denize koşmuş. Bir taş atmış karşısına yine aynı kız çıkmış. "Buyur enişte" demiş. Serseri de: "Ablanızın selâmı var. Küçük kız doğuracakmış. Hemen doğursun da getir. Yalnız bir de çomak varmış. Onu da getirmeyi unutma ha demiş. Kız da: "Peki" demiş ve kaybolmuş.

Çocuk doğmuş. Biraz beklemişler. Çocuğu giydirip kuşatmışlar., güzelce de kundaklamışlar. Çomağı da kıza vermişler. Kız çocukla çomağı getirip eniştesine vermiş. Serseri çocuğu ve çomağı alıp yola koyulmuş; yolda aklına bir şeytanlık girmiş "Yahu bu çocukla bu çomak benim canımı nasıl kurtaracak?" diyecek olmuş. "Canımı" der demez "can" : Emret demiş. 'Çocuk: "Ne dedin ?" demiş. 'Serseri korkmuş. Hiç sesini çıkarmadan eve gelmiş. Tokmak: "Haydi bunları götür. Padişahın kapısına varınca çocuğu ve çomağı yuvarlayıver. Onlar arkandan gelir demiş. Serseri de tokmağın dediği gibi yapmış. Saraya çıkınca çocukla çomağı yuvarlayıvermiş. Çocuk yuvarlana yuvarlana padişahın yanına varmış: "Emret! demiş. Emir çomak da yetişmiş başlamış padişaha vurmağa. Aksilik ya, çomak padişaha vurayım derken padişahın çok fena yerine vurmuş. Padişah tepetaklak gitmiş ve canı o zaman çıkmış. Padişah ölünce serseri padişah olmuş.

54. AKILLI TİLKİ (136. SAYI)

Derleyen: Hüsnü YILDIZ

Evveli bir varmış bir yokmuş yedi; tane tilki varmış. Bu yedi tilkinin altısı akılsız, bir tanesi akıllı imiş. Akıllı tilki her gün karnını doyurup gelirmiş, Ötekiler ise aç kalırlarmış. Bir gün yine karnını doyurup gelen akıllı tilkiye diğerleri sormuşlar: Yahu. biz her gün aç kalıyoruz. Sen ise karnını tıka basa doyurursun. Bu yeri bize. de göster biz de aç kalmayalım. "Akıllı tilki gururla koltuklarını kabartmış demiş, ve cevap vermiş. Ben bir bağ satın aldım. İşte kocam. Yarın birlikte gider siz de karnınızı . doyursunuz. "demiş. Sabah olunca yedisi beraber bağa gitmişler. Başlamışlar üzümle afiyetle yemeğe. Onlar yiye dursunlar. Bağa gelen bağ sahibi onları görmez mi?, "Eyhah! bağ elden gidiyor, bağı tilkiler istilâ etmiş" diye tilkilerin üzerine hücum etmiş, Bundan haberi olmayan zavallı; tilkiler habire üzüm atıştırmadalar. Bir de arkalarına dönüp bak mışlar; ki bir adam bağra çağıra üzerlerine doğru; geliyor. Ne yapacaklarını şaşırılmışlar. Dört tanesi arı kovanlarına gizlenmiş. üçü de dışarı kaçmışlar, Akıllı tilki tehlikeyi önceden sezdiği için ilk önce tabanları o yağlamış. Bağ sahibi. yaklaşmış . kovanlara. Zavallı tilkiler habire akıllı tilkiye bağırırlarmış: "Arkadaş bağım koçanını; okusana!" di ye. Akıllı tilki hem kaçar, hem de "tozdan dumandan okunmuyor. " diye cevap yetiştirirmiş. Bağ sahibi dört tilkiye güzelce bir dayak attıktan sonra derilerini de yüzüp gitmiş.

-Akıllı tilki "Ben ona bir oyun oynıyayım ki aklı başına gelmesin. " demiş, Diğer iki tilkiye de: "Siz bir Kenara saklanın. " demiş. O sırada bağ sahibi çifte gidiyormuş. Akıllı tilki eşeğin torbasına atlayıp girmiş. Adam : " Ne o? " diye arkasına dönmüş fakat bir şey görememiş. Biraz ilerleyince adamın elini vermiş ve şekten düşürmüştü. Adam şaşırın adam kendini tekrar yerde bulmuş. Bu sırada diğer iki tilki bağırırmışlar: "Torbaya bak, torbaya!. diye. Adam elini torbaya sokayım diye. uzatıverince tilki kolunu aldıği gibi kaçmış.

Bağ sahibi kalan tek kolu ile çift sürmeğe başlamış. Biraz sürdükten sonra sahatı başına öküzleri durutmuş. Kendisi de ek mek yemeğe oturmuş. Bu sırada da akıllı tilki diğer iki tilkiye: "Ben adamı lâfa tutayım siz de öküzleri alıp kaçın. " demiş, Sonra sallana sallana çiftçinin yanına varmış. Selamün aleyküm Çiftçi dayı demiş, Çiftçi de selem almış. Başlamışlar dereden tepeden konuşmaya Tam daldıkları sırada diğer iki tilki öküzleri alıp kaçmışlar. Öküzlerin çalındığını yan gözle seyreden tilki tam punduna getirip çiftçi dayı hani seni öküzlerin be diye sormuş. Çiftçi ta! demiş fa kat sonunu getirememiş. Zira koyduğu yerde ne öküz var ne de saban. "Allah Allah!; Buna da bir kaz boğazla şimdi koyduğum öküzler bir iki dakika içinde nereye gider. Bu gün ben ters yerimden kalkmışım galiba diye söylenmeğe. Başlamış. Tilki: Ne duruyorsun?. Haydi arayalım' . demiş. Kalkmışlar öküz aramağa git bunda gel bunda derken bir kuyuya dek gelmişler. Tilki bir taş alıp kuyuya atıvermiş. Sonra da: Hıh! Benim para cüzdanı düştü! Ne yapayım ? Ben inemem Ne olur çiftçi, dayı şen soyunda iniver. . diye yalvarmağa başlamış. Onun yalvarışına dayanamıyan çiftçi soyunup inmiş; o inmede olsun; tilki Çiftçi dayının esvaplarını aldığı gibi kaçmış.

Parayı bulamadan kuyudan çıkan çiftçi bir de bakmış ki ne tilki var ne de esvapları. . . "Eyvah! . " demiş. Fakat ne gelir el den. Çaresiz yola koyulmuş. Kol gitsin, öküzler gitsin. Üstelik bir de esvaplar gitsin. Fakat fakirin yardımcısı Allah'tır. O anda bir padişah gelmiş. Bir kat esvap bir at, bir heybe altın vermiş. Adamcağız beklemediği zamanda edindiği servetle köyüne gitmiş.

Fakat öte tarafta tilkiler de bundan bihaber sevinç içindeler. " Bağ sahibi tam bir oyun oynadık . " diye kendi kendilerine cümbüş edip dururlarmış.

55. ÇÖMÜDÜK (137. SAYI)

Derleyen: Hüsni YILDIZ

Evveli varmış, bir yokmuş. Bir çömüdük ile bir dayısı varmış. Birbirleriyle pazarlık etmişler. Çömüdük dayısına uşak duracak dayısı da ona her işi buyuracakmış. Dayısının buyurduğu hizmetlerden çömüdük darılmayacak; çömüdüğün yaptıklarına dayısı darılmayacak. Hangi taraf darılırsa onun sırtından bir davlum gön(deri) alınacak.

Sabah olunca dayısı çömüdük'e:"Öküzleri al, dillizarı da götür. Dillizar(köpek) nereye oturursa orayı sür!" demiş. Çömüdük öküzleri almış. Dilizarı da rakasına takmış. Tarlaya varınca dillizarı salıvermiş. Dillizar gitmiş gitmiş de bir taşın (kayanın) tepesine oturakoymuş. Çömüdük öfkelenip, övendireyi dillizarın tepesine vurmuş. Dillizarın canı o zaman çıkıp öteki dünyayı boylamış. Çömüdük'ün dayısı çocukla ekmek göndermiş. Çocuğa. "Çömüdük'e söyle ekmeği bölmeden, südün kaymağını delmeden yesin. " Diye tembih etmiş. Çocuk Çömüdük'ün yanına varınca: "Ekmeği bölmeden, südün kaymağını delmedn yiyeceksin. Babam öyle söyledi" diye babasının tembihini Çömüdük'e söylemiş. Çömüdük de ekmeğin ortasını yemiş. Süt bakracının tabanını delmiş. Akşamüzeri eve varınca dayısına: "Darıldın mı dayı?" demiş. Dayısı: " Neye darılayım" demiş.

Çömüdük akşam olunca öküzlerin yemini vermeye inmiş. Yemiklere saman ve yemi koymuş. Öküzlere zahmet olmasın diye öküzlerin başını kesip batmana koymuş, sonra da eve çıkmış. Dayısı sormuş: "Öküzlerin yemini verdin mi çömüdük?" Çömüdük de . "Verdim hem de zahmet olmasın diye başlarını kestim batmana (yemlik) koydum. " Diye cevap vermiş. Dayısı anlını kırıştırmış. Bunu gören Çömüdük: "Darıldın mı? Dayı" demiş. Dayısı: "Neye darılayım" demiş.

Bakmışlar ki Çömüdükle başa çıkamayacaklar: "En iyisi buradan göçüp gitmek, başka diyarlara yerleşmek lazım. " Diyerek taşı tarağı toplamışlar. Az gitmişler, uz gitmişler dere tepe düz gitmişler. Derken bir gölün kenarına gelip konaklamışlar. Kendi kendilerine şöyle bir "oh!" çektikten sonra "Nihayet kurtulduk senden Çömüdük!" demiler ki yatakların arasından bir ses gelmiş. "Ne o dayı bir emrin mi var? Ben buradayım. " Demiş gelen ses. Berikiler: "Eyvah! Çömüdük yine gelmiş!" diye birbirlerine bakmışlar. Halbuki onlar Çömüdük'ü yattırınca Çömüdük uyumamış. Bir firastını bulup hazırlanan yatakların arasına gizlenmiş.

Akşam olunca yataklarını yapıp yatmışlar. Karı koca fısıldaşmaya başlamışlar: "Bu Çömüdük'ten nasıl kurtulmalı?" diye. Nihayet karara varmışlar. Çömüdük'ü uyuyunca göle kakıtrıverecekler, sonra da ondan kaçıp kurtulacaklar. Oysaki bu konuşmaları tilki uykusuna yatan Çömüdük dinliyormuş. Onlar uyuyunca kalkmış. Dayısının karısını yataktan uyardırmadan kaldırmış ve kendi yatağına yatırmış. Gece uyanan Çömüdük'ün dayısı doğru Çömüdük'ün yatağına koşmuş. Yatığı içindeki ile beraber göle yuvarlayıvermiş. Sonra da: "Oh! İşte senden kurtulduk Çömüdük!" diye bağırılmış. Sesi duyan Çömüdük: "Buyur dayı! Ben buradayım. "demiş. Adamcağız ne tuttuğunu bilememiş. Çömüdük diye yuvarladığı oysa karısı imiş. Orada omuzu üstüne kara bir dağ çökü

vermiş. Gözleri kararmış içi bulanmış. Olduğu yere bir külçe gibi yığılı vermiş. Bunu gören Çömüdük: "Darıldın mı dayı?" demiş. Dayısı. " Nasıl darılmayayım! Dillizarım gitti, çömleğim gitti, öküzlerimde gitti bu yetmiyormuş gibi şimdi de karım gitti. Darılmaz olur muyum hiç" demiş. O zaman Çömüdük: "Kavlimiz ne idi haydi bakalım bir davlum deriyi alayım. ", demiş ve davisındfan bir davlum deri almış.

56. DERVİŞ (138. SAYI)

Derleyen: Hüsni YILDIZ

Evveli bir varmış bir yokmuş bir derviş ile bir kocakarı varmış. Derviş her gün kocakarının evine gelir: Koca nine! herkes eder, kendi kendine eder, yine kendi kendine eder der dururmuş. Kocakarı bu dervişten bıkmış usanmış. "Usandım şu derviş ten!. Bir kurtulsam. . . , dermiş. Günlerden bir gün bir katmer yapmış, içine ağu (zehir) koymuş: "Şunu şu derviş müsveddesine yedireyim de görsün böyle tak tak ötmesini. demiş.

O gün derviş yine gelmiş: "Ben geldim koca. nine. Herkes eder kendine eder, yine kendine eder. ,, demiş. Kocakarı ağulu katmeri dervişe vermiş. Derviş yine: "Koca. nine herkes eder, kendine eder, yine kendine eder demiş. Ve çıkıp gitmiş. Gide gide bir yere varmış. Orası askerlerin geldiği yermiş.

Oysaki kocakarının askerde bir oğlu varmış. Tezkere ile geliyormuş. O kadar acıkmış ki , açlığından karnı zil çalıyormuş. Karşısına eli çıkınlı gelen derviş: " Ne olur derviş amca çok açım, elindeki ekmeği ver, diye yalvarmış. Derviş de ağulu katmeri vermiş.

Oğlan ekmeği yedikten, sonra vücuduna bir fenalık, gelmiş. Kendisini eve zor atmış. Eve gelince "sırı dikme,, gitmiş. Anası "Ne oldu oğlum, sana ne oldu?, diye döğünmeğe başlamış. Oğlan: . "Çok acıkmıştım. Karşıma bir derviş geldi,. Elindeki katmeri istedim. O da verdi, katmeri yedim. Oysa ki katmer zehirli imiş. Ölüyorum cevabını vermiş. Anası: "Ah benim yavrucuğum! O katmeri ben yaptydım, derviş zehirleyem diye. Şimdi ne oldu ,, diye çırpınmağa başlamış. Oğlan ölmüş. . Kocakarı dizlerini döğmeye , saçını başını yolmağa başlamış. Fakat elden ne gelir? Olan olmuş bir kere Dervişin dediği doğru değil mi imiş? Derviş ona: "Koca nine!. Herkes eder kendine eder, yine kendine eder,,,- dememiş mi? Koca nine kendi kendine etmiş. Ebu Cehil kazdığı kuyuya kendi düşer deler. Koca nine de kendi kazdığı kuyuya kendisi düşmüş.

57. BİR ELMANIN HAKKI (142. SAYI)

Derleyen: İsmail Celâl GENÇTÜRK

Zamanın, birinde bir adam almış başını gurbete kazanmaya çıkmış. Bu adam giderken. bir derenin kenarına gelmiş. Namaz vakti geldiği için; "Şu dereeden bir abdest alıyım Namazımı da kılayım öyle gidiyim,, demiş, Abdest alırken suyun üstünde giden elmayı görmüş. Elmayı almış ve ısırılmış. Isırır ısırılmaz aklına haram olduğu gelmiş. Hemen tükürmüş. Elmanın kimin olduğunu araştırmaya başlamış. Derenin yukarısında elma bahçelerini görmüş. Elmanın bu bahçeden düşüp geldiğini anlamış. Bu sırada oradan birisi geçiyormuş, O adama, elma bahçesinin kimin olduğunu sormuş.

Elmanın sahibi yarım saat ötede bir köyde imiş. Evi de kırmızı kiremitliymiş. Adam doğru köyün yolunu tutmuş. Eve varmış. Elma sahibini, bulmuş. Başlamış anlatmaya : "Ağam, şu aşada sizin bahçeden düşme bir almayı ısırıldım. Hemen haram olduğu aklıma geldi. Doğru sizi buldum. Ne olursunuz helâl edin. ,,

Bahçenin sahibi kaşlarını çatmış: Helâl etmem. Yalnız bir isteğim var Onu yaparsan helâl ederim. ,, demiş. Bu kez bizim adam isteğini yapacağını söylemiş; Ağa : "Bak oğlum. . . Benim bir sürü koyunum var. Fakat çobanım yok. Şen ahlâklı birisine benziyorsun. Eğer koyunlarımı yedi yıl güdersen helâl ederim,, demiş. Adam da bu teklifi kabul etmiş. Başlamış koyunları otlatmağa. Yedi yıl olunca gelmiş ağanın yanına; "Ağam yedi yılım bitti. Helâl et de gideyim,, demiş,

Ağa: "Bak oğlum, yedi yılın bitti. Ama yine helâl etmecem. Çünkü, koyunlar çoban sız. Yedi sene daha gü. O zaman helâl ederim. Hem. o zaman sana kızımı da veririm Yalnız kızımın eli, ağızı, gözü yok. Kabul edersen hadi,,

Adam razı oluyor. Koyunları otlatmaya başlıyor. Basılı yedi yıl da geçiyor. Adam başlıyor düğünü yapmağa. Ağa esaslı bir düğün yapıyor. Nihayet gerdek gecesi geliyor.

Zavallı çoban heyecanla bekliyormuş. Bir evden İçeri ipek elbiseler içinde bir kız girmiş. Ama ne kız. Hele bir görseniz ayın on dördü gibi Çoban, kızı görünce feleğini şaşırılmış. Kızın her şeyi tamam. Doğruca oğlanın yanına gitmiş. "Ağam, kızın her şeyi tamam. Sen bana eksik demiştin. Öyleyse bu senin kızın değil.

Ağa gülerken: "Eli yok dedimse; haramda eli yok. Ağızı yok dedimse haram yemez. Gözü yok dedimse haramda gözü yok. Bu benim lazımdır. Allah mesut etsin hadi,, demiş, . .

Çobanla adamın kızı muratlarına ermişler ve mesut olmuşlar, "Sabreden derviş mura dına ermiş. ,

58. PADİŞAHIN KÜÇÜK KIZI VE TAVLADAKİ AT (147. SAYI)

Derleyen: Hüsnü YILDIZ

Evveli evvel iken, pire bakkal,, kedi berber iken, ben annemin beşiğini ; tıngır mıngır salları iken bir varmış bir yokmuş. . . Masal anlatan hiç yok, masal dinleyen . pek çokmuş. . Hep o yalan bu yalan, eşeğe vurduğum kolan, eşek beni düşürdü bir çiftleyle. uçurdu, Ordan düştüm bir "küp,,e. Vurdum "küp"e kırbağı, . . "küp. şöyle bir sallandı ve sonra havalandı. ' Az gitti, uz gitti dere 'tepe düz gitti, dağlar aşta ova geçti derken bir ülkeye ulaştı İndim baktım bu ülkede bir padişah, bu padişahın da üç hanım, . hanım cık kızı varmış. Şu . kızlar o kadar güzel o kadar güzel imişler ki yedi cihâna ün salmış güzellikleri. Bu cici bici, hanım hanımcık kızları padişah bir gün başına .toplamış. "Kızların, demiş. Hepiniz büyüdüünüz,,Sizleri evlendireyim, Kimi . istersiniz ? . . "Kızlar birer birer cevap vermişler. Büyük kız büyük vezirin oğlunu istemiş ve onunla ev lenmiş Ortanca kız küçük. vezirin oğlunu istemiş o da onunla evlenmiş. Küçük , kız ise ne istese beğenirsiniz? Tavladaki atı. "Hiç ata varılır mı?" demişler ötekiler. O, "Benim gönüm öyle istiyor. Varın siz ve zirleri oğlanlarıyla evlenin. Size ben bir şey diyor muyum, niçin onlarla evlenirsiniz diyor muyum? Demiyorum değil mi? Öyle ise siz niye bana karşıyorsunuz" demiş? Ötekiler bu cevaba kakkahayla gülmüşler. Ve onunla alay edip eğlenmişler .

Aradan günler geçmesine rağmen kü çük kız fikrinden bir. türlü, caymamış . Günü gün işi tavladaki at ile meşgul olmakmış. Sabah demez, akşam demez hep atla uğraşır; bu ne yem verilecek, bu ne suverilecek, bu ne tımar edilecek sözün kısa sı bütün günü tavladaki atla meşgul olmak la geçirmiş. Tavlaya inince, at kişir kişir kişner, yerinde dört döner kız sanki karşılyormuşçasına deşinir, şaha kalkarmış. Kız batmaları çekirdeksiz sarı üzümlele doldurur, atına buyur edermiş. At ise bu güzel kızın ikramını iştahla yermiş.

Bir kız ata nasıl âşık olur demeyiniz. Olduğunda olur işte. Hem de nasıl âşık olunmasınmış, at o kadar güzel o kadar güzelmiş ki bir eşi daha yokmuş cihanda. Nasıl eşi yok denecek kadar güzel olmasınmış? Meğer o periler kraliçesinin oğlu imiş. Hem de gözleri bir insan gibi imiş. Annesi ilenmiş de "Naha. oğul, insanoğluna yedi yıl binit olasın da tavlasında kişil kişil kişiye yesin,, demişmiş. O zamanda ilenç kapısı açık olmalıymış, ki annenin ilenci. kabul edilmiş ve bir anda oğlan, bir. at şekline girivermiş: Nasıl oldu, ise olmuş. Yel mi atmış, sel mi satmış her nasılsa bir yolunu bulup padişahın kapısına kapılanmış. O gündür bu gündür padişahın tavlasında beslenir, padişaha binitlik edermiş, Dünü gün yediği Çekirdeksiz üzümümüz: Başka bir şey yemezmiş

Kızın "ben atı isterim,, dediği zaman yedinci yılın son günleri imiş. . Öteki kızlar küçük kardeşlerini görünce gülüşürler onunla alay ederlermiş. O buna aldırılmaz üzümleri bir bir ayıklar, . ata yediririlmiş Biraz sonra tavlayı temizler, atı tumar eder, okşarmış. Hayatından, gayet memnun görünürmüş Yine böyle bir. gün tavlaya inmiş. At kişnemeye ve yerinde deşinip şaha kalkmaya başlamış. Yemini vermiş tumarını yapmış ve onra tavladan . çıkmak için arkasını dönünce bir el omuzuna do kummaz mı?. Dönüp de şöyle, bir bakayım demiş. Bir delikanlı kendisine bakmıyor mu? Ata bakmış atın. yerinde yeller esiyor Hayretten ne yapacağını, ne diyeceğini şaşırılmış. Olduğu yerde dönüp kalmış. Öyle ki ne bir adım geri ne bir adım ileri gidebilmiş. Sanki onu gizli bir kuvvet oraya çevileyivermiş. Fakat delikanlı çabuk im dadına yetişmiş ' Neye hayret ettin,' konuş sana,, demiş. Kız yine bir ses çıkaramamış ağzından. Oğlan "korkma, demiş, ben tavladaki atınız. Yalan mı diyorsunuz, durun anlatayım: ben bir zamanlar periler padişahının ve kraliçesinin oğluydum . Babamı kaybedince çok , hem de pek çok üzuldüm. Nice zaman sonra annemin bir sözünü tutmadımdı. O da bana fena ilendi: "Naha oğul yedi yıl bir insan oğluna binitlik yapasın , o insan oğlunun kulu nkölesi olasın; demişti. O sözünü tamamlar tamamlamaz bir at şekline girivermiştim. Yedi yıldan beri de bu vazifeyi yapıyorum. Şimdi ise günüm tamam oldu. Sen beni sevip diledin ben de seni aldım kabul ettim. Bu günden tezi yok buradan gideceğiz. Hazırlan bu gece yola çıkacağız

seni periler diyarına götüreyim. . demiş. Kız bu tatlı sözleri duyunca sevincinden sevinç gözyaşları dökmüş. Delikanlı onu ikna etmiş, Tatlı sözlerle gönlünü hoş etmiş;

Akşam olunca Kıza "bin,, demiş, at Kız binmiş sevgili atına at sel olup akmış,,; rüzgâr olup, da: uçmuş. Göz yumup açmadan, ay doğadan aşmadan varmışlar, periler ülkesine. Kol kola olup girmişler saraydan içeri. . Anasını sedirde oturur bul muşlar. Anası dönüp de şöyle bakınca oğlu ve yanında bir beni âdem kızı. Öfkesinden kan beynine vurmuş,: gözleri çanağından çıkmış "Seni kerata seni, seni katır seni! Bu beni adem kızım niye getirdin?!. ,, demiş Oğlan ne yapacağını, ne söyleyeceğini. şaşırılmış. Bir ara "anacığım, anacığım demiş, ben onu hindi güttürmeğe getirdim. . Anası ise "ben hindi güttürmeğe beni a dem kızını mı buldum.

Hadi çabuk! nerden aldı isen götür oraya! ., diye bağırıp çağırılmaya, Öfkesinden kabına sığmama ya başlamış. O bağırıp çağırılmakta olsun biz biraz'da onun şahsî durumundan söz edelim.

Periler kraliçesi o kadar sinirli ve bir o kadar da sert ve zalim tabiatlı imiş .

Ondan, ülke halkı korkar, onun bir dediğini iki etmezlermiş!- işte periler kraliçesinin oğlu da annesinden bunun için korkar, bunun için çekinirmiş. Sevgilisini kendisi için koskoca padişah babasını terkedene kızı "gulugulu (hindi) güttürmeğe getirdim, sözünü hep annesinden korktuğu için söylemiş. O memlekette çok. hem de pek çok hindi yetiştirmiş. Periler kraliçesinin de hindileri pek çokmuş. Bir çoban ancak güdebilirmiş. Oğlan annesine yalvarmış; yakarmış. "aman 'etme, zaman etme demiş de; ancak yatıştırabilmiş annesini. Ve kızı gulugululara çoban yapmış. Bütün alay edişler, bütün çektiği meşakkatler yetmiyormuş gibi bir de gulugulu gütsün. Bu olacak şey mi? Ama ne çare başa gelen çekilir. Takdirde yazılan tedbirle bozulmamış; derler. Kız da boyun eğmiş, guluguluları gütmeye başlamış.

Bir gün oğlanı çağırmış annesi "Yeter artık demiş. Yedi yıl bitti. Bu kadar beklemek olmaz. Yazık değil mi kıza? Düğünü yapalım Oğlan ses çıkarmamış. Annesi sükut ikrardan sayılır demiş ve birkaç gün sonra da düğün hazırlıklarına başlamış. .

Kız ne tuttuğunu bilememiş. Meğerse onun yoluna bir peri kızıyla nişanlıymış. Bu peri kızıyla evlenmemek için inat etmiş de annesi onun için ilenmişmiş oğluna. Oğlan yedi yıl binitlik yapması bu kız sebebiymiş.

Düğün başlamış. Onların âdeti ya bir hafta yaparlarmış düğünü ya da üç gün Periler kraliçesi de , ne olur ne olmaz belki işe bir şeytan . karışır düşüncesi ile düğünü üç gün yapmağa 'karar vermiş. Düğün bü tün ihtişamı ile başlamış. Halk hoş . Vakit geçirmeğe, neşeli günler yaşamağa başlamış derken "son kesimi,, gelip çatmış. Alay düzölmüş, yola çıkmış,. Periler kraliçesi kızı çağırarak "kız beni adem kızı, beni adem kızı demiş biz gelene dek şu "küp"ü göz yaşıyla dolduracaksın, eğer dolduramazsan vay başına geleceklere!,, Kız bir "küp'ün göz yaşıyla nasıl doldurulacağını bir türlü anlayamamış, bir türlü akli alma mış. Ama ne yapsın emir bu. Boynunu bükmüş. "Hayır ,, diyememiş.

O memleketin perilerinin âdeti düğün dönüşlerinde tuzlu içerlermiş. Gözyaşı ise tabii bir tuzlu sudur. Misafirlere ikram edilirse bir sürpriz olacaktır. Bu olay dillere destanı olacak dilden dile söylenecektir. Bu duyular ki kraliçeyi bu emri vermeye sevk etmiştir.

Son kesimi alayı yola revan olmuş. Biraz gitmişlermiş ki oğlan "anacığım anacığım saatimi unuttum. Döneyim de alayım. . "Seni kerata seni, beni adem kızına zenaat öğretmeğe mi gideceksin?,, demiş annesi Fakat oğlan fazla ısrar edince "Allah bela nı versin dön,, demiş. Oğlan dönmüş. Kızı iki gözü. iki çeşme olup akar görmüş. "Ne ağlarsın demiş. Al şuradan . biraz tuz, erit suda. Bir güzelce süz, doldur "küpe. Onlar dönünce bir güzel içsinler. ,, Bunları söylemiş ve dönmüş geriye oğlan.

Kız, oğlanın tarifini; birer birer yapmış. Son kesimi gelince bir. güzel içmişler tuzlu: suyu. Kraliçe anlamış durumu, fakat üzerinde durmamış bu sefer . Gelin; alınacağı gün . düğün alayı tek rar düzölüp yola revan olmuş. Periler kraliçesi çağırılmış yine kızı "Kız beni adem kızı,beni adem kızı biz gelenedek şu şilteleri kuş

tüyü ile dolduracaksın, dolduramazsan sonunu kendin düşün. . . demiş. Kız, bu emre de bir şey dememiş. Boynunu bükmüş Onlar gide dursun onu almış kara bir düşünüyü . Gözleri çeşme olup da akmağa başlamış.

Gelin alma alayı epeyce yol aldıktan sonra oğlan anacığım anacığım demiş para kesemi unutmuşum, döneyim de alayım bari, “Seni kerata seni, demiş anası, gidip de beni adem kızına hüner mi öğreteceksin” “Ne hüneri anacığım, ne hüneri” demiş oğlan. “Ben onu gulugulu güttürmeğe getirdim. ” “Hadi hadi, çabuk git çabuk gel” demiş Kraliçe oğluna. İzini alınca son soluğu kızın yanında almış oğlan. Bakmış ki kızın iki gözü iki çeşme olup da akıyor: “Ne ağlarsın kız demiş. Al şu tüyü, yakınca onu bütün kuşlar grup grup gelip soyunurlar. Sen de şilteleri bir taraftan doldurur, bir taraftan da dikersin, olur biter” demiş. Ve sonra da düğün alayına yetişmek için yola koyulmuş.

Kız, kuş tüyünü yakmış. Kokuyu alan bütün kuşlar saf saf gelip tüylerini soymuş soymuş soymuşlar. Kız bir taraftan kuş tüyüyle doldurmuş şilteleri, bir taraftan da doldurdıklarını dikmiş. Öyle ki bu iş bir an meselesi olmuş. Göz açıp yummadan bütün yataklar tamamlanmış.

Gelin alma alayı gelmiş, gelin indirilmiş. Akşam olunca kızın on parmağının onuna da on mum yakmışlar. Oğlan gerdeğe katmışlar. Oğlan geçmiş köşeye gürül gürül kitap okur. Kız parmağında on mum kapıda divan durur. Gelin ise güveyi gelecek diye güveyi bekler. Fakat güveyi bir türlü kitaptan başını kaldırmazmış. Gece yarısını geçmiş yine güveyi kitap okur. Uyku gözlerinden akmış gelinin dayanamamış. Teli duvağı atmış yatmış yatağa. Biraz sonrada mışıl mışıl dalmış uykuya. Bu anı bekleyen oğlan bırakmış kitabı, koşmuş kıza. Muamları aldığı gibi fırlatmış yatağa. Sonra da kıza: “Bin” demiş. Kız binmiş ata. (Oğlan at kılığına girmiş.) Oğlan bir yel olup da uçmuş. Onlar gitmek de olsun biz gelelim geline. Gelin dalgın uykudayken bütün odayı kıpkırmızı alevler almış. Her tarafı kapkara duman bürümüş. Periler koşmuş gelini kurtarmaya. Fakat ne mümkün! Odaya girmenin bir şıkkı yok. Öte atılmışlar, beri atılmışlar bir türlü gelini kurtaramamışlar. Koskoca saray kısa bir an içinde kül oluvermiş. Periler Kraliçesi öfkesinden küplere binmiş. Büyük ablasına: “Bin küpe sür demiş, o keratayı tut getir, sakın acıma!” Büyük ablası binmiş küpe bir kara duman olup uçmağa başlamış.

Oğlan “Kız” demiş sevgilisine. “Bir takım sesler geliyor kulağıma, bir dön de bak. Ben bakarsam yakın gelir. ” Kız dönmüş de şöyle bir bakmış. “Kara bir duman çöküp gelir. ” Demiş oğlana. “Korkma” demiş oğlan. “O büyük teyzemdir atlatırız” demeleriyle bir çiftçi oluvmeleri bir olmuş. Başlamış oğlan çift sürmeğe. Teyzesi gelince bir de bakmış ki bir çiftçi tarlayı sürüyor. “Hey çiftçi dayı, çiftçi dayı” demiş. “Buradan bir oğlanla bir kız geçti, görmedin mi?” Çiftçi duymazdan gelmiş. Ha bire “Ho bis...Ho! Bis...” demiş. Anlamış kadın onların olduğunu. Ama ciğeri cız demiş. “Bırak kalsınlar, ne halleri varsa görsünler” demiş içinden. Ve bırakıp dönmüş geriye. O dönmekte olsun geriye, teyzelerini atlatan oğlanla kız düşmüşler yola.

Kraliçe büyük ablasının boş döndüğünü görünce tekrar küplere binmiş. Kadın “Yolda kimseleri bulamadım yalnız bir çiftçi tarlasını sürüyordu. Ona sordu isem de bir türlü cevap alamadım” deyince “Ta kendisidir keratanın acıdır değil mi?” demiş Periler Kraliçesi. Sonra küçük kız kardeşine dönmüş: “Haydi sen koş! Nerde tutarsan acıma, tut getir. ” demiş. Kadın binmiş küpe, vurmuş kırbağı. Küp kara bulut olup da uçmuş.

Oğlan kıza “Yine sesler geliyor kulağıma, ben bakarsam tez gelir. Bir daha bak” demiş. Kız şöyle bir bakmış. Kara bir bulut geliyor. “Kara bir bulut geliyor. ” Diye cevap vermiş. “Korkma” demiş öyleyse oğlan. “O küçük teyzemdir. ” Hemen bir duvar yapmış kıza. Kendisi de usta olmuş, başlamış duvarı örmeğe. Küçük teyze duvarı yapan ustayı görünce durmuş: “Duvarcı dayı, duvarcı dayı, bu yoldan bir oğlan kız geçti görmedin mi?” demiş. Usta ise o taraflı olmamış. Ha bire tak tik diye çekmiş sallarmış. Bakmış ki olacak gibi değil, dönmüş gitmiş. Tabii ustanın kim olduğunu anlamakta gecikmemiş. Fakat kalbi yumuşayıvermiş de “Ne halleri varsa kendileri görsün. ” Deyip vazgeçmiş ve böylelikle dönmüş. Küçük teyzeleri dönedursun onlar düşmüşler yola.

Küçük kız kardeşinin de eli boş döndüğünü görünce Periler Kraliçesi tamamen kudurmuş. Öfkesinden deliye dönmüş. Küçük kardeşi “Hiçbirine tesadüf etmedim. Yalnız bir yolun kenarında bir usta habire duvar yapıyordu. Çağırdım, bağırdım da yoldan bir oğlanla kızın geçip geçmediğinden bir haber alamadım. ” Deyince “Ta kendisidir o. Kerata seni de atlattı. Tu yazıklar olsun! . . ” demiş Kraliçe. Bakmış olacak gibi değil. Bu sefer kendisi binmiş küpe. Küp bir kara bulut olup uçmaya başlamış. O uçadursun biz gelelim oğlanla kıza. Oğlan bakmış ki gürültü gelir, “Bak bakayım” demiş kıza. Yine sesler geliyor kulaklarına. Ben bakarsam tez gelir...Kız arkasına dönüp de bakınca Kara bir bulut tozu dumana katarak üstlerine doğru gelmekte. “Kara bir bulut tozu dumana katarak çöküp gelir...” demiş. Oğlan “Yine yandık” demiş. Hemen kendilerini bir dereye zor atmışlar. “Bu annemdir. ” demiş kıza. Kıza bir fidan yapmış, kendisi de kara bir yılan olmuş. Fidana öyle bir dolanış dolanmış ki fidana açık bir yer bırakmamış. Annesi dereye gelince durmuş. Etrafa şöyle bir göz atmış. Bir de ne görsün? Bir kara yılan fidana öyle bir dolanış dolanmış ki fidana açık bir yer kalmamış. “Bu onlardır. ” demiş. Çekmiş kılıcını Kraliçe. Yılanı “Çek kafanı kerata” demiş. Yılan dilini çıkarmış. Tekrar “Çek başını kerata o beni adem kızını yerle bir edeyim” dedikçe yılan ağzını açar, yapma dercesine dilini çıkarırmış. Bilmem ne kadar böyle uğraşmışlar fakat bir türlü yılan fidanda bir açıklık bırakmamış. Etmemiş edememiş vazgeçmiş Kraliçe bu davadan. “Allah müstahakını versin demiş, ne halin varsa gör. ” Bırakmış onları binmiş küpe, tutmuş sarayın yolunu.

Oğlan “Buna da şükür, annemi de atlattık kurtulduk artık” demiş. Ve kıza aldığı gibi üstüne tutmuş padişah babalarının yolunu. Az gitmişler uz gitmişler, dere tepe düz gitmişler, ovalar geçip dağlar aşmışlar, derken efendim günün birinde padişah babalarının ülkesine vasıl olmuşlar. Padişah kızının sağ salım dönüşünü görünce bir sevinmiş, bir sevinmiş. Başlarından geçen maceraları dinlemiş. Onlara bir güzel saray yaptırmış. Üstelik kırk gün kırk gece süren bir düğün yaptırmış. Onları muratlarına erdirmiş.

Onlar ermiş muradına biz çıkalım kerevetine.

Evvel zaman içinde kalbur saman içinde, cinler cirit oynarken eski hamam içinde bir Padişah varmış. Büyük başın büyük derdi olur derler. Bu Padişahın, da bir derdi varmış. Şu geçici hayat zehir olmuş kendine, şu dan dünya zindan olmuş padişaha. Ne dersiniz ne idi bu Padişahın derdi acaba? Kendinizi hiç yormayın ben söyleyiveririm. Padişahın iki gözü de görmez imiş,göz görmez olurda hayat, hayat olur mu hiç. Onun hayatı, hayat değilmiş iste. Başvurmadık hekim, kullanmadık ilaç kalmamış.Kalmaya kalmamış ya bir türlü de iyi olmamış, Küsmüş hayata Küsmüş dünyaya. O, hayata küsmekte olsun. günlerde bir gün o kente bir dervişin yolu düşmüş. Söz sözü açmış, söz dönmüş dolaşmış Padişahın durumunagelmiş. Derviş " Kolay o, kolay. o" demiş.Meğerse derviş Padişahın gözünün nasıl göreceğini, hangi merhemini iyi geleceğini bilirmiş. "Beni Padişaha götürün" demiş Padişaha haber vermişler. "Dervişi huzura alın."demiş Padişah. Derviş huzura,alınmış.Padişah:"Söyle bakalım derviş baba, gözüm nasıl görecek; gözüme hangi ilaç merhem olacak." demiş. Derviş "Denizde bir balık ; vardır padişahım, bu balık diğer balıklara benzemez. Altın gibi sarı, gümüş gibi parlak!. Sözün kısasıgüzel bir balıktır. Bu balık tutulacak, havanda dövülecek, bir merhem yapılacaktır. Yapılan merhemden bir parça alıp gözlerinize süreceksiniz, .gözleriniz derhal. görecektir" demiş ve sonra sırta kadem basmış; Padişah "Ne dilersen dile,benden, Derviş Baba!" demiş ama vezirler "Derviş sırta, kadem oldu haşmetlim." diyerek Padişahın sözünü kesmişler. Padişah Dervişin Hızır olduğunu anlamış. Vezirlerine:"Çağırın, .oğlum!; diye emir vermiş. Şehzade

huzura çağırılmış; Padişah "Oğlum demiş şehzadeye. Denizde hiç bir balığa benzemeyen birbalık varmış. Bu balığı tutar havanda döğür bundan yapılan merhemden gözlerime sürersem derhal görecektim. Tez elden emir ver bu balığı tutsunlar, tutanlara hediyeler vereceğimi halka ilân et." Bunu duyan şehzade "Başüstüne babacığım, derhal!" demiş ve huzurdan ayrılmış.

Şehzade yurdun dört bir tarafına ulaklar salmış. Balığın eşkâlini tarif ettirmiş halka. Haberi alan halk adeta sevinçten bayram yapmış. Bir taraftan Padişahlarının gözleri görecek, bir taraftan da balığı tutarlarsa büyük bahşişler alacaklar. "Balığı tutan ben olayım"gücülle elleri kolları sıvayıp açılmışlar denize.: Günlerce uğraşan binlerce balıkçı bir türlü tarif edilen balığı tutamamışlar. Bugün tutacağız yarın tutarız hülyalarıyla gece gündüz kürek çekip, ağ atmışlar, olta sallamışlar heyhat bir türlü balık yok, Yok: olunca da ne yapsınlar, ümidi kesmişler. Halk ümidi kesedursun biz gelelim Saraya. Padişah Allah büyüktür bir gün olur oltanın birinde çıkiverir, ağlardan birine taklıverir dermiş, Hakikat de öyle olmuş. Tam ümitlerin kesildiği, herkesin matemlere daldığı bir günde tarif edilen balık, ihtiyar, fakir bir balıkçının. ağına takılmaz mı? Bu öyle bir balıkmiş ki balıkçının sevinçten; aklını başından almış. Koşmuş balıkçı şehzadeye.Şehzade balığı görünce hayretten gözleri faltaşı gibi açılmış.. Nasıl açılmasın ki balığın, pulları altın gibi sarı, gümüş gibi parlak, gözleri mavi. Kıyılıp da havanda dövülecek bir balık' değilmiş meger, "Ne yapsam, ne yapsam" diye kararsızlık içinde kalmış şehzade. En sonunda içinden bir ses gelmiş: "Bu güzelim balığa. nasıl kıyılır,bundan iyi olacak gözler iyi olmayıversin, Bundan görecek gözler görmeyiversin, Sal bahlığı! Bütün gücü kayboluvermiş Şehzadenin Sanki büyülenmiş. Elleri gevşemiş, ve balığı salıvermiş. Balık suya cup diye atlamış, kaybolmuş.

Şehzade saraya dönünce Padişah babasının yanına koşmuş. Babası sevinçle getirdin mi balığı oğul?" demiş. Şehzade "Babacığım, babacığım beni affet! Balık o kadar güzel, o kadar güzeldi ki kıyıp da havanda dövülecek balık değildi. Kıyamadım salıverdim onu." Diyebilmiş ve olduğu yere yığılıvermiş. Gazaba gelen padişah "Demek balık benden kıymatlı, gözüm iyi olmayıversinmiş. Defol karşımdan, senin gibi evladım yokbenim artık!" diye bağırıp çağırılmaya başlamış.

Şehzade kulağı kuyruğu kısıp sıvışmış huzurdan. Maiyetine bir hizmetçi olarak gurbet ile revan olmuş. Kâh yürürler kâh bir pınar başında biraz dinlenerek epeyce yol almışlar. Dinlenme sırasında hizmetçi yemekleri hazırlamış. Şehzade sofraya oturur ve uşağa "Haydi bakalım sen de gel." Dermiş. Hizmetçi de hemen hacetli imiş ki hemen sofraya Cezayir dayısı gibi kuruluverirmiş. Şehzade de buna kızır "Böyle uşak olmaz!" dermiş içinden. Buyur etmeyiversin diyeceksiniz ama şehzade de onu yapamıyormuş işte. Ne olursa olsun buyur edermiş herkesi. Buyur edermiş herkesi ama kimsenin de sofraya oturmasını istemezmiş. Yanındaki uşak ya durumu anlamazmış yahut da işine öyle gelirmiş. Bir böyle iki böyle darken sonun da dayanamamış. Uşağı başından savmış. Ve yola yalnız başına devam etmiş. Hem yoluna devam eder hem de rast geldiği ksabalardan köylerden kendine yarayışlı uşak aramış. Fakat gönlünden geçirdiği uşağı bir türlü bulamazmış. Derken epeyce köyler,

kentler geçmiş sonunda karşısına civa gibi bir adam çıkmış "Ben sana uşak olurum." demiş şehzadeye. Şehzade de beğenmiş adamı. Uşak olarak almış yanına. Bu adamın "Balta Bıyık"mış adı. Şehzadenin kıyamayıp denize saloverdiği, babasının ondan yapılacak merhemle gözlerinin göreceği, onun yüzünden diyarı gurbete çıktığı ve bu meşakkatlere katlanmasına sebep olan altın renkli, gümüşleyin parlak, mavi gözlü o güzelim balık yok mu? İşte Balta Bıyık. Onun taa kendisi imiş. Şehzadenin yaptığı iyiliği unutmamış meğer. Şehzadenin bir uşağa ihtiyacı olduğunu anlayınca koşmuş ona uşaklığa. Şehzadenin "Balta Bıyık"ın ne olduğunu denize saliverdiği balığın insane olacağını nerden bilsin. Gaipten bilici değilmiş ki uşağını neyin necisi olduğunu anlatsın. Uşak mı uşak demiş ve almış yanına o kadar.

Şehzade ve Balta Bıyık yollarına devam etmişler. Yorukdukları yerde dinlenmişler, dinlendikleri yerde yollarına devam etmişler. Derken bir hana rastlayıp orada konuklanmışlar. Balta Bıyık hemen sofrayı hazırlayıp efendisini buyur etmiş. Şehzade "Balta Bıyık sen de gel" demiş fakat Tanrı'dan olsa da gelmesin demiş içinden. Balta Bıyık "Buyursunlar efendim afiyet!" demiş. Şehzade bir "oh!" çekmiş içinden: "Aradığım uşağı yeni buldum" diye. Şehzade huzur içinde yemeğini yemiş. Biraz sonra da yatak odasına geçip güzel bir uykuya dalmış. Vakit gecedir. Balta Bıyık silahlarını alıp nöbete geçmiş. Buna sebep ne diyecek olan olur. Cevabını verelim. Han cinlerin ve perilerin yatağı imiş. Hana gelen yabancılar diri girer ölü çıkarmış. Çünkü yabancılar bu hanın cinlerin yurdu olduğunu bilmezler ve destursuz g,rerlermiş hana. Buna kızan cinler de gece toplanırlar hana gelen konukları boğarlarmış. Balta Bıyık bunu bildiği için nöbete geçmiş. Şehzadeye bir zarar gelmesin diye. Filvaki dediği de olmuş: Akşam olunca cinler toplanmaya başlamışlar hanın önündeki meydanlığa. Hepsinin toplandığı kanaatına varan Balta Bıyık nişan alıp boşaltmış silahı cinlere. Cinler darmadağın olmuşlar fakat içlerinden biri cinlerin başı vurulmuş. Ve bir kara keçe oluvermiş. "Artık uyuyabilirim" demiş Balta Bıyık. Yatağına uzanmış, rahat bir uykuya dalmış.

Sabah olunca şehzade uyanmış etrafına şöyle bir göz atmış. Hanın ön tarafındaki meydanlıkta bir kaçta keçe şeklindeki bir yığıntıya gözleri ilişmiş. Hayretle "Bu da nadir?" demiş içinden. Sonra "Balta Bıyık, Balta Bıyık bu kara keçi nedir?" Balta Bıyık "Gece göçebeler konakladı belki onlardan kalmıştır" diyerek şehzadeye durumu çaktırmamış.

Hazırlanarak tekrar nereye varacağı belli olmayan yollarına revan olmuşlar. Az gitmişler uz gitmişler, dağlar aşılıp ovalar geçmişler günün birinde bir büyük kente vasıl olmuşlar. O kentte bir dünya güzeli varmış. Ona kim talip olursa zıfat gecesine diri girer ölü çıkarmış. Bizimkilerin vardıkları zamanda "Yok mu talip!" diye tellallar çağırıyormuş. Balta Bıyık ileri atılmış "Biz varız!" diye. Şehzade önce şaşırılmış ve Kabul etmişse de sonra Kabul etmemiş.

Akşam olunca dünya güzeli ile şehzadeyi gerdeğe katmışlar. Balta Bıyık kapıyı sağdıç olarak beklemiş. Onların derin bir uykuya dalınca Balta Bıyık anahtar deliğinden gözlemeğe başlamış. Acaba taliplerin ölümüne sebep nedir diye. O anda bir evran kızın ağzından çıkmağa başlamaz mı? "Tamam demiş Balta Bıyık, ölüme sebep budur. Talipleri bu evran sokup öldürüyor" Nişan alıp boşaltmış silahı evrana, Evran derhal ölmüş. Koşmuş Balta Bıyık evranı çekip almış. Çıkarken evranın kuyruğu .Şahzadenin yüzüne dokunu vermiş, Şehzade sıçrayarak uyanmış. Balta Bıyık'ı görünce "Ne var Balta Bıyık, nedir yüzüme dokunan o soğuk şey?" bir şey olmamışçasına "Bir şey yok efendim, kedi sıçrayı verdi de onu dışarı çıkardım" demiş Balta Bıyık. Şehzade tekrar dalmış uykusuna. O, u yumakta olsun Batta Bıyık tekrar beklemeğe başlamış. Ne duru durmaz bir evran daha çık mağa başlamış kızın ağzından, Hemen nişan almış ve tetiğe basmış Balta Bıyık. Fakat tüfek ateş almamış. Bir daha, bir daha tetiğe basar amma bir türlü ateş alınılmamış tüfeğe. Bakmış ki yılan şehzadeyi sokacak, aniden kararı vermiş. Bıçağı çekip fırlatmış yılanı. Bereket versin ki bıçak yılanın tam can evine tesadüf etmiş de yılan derhal ölmüş. De gilsse Şehzade de diri girecek zıfat gecesine ölü çıkacaklardan olacaktı. Yılanın öldüğünü gören Balta Bıyık koşmuş yılanı çıkarmış kızın ağzından. Götürürken aksilik olacak ya yine yılanın kuyruğu bu sefer de Şehzadenin burnuna dokunmaz mı? Sıçrayıp kalkmış Şehzade,, "Aman Balta Bıyık, bu da nedir?" demiş. Bal ta Bıyık: "Yok bir şey efendim fare atlayı verdi de" demiş. Şehzade tekrar uykusuna dalmış: Balta Bıyık da nöbetine geçmiş. Sabaha kadar beklemiş ama bir yılan daha çıkmamış.

Sabah olunca halk yollara, meydanlara, akın etmiş, durumu öğrenmek için, Bakmış. lar ki şehzade saf, Hayretten ağızları açık kalmış, Şehzade, Dünya Güzeli ve Balta Bıyık şehre elveda deyip yollarına revan olmuşlar. Git bunda, gel bunda derken bir pınar başına varmışlar. "Azıcık dinlenelim" demişler. Bu sırada Balta Bıyık: "eee! Şehzadem demiş şimdiye değin hiç ses çıkarmadan, sen de aldırmadın. Bu kadar vurdum duymazlık olmaz: Bu kadın ikimizin olacak" Şehzade: "nasıl olur, Balta Bıyık? lazımsa al senin olsun." demişse de o, "olmaz illâ ki ikimizin olacak diye tutturmuş. Sonunda da Şehzade hık mik etme ye başlayınca "Yo, o kadar değil deyip kızı tuttuğu gibi baş aşağı etmiş ve kızı silkmeğe başlamış. Bu o kadar kısa bir zamanda olmuş ki Şehzade de ne yapacağını şaşırılmış, Kız da Tir tir titremeğe başlamış .Balta bıyık silkikçe kız tamamen korkmuş ve ağzından bir torba "Pat!"deyip

düşmüş. Balta Bıyık koşup torbayı açmış Bakmış durum çok fena. Torbanın içi evran yılan yavrularıyla doluymuş: Şehzadeye işaret ederek: "İşte Şehzadem çıkarmak istediğim şu mol'unlardı. Bunların büyüklerini gerdek gecesinde Öldürdüm Bu güzelin talipleri öldürdüğüm evranlara kur ban gitmişlermiş. Muhakkak siz de onların akıbetine uğrayacaktınız: Fakat ben meydan vermedim. İlkinde kedi atladi diye size çaktırmadım Sonrakinde fare atladi diyerek durumu sezirmedim. Düşündüm taşındım bunların gerisi de vardır diye. Ne yapayım da gerisini çıkarsam dedim ve sonunda biraz önce ki usûle başvurdum. Görüyorsunuz ya Dünya Güzeline zerre kadar da olsa gözüm yok. Zaten olamaz da. Çünkü iyilik edene kemlik mi edilir? Siz benim hayatımı kurtardınız, başışladınız. Ben de bu iyiliğinize karşılık şükran borcumu Ödedim. Haydi dostum, Ülkeniz anneniz, babanız sizi bekliyor. Bir millet sizii bekliyor. Lütfen şu pulu alınız, Padişah babanızın gözlerine sürünüz, O zaman göreceksiniz babanızın gözü derhal açılacak ve görecektir, demiş pulları Şehzadeye vermiş. Sonra da: "Alik bilmezse balık bilir" demiş ve sırta kadem olmuş.

Şehzade ve Dünya Güzeli bu olay karşısında donup kalmışlar. Neden sonra akıllar başlarına gelmiş. Birbirlerine sarılmışlar. Bilmem ne kadar zaman geçmiş. Sonra neşe için de memleketlerine dönmek üzere yollarına revan olmuşlar. Günlerce yol tepmişler; Yoruldukları yerlerde dinlenmişler, dinlendikleri yerde yollarına devam etmişler. Derken günün birinde Ülkelerine gelip ana ve babalarına kavuşmuşlar. Balta Bıyığın verdiği pulu Padişahın gözlerine sürmüşler. Pul gözlerine değer değmez Padişahın gözüne, gönlüne bir ışık hüzmeleri doluvermiş. Yeniden umut dolu bir hayat başlamış Padişah da.

Bu hayırlı haberi duyan bütün ülke sevinmiş, düğün bayram yapmışlar. Bu sevinçli, mutlu günlere bir gün daha eklenmiş. O da Dünya Güzeli ile Şehzadenin düğünleri. Padişah oğlu ile gelinine kırk gün kırk gece devam eden bir düğün yaparak onları da muradlarına erdirmiş,

Onlar ermiş muradına biz çıkalım kerevetine.

60. HEYAMOLA (149-150. SAYI)

Derleyen: Tunara GİRİZAN

Evvel zaman içinde İstanbul padişahlarından biri, tebdili kayafet ederek memleket içinde işlerin düzenli gidip gitmediğini anlamak için veziri ile birlikte bir tetkik gezisine çıkmış. Aylarca tebaalarının dertlerini dinliye dinliye yol almışlar.

Bir gün yönlerini şaşırılmışlar. Bütün gün at üstünde doludizgin gittikleri halde, mola verecek ne bir su başına, ne de bir gölgeliğe rastlatmışlar. Geceliyecekleri konak yerine varmadan, güneş kavuşmuş, gün iyice kararmış. Yıldızlara bakarak, kurtların, sakaların, ulumalarını dinleyerek gitmişler gitmişler, dere tepe düz gitmişler nihayet bir çoban kulübesine rastlamıştı. Hemen atlarından inmişler, kapıyı vurmuşlar. İçerden gelen "Kim o sesine, yollarını şaşırılmış iki gezgin cevabını vermişler; Tanrı konukluğuna kabul edilmelerini dilemişler.

Beyaz sakallı ihtiyar çoban baba ile güzel yüzlü kızı, gelenleri içeriye almışlar, sıcak tarhana çorbası sunarak yavan aşlarına ortak etmişler.

Yatma zamanı gelmiş. Bu küçük çocuk kulübesinin tek odasından başka yerleri olmadığı için ev sahipleri odanın ortasına bir perde germişler, döşeklerini de kenarlarına koymuşlar. Bu yoksul, fakat gönülleri zengin olan kimselerin yaptığı ikramlardan çok memnun olan padişah, Allah'ın emriyle kızını çobandan istemiş.

İhtiyar çoban, yüzünden iyi bir insana benzeyen bu Tanrı konukluğuna kızını vermiş.

Ertesi günü padişahla veziri sabahleyin erkenden kalkmışlar, gezilerine devam etmek üzere hazırlanmışlar. Yola çıkmadan evvel; padişah büyük bir kese altın ile bir Pazubent uzatmış.

— Dokuz ay sonra dünyaya bir, oğlum gelecek. Adını Mustafa; koyar, büyüdüğü zaman. tanıyabilmem için de bu pazubendi koluna takarsınız Oğlum on beş yaşına bastığı zaman İstanbul padişahına gönderirsiniz demiş. Veziriyle birlikte atlarına atlamışlar yola çıkmışlar.

Hakikaten dokuz ay sonra dilber çoban kızının nur topu gibi bir oğlu olmuş,, İhtiyar torununu okutup tam bir şehzade gibi yetiştirmek için çobanlığı bırakmış, eşyalarını topladığı gibi kızı ve torunu ile birlikte şehre göç etmişler.

Seneler geçmiş Mustafa büyümüş Mustafa'nın babası olmadığı için, küçükten beri mahallede, herkes onu "piç" diye çağırırılmış. Evveleri Mustafa bunun ne demek olduğunu pek alamazmış. Ama büyüyüp, aklı erdiği zaman, müthiş üzülmeye başlamış. Bir gün annesine:

Beni niçin "piç" diye adlandırıyorlar benim babam yok mu? diye sormuş.

Annesi de:

— Yavrum, sen İstanbul padişahının oğlusun. Baban giderken:

"Oğlum on beş yaşına bastığı zaman, bana gönderin" dedi diye cevap vermiş,

Mustafa on beş yaşına bastığı zaman, annesiyle, dedesiyle vedalaşmış; Pazubenti ko luna takmış, dağarcığını sırtladığı gibi atına binmiş, İstanbul yolculuğuna çıkmış

Günlerce kuş uçmaz, kervan geçmez yollarda gitmiş. Nihayet bir gün, bir yol kavşağında, katır üstünde yolculuğa çıkmış olan, kendi yaşında bir keloğlana rastlamış. Merhabalaşıp birbirlerine nereden gelip nereye gittiklerini sormuşlar. Mustafa: Şimdiye kadar görmediği padişah babasının elini öpmeğe gittiğini söylemiş. Keloğlan:

Benim de ismim. Mustafa. . İstanbul'a iş aramağa. gidiyorum, mademki seninle adaşız ve yollarımız aynı bâri beni yanına uşak diye al, demiş.

Mustafa râzı olmuş. Keloğlanla güle,konuşa;. avlana yarışa yiyeceklerini paylaşarak günlerce gitmişler. Artık İstanbul'a yaklaşmışlar. Mustafa'nın yiyeceği bitmiş. Yalnız kel Mustafa'nın tuzlu çöreklerinden yemişler. Tuzlu yiyeceklerin ve sıcaklığın, tesiriyle fazla su içmişler ve suları tükenmiş. Yolda bir kulübeye rastlamışlar. Kuyudan su çekecek bir kap olmadığı için keloğlan: Kuşaklarımızı ekliyerek belimize bağlayalım ve birbirimizi kuyuya sallayalım. Öyle su., içelim. İlk önce ben içeyim, sonra seni salarım, demiş.

Dedikleri gibi yapmışlar. Keloğlan çıktıktan sonra, kuyuya Mustafa'yı sallandırmış. Mustafa, suyunu içip, yukarıya çeki diye seslenince; keloğlan:

—Çekmem demiş.

Mustafa önce bağırılmış, çağırılmış tehdit etmiş, sonra:

Aman Mustafa! Etme! eyleme Beni burada bırakma, yukarıya çek, diye yalvarmış.

Keloğlan:

—Bir şartla çekerim. Eğer senin yerine İstanbul padişahının oğlu ben olursam. Senin giydiklerini ben giyer, atına ben binersen; sen de benim uşağım olursan. . Sırtın tenesire gelinceye kadar da bunları kimselere söylemeyeceğine dair yemin edersen; o zaman seni yukarıya çekerim, demiş.

Mustafa, keloğlan'ın dilediği gibi yemin, etmiş. Keloğlan da onu kuyudan yukarıya, çekmiş. Mustafa keloğlanın pellim pellim elbiselerini giymiş ve katırın üstüne binmiş. Yalnız Pazubentten hiç bahsetmediği için onu keloğlana vermemiş.

Nihayet İstanbul'a gelmişler, saraya ulaşmışlar ve padişahın huzuruna çıkmışlar, Padişah keloğlanı "oğlum" diyerek bağrına basmış, şerefine toplar atılmasını, şenlikler yapılmasını emretmiş,

Sarayda herkes, terbiyesinden nezaketinden ötürü Mustafa'yı seviyor "keşke padişahın oğlu bu olsaydı,, diyor, arsızlığından dolayı keloğlanı hor görüp kötülüyorlarmış.

Keloğlan, Mustafa'nın bu kadar çok sevilmesine tahammül edemez olmuş. Onu saraydan uzaklaştırma çareleri araştırmağa koyulmuş. El altından paralar vererek bir cadı kadından Mustafa'yı ortadan kaldırmak için akıl danışmış, cadı kadın.

— Yemeden, içmeden kesil ah! vah! etmeğe başla sebebini sordukları zaman Yemen şahının kızını rüyada gördüğünü ve âşık olduğunu; eğer, onunla evlenmeyecek olursan hastalanıp öleceğini,, söyle. Kimi yok etmek istiyorsan Yemen şahının kızını almağa gönder. Oraya giden dönmez diye öğüt vermiş.

Keloğlan, cadı kadının dediği gibi yemeden içmeden kesilmiş, görünmüş. Hasta imiş gibi rengi sarı olsun diye şeker tutsüsü yapmış ve ah!. . ; vah!. çekmeğe başlamı.

Hemen "Mustafa şehzade hastalandı ,, diye padişaha haberler gitmiş.

Padişah, oğlunun derdini öğrendiği zaman

—Aman oğlum!. . Bu sevdadan vazgeç. Oraya giden bir daha sağ dönmez. . . Bile bile kimin canına kıyarız diye itiraz etmiş. Keloğlan "Babacığım emir buyurun da benim uşağım

Mustafa'yı gönderelim. O beceriklidir, bu işi başarır" diye ısrar etmiş. Oğlunun yalvarmalarına göz yaşlarına dayanamayan padişah, nihayet razı olmuş:

— Eğer Mustafa, gönül rızasıyla giderse gitsin, demiş.

Hemen Mustafa'ya haber salmışlar. Mustafa :

— Bir şartla giderim. demiş. Öyle bir gemi yaptıracaksınız ki eşi benzeri, dünya. yüzünde bulunmayacak. Teknesi gümüşten, direkleri altından, yelkenleri sırma işlemeli atlastan yapılacak, tayfalarının kırkı erkek, kırkı kadın ve her birinin kırk çeşit, kırk renk elbisesi bulunmaktadır, Kadınların her biri bir türlü saz çalacak ve gayet güzel sesli olacak. .

Mustafa'nın istediği. tekne yapılmış ,, yol, hazırlıkları tamamlanmış.

Hareket, günü Yemen seferine çıkacak olan gemiyi selamlemek için padişahla kel Mustafa Sarayburnu'na gelmişler. Gemi geçerken kırk genç kız. saz çalaraktan:

Ufuklarda güneş solda,

Yelkenlere rüzgâr doldu :

Bizim gemi demir aldı

Dalgalara hızla daldı,

Heyyamola, heyyamola.

Rüyasında, Yemenli kız

Kelin verdi kalbine hız;
Bizim oğlan aşık oldu,
Kederinden benzi soldu.
Heyyamola, heyyamola.

Mustafa'yı etmeğe yok
Kurnaz çıktı, keloğlan çok.
Ardımızda memnun kaldı.
Heyyamola, heyyamola.

Deryaların yiğit genci,
Yoktur eşin ey gemici !
Yaşa bizim arslan kaptan,
Kahrol sen keloğlan
Heyyamola, heyyamola.
Şarkısını söylemişler. Keloğlan;

— Baba! Bak ne diyorlar? diye ağlamağa başlamış. Padişah :

— Oğlum, çocuk eceline gidiyor, sesini çıkarma diye teselli etmiş.

Günlerce bir gök, deniz; dalgalarla, boğuşarak, rüzgârlara karşı koyarak; ufukta bir ada görününceye kadar, gitmişler, gitmişler. Gemi âdaya yaklaşınca su almak için demir atmış. Mustafa iki tayfanın çektiği

filikaya atlamış, su aramaya karaya çıkmış. Tayfalar gemiye su taşırlarken, o da adayı gezmeğe bağlamış. Bir hayli dolaşmış; yorgun düşerek bir ağacın gölgesine yatmış, uyumuş. Uykusundan acı acı bir cıvıltı sesiyle uyanmış. Bir de 'bakmış ki uyuduğu ağacın üstüne yuva kurmuş olan zümrüd anka kuşunun yavrularım yemek üzere bir ejderha tırmanıyor. Hemen palasını çekmiş ve ejderhayı öldürmüştü. Dinlenmek için uzanmış tekrar uykuya dalmış. ;

Zümrüd anka kuşu geldiği zaman her sene yavrularını yiyen düşmanın; Mustafa olduğunu zannederek, hışımla üzerine hücum etmiş. Kuşlar kendi lisanlarıyla cıvılda cıvılda uyuyan, kurtarıcıları olduğunu anlatmışlar, O zaman Zümrüd anka kuşu Mustafa'nın üzerine kanat gererek gölge etmiş.

Mustafa uyandığı zaman gece oldu. zannetmiş, hemen yerinden fırlamış. . Zümrüd anka kuşu dile gelerek :

— Her sene yavrularını yiyen ejderhayı öldürerek bana büyük, bir iyilik ettin . Dile benden ne dilersin demiş.

Mustafa:

— Sağlığını, diye cevap vermiş. : Zümrüd anka kuşu üç defa aynı soruyu sormuş. Her seferinde aynı cevabı alınca gagasıyla tüyünden koparıp, vermiş :

— Bir gün, belki bana ihtiyacın olur. . . O zaman, bu tüyü yakarsın ben hemen, gelirim demiş.

Mustafa sahile varınca gemiye işaret etmiş; filika gelip binip gitmiş.

Gene bir gök deniz kalmış ve günlerce ufukta bir ada görününceye kadar gitmişler Gemi adaya yaklaşınca su almak için demir atmış. Mustafa iki tayfanın çektiği bir filikaya atlamış, su aramaya yollanmış. Karaya çıkarken bir. 'kayanın üzerine basmış. Taş yerinden oynamış ve aradan bir balık fırlamış. Balık dile gelerek :

— Senelerden beri bu iki taşın arasına sıkışmış kalmış olan, balıklar piriyim- Beni. buradan sen kurtardın. Dile benden, ne dilersin? demiş,

Mustafa;

Sağlığını diye cevap vermiş, Balık üç defa aynı soruyu sormuş. Her seferinde aynı cevabı alınca sırtından iki pul koparmış vermiş:

—Bir gün belki bana. ihtiyacın olur. O zaman bu iki pulu birbirine çarp ben hemen gelirim demiş.

Tayfalar gemiye su taşırlarken, o da adayı dolaşmış. Sahile döndüğü zaman gemiye işaret etmiş; filika gelmiş, binip gitmiş.

Tekrar bir gök bir deniz kalmış günlerce Yemen sahilleri görününceye kadar gitmişler.

Yemen'e ulaştıkları zaman, gelip şahın sarayının açıklarına demir atmışlar. Yemen şahının kızı sabahleyin uykudan uyanınca gözleri kamaşmış. Bunun ne olduğunu anlamak için pencereye koşmuş ve güneşle pırl pırl parlayan gemiyi görmüş, Hemen veziri çağırılmış: -Gidip, nereden gelip nereye gittiklerini? Neyin nesi olduklarını, ne istediklerini sorup, anlayın, demiş.

Vezir bir sandala doğru gemiye gitmiş. Vezir geminin bütün tayfaları beyazlar giyinmiş olarak karşılamışlar. Vezir gemiye ulaştıca hemen beyazlar giyinmiş ki harem ağası koltuklamış merdivenlerden yukarı çıkarmışlar. Beyaz tüllere bürünmüş peri gibi güzel kızlar saz çalarak berrak sesleriyle.

Hoş geldiniz gemimize,

Getirdiniz safa bize.

Ulu vezir geldik dize,
Diyecekiz bir söz size.
Heyyamola,heyyamola

Şarkısını söyleyerek, beyaz atlaslarla döşenmiş bir salona, Mustafa'nın yanına almışlar, güzel şerbetler sunmuşlar; izazlamışlar ikramlamışlar.

Vezir o kadar şaşırılmış ki bir şey sormadan geri dönmüş.

Vezir, gördüklerini anlatıp, şaşkınlıktan hiçbir şey sormadığını Yemen sultanına söyleyince; fena halde kızmış.

Ertesi gün kız kim olduklarını sormağa, babasını göndermiş.

Şahı, gemiden kırmızılar giyerek karşılamışlar. Şah gemiye ulaşınca, kırmızılar giyinmiş harem ağası kaltuklamış, merdivenlerden yukarı çıkarmışlar, kırmızı tüllere bürünmüş peri gibi güzel kızlar,, saz çalarak berrak sesleriyle :

Hoş geldiniz gemimize,

Getirdiniz safa bize

Şahlar şahı geldik dize,

Diyeceğiz bir söz size

Heyyamola, heyyamola

Şarkısını söyleyerek, kırmızı atlaslarla döşenmiş bir salona Mustafa'nın yanına, al mışlar, nar şerbetleri sunmuşlar; izazlamışlar, ikramlamışlar:

Şah o kadar şaşırılmış ki bir şey soramadan geri dönmüş;

Şah da kızına şaşkınlıktan bir şey sormadığını söyleyince; ki fena halde kızmış, ertesi günü kendi gitmeğe karar vermiş

Sabah olunca Yemen sultanı bir filikaya atlamış, doğru gemiye yollanmış.

Sultân, gemiye ulaşınca yeşiller giyinmiş iki harem ağası koltuklamış, merdivenlerden yukarı çıkarmışlar. Yeşil tülle re bürünmüş peri gibi güzel, kızlar, saz çalarak berrak sesleriyle:

Hoş geldiniz gemimize,

Getirdiniz safa tize.

Dilber sultan geldik dize,

Diyeceğiz bir söz size

Heyyamola, heyyamola.

Şarkısını söyleyerek:, yeşil atlaslarla döşenmiş bir salona Mustafa'nın yanına almışlar; naneli limonatalar sunmuşlar; izazlamışlar, ikramlamışlar. Sultan da müthiş şaşırılmış, fakat kendini. Toplayak:

— Dileğinizi: bildirin, demiş. Mustafa:

— Haşmetli İstanbul padişahının oğlu Mustafa'ya eş olacak, Allah'ın emriyle sizi is temeğe beni vekil ettiler, demiş

Sultan alaylı alaylı bir kahkaha atmış. . Sonra sert sert:

— Bir sürahi abıhayat suyu getirmek şartı ile kabul ederim, aksi halde boynunuzu cellada vurdururum; size de kırk gün müsaade, demiş, gemiden ayrılmış. Sultan saraya geldiği zaman şah kızı

— Bu gencin de mi kanına kıyacaksın, diye çıkışmış:

Yemen sultanı gemiden ayrılınca, Mustafa abıhayat suyunu nereden ve nasıl bulacağını düşünmeğe başlamış. Hemen de zümrüdü anka kuşu gelmiş. Kuşun iki tüyü yakmış. Zümrüdü anka kuşu yıldırım gibi bir süratle uçup gelmiş:

— Emret, demiş Mustafa dileğini bildirmiş, Zümrüdü anka kuşu :

Bu çok mühim bir iş, demiş, ilk önce kırk su, kırk tulum, et hazırlansın tulumların kırkını bir kanadımın ,diğerini de diğer kanadımın üzerine yerleş tirdin de bir sürahi alır, sırtına oturur. Hemen havalanır yola çıkarız. Yolda su dedikçe et ,guk dedikçe su verirsın. ; Abıhayat suyunun aktığı yer: yılanlar çıyanlar ejderhalar; canavarlar, et yiyen bitkilerle kapalıdır; oraya ulaştığımız zaman, ben hızla alçalırım. Sen atik davra nara. k sürahini uzatıp sudan doldurabilir, tekrar havalanırsak kurtuluruz; yoksa ikimiz de mahvoluruz, demiş. Mustafa kırk tulum eti, kırk tulum suyu hazırlamış, yola çıkmışlar.

Günlerce uçmuşlar ve nihayet abıhayat suyunun aktığı bölgeye gelmişler. Büyük bir başarı ile çıyanların, yılanların, ejderhaların; canavarların: kaynaştığı yerde akan abıhayat suyundan doldurmuşlar, dötüp gelmişler.

Mustafa, Yemen sultanına abıhayat suyunu getirdiğine dair haber salmış.

Yemen sultanı, Mustafa'yı huzuruna kabul etmiş, halâyıklardan birine:

—Uzat parmağımı, demiş; parmağı bir bıçakla kesmiş, oraya abıhayat suyundan: sürmüş kopan parmağı yerine koymuş Parmak hemen yapışmış.

— Evet, bu benim istediğim su fakat bir isteğim daha var: Senelerle evvel bir gün sandalla geziyorduk. Büyük annemin yadigâr ettiği yüzüğü denize düşürdüm. O yüzüğü bulup getirirseniz, sizinle giderim, demiş.

Mustafa, gemiye dönmüş bu yüzüğü nereden bulup getireceğini düşünmeğe başlamış. Aklına balık; gelmiş. Hemen balığın verdiği pulları; birbirlerine sürtmüş. Deniz kaynamış, kaynamış balık piri başını sudan çıkarmış: -

— Emret, demiş. .

Mustafa dileğini bildirmiş,

Balıkların piri:

—Şimdi, bütün balıklar suyun yüzüne çağırırım, denizde böyle bir şey görüp görmediklerini sorarız, demiş.

Pir emir vermiş. Deryalarda bulunan: ne kadar balık varsa toplanıp, suyun yüzüne çıkmışlar

Balıklara yüzüğü sormuşlar. Hepsi de böyle bir şey görmediklerini söylemişler:

Balıklar piri:

—Denizlerde başka balık kalmadı mı? diye sormuş.

Balıklar, ihtiyar kötürüm bir balığın toplantıya gelemediğini bildirmişler.

İhtiyar balığı buldurup getirmişler, bir de ona sormuşlar:

İhtiyar balık:

—Gençliğimde böyle bir şey yuttuğumu hatırlıyorum, demiş.

Hemen balığı denizden çıkarmışlar, karnını yarmışlar ve yüzüğü orada bulmuşlar.

Mustafa, yüzüğün kanlarını yıkamış. Siyah kadife bir mahfaza içine koymuş. Yemen sultanına göndermiş. Yemen sultanı, mahfazayı açınca içinde senelerce evvel kaybetmiş olduğu yüzüğün, ıslıl ıslıl parıldadığını görmüş. Eline almış, arkasına bakmış ve büyük annesinin yazılı ismini okumuş.

—Evet, istediğim yüzük budur. Yol hazırlıklarına başlayın diye haber göndermiş.

Bir hafta sonra yola çıkmışlar, saz çala oynaya; güle eğlene İstanbul'a gelmişler.

Salimen Yemen dilberini alıp nasıl geldiklerine bütün İstanbul halkı şaşmış. Keloğlan, Mustafa'nın dönmesine kızmakla beraber böyle dilber bir kızla evleneceğine deliler gibi sevinmiş. Düğün hazırlıklarına başlanmış.

Yemen dilberi nişanlısı olacak Keloğlan'ın yanına gitmiyor; yolculuk esnasında âşık olduğu kahraman, akıllı yoğu var eden Mustafa ile geziyor, tozuyor, gülüp eğleniyormuş.

Keloğlan buna fena halde içerlemiş. Padişah babasına şikâyet ederek boynunu vurdurmasını dilemiş.

Padişah her ne kadar:

—Oğlum, gençliğine yazıktır, boynunu vurdurmayalım da diyar gurbete sürelim dediyse de Keloğlan razı olmamış.

Düğünden bir gün evvel Mustafa'nın boynunun vurdurulacağı fermanlanmış.

Akıllı Yemen sultanı gece herkes yattıktan sonra kalkmış. Mustafa'nın odasına gitmiş:

—Boynun vurulacağı gün padişah: “oğul bir vasiyetin var mı? diye sorduğu zaman “Ben öldükten sonra ölümü gece odamda alıkoyun tabutunun baş tarafına da bir Kur'an koyun” de sonrasını düşünme diye öğüt vermiş.

Nihayet Mustafa'nın boynu vurulmuş, vasiyeti yerine gelsin diye de tabutu odasına konulmuş.

Gece, herkes uyuduktan sonra yine Yemen sultanı kalkmış, abihayat suyunu alıp Mustafa'nın odasına gitmiş. Tabutun kapağını açmış, boynunun kesik yerine abihayat suyundan sürmüş, kesik başı yerine yerleştirmiş. Baş yapışmış Mustafa derin bir nefes alarak gözlerini açmış.

Yemen sultanı hemen boynuna sarılmış.

—Sabah olunca yüksek sesle Kur'an okumaya başla, demiş çekip gitmiş.

Sabahleyin Mustafa'nın odasının önünden geçen halayıklar güldür güldür okuna Kur'an sesini işitmişler. Hemen padişaha haber vermişler.

Padişah gelmiş Mustafa'nın odasını açtırmış. Mustafa elinden Kur'anı bırakarak:

—Sırtım teneşire gelinceye kadar söylemeyeceğime yemin etmişim, babacığım müsaade edin de elinizi öpeyim, demiş. Ve başından geçenleri bir bir anlatmış, kolundaki pazubenti göstermiş.

Padişah:

—Zaten ilk günden kanım sana kaynamıştı, demiş oğlunu kucaklamış. Keloğlan'a:

—Kırk satır mı istersin, kırk katır mı? diye sormuşlar. O da:

—Kırk satırı ne yapayım? Kırk katır verin de köyüme gideyim, demiş.

Kırk katırın kuyruğuna Keloğlan'ı bağlamışlar, dağlara salıvermişler. Yemen sultanı ile Mustafa'nın kırk gün kırk gece sürecek olan düğün eğlencelerine başlamışlar.

Onlar ermiş muradına biz çıkalım kerevetine.

61. PADİŞAHIN KIZI VE İNCİLİ PADİŞAHIN OĞLU (154. SAYI)

Derleyen: Mehmet BAHÇECİ

Bir varmış, bir yokmuş. . Bir padişah varmış. Bu padişahın inci gibi güzel, iki kızı varmış. Bunlar bizim gibi evlerde durmazlarmış Bunların camdan bir evleri varmış, Hayatın ne olduğunu bilmezlermiş, Bu kızlar camdan evin içinde hayvan . dilini öğrenirlermiş. Bunların yanında bir tane hocaları varmış. Bu karanlık evden başka bir yeri görmezlermiş, Kemiksiz. et yerlermiş. Başka bir şey yemezlermiş. Kasap bir gün acele ederken kemikli et koymuş, Büyük kız eti yerken bir kemik görmüş, Dışarıya çıkmış karın üzerine oturmuş. Oraya iki tane karga gelmiş, Biri beyaz, biri siyahmış,

ikisi kavga yapmışlar, Boğazlarını kanatmışlar, Karganın bir tanesi demiş ki "Senin üzerindeki tüy neye benziyor?" Öbürü demiş ki: "İncili padişahın oğlunun saçına ve gözüne benziyor" demiş. "Peki şu kan neye benziyor?" demiş öteki de: "İncili padişahın oğlunun yanağına benziyor" demiş. Kız da bunu duymuş (Dinlemiş). Kuşlar, uçup gitmişler. Hocası da çarşıya cığara, almaya gitmiş, Hocası gelince kızı aramış, taramış bulamamış Padişah beni keser diye ağlaya ağlaya gözleri kör olmuş.

Kız az gitmiş, uz gitmiş, dere tepe düz gitmiş, Yolda bir çobana râstlamış. Demiş ki: "Ne olur çoban, senin elbiseni ben. giyeyim: benim elbisemi de sen giy" demiş, Çoban sevincinden elbisesini çıkarmış, kızın elbisesini giymiş kız gide gide büyük bir şehre varmış. Orada bir deli kız varmış, Bu kız günde bir kız yermiş. Orada bir kocakarıyı yün eğirirken görmüş, Kadına: "Nineciğim, sen neden ağlayıp destanlar yapıyorsun?" demiş, Nine de demiş ki: "Hayatımda hiç çocuğum olmadıydı; son zamanlarda bir kızım oldu, Onu da bu şehirde bir deli kız var; günde bir kız yiyor sıra benim kızı geldi de onun için ağlıyorum" demiş. Kız da demiş ki: "Nineciğim sen hiç merak etme senin kızını yemesin de beni yesin demiş, Nine de: "Hayır kızım, sen bir padişah kızsın, padişah beni asar, keser. Hayır kızım, olmaz" demiş, Kız da: "Hayır nineciğim, böyle söyleme" demiş ve kızı deli kızın yanına! almışlar. Deli kız, kızı görmemiş, Kız da zincirle tavana çıkmış ve yedi gün olmuş, yedi tane kız tavana çıkmışlar. . Hepsi de şarkı söylemeye başlamışlar, Padişahın kızı uyuya kalmış,

Rüyasında kız koşu koşu giderken on, on beş kadar dev, ayaklarını ateşe verip uyurlarken ortada büyük bir kazan içinde bir böbrek (Bu, böbrek deli kızın böbreği imiş); kız onların arasından geçip arayım derken kız korkusundan uyanmış,. Sabahleyin erken dağları aşa aşa devler uyurken deli kızın böbreklerini alıp gelmiş ve diğer kızlar uyurken yanlarına yatmış. Deli kız uslu uslu dururken; böbreği ağzına atmış ve yedi kız bağıra bağıra şarkı söylerken deli kız akıllanmış. Demiş ki: "Kardeşlerim, n'olur yanınıza beni de alın Ben de sizinle şarkı söyliyeyim" demiş, Onlar da korkmuşlar, Padişahın kızına akıllanan kız demiş ki: "Kardeşim, n'olursun gel sarılalım" demiş, Padişahın kızı korkarak "Hayır" demiş

Fakat zincirden inerek "Geliyorum" demiş. ikisi sarılmışlar Padişahın kızı akıllanan. kızın babasına "Müjde, kızın akıllandı" demiş, Padişah "Sen benim kızımı akıllandırdın, ne istersen vereyim" demiş, Kız da "Ben senin sağlığını isterim", demiş. Padişah "Hayır, ne vereyim demiş, kız da ondan bir at istemiş, Kız ata binmiş,. yola çıkmış, Gide gide büyük bir şehre varmış, Şehirde büyük bir bina varmış Bu binanın içinde 180 tane merdiven varmış, buradan bin kişi iner bin kişi çıkarmış. Kız da bunları görmüş. Kız yüzüncü merdivende çıkarken bir kocakarıyı yemek pişirirken görmüş. ve demiş ki "Nineciğim bu yemekler n'olacak?" nine de "Kızım sen korkarsın, git" demiş, Kız "Hayır nine ben korkmam, Sen söyle. Kocakarı, da "Kızım, burada padişahın atlarından günde bir at kayboluyor" demiş. Kız da. "Peki ben. şu merdivenin altına gireyim aradaki delikten. atları kim alıyorsa öğreneyim ve. Padişaha söyliyeyim" demiş Nine de "Peki" demiş, Akşam olmuş Padişahın karısı dev olarak aşıya inmiş, Yemeklere bakmış burnunu yılıktırmış. Yemekleri beğenmiyerek atların yanına inmiş. Atın birini: yemeğe başlamış. Kız hemen merdivenin altından çıkmış, :Padişaha koşmuş, Padişah yerinden kalkmış, aşıya inmiş, Karısını, atı yerken görmüş Yerine yatmış, Kız da merdivenin altına yatmış, Kadın atı yemiş yerine yatmış, Padişah, kadından. korkmuş, sabah olmuş. Kız. padişahu uzak bir yere götürmüş. Orada Padişaha demiş ki "Aman karıcığım bugün bayram varmış, seni oradaki koltuğa, oturtacağım, orada sen. . seyredersin" de, demiş, Padişah karısına aynen böyle demiş, Kadın "peki" demiş, sabah olmuş Kadını götürmüşler, padişah demiş ki "Aman. karıcığım sana kıyamıyorum, şu koltukta otur" demiş;. . kadın oturmuş. Üzerinden kilitlemişler, Gelen geçen demir tokmakla vurmuş, Leşini çaya atmışlar, Padişah: böylece kurtulmuş. Padişah. kızı demiş ki:

"Kızım, sen beni kurtardın; sana ne istersen vereyim" demiş: Kız da "Hayır padişah babacığım" demiş, Padişah "Hayır kız da söyle ne istersen vereyim Kız. da "Senin. Padişahlık yüzüğünü istiyorum" demiş. Padişah yüzüğünü vermiş. Kız bir yalamış melekler çıkmış,

"Ne istersen sultan hanım" demişler, Kız İncili Padişahın oğlunun evine gitmiş, Oğlan uyuyormuş. Kız gelince uyanmış. Kıza "İN misin, cin misin?" demiş. Kız da ne inim, ne cinim, senin gibi bir âdemim, demiş. Oğlanı melekler, almaya. gelmişler, Her yeri. kapalı görünce gitmişler, Kız demiş ki: "Ben seninle evleneceğim, sen benimle gel" demiş. Oğlan "Hayır" demiş, Kız da. demiş ki "Gelmezsen ben uzaklaşınca terler içinde kal, "boğul demiş, Ve atına binmiş gitmiş, Kız uzaklaşınca oğlan terler içinde kalmış,. Neredeyse boğulacaktı, Hemen atına binip kızı yetişmiş; ve kızla beraber kızların evine, gitmişler. Kızın bir tane daha kardeşi varmış, Babası bunların ikisini de imtihan yapacaktı. İmtihan yapmış, Oğlanla, gelen kız imtihanı kazanmış, Babası "Kızım, ne istersin imtihanı kazandın" demiş. Kız da "Babacığım senin sağlığını isterim demiş. Babası "Hayır, ne istersin diye tekrarlamış, Kız da "işte bu İncili. Padişahın oğluna varmak istiyorum" demiş, Babası "Peki" demiş,. Düğünleri olmuş. Nur topu gibi çocukları olmuş.

62. GÜLLÜ (156-157. SAYI)

Derleyen: Tunara GİRİZAN

Evvel zaman içinde, etrafı duvarlarla çevrili, büyük bir bahçenin ortasında, bahçenin yüksekçe bir yerine yapılmış, bembeyaz boyalı bir köşk vardı. Köşkün etrafını, dallarında bin bir kuşun yuva kurduğu, sincapların koştuğu, göklere erişen dev iriliğindeki ağaçlar çevrelemişti. Binanın, pencerelerini, balkonlarını hanımcıları, salkımlar, yaseminler birbirleriyle kucaklaşarak şarmıştı, Burası dış görünüşü ne kadar ferah, insanın içine huzur verir şekildeyse, içinin hayatı da o kadar kötüydü. Bu köşkün içinde sevimli, iyi yürekli Güllü'yle, ona cehennem azabı veren üvey annesi ve üvey kız kardeşi yaşıyorlardı. "Üvey annemle, üvey kız kardeş Güllü'yü çekemezler, her ne yapsa suç sayarlardı. Olmayacak şeyler için Tanrı'nın, günü kızı pataklarlar, akla gelmedik eziyetler ederlerdi, zavallı kızcağız, derdini kimselere söyleyemez; yalnız, penceresinin içine gelen ve kendi payına düşen kuru ekmeği paylaştığı minik kuşlara anlatırdı

Minik kuşlar, Güllü'nün çektiği eziyeti acıyı kendilerinden daha büyük kuşlara, sin caplara, çiçeklere, ağaçlara söylerler, Güllü'yü bu zalimler ellerinden; kurtarma çareleri araştırırlardı.

Bir gün, gine hiçten bir kabahat için Üvey anneyle, üvey kız kardeş kızcağızı iyice dövdüler; eziyet olsun diye de tuzlu çörekler yedirdiler, su vermeden yüklüğün içine kapadılar

Güllü'cük atıldığı bu daracık yere dayaktan sızlayan yerlerini , oğuşluyarak hıçkırığa hıçkırığa ağladı, Sonra derin bir uykuya daldı. Yediği . tuzlu çörekler hazmettikçe, içine ,bir hararet çökertmiş, uykudan içi yanarak; uyanmış. Susuzluktan ağzının içi kavrulmuş gibiydi. Dili damağına yapışmış bir hâlde, yutkunmaya çalışarak:

— Su!, diye inilmedi,

Tabii ne duyan ne de cevap veren oldu, Aradan bir müddet daha geçti, yüksek sesle:

— Susuzluktan ölüyorum. Merhamet edin. Bir yudum su verin, diye yalvardı,

Bu yalvarmalarından da bir netice elde edemeyince, bağırıp, çağırma; yüklüğün kapısını yumruklamaya başladı. Bütün bu çırpınmaları o sağır sessizlik içinde kaybolup gidiyordu. İmkânsızlık onu. gine göz yaşlarına ağındırdı. Bu daracık, mezar gibi yerde bunalan ve susuzluktan içi yanan Güllü derin bir Of çekerek. duvara dayandı,

Güllünün duvara dayanmasıyla duvarın ikiye bölünmesi bir oldu. Duvar yarığında. gözlerinin önüne,. onun şimdiye kadar hiç görmediği, uçsuz bucaksız bir yeşillik serildi. Bu manzara karşısında rüya görüyorum zanneden Güllü bir an gözlerini kapadı, sonra tekrar açtı. Karşısında mavi gökle kucaklaşan, insanın; içini, ferahlatan, yemyeşil koynuna doğru çeken, aynı. yeşilliği görünce, hemen yerinden fırladı, alabildiğine koşmaya başladı. Nihayet soluk soluğa nefesi tutulacakmış gibi bir; hâl de renk. renk. kır çiçekleriyle bezenmiş dallarında kuşlar cıvıldaşan ağaçlık bir yere geldi. Evden epey uzaklaştığına inanç getirince durdu etrafı dinledi. Kulağına biraz öteden, sazların ardından doğru bir su sesi geldi. İşittiği bu ses,onun içini bardak bardak su içirmişler gibi serinletti. Hemen sesin geldiği tarafa, su başına doğru koştu. Etrafında, zümrüt gibi yeşil otların bittiği, kayaların arasından şakırdarak akan, bir pınar başıyla karşılaştı. Pınarın sağ yanında kendiliğinden bitmiş, iri beyaz bir gül açmış, bir gül ağacı vardı. Beyaz gül, güzelliğini suda seyretmek. istemiş gibi, pınarın yalağına doğru sarkmıştı; belki de. suya olan hasretinden böyle bir vaziyet almıştı. Susuzluktan yanan Güllü, içini serinletmek deli gibi suya eğildi. Tam içeceği sırada beyaz gül kıza doğru başını kaldırdı dile gelip

— Kız!, Kış!. Ak gül pınarından su içmeden. evvel, bir yudum bana ver, susuzluktan yanıyorum, dedi.

Güllü, suçsuzluğun, verdiği ıstırapı bir yana bırakarak:

— Su küçüğün, söz büyüğün, dedi; gülü suladı, sonra da çatlamış dudaklarını pınara uzattı, kana kana içti. Beyaz gül iyi yürekli Güllü'ye:

— Tenin ve dişlerin benden ak olsun, temennisinde bulundu.

Hemen o anda Güllü'nün teni, dişleri gülün yaprakları gibi, pırıltılı bir beyazlık aldı. Güllü, gülü selamlayarak teşekkür etti yola koyuldu. Güllü etrafına bakmadan tekrar koşmaya başladı. O korktukça kuşlar, çiçekler, ağaçlar ona:

— Güllü artık tehlike kalmadı, koşma, diye sesleniyorlardı.

Güllü o kadar hızlı gidiyordu ki onları işitmiyordu bile. Tuzlu çöreklerin verdiği susuzluğa bir de koşup terlemenin verdiği hararet eklenince, durdu, dünyayı çevreleyen bütün havayı ciğerlerine dolduracakmış gibi derin derin soluk alarak etrafına bakınmaya içecek bir su aramaya başladı. Ağaçların daha çok sıklaştığı taraftan doğru bir su çıkırtısı duyar gibi oldu. Hemen o yöne seyretti etrafını ağaçların sarı, altı oyuk, üstü tepsi gibi düz yüksekçe bir kayada aşağıya, gürültüyle inen bir pınar başına geldi. Pınarın sol yanında buğlu buğlu yapraklı, pembe güzel bir gül açmış, bir gül ağacı vardı. Bu pembe gül, suyun serpintilerinden sakınmak istiyormuş gibi başını, yapraklarının arkasına gizlemişti. Belki de su yukarıdan aşağıya düşerken meydana gelen esinti, onu öyle vaziyete getirmişti. Susuzluktan ağzının içi yapış yapış olan Güllü, çağlıyarak akan suya koştu suyun altına avucunu uzattı. Avucuna dolan suyu içeceği sırada, pembe gül yapraklarının arasından başını uzattı, dile gelip :

—Kız! Kız! Pembe gül pınarından su içmeden evvel, bir yudum bana ver, susuzluk tan yanıyorum, dedi.

Güllü susuzluğunu unutarak: Su küçüğün, söz büyüğün, dedi; gülü suladı sonra da kupkuru dudaklarını suya uzattı, içebileceği kadar içti. Pembe gül:

—Yanakların benden pembe olsun, duasında bulundu. Hemen o anda Güllü'nün beyaz teninin üzerine pembe tül örtülmüş gibi oldu. Güllü, gülü selamlayarak teşekkür etti, aynı hızla yoluna devam etmeye hazırlandı. O sırada, otların arasından fırlayan küçük bir çalı kuşu

—Güllü!. Artık koşma!. Tehlike atladı, diyerek Güllü'nün omuzuna kondu, Güllü kuşu avucunun içine aldı, okşadı, sevdi sonra:

—Sözüne inandım, küçük çalıkuşu, diyerek salıverdi

Çalıkuşu uçarken "Cik! Cik!" diye öttü. Etrafındaki çalılıklardan. böğürtlenlerin, yüksekçe otların arasından bu sesi işiten bir sürü çalıkuşu çıktı; Güllü'nün etrafında ötüşerek uçuşmaya, omuzuna, başına, kollarına , konarak Güllü'ye yol arkadaşlığı etmeye başladılar,

Güllü artık koşmuyordu amma, rahat bir yürüyüşle de yürütüyordu. Koşar adım gidiyordu. Arkasından geliyorlarmış gibi, ikide birde dönüp dönüp ardına bakıyordu.

Tuzlu çöreklerin tesiri daha geçmediği için Güllü gine susadı. Yutkundukça kuruyan boğazından tükürükler zorla inmeye başladı. Çalıkuşları:

—Güllü, susadın galiba? diye ötüştüler. Güllü utanarak :

— Evet: diye başını salladı.

Kuşlar:

— Peşimiz sıra gel. seni pek uzak olmayan bir su başına götürelim, dediler.

Güllü, kuşları takip etti. ilerledikçe derinden derine gelen bir su sesi iştirir gibi oldu. Hemen o tarafa atıldı: Yolun dönemecinde, iri bir kayanın tam ortasına ağız gibi açılmış yerinde kaynayan su, çıktığı yerden ayrılmak istemiyormuş, gibi, taşları yalayarak sessizce aşağıya süzülüyordu. Kayanın üst tarafındaki yarıktan kendiliğinden, bitmiş bir gül ağacı vardı. Gayet güzel kırmızı bir gül vermiş olan bu gül ağacı suyun kaynadığı kayanın tepesini, ortasına iri yakut oturtulmuş zümrüt bir taş gibi süslüyordu. Güllü'nün yüzü sanki göklere erişmek istiyormuş gibi semaya doğru çevrilmişti. Belki de gül suyunu onu umursamadan sessizce akıp gitmesine kızmıştı dibasını böyle çevirmişti.

Güllü taşlardan ağır ağır kayan suya eğildi. Tam içecekti ki kırmızı gül, başına aşağıya doğru sarkıttı, dile gelip:

— Kız! Kız!. Kırmızı gül pınarından su içmeden evvel, bir yudum su ver, susuzluktan yanıyorum, dedi.

İyi yürekli Güllü kendi hararetini unutarak

— Su küçüğün, söz büyüğün, dedi güllü suladı, sonra da kendisi içti.

Kırmızı gül :

— Dudakların benden kırmızı, olsun dileğinde bulundu. Hemen, o anda, Güllü'nün dudakları, gülden birer yaprak koparılıp yapıştırılmış gül kırmızı bir renk aldı. Güllü, güllü selamladı, teşekkür etti, yola düzeldi. ,

Güllü, üvey annesinden ve üvey kardeşinden iyice uzaklaştığına emin, etrafına bakınmadan yavaş yavaş yürüyordu. Sağından soluna uçan kuşlarla şakalaşuyordu. Yürüdüğü yolun iki kıyısında açmış, çeşitli kır çiçeği otların arasından başını uzatarak :

— Yolun açık olsun Güllü, diye sesleniyorlardı.

Güllü de en güzel gülüşüyle gülüyor, onlara teşekkür ediyordu. . Sarı, mor, beyaz, pembe çeşit çeşit irili ufaklı kelebekler. Güllü'nün etrafında uçarak çiçeklerden toplayıp, kanatlarına taktıkları baygın kokular saçıyorlardı.

Yol aldıkça, Güllü'nün, boğazı gine kurur oldu. Hararet içini yakmaya başladı. Güllü ona arkadaşlık eden kuşlardan utandığı için susadığını belli etmek, istemedi. Susuzluğun verdiği ıstırapla sararıp solmaya, yüzü kederli bir ifade almaya başladı.

Güllü'nün neş'esinin kaçtığına gören çiçekler otlar, iki tarafa yatarak Güllü'yü, en yakın su başına ulaştırarak kestirme bir yol açıyorlar, kuşlar da o tarafa uçarak Güllü'nün istikamette gitmesini, sağlıyorlardı. Çiçeklerle otların fısıldaştığı ufak bir çıkış çıktılar ve sevimli bir vadiye indiler. Vadinin içinde iri taşların üst üste yığılarak gayri muntazam bir merdiven şeklini almış olan bir pınarbaşı vardı. Su her bir taşın üzerinden sekerek ufak birer şelâlecik şeklinde akıyordu. Pınarın alt kenarında kendiliğinden bitmiş bir sarmaşık güllü vardı. Sarı bir konca vermiş olan bu gül ağacı, annesinin boynuna kollarını dolamış bir çocuk gibi bütün dallarıyla pınarın taşlarını girintisine çıkıntısına sarılmıştı. Güllü pınarı görünce hemen koştu. Suyun altına, avucunu uzattı, içine dolan suyu tam içecekti ki konca güllün sarı yaprakları yavaş yavaş açıldı, Güllü'ye doğru çevrildi, dile gelip :

— Kız!. Kız!. San gül pınarından su içmeden evvel, bir yudum bana ver, susuzluktan yanıyorum, dedi.

Hatırşinas Güllü: — Su küçüğün, söz büyüğün dedi, güllü suladı, sonra da kendisi içti. Sarı gül:

— Saçların benden sarı olsun, dedi.

Hemen; o anda Güllü'nün saçları altın tozu serpilmiş gibi sarardı.

Güllü, güllü selamladı, teşekkür etti, kuşlarla arkadaşlık ederek gine yoluna devam etti.

Güllü, ona, eziyet eden o kötü insanlardan. çok uzakta olduğu için, kaygusuz yürüyordu, Bir yandan, yol kenarında açmış mis kokulu kır çiçeklerinden topluyor; bir yandan da kuşlarla şakalaşıyor, ince tatlı sesiyle onların ötüşlerine uyarak türküler söylüyordu. Bazen de koşuyor koşuyor, boyunca uzamış otların arasına yatarak kuşlarla saklambaç oynuyordu; "Yürüdüğü yolun iki tarafındaki çiçekler Güllü'nün güzelliğine hayran hayran bakıyor, otların arasından başlarını uzatarak:

— Beni de kopar. , beni de kopar, diye sesleniyorlardı.

Kulaktan kulağa fısıldaşarak birbirlerine Güllü'nün iyiliğini, nazikliğini öğüyorlar, güzelliğini anlatıyorlardı. Uzaklarda bulunan ve Güllü'yü göremeyen arkadaşlarına da tatlı tatlı esen rüzgârla haberler gönderiyorlardı.

Güle güle oynaya, kuşlarla arkadaşlık ederek bir hayli gitti fakat, susuzluk gine içini yakmaya başladı.

Güllü'nün iki tarafa bakındığını ve renginin uçtuğunu gören kuşlar :

— Güllü üzülme!. Birazdan bir subaşına geleceğiz, o zaman, yanan içini serinletirsin, dediler.

Hakikaten, pek az bir zaman sonra, yerden sessizce kaynayan bir pınar başına geldi.

Pınarın biraz ötesinde kendiliğinden bitmiş bir selvi fidanı vardı. Güllü suyu görünce, hemen koştu ve yerden kaynayan billur gibi suyun başına diz çöktü, kaynağa doğru eğildi.

Susuzluktan kuruyan dudaklarını tam yerden kaynarken gül gibi açılan suya deydirecekti ki selvi fidanı eğildi, dile gelip:

— Kız!. Kız!. Selvi pınarından su içmeden evvel bir yudum bana ver, susuzluktan yanıyorum dedi.

Güllü hemen,

— Su küçüğün, söz büyüğün, diyerek selviyi suladı, sonra kendisi içti.

Selvi :

__ Saçların ve boyun benden uzun, gözlerinin rengi benden yeşil olsun, dedi.

Hemen o anda Güllü'nün boyu filiz gibi uzadı, saçları topuklarına kadar

Gözlerinin içine birer zümrüt oturtulmuş gibi göz bebekleri yeşil pırıltılı bir renk aldı.

Güllü selviyi de selâmladı, teşekkür etti.

Güllerin rengiyle bezenerek güzelleşen Güllü, koşmaktan ve yürümekten yorgun düşmüştü.

Adım atacak takati kalmamıştı. Hemen oracığa, tatlı bir musiki gibi esen rüzgârın ahengine uyarak hışırdayan otların, iki yana başlarını sallayarak fısıldaşan çiçeklerin arasına uzanıverdi. Kelebeklerin çiçeklerle kucaklaştığını seyrederek nazlı nazlı akan derenin söylediği türküyü ve bu türküyü uyarak öten kuşları dinleyerek derin bir uykuya daldı.

Meğer o gün vaktin hakanının oğlu, bin bir ışık, bin bir renkle dolu bu yerlere avlanmaya çıkmış. Delikanlı kuyruğu yerlere kadar uzun, yelesi boynunu örten ince uzun bacaklı, bembeyaz bir kırsığın üzerine binmiş. Elinde oku avlayacak av arayarak iki tarafına bakına bakına otların arasından gidiyordu. Birden atının yelesi kabardı, kişneyerek şaha kalktı, at ayakları üzerinde geriledi. Genç delikanlı atik davranıp, atın boynuna sarılınsaydı, az daha yuvarlanacaktı. Hemen yere atladı.

— O!. O!, diyerek Ürken hayvanı teskin etti. Sonra elleriyle otları ayırarak Hayvanın neden korktuğunu araştırırken, yerde yatan ahu gibi güzel Güllü'yü görünce, hemen aşık oldu. Güllü'yü uyandırmadan kucağına aldı, atına atladığı gibi doğru saraya geldi.

Halayıklar Güllü'yü aldılar, yıkadılar; temizlediler, danteller kurdelelerle süslü atlas elbiseler giydirdiler ve hakanın huzuruna çıkardılar. Hakan, Allah'ın emriyle Güllü'yü oğluna eşliğe istedi. Hakanın oğlunu çok beğenen Güllü, hakanın bu dileğini kabul etti. Kırk gün, kırk gece muazzam bir düğün yaptılar ve mes'ut yaşamaya başladılar.

Uzaktan uzağa Güllü'nün bu saadetini işiten üvey anne ile üvey kardeş saraya

geldiler ve Güllü'den bu güzelliği, bu saadeti nasıl elde ettiğini sordular. Güllücük de başına, genlenleri bir bir anlattı. Bunları işiten ana kız hemen eve döndüler; alel acele tuzlu bir çörek yaptılar. Anne kızına tuzlu çörekten bol bol yedirdi yüklüğe kapadı. Nihayet kızın içi, susuzluktan, Güllü gibi yanmaya başlayınca, o da "Of" diyerek duvara dayandı. Duvar bu sefer de yarıldı ve o yeşil düzlük meydana çıktı. Kız hemen yarıktan dışarıya fırladı, Güllü gibi koşmaya başladı. Koştı koştı nefesi tutuluncaya kadar koştı ve Ak gül pınarına, ulaştı. Susuzluktan bitkin bir hale gelmiş olan kız, su içmek için pınara eğildi, ama içeceği zaman beyaz gül diye gelip: - Kız! Kız!. Ak gül pınarından içmeden evvel, bir yudum su bana ver, susuzluktan, yanıyorum, dedi. Kız:

— A!. Ben içmeden sana mı vereceğim?

diyerek suyu içti,

— İnşallah saçların benden beyaz olur,

diye inkisar etti.

Hemen, o anda, kızın saçları bembeyaz oldu.

Kötü huylu kız bu söze aldırış bile etmedi, omuzlarını silkti yoluna devam etti. Koştı koştı bir hayli yol gitti, tekrar susadığı zaman, pembe gül pınarına ulaştı. Susuzluktan boğazı kupkuru olan kız, suyu içeceği sırada pembe gül dile gelip:

— Kız!. Kız! Pembe gül pınarından içmeden evvel bir' yudum bana ver, susuzluktan yanıyorum, dedi.

Bencil kız :

__ A!. Ben içmeden sana mı vereceğim?

diyerek suyu içti. Pembe gül:

__ İnşallah rengin dudakların benim solan yapraklarım gibi solar, diye beddua etti,

Hemen, o anda, kızın dudakları ve teni soluk bir renk aldı.

Fena kız, söylenenleri umursamadı, ağzını çarpıttı, aynı hızla yoluna devam etti. Tozları dumana kata kata koştı kurnazı gül pınarına geldi; hemen pınara doğru atıldı. Tam suyu içeceği sırada, kırmızı gül dile gelip:

— Kız!, Kız!. Kırmızı gül pınarından içmeden evvel, bir yudum bana ver susuzluktan yanıyorum, dedi

Huysuz kız : .

—A!, Ben içmeden sana mı vereceğim? diyerek suyu içti.

Kırmızı gül :

— inşallah gözlerinin içi benim rengimden kırmızı olsun, kötü sözünü söyledi.

Hemen, o anda, kızın gözlerinin içi kan çanağı gibi oldu.

Kız, bu sözlere kulak asmadan, yürümesine koyuldu. Artık koşmuyordu, hızlı adımlarla gidiyordu. Kızın kırmızı gözlerini, soluk rengini, beyaz saçlarını gören kuşlar, ağaçların en yüksek dallarına konarak birbirlerine sokuluyorlardı. Kız kuşları ürküte, kelebekleri kaçıştıra bir hayli gitti gine susadığı bir zamanda sarı gül pınarına geldi. Susuzluğunu gidermek için pınara koştı. Tam suyu içecekti ki san gül dile gelip :

— Kız!. Kız!. Sarı gül pınarından içmeden evvel bir yudum bana ver, susuzluktan yanıyorum, dedi. Kız aksilenerik :

— A!. Ben içmeden sana mı vereceğim? dedi suyu içti, Sarı gül:

— inşallah tenin benden beter sarı olsun, diye inkisar etti.

Hemen, o anda kızın her tarafı sapsarı oldu. Kız, söylenen, sözlere Burun kıvırdı, geçtiği yolun iki tarafındaki çiçekleri, otları, ezerek yürüdü. Gitti gitti susuzluktan içi yanmaya başlayınca kadar gitti, selvi pınarına ulaştı. Susuzluktan yanan içini serinletmek için pınara eğildi, tam içecekti ki selvi dile gelip : .

__ Kız! Kız!. Selvi pınarından içmeden evvel bir yudum bana ver, susuzluktan yanıyorum, dedi. Kız:

— A!. Ben içmeden sana mı vereceğim? diyerek suyu içti.

Selvi :

— inşallah vücudun benim kozalaklarım gibi yamru yumru, saçların dallarım gibi taraz taraz olur, diye beddua etti.

Hemen, o anda, kızın vücudu çarpıldı, saçları kirpi gibi kabardı.

Kız, gine bu sözleri umursamadı, omuzlarını silkti. O sırada gözü, kaynağın havuzcuğunda göllenen suyun parlak sathına ilişti. Suyun içinde sapsarı ve soluk renkli, kan çanağı gibi kırmızı gözlü, eğri büğrü vücutlu, diken diken olmuş dolaşık beyaz saçlı, korkunç, sevimsiz şekilli aksini görünce, korktu. Pek az bir zaman sonra, bu korkunç şeyin sudaki kendi aksi olduğunu anlayınca, elleriyle yüzünü kapadı, bağıra bağıra ağlayarak evin yolunu tuttu. Geçtiği yollarda onun bu korkunç halini gören kuşlar çığlık çığlığa uzaklara kaçıyorlar, Çiçekler büzülerek başlarını yeşil yapraklarının arasına saklıyorlar, otlar birbirlerine sokularak yerlere yatıyorlardı. Rüzgâr korkunç seslerle: "Söz dinlemeyen kötüler cezalarını bulurlar, diye uluyarak esiyor, Güllü'nün ve üvey kardeşinin hikâyesini diyar diyar dolaşarak herkese anlatıyordu.

63. ÜÇ KAZANIM VAR, BİRİNİN...(159. SAYI)

Derleyen: Selçuk ES

Varı vardan, yoku yoktan, Manisa'dan, Tire'den şimdiki halden buradan yiyerek, içerek, kanarak göçerek İstanbul'a geldik.

Bitmedik yavşan dibinde, değmedik tavşan balaklarını (tavşan yavrusu) kıra kıra öldük.

Kolumuz yorulmuş, elimizin haberi yok. Elimiz yorulmuş kolumuzun haberi yok. Neyse bir komşuya vardım:

— Ayşe abla bir kazan ver, dedim.

O da (cevaben) :

— Üç çömleğim var birinin kulpu yok, birinin altı delik, biri de ezelden yok, dedi.

Ezelden yok olan kazanı aldım eve geldim, ocak yaktım, tavşan balaklarını vurdum (pişmesi için kazana koydum), kayna kaynayaman mı, kayna kaynayaman mı, kemiği pişmiş, etinin haberi yok, eti pişmiş kemiğinin haberi yok.

Orta yere getirdik (yani sofraya koyduk) ye yemen mi, ye yemen mi. Boğazımız doymuş karnımızın (midemizin) haberi yok.

Tekrar Ayşe Ablaya vardım. Çömlek istedim.

O da (cevaben) :

— Üç çömleğim var birinin kulpu yok, birinin altı delik, biri de ezelden yok, dedi.

Ezelden yoku aldım, eve geldim. Tavşan balaklarının kellelerini çömleğiyle ocağa bıraktım (yani çömleğin içine tavşan yavrularının başlarını doldurarak ocağın üstüne koydum).

Ocak delinmiş, çömlek yerin dibine geçmiş, ben de geçtim (yani toprağın altına indim).

Gördüm ki Mulloğlu'nun (Mevlâna dergâhı nişini, şeyhi) katırcısı yularları omzuna almış geziyor.

Beni görünce:

— Ne geziyon, (ne geziyorsun) dedi ben de:

— Çömleğimi arıyorum (arıyorum) dedim.

O da:

— Ben katırlarımı bulamıyorum (bulamıyorum) ki sen çömleği bulasın dedi ve elindeki yularla o vurdu pat pat ben bağırdım çat, çat...

64. BİTMEDİK YAVŞAN DİBİNDE DOĞMADIK TAVŞAN BALAKLARI(159. SAYI)

Derleyen: Selçuk ES

Hanlı oğlan oldu, kanlı oğlan oldu, Adalı Yusuf oldu, ben oldum, bizim oğlan oldu (kardeşim manâsına). Hep birlikte avuna vardık, baktık ne bakarsın, bitmedik yavşan dibinde doğmadık tavşanı gördük. Hanlı oğlan attı vuramadı, Kanlı oğlan attı vuramadı, Adalı Yusuf attı vuramadı, ben attım çakmaksız tüfekte fetaladım (vurup öldürdüm). Çavdar sapından bir sal yaptık, üstüne vurduk (koyduk), bir alay gittik (bir hayli), Alibeyhöyüğü (Çumra kazasına bir saat mesafede bir köy) bize beş saatti, bir saatte kat ettik (yol aldık), döndük arkamıza bir baktık, bir arpa inliği (boyu, eni) yol gitmişiz. Kavli karar ettik şura şöyle gidelim, vara vara vardık çöl ovanın yüzünde üç bina. İkisi yıkık birinin üstü yok. Üstü yok binaya geldik, içinde üç kadın yatır. İkisi ölü birinin canı yok. Karıyı tepe tepe dirilttik.

— Biz susadık, bize çeşmeden, pınardan bir şeyler göster dedik.

Dedi ki:

— Şurada üç kuyu var, amma ikisi kör birinin suyu yok.

Vardık, kör kuyudan suyu çıkardık, tekrar kadına gittik.

— Biz acıktık bize yemek pişirecek bakırğaç (bakır kap) ver dedik,

Dedi ki:

— Şu yıkık binanın içinde üç bakırkaç var amma, ikisinin altı çıkık birinin üstü yok.

Üstü yok bakırğaçta vurduk pirinç pilavını (Bakır kap içine pirinç koyarak pişmek üzere ocağın üzerine koyduk.). Kimimiz çakmak çakar, kimimiz çipli çeker (ocakta yanacak ufak dal parçaları). Tavşan kaldırmış kafasını tencereden bakırkap içinden pirinçli kafasını göstererek bize bakıp güler. Yiyip içen açlığından kırılıp gider efendiler...

65. ÜÇ KUZU İLE KURT (160. SAYI)

Derleyen: Faik AKÇIN

Bir varmış, bir yokmuş, evvel zaman içinde, kalbur saman içinde üç kuzu varmış. Üçü de toplanıp ayrı ayrı yerlere gitmeye sözleşmişler. Her biri bir yol tutmuş. En büyüğü yolda giderken bir samancıya rastlamış. Ona: Samancı amca, kuzum amca! ne olur bana biraz saman ver de bir damcık yapıp, barınayım, demiş. Adamcağız buna lüzumu kadar saman vermiş. Evini yapmış, yerleşmiş. Akşam olmuş. Tak tak tak kapı...kim o, kimsin. Aç kapıyı, bir . şey söyleyeceğim. . Açmanı, sen kurtsun, beni yersin. Pekey, açma, ben sana gösteririm, öf demiş püf demiş, samandan evi yıkıp kuzuyu hap demiş hop demiş yemiş yutmuş. .

Ortancaya gelince: O da yolda bir otçuya rastlamış. Aman otçu, kuzum otçu, ne olur, bana biraz ot versene, bir kulübecik yapıp başımı sokayım O da ona ihtiyacı kadar ot vermiş. Ottan evini yapıp, kurmuş. Kurt akşama gelmiş, tak tak, tak kapı... Kim o! Benim ben, aç kapıyı, bir şey söyleyeceğim. . Açmam, sen kurtsun, beni yersin. Pekey açma, şimdi görürsün. . Of demiş, pof demiş evi yakmış, hap hup demiş ortancayı da yemiş yutmuş.

Gelelim en küçüğüne: O da yolda giderken bir tuğlacıya rastlamış. . Aman tuğlacı, canım tuğlacı! bana biraz. tuğla ver, ne olur evciğimi yapıp sığınayım, demiş. Tuğlacı da vermiş. Sağlam bir eve sahip olan küçük kuzu: Artık kurt değil murt değil korkmam, demiş Neyse akşam, olmuş, kurt gelmiş. Tak tak kapı... Kim o! Benim ben., aç, bak ne söyleyeceğim. Açmam da açmam, sen kurtsun, beni yersin, demiş, Pekey açma bakalım, ben şimdi gösteririm sana. Of demiş pof demiş amma evciği yıkamamış, . Kurnaz kuzucuk, ocağa ateş doldurmuş. Kurda: Be kurt kardeş? evim kapım açılmaz; ancak bacadan girebilirsin. Gel de biraz laf atar, konuşuruz, demiş. Kurt bacadan girer, girer ama ateşe düşer, düşmez yanıp can verir...

Dirler ., ya düşünmeden konuşma, işe başlama., iki düşün, bir yap.

66. KAFASIZ MEHMET AĞA (161. SAYI)

Derleyen: Faik AKÇIN

Bir Laz köyünün unlarını öğüden değirmenin taşı parçalanmıştı. Köylü ürünlerini öğüdemez olmuştu.

Köyün akıllı geçinenlerinden Mehmet Ağa köy kahvesinde gençlere yönelerek:

— Ula delikanlılar ! Ha bu böyle olmaz ya gelin yarın sabahtan tezi yok, hep birlik dağa gidelim; tekürmene bir taş bulup götürelim. Mehmet Ağanın bu sözünü doğru bulan gençler hep bir ağızdan;

— Ağanun dedüğü tokrudur; varak gelek deyip dağıldılar.

Sabahleyl erkenden anlaşmalarına göre köyün alanında toplanıp dağın yolunu tuttular. Dağda saatlerce dolandıktan sonra değirmen taşı olabilecek en aşağı bir ton ağırlığında bir taş buldular. Şimdi bir zorları vardı. Taşı köye götürüp gedğine oturtmak. Bunda da akıllı Mehmet Ağa imdada yetişti; dedik ki

—Ula hamsi baluğu gibi aptal aptal ne durursiz ya, gelun hep birlik şu taşı kaldurun ben altuna girip onu omuzlayup götürüyum.

Bu söz üzerine delikanlılar hemencecik canlandılar. Çok büyük bir çaba ile taşı, yarım metre kadar kaldırabildiler, Bu arada Memet ağa omuzlarına kadar başını, tam altına sokmuş bulunuyordu. Ne çare ki taşı omuzlayıp götüremedi.

Gençler yorulmuşlar! Hep beraber taşı ellerinden bırakıverdiler. Bir de baktılar ki Mehmet ağanın vücudu uzanmış ama başı, yok. Birbirlerine baktılar. İçlerinden birisi dedi ki:

—Ulan Ha bu Mehmet ağanın kafası nirdedir. Başkası Cevap verdi:

—Ula bana kalursa sabahleyin Mehmet Ağa geldiğinde kafası yoktu. Oradan bir başkası;

—Var idu. diye ayak diredi derken gençler birbiriyle vardı, yoktu diye çekişmeğe başladılar. Bir sonuç alamayınca: — Ha buni bilse bilse karısı bilir. Bir de ona sorak, deyip ağanın evine geldiler. Kapıyı çalıp karısına dağda geçen olayı anlattılar. Onun ne düşüdüğünü sordular. Kadın çağız biraz dalgın dalgın durakladıktan sonra şöyle bir düşünce yürüttü:

—Uşaklar; Yalan diyemicam. Sabahleyun bir araluk sakalunu tararken gördüm idi, ama kafası yanımda mı idi, yoksa değül mi idi bilmirim.

Tam delikanlılar oradan ayrıldıkları sırada köyün hocası ile karşılaştılar.

—Ula bilse bilse ha bu çapraşığı hoca çözer. diye hocaya işi anlattılar. Mehmet ağanın kafası var mı idi, yok mu idi sordular. Hoca sakalını sıvazlayıp düşündükten sonra:

—Uşaklar bana kalursa Mehmet ağanın kafası yok idi. deyince hep birden şaşlayıp sordular:

—Hoca efendi ha bunu nerden bildun?

—Yeğenlerum Mehmet ağada kafa olsaydı kaldururum deyup bin okkalık taşın altına sokar mı idi?

67. KRALİÇENİN HAZİNESİ (162. SAYI)

Derleyen: Faik AKÇIN

Eski çağlarda büyük bentlerden birinde yoksul bir baba ile kızı yaşıyormuş. Bu kız ne kitap yüzü, ne okul görmüş, fakat o kadar iyi düşünür. O kadar güzel konuşur ve her sorulan şeylere o kadar çabuk ve doğru cevaplar vermiş ki benim diyen akıllı geçinenler bu kızın gösterdiği zekâ ve hazırccevaplığa şaşar kalır, parmaklarını ısırırlarmış

Bir gün, bu ihtiyar baba bir yardım dileğiyle kralın sarayına gitti Karşısına çıktı; halini arz etti. Kral ihtiyarın güzel ve akıllı konuşmasını beğendi. Aralarında şöyle bir konuşma oldu;

Kral — Bu kadar dürüst ve düzgün görüşebilmek için kimden ders aldın?

İhtiyar — Kızımdan, büyük kralım.

. Kral — Kızımdan mı, ya ona bu kadar ince düşünceli olmayı kim öğretti?

İhtiyar — Hiç kimse. Kral düşüncesi vardı:

Kral — Pekey, öyle şu kepçeyi kızına götür, bununla okyanusların sularını boşaltmazsa vay başına gelenlere dedi.

Baba kepçeyi alarak kızına vardı. Olanları anlattı.

Kız— Baba sen de şu bıçağı al, krala ver. Bununla bütün nehirlerin suyunu kesebilirse ben de o zaman kepçe ile okyanusun sularını boşaltabilirim.

Bu cevap kralın hoşuna gitti. Bu kadar bilgili kızı babasından istedi Babası da minnet bilerek kabul etti

Kral, düğünler yaparak kızı babasıyla birlikte saraya aldı. Zenginlik mutluluk içinde ömür sürdüler kızı da o ülkenin kraliçesi oldu.

68. VEFAKÂR KIZ (164. SAYI)

Yazan: Mehmet GÖKALP

Eski zamanların padişahlarından birisi bir fermanla üç gece müddetle evlerde lamba yakılmamamsını emretmişti.

Tebdili kıyafet eden padişah, yanına kıllı bir vezirini alarak şehri gezmeye başladı. Herkes akşam olup ortalık karardıktan sonra yatıp uyuyor, sokaklarda bir ölüm sessizliği hüküm sürüyordu. Yalnız padişahın mahalleri gezdiği gece bir evin penceresinden kurdele kadar ince bir ışık sızıyordu. Adamlardan birini eve gönderen padişah hırsla dışarıda geziniyor ve yasak emrine rağmen gece ışık yakanların yakalanıp getirilmelerini bekliyordu.

Padişahın adamları pencerenin kenarından baktıkları zaman içeride karşılıklı oturup bir gümüş tabak içinden bal yiyen genç bir kızla bir delikanlıyı görüp derhal kapıyı vurdular. Biraz sonra kapı açıldı ve zaptiyeler iki genci yakalayıp sarayın mahpesine götürdüler.

Ertesi sabah muhafızlar genç kızı getirmelerini emretti. Biraz sonra genç kız padişahın huzuruna çıkarıldı. Padişah sordu:

“Dün emirlerimin aksine niçin evinizde lamba yakıyodunuz?”

Genç kız utandı, bıynunu bükerek:

“Padişahım amcamın oğlu olan genç yedi yıl müddetle beni babamdan istedi. Babam önce vermek istemedi, sonra razı oldu. O gece gerdeğe girecektik. Karşılıklı oturup bal yiyorduk” dedi.

Padişah alaylı alaylı güldü:

—Yaa, öyle mi? Peki kızım sen çok güzelsin, seni vezirlerimden birinin oğluna versek gider misin? Diye sordu. Genç kız bu cazip teklif karşısında gülümsedi:

—Siz bilirsiniz cevabımı verdi. Bunun üzerine padişah gazaba geldi, adamlarına:

—Alın bu sadakatsiz kızı, en karanlık mahzene hapsedin diye emir verdi. Muhafızlar kızı alıp götürdüler. Bir müddet sonra da genç delikanlıyı getirdiler padişah onu da denemek için:

—Oğlum, sen arslan gibi bir babayığitsin. Bu kızı alıp da ne olacak. Sana bir vezirimin güzel bir kızını verelim, onunla evlenirsin. Şahane bir düğün yaparız, dedi. Delikanlı:

—Hayır bu olmaz padişahım, diye cevap verdi. Padişah:

—Niçin olmasın?

—Ben yedi yıldır bu kızı, seviyorum ondan başkasıyla evlenemem.

—Hele biraz düşün bakalım.

Genç delikanlı uzun uzun düşündü, alnından soğuk terler boşanıyordu. Nihayet kesin cevabını verdi:

—Başımı vurduracağınızı bilsem dahi ondan vazgeçmem, dedi. Bu cevap padişahın hoşuna gitti, genç adamı serbest bıraktı.

O gün padişah sert bir emir çıkardı, kocalarına sadakatsizlik eden kadınların tevkif edilmelerini, zindana atılmalarını emretti.

Bu emri duyan yaşlı bir adam saraya gidip padişahı görmek istediğini söyledi. Saray nöbetçileri padişahın izin aldıktan sonra ihtiyarı padişahın huzuruna çıkardılar.

—Hayrola ihtiyar, bir arzun mu var diye sordu padişah. İhtiyar müteessir bir edayla:

—Padişahım sağ olun duyduğum kadarıyla birtakım kadınları yakalayıp zindana atmaları için emir buyurmuşsunuz. Size temsili bir hikâye anlatacağım, eğer haksız söylersem kellemi vurdurabilirsiniz.

—Anlat bakalım neymiş...

İhtiyarı bir koltuğa oturtan padişah dikkatle onu dinlemeğe ve ihtiyar da sözlerine başlamış:

“Ben bundan yıllarca önce kırk haramiler arasındaydım. Günün birinde bulunduğumuz dağın eteğinden bir atlımın geldiğini gördük. Haramibaşımız bana dedi ki “Bu adamın peşine sen git. Ama dikkat et, tek atlı tekin olmaz” dedi.

Atıma atlayarak tek atlının peşine düştüm. Yanına varınca elimdeki gürzü sırtına indirdim. Atlı, yüzünü bile çevirmeden:

“Deh kırat, kuyruğunu sallama.” Dedi. İkinci hamleyi yaptım, yine oralı olmadı. Anladım ki bu adam çok kuvvetli bir pehlivan onunla döğüşürsem beni parça parça edecek. Geri dönersem, peşimi bırakmayacak, iyisi mi peşine takılıp gideyim. Tek atlıyla beraber epeyce yol aldık. Düz bir sahanın ortasında, dört yanı kapalı bir saray önümüze çıktı.

Sarayın yanına vardığımız zaman atından indi, sonra bana dönerek:

"Ben bu saraya .gireceğim, yirmi dakika içinde dönmezsem atım ve eşyalarım senin

olsun, al git" dedi. Sonra heybesinden çıkardığı büyük çivileri elinin ayasıyla duvara çakarak merdivenleri yaptı ve sarayın çatısına çıkıp gözden kayboldu. On dakika geçmemişti ki büyük bir çılgılık: duydum Bir müddet sonra da garip süvari çıkageldi: Yanıma varınca:

Bu iş de bitti. Ama delikanlı, eğer bana gürzle vurduğunu sanan geri dönmüş olsaydın seni kılıcımınla ikiye bölecektim, akıllı adamın iyisi Şimdi benim ile geleceksin de di ister istemez bu garip ruhlu süvarinin peşine düştüm.

Dört saatlik bir yolculuktan sonra bir çeşme başına vardık. Atlarımızdan inip yemeğimizi yedik. Sonra, çeşmenin ötesindeki bir tümseği gösterdi ve Saraydan bir örtüye sanıp getirdiği büyücek bir çıkımı açtı. İçinden bir kelle çıkardı. Taze kanlar akan kelleyi bana göstererek: .

Bak delikanlı, bu kelle benim nişanlımı öldüren düşmanımın kellesidir. Maksudı beni almaktı. dedikten sonra başındaki kalpağı çıkardı upuzun saçları omuzlarına döküldü. Ben bir beyin kızı idim. Şu mezarda ya tan adama, gönül vermişim. Fakat bu adam bana., musallat oldu, nişanlandığımız .günün akşamı. sevdiğimi öldürdü, Bugün de ben onu kendi sarayında öldürüp, intikamımı aldım. Şimdi ise ölmek, sevdiğimin yanına gömülmek istiyorum. Bu işi sen yapacaksın.

Tüylerim diken diken oldu, karşımdaki ve fakâr genç kıza baktım, onu öldürmeğe (kendi arzusu ile olsa .bile) bir türlü gönlüm razı olmadı. Olamaz, ben bu cinayeti işleyemem.dedim. Israr etti, fakat bu işi yapamayacağımı söyledim. Bu durum üzerine genç kız bana :

.Ben kendi kendimi hançerliyeceğim. Sen de şu kıratımı ve heybedeki; altınları alıp gidersin, anamın südü gibi helâl olsun. Yalnız sen "benim cesedimin üzerini toprakla ört ve bana Kur'anı Kerim oku, dua et." de. ; dikten sonra müthiş bir cesaretle belinden; . hançerini çıkarıp göğsüne dayadı ve gözlerinin önünde can verdi. Başucunda oturup.. onun ruhuna Kur'an okudum. Sonra üzerini; toprakla; örtüp, atını da alarak geri döndüm."

Padişah, ihtiyara:

Bu hikâye ile ne demek istersin? diye

sordu İhtiyar:

Yani padişahım demek istiyorum ;ki, dünyada sadakatsiz kadınlar yanında bu hikâyede olduğu gibi çok vefakar insanlar, çok sadakatli kadınlar, da vardır. Onun için hapsedtiğimiz kadınları bağışlamanızı dilerim. Padişahın gözleri doldu, ihtiyarı haklı bularak bütün tutuklu kadınları affettiğini, onları serbest bırakmalarını emretti.

İki sevgili tekrar birikirlerine kavuştular ve mes'ut bir ömür sürdüler.

69. SEPETÇİ BABA (168. SAYI)

Derleyen: Faik AKÇIN

Bir ülkede Sepetçilik yapan çalışkan bir adam vardı. Sepetçi, karısı ve bir tek kızı ile yaşayıp gidiyordu. Adamcağız her gün ördüğü sepetleri sokakta pazarda satarak evi ne bakardı. Bu yerin paşalarından . birisi çeşme başında sepetçinin kızını görmüş, çok beğenmişti. Paşa, kimsesiz temiz kalpli, yakışıklı h bir gençti. Bu terbiyeli güzel kızın babasına haber yolladı; "Paşamız kızınızı hanım olarak istiyor. " dediler. Sepetçi başını işinden kaldırı mayarak gelenlere sordu: "Sepet örebilir mi, bu kişinin elinde bir hüneri var mıdır?"

Dünürçüler — Zengin ve itibarlı bir kişidir. Kentimizin ileri gelen ve sayılanlarındandır. Bir paşa işi yok da sepet mi örsün. Sepetçi son cevabını vererek adamları başından savdı; Sepetlerken:

Baba — Eli bir işe yatmıyana bir bapuç ile yermem, Eğer sepet örebilirse kızımı ona vermekten şeref duyarım, Dünürçüler, bu sözleri olduğu gibi paşaya bildirdiler. Paşa sivil olarak geziye çıkar. Bir yerde sepetçiler arasında sepet örmeyi öğrenir. Dönünce sepetçinin kızı ile evlenir. Mesut yaşarlarken paşa kaynatasına için için kızılıyordu, amma sonra, dan düşücelerinde yanıldığını anladı.

Karargâhında paşa bir iftiraya uğramıştı Hiç bir suçu yokken ordudan çıkarıldı. Askerlikten atılınca sivil hayatta, memurlukta başarı gösteremedi. Parasız kalınca sepet örecek evini geçindirme yolunu tuttu.

Her meslek sahibinin yedek bir hüner ve marifeti olmalı. Hiç bir iş' küçümsememeli ve kendinden başka hiç birine güvenmemeli.

70. MURADINA EREN KIZLA BEYOĞLU (169. SAYI)

Derleyen. M. Güner DEMİRAY

Bir varmış, bir yokmuş Allah'ın kulu çokmuş. Çok söylemek günahmış.

Bir ananın bir kızı varmış. İkisi bir "hem" demeden "hım" demeden yaşayıp gidiyorlarmış. Her ne hal ise, günlerden bir gün kızın anasının iki gözünün ikisi de kör olmuş. Arayan soran derdine deva bulur. Kız bir erkek urubası giymiş, düşmüş yollara. Gitmiş gitmiş altı ay bir güz gitmiş. Ab-ı Zembem aramış. Bu sırada padişahın oğluna rastlamış. Demiş ki:

—Siz de ab-ı zembem var mı? Başımın tacı gözümün nuru birtecik ananın gözleri kapandı. O su derdine deva olacak.

Oğlan da:

—Bulunur, gel eve gidek de vereyim, demiş.

Oğlan kızı doğruca anasına götürmüş. Kız gene demiş ki:

—Ana ana, sizde ab-ı zembem (suyu) varmış. Başımın tacı, gözümün nuru birtecik ananın gözleri kapandı. Su derdine devâ olacak.

Oğlan anasına yanaşmış:

—Ana vallahi kız, billahi kız. Kolu bilezik yeri, parmağı yüzük yeri. Oğlanın anası durup düşünmüş. Sağa dönmüş sola dönmüş.

—Oğlum oğlum cahil oğlum bu kız değil. Oğlan olduğu giyiminden kiciminden belli, bak elinden yüzünden belli.

Oğlan:

—İle değil, ille değil deyip diremiş. Bunun üzerine oğlanın anası bir fend düşünmüş, dönmüş bu fendini oğluna söylemiş.

—Gece yatarken altına gül korum; eğer bu oğlansa solar, kızsız açar, demiş. Kızın kucağında bir fino varmış. Fino eğilip kıza:

—Aman abla, aman abla seni tanıyacıklar, benim elimden alacaklar demiş.

Kız gece yatarken çatırdı çıkarmadan sessizce kalkmış. Gülün üstünden gülü almış, başka bir köşeye sermiş, yatmış. Sabah olup kalkınca "gül solmasın" diye gülün altını üstüne getirmiş, iyice karıştırmış. Yatağını tekrar gülün üstüne sermiş.

Bu sırada padişahın oğlu kapıya gelip:

—Kapıyı aç kapıyı aç! Demiş.

Kız da:

—N'oldun! Üstümü başımı giyiyom donanıp düzeniyom demiş. Biraz sonra gidip kapıyı açmış. Oğlan kızın elinden tutup yemek odasına götürmüş. Kendi yemek getirmeye gitmiş. Bu arada anasının yanına varmış.

—Ana vallahi kız, billahi kız Kolu bilezik yeri, parmağı yüzük yeri, demiş. Oradan çıkmış yemeği alıp getirmiş. Yiyip içtikten sonra oğlan kıza:

—Ben tahsildarım, paramı toplayıp da geleyim demiş, atına binip gitmiş.

Kız, karının yanına gelmiş. Yalvarıp, yakarmış.

—Aman ana, aman ana ab-ı zembem ver de götürüyüm. Birtecik anam dert çekmesin. Ben sonra oğlunla döner gelirim, demiş.

Zembem almış, finoyu almış ata binmiş gitmiş. Evine varmış kapıyı çalmış, anası açmış.

—Aman yavrum sen mi geldin diye kızının boynuna atılmış, sarmaş dolaş olmuşlar.
Sonra kız.
—Yanaş ana, suya getirdim hemen dökeyim. Anası da:
—Aman yavrum açlıktan öleceğim el kadar ekmek ver de karnımı doyurayım, demiş.
Kız ekmeği vermiş, kadın yemiş, kız suyu dökmüş. Sonra kadın ellerine gözlerine çalınca nadan doğmaya dönmüş.
Kız anasını almış, altı kat konaklarının altıncı katına çıkarmış.
Günlerden sonra padişahın oğlu gelip çıkmış. Bakmış ki kız yok. Anasına varmış.
—Ana ana, oğlan dediğin kız nereye gitti.
—Ab-ı zezemi aldı, finoyu aldı “Ben sonra oğlunla çıkarım” dedi, geçti kodu gitti.
Oğlan ne aş yemiş, ne ekmek yemiş, eline iki bülbül almış kızı bulmaya çıkmış. Bir köye varmış.
—Bülbül satıyorum, bülbül satıyorum, çifti bin liraya, diye bağırıyor. Bakmış ki ne alan var ne soran! Düşmüş yollara her tarafı aramış taramış; uğramadığı memleket bırakmamış. En sonun da kızın köyünü bulmuş.
Fino kapıda bülbül satanı görmüş hemen içeri koşmuş.
—Abla, abla bir herif geldi bülbül satıyor. N’olur şu bülbüllerin çiftini de bize al!
Kız oğlana:
—Bülbüller kaçta demiş.
—Beş yüze.
—Kardeş sarhoş usun nesin; hele bir aklına danış bakayım.
Hemen fino kızın kucağına hoplayıp çıkmış.
—N’olur abla n’olur, beş yüz olsun al, demiş.
Oğlan bülbülleri satmış kıza. Arkasına da:
—Bacı bir gün birini yemle bir gün birini yemle demiş, çekip gitmiş.
Fino bülbüllerin alındığına öyle sevinmiş, öyle çok sevinmiş ki gece sabahlara kadar uyku dülek bilmemiş uyumamış.
Hep oturmuş bülbülleri seyretmiş.
Aradan zaman geçmiş. Gün günü, yılı yıl kovalamış. Bülbüller dileklerini birbirlerine anlatmışlar. Bir gün gece yarısı ev uyurken erkek bülbül dışısına:
—Dak dibak kalk gidek, dak dibak kalk gidek, demiş. Dişi bülbül de
—Sen aç ben dok, nereye gidek, demiş.
Fino yatağından kuşların konuşmalarını duymuş. Sabah olunca kıza.
—Abla bugün ikisini beraber yemle ne yapacaklar, demiş. Kız kıyamamış bir günde ikisini de yemlemiş, karınlarını iyice tıka basa doymuş. Gec olmuş bülbüller gene uyanmışlar.
Erkek bülbül.
—Dak dibak kalk gidek, dak dibak kalk gidek, demiş.
Dişi bülbülün gönlü olmuş. O da hemen.
—Kalk gidek, demiş.
Kız dal uykudayken yatağının bir ucundan biri tutmuş, bir ucundan da biri tutmuş. Kızı alıp götürmüşler. Oğlanın penceresine varıp cama şapır şapır vurmuşlar. Oğlan uyanmış.
—Ana kalk kız geldi, demiş.
Oğlanın anası kalkıp bakmış ki kızı getirmişler, güllerin üzerine bırakmışlar. Kız uykudaymış şöyle bir gerneşmiş.
—Bura Beğoğlu’nun gül bahçesi, burcu burcu kokuyor demiş. Oğlan da:
—Uyan gültüm uyan, Beyoğlu’nun bahçesi bura, demiş.
Kız uyanıp kalkmış, bakmış ki yanında ne anası var, ne de başka kimsesi! Kız ah vah dememiş. Oğlan kızı istemiş. Kız oğlanı istemiş. Oğlan yedi gün, yedi gece davul zurna vurdurmuş. Yiyip içip hoş muratlarına geçmişler.

71. KELOĞLAN (170. SAYI)

Derleyen: Faik AKÇIN

Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde deve dellal iken, sinek berber iken, ben annemin babamın beşiğini tıngır mıngır sallarken bir varmış bir yokmuş, bir keloğlan varmış..

Keloğlanın babası bir gün hastalanmış, oğlunu yanına çağırması; (Oğlum sana baba nasihatim şu olsun: Ben öldükten sonra, adı Musa, boyu kısa, sakalı köse adamlarla sakın alış veriş etme. Hatta değirmeninde bile buğdayını öğütme.) diye

öğütlemiş, Gel zaman git zaman babası ölmüş. Annesi: {Oğlum unumuz kalmadı. Bir; yük buğday öğüt gel. .} demiş. Oğlan hayvanına bir yük buğdayı yükletince değirmenin yolunu tutmuş. Değirmene varınca bir de ne görsün, kısa boylu köseye sor adam değirmenin önünde oturmakta. . Hemen babasının vasiyeti hatırına gelmiş, köseye sormuş (Amca. . senin adın ne ?) Köse hiç istifini bozmadan: Musa deyince, bu değirmende buğdayı öğütmekten vazgeçmiş, daha yukardaki başka bir. değirmenin yolunu tutmuş. Köse dayı işin farkına vardığından yukardaki değirmene kestirme yoldan daha önce vararak evvelki gibi kapının yanına oturmuş: Keloğlan dolambaçlı yoldan geldiğinde Köse dayıyı yine orada görünce derhal geriye dönüvermiş. Bu defa köse dayı keloğlana seslenerek; (Oğlum beyhude başka değirmene gitme. Burada üç değirmen var, üçü de benim, Keloğlan: {Mademki bu üç değirmenin üçü de senindir, Ben buğdayımı öğütmeden gideceğim. Zira babamın buna vasiyeti var, öğütmem.} demesi üzerine: (Gene sen öğütme, gel seninle birer okkaly yalan söyleyelim. Hangimiz kazanırsa, ödül olarak; ben kazanırsam hayvanını buğdayıyla beraber alırım. Sen. kazanırsan değirmenimin birini sana veririm, demesi üzerine Keloğlan, bunu uygun bulmuş. İlkin köse dayı söze başlamış, bakalım neler söylemiş.

Ey oğul! babam rençperdi. Bizim harman yerinde kendi kendine bir karpuz çıkmış. Biz onu güzelce çapaladık, gürbüzleşti, büyüdükçe büyüdü; dağ gibi bir karpuz oldu. Erdiği zaman babam baltacılar buldu ve kestirmeğe başladı. Bu arada baltacının birisinin elinden

kayan baltası karpuzun içine düşünce mecburen baltasını aramak için karpuzun içine girdi. Baltasını aramakta iken karşısından bir adam geldi. (Hemşehri bir balta yitirdim, gördün mü? deyince adam! Ne söylüyorsun a birader ben bir katar deve kaybettim, bir haftadır arıyorum hâlâ bulamadım.) demiş, işte o karpuzun suyundan Marmara gölü meydana gelmiş) diyerek sözünü bitirmiş. .

Şimdi sıra Keloğlanda, bakalım neler diyecek:

Ey kösedayı benim babam da arıcı idi. Sabahleyin kaç arı gitti. Akşam kaç arı döndü, sayardı, bir gün Topal bir arımızı kovanına dönmedi. Babam bu an ne oldu? diye o gece gözüne uyku girmedi; sabahı zor etti. Sabahleyin anamdan çuvaldızı istedi. Çuvaldızı dikti. Yalınayak üstüne çıktı. Dört yanını gözetlediğinde bir çiftçinin öküzün karşısına o bal arıyı koymuş, çift sürer bir durumda gördü. Hemen bana bağırdı. Horozu eyerle dedi. Hemen eyerledim. Babam da horoza binerek gitti; arımızı kurtardı. fakat eyer horozun belini vurduğundan incinen yere biraz ceviz yağı sürdük. Derken oradan bir ceviz fidanı çıktı. Büyüdükçe büyüdü. Yapraklar dökülürken tozdan topraktan epeyce bir tarla meydana geldi. . Bir güzel ekin ettik. Biçme zamanı gelince tirpanları aldık, Ekini biçmek için çıktığımızda ekinin içinden bir tilki çıktı. Babam tirpanı tilkiye attığında tirpanın ipi tilkinin boynuna geçti. Kaçtı ve dolaştıkça ekin biçildi; Harman ettik, savurduk. Aşarcı arı çağırdık, ölçeklerken içinden bir kağıt çıktı, ölçekçi kâtime: (oğlum! gözüm kesmiyor; okuyamıyacağım, şunu okuyuver. .) demesi üzerine kâtip; (Keloğlan kazandı, kösedayı hapı yuttu.) Yazıyor demesi üzerine kösedayı: (Oğlum senin baban çuvaldızın üzerine çıktığı zaman ben kaybetmişim; o kısımdan bu yana beyhude nefes tükettin, Ben senin gibi birini aramakta idim. Bu üç değirmenin idaresini de sana bırakıyorum demiş. Onlar ermiş muradına, biz çikalım kerevetine. .

72. İHTİYAR ODUNCU (173-174. SAYI)

Derleyen. Hüsni YILDIZ

Evveli evvel iken, kedi berber, pire bakkal iken; ben babamın beşiğini tıngır mıngır salları iken; fakir bir adam varmış. Bu adamcağımın işi odunculuk imiş. Her gün bir yük odun keser, onu götürür pazarda satar, böylece günlük geçimini temin edermiş. Bir gün yine oduna giderken dallar arasından bir kuş uçuvermiş. Bakmış ki bir yuva yuvanın içinde de bir tane yumurta. Dokunmamış yuvaya ve yumurtaya dönüştü alırım diye. Baltalığa varmış, odunları kesmiş merkebine yüklemiş. Sonra da “Yürü bakalım uzun kulak şimendifer efendi” demiş merkebe. Merkep yürümüş o da arkasına düşmüş. Kuş yuvasının bulunduğu yere varınca “aman şimendifer efendi, yaman şimendifer efendi bir dakika durur musun, şu yumurtayı yuvadan alsam. ” demiş oduncu. Merkep efendisinin sözünü anlamış ve durmuş. Oduncu da koşmuş yuvadan yumurtayı alıp, cebine yerleştirmiş. Tekrar yollarına revan olmuşlar. Pazara varınca odunu satmış, kazandığı beş on kuruş odun parasını para kesesine koymuş ve eve dönmüş. Biraz sonra acı acı kapı vurulmuş. Koşmuş kapıya “kimsiniz?” demiş adam. Kapıdaki “benim” cevabını vermiş. Oduncu kapıyı açmış amma ne tuttuğunu da bilememiş. Çünkü kapıyı çalan vezirmiş. Telaşla “Buyurun efendim! . . .” demiş ve şöyle bir temenna etmiş. Vezir: “Cebindeki yumurtayı çıkar” demiş oduncuya. “Ne yumurtası?” diyecek olmuş oduncu. Vezir sözünü kesmiş “Bayağı yumurtayı” demiş. “Cebimde yumurta olduğunu nereden bilirsin?” demiş oduncu. “Senin neyine gerek, sen yumurtayı kaç vereceksin onu söyle”. Fakir oduncu bir de karımla görüşeyim demiş içeri girmiş. Karısıyla konuşmuşlar. Nihayet satmaya karar vermişler. Vezirle fiyatta anlaşmışlar, yumurtayı elli altına satmışlar. Ertesi gün fakir adam tekrar oduna gitmiş. Dönüşte yumurtayı unutmamış. Eve gelince vezir yine gelmiş, aynı miktarda altın vererek o yumurtayı da almış. Diğer günler de aynı şekilde devam etmiş.

Yine bir gün adam oduna gideceği zaman karısı: “Herif her gün böyle yapacağına gitsen de kuşu tutsan, bir kafese koysan her gün yumurtasını alıp vezire satsan daha iyi olmaz mı?” demiş. Adam “doğru” demiş. Bir akşam gidip kuşu tutmuş, kafese koymuş. Kuş her gün bir tane yumurtluyor, o bir yumurtayı vezir gelip aynı fiyata satın alıp gidiyormuş. Derken adam çok zengin olmuş. Günlerden bir gün aklına bir fikir gelmiş: “Hacca gitmek”. Sözü karısına açmış. O da doğru görmüş “Fena olmaz” demiş. Hac hazırlıklarını yapmış. Eve bir de hizmetçi tutmuş. O gitmekte olsun biz gelelim eve. Kuş, yine bir tane yumurta veriyor, vezir gelip elli altına yumurtayı alıp gidiyormuş. Kadın hayret edermiş vezire. “Acaba bu kadar altınları nereden buluyor?” diye. Sormaya karar vermiş. Vezir yine yumurtayı almaya gelince “Vezir efendi, vezir efendi” demiş. Bu yumurtayı alır elli altın verirsin, Allah’ın her günü bu şekilde devam eder. Nereden

bulursunuz bu kadar altını, hem de yumurtaları ne yaparsınız?” “Senin neyine gerek yumurtayı ne yaptığı, parayı nereden bulduğu?” Al altınları ver yumurtayı o kadar, demiş vezir. Ve yumurtayı alıp gitmiş.

Ertesi gün gelince kadın: “Olmaz Vezir efendi, dostluk böyle olmaz. Biraz yukarıya buyurmaz mısınız?” deyince vezir: “Olmaz demiş Teşekkür ederim ver yumurtayı gideyim” demiş. Kadın. “Öyle ise yumurtayı vermem” demiş. Vezir bilmeceburiye yukarı çıkmış. Bu esnada kadın güzel bir sofra hazırlatmış. Vezir:”Katiyen yemem eğer kuşu keser pişirsen o zaman yerim” demiş. Kadın kabul etmiş. Ertesi gün yine gelince. “İşte yumurta. Kuş bunu yumurtlayınca kestim buyur sofraya” demiş. Vezir sofraya oturmuş. Sofraya gele gele bir kuzu kızartması gelmez mi, vezir. “Fisabilillah ben bunu yemem” demiş. Ben elli altına bir tek yumurta alırım da bir kuzuyu mi tenezzül ederim. Kuzu eti yiyecek olsam binlercesini kestirir yerim” demiş ve kalkıp gitmiş. Ferdası gün kadın kuşu kestirmiş etini kızarttırmış. Fakat hizmetçi kuşun ciğeriyle başını çocuklara yedirmiş. Vezir gelince sofra kurulmuş. Kızartılan kuş getirilip vezirin önüne konulmuş. “Gördünüz mü demiş kadın işte kuşu kestim buyurun” Vezir kuşa şöyle bir nazar atmış, görmüş ki başı ve ciğerleri yok, “Hani bunun başı ve ciğeri. ” Ben azaları eksik kuşu yer miyim sanki, demiş. Ve ayağa kalkmış. Kadın bir bozulmuş, bir bozulmuş ki ne yapacağını şaşırılmış. Yer yarılrsa da yerin yedi katına girse bundan daha iyiymiş. “Özür dilerim vezir efendi, bir dakika müsaade edin hizmetçiyi sorayım” diyebilmiş. Vezir. “Pekala öyle olsun hatun” demiş. Kadın hemen hizmetçiyi çağırılmış ve çıkışmış. “hani kuşun başıyla ciğerleri” demiş. Hizmetçi: “Kuşun başını büyük oğlana, ciğerini de küçük oğlana yedirdim. Sebebi de çocukların ağlayışına dayanamayışımıdır. ” Cevabını vermiş. Kadın durumu anlatmış, ama vezir kabul etmemiş. “Madem çocukların yemiş, öyleyse çocuklarını kes” demiş. Kadın “baş üstüne emriniz hemen yapılacaktır. ” demiş. Hizmetçi bu konuşmayı duyunca çocuklara bir parça azık verip: “Haydin çocuklar annenizin durumu çok kötü , kaçınız buradan çok uzaklara kaçınız! . . .” demiş. Çocuklar azık torbalarını sırtlayıp kaçmaya başlamışlar.

Çocuklar kaçmakta olsun biz gelelim kadına. Veziri uğurladıktan sonra hizmetçinin odasına gitmiş. “Hani çocuklar?” diye sormuş hizmetçiye. “Bilmem şöyle çıkıverdilerdi dışarıya” cevabını vermiş hizmetçi. Kadın başlamış çocukları aramağa. Ne kadar aratmışsa da bir türlü izlerine rastlayamamışlar. O aramakta olsun biz gelelim çocuklara. Gide gide gitmişler, bir iki yol ayırımına varmışlar. Küçük çocuk. “Ağabey biz beraber gidecek olsaydık yolumuz ikiye ayrılmazdı. Ne yapalım kadere boyun eğeceğiz. Kaşıқта ne çıkarsa nasibindir. Bir söz vardır: Kaderde ne ise kaşıқта o çıkar. ” demiş ve kucaklaşarak birbirlerinden ayrılmışlar. Biri bir yola diğeri öbür yola revan olmuşlar. Küçük çocuk giderken hayvanlarını otlatan bir kocakarıya tesadüf etmiş. Kocakarı ömrü hayatında misafiri hiç sevmez imiş. Fakat her nasılsa küçük çocuğu kabul etmiş, almış evine çocuğu. Zaten çocuk o kadar sevimli ve yakışıklı imiş ki kim olsa onu evine misafir alacak derecede imiş. Akşam olunca birlikte yemeklerini yemişler. Ve biraz sonra da yatmışlar.

Sabah olunca kocakarı yatakları kaldırmaya başlamış. Oğlanın yatağını kaldırırken bir de bakmış ki yastığın altında bir çıkın var. “Acaba bu da nedir?” diye çıkını açmış. Hayretten gözleri çakmak taşı gibi açılmış. Nasıl açılmasınmış ki çıkının içi tamamen altın imiş. Haytında hiç bu kadar altını çil çil altını hiç mi hiç görmemişmiş. “Bu oğlan beni sınırdır” diyip çıkını almış ve dolabına koymuş. Hayvanları otlatmaya gitmişler birlikte. Akşama değin otlatmışlar hayvanları. Akşama eve dönmüşler. Sabah olunca kadının ilk işi yatağı yoklamak olmuş. Bakmış ki yastığın altında başka bir çıkın, o çıkının içinde de sarı sarı altınlar. Heyecanla dolabı açmış, görmüş kü dünkü altınlar yerinde duruyor. Bu kadını bir kat daha hayrete düşürmüştü. “Yine belki beni sınırdır” diyen kadın o çıkını dalıp yerine koymuş. Ertesi gün yine öyle...derken günler, haftalar, hatta aylar hep böyle...Kocakarı anlamış ki bu çocuk ermişlerden. Onu yanından ayırmak istememiş. Yalnız şu noktayı belirtelim ki çocuğun altınlardan haberi yokmuş. O bilirmiş ki kocakarı çok iyi bir kadın, misafirperver bir ninedir.

Sabah olur hayvanları otlatmak, akşam olur uyumak oğlanın canı sıkılmaya başlamış. Bir gün eve dönerken oğlan: “Nine bu hayvanlara bir çoban tutalım, bütçen müsaitse. ” demiş. Kadın da: “Hay hay yavrum, tutalım” demiş. Birkaç gün sonra bir çoban tutmuşlar. Verivermişler hayvanları çobana. Yalnız onlar kontrol ederlermiş o kadar. Hayatları hayat olmuş artık. Nasıl olmasınmış ki her gün bir çıkın altın, bunlar üst üste yığılırsa ne olu acaba?” koyacak yer bulamayacaklar tabii. Kocakarı oğlana güzel güzel, çeşit çeşit rubalar yaptırmış. Günlerden bir gün şehre göndermiş oğlanı, kocakarı. Oğlan gitmeden önce tembih etmiş. “Kahveye varınca bütün kahve halkına kahve ismarlayacaksın, kendi fincanını da altınla dolduracak garsona vereceksin; aşçıya gidersen aynı şekilde hareket edeceksin” diye. Oğlan şehre varınca büyük bir kahvehaneye rastlamış. Oturmuş bir köşeye, garsonu çağırılmış: “Bana bak demiş şurada oturan tüm müşterilerinize bir kahve yapar mısınız?” demiş. Garson “baş üstüne” demiş. Az sonra da bütün müşterilere kahve gelmiş. Kahvedekiler yan yan bakmaya başlamışlar bizim oğlana. “Bu cömert bey çocuğu da kim?” diye. Kahveler içilmiş. Oğlan fincanı altınla doldurmuş ve “Hey al şunu” diye çağırılmış. Garson çil çil altınları görünce dili boğazına gitmiş. Neden sonra: “Aman efendim biz bunu bozamayız” diye kekelemiş. Oğlan “Senin neyine gerek al dedik al vesselam. ” Garson fincanı derhal ortadan kaldırmış. Oradan kalkmış diğer yerlere gitmiş. Her gittiği yerde aynı şekilde hareket etmiş. Bir böyle iki böyle derken çocuğu tanımayan, saymayan kalmamış. Çocuklardan tutun da aksakallı ihtiyarlara varıncaya dek. Yine günlerde bir gün kahveye gitmiş. Bir de bakmış ki kahvede kimsecikler yok. Ocakta pinekleyen garsona: “Her gün tıklım tıklım olan kahvede bugün kimseler yok. Bunu sebebi hikmeti nedir?” Garson. “Komşu kentte bir dünya güzeli vardır.

Bir parmağını gösterirse bilmem ne kadar altın; yüzünü gösterirse öncekinin iki misli; yüzünü gösterirse yüzünü göstermenin birkaç misli altın alırmış. Şehrimiz halkı onu görmeğe gitti” demiş.

Bizim oğlan son soluğu kocakarının yanında alır. Meseleyi anlatır ona. "Peki der kocakarı. Git ne isterse ver altını gör dünya güzelini" Buna duyunca bizim oğlan durur mu hiç. . Koşmuş komşu kente. Bakmış ki bir parmağını gösterirse eli altın alıyor, elini gösterirse yüz altın, yüzünü gösterirse bir o kadar altın daha alıyor. "Peki göster yüzünü" demiş. Dünya güzeli perdeden yüzünü çıkarınca oğlanın aklı başından gitmiş. Nasıl gitmesinmiş ki dünya güzeli bir cihan! . . Güzele hemen meftun olmuş. Gül benzi sararıp solmuş. Neşesi bozulmuş. Geç vakit ancak dönebilmiş kocakarının yanına, kocakarı bakmış ki oğlan sararıp solmuş, gülen yüzler gülmez olmuş. "Ne oldu sana yavrum, benzin neye böyle sarardı:

soldu, yoksa hasta mısın Hem de neye böyle geciktin? . Oğlan başından geçeni bir bir anlatmış kocakarısına. Kocakarının gözleri dolu dolu olmuş da oğlana; "Neye . vücudunu görmedin, benden niçin yardım istemedin? Yarın git vücudunu gör, ne isterse ver. " demiş. Oğlan sabahı zor etmiş. Alacakaranlıkta çıkmış yola. Şehre varınca dünya güzeline: "Vücudu nu gösterirsen ne istersin?" diye sormuş. Dünya güzeli: "Bir yük altın" demiş. Oğlan göster!. " " demiş. Dünya güzeli vücudunu perdeden dışarı çıkarıvermiş, Oğlan bunu. görünce hiç hiç kaybetmiş usunu. Akşam bitmiş bir halde dönebilmemiş eve "Kocakarı: "Oğlan"demiş oğlana, "Altınları götürdüğün zaman seni eve davet ederler, kahve ikram erlerse içme. Fincanı tavana at; ağzını aç. Varsın fincan yere düşsün; kahve dökülün. O zaman Dünya güzeli sana sokulur, nasıl içileceğini gösterir. Yemek ikram ederlerse hemen yeme. Lokmaları bir bi kulağına götür bir öbür kulâğına götür. Dünya güzeli yine gelir sana nasıl yeneceğini öğretir, Yatma zamanı gelince yatağı yazarlar. Derhal. yatıp uyuma. Yatağın bir ucundan öbür ucuna git gel. Bunu gören Dünya güzeli nasıl yatılması icap ettiğini gelir sana öğretir. Böylelikle geceyi beraber geçirirsin" demiş.

Oğlan altın yükünü yükletmiş, tutmuş. Dünya güzelinin yolunu. . Kente varınca inmiş Dünya güzelinin sarayına. . Altın yükü indirilmiş. . Oğlana buyur etmiş Dünya güzeli. Kahve gelmiş oğlana. Oğlan fincan tavana fırlatıp ağzını da tavana açmış. Bunu gören Dünya güzelinin cariyeleri koşmuşlar hanımlarına. "Hanım, hanım! Misafir fincanı tavana fırlattı, ağzını da tavana açtı kah ve ağzına düşecek diye bekliyor. Ne yapalım?" demişler. "Eline verin!" demiş Dünya güzeli. Tekrar pişirip . getirmişler kahveyi eline vermişler. Oğlan bu sefer kulaklarına götürmeğe başlamaz mı? Kızlar Öyle içilmez, şöyle içilir demişlerse de o yine bildiğini okurmuş, Dünya güzeli perdeden onu seyrediyormuş. . Nihayet dayanamamış oğlanın yanına gelmiş. Fincanı eline almış güzelce oğlana içirmiş. Ve sonra da odasına çekilmiş Aradan hayli zaman geçtikten sonra sofrta hazırlanmış. Oğlana . "buyur" etmişler. . Oğlan ekmeği alıp yemeğe "şap" diye vurmuş ve lokmayı kulağına götürmüş. Bir böyle iki böyle derken o güzelim elbiseler batmış çıkmış; Cariyeler "Aaa!. Hanım bizim misafir yemek yemesini bilmiyor. Yemeğe vurup kulaklarına götürüyor. O güzelim elbiseler battı çıktı. Ne yapalım?" demişler. "Siz gösterin!" demiş Dünya güzeli. Cariyeler göstermişler ama dinleyen kim, O bildiğinden sapmaz imiş. . Bunu seyreden Dünya güzeli da yanamamış koşmuş oğlanın yanına. " Canım oğlan, beyim oğlan, gel ben yedireyim sana demiş. . Zaten oğlanın isteği bu. Güzelce yedirmiş yemeği oğlana Dünya güzeli.

Akşam olmuş, gözler uykusuzluktan küçülmeğe başlamış. Derken yataklar serilmiş. Oğlana: "buyurun yatağınız bu. " demişler. Oğlan geceliklerini giymiş. Yatağın üstünden girip altından altından çıkmaya başlamış Cariyeler seyre dalmışlar. Oğlan hayli zaman geçmesine rağmen aynı hareketi yapıyor bir türlü yatağa yatmıyormuş. Cariyeler: Hanım hanım. , misafir bir türlü yatmasını beceremiyor. Yatağın üstünden giriyor altından çıkıyor, ne yapalım?. . » demişler. Dünya güzeli. "Gösterin" demiş. Göstermişler, kendileri yatmışlar fakat nafile; o yine kendi bildiğini okuyor. Yine durumu gözleyen Dünya güzelinin sabrı tükenmiş. Gelmiş önce kendisi yatmış sonra da oğlana İşte böyle yatılır, gel sen de benim gibi yat. " demiş. Oğlanın isteği zaten budur; Derhal girmiş yatağa. Sabaha kadar beraber yatmışlar.

Sabah olmuş. Kalkmışlar. Dünya güzeli yatağa şöyle bir göz atınca bir de ne görsün bir çıkın!. . Almış çıkını bakmış ki hepsi altın. Bu beni deniyor. demiş. , almış çıkını dolaba koymuş. Ertesi gün yine bir çıkın altın, daha ertesi gün bir çıkın altın daha derken işin kühünü çakmış. Dünya güzeli «Bunda esrarengiz bir sır var, bunu çözmeliyim. " demiş. Bir akşam sofraları hazırlatmış, içkileri koydurmuş. "Haydi içelim demiş. Başlamışlar içmeğe. Geç vakte değin içmişler. Derken oğlan iyice olmuş, başı dönmeğe kararmağa başlamış. Az sonra da başlamış istifraya. İstifra ederken kuşun ciğeri "pat" deyin düşmüş, Bunun farkına varan Dünya güzeli ciğeri alıp midesine indirivermiş. "Belki budur ona bu sırrı veren" diye. O günden itibaren Dünya güzelinin yastığının altında altın çıkınları çıkmağa,başlamış. . Altınlar, çıkadursun ,biz . gelelim oğlana. Bir gün . müsaade isteyip tutmuş evin yolunu. Kocakarı "Nerde kaldın, yavrum, beni kara kara düşünceler içinde koy dun. " demiş. Oğlan da . başından geçenleri bir bir anlatmış. Anlattıkça kocakarının yüreğine tipiler düşmeğe. başlamış.

Akşam olunca yatmışlar. Sabahı, zor etmiş kocakarı. Sabah olunca ilk, işi. oğlanın yastığının altına bakmak olmuş. Gözleri hiddetten çanağından çıkmış. Bağırıp . çağırmağa başlamış. . "Nedir, başıma gelenler!" "diye dövünmeğe, saçını başını yolmağa başlamış. Bir taraftan da oğlana demediğini bırakmamış.

Aradan günler geçmiş. Altınlar gün geçtikçe eksilmeye, tükenmeye başlamış. oğlan da o memlekette duramamış, yüksekten dökmeği onuruna yedirememiş ve başını alıp dağlara çıkıp gitmiş. Günlerce serserice, garip garip dolaşmış dağlarda. Derken kara bir erik bulmuş, yemiş eriği. Bir de bakmış ki koskoca bir eşek olmaz mı? "Nedir başıma gelenler?" diye merak etmeğe başlamış. Bir gün böyle iki gün böyle, üç gün böyle derken aradan günler, haftalar, aylar geçmiş. Nihayet günün birinde gaipten bir seda gelmiş "Bir beyaz erik bulur da yersen tekrar insan olursun. » Başlamış ak eriği aramağa. Ara bunda tara bunda derken günlerden bir gün denen eriği bulmuş Der hal koparmış ve yemiş eriği. Hemen eski haline çevrilmiş. Tam o zaman "yeni canına okudum Dünya güzeli demiş içinden kırk bir siyah erik, kırk bir de ak erik toplamış, tutmuş dünya güzelinin yolunu. Saraya varınca buyur etmişler oğlanı. Sofralar hazırlanmış, yenmiş, içilmiş. Söz sözü açmış, söz dönmüş dolaşmış Dünya güzeline gelmiş. Demiş ki oğlana: "Biz seni kaybettik, nerelere gittin, dostluk böyle midir sizde? Hiç olmazsa haftada bir ayda bir yoklanır dostlar. " Oğlan "Size yaraşır bir hediye bulamadım. Şu kara erikleri buldum. Bir tane yerseniz beni memnun etmiş olursunuz Buyurun birer tane" demiş. Her birinde birer tane kara erik vermiş. Hepsini de erikleri yemişler ve yer yemez de birer eşek oluvermişler. Semerciye kırk bir tane semer sipariş etmiş. Semerler yapılıncaya vurmuş eşeklere.

O sırada komşu memleketin padişah sarayı yapılmış. Ona yardıma göndermek istemiş eşekleri, başlarına bir de adam vermiş. Adama. "herkesin eşeğinden bir fazla yük vuracaksın, herkesten bir sefer fazla yapacaksın" diye tembih etmiş. Eşekler yardıma gidedursun biz gelelim büyük oğlana:

Küçük kardeşinden ayrıldıktan bir müddet sonra bir şehre vasıl olmuş. O şehirde bir odaya konuklanmış. O günde o memleketin ölen padişahının yerine bir padişah seçilecekti. O memleketin âdeti ölen padişahın yerine yenisini seçmek için devlet kuşu (Zümrütanka) uçurulur, kimin başına konarsa, o padişah olurmuş. İşte o gün de öyle yapmışlar. Kuş

dönmüş dolaşmış bizim oğlanın başına konmuş. "Madem ki zümrütanka bunu başına kondu, padişah budur." demişler ve oğlanı padişah ilan etmişler.

Yeni padişah eski sarayın karşısına yeni muhteşem bir saray yaptırmak istemiş. işte küçük oğlanın eşekleri çalıştırmağa gön derdiği ülke burası imiş .

Herkes çalışır, sefer yapar velâkin . küçük oğlanın eşekleri bir fazla yük taşır, bir fazla sefer yaparmış, işçiler bunu kıskan mışlar, padişaha şikâyet etmişler; Küçük oğ lan da bu sırada işin başına gelmişmiş. Eşeklerin çalışmalarını yakından görmek için. Çağırılmış kırk bir eşeğin sahibini padişah. Oğlan padişahın huzuruna çıkmış. Padişah: "Niçin bu eşeklere fazla yük vurur, niçin herkesten fazla sefer yaparsın?" demiş. O da: "Gaye işin bir an önce bitmesi değil mi;" demiş. Padişah "evet" cevabını vermiş. "Öyleyse beri bildiğim gibi çalışayım, orası bana kalmış bir mesele" demiş ve bildiği gibi çalıştırmış eşekleri. İşler devam ederken ara da bir Dünya güzelinin yanına varır: "Nasıl memnun musun?" demiş. O da "ne memnunu mânasına kulak; şapırdatmış.

Gel bunda git bunda derken, günün birinde Sarayın inşaatı bitmiş. Küçük oğlan padişahın huzuruna, çıkmış. «Saray yapıldı; size cariyelâzım, size kırk bir tane cariyelâzım getireceğim. Yalnız içlerinden. bir tanesini kendime seçeceğim. Kırk tanesini de size Söz verin benimkine göz dikmiyeceğinize demiş. Padişah da "Kırk bir güzelin içinden hangisini seçerse seçsin, herhalde diğerleri de güzeldir. " demiş içinden ve "peki söz" de miş. Onun peki demesiyle küçük oğlanın eşeklerin yanına gitmesi bir olmuş. Kırk bir ak erdiği yedirmiş eşeklere. Eriği yiyen tek bir insan olmuş. Sarayı kırk bir tane güzel doldurmuş. Hepsisi de çok güzel fakat Dünya güzeli hepsinden daha güzelmiş. Padişahı çağırılmış oğlan. Padişah gelince çok memnun Olmuş. "Seç bakalım" demiş oğlana. O da. gidip Dünya güzelini seçmiş. Padişahın yüreği kor gibi yanmış ama ne çare bir kere söz . vermiş .

Aradan günler geçmiş. Küçük oğlan fir satını düşürüp: «Padişahım demiş. Filân ülkede bir ihtiyar oduncu vardı. Hacca gitmişti: Bir karısı, iki de oğlan çocuğu vardı. hacdan geldi mi, hafi nice bir ziyaret etsen" deyince "Sen onları nerden tanırsın, demiş padişah. O da "nasıl tanımaz olur muyum. O ihtiyarın bir de kuşu vardı. Kuş her gün bir tane yumurtlar, o yumurtayı vezir elli altına alırdı. Derken ihtiyar zengin oldu; Hacca gitti. Karısı kuşu vezire kesti. Hizmetçi kuşun başıyla ciğerlerini çocuklara yedirdi. Vezir kuşun azalarını eksik görünce ve çocukların yediğini öğrenince çocukları kesersen yemeğini öyle yerim dedi. Kadının gözleri kararıştı. Kesmeye karar verdi. Hizmetçi biraz azık vererek çocukları kaçırdı. Çocuklar az gittikten uz gittikten sonra yolları birbirinden ayırdı" der demez Padişah "Sen benim kardeşim olmayasın. " diyerek kucaklaşmışlar.

Bir kaç gün sonra hazırlıkları yapıp yola koyulmuşlar. Az gitmişler uz gitmişler derken günün birinde o ülkeye, vasıl . olmuşlar. Bakmışlar ki anneleri vezirle evlenmiş, babaları fakir. düşmüş bir köşede dünyasını tamamlıyor. O gece Tanrıdan dilekte bulunmuşlar. Vezirin Sarayının karşısına muhteşem bir sarayın yapılması için. Dilekleri kabul edilmiş olmalı ki o gece şahane bir saray yükselivermiş. O kadar güzel, o,kadar muhteşem imiş ki görenlerin gözleri kamaşır, bakmaya doyamazlar imiş,

Sabah olunca vezir bir de bakmış ki kendi sarayının önünde, kendisinininkinden çok büyük ve üstün bir saray durmuyor mu? Hayret etmiş. . Sarayın sahiplerini . dâvet etmiş. denilip içildikten, öteden, beriden konuşulduktan sonra . küçük oğlan; "müsaade eder misiniz?" diye ayrılmak istemişler, Kapıdan çıkarken de "Akşam da bize buyuramaz mısınız?" demiş. Vezir "hay hay, memnuniyetle" cevabını vermiş.

Akşam olunca sofralar hazırlanmış. Dünyada eşi yok bir ziyafet tertip edilmiş vezire. Ziyafete ihtiyar oduncu ile hizmetçiyi de çağırılmayı ihmal etmemişler tabîî. Veririn karısı "bu pis, pısrık ihtiyara ne lüzum vardı" diye serzenişte bulunmuş ise de onlar o taraktan bez kaldırmamışlar. Hizmetçiyi de alın içeri deyince vezirin" kanat hiç hiç tiksinnmiş. Fakat ne çare. ihtiyar oduncu ezilmiş; bozulmuş, bir köşeciğe kısırlanmış Karısını o vaziyette gördükçe azap nöbetlerinin biri gelir biri gidermiş. Yemekler yenildikten iç kiler içildikten sonra küçük oğlan: "Herkes birer tane hikâye anlatacak, ondan . sonra toplantıya son vereceğiz" demiş. Vezir: "ben bilmem" demiş. Padişah (büyük oğlan) "ben de beceremem en iyisi sen anlat" demiş. O da "anlatırım ama çok uzun; uykunuz, gelirse uyumak yok, karnım ağrıdı.; başım şişti demek yoksa anlatırım. " deyince hepsi, "yok, yok, buyur anlat. " demişler. O da anlatmağa başlamış:

"Pek eski zamanlarda ihtiyar bir oduncu varmış. Her Tanrı'nın günü odun keser, pazara, götürüp satar, günlük nafakasını böylece temin edermiş. Yine bir gün odun kesmeye giderken çalılar arasımında bir yuva, yuvada bir kuş görmüş. Odun kesmiş dönüştü yuvaya uğramış kuş uçunca yumurtayı alıp cebine koymuş. deyince ihtiyarın ruhu daralmış burası benim yerim değil oğul, müsaade edin de gideyim," biraz rahat sızım da" demiş. Fakat oğlan "baba yerin de rahat otur, Ben . peşin söyledim, dinle demiş, devam etmiş: ihtiyar. , odunu satıp eve gelince vezir kapıyı çalmış der demez, ve zir: "Af buyurun dışarı çıkayım"diyecek ol muş. Oğlan vezirin sözünü kesmiş, Ve hikâyeye devamla: "İhtiyar veziri buyur etmişse de vezir oturmayacağı yumurtayı almağa geldiğini, elli altın vereceğini söylemiş. Elli altına yumurtayı vermiş. Oduncu her gün. o duna gider, dönüştü yumurtayı alır vezire elli altına satarmış. Karısı bir gün bu övle olmaz. Her gün odun kesip satacağına git ku şu tut kafese koy, nasıl olsa her gün bir ta ne yumurtluyor, onu da vezir elli: altına. alı yor, bundan daha iyi gelir mi olur? demiş. Oduncu, "doğru" demiş. Akşam olunca gidip kuşu tutmuş. Hazırladığı kafese koymuş.

Kuş her gün bir tane yumurtluyor vezir gelin elli altına alıyor. Tanrı'nın her günü bu böyle. Derken oduncu zengin oluyor. Canı hacca gitmek istemiş, eve bir tane hizmetçi tutmuş ve hac yoluna revan olmuş. O Hacca gidedursun biz gelelim eve. Kuş her gün yumurtluyor, vezir gelip elli altını verip gidiyor. Derken kadının kalbi bozuluyor Veziri gözünden geçiriyor. Yine bir gün vezir yumurtayı almaya geldiği vakit vezirefendi sen bir yumurtaya elli altın verirsin nereden bulursun bu altınları" diye çatmış.

Vezir "Senin neyine gerek ver yumurtayı al altınları o kadar" demiş. Kadın "Bu kadar dostluğumuz var . "cevabını vermiş. Öyle ise yumurtayı vermem demiş. Vezir: "Kusu kesersen gelirim"cevabını vermiş" Kadın da "Peki öyle olsun demiş, yumurtayı vezire vermiş, altınlar almış. Burada kadını,bir sancıdır tutmuş "Aman etmeyin, zaman etmeyin"

demişse de oğlan bırakır mı hiç "Dinleyin demiş ve devam etmiş. Ertesi sabah. kadın güzel bir sofraya hazırlamış Vezir gelince buyurun, demiş Vezir buyurmuş. Sofraya gele gele mükellef bir kuzu kızartması, gelmez mi? Ayağa fırlamış vezir. "Ben bunu yer miyim hiç, Bir yumurtaya elli altın veririm, de bir kuzu kızartmasına mı veremem?" demiş ve kalkıp gitmiş. Kuş "bir gün sonra kesilmiş. Hizmetçi kuşun başını büyük oğlana, ciğerlerini de küçük oğlana . yedirmiş. Vezir gelince kadın gururla "işte kuşu kestim, şimdide mi bu buyurnazsınız?" Vezir gelmiş sofraya bakmış ki kuşun başı ve ciğerleri yoktur. "Olmaz, olmaz demiş, ben azaları noksan kuşun etini asla yemem;" Kadın bunu duyunca: kur şunla vurulmuşa dönmüş. Hemen hizmetçiyi çağırmış, "Nerede bu kuşun başı ve ciğerleri diye sormuş. Hizmetçi çocuklar ağladılar, ben de onlara verdim" demiş. Kadın durumu vezire anlatmış. Vezir "öyleyse çocukları kesin" demiş. Kadın "Peki onu,da yaparım", demiş. Bunu İşiten hizmetçi çocuklara "Anneniz sizi kesecek kaçın" demiş. Çocuklar kaçmışlar. " Bu sırada hepsini, sara nöbetleri tutmağa başlamış. Biri "karnını ağrıyor diğeri "ölüyorum", bir diğeri "of sıkıldım gibi kıvranırlarda bulunmağa başlamışlar. Rezaletleri meydana çıktıkça ne yapacaklarını nasıl kurtulacaklarını araştırmağa kalkmışlar. Fakat oğlan bırakır mı hiç? . .

İhtiyara dönmüş: "İhtiyar oduncu sen sin, kadına;; karısı da sensin, vezire ; vezir de sensin; hizmetçiye;o hizmetçi de senden başkası değil" demiş. Önceden hazırlamış olduğu cellâtlara "cellâtlar gelsinler!" demiş. Gelmiş cellâtlar. "Vurun şu kadınla vezirin başını"demiş. Cellatlar bir sözü iki etmeden emri infaz etmişler.

İki kardeş babalarını ve hizmetçilerini yanlarına alarak ülkelerinin yolunu tutmuşlar. Ülkelerine varınca her kardeş sevdiği ile evlenmişler. Rahat ve huzur içinde bir ömür geçirmeğe başlamışlar. Şimdi geldim oradan çok yorgunum Elimde üç elma var. Birisi onlara birisi sizlere birisi de kendime.

73. CİMRİ (177. SAYI)

Derleyen: Veysel ARSEVEN

Bir varmış, bir yokmuş zamanın birinde fakir bir karı koca varmış. Günlerden bir gün büyük kız için bir dünürcü gelmiş. Hem evde bir boğaz eksilir hem de zengin bir damat sahibi oluruz demişler, kızı vermişler. Gerçi adam zengin olmıya zenginmiş; ama cimrinin de biriymiş. Her gün yumurta kabuğunun içinde yemek getirilir, yarım nohut yutarlarmış. Teni gelin bu kadar açlığa dayanamamış, günden güne zayıflamış ve bir gün ölüp gitmiş.

Adam bu sefer ortanca kızı istemiş. Yabancı değildir diyerek, ikinci kızlarını da bu adı vermişler. Ama, çok geçmeden ortanca kızı istemiş. Yabancı değildir diyerek, ikinci kızlarını da bu adama vermişler. Ama, çok geçmeden ortanca kız da ablasının diyarına göç etmiş. Cimri adam bu sefer de en küçük kızı istemiş, onu da vermiler. Yeni gelin bir gün evin etrafında dolaşırken, altın karıştıran bir adam görmüş.

—Kimin bu altınlar, diye sormuş.

—Kocanızın, demiş adam.

İki ablasını açlıktan öldüren cimrinin cimrisi kocasına bir oyun oynamayı aklına koymuş. Kısa zamanda, kendi evi ile babasının evi arasında bir yer altı yolu açtırmış. Buradan, her gün sepetlerle yiyecek getirmiş. Bol bol yemiş gücünü yitirmemiş. Kocasının yanında ise bir nohuta razı olmuş. Hatta çok kere:

—Kocacığım, birer nohut bize fazla, yarımşar nihut yiyelimde birkaç kuruşumuz da kalsın, diye de iğneli sözler söylemiş. Bu sözleri duyan kocası, karısını daha da çok sevmeye başlamış.

Günlerden bir gün cimri, karısına demiş ki:

—Bu akşam bütün arkadaşlarımı yemeğe çağıracağım.

—Elbet kocacığım senin arkadaşların benim de arkadaşlarım.

Adam gidip çarşıdan bir kuş almış. Bu kuşun yarısı ile yemek hazırlamasını yarısı da saklamasını öğütlemiş. Bir yumurta kabuğu içinde de biraz yağ getirmiş. Kadın kocası gidince bunların hepsini çöplüğe atmış, çarşıya gidip türlü türlü yiyecekler, sebzeler meyvalar getirmiş. Birbirinden güzel yemekler yapmış, kocasının arkadaşlarını beklemeye koyulmuş. Misafirler gelince kocası mutfağa geçip hazırlıkları görmek istemiş, bir de ne görsün, çeşit çeşit nefis yemekler, çerezler, meyvalar...Akli başından gitmiş.

—Yoksa sen kuşun hepsini mi pişirdin? Diye sormuş karısına.

—Elbet efendiciğim, ne yapayım ancak yetti. Sonra arkadaşlarına karşı mahcup düşürmek istemedim seni.

Bunu üzerine adamın aklı tüm gitmiş başından. Gözleri kararmış, fenalık geçirip yere yığılmış. Bir yandan da "Hep hep, hepsini" diye söylenir dururmuş. Beklediği anın geldiğine inanan misafirlerin yanına giderek:

—Kocam fenalık geçirdi, galiba ölecek. Ölmeden önce bütün malımı mülkünü bana bağışlamak istiyor. Siz de gelinde tanışım olun demiş.

Adamlar, mutfağa koşmuşlar. Cimri koca bir yandan karısını gösteriyor, bir yandan da hâlâ:

—Hep, hep mhepsini, diye söylenirmiş. Az sonra da kahrından ölmüş gitmiş. Bütün mallar da böylece üçüncü karısına kalmış. Karısı bir yandan yalancıkta ağlıyor, bir yandan da boyuna:

—Yemeyenin malını yerler, diye söylenirmiş. Onlar da yemişler içmişler, muratlarına geçmişler.

74. TEMBEL ÇOCUK İLE PADİŞAH KIZI (177. SAYI)

Evvel zaman içinde hem varmış, hem yokmuş; ihtiyar bir kadının bir oğlu varmış; çok tembel imiş, o kadar ki; yatağından dışarı çıkmaz, her şeyi ayağına istermiş. Anası buna bir çare bulamamış.

_ O yerin kralı bir gün uğursuz bellediği küçük kızını kovmuş, sokağa atmış. Kız da başını alır, gide gide yolu bir kulübeye düşer; meğer orası oğlanın barınağı imiş. İçeri girince oğlanı yatar görür. Oğlan kızdan hemen ekmek istemiş. Kız oğlanı âlâ bir sopa çekerek ıslatır İşte ekmek, kalk git oradan al, zıkkımlan, demiş ve hep böyle yapmış. Oğlan kıza azrail adını vermiş. Derken oğlan yavaş yavaş huyunu bırakarak işe gitmeğe, her şeyi kendi eliyle yemeğe, her işini kendi ayağı ile görmeye başlamış,

O yerde deveçiler varmış. Annesi onu oraya çalışmaya vermiş. Deveci de tembeli yanına almış. Oğlan ne kadar para alıyorsa bütün kazancım kızın eline verir, bir kuruş olsun harcamazmış, Böylece geçinin giderlerken deveçiler mal alıp vermek üzere geziye çıkmışlar, oğlanı da yanlarına almışlar; anası ile kral kızı evde kalmışlar. Bunlar giderken karşılıklarına bir ihtiyar çıkmış, birkaç özlü söz söylemiş. Oğlana nar ve bir de havlu vermiş. Oğlan bunları saklayarak yukarı çıkmış. Bu arada kuyunun suyu da akmağa başlamış. Arkadaşları kana kana içerlerken oğlan bir aralık sıvışarak koşa koşa eve varmış. Aldığı şeyleri kıza vermiş, tez dönerek kervanın yanına gelmiş. Neyse gidecekleri yere varmışlar. Oğlan deveçilerle gezedursun.

Bir yandan kız o narı kırar, İçinden bir sürü elmaslar çıkar. Havluyu da açınca meydana birçok askerler çıkar. Kız orada bir saray kurdurur,, içini döşer süsler, Oğlan yolculuktan dönünce kulübeyi, bomboş bulur. Hemen orada bir taşın üzerine çömelir, düşünmeğe başlar. Yorgunluğunu adamakıllı giderip dinlenmeden; bir sürü adam etrafını çevirerek palas pandıras yakalayıp kızın yaptırdığı saraya götürürler. Sıcağa sokarlar, bir güzel yıkarlar, geydirirler, kuşadılar, Kız oğlanı karşılar. Tılsımlı havluyu açar. Ne görsün ki; selâm veren askerle bando takımları gümbür gümbür çalıyor. Parlak bir törenle kız oğlan kol kola içeri girerler. Oğlan o yerin şahı oluyor. . Mutlu bir hayat geçirirler.

Ben de o gün bu gençlere bir tepsi baklava yapıp göndermek istedim. Oradan bir kurbağa vak vak! diye ötmeğe başlayınca ben bunu bırak bırak! diye anladım. Tepsiyi yere atmamla kaçmam bir oldu. Veremedim gitti. . .

75. HÜSNÜ YUSUF (178. SAYI)

Derleyen: Veysel ARSEVEN

Bir varmış bir yokmuş, bir padişahın bir tek kızı varmış. Bu kız her gün has bahçenin içinden akan bir derenin kıyısına oturur serinlermiş. Günlerden bir gün yine bu derenin kıyısında «erinlerken, kolundaki bileziğini çıkarıp bir taşın üzerine koymuş, derede ellerini yıkarken kırk bir tane beyaz güvercin gelip yeşil çimenlerin üzerine konmuşlar. Bunlardan kırkı bir silkinşte kız, bir tanesi de yakışıklı bir delikanlı oluvermiş. Bütün bu olan bitenleri hayran hayran seyreden padişahın kızı, bileziğini koluna takmak için, dere kenarından kalkınca, yakışıklı delikanlı yeniden bir güvercin oluvermiş, taşın üzerinde duran bileziği boynuna geçirip uçup gitmiş. Kırk kızın kırkı da güvercin olup onun peşinden pırradak uçup gitmişler.

Ondan sonraki günlerde kız yine has bahçedeki derenin kenarında oturmuş, güvercinleri beklemiş ama ne gelen, ne giden olmuş bir daha. Delikanlıya gönlünü kaptırmış olan kız derdinden hastalanarak yataklara düşmüş. Babası ülkenin en ünlü hekimlerini çağırılmış ama, bizin derdine derman bulan olmamış. En son kızına bir hamam yaptırmış; her gelen, önce başından geçen ilginç bir olayı anlatır, ondan sonra yıkanırmış.

Günlerden bir gün hamama genç ve güzel bir gelin gelmiş ve başından geçen şu olayı anlatmış:

— Bir gün çayın kenarında çamaşır yıkarken, işimi bitirmek üzereydim ki, odunum bitti. O sırada otuz katır yükü odun geçiyordu yakınımdan. Peşlerine düşerek yürümeye başladım. Gittiler, gittiler, kayalık bir yerde bir kapının önünde durdular. Biraz sonra kapı açıldı ve katırlarla birlikte ben de içeri girdim. Girmemle kapının kapanması bir oldu. Yürüyerek bir merdivenden yukarı çıktım, bir odaya girdim. Burası bir mutfaktı. Nefis yemek er pişiyordu tencerelerin içinde. Birinin kapağını açtım. O sırada bir ses; "bırak onu açma kapakları. Onu peri padişahımızın oğlu yiyecek" diye seslendi. Kapağı kapattım, mutfaktan Çıkıp bir başka büyük odaya girdim. İşte o zaman ne olduysa oldu. Tam kırk bir tane beyaz güvercin doldurdu odayı. "Kanatlarını çırpar çırpmaz, kırkı birer genç kız, biri de aslan gibi bir yiğit oluverdi. Delikanlı bir odaya girdi, elindeki kamçıyı yere vurarak şaklatınca, odanın her bir yanı tiril tiril titredi. Bunun üzerine:

"Sizler nasıl titriyorsunuz, sevgilim de böyle titreyip inlesin" dedi ve odadan çıkıp gitti. Ertesi gün katırlarla birlikte beni de bu garip yerden çıkıp evime döndüm. Bunu duyan padişahın genç kıza

— Bütün hamam senin olsun, yeter ki beni oraya götür, demiş.

Ertesi gün katırların peşine düşen genç kız, açılan kapıdan içeri giriyor, tencere kapaklarını kaldırıyor, karnını bir güzelce doyuruyor ve güvercinlerin gelmesini beklemeye koyuluyor. . Görünmemek için de büyük odadaki dolaplardan birinin içine saklanıyor. . Biraz sonra gelen güvercinlerden kırkı kız, bir de erkek oluyorlar. Bir de ne görsün? Delikanlı, gönül verdiği genç değil mi? Elindeki kamçıyı yere vurarak şaklatınca, her yer titreyip inlediği halde kızın saklı olduğu dolapta ne bir hareket görülür, ne bir ses duyulur.

— Ey dolap, kaç senedir kahrımı çekiyorum da sen niçin inlemiyorsun? diye sorar delikanlı.

— Ya Hüsnü Yusuf, içinde sevgilin saklı, onun için inlemiyorum, diye dile gelen dolap karşılık verir. Dolabı açan delikanlı sevgilisini karşısında görünce, sevincinden deliye döner.

Gel zaman git zaman, kız, sevgilisine, bir çocukları olacağını müjdeleyince; delikanlı:

— Şimdiye kadar periler, senin burada olduğunu anlamadılar. Fakat anarlarsa seni öldürürler. Ben seni, Padişah babamın sarayına götürüp, kapının önüne bırakırım. Sen de: "Hüsnü Yusuf'un başı için beni içeri alın" dersin. Ben her

gün seni görmeye gelirim, diye kızın gönlünü alır, sonra da onu kanadına bindirip babasının sarayı önüne bırakır: O gece kız bir erkek çocuk doğurur.

Bir gece, saraya gizlice giren Hüsnü Yusuf'la kızın konuştuklarını hizmetçiler görüyor ve gidip padişaha haber veriyorlar. Padişah kızı huzuruna çağırınca, kız olan biteni bir bir anlatıyor. Ertesi gece Hüsnü Yusuf gelince yakalanıyor. Serbest bırakmalarını, bırakmadıkları takdirde perilerin hepsini öldüreceklerini

söylüyorsa da, gene bırakmıyorlar. Padişah beyaz bir güvercin satın aldırıyor. Sarayın fırınlarından birini de yaktırıyor. Periler gelip Hüsnü Yusuf'u istiyor, üstelik de padişahın üstünü başını parçalıyorlar. Bunun üzerine Padişah elindeki beyaz güvercini havaya kaldırıyor ve:

— Hüsnü Yusuf'un yokluğuna yıllarca katlandım, bundan böyle de katlanırım ama sizin yanınıza da bırakmam artık onu, diyor. Sonra elindeki güvercini yanmakta olan fırının içine fırlatıyor. Fırlatanın Hüsnü Yusuf olduğunu zanneden kırk perinin kırkı da fırına dalar ve hepsi de yanarlar. Böylece kötülük perilerinin elinden kurtulan ii gencin düğünü yeniden yapılır, yenilir içilir, muratlarına geçilir.

76. MITİŞİK KIZ (179. SAYI)

Derleyen: Veysel ARSEVEN

Zamanın birinde, birbiriyle arkadaş olan beş kız varmış. Bunlar her gün tuturuk kazıma giderlermiş. Bir gün kazıdıkları tuturukla evlerine dönerlerken yorulmuşlar, rastladıkları bir evin kapısını çalmışlar.

— Teyze, bizi bu akşam misafir eder misin? Çok yorulduk da, demişler.

Meğer orası bir dev anasının eviymiş. Kızları hemen içeri almış, yüzlerine gülmüş, rahat yataklar yapmış, karınlarını doyurmuş ve yatırmış. Maksadı, kızlar uyuyunca, onları yemekmiş,

Kızların içinde pek akıllı, pek kurnaz, Mitişik adında bir kız varmış. Devın maksadını sezmiş ve uyumamış. Dev dişlerini güzelce bilemiş, kızları yoklamaya gelmiş. Uyuyup uyumadıklarını anlamak için usulca seslenmiş :

— Kızlar, kim uyuyor, kim uyanık?

— Mitişik kız uyanık.

Kızım sen niye uyumadın? deyince kız:

— Evde iken, -anam bana her gün baklava, börek pişirir, onları yer, ondan sonra uyurdum, der.

Dev anası, kız uyusun diye istediklerini yapar, önüne getirir. Mitişik kız da arkadaşlarını uyandırır, kendilerine güzel bir ziyafet çekerler ve gene yatarlar, fakat

Mitişik kız uyumaz. Dev anası yine gelir, usulca seslenir:

—Kızlar kim uyuyor kim uyanık?

—Mitişik kız uyanık.

—Kızım sen niye uyumadın halâ?

—Ben evde baklava böreği yedikten sonra anam bana ırmaktan bir kalbur dolusu su getirir, onu içtikten sonra uyurdum, der.

Dev anası çaresiz, bir kalbur alır, ırmağa su getirmeye gider. Kalburu suya daldırır, çıkarınca su deliklerden boşalmış. Kalburun deliklerine çamur sıvar, her yola baş vurur, fakat bir türlü kalbura su dolduramazmış. O suyu doldura dursun, biz gelelim evdekilere.

Dev anası ırmağa gidince, Mitişik kız arkadaşlarını uyandırır :

— Aman kızlar, buradan kaçalım, dev anası bizi diri diri yiyecek, der. Ama gitmeden önce şu dev anasına öyle bir oyun oynayalım ki, Mitişik kızı unutmamasın.

Bunun üzerine, tuturuk denklelerinden birini evin ortasına yığarlar, kibriti çıkarlar. Tuturuk otu çabuk ateş alan bir ot olduğu için, birden bire parlar, alevler volan volan yükselir, bir çırpıda evin her yanını kaplarlar.

Kalbura bir türlü su dolduramayan dev anası yorulur, evin yolunu tutar. Bir de ne görsün, evi kül olmak üzere.

— Ah Mitişik kız, vah Mitişik kız; böreğimi, baklavamı yedin, doymadın. Şimdi de evimi ateşlere yediriyorsun, ben sana gösteririm der.

Öte yandan kızlar fak kurarken faka basan devin hiddetini seyrediyor, keyifleniyorlarmış. Yedik içtik murada geçtik.

77. SİHİRLİ TAVŞAN (180. SAYI)

Derleyen: Veysel ARSEVEN

Masal masal malıtaş, kalaylandı bakır tas, çukura, düştü çıkamaz, pır pır eder uçamaz, Var varanın, sür sürenin, habersiz bağa girenin hali yaman demişler. Masaldır bunun adı, söylemekle çıkar tadı.

Bir varmış, bir yokmuş; vakti zamanında bir padişahla üç oğlu ile küçük bir kızı varmış, Günlerden bir gün bu küçük kız has bahçede oynarken, ortadan yok oluvermiş. Aramadık yer bırakmamışlar ama bir türlü bulamamışlar. Bir gün çıkar gelir diyerek, üzüntülerini belli etmemeye çalışmışlar.

Has bahçede, rengi, kokusu, tadı, başka elmalara benzemeyen ve yılda ancak bir tek elma veren bir ağaç varmış. Onun için her yıl elmanın kızaracağı sırada, başına nöbetçi ko nular, elma törenle koparılırmış. Fakat bir yıl, tören gününden

bir gün önce, elmanın koparılp götürülmüş olduğu görülür. Padişah buna çok üzülür ama elden ne gelir, giden gitmiş bir kere.

Ertesi yıl, büyük şehzade, babasına:

— Baba, bu yıl nöbeti ben tutayım, elmayı çalan hırsızı yakalarız demiş, padişah da razı olmuş.

-Şehzade ağacın dibine oturmuş, beklemeye başlamış. İlk gece ne gelen olmuş ne giden, ne de gözüne uyku girmiş. İkinci geceyi de uykusuz geçirebilmiş ama, üçüncü gece yorgunluğunu. yenemeyerek uyuya kalmış. Uyanınca baksa ki elma yerinde yok, hop etmiş yüreği ama, elden ne gelir, olan olmuş bir kere koşup babasına oları biteni anlatmış, üzüntüsünü belirtmiş.

Günler günleri aylar ayları kovalamış, ertesi yıl gelip çatmış. Bu sefer ortanca şehzade

—Baba izin ver bu yıl da elmayı ben bekleyeyim der. Padişah razı olur, ortanca şehzade ağacın dibine oturup beklemeye başlar. İlk iki gece uyumaz, dayanır ama, üçüncü gece uykuya dalınca tıpkı önceki yıl gibi elma ağaçtan yok olur. Uzatmayalım sözü ertesi yıl nöbet sırası küçük şehzadeye gelir, ilk iki geceyi rahatça atlatır. Üçüncü gece ağabeylerinin uğradıklarına uğramamak için küçük parmağının bir yerini biraz keser üzerine tuz kor acısından sabaha kadar gözlerine uyku girmez.

Tam gece yarısında bir kanat sesi işitir. Kocaman bir kuş gelip ağaca konar, hemen elmayı kapıp kaçarken ardından bir ok atar ama vuramaz, kuş uçup gider, gözden kaybolur, ancak sırtından bir tüy yere düşer. Küçük şehzade tüyü alır saraya döner, babasını uyandırıp, hem olanı biteni anlatır, hem de elindeki tüyü gösterir Tüy o kadar güzel, o kadar güzelmiş ki, seyredenlerin gözlerini kamaştırır. Büyük şehzade:

— Tüyü bu kadar güzel olan kuşun kendisi kim bilir ne kadar güzeldir. Ben onu arayıp bulacağım, der ve ahırdaki en güzel atlardan birini alır, heybelere altın doldurur, üstüne de zırhını geçirip yola düşer.

— Bir aya kadar dönmezsem, beni aramaya çıkarsınız, der. Az gider, uz gider, dere tepe düz gider, altı ay bir güz gider, yorulunca bir pınarın başında atından iner. Eliyle pınardan su içerken, karşısına kar gibi beyaz ve sevimli bir tavşan çıkmış, insan gibi dile gelerek şehzadeye, nereden gelip nereye gittiğini sormuş. Şehzade de olup bitenleri bir bir anlatmış.

Gün doğmuş, akşam olmuş, güneşin batması ile tavşanın silkinip ayın on dördü gibi bir kız. olması da bir olmuş Şehzadenin akli başından gitmiş, ne elmayı, ne altın tüylü kuşu, ne, kaybolan kız. kardeşini düşünür olmuş, bu kızla evlenip uzun yıllar mutlu, yaşamışlar,

Padişah, büyük oğlunun dönmediğini görünce, gittiği tarafa atlılar salmış,her yanda aratmış ama onu bir türlü bulduramamış. Öteki iki oğlunun da aynı duruma düşmemeleri için altın tüylü kuşu da kaybolan kızını da aratmaktan vazgeçmiş. Yıllar yılları kovalamış büyük şehzade ile tavşan kızın nur topu gibi bir oğulları olmuş. O zaman kız elmayı çalan kuşun kendisi olduğunu tanımmamak için tavşan kılığına girdiğini anlatır. Yemişler içmişler muradına geçmişler.

78. BİR KELOĞLAN MASALI: HİÇ (182. SAYI)

Derleyen: Veysel ARSEVEN

Keloğlan ihtiyar annesiyle bir köy de yaşamaktaydı. Bir gün hastalandı. Keloğlana, biraz uzakta bulunan teyzesine giderek biraz iç yağı getirmesini söyler. Keloğlan yola koyulur. Yolda arkadaşı ona:

— Nereye gidiyorsun? diye sorunca, Keloğlan nereye gittiğini unuttur, tekrar eve gelerek:

— Anneciğim, ben, bana söylediklerini unutuyorum, buna bir çare bulmak lâzım der. Annesi de:

— iç, iç diyerek gitmesini söyler,

Keloğlan, iç, iç diye mırıldana mırıldana yolda giderken, bir gölde balık tutan balıkçıları görür. Onları seyre koyulur. Bir taraftan da boyuna hiç hiç diye mırıldanmış. Aksi şeytan bu ya, balıkçılar da hiç balık tutamamışlar. Bunu, Keloğlan'ın hiç hiç demesine yorarak kızarlar ve çocuğu güzel bir pataklarlar. Keloğlan ağlıyarak:

— Ya ne diyeyim ya? diye sormuş. Balıkçılar da:

— Allah versin üç beş tane dersin. demişler.

Unutkanlıkla içi hiç yapan Keloğlan yeniden yola koyulmuş, bir kö ye gelmiş. . Bir cenazenin geçtiğini görünce, karşılarına geçip:

— Allah versin üç beş tane, diyerek cenazeyi seyre dalmış.

İmam ve topluluk Keloğlanın sözlerine kızarak, cenazeyi bir yana bırakarak çocuğu bir güzelce tokatlamışlar.

Keloğlan ağlıyarak:

—Ya ne diyeyim ya? diye sormuş. İmam da:

—Allah rahmet eylesin dersin demiş.

Keloğlan oradan uzaklaşıp giderken yolda bir köpek leşine rastlamış ve:

—Allah rahmet eylesin deyip yanından uzaklaşacağı sırada, bu sözleri duyan adamın biri:

—Köpeğe öyle denir mi be sersem diyerek çocuğu bir güzelce tokatlamış. Keloğlan ağlıyarak

— Ya ne diyeyim, ya? diye sormuş. Adam da:

— Of! ne fena kokuyor dersin demiş. Gene yola koyulan Keloğlan, köyün birinde hamamdan yeni çıkmış i ki tazenin yanından geçerken:
— Of! aman ne fena kokuyor, de yivermiş. Bunu işiten kadınlar feryadı basarak, çocuğu güzelce bir pataklamışlar: Keloğlan ağlıyarak:
— Ya ne diyeyim, ya?" diye sor muş. Onlar da:
— Oh. ne güzel ne hoş. dersin, demişler.
Oradan çabucak uzaklaşan Keloğlan, yolda, kavga eden iki adama rastlayınca;
— Oh ne güzel, ne hoş diye söylenmiye başlayınca, adamlar kavgayı bırakıp çocuğu güzelce bir pataklamışlar. Keloğlan kan ter içinde:
— Ya ne diyeyim, ya? Demiş. Onlar da:
— Bir hayır sahibi çıkırsa da şunları ayırsa, dersin demişler.
Yeniden yola koyulan Keloğlan. bu sefer de boğuşan birkaç köpeğin karşısına geçip:
—Bir hayır sahibi çıkırsa da şunları ayırsa diye konuşurken bunu duyan bir hoca:
—Hayır sahibinin işi gücü yok da boğuşan köpekleri mi ayıracak serser kel diyerek sertçe azarlamış. Bu sefer dayak yemediğine sevinen çocuk:
—Ya ne diyeyim ya? diye sormuş. Hoca da
—Hiç dersin, geçer gidersin demiş. Bunun üzerine Keloğlan:
—Zaten, yola çıkarken annem de bana "hiç!" de demişti, diyerek teyzesine gelmiş ve hiç(iç) yağını alıp eve dönerken yolda bir torba altın bulmuş. Yağı annesine verirken:
—Anne sen çok kirlenmişsin, seni şöyle güzelce bir yıkayayım, demiş ve bir kazan su kaynatarak annesinin başından aşağı dökmüş. Derhal haşlanarak ölen annesinin dişleri meydana çıkınca:
—Annem, yıkanmaktan çok hoşlandı, gülüyor demiş. Fakat biraz sonra yaptığı işin farkına varınca annesi eceliyle ölmüş gibi ona güzel bir cenaze merasimi hazırlatmış geri kalan ömründe bulduğu altınları harcıyarak rahat ve zenginlik içinde geçirmiş.

79. ZAKKUM AĞACI (183. SAYI)

Derleyen: Veysel ARSEVEN

Zaman zaman içinde kalbur saman içinde, deve tellal iken pire berber iken, koyun kasap iken, keçi şeytan iken ben anamın babamın beşiğini tıngır mungır sallarken, altmış bir yaşında idim.

Zamanın birinde bir padişah varmış. Günlerden bir gün, sarayının önünde bilmedikleri bir ağaç bitivermiş. Padişah tellallar çağırarak bu ağacın ne ağacı olduğunu bilene kızını vereceğini söylemiş. Fakat bir bilen çıkmamış.

Bir gün padişahın kızı, bir ağacın dibinde otururken yer yarılmış ve birden bire karşısında bir Arap belirivermiş.

-Git babana de ki "Ağaca zakkum ağacı" derler. Sözü tutsun, seni bana versin demiş.

Kız çok korkmuş; ama babasına olan bitenden söz açmamış. Ertesi gün gene aynı ağacın altında gergefini ilerken yer yarılmış, aynı Arap karşısına dikilmiş. Bu sefer de:

—Kız, git babana de ki bu ağaca zakkum ağacı derler. Sözü tutsun, seni bana versin, yoksa ben seni zorla kaçıtırım, demiş.

Kız korkarak bu sefer olanı biteni babasına anlatmış. Padişah sözünü tutarak düğün hazırlıkları yapmış ve kızını Arap'la evlendirmiş. Yeni evliler bir gün evlerinde otururken. Kız Arap'a:

— Gel başını kaşıyayım, demiş. Arap başını kızın dizine koymuş. Kız öylesine tatlı tatlı kaşıyormuş ki başını, Arap derin uykuya dalmış. Bir de ne görsün? Arap'ın saçlarının arasında taö kırk tane anahtar duruyor. Birkaç tanesini almış, odaları birer birer açmış. Odalarda leşler, kefenler, insan kemikleri görünce korkudan bayılıp oracığa bir yere yığılmış. Arap uyanınca kapıları açık, karısını yerde baygın görünce:

—Bu kadın da benim sırrımı öğrendi, onun da işini bitirmeli diye aklından geçirmiş. Günlerden sonra kız Arap'ın niyetini sezince:

—Benim üstüm başım kirli, hamamda bir yıkanayım da öyle ye bari, demiş. Arap razı olmuş. Kız en güzel elbiselerini giymiş, hamama gitmiş. İçeri girer girmez orta hizmeti gören kadına:

—Gel seninle elbiselerimizi değişelim demiş.

—Haydi oradan kız, sen benimle eğleniyorsun diyen kadına.

—Doğru söylüyorum; çünkü kapıda beni bekleyen biri var. Ona bir oyun oynayacağım demiş. Kadın razı olunca onun eski, partial elbiselerini giymiş, ellerine de iki testi alarak Arap'ın gözünün önünden çıkıp gitmiş. Dağlar ovalar aşmış, bir çeşmenin başına gelmiş. Korktuğundan ötürü yakınındaki ağaca çıkmış. Arap uzun süre bekledikten sonra karısının çıkmadığını görünce hamamcı kadına sormuş. Kadın da:

—İçerde ne kadın kaldı, ne de kimse, demiş. Arap hemen bir yılan olmuş, hamama girip her yanı aramış ama karısını bulamamış. O karısını araya dursun biz gelelim padişahın kızına. Kız ağaca çıktıktan sonra oradan geçmekte olan bir prens, atını sulamak için çeşmeye yanaşmış. Fakat atı her yalağa yanaştırışta, at ürker gerilirmiş. Prens nedenini

anlamak için yere inip yalağa yaklaşınca bir de ne görsün? Suyun yüzünde güzeller güzeli bir kızın yüzü. Kızı ağaçtan indirip atının terkesine bindirmiş. Saraya götürmüş masallara yaraşır bir düğün yapmışlar.

Gel zaman git zaman, aylarca yol almış olan Arap, günlerden bir gün kızın bulunduğu şehre varmış. Öyle bir güzel at kılığına girmiş ki her gören vurulur, herkes onu satın almak istemiş. En son prens dayanamayıp bu güzel atı satın almış, gemi ağzına vurarak eve getirmek istemiş, fakat at çıkarmasında ısrar edermiş. Tam atı dinleyip gemi gemi çıkaracağı sırada, karısının.

—Ne alırsan saplı ve gemli olsun, yoksa düşmanımız hem seni hem beni öldürür öğüdünü hatırlayarak vazgeçmiş.

Arap bu sefer kınalı bir koç olmuş, fakat prensin ilgi göstermediğini görünce hemncecik altın bir baston oluvermiş. Prens bu bastonun büyüüne öylesine kendini kaptırmış ki karısının öğüdünü unutarak bastonu satın almış ve kimseye göstermeden rafa koymuş. Gece olunca Arap eski kılığına girmiş, prensin ve çocuklarının ruhunu alarak bir şişeye koymuş, sonra kıza dönerek:

—Düş önüme bakalım, demiş kız.

—Ne haddime, sen büyüksün önde yürümek sana yaraşır deyince; karısının bu uysallığından gururu okşanan Arap öne geçmiş. Merdivenlerden inerlerken, Arap'ın kılıcına kuvvetli bir tekme vurunca, teker meker aşağıya yuvarlanmış. Prens merdiven başında duran aslanına da:

—Tut, onu sakın kaçırma parçala onu deyince, arslan Arap'ı paramparça ederek öldürmüştü. Kadın yukarı çıkmış, bakmış ki ne görsün? Kocasını, çocukları öylece kıpırdamadan yatarlar, analar Arap'ın kötülük ettiğini onlara. O sırada şişedeki ruhların sesini duyar, şişeyi kırınca ruhlar yeniden yerlerine girer, hareketsiz bedenler canlanırlar.

Yemişler içmişler muradına geçmişler, sarayın dört bir yanını da zakkum çiçekleri ile süslemişler.

ÖZGEÇMİŞ

Derya ÇOBAN, 07. 09. 1983 tarihinde Ankara'da dünyaya geldi. İlköğrenimini Hüseyin Güllü Ceylan İ. Ö. O. ile Vakıflar Batıkent İ. Ö. O. 'nda yaptıktan sonra ortaöğrenimini Batıkent Kaya Bayazıtöğlü Lisesinin süper lise bölümünde yaptı. 2001 yılında kazandığı Gazi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi bölümünden 2005 yılında mezun oldu. Aynı yılın Eylül ayında Sakarya ilinin Karapürçek ilçesine bağı Şehit Hüseyin Zorlu İ. Ö. O. 'nda Türkçe öğretmeni olarak göreve başladı. 2006 yılında Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türkçe Eğitimi ana bilim dalında yüksek lisans öğrenimine başladı. Bu çalışma ile de tez sürecini tamamladı.